

Gepubliseer op:

Deur Christus Alleen

Tuisblad van dr. A.H. Bogaards

www.enigstetroos.org

DE VOORZEIDE LEER

Door

Ds. C. Vonk

Inhoud

Ter Inleiding.....	4
WAT WIJ MOETEN LEREN.	5
LES 1.	5
LES 2.	7
1. DE LEER DES DOOPS.	7
LES 3.	13
II. HET RECHT DES DOOPS.	13
LES 4.	16
III. DE BEDIENING DES DOOPS.	16
1. Het gebed vóór de doop.	16
2. Vragen aan de ouders.	18
3. De besprenging van het kindje.	21
4. Het gebed na de doop.	21
LES 5.	25
I. DE LEER DES DOOPS.	25
II HET RECHT DES DOOPS.	27
III DE BEDIENING DES DOOPS.	28
LES 6. [Zondag 1]	31
HOE GROOT ONZE ELLENDE IS.	36
LES 7. [Zondag 2]	36
LES 8. [Zondag 3]	43
LES 9. [Zondag 4]	49
HOE WIJ VAN ONZE ELLENDE VERLOST WORDEN.	55
LES 10. [Zondag 5]	55
LES 11. [Zondag 6]	59
LES 12. [Zondag 7]	65
LES 13. [Zondag 8]	73
LES 14. [Zondag 9]	79
LES 15. [Zondag 10]	84
LES 16. [Zondag 11]	93
LES 17. [Zondag 12]	98
LES 18. [Zondag 13]	108
LES 19. [Zondag 14]	115
LES 20. [Zondag 15]	121
LES 21. [Zondag 16]	128
LES 22. [Zondag 17]	141
LES 23. [Zondag 18]	147
LES 24. [Zondag 19]	154
LES 25. [Zondag 20]	165
LES 26. [Zondag 20 - Vervolg / Zondag 21]	174
LES 27. [Zondag 21 - Vervolg]	186
LES 28. [Zondag 22]	198
LES 29. [Zondag 22 - Vervolg / Zondag 23]	212
LES 30. [Zondag 24]	227
LES 31. [Zondag 25]	240
LES 32. [Zondag 26 en 27]	250
LES 33. [Zondag 28-30, zonder vr. en antw. 81 en 82.]	270

LES 34. [Zondag 30 (vr. en antw. 81 en 82) en Zondag 31.]	289
HOE WIJ ONS MET ONS GANSE LEVEN GODE DANKBAAR VOOR ZIJN	
WELDADEN BEWIJZEN	315
LES 35. [Zondag 32]	315
LES 36. [Zondag 33]	326
LES 37. [Zondag 34 (vr. en antw. 92 en 93)]	341
LES 38. [Zondag 34 (vr. en antw. 94 en 95).]	349
LES 39. [Zondag 35]	358
LES 40. [Zondag 36 en 37]	369
LES 41. [Zondag 38]	380
LES 42. [Zondag 39]	388
LES 43. [Zondag 40]	397
LES 44. [Zondag 41]	405
LES 45. [Zondag 42]	412
LES 46. [Zondag 43]	419
LES 47. [Zondag 44]	426
LES 48. [Zondag 45]	434
LES 49. [Zondag 46]	445
LES 50. [Zondag 47]	451
LES 51. [Zondag 48]	456
LES 52. [Zondag 49]	463
LES 53. [Zondag 50]	467
LES 54. [Zondag 51]	474
LES 55. [Zondag 52]	480

Ter Inleiding

Wanneer Christenouders hun kinderen zullen laten dopen, leggen zij de gelofte af die kinderen "in de voorzeide leer naar hun vermogen te onderwijzen en te doen onderwijzen". Het is mijn bedoeling hun de betaling van die gelofte te vergemakkelijken door die "voorzeide leer" in een werk, waarvan hiermee het tweede deel* verschijnt, te verklaren. Hoewel ik als gebruikers van dit boek mij vooral de jonge leden der gemeente heb voor ogen gehouden, zal ik dus oudere lezers zeker niet versmaden.

Ik heb er ernstig naar gestreefd die verklaring zo eenvoudig en begrijpelijk mogelijk te doen zijn. Daarom heb ik b.v. de spreuk betracht: Niet alles tegelijk. Thans worden alleen nog maar het" Doopsformulier en de Heidelberger Catechismus behandeld. Hierbij heb ik de gebruikers niet vermoeid met verwijzingen naar de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Dordtse Leerregels en het Avondmaalsformulier, al zal de fijnproever wel eens een aanhaling daaruit ontdekken. Maar de bespreking van diè geschriften wordt voor later bewaard. Ook heb ik vermelding van termen, die de te behandelen stof niet noemde b.v. werkverbond, erfschuld, erfsmet, doorgaans vermeden. Voornaamste doel was te laten zien, dat wat de kerk hier belijdt terdege uit en naar de Schrift is. Van verwijzing naar de Schrift is het meeste werk gemaakt. Allerlei hedendaagse dwalingen te noemen leek me overbodig. Wie b.v. heeft leren zien wat de kerk in Zondag 22 belijdt en hoe dit op hei Woord van God berust, behoeft niet op de hoogte gebracht van de dwaling der Jehovahgetuigen. Over 25 jaar heten diezelfde dwalingen trouwens anders.

Over de inrichting van m'n werk behoef ik weinig te zeggen. Voor ouders, die het in hun gezinnen, of voor predikanten, die het op hun catechisaties mochten gebruiken, zij opgemerkt, dat blijkens de ervaring onze kinderen, heus ook de grotere nog wel, graag ook 's wat anders doen dan een heel uur doodstil zitten en maar luisteren. Laat ze eens wat hardop voorlezen. U zult zien, hoe ieder zelfs op z'n beurt gesteld is. Ik heb daarom gezocht naar de combinatie van een lees- en leerboek. De beste methode lijkt me deze, dat men voor een klas de te behandelen stof inleidt door eerst kort te vertellen wat God ons in een zeker Schriftgedeelte leert. (Aan het einde van elke les heb ik zulk een m.i. gepast Schriftdeel aangegeven, onder "Nalezen".) Vervolgens worde de les gemeenschappelijk gelezen, hier en daar worde nog een verklarende opmerking er aan toegevoegd, eventueel een aanmerking gemaakt (zelfs de belijdenis der kerk is niet onfeilbaar, laat staan mijn verklaring ervan), waarna de leerlingen thuis de gelegenheid hebben zowel de gehele les als het besproken Schriftdeel nog eens rustig over te lezen en zich doormiddel van de vragen, waarop ieder dank zij de cijfertjes het antwoord gemakkelijk terugvinden kan, ervan te vergewissen, of zij een en ander begrepen en onthouden hebben. Helaas zullen sommige lessen te groot blijken om op één uur te worden doorgelezen. Toch ben ik tot splitsing zelden overgegaan. Liever er maar een uur meer over gedaan dan de lijn, het hoofdonderwerp, uit het oog verloren door eindeloos geknip in stukjes.

Voor op- of aanmerkingen houdt schrijver dezes zich gaarne aanbevolen.

C. VONK.

Schiedam 1950.

*P.S. Ik spreek hier van twééde deel, omdat het in de bedoeling ligt in samenwerking met mijn plaatselijke ambtgenoot ds W. W. J. van Oene, mettertijd een werkje als éérste deel in deze reeks te doen verschijnen, dat naar dezelfde methode de jongere catechisanten de weg wil wijzen bij het lezen der Schrift.

C. V.

WAT WIJ MOETEN LEREN.

LES 1.

Al wat de mens schuldig is te geloven, vindt hij genoegzaam ¹⁾ in de Heilige Schrift. Daarin staat in den brede beschreven de gehele dienst, die God van ons eist. Wij moeten dus vóór alles onderwezen worden in het Woord van God, dat de HEERE ons gegeven heeft om ons wijs te maken tot zaligheid.

Maar ²⁾ opdat wij zouden weten, hoe wij dat Woord Gods moeten lezen, zonder door allerlei dwaling te worden verward, heeft de kerk zich van de betrouwbare leer der waarheid rekenschap gegeven in verschillende geschriften. Want de kerk moet zijn een pilaar en vastigheid (d.w.z. fundament) der waarheid, 1 Tim. 3:15. Ook kunnen zij, die buiten de kerk staan, door deze geschriften der kerk dan gemakkelijk te weten komen, wat wij geloven.

Maar vooral haar kinderen wil de kerk in deze leer onderwezen hebben ³⁾, omdat de HEERE dit beveelt, b.v. in Ps. 78. Daarom moeten de ouders ⁴⁾ bij de doop van hun kinderen beloven, dat zij hen naar hun vermogen in de leer der kerk zullen onderwijzen en doen onderwijzen. ⁵⁾ Voor dat laatste is ook de catechisatie ingesteld, waar de kerk haar kinderen door haar ambtsdragers laat onderwijzen in haar belijdenis, opdat ook haar kinderen het goede Woord Gods mogen leren geloven. Want wij moeten leren geloven. Evenals wij moeten leren bidden, zo moeten wij ook leren geloven,

⁶⁾ De Heilige Geest leert ons dit ⁷⁾ door zijn heilig Woord aan ons bekend te maken. Hiertoe bedient Hij Zich van mensen, b.v. van onze ouders, onderwijzers en onderwijzeressen, enz. Door hun arbeid neigt God ons hart om te geloven in de Heere Jezus Christus, 1 Cor. 3:5.

Ook ⁸⁾ de kinderen der kerk zijn kerkleden in volle rechten. Ook zij hebben het recht het Woord van God te geloven en zijn dat ook schuldig te doen. Ook zij hebben er recht op tot de Doop te worden toegelaten en ook zij hebben het recht het avondmaal mee te vieren en zijn dat ook schuldig te doen. ⁹⁾ Maar omdat de apostel Paulus heeft geschreven, dat men geen avondmaal moet vieren zonder ernstig te bedenken wat men daarmee doet, 1 Cor. 11, heeft de kerk bepaald, dat niemand aan de viering van het avondmaal mag deelnemen, die niet eerst heeft geleerd, hoe men avondmaal viert zonder zich te bezondigen aan het lichaam en bloed van onze Heere Jezus. Ook daarom is het nodig, dat de kinderen in de leer der kerk worden onderwezen.

Deze leer der kerk is te vinden ¹⁰⁾ in de ganse Heilige Schrift, welke bevat het Oude en het Nieuwe Testament. ¹¹⁾ Maar tot onderwijzing van haar leden en om te behoeden voor dwaling heeft de kerk van wat de Schrift haar deed geloven rekenschap gegeven in de 12 artikelen des geloofs en nader in de formulieren, die ge achter in uw kerkboekje kunt vinden. Ge kunt ook veel leren uit de heerlijke gebéden van onze voorouders, die ge eveneens in uw kerkboek aantreft.

¹²⁾ Onder een formulier verstaan we een door de kerk vastge steld stuk, dat niemand eigenmachtig mag veranderen.

Die formulieren zijn tweeërlei, n.m.l. confessionele en liturgische formulieren.

¹³⁾ In haar confessionele formulieren heeft de kerk uitgesproken wat zij belijdt. Confessie betekent belijdenis.

¹⁴⁾ Uit onze liturgische formulieren is ook veel te leren over de leer der kerk, maar daarin wordt bovendien geregeld wat er bij allerlei gelegenheden tijdens de eredienst gebeuren moet. Want liturgie betekent eredienst.

Van onze confessionele formulieren zijn de volgende het bekendst: ¹⁵⁾

1. de Heidelberger catechismus.
2. de Nederlandse geloofsbelijdenis.

3. de Dordtse leerregels.

Deze drie worden ook vaak genoemd: de drie formulieren van enigheid, omdat alle kerken van plaats tot plaats daar mee instemmen.

De liturgische formulieren zijn ¹⁶⁾ die kerkelijke stukken, welke gelezen worden bij de bediening van doop en avondmaal, het bevestigen van ouderlingen en diakenen, enz.

Om te beantwoorden!

- 1) Waar kunnen we alles vinden wat God ons bevolen heeft te geloven?
- 2) Waarom heeft de kerk leergeschriften opgesteld?
- 3) Waarom wil zij haar kinderen in de leer der kerk onderwezen hebben?
- 4) Wanneer moeten de ouders beloven daarvoor te zullen zorgen?
- 5) Waartoe onderwijst de kerk ons in haar geloofsbelijdenis?
- 6) Wie werkt het geloof in onze harten?
- 7) Waardoor doet Hij dat en door wie?
- 8) Hebben de kleine kinderen der kerk óók al recht op het avondmaal?
- 9) Waarom vieren zij het dan nog niet mee?
- 10) Waar is de leer der kerk te vinden?
- 11) Waar geeft zij daarvan rekenschap?
- 12) Wat is in de kerk een formulier?
- 13) Wat zijn confessionele formulieren?
- 14) En wat liturgische?
- 15) Welke zijn onze bekendste confessionele formulieren?
- 16) Welke zijn onze liturgische formulieren?

Schriftplaatsen:

2 Tim. 3:15. En dat gij van kindsaf de heilige schriften geweten hebt, die u wijs kunnen maken tot zaligheid door het geloof, hetwelk in Christus Jezus is.

1 Tim. 3:15. Maar zo ik vertoef (heb ik dit alvast maar aan u geschreven), opdat gij moogt weten, hoe men moet verkeren in het huis Gods, hetwelk is de gemeente van den levenden God, een pilaar en vastigheid der waarheid.

Nalezen:

Ps. 78. God wil de kinderen opgevoed hebben in de lering en vermaning des Heeren, Ef. 6:4. Zijn Woord spreekt met lof over kinderen, die Hem vroeg liefhadden, zoals Samuel en Obadja, de Heere Jezus en Timotheus.

LES 2.

Achter in ons kerkboek vinden we¹⁾ twee doopsformulieren. Voor het grootste gedeelte zijn ze aan elkaar gelijk. Het ene wordt gebruikt, wanneer er kinderen worden gedoopt, het andere, wanneer er volwassenen worden gedoopt.

Wij gaan nu spreken over het eerste, dus over "het formulier om den heiligen doop aan de kinderen te bedienen", zoals er boven staat.

Wanneer we het even overzien, ontdekken we al heel gauw, dat dit formulier bestaat ²⁾ uit 3 hoofddelen, waar we deze opschriften boven kunnen zetten:

- I. De leer des doops.
- II. Het recht des doops.
- III. De bediening des doops.

1. DE LEER DES DOOPS.

Ons doopsformulier begint aldus:

De hoofdsom van de leer des heiligen doops is in deze drie stukken begrepen:

Eerst geeft de kerk een samenvatting (dit is de betekenis van het woord "hoofdsom") van hetgeen zij leert aangaande de doop. Voor wie doet zij dat? Soms voor dat kleine kindje, dat daar op iemands schoot ligt te slapen of zó hard huilt, dat we er bijna van in de lach schieten? Natuurlijk niet, maar 't is voor³⁾ z'n ouders, opdat die zullen weten wat zij hun kinderen, zodra deze tot hun verstand gekomen zijn, moeten leren en opdat zo straks ieder kerklid, dat tot zijn verstand gekomen is — dat is ongeveer wanneer men weet wat het onderscheid is tussen z'n rechter- en linkerhand, Jona 4:11 — begrijpen zal wat de doop betekent.

In dit eerste hoofddeel van ons doopsformulier krijgen we onderwijs⁴⁾ van de volgende zaken:

- 1e. van onze verdorvenheid,
- 2e. van het éérste deel van het genadeverbond en
- 3e. van het twééde deel van het genadeverbond.

1e. Het eerste stukje, dat over onze verdorvenheid spreekt, luidt aldus:

Ten eerste, dat wij met onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn en daarom kinderen des toorns zijn, zodat wij in het rijk Gods niet kunnen komen, tenzij wij van nieuws geboren worden. Dit leert ons de onderdompeling in en de besprenging met het water, waardoor ons de onreinigheid onzer zielen wordt aangewezen; opdat wij vermaand worden een mishagen aan onszelf te hebben, ons voor God te verootmoedigen en onze reinigmaking en zaligheid buiten onszelf te zoeken.

Toen de Heere Jezus tot Johannes de Doper kwam met het verzoek of deze Hem wilde dopen, schrok Johannes er van. Eerst weigerde hij het en zeide: "Mij is nodig door U gedoopt te worden en komt Gij tot mij?" Matth. 3:14. ⁵⁾ Daarin had Johannes in zoverre gelijk, dat iemand, die zonder enige zonde was, ook inderdaad niet gedoopt zou behoeven te worden. Dat begrepen de Farizeën heel goed. Zij vertrouwden van zichzelf, dat zij rechtvaardig waren, Luc. 18:9, en dus wensten zij zich door Johannes de Doper dan ook niet te laten dopen, Luc. 7:30, toen deze het Israelietische volk zijner dagen door de prediking des doops tot bekering riep, Marc. 1:4. De doop vernedert ons. De Schrift leert, dat wij evenals alle mensen in zonde ontvangen en geboren zijn, Ps. 51:7, en⁶⁾ ook de doop zegt alleréérst, dat wij onrein zijn.

Tengevolge van deze verdorvenheid is ⁷⁾ alles wat wij doen, zodra wij tot ons verstand komen, zondig en boos. Al ons begeren en denken en doen is boos. Tenzij ⁸⁾ God Zelf

ons leert goed te doen in plaats van kwaad te doen. Deze verandering, waarbij wij in plaats van eigen zin en lust weer de wil van God gaan doen, ⁹⁾ heet wedergeboorte. Zij bestaat hierin: ¹⁰⁾ teneerste, dat wij oprecht berouw en leedwezen over onze zonden hebben en ons eigen verstand en allerlei lusten verloochenen en aan de wil van God onderwerpen; ten tweede, dat wij beginnen lust en liefde te hebben om in alle heiligheid en gerechtigheid naar Gods Woord te leven.

¹¹⁾ Mensen zónder deze lust om God weer te dienen naar zijn Woord, zullen zijn heerlijk koninkrijk niet beërven, zo heeft de Heere Jezus gezegd, Joh. 3:3, maar gaan naar de plaats van Gods toorn, de hel.

Het eerste wat de doop ons leert, is dus wel zeer verschrikkelijk en beneemt ons zeker alle reden om ons op onze doop hoogmoedig te verheffen.

2e. Maar nú begint het tweede stukje van de leer des doops, aldus:

Ten tweede betuigt en verzegelt ons de heilige doop de afwassing der zonden door Jezus Christus. Daarom worden wij gedoopt in den naam Gods, des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes.

In deze woorden is de hoofdzaak samengevat van wat nú volgt. ¹²⁾ Want nadat ons éérst onze ellendigheid voor ogen is gehouden, worden we nú vertroost. Want onze ouders mogen ons óók terstond leren, dat God hun beloofd heeft, ¹³⁾ dat Hij de God van hen en van hun kinderen wil zijn, Gen. 17:7; Hand. 2:39. En ¹⁴⁾ om deze belofte te bevestigen heeft Hij de doop bevolen, die een zegel is van het verbond der genade.

Onder een verbond verstaan we ¹⁵⁾ een overeenkomst. Bij zulk een overeenkomst worden tussen de partijen beloften gegeven, maar ook eisen gesteld. ¹⁶⁾ Die beloften en eisen vormen dan de delen, waaruit zo'n verbond bestaat. Zulk een verbond kan b.v. gesloten worden tussen twee landen, b.v. Nederland en België, maar óók tussen twee mensen. Het huwelijk tussen een man en zijn vrouw is ook een verbond.

Het verbond, waarover wij thans spreken, is echter door God opgericht met Abraham, Gen 15:18, en met onze ouders en ons. Dat is zo gekomen: vroeger wilde de HEERE dit verbond ¹⁷⁾ alleen hebben met het volk Israel, Ps. 147:19, 20, Rom. 9:4, Ef. 2:12, maar thans heeft Hij ook mensen zoals wij zijn, hoewel wij niet, gelijk de Joden, van Abraham afstammen, er toe verwaardigd tot zijn bondsvolk te zijn aangenomen, Gal 3:8, 15, 17, 1 Petr. 2:10.

Dit hadden onze voorouders, die heidenen waren, niet verdiend. Ja, ook Abraham en zijn nakomelingen hadden het niet verdiend, dat de heilige God met hen een verbond aanging en hun daarin Zijn heil schonk, Zijn verlossing. Integendeel! Daarom wordt dit verbond ook genoemd het verbond der genade. ¹⁸⁾ Het is louter Uit ontferming geweest, dat God Zich met Abraham en met alle gelovigen en hun zaad verbonden heeft, terwijl Hij anderen onder de vloek en verdoemenis liet liggen en hen voorbijging met Zijn heil in Christus.

We gaan nu het vervolg lezen van het tweede stukje over "de leer van de doop". Hierin zullen we worden onderwezen van het éérste deel van het genadeverbond, n.l. van Gods belofte. Doordat wij gedoopt worden in de naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, ontvangen we een drievoudige belofte.

a. Want als wij gedoopt worden in den naam des Vaders, zo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en daarom van alle goed ons verzorgen en alle kwaad van ons weren of ten onzen beste keren wil.

Wanneer wij worden gedoopt in de naam des Vaders, betuigt de Vader ons, ¹⁹⁾ d.w.z. dan geeft Hij ons de belofte, dat Hij ook ónze Vader wil zijn en dan bevèstigt Hij die belofte nog door een zichtbare eed; dat is de doop.

²⁰⁾ Door dit verbond, dat God, de Vader van alle schepselen, met ons wilde sluiten, is het

ons geoorloofd er op te vertrouwen, dat geen van die schepselen ons kan schaden zonder zijn wil, ja dat ze integendeel ons alle moeten dienen tot onze zaligheid, Rom. 8:28.

Dit verbond wordt eeuwig genoemd,²¹⁾ niet omdat het is gesloten vóór de schepping der wereld, want het is hier, in de tijd, met Abraham gesloten, maar het heet daarom eeuwig,²²⁾ omdat het vast is, volkomen betrouwbaar. Vele verbonden door mensen gesloten worden weer roekeloos verbroken, maar God de HEERE is zo onvertrouwbaar niet. Op zijn belofte kan men staat maken.

God gedenkt Zijn verbond tot in duizend geslachten, Ps. 105:8; Hij meent het eerlijk en komt het trouw na, Jes. 55 :3. Het wordt wel 's kortweg een eed genoemd, Luc. 1:72, 73.

Over die drievoudige belofte zegt ons formulier verder:

b. *En als wij in den naam des Zoons gedoopt worden, zo verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wast in zijn bloed van al onze zonden, ons in de gemeenschap zijns doods en zijner wederopstanding inlijvende, also, dat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.*

Ook Gods Zoon verbindt zich aan ons door ons openlijk zijn naam te geven. Hij belooft ons²³⁾ deel aan alles, wat Hij door zijn lijden en gehoorzaamheid verworven heeft. Dat zijn thans voor ons met name deze twee weldaden: ²⁴⁾ de vergeving onzer zonden door zijn bloed en de vernieuwing onzer verdorven natuur door zijn Geest. Ook hierop, op deze belofte des Zoons, mogen wij zeker staat maken, temeer omdat Hij ze door de doop voor ons bevestigde. Het laatste wat we over deze drievoudige belofte lezen is *dit*:

c. *Desgelijks, als wij gedoopt worden in den naam des Heiligen Geestes, zo verzekert ons de Heilige Geest door dit heilig sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigenende hetgeen wij in Christus hebben, namelijk de afwassing onzer zonden en de dagelijkse vernieuwing onzes levens, totdat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden.*

Onder a) en b) hebben we gezien, dat ons reeds heerlijke beloften geschonken zijn en in die beloften grote weldaden. Want²⁵⁾ Gods beloften zijn zo vast betrouwbaar, dat we van die dingen, die God ons door zijn belofte heeft toegezegd, óók mogen zeggen, dat Hij ze ons reeds heeft gegeven, geschonken. Zo mag de kerk spreken dank zij die vaste betrouwbaarheid van Gods verbond. De HEERE ging haar daarin zelf voor.²⁶⁾ Zó heeft de HEERE b.v. in de woestijn tot de Israelieten gesproken, dat Hij hun het beloofde land reeds had gegeven, Num. 20:12, hoewel zij het toen nog door het geloof in bezit moesten nemen. Maar de HEERE had het hun reeds door zijn vaste belofte geschonken. Zo mogen wij nu ook vrijmoedig zeggen, dat de weldaden van Christus reeds de onze zijn. Zoals een arme stakker, die van een betrouwbaar heer de toezegging krijgt, dat hij een grote schat zal ontvangen, terstond, omdat hij deze belofte gelóóft, blij uitroept: "Ik ben een rijk man!". Hoewel hij de toegezegde schat nog zich metterdáád toeëigenen moet.

²⁷⁾ Omdat het nu de Heilige Geest is, die in onze harten het geloof werkt, waardoor wij de Heere Jezus, Die ons met al zijn weldaden in de belofte des Evangelies geschonken is, omhelzen en aannemen, herinnert ons doopsformulier ons er aan, dat wij ook in Zijn naam gedoopt zijn, zodat we er niet aan behoeven te twijfelen²⁸⁾ of de Heilige Geest ons wel toeëigenen wil, hetgeen wij in Christus hebben. Hij wil dat zeker doen. Want zijn vaste belofte, dat Hij ons al de weldaden wil toeëigenen, die door Christus verworven zijn en die ons reeds als beloofd goed geschonken zijn, en die wij dus reeds "in Christus hebben" (zie onder b), heeft de Heilige Geest bovendien nog door de doop bevestigd. Dit moet wel alle twijfel aan zijn betrouwbaarheid buitensluiten en ons geloof krachtig steunen.

3e. We krijgen nu nog het laatste stukje over "de leer des doops". Hierin worden we onderwezen van het tweede deel van het genadeverbond, n.m.l. ²⁹⁾ Gods èis. Eerst zagen we immers, welke drievoudige belòfte ons door Vader, Zoon en Heilige Geest in het genadeverbond is gegeven en door de doop is bevestigd. Thans gaan we lezen, tot welke gehóórzaamheid we door dit verbond van God met ons worden geroepen.

Ten derde, overmits in alle verbonden twee delen begrepen zijn, zo worden wij ook weder door God door de doop vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid, namelijk, dat wij dezen enigen God, Vader, Zoon en Heilige Geest, aanhangen, betrouwen en liefhebben, van ganser harte, van ganser ziele, van ganser gemoede en met alle krachten, de wereld verzaken, onze oude natuur doden en in een godzalig leven wandelen.

Nú zien we duidelijk de twee delen, waaruit Gods verbond met ons bestaat. Want de HEERE belooft aan òns, dat Hij onze God zal zijn en wij beloven aan Hèm, dat wij zijn verbond zullen houden en aan zijn bevelen denken om die te doen. Want dit is de eis, die God ons stelt, n.l. ³⁰⁾ dat wij Hem weer zullen eren als de enige en levende God door voor zijn aangezicht te wandelen in de beide stukken der wedergeboorte. We hebben immers onder ten 1e gezien, dat zonder die wedergeboorte niemand het hemelrijk zal ingaan. Daarom worden die twee stukken der wedergeboorte (of bekering) hier, nu wij worden onderwezen van de gehoorzaamheid des verbonds, waardoor wij Gode weer behagen, nog eens in het kort herhaald: wij moeten 1° "onze oude natuur doden en 2° in een godzalig leven wandelen". Zònder dit zouden we immers kinderen des toorns blijven.

Maar wanneer het dan zó is, dat alleen de wedergeborenen in het rijk Gods kunnen komen, d.w.z. degenen, die oprecht berouw over hun zonden hebben en hun eigen verstand en allerlei lusten verloochenen en aan de wil van God onderwerpen en die beginnen lust en liefde te hebben om in alle heiligheid en gerechtigheid naar Gods Woord te leven (zie onder ten 1e.) wie kan dan zalig worden? Want we struikelen allen in vele. Als ik het goede wil doen, ligt het kwade mij bij, klaagde Paulus. Wij blijven toch levenslang zwakke mensen met zeer veel zonden en ellendigheden. Maakt deze eis dan geen wanhopige mensen?

³¹⁾ Neen, want wij moeten nooit vergeten, dat God ons zijn sacramenten gegeven heeft om ons geloof te stèrken door ons te herinneren aan de betrouwbaarheid en onwankelbaarheid van zijn verbond en om ons zodoende te troosten. Daarom zegt het formulier nog verder:

En als wij soms uit zwakheid in zonden vallen, zo moeten wij aan Gods genade niet vertwijfelen, noch in de zonden blijven liggen, overmits de doop een zegel en ontwijfelbaar getuigenis is, dat wij een eeuwig verbond met God hebben.

Vertwijfelen is een oud-Hollands woord, dat betekent: wanhopen. Onze telkens weerkerende zonden moeten ons niet doen wanhopen, dat God ons niet in genade zou aannemen. Want God is niet als vele mensen, die hun verbonden om 't minste en geringste verbreken, b.v. verlovingen, ja soms wel huwelijken. Maar Gòds verbond is immers eeuwig, d.w.z. het is niet broos, maar vast. Het is een eed. Zijn beloften van vergeving en eeuwig leven door Christus, onze Heere, zijn volkomen betrouwbaar. Die worden niet direct ingetrokken, wanneer wij eens komen te vallen, want ze zijn juist aan zondaren geschonken, uit genade, en worden door de doop verzegeld om ons op te helpen, wanneer wij uitgegleden zijn. Om te beantwoorden:

- 1) Hoeveel doopsformulieren hebben we en wanneer worden ze gebruikt?
- 2) Uit hoeveel hoofddelen bestaat "het formulier om de heilige doop aan de kinderen te bedienen" en wat bevatten ze?
- 3) Voor wie heeft de kerk in haar doopsformulier een samenvatting gegeven van de

leer des doops?

- 4) Over hoeveel dingen spreekt dit eerste deel van het formulier en hoe heten ze?
- 5) Waarom schrok Johannes de Doper zo, toen de Heere Jezus hem vroeg gedoopt te worden?
- 6) Wat leert de doop allereerst?
- 7) Wat is het gevolg van onze aangeboren verdorvenheid?
- 8) Wie kan dat veranderen?
- 9) Hoe heet die verandering?
- 10) Uit hoeveel delen bestaat de wedergeboorte?
- 11) Waartoe is deze wedergeboorte beslist vereist?
- 12) Waartoe is de doop nog meer gegeven, behalve om ons te vernederen?
- 13) Wat heeft God aan uw ouders beloofd?
- 14) Wat heeft de doop met deze belofte te maken?
- 15) Wat is een verbond?
- 16) Hoe heten de delen waaruit een verbond bestaat?
- 17) Met wie wilde God vroeger het verbond Abrahams alleen hebben?
- 18) Waarom spreken we van een verbond der genade?
- 19) Wat betekent het, dat wij gedoopt zijn in de naam van de Vader?
- 20) Wat is ons hierdoor geoorloofd?
- 21) Waarom heet dit verbond nièt eeuwig?
- 22) En waarom wèl?
- 23) Wat is ons door de Zoon beloofd?
- 24) Welke weldaden zijn dat thans voor òns vooral?
- 25) Hoe verklaart ge dat, wanneer het formulier zegt, dat de weldaden van Christus reeds de onze zijn?
- 26) Kent ge van zulk een spreekwijze een voorbeeld uit de Schrift?
- 27) Waarom herinnert het doopsformulier ons er aan, dat we ook in de naam des Heilige Geestes gedoopt zijn?
- 28) Waaraan mogen, we nu niet twijfelen?
- 29) Hoe noemen we het tweede deel van het genadeverbond?
- 30) Wat eist God dan van ons?
- 31) Maar maakt deze eis dan geen wanhopige mensen?

Schriftplaatsen:

Ps. 51:7. Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren en in zónde heeft mij mijn moeder ontvangen.

Joh. 3:3. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het koninkrijk Gods niet zien.

Gen. 17:7. En Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw zaad na u in hun geslachten tot een eeuwig verbond om u te zijn tot een God en uw zaad na u.

Hand. 2:39. Want u komt de belofte toe, en uw kinderen en allen, die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toeroepen zal (d.w.z. allen, die God door de prediking der apostelen uit de Joodse verstrooiing tot Zich roepen zal).

Matth. 28:19. Gaat dan heen, onderwijst al de volken, dezelve dopen in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, lerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb.

Nalezen:

Gen. 17. De HEERE heeft zijn verbond met Abraham bevestigd door de instelling van het sacrament der besnijdenis. Abraham had het verbond vòòrdien al ontvangen. De woorden "Ik zal mijn verbond stèllen", in 17:2, betekenen: Ik zal mijn verbond (van Gen. 15:18) heus nàkomen, vervullen.

LES 3.

We komen nu tot hèt tweede hoofddeel van ons doopsformulier. Dit bevat een verdediging van ¹⁾ het recht der kinderen op de doop. Daarom schrijven we boven dit tweede hoofddeel:

II. HET RECHT DES DOOPS.

Het recht van de kinderen der kerk om óók gedoopt te worden, is hun in de loop der tijden telkens weer betwist. In de eeuw der grote kerkhervorming (1500—1600) geschiedde het door de Wederdopers. ²⁾ Dezen beweerden, dat men niet mocht worden gedoopt alvorens men in Christus geloofde en wedergeboren was. Nu is het inderdaad waar, dat zeer jonge kinderkens — van een paar dagen oud — ³⁾ nog niet Gods Woord kunnen horen en verstaan en dus ook nog niet kunnen geloven. Want het geloof is uit het gehoor èn het gehoor door het Woord Gods, Rom. 10:17. En evenmin kan men bij zulke kleine kinderen al van wedergeboorte spreken, ⁴⁾ omdat zij nog niet de zonde kunnen haten en met lust en liefde beginnen te leven naar de wil van God. (Zie les 2 onder ten 1e). Zij doen nog geen goed en geen kwaad, Rom. 9:11. Maar dat is óók al zo geweest met de kleine kinderkens van het volk Israel en toch heeft God zelf gewild, dat die reeds het sacrament van de besnijdenis ontvingen. Daarom verdedigt de kerk de doop van haar kinderen aldus:

En hoewel onze kinderen deze dingen niet verstaan, zo mag men ze nochtans daarom van de doop niet uitsluiten, aangezien zij ook zonder hun weten de verdoemenis in Adam deelachtig zijn, en zo ook weder in Christus tot genade aangenomen worden; gelijk God spreekt tot Abraham; de vader aller gelovigen, en over zulks mede tot ons en onze kinderen, zeggende: Ik tal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw zaad na u in hun geslachten tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God en Uw zaad na u. Dit betuigt ook Petrus, met deze woorden: Want u komt de belofte toe en uw kinderen en allen, die daar verre zijn, zovelen als er de Heere onze God toeroepen zal. Daarom heeft God voormaals bevolen hen te besnijden, hetwelk een zegel des Verbonds en der gerechtigheid des geloofs was; gelijk ook Christus hen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend heeft. Dewijl dan nu de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, zo zal men de kinderen, als erfgenamen van het rijk Gods en van zijn verbond, dopen. En de ouders zullen gehouden zijn hun kinderen, in het opwassen, hiervan breder te onderwijzen.

Het is wel waar, dat vanwege de overtreding van Adam in het paradijs alle mensen bij God in ongenade zijn gevallen, Rom. 5:12. Toch heeft het God liefd de kinderen van de oude, Israelitische, kerk te maken tot geheel andere kinderen dan die van de heidenen, n.l. tot ⁵⁾ zijn kinderen. Ja, als kinderen van Hèm erkende de HEERE ze zelfs nog in de dagen van Ezechiël, toen hun ouders zeer zwaar tegen God gezondigd hadden. Ez. 16:20, 21. En de HEERE beval ⁶⁾ niet alleen, dat zulke volwassen mannen als Abraham zouden besneden worden, maar Hij wilde, dat dit teken des Verbonds, Gen. 17:11, Rom. 4:11, ook door de kleine kinderen zou worden ontvangen en wel ten achtsten dage, Gen. 17:12. Dus zonder dat ze 't wisten, waren die kinderen in Adam verdoemd, maar ook had God hen reeds, zonder dat ze 't wisten, vriendelijk tot zijn kinderen verklaard door aan hun ouders te beloven, dat Hij ook de God van hun kinderen zou zijn.

Waarom hadden die kinderkens van de oude Hebreeuwse kerk dat voorrecht nu te danken? Kregen ze dat nu omdat zij reeds een gelovig hartje hadden? Neen, want we zagen zoëven, dat kleintjes nog niet kunnen geloven.

Zo heeft ook de Heere Jezus in de dagen zijner omwandeling de kinderen van de toenmalige kerk, het Joodse volk, hoog geëerd. Terwijl Hij de heidenen met hun kinderen "hondekens" noemde, Marc. 7:27, heeft Hij de Jóódse kinderen omhelsd en gezegend. Waarom? ⁷⁾ Dat deed óók de Heere Jézus toen niet daarom, omdat die

kinderen al gelóvig waren. Ook niet omdat ze in de toekomst gelovig zouden wòrden. Velen van hen hebben later, toen ze ouder werden, de prediking der apostelen versmaad en zijn met de Joodse oorlog en de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70 gestraft, Luc. 13:34, 35. Neen, maar ze waren leden van Jezus' eigen volk, van het toenmalige volk des HEEREN, tot hetwelk onze Heiland door de barmhartigheid Gods gezonden was. Doch de meesten verwierpen Hem, Matth. 15:24; Luc. 1:54, 55, 78; Joh. 1:11.

Evenals nu eertijds de kinderen van Israel geen heidense, maar heilige kinderen waren, ⁸⁾ d.w.z. dat zij door de belofte des Verbonds van alle andere kinderen waren afgescheiden en bestemd voor de dienst van God, zo zijn thans de kinderen der kerk eveneens heilige kinderen. En zoals de jonge kerkleden vroéger moesten besneden worden, zo moeten zij thans worden gedóópt. De apostelen vonden dit zó vanzelfsprekend, dat wij een uitdrukkelijk bevel om aan de kinderen der gemeente óók de dóóp te bedienen niet eens in het Nieuwe Testament vinden, en dat, terwijl zij wisten dat God het zeer kwalijk nam, wanneer men z'n kinderen niet besneed. Ieder begreep toen ter tijd direct, dat, evenals de kinderen der gemeente vroéger het recht hadden op de besnijdenis, zij dit thans hadden op de doop. De besnijdenis was n.l. door de doop vervangen. ⁹⁾ Paulus leert ons, dat de besnijdenis een schaduw was, die door Christus' kruislijden is vervuld en door de doop vervangen, Col. 2. Maar verder wordt er geen verschil gemaakt. Ook in het Nieuwe Testament worden de kinderen heel gewoon bij de gemeente geteld: ¹⁰⁾ zij knielden b.v. samen met de overige gemeente van Tyrus neer voor het gebed op het strand, Hand. 21:5; zij werden in de brieven ook aangesproken onder de geméénteleden, Ef. 6:1; zelfs wanneer één van hun ouders heiden was gebleven, werden zij toch als heilig geëerd, 1. Cor. 7:14. Ook lezen we, dat er soms hele gezinnen werden gedoopt, en het zou toch wel wonderlijk zijn, als daar geen enkel kind bij geweest was. Hand. 16:15; 1 Cor. 1:16. De geschiedschrijvers verhalen dan ook, dat het vanaf de dagen der apostelen de gewoonte geweest is, dat van hen, die zich tot het Christelijk geloof bekeerden, ook de kinderkens werden gedoopt en dat pas in later tijd de nieuwigheid is opgekomen om de doop alleen aan grote mensen te geven. Maar de kèrk is bij de oude instelling Gods gebleven. Nergens lezen we in het N.T., dat God dit sacrament voor de kinderen afschafte. Geen wonder. Kinderen, die door de belofte des Verbonds van de heidenen zijn afgescheiden en Gode geheiligd zijn en gemaakt tot leden van Gods kerk, hebben niet alleen recht op die belofte zelf, maar ook op de verzegeling daarvan door de sacramenten, n.l. door doop en avondmaal.

Om te beantwoorden:

- 1) Wat wordt in het tweede hoofddeel van ons doopsformulier verdedigd?
- 2) Met welke redenering betwistten de Wederdopers het recht der kinderen op de doop?
- 3) Waarom kan men bij kleine kinderkens nog niet van geloof spreken?
- 4) En waarom niet van wedergeboorte?
- 5) Hoe noemde God de kinderkens van het volk Israel?
- 6) En wie moesten onder het O. T. worden besneden?
- 7) Waarom heeft de Heere Jezus de kinderkens, die men tot Hem bracht, niet omhelsd en gezegend en waarom wèl?
- 8) Wat verstaan we onder de woorden "heilige kinderen"?
- 9) Waar leert Paulus, dat de besnijdenis door de doop is vervangen?
- 10) Waaruit blijkt nog meer, dat de kinderen in de dagen der apostelen tot de gemeente van Christus werden geteld?

Schriftplaatsen:

Ez. 16:20, 21. Verder hebt gij uw zonen en uw dochteren, die gij Mij gebaard hadt, genomen en hebt ze aan dezelve (d.w.z. aan de afgoden) geofferd om te verteren; is het wat kleins van uw hoererijen, dat gij Mijn kinderen geslacht hebt en hebt ze overgegeven als gij ze voor hen (d.w.z. voor de afgoden) door het vuur hebt doen doorgaan?

Nalezen:

Marc. 10:13-16. De Heere Jezus heeft de kinderkens der Joodse kerk zijner dagen niet van Zich afgestoten, maar gezegend.

LES 4.

Thans krijgen we het derde of laatste hoofddeel van ons doopsformulier nog. We schrijven daarboven:

III. DE BEDIENING DES DOOPS.

Wanneer we dit laatste gedeelte van het doopsformulier overzien, merken we op, dat nu nog vier dingen overblijven:

1. het gebed vóór de doop,
2. vragen aan de ouders,
3. de besprenging van het kindje,
4. het gebed na de doop.

1. Het gebed vóór de doop.

Nadat de kerk het recht harer kinderen op de doop uitdrukkelijk verdedigd heeft, ja uit de Schrift heeft aangetoond, dat de doop der kinderen door Gods Woord ons wordt bevólen, roept zij ons allen op tot gebed. Aldus:

Opdat wij dan deze heilige ordening Gods tot zijn eer, tot onze troost en tot stichting der gemeente uitrichten mogen, zo laat ons zijn heilige naam aldus aanroepen:

Wij belijden ¹⁾ dus tegenover onze bestrijders, dat de doop een ordening, d.w.z. een instelling van Góð is en maar niet gegrond op ons goeddunken. Waarom zouden we dit gebod Gods dan nalaten en aan Gods eer te kort doen en de troost van de doop missen? Want ²⁾ door de doop worden wij gesterkt in het geloof, dat God onze God is. Waarom zouden wij, in onze jeugd, wanneer wij tot ons verstand komen en de moeilijkheden, vooral de zonden, van het leven op ons afkomen, deze troost moeten missen? En ³⁾ omdat ieder van de aanwezigen door de doop van dit kindje weer aan z'n eigen doop herinnerd wordt, kan de ganse gemeente worden gesticht, d.w.z. worden opgebouwd, en versterking des geloofs ontvangen.

Dus nu volgt het gebed.

Wanneer we het aandachtig overlezen, zien we, dat het ⁴⁾ uit twee delen bestaat, die we zouden kunnen noemen:

- a. een lofgebed en
- b. een smeekgebed.

We moeten daarop nauwkeurig letten en maar niet zeggen, zoals wel gebeurt, dat we vóór de doop alleen maar vragen en na de doop alleen maar danken. Dat is niet juist. Ook vóór de doop wordt God reeds gelóófd en gedankt. (En we zullen straks zien, dat na de doop God niet alleen wordt gedankt, maar óók gevraagd).

a. We lezen nu het éérste gedeelte van het gebed voor de doop, dat een *lofgebed* is. Zie maar:

O, almachtige, eeuwige God, Gij, Die naar uw streng oordeel de ongelovige en onboetvaardige wereld met de zondvloed gestraft hebt en de gelovige Noach met z'n acht zielen uit uw grote barmhartigheid behouden en bewaard; Gij, Die de verstokte Farao met al z'n volk in de Rode Zee verdrongen hebt en uw volk Israel droogvoets daardoor geleid, door hetwelk de doop beduid werd....

In dit eerste deel van het gebed vóór de doop prijst de kerk haar God, ⁵⁾ omdat Hij haar nu reeds zo menigmaal gered heeft, zodat ze niet met de goddeloze wereld omkwam. ⁶⁾ God heeft éérst door één en hetzelfde water de goddeloze wereld-van-voor-de-zondvloed omgebracht, maar de kerk van Noach (bestaande uit acht zielen, d.w.z. acht

personen) gespaard en weer een plaats gegeven op deze aarde, waar zij eerst door de goddeloosheid der wereld dreigde te worden verstikt. Daarna ⁷⁾ heeft God haar nog eens weer op wonderlijke wijze door water gered, toen Hij door één en hetzelfde water van de Schelfzee het leger der Egyptenaren ombracht, maar Israel van z'n vijanden verlost. Zo werd de kerk reeds tweemaal "gedoopt", 1 Cor. 10: 1, 2; 1 Petr. 3:20, 21. Daarvoor looft en dankt zij haar God.

b. En deze grote goedheid Gods geeft haar moed om nu het volgende *smeekgebed* tot de HEERE op te zenden:

Wij bidden U bij Uw grondeloze barmhartigheid, dat Gij dit Uw kind genadig wilt aanzien en door Uw Heilige Geest Uw Zoon Jezus Christus inlijven, opdat het met Hem begraven worde door de doop in de dood en met Hem moge opstaan in een nieuw leven; opdat het z'n kruis. Hem dagelijks navolgende, vrolijk dragen moge. Hem aanhangende met waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde; opdat het dit leven (hetwelk toch niet anders is dan een gestadige dood) om Uwentwil getroost verlate en ten laatsten dage voor de rechterstoel van Christus, uw Zoon, zonder verschrikken moge verschijnen, door Hem, onze Heere, Jezus Christus, uw Zoon, Die met U en de Heilige Geest, één enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. Amen.

God had dus door Rode Zee en zondvloed zijn kerk gered. Maar waartoe? ⁸⁾ Opdat Noach met zijn gezin na de zondvloed en Israel na de Rode Zee voortaan Gode dankbaar voor de geschonken verlossing zouden leven. Ze moesten niet in de zonde van de verdorven wereld terugvallen. Zo bidden wij nu ook, ⁹⁾ dat God dit kind genadig zij en niet toelate, dat het straks toch nog zou leven in gemeenschap met de goddeloze wereld om dan toch nog met haar mede om te komen, maar dat God dit kind straks doe leven in gemeenschap met Christus, om dan met Hem voor eeuwig behouden te worden. Want wanneer wij in geloofsgemeenschap met Christus leven, omdat zijn Geest in ons woont en ons regeert, dan ¹⁰⁾ gaan we onze oude natuur doden en in nieuwheid des levens wandelen, Rom. 6:4, kortom dan vertonen wij de twee delen der wedergeboorte, zonder welke wij immers in het rijk Gods niet kunnen ingaan, Joh. 3:3, gelijk de leer des doops zei. (Zie les 2).

Deze twee, n.l. het doden van onze oude natuur en het wandelen in een godzalig leven, worden nu zeer duidelijk door de doop voor ons afgebeeld en van ons geëist, zodat de doop het bad der wedergeboorte kan genoemd. Want in zulke warme landen als Palestina worden de dopelingen bij de doop geheel onder water gedompeld, terwijl ze thans, bij ons in de Noordelijke landen, waar het kouder is, alleen maar worden besprenkeld, wat óók goed is, want het gaat niet om de hoeveelheid van het water, maar om z'n zinnebeeldige taal, Ezech. 36:25. ¹¹⁾ Zoals de Heere Jezus met onze zonden beladen het graf inging, maar zonder die zonden daaruit opstond, zo is de doop a.h.w. ook een graf, een graf van water. En indien straks dit kind tot zijn verstand komt en ook in Christus gelooft, wordt het door z'n doop dagelijks gesterkt in het geloof, dat het gemeenschap heeft aan alles wat Christus toen voor ons deed, n.l. sterven en opstaan, Rom. 6:8, en wordt het door z'n doop ook dagelijks herinnerd aan Gods eis om in gemeenschap des geloofs met Christus te leven en dus z'n oude natuur te doden en in een nieuw leven te wandelen.

En in geloofsgemeenschap met Christus leven brengt ook vaak mee, ¹²⁾ dat we dan om Zijnentwille worden vervolgd. Dat heeft de Heere Jezus vooruit gezegd tot zijn discipelen: Zo wie achter Mij wil komen (n.l. als discipel), die verloochene zichzelf en neme z'n kruis op en volge mij, Marc. 8:34. Met Petrus is dat letterlijk uitgekomen. Die is gekruisigd. Anderen zijn om Jezus' wil met het zwaard gedood of verbrand. Maar vele martelaren der eerste eeuwen hebben dit kruis-om-Jezus'-wil blij gedragen, dankbaar dat zij tot die eer verwaardigd werden, Hand: 5:41; 1 Petr. 4:13. Ook in later tijd was het leven voor de gelovigen vaak zó bang, dat ze het een gestadige dood noemden, ¹³⁾ d.w.z. een voortdurend sterven, omdat de dood elke dag dreigde. Maar wie hier zich

gelóvig aan Jezus' woorden houdt en uit liéfde tot Hem smaadheid dankbaar draagt, mag hópen, d.w.z. vast vertrouwen, dat hij eenmaal ook met Christus zal worden verheerlijkt, Rom. 8: 17; 1 Thess. 1 :3; 2 Tim. 2:11, 12.

Zo bidden wij dus voor, dit kindje, dat het straks in geloofsgemeenschap met de Heere Jezus moge leven. De vruchten daarvan zullen zijn, dat het door z'n doop te meer bekwaamd zal worden om tegen de zonde te strijden en naar Gods wil te leven en om, als dat mocht gevraagd worden, in de vervolging standvastig te zijn.

2. Vragen aan de ouders.

Nu zullen er drie vragen aan de vaders (of aan hen, die daarvoor in de plaats komen) worden gesteld. Maar eerst worden deze nog eens ernstig vermaand goed te bedenken wat dopen eigenlijk is.

Geliefden in de Heere Christus, gij hebt gehoord, dat de doop een ordening Gods is om ons en ons zaad zijn verbond te verzegelen. Daarom moeten we hem tot dat einde en niet uit gewoonte of bijgelovigheid gebruiken. Opdat het dan openbaar worde, dat gij zo gezind zijt, zult gij van uwentwege hierop ongeveinsd antwoorden:

¹⁴⁾ Er zijn mensen, die denken, dat hun kindje, wanneer het eens ongedoopt mocht sterven, niet zalig worden kan. Vooral de Roomsen denken zo, maar ook anderen zijn wel zo dwaas. Daarom laten ze hun kindje dopen om, naar ze menen, er zeker van te zijn, dat het, als het vroeg mocht sterven, zal zalig worden, omdat het dan immers, denken ze, van al z'n zonden gewassen is door het doopwater. Maar dat is bijgelovigheid, want het dòòpwater wast ons niet schoon van zonde, doch Christus' bloed en Geest.

Ook mogen we onze kinderkens niet laten dopen, omdat iederéén het nu eenmaal doet. Onnadenkend. Uit sleur.

De doop is gegeven ¹⁵⁾ tot dit "einde", d.w.z. tot dit doel: om daardoor Gods verbond met ouders en kinderen te verzegelen. Dus om ons er vast van te overtuigen, dat de HEERE onze God en Vader is en dat wij zijn Volk mogen zijn.

De kerk zal dus dit kindje in de naam van God dopen, maar dan moet zij eerst weten van de ouders of zij het hiermee eens zijn. Daarom wordt hun een vraag gesteld:

- a. over de kinderen,
- b. over de leer en
- c. over de onderwijzing der kinderen in die leer.

We gaan nu deze drie vragen één voor één lezen. Ze zijn van groot belang, ¹⁶⁾ want als onze ouders op deze vragen niet met "Ja" geantwoord zouden hebben, zouden zij ons niet hebben mogen laten dopen. Ook zullen we zien, dat deze vragen in zeer nauw verband staan met onze catechisatie.

a. De eerste vraag (over de kinderen).

We hebben al gezien, ¹⁷⁾ dat in de eeuw, waarin ons formulier werd opgesteld (de 16de eeuw), het recht der kinderen door de Wederdopers werd betwist maar dat de kerk beleed, dat de kinderen van de niéuwtestamentische kerk evengoed gedóópt moeten worden als de kinderen der oudtestamentische kerk moesten besnéden worden. Door de belofte, die ook hún toekomt, zijn ook de kinderen erfgenamen van het rijk Gods en van zijn verbond, leden van de gemeente van Christus, evengoed als hun ouders, en hebben zij derhalve evengoed recht op de sacramenten, waardoor Gods verbond wordt verzegeld, dus ook op de doop. Stemmen de ouders dit toe, tegen Wederdopers e.a.?

Ten eerste, hoewel onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn en daarom aan allerhande ellendigheid. ja aan de verdoemenis zelf onderworpen, of gij niet bekent, dat zij in Christus geheiligd zijn en daarom als lidmaten zijner gemeente behoren gedoopt te wezen?

Bekennen is een oud-Hollands woord voor belijden. Er is in later tijd telkens twist gerezen over de vraag wat de ouders nu precies belijden door te zeggen, dat hun kinderen "in Christus geheiligd" zijn; hoewel die strijd niet nodig was geweest, want ¹⁸⁾ de verklaring van die uitdrukking volgt meteen daarna, omdat de kinderen vlak daarop "lidmaten" (d.w.z. leden) van Christus' gemeente" genoemd worden. "In Christus geheiligd" wil hetzelfde zeggen als "lidmaten van Christus' gemeente". En leden van Christus' gemeente zijn de kinderen dank zij de belofte des Verbonds, die hun toekomt en waardoor zij zó stellig de Heere Christus en al zijn weldaden ontvangen hebben, dat, wanneer zij straks bij het opgroeien onverhoopt deze beloftegemeenschap met Christus verbreken en de goddeloze wereld ingaan zouden, de kerk hun zou moeten verwijten: "Gij hebt (n.l. door die belofte Gods te verachten) de Zoon van God vertreden en het bloed des Testaments (d.w.z. des Verbonds) onrein geacht, waardoor gij geheiligd waart", Hebr. 10:29.

We moeten oppassen; dat we ons niet in verwarring laten brengen ¹⁹⁾ door de manier, waarop de Róómsen vaak van "heiligen" spreken. Volgens hèn is een heilige iemand, die eigenlijk nooit kwaad gedaan heeft; iemand met een onzondig hart en leven. Zo geloven ze van Maria, de moeder van onze Heiland, dat deze zelfs is gebóren zonder aangeboren zonde en dat zij ook nooit zonden-met-de-daad gedaan heeft. Een heilige is volgens hen ook geweest Liduina uit de Kreupelstraat te Schiedam, die als meisje op het ijs haar been brak, vreselijk maar geduldig leed en na haar dood op plotselinge en wonderlijke wijze weer een gaaf lichaam kreeg. En Franciscus, die al z'n goed aan de armen gaf, was ook zo'n "heilige", zegt men dan. Jammer, dat wij die betekenis van het woord heilige meestal ook gebruiken, b.v. als wij tegen een jongen zeggen; "Wat ben jij een heilig boontje". ²⁰⁾ Onder heilig verstaat men dan: rein, zondeloos van hart en wandel. Maar dat is niet goed, want volmaakt is ²¹⁾ alleen onze Heere Jezus geweest, Hebr. 7:26.

In de Schrift wordt het woord heilig (en heiligen) gebruikt ²²⁾ vooral in tweeërlei zin. In de éérste plaats betekent het: ²³⁾ afgezonderd van de wereld en bestemd tot de dienst van God. ²⁴⁾ Dit heiligen heeft lang niet altijd betrekking op het hart van een mèn, want de Schrift spreekt zelfs wel van heilige potten en pannen in de tabernakel, Ex. 40:9-15. Ook was de hele stam van Levi wel aan God geheiligd, d.w.z. tot de dienst des HEEREN bij het heilighdom geroepen, maar toch waren priesters als Hofni en Pinehas mannen van een onheilige levenswandel en met een onheilig hart. ²⁵⁾ In deze zin genoot heel Israel eertijds de eer kinderen des HEEREN te zijn, Deut. 14:1. Ze waren een heilig volk, Ex. 19:6, en openlijk had God dit door hun doop in de Rode Zee erkend, 1 Cor. 10:1-4. In deze zin zijn thans ook alle kinderen der gemeente door de belofte van Gods genadeverbond van de wereld onderscheiden, heilige kinderen, 1 Cor. 7:14, en hebben zij recht op de doop. Maar in de twééde plaats kan het woord heilig ²⁶⁾ zó gebruikt worden, dat het iets zegt van des mensen hart en wandel, b.v. in Hebr. 12: "Jaagt de vrede na met allen en de heiligmaking zonder welke niemand de Heere zien zal" vs. 14, of b.v. in 1 Petr. 1:15 "Wordt ook gij zelf heilig in al uw wandel"; of b.v. in 2 Cor. 7:1 "Dewijl (d.w.z. omdat) wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelf reinigen van alle besmetting des vleses en des geestes, voleindigende de heiligmaking in de vreze Gods". Deze twee betekenissen mogen we niet verwarren. Alle kinderen van Christus' gemeente zijn wel verheven tot leden van die gemeente, immers door de belofte des Verbonds: en in die belofte heeft God ook hun de afwassing door Christus' bloed en de vernieuwing door zijn Geest geschonken. Maar zoals de ongelovige leden van de Joodse kerk in de woestijn het goede land der belofte, dat hun in het toenmalige evangelie geschonken was, Num. 20:12; Hebr. 4:2, versmaadden, Num. 13:32, Ps. 106:29 en wegens hun ongeloof niet deelachtig werden, Hebr. 3:19; 4:2, zo spreekt de Schrift ook van kerkleden, die het bloed des testaments (d.w.z. des Verbonds), waardoor zij geheiligd waren, onrein hebben geacht en de Geest der genade smaadheid hebben aangedaan, Hebr. 10:29, en door deze verachting van de hun beloofde erfenis gelijk waren aan Ezau, die een onheilige was, Hebr. 12:16. Wij zien het ook thans maar al te vaak gebeuren, dat gedoopte kinderen later den Heere Jezus de rug toekeren. Ze waren wel ranken van de wijnstok Christus, maar werden afgehouden, Joh. 15:2, 6. Zij waren wel geheiligd, maar kwamen als onheiligen om, Hebr. 10:29, 12:16. We moeten dus niet

met elkaar verwarren het éérste heilig, dat van alle leden van Christus' gemeente kan, worden gezegd en het tweéde heilig, dat van velen nièt kan gezegd. Het éérste heilig kan ook van de kleine kinderkens worden gezegd, omdat zij als bezitters van Gods verbondsbelofte ook leden van Christus' kerk zijn.²⁷⁾ Maar het tweede heilig zijn, waarvan b.v. gesproken wordt in Luc. 1:75 (al onze levensdagen godvruchtig doorbrengen), in Rom. 6:19 (al onze gaven en krachten stellen in 's Heeren dienst), in 2 Cor. 7:1 (alle besmetting der zonde ontvlieden), in Ef. 4:24, Hebr. 12:14, enz., dat kan van kleine kinderkens niet worden gezegd. Te zeggen van een pasgeboren kindje, dat het al een godvrezend hartje heeft, gaat immers niet. En dat is heel geen schande voor hem. God vergt van zulke kleintjes niet iets, dat nu eenmaal bij hun leeftijd nog niet past. Ze doen nog niet veel anders dan drinken en slapen.

b. De tweede vraag (over de leer).

Nu moeten de kinderen straks, als zij opgroeien, weten wat zij schuldig zijn te geloven en dat moeten zij in de eerste plaats van hun ouders leren of anders van andere mensen, bij wie hun ouders hulp zullen zoeken voor het onderwijs der kinderen.²⁸⁾ Om gewaarborgd te zijn, dat de ouders belijders zijn van de goede en ware leer der kerk, wordt hun in de tweede plaats gevraagd:

Ten andere of gij de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament en in de artikelen des Christelijken geloofs begrepen is en in de Christelijke kerk alhier geleerd wordt, niet bekent de waarachtige en volkomen leer der zaligheid te wezen?

De leer der kerk is dus volgens deze vraag te vinden²⁹⁾:

- a. In de Heilige Schrift, bevattende O. en N.T.
- b. In de *apostolische geloofsbelijdenis*, bestaande uit 12 artikelen (d.w.z. uit 12 stukjes). Deze is opgesteld in de eerste eeuwen van onze Christelijke jaartelling. Daarin gaf de kerk toen rekenschap van de leer der apostelen.
- c. In de drie formulieren van enigheid, in de andere (liturgische) formulieren en in de gebeden, zie achterin uw kerkboek. In later eeuw, omstreeks 1600, heeft de kerk zich n.l. weer genoodzaakt gezien rekenschap te geven van de aloude leer van profeten en apostelen, die we vinden in de Schrift en die de kerk reeds beleed in de apostolische geloofsbelijdenis. De kerk heeft dat tóén nog nader gedaan in al die schone stukken, die nu in ons kerkboek zijn gebundeld. Daarvan moet ge vooral de drie formulieren van enigheid (de Heidelberger catechismus, de Nederlandse geloofsbelijdenis en de Dordtse leerregels) maar veel lezen, want daarin is in t kort de aloude leer van profeten en apostelen vervat. Iedereen, die daarmee hartelijk en met de daad instemt, onderhoudt daardoor de enigheid des geloofs met de kerk van al de eeuwen, die thans reeds voorbij zijn.

c. De derde vraag (over de onderwijzing der kinderen in de leer).

Eerst is aan onze ouders iets gevraagd over hun kinderen. Daarna wordt hun iets gevraagd over de leer.

Thans volgt een vraag over de onderwijzing van die kinderen in die leer. Aldus:

Ten derde, of gij niet belooft en u voorneemt, dit kind, als het tot zijn verstand zal gekomen zijn, waarvan gij vader of getuige zijt, in de voorzeide leer naar uw vermogen te onderwijzen en te doen onderwijzen?

In de regel stelden onze voorouders deze vraag³⁰⁾ aan de vaders der kinderen, want uit eerbied voor Gods instelling waren zij niet gewoon God te laten wachten en de kinderen nodeloos ongedoopt te laten, zoals thans wel gebeurt. Maar wanneer Vader ziek was of op een verre reis — een heen- en thuisreis naar Oost-Indië duurde toen Vaak een paar jaren — of als Vader overleden was, dan mocht Moeder in zijn plaats treden. En wanneer beide ouders ontbreken, mogen getuigen optreden. Maar wiè ook antwoordt, men moet garanderen,³¹⁾ dat dit kindje thuis zal worden onderwezen in de leer der kerk, waarvan

beleden is, dat zij de volkomen leer der zaligheid is; en dat moet niet alleen thuis, maar ook op catechisatie gebeuren. Dààrom zonden Vader en Moeder ons naar de catechisatie. Omdat zij het bij onze doop beloofd hebben.

3. De besprenging van het kindje.

Alleen wanneer op de voorgaande vragen bevestigend is geantwoord, wordt het kindje gedoopt. Daarbij wordt dan eerst z'n naam genoemd, ³²⁾ want het verbond Gods wordt maar niet in het algeméén, doch heel *persoonlijk* aan *dit kindje* verzegeld. Vandaar z'n naam. Straks moeten de ouders dat vertellen: in opdracht van Christus heeft de dominé toèn al, hoewel je het nog niet kon begrijpen, je naam genoemd. Daarna wordt het kindje gedoopt, waarbij het, zoals we reeds zagen, geen verschil maakt of de doop door besprenging of door onderdompeling plaats heeft. Het gaat niet om de massa van het water. Maar Wel mag niemand afwijken van de volgende woorden (stel eens, dat het kindje Marie heet):

Marie, ik doop u in de naam des Vaders en des Zoons en des Heilige Geestes.

Want ³³⁾ die woorden heeft onze Heiland zelf bevolen, toen Hij tot zijn discipelen sprak: "Gaaf dan heen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in de Naam des Vaders en des Zoons en des Heilige Geestes, lerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb," Matth. 28:19.

Die uitdrukking "in de naam van" betekent "namens", "in opdracht van". Wanneer wij voor Moeder ergens een boodschap moeten doen en we zeggen: "Ik moest namens Moeder zeggen, dat (b.v. dat ze vanavond niet kan komen)", dan staat eigenlijk, door ónze bóódschap. Moeder zèlf in dat huis te spreken. Zo verklaren de Vader, de Zoon en de Heilige Geest Zèlf, dóór de dóóp van de dominé, dat Zij dit kindje openlijk als het hunne hadden aangenomen door hun beloften, waarvan de doop nu bovendien een publieke verzegeling geeft.

4. Het gebed nà de doop.

Het formulier wordt gesloten met een gebed nà de doop van het kindje. Vaak hoort men dat gebed noemen: het dankgebed na de doop. Maar wanneer we dit gebed eens aandachtig overlezen, zien we, dat deze naamgeving niet juist is. Het bestaat ³⁴⁾ uit twee delen, die we kunnen noemen:

- a. een dankgebed en
- b. een smeekgebed.

We moeten ook hierop weer nauwkeurig letten en niet denken, dat met de doop van het kindje alles klaar is. Dan zouden we eerder moeten zeggen: Nu begint het pas, want nu moet dit kindje straks leren zijn doop te verstaàn en er gelovig uit te leven.

a. We lezen nu het eerste gedeelte van het gebed na de doop, dat een *dankgebed* is:

Almachtige, barmhartige God en Vader, wij danken en loven U, dat Gij ons en onzen kinderen door hét bloed van Uw lieve Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven en ons door Úw Heilige Geest tot lidmaten van Uw eniggeboren Zoon en zo tot uw kinderen aangenomen hebt en ons dit met de heilige doop bezegelt en bekrachtigt.

Wie goed heeft opgelet, heeft opgemerkt, dat wij God de HEERE hier ³⁵⁾ voor twee dingen danken:

- ten eerste voor iets, dat ons geschonken is vóór de doop;
- ten tweede voor iets, dat ons geschonken is dóór de doop.

Wat het eerste is (dus datgene wat ons geschonken is vóór de doop), hebben we vroeger reeds geleerd, n.l. toen het formulier de leer des doops voor ons uiteenzette. We zagen toen, dat God ons ³⁶⁾ zijn belofte geschonken heeft, waarin met name zijn vervat ³⁷⁾ deze twee weldaden, die Christus voor ons verwierf, te weten: de afwassing van onze zonden

(hièr genoemd de vergeving der zonden door Christus' bloed) en de dagelijkse vernieuwing onzes levens (hièr genoemd: de inlijving als leden in Christus' lichaam door Christus' Geest). Vóór de doop had God ons reeds deze verlossing in Christus gegeven. Zoals Israel reeds in de woestijn, alvórens het 't beloofde land door het geloof binnentooog, het land Kanaän bezat, zo bezaten ook wij reeds vóór onze doop, dank zij de volkomen vertrouwbare belofte Gods, alles wat Christus verworven heeft, n.l. de vergeving der zonden door zijn bloed en de vernieuwing van ons leven door zijn Geest. Vandaar, dat God tot de ongelovige kerkleden in de woestijn zei: "Gij hebt mijn land veracht" (want dit had God hun door zijn belofte gegeven) en vandaar dat Hij tot de ongelovige kerkleden thans zegt: "Gij hebt het bloed van Christus onrein geacht, door hetwelk gij geheiligd waart" (want dit had God hun ook in zijn belofte gegeven). En wat het twééde is (dus datgene, wat ons wordt geschonken dóór de doop), hebben we vroeger óók al geleerd. De leer des doops liet zien, ³⁸⁾ dat God door de doop ons zijn belofte bevèstigt. En in de vermaning aan de ouders werd er nog eens aan herinnerd, dat de doop dient om Gods verbònd te verzégelen. Nu dit metterdaad geschied is, door deze doop, danken wij God daarvoor. b. Maar nu moet dit kindje straks ook Gods belofte en eis des Verbonds leren verstaan en. moet het z'n doop leren beléven. Al wat God ons reeds als kinderen in zijn belofte schonk, moeten wij later, als wij tot ons verstand gekomen zijn, door het geloof leren aannemen en ons toeëigenen. Daarom wordt nú aan de HEERE gevraagd ³⁹⁾ om een Christelijke opvoeding voor dit kindeke. Want we hebben in de leer des doops vernomen, dat wat God ons in zijn belofte heeft geschonken (n.l. Christus en al zijn weldaden) ons door de Heilige Geest moet worden toegeëigend. Want de Heilige Géést werkt in onze harten het geloof. Maar de Heilige Geest doet dit door middel van mensen, door onze ouders, door onze onderwijzers op school en in de kerk. Daarom spreekt de gehele kerk nu voor dit kindje het volgende *smeekgebed* uit:

Wij bidden U ook door Hem, uw lieve Zoon, dat Gij dit kind met uw Heilige Geest altijd wilt regeren, opdat het Christelijk en godzalig opgevoed worde en in de Heere Jezus Christus wasse en toeneme, opdat het uw vaderlijke goedheid en barmhartigheid, die Gij hem en ons allen bewezen hebt, moge bekennen en in alle gerechtigheid onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester Jezus Christus leve en vroom tegen de zonde, de duivel en zijn ganse rijk strijden en overwinnen moge om U en uw Zoon Jezus Christus, mitsgaders de Heilige Geest, de enige en waarachtige God, eeuwig te loven en te prijzen. Amen.

De HEERE heeft dit kindje dus door zijn belofte van de kinderen der wereld afgezonderd en tot een rankje van de wijnstok Christus gemaakt en heeft dit nog eens openlijk erkend door de doop als een publieke eed. ⁴⁰⁾ Maar nu moet dit kindje, dat thans in de belòftegemeenschap met Christus verkeert, straks, wanneer de tijd gekomen is, waarop de jonge mensen kunnen gelóven, ook in de gelóófsgemeenschap met Christus leven. Nu moet dit rankje ook uit die Heere Jezus vrucht voortbrengen. Joh. 15:4, 5, anders zou het toch nog afgehouden worden en ten laatsten dage nièt zonder verschrikken voor de rechterstoel van Christus kunnen verschijnen. Daarom hier dit gebed, dat dit kindje toch niet de wereld inga, maar bij de Heere Jezus moge blijven en in Hem wàssen, d.w.z. groeien, en toenemen moge. En als we door het geloof in gemeenschap met de Heere Jezus leven, gaan we allengs meer bekennen, d.w.z. erkennen en belijden — onze ogen gaan er al wijder voor open — hoe goed toch zijn Vader voor ons reeds van jongsaf is geweest door ook ons zulke heerlijke beloften te schenken en nog eens door de doop te verzegelen als vast betrouwbaar. Terwijl wij toch niet beter zijn dan andere kinderen. Hoe barmhartig is God toch jegens ons! Daarom heeft de kerk voor ons van God gevraagd of wij in alle gerechtigheid, ⁴¹⁾ d.w.z. in trouwe onderhouding van al Gods geboden, onder die Heere Jezus mogen leven en vroom ⁴²⁾, dat wil hier zeggen: dapper, tegen de vijanden van onze goede Heiland strijden mogen en zo nú en eeuwig leven tot eer van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, die zo goed voor ons zijn geweest, dat zij hun naam aan ons verbonden hebben en ons daardoor openlijk in hun gemeenschap hebben opgenomen.

Om te beantwoorden:

- 1) Wat bedoelen we met de woorden, dat de doop een ordening Gods is, die moet uitgericht worden tot Zijn eer?
- 2) En wat met de woorden: tot onze troost?
- 3) En wat met de woorden: tot stichting van de gemeente?
- 4) Uit hoeveel delen bestaat het gebed vóór de doop en hoe kunnen we ze noemen?
- 5) Wààrvoor prijst en dankt hier de kerk haar God?
- 6) Op welke redding heeft de kerk eerst het oog?
- 7) Op welke daarna?
- 8) Waartoé redde God Zijn kerk?
- 9) Wat vragen we dus nu ook voor dit kindje?
- 10) Wat gaan we doen, wanneer we in geloofsgemeenschap met Christus leven?
- 11) Wat bedoelen we als we vragen, dat dit kindje met Christus moge worden begraven door de doop in de dood?
- 12) Wat kan ons leven met Christus óók nog vaak met zich meebrengen?
- 13) Wat betekenen de woorden "een gestadige dood"?
- 14) Met welke bijgelovige bedoeling laten sommigen hun kinderen dopen?
- 15) Waartoe is de doop dàn door God bevolen?
- 16) Waarom zijn de drie doopvragen van zo groot belang?
- 17) Tegen wie is de eerste doopvraag gericht?
- 18) Welke verklaring geeft de eerste doopvraag zelf van de woorden "in Christus geheiligd"?
- 19) Voor welke opvatting van het woord heilig moeten we hier oppassen?
- 20) Wat verstaat men er dan onder?
- 21) Maar wie was alleen heilig in die zin?
- 22) In hoeveel betekenissen wordt het woord "heilig" door de Schrift vooral gebruikt?
- 23) Welke is de eerste betekenis? 24. Gaat deze heiligheid altijd met heiligheid van hart gepaard?
- 24) Wie zijn allen heilig in deze eerste zin?
- 25) Hoe wordt het woord "heilig" in de tweede plaats gebruikt?
- 26) Kan men dit van kleine kinderkens zeggen?
- 27) Waarom stelt de kerk de tweede doopvraag?
- 28) Waarin is de leer der kerk te vinden?
- 29) Aan wie werd de derde doopvraag gewoonlijk gesteld?
- 30) Wat moet in elk geval door hen, die antwoorden, gewaarborgd worden?
- 31) Waarom moet de naam van het kindje genoemd?
- 32) Waarom moet men dopen in de naam des Vader, des Zoons en des Heilige Geestes?
- 33) Uit hoeveel delen bestaat het gebed na de doop en hoe zou men ze kunnen noemen?

- 34) Voor hoeveel dingen wordt God na de doop gedankt?
- 35) Wat schonk God ons vóór de doop?
- 36) Welke twee weldaden zijn daarin vervat?
- 37) En wat schonk God ons dóór de doop?
- 38) Om welke zaak wordt God na de doop gevraagd?
- 39) Wat betekenen de woorden: "in de Heere Jezus Christus wassen en toenemen"?
- 40) Wat betekent "in alle gerechtigheid"?
- 41) Wat wil hier zeggen: "vroom strijden"?

Schriftplaatsen:

Joh. 15:5. Ik ben de wijnstok en gij zijt de ranken; die in Mij blijft en Ik in hem, die draagt veel vrucht; want zonder Mij kunt gij niets doen.

Rom. 6:4. Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdatelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, also ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden.

Hebr. 3:19. En wij zien, dat zij niet hebben kunnen ingaan wegens hun ongeloof.

Hebr. 12:14. Jaagt de vrede na met allen en de heiligmaking, zonder welke niemand de Heere zien zal.

Nalezen:

Num. 13 en 14. Jozua en Kaleb hebben de beloften van Gods toenmalige evangelie, Hebr. 4:2, vrijmoedig geloofd, maar de andere tien verspieters hebben twijfel gezaaid aan Gods Woord en zijn gedood.

LES 5.

Nu we het doopsformulier geheel en al hebben gelezen en besproken, gaan we het nog eens overlezen. Maar dan op de volgende manier. Men moet n.l. weten, dat ons doopsformulier vroeger langer was. Natuurlijk nam dat, vooral in de steden, waar de gemeenten groter waren en er dus vaker gedoopt werd, wel wat veel tijd in beslag. Daarom is het oorspronkelijke, langere formulier, dat in 1566 in onze taal verscheen, in 1578 verkort. Het bredere formulier is toen nog wel lange tijd hier en daar, vooral op de dorpen, in gebruik gebleven, maar tenslotte ook daar door ons tegenwoordige kortere formulier vervangen. Toch is het fijn, dat we dat langere formulier nog hebben, omdat we daardoor veel dingen in het kortere des te beter kunnen begrijpen. In de voorafgaande lessen is daarvan dan ook gebruik gemaakt. Hier volgt het. De taal en spelling is onveranderd gelaten. We kunnen daardoor meteen eens zien hoe onze voorouders schreven. Ae moet men uitspreken als aa en oe als oo. Achter een enkel woord is tussen haakjes een verklaring gegeven. Let vooral op het groot aantal Schriftplaatsen, waarnaar het langere formulier verwijst (zie de noten). Lees de teksten thuis eens na. 't Zal ook opvallen, dat sommige Schriftplaatsen in het langere formulier anders luiden dan wij thans gewoon zijn. Dat komt, omdat men in 1566 de Statenvertaling (afgekort St. V.) nog niet had. Die is van 1637. Wij gebruiken nu al vaak de Nieuwe Vertaling van het Ned. Bijbelgenootschap (afgekort N. V.).

Eerst krijgen we dan weer:

I. DE LEER DES DOOPS.

We hebben vroeger gezien, dat in ons tegenwoordige (kortere) formulier de leer van de doop uit drie stukjes bestaat. Dat was in het langere formulier ook al wel zo, maar daarin was nog geen nummering (ten eerste, ten tweede en ten derde) aangebracht. Daar was toch wel een voordeel aan verbonden, want daardoor vielen toen beter de twee delen van het verbond in het oog dan in ons tegenwoordig formulier. Zie maar. We zullen nú aan dat eerste stukje maar de naam van "inleiding" geven.¹

INLEIDING.

In deze inleiding is niet veel veranderd. Zij luidt aldus:

Dewyle onse Heere Jesus Christus seght, dat wy in Godes rycke niet mogen komen, t' en sij dat wy nieuw geboren werden. ² So geeft hy ons daermede een sekere bewysinge dat onse nature gantsch verkeerd ende vermaledydt (d.w.z. vervloekt) is, ende vermaent ons daermede, dat wy ons voor Gode verootmoedigen, ende aen ons selven een mishagen hebben moeten, ons also bereydende, syn genaede te begeeren, op dat doer die selve alle onse boosheit ende vermaledydinge onser ouder naturen afghewasschen ende begraven werde. Want wy kunnen Godes ghenade niet deelachtich sijn, t' en sij dat voorhenen, alle vertrouwen op ons cygen vermogen ende gerechticheit, uut onsen herten ghenomen sij, Jae oock, tot dat wy alles wat in ons is, gantschelick verdoemen (d.w.z. veroordelen).

Wat nu volgt is het Eerste deel van het genadeverbond. Ook hier is niet veel veranderd. Let wèl op, hoe vaak hier gesproken wordt van belofte en belóven, waar ons kortere formulier thans woorden gebruikt als "betuigen", "verzegelen" en "verzekeren". Dat is ook best, maar in het langere formulier kwam toch nog meer uit dan tegenwoordig, dat de doop gegeven is om de *bèlofte* te verduidelijken en dat hij een zegel op de *bèlófte* is.

¹ Overgenomen wordt hier de "Forme, om den heyligen doop uut te rechten" uit "De doopspractijk der Gereformeerde Kerken in Nederland, 1568—1816" van Dr. H. J. Olthuis, bladz. 345. Vooraf gaat daar nog: "Onse hulpe stae in den Naeme des HEEREN, die Hemel ende Eerde geschapen heeft. Amen", met verwijzing naar Ps. 121.

² Joh. 3:3.

Nae dien ons Christus onse allendicheit, also voor oogen ghestelt heeft, so troost hy ons wederom doer sijne barmherticheit, ons ende onsen Kinderen belovende van allen onsen sonden te wasschen, dat is, ons die selve om zijns bloetvergietens wille niet toe te rekenen, ende onse verdorven nature wederom tot synen evenbeelde, doer synen heyligen Geest te vernieuwen. Ende op dat hy sulcke belofte onsen swacken geloove soude bevestigen, ende aen ons eygenen Lichaeme versegelde. Heeft hy bevolen, dat wy in den Naeme Godes des Vaders, des Soons ende heylighen Geestes soudent gedoopt werden.¹

Daerom ten eersten, als hy wilt dat wy met Water in den Naeme des Vaders ghedoopt werden, betuyght hy ons, gelijck als met eenen sichtbaeren eedt, all ons leven langh, dat Godt onse ende onses saedes Vader sijn wil, ons met aller nootdrift des Lichaems ende der sielen (d.w.z. der ziel) versorgende, ende alle quaet ons ten goede wendende. Overmits dat alle Creaturen (van wegghen des verbondts, dat wy met Gode hebben² ons niet kunnen schaedighen, maer t' onser salicheit dienen moeten.³

Ten anderen, als wy in den Naeme des Sones ghedoopt werden, belovet hy ons, dat Alles i' gene dat de Sone GODES ghedaen ende geleden heeft, ons eyghen sy, also dat hy onse ende onser Kinderen Saligmaeker is, ons met sijner salighmaekender genaede salvende, ons doer sijne heylighe ontfanghenisse, gheboorte, lyden ende sterven van aller onreynigheideit ende sonden verlost heeft, ende alle onse vermaledijdinge⁴ aen 't Cruyce ghenaevelt, die selve met sijnen Bloede afghewasschen, ende met hem begraven⁵ heeft, ende Ons also van der hellscher pijn bevrijdt, op dat hy ons doer sijn Opstandinghe ende Hemelvaardt met sijner gerechticheit⁶ bekleyden, nu voor den hemelschen Vader voortreden⁷ ende ten letsten oordeele heerlick ende sonder vleckes⁸ voor t' aanschijn des Vaders presenteren soude.

Ten derden, als wij in den Naeme des heyligen Geestes ghedoopt werden, werdt ons beloofd, dat de heylige Geest onse ende onser Kinderen leeraar ende trooster⁹ in ewicheit sijn sal, ons tot waerachtigen lidtmaeten des Lichaems Christi¹⁰ maekende: op dat wy aen Christo ende aen alle sijne goeden (metgaeders alle lidtmaeten der Christelicke Kercke) gemeynschap soudent hebben. Also, dat onser sonden in eeuwichheit niet meer gedacht werde¹¹, oock die sonden ende swackheideit, die in ons noch overblijft, so langhs so meer ghedoodet¹², in ons een nieuw leven beghonnen, ende eyndelick in der saligen Opstandinge (daer dit vleesch den heerlicken Lichaeme Christi¹³ gelijckformich sijn sal) volkomelick gheopenbaert werde.

Zoals men ziet is dit stukje, dat óver het eerste deel van het genadeverbond spreekt, n.l. over de drievoudige belofte Gods, behalve enkele verkortingen, niet veel veranderd. Dat

¹ Matth. 28:19.

² Gen. 17:4.

³ Rom. 8:28.

⁴ Gal. 3:13.

⁵ Rom. 6:4.

⁶ Rom. 4:24.

⁷ Rom. 8:34.

⁸ Ef. 5:27.

⁹ Joh. 16:7, 13.

¹⁰ Rom. 8:5, 1 Cor. 12:13.

¹¹ Jer. 31:34.

¹² Rom 6:10.

¹³ Fil. 3:21, 1 Cor. 15:49.

is wel zo in het volgende stukje. Daarin was vroeger nog een brede beschrijving van de wedergeboorte te vinden. Deze viel echter door de verkorting uit en werd in het nieuwe, ons tegenwòrdige formulier vervangen door de korte woorden: "onze oude natuur doden en in een godzalig leven wandelen". Een groot verschil.

Nu volgt dan hetgeen het oude formulier over hét Tweede deel van het genadeverbond zei:

Maer naedien dat in alle verbonden, beyde deelen sich met malkanderen verbinden, so beloven wy ooc Gode den Vader, Sone ende heyligen Geest, dat wy, doer syne ghenade, hem ¹ alleene voor onsen eenigen, waerachtigen ende levendigen Godt houden ende bekennen willen, hem alleen in alle onse ² noot aenroepen, ende als gehoorsaeme Kinderen leven, ghelijck dese nieuwe gheboorte van ons heyschet (d.w.z. eist), welcke in dese twee stucken ghelegen is. Eerstelick dat wy waerachtig berauw ³ ende leedtwesen onser sonden hebbende, ons eyghen vernuft ⁴ ende allerhande lusten verloochen, ende den wille Godes onderwerpen, ende alle sonden van herten haeten ende vlieden. Daernaec ooc dat wy beghinnen lust ⁵ ende liefde te hebben, nae Godes Woort in aller heylicheit ⁶ ende gerechticheit te leven.

Wat daarna tot vertroosting wordt aangevoerd voor hen, die nog veel gebreken en ellendigheden in zich bevinden, is ook veel uitvoeriger geweest dan in ons tegenwoordige formulier. Maar het was ook weer heel mooi. Hier is het:

Ende als wy somwylen uut swackheit in sonden vallen, so en moeten wy nochtans daerin niet blijven liggen, noch vertwijfelen (d.w.z. wanhopen), ofte doer eenige ander middelen, dan alleen doer Christum vergevinge der sonden zoeken. Maer altyt doer onsen Doop vermaent werden ⁷ van zonden af te staen, ende vaste te vertrauwen dat der selver (om des bloet vergietens Christi wille) voor Gode nemmermeer sal ⁸ gedacht werden. Overmidts ons de heylige Doop een ongetwijfelt ghetuigenis is, dat wy met GODE een eewigh verbondt hebben, ende in de levendige ⁹ fonteyne der eewighe barmherticheit des Vaders, ende des allerheylighsten lijdens ¹⁰ ende stervens JESU CHRISTI, doer de ¹¹ kracht des heylighen Geests gedoopt sijn.

Thans volgt het tweede hoofddeel van het formulier en dit is vroeger aanmerkelijk veel breder geweest. Lees maar. Het spreekt over:

II HET RECHT DES DOOPS.

Ende all ist dat onse Kinderkens dese gemelde oorsaecken ende verborgentheiden noch niet en begripen, ende noch veel weyniger konden belijden, so mogen se nochtans van den heyligen Doope gheensins uutghesloten werden. Overmidts se van Gode tot sijnen verbonde beroepen sijn, dien hy met ¹² Abraham die een Vader is aller gheloovigen, ende ¹³ sijnen saede, ende also oock ¹ met ons ende onsen Kinderen

¹ Gen. 17:1.

² Ps. 50:14.

³ Matth. 3:2.

⁴ 2 Cor. 10:5.

⁵ Rom. 6:3.

⁶ Luc. 1:75.

⁷ Rom. 6:4.

⁸ Jer. 31:34.

⁹ Jer. 2:12.

¹⁰ Rom. 6:4.

¹¹ 1 Cor. 6:11, Matth. 28:19.

¹² Gen. 17:4.

¹³ Luc. 1:55.

gemaect heeft: ICK wil (spreekt de Heere) oprechten mijn verbondt tuschen my ende u, ende uwen saede nae u, by haeren naekoemelingen, dat het een eeuwich verbondt sij, also dat ick uwe Godt sij ende uives saedes nae u.

Nu is onse Heere JESUS Christus in de weereld gekomen, niet om die ghenade sijnes hemelschen Vaders te ² verminderen, maer veel meer, dat verbondt der ghe-naeden (d'welck hier voortijts ³ binnen dat volck Israel ingesloten was) ⁴ doer de gantsche weerelt uut tebrey-den, ende heeft in de plaetse ⁵ der Besnydinghe, den heyligen Doop tot een waerteecken ⁶ ende segel des verbondts, ons ende onsen Kinderen ingestelt. Gelijck de heylige Apostel Petrus sulcks utdruckelick leert, Act. 2 (d.w.z. Hand. 2) seggende: ⁷ Doet boete, ende een jeghelick laete hem (d.w.z. zich) doopèn in den Naeme JESU Christi, tot vergevinge der sonden. So sult ghy ontfangen die gaeve des heyligen Geests. Want uwe, ende uwer kinderen is dese beloftenisse, ende al dergenen die noch ⁸ verre sijn, welcke Godt onse Heere ooc daertoe beroepen sal.

Also beveelt ooc de Heere Christus selve die onmondighe Kinderkens, tot hem te bringen, ende belovet hen met woorden ende wercken dat Hemelrijcke, ghelijck Marcus in 't 10 (n.l. hoofdstuk) Schrijft: ⁹ Te dier tijdt brochten se Kinderkens tot Jesum, op dat hy se soude aenroeren. Ende die Jongeren straften de gene die se brochten. Doen Jesus dat sach, nam hy 't onweerdelick, ende sprack tot hen. Laet de Kinderkens tot my komen, ende en weert hen dat niet, want sulcken is dat rijcke Godes. Voorwaer ick segghe u, Wie dat rijcke Godes niet ontfanght gelijck een Kindeken, die en sal daer niet in komen. Ende hy Omvihgh se in sijne aermen, ende leyde de handen op sy (d.w.z. op hen), ende segende se. Uut desen woorden ist openbaer, dat ooc onse Kinderkens in Godes rijcke ende verbondt sijn, ende daerom ooc den Doop als den ¹⁰ segel des verbonchts behooren te ontfangen, al ist dat se de verborgenheit des Doops, doer jongheit van jaeren, noch niet verstaen. Even ghelijck ooc de Kinderkens van JESU Christi selve, met woorden ende wercken ¹¹ gesegent sijn. Ende ghelijck se in de oude Kercke (d.w.z. onder Israel) ten ¹² achtsten daege besneden wierden, hoe wel se noch den segen des Heeren, noch de verborgenheit der Besnijdinge konden verstaen ofte begrijpen.

III DE BEDIENING DES DOOPS.

In dit laatse deel is in 't geheel niets gewijzigd. Maar we zullen het voor de volledigheid toch ook maar even in de oud-Hollandse taal en spelling lezen.

Op dat wy dan dese heylige ordeninge Godes, tot sijner eeren, t'onsen trooste, ende tot stichtinghe der Gemeynten (d.w.z. van de gemeente) uutrechtten ende bedienen mogen, laet ons sijnen heyligen Naeme also aenroepen:

¹ Gal. 3:9.

² Hand. 2:18.

³ Jer. 31:32.

⁴ Matth. 28:19, Marc. 16:15.

⁵ Col. 2:11.

⁶ Rom. 4:11, 1 Petr. 3: 21.

⁷ Hand. 2:38.

⁸ Ef. 2:13.

⁹ Marc. 10:13.

¹⁰ Rom. 4:11, 1 Petr. 3:21.

¹¹ Matth. 19:15, Marc. 10:16.

¹² Gen. 17:12.

O Allmachtige, eeuwighe Godt, Ghy die nae uwen stranghen oordeele die ongeloovige ende onboetveerdighe Weerelt¹ met de Sundtvloet gestraft hebt, ende den geloovigen Noah,² zijn achtster, uut uwe groote barmherticheidt behouden ende bewaert, Ghy die den verstokten Pharao³ met all sijnen volcke in 't roode Meer verdrongen hebt, ende uwe volck Israel drooghs voets daer doer gheleydet, door d'welcke desen Doop⁴ beduydert wert. Wy bidden u doer uwe grondloose barmherticheit, dat ghy⁵ dit uwe kind genaedelick wilt aensien, ende doer uwen heiligen Geest uwen Sone Jesu Christo inlijven, dat het met hem in zijn doodt⁶ begraven werde, ende met hem magh opstaen in een nieuw leven, op dat het zijn Cruys, hem daghelicks naevolgende, vroylick draegen moge, hem aenhangen met waerachtigen geloove, vaster hope, ende vieriger liefde, dat hen dit leven (d'welck toch niet anders⁷ is, dan een ghestaedige doot) om uwent wille getroost verlaten, ende ten letsten daege voor den Rechterstoel Christi uwes Sone sonder verschricken moge verschijnen, doer den selven onsen Heere Jesum Christum, uwen Sone, die met u ende den heyligen Geest een eenigh Godt leeft ende regiert in eeuwichheit, Amen.

Vermaeninge aen die Ouders, ende die mede te doope komen.

Christelicke Broeders, ghy hebt gehoort, dat den Doop een¹⁾⁸ ordeninge Godes is, om ons ende onsen saede zijn verbond te⁹ versegelen. Daerom moeten wy hem tot dien eynde, ende niet uut gewoente ofte superstitie gebruyken. Op dat het dan openbaer werde, dat ghy also¹⁰ ghesinnet sijt, sult ghy van uwentwege hierop ongheveynsdelick andwoorden.

Eerstelick (hoe wel onse kinderen in sonde ontfangen¹¹ ende geboren zijn, ende daerom allerhande allendicheit, ja de¹² verdoemenisse selve onderwerpen) of ghy niet bekendt, dat se in Christo¹³ geheylight zijn, ende daerom als¹⁴ lidmaeten sijner gemeeynten (d.w.z. van zijn gemeente) behooren gedoopt te wesen?

Ten anderen, of ghy deset leere,¹⁵ die hier gheleert iveret, ende voorder, in 't oude ende nieuwe Testhment ende in d'Artijckelen des Christelicken gheloofs begrepen is, niet¹⁶ bekendt de waerachtige ende volkomene¹⁷ leere der salicheit tewesen?

Ten derden, of ghy niet belovet ende voor u neemt, dit Kindt (als 't tot sijnen verstande komt) daerin nae u vermogen 't onderwysen?¹⁸

Andwoorde. Jae wy.

¹ Gen. 6 enz.

² 1 Petr. 3:20.

³ Ex. 14:28.

⁴ 1 Cor. 10:2, 1 Petr. 3:21.

⁵ ofte dese uwe kinderen.

⁶ Rom. 6:4.

⁷ Job. 7:16, Ps. 90:9.

⁸ Gen. 17:14.

⁹ Rom. 4:11.

¹⁰ Hand. 2:39, 8:37, 16:15.

¹¹ Ps. 51:6.

¹² Ef. 2:3.

¹³ Ef. 5:26, 1 Cor. 7:14.

¹⁴ 1 Cor. 12:13.

¹⁵ 2 Tim. 3: 14.

¹⁶ Rom. 12:2.

¹⁷ 2 Petr. 1:19.

¹⁸ Gen. 18:19, Ex. 13:14, Ps. 78: 4, Ef. 6:4, Hebr. 6:2.

Daernaegh begint de Kerckendiener die tot den doope gebrocht werden met water, segghende:

N. (d.w.z. naam) ICK doope u in den ¹ Naeme des Vaders, des Sones, ende des heyligen Geestes.

DANCKSEGGINGE. Laet ons Godt den Heere dancken.

Almachtige, barmhartige. Godt ende Vader, wy dancken ende loven u, dat ghy ons ende onsen Kinderen, doer dat ² Bloet uwes lieven Soons' Jesu Christi, alle onse sonden vergeven ende ons doer uwen heyligen Geest tot lidtmaeten uwes eengeborenen Sones, ende also tot uwen Kinderen aengenomen hebt, Ende ons dat selve met den heyligen Doope versegelt ende bekrachticht, Wy bidden u oock doer den selven uwen lieven Sone, dat ghy dit ³ Kind met uwen heylighen Geest altijt wilt regieren, op dat het Christelick ende Godtsalighlick opghetrocken (d.w.z. opgevoed) werde, ende in ⁴ den Heere JESU Christo wasse ende toeneme, op dat het uwe ⁵ Vaderlicke goetheit ende barmherticheidt, die ghy hem ende ons allen bewesen hebt, magh bekennen, ende in aller gerechticheit, onder onsen eenigen Leeraar, Koningh ende hoogen Priester Christo JESU leve.⁶ Ende vromelick teghen de Sonde,⁷ den Duyvel ende sijn gantsche Rijcke strijden ende overwinnen moghe, u ende uwen Sone JESUM CHRISTUM, mitsgaeders den heyligen Geest, den ⁸ eenighen ende waerachtigen Godt eeuwichlick te loven ende te prijsen.

AMEN.

Wanneer we nu alles nog eens overzien, kunnen we het volgende opmerken:

1. dat in het oude formulier duidelijker in het oog vielen de twee delen van het genadeverbond, n.l. de belofte en de eis;
2. dat daarin ook duidelijker opviel de leer, dat de doop een bevestiging is van Gods belofte;
3. dat daarin ook uitvoeriger werd omschreven wat de wedergeboorte is en uit welke twee delen zij bestaat;
4. dat daarin de Wederdopers veel uitvoeriger werden bestreden met bewijzen uit de Schrift;
5. dat daarin trouwens veel meer teksten uit de Schrift werden aangehaald om te doen zien, dat het formulier op Gods Woord berustte;
6. dat blijkens één van die teksten volgens onze voorouders ook hun kleine kinderens rankjes waren van de Wijnstok Christus, Joh. 15:5;
7. dat men goed zal doen bij de verklaring van ons tegenwoordige, kortere formulier uit te gaan van het vroegere, langere, omdat dit indertijd niet is afgeschaft, omdat het onschriftuurlijk was, maar omdat men het slechts wat al te lang vond.

¹ Matth. 28:19, Hand. 2:38.

² Ef. 1:7, 2:13.

³ of, dese Kinderen.

⁴ Joh. 15:5.

⁵ Ps. 103:13.

⁶ Luc. 1:75.

⁷ Ef. 6:12, Gal. 5:24.

⁸ Joh. 17:3.

LES 6. [Zondag 1]

Nú gaan we samen de Heidelberger catechismus lezen.

Onder een catechismus verstaat men ¹⁾ een boek, dat onderwijst door middel van vragen en antwoorden. In de eeuw van de grote kerkhervorming (1500—1600) zijn zulke catechismussen vooral opgesteld tot onderwijzing van de jeugd der kerk. Verscheidene trouwe herders der gemeente hebben toen zo'n leerboek voor de kinderen vervaardigd. Het onze is ²⁾ afkomstig uit Heidelberg. Dit was de hoofdstad van het vorstendom de Paltz. Hoewel de meeste mensen, die in Duitsland van de Roomse dwaalleer wederkeerden naar Gods Woord, Luther volgden, is de Heidelberger catechismus veel meer ³⁾ onder invloed van Calvijn tot stand gekomen, de schrijver van het bekende boek ⁴⁾ "Institutie (d.w.z. onderwijs) in de Christelijke godsdienst". Daarom is het voor het goed begrijpen van onze catechismus wel gewenst, dat men dat boek eens leest. Maar noodzakelijk is, dat men ⁵⁾ de Heilige Schrift kent, want bij de opstelling van onze catechismus heeft men allerméést gevraagd naar wat God zelf in zijn Woord leert. Dat blijkt ⁶⁾ niet alleen uit de inhoud van de catechismus, die een korte samenvatting van heel de leer der zaligheid biedt, welke Gods Woord bevat, maar ook uit al de Schriftplaatsen, die onder de antwoorden van de catechismus worden opgegeven (zie het kerkboek). Daardoor is de catechismus ⁷⁾ natuurlijk nog geen Goddelijk boek, zoals de Schrift. Maar ⁸⁾ omdat hij zo geheel met Gods Woord overeenstemde, heeft de kerk hem aanvaard als uitdrukking van haar geloof en als regel voor haar prediking. Daarom werd hij ⁹⁾ in 52 Zondagen verdeeld. Ook in ons vaderland heeft de kerk na haar terugkeer van de Roomse dwaalleer naar Gods Woord die catechismus van Heidelberg aangenomen. De Nederlandse kerken stelden een ¹⁰⁾ kerkordening op (d.w.z. een aantal regelingen, waarnaar zij elkander beloofden te zullen leven om Gods orde in acht te nemen, 1 Cor. 14:40) en bepaalden daarin o.a. (in art. 68), dat de leraars elke Zondagmiddag een afdeling van de catechismus van Heidelberg zouden uitleggen. ¹¹⁾ Want onze voorouders waren weer gehoorzaam geworden aan Gods bevel, dat zijn volk in zijn Woord zal worden onderwezen. Dat hadden de Schriftgeleerden in de dagen van onze Heiland niet gedaan. Die hadden van Gods Woord maar wat gemaakt Marc. 7:13 Maar als we geen kennis van Gods Woord krijgen kunnen we niet behouden worden Rom. 10:14, 17. Daarom is Gods Woord a.h.w. een sleutel op de deur des hemels en verweet de Heere Jezus aan de Schriftgeleerden ¹²⁾ dat zij voor het arme volk de sleutel der kennis hadden weggenomen Luc 11:52. Maar door onderwijs in de Schrift wil God ons wijs maken tot zaligheid 2 Tim. 3:15, 16. ¹³⁾ En daarmee moeten de ouders al vroeg beginnen. Toen Israel uit Egypte was verlost beval God dat het zijn daden en woorden met zou vergeten. De Heere sprak. En gij zult ze aan uw kinderen en aan uw kindskinderen bekend maken. Deut. 4:9. Zulke bevelen keren in de Schrift telkens weer Ex. 12:26, 27; Joz. 4:6, 21. De ouders moeten, zegt Paulus, hun kinderen opvoeden in de lering en vermaning des Heeren Ef. 6:4. Daarom luidt de volledige titel van de Heidelberger catechismus aldus ¹⁴⁾

Catechismus of onderwijzing in de Christelijke leer, die in de Nederlandse Gereformeerde Kerken en scholen geleerd wordt.

De man die tot het opstellen van onze catechismus bevel gegeven heeft was ¹⁵⁾ de vorst van de Paltz zelf. Aan ons leerboek is toen wel ¹⁶⁾ door een groot aantal gelovige mannen gearbeid ¹⁷⁾ Het kwam tot stand in 1563). Maar toen de Heidelberger catechismus aanstonds zeer heftig werd aangevallen heeft ¹⁸⁾ Frederik III zelf — zo heette die vorst — hem trouw verdedigd niet alleen toen zijn eigen familie hen, er om aanviel maar zelfs toen hij verschijnen moest voor een rijksdag d.w.z. voor een vergadering van de Duitse keizer met vorsten en bisschoppen evenals Luther bijna een halve eeuw tevoren had moeten verschijnen voor de bekende rijksdag te Worms. Maar hoewel zijn leven bedreigd werd maakte ¹⁹⁾ het geloof ook die vorst dapper. Door dat geloof schreef hij eens ²⁰⁾: Ik ben geheel het eigendom van mijn lieve en getrouwe Heiland Jezus Christus naar lichaam en ziel in leven en sterven. Ik heb Hem ook teveel gekost dan dat Hij mij in de muil des duivels zou overgeven omdat Hij mij met zijn dierbaar bloed gekocht heeft. Zo weet en geloof ik ongetwijfeld dat de duivel met al zijn listen en kunsten zonder de

wil mijns Vaders in de hemel mij het kleinste haar niet krenken laat staan uitrukken kan. En zo mocht Frederik spreken want zo had hij het ²¹⁾ uit de Schrift geleerd. Toen Paulus zich eens voor z'n rechters verantwoorden moest hadden ook allen hem in de steek gelaten maar zo schreef hij aan Timotheus de Heere heeft mij ter zijde gestaan en kracht gegeven. Ik ben uit de muil van de leeuw verlost. De Heere zal mij beveiligen tegen alle boos opzet en behouden in zijn hemels koninkrijk brengen" 2 Tim. 4:17 N. V.

Dat is echte geloofstaal. Zo wil de kerk nu ook spreken in haar belijdenis en ²²⁾ door ons in die belijdenis te onderwijzen wil zij ook haar kinderen die taal des geloofs leren naspreken om ons vroeg te brengen tot het geloof waardoor wij alle dingen vermogen, 2 Cor. 12:10, 1 Joh. 5:4. Lees in Hebr 11 waartoe dit geloof velen bekwaamd heeft

Met Frederik III en met Paulus en met de kerk van alle eeuwen belijden wij nu:

1e vr. Welke is uw enige troost beide in het leven en sterven?

Antw. Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven, niet mijn, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen ben, die met zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle heerschappij des duivels verlost heeft en zo bewaart, dat zonder de wil mijns hemelse Vaders geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja, ook, dat my alle ding tot mijn zaligheid dienen moet, waarom Hij mij ook door zijn Heilige Geest van het eeuwige leven verzekert en voor Hem voortaan te leven van harte gewillig en bereid maakt.

Hier belijdt de kerk ²³⁾ eerst iets van de Heere Jezus daarna van zijn Vader en tenslotte iets van de Heilige Geest.

De Heere Jezus heeft ons tot zijn eigendom gemaakt. Want ²⁴⁾ eerst had de duivel ons in z'n macht. En o die duivel is zo'n harde baas voor z'n slaven. ²⁵⁾ Dat is vooral goed te zien aan de heidenen en ongelovigen. Hij maakt ze bang met allerlei bijgeloof en vooral moeten ze kruipen van angst voor zijn zweep de dood, Hand. 26:18 Hebr. 2:14, 15. Maar de Heere Jezus is op aarde verschenen ²⁶⁾ om de werken des duivels te verbreken 1 Joh. 3:8, en om ons van de slavenmarkt af te kopen (zo zegt de apostel het letterlijk in Gal 3:13, 4:5 blijkens het Grieks), De prijs, die Hij voor ons betaalde, was verschrikkelijk hoog n.l. ²⁷⁾ zijn bloed, zijn leven het leven van de Zoon van God 1 Petr. 1:18, 19, 1 Joh. 1:7. Dierbaar betekent duur. Geen wonder dat Hij ons niet zo maar uit zijn hand laat rukken, Joh. 10:28, 29. Frederik III had groot gelijk toen hij dààr op vertrouwde. De Heere Jezus wil zelfs niet hebben dat eigen leden van zijn kerk elkaar kwaad doen, Rom. 14:4, laat staan dat Hij onze vijanden stil zou laten begaan. We zijn en blijven van Hem ²⁸⁾ niet alleen zo lang we leven, maar ook als we gestorven zijn en ons lichaam ergens in de schoot der aarde rust, Rom. 14:8. Dan waakt zijn oog nog over ons, want Hij heeft beloofd: en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage, Joh. 6:39.

En ²⁹⁾ als wij de Heere Jezus liefhebben dan heeft zijn Vader ons ook lief, Joh. 14:23. ³⁰⁾ Hij is de Almachtige, de Schepper en regeerder van hemel en aarde. Dus wanneer die Vader van de Heere Jezus en van ons het verbiedt, kan niemand ons ook maar een haar krenken, Matth. 10:29-31. Soms laat Hij het wel toe, in zijn ondoorgrondelijke wijsheid, maar ³¹⁾ dan gebruikt Hij onze tegenspoeden toch nog zo, dat wij Hem daarvoor nog moeten loven, Rom. 8:28. Daarom kunnen we, nu de Heere Jezus ons zulk een Vader bezorgd heeft, altijd ³²⁾ getroost en blijmoedig onze weg gaan in vast vertrouwen op al de beloften, die de Schrift in menigte voor ons bevat.

Voor dat vast geloof zorgt de Heilige Geest. ³³⁾ Dàt is óók door de Heere Jezus, dat we die Geest kregen en ³⁴⁾ dat is ook een waarborg, dat we eeuwig het eigendom van onze Heiland zullen blijven. Die Geest van Christus in ons hart en in ons leven is daarvoor een garantie (waarborg). Net als ³⁵⁾ bij het kopen van een huis. Dan wordt er vaak van tevoren reeds een handgeld gestort als onderpand, dat straks de gehéle som zal worden overgedragen, maar ook om het recht op dat huis te verzekeren. Zo heeft God thàn s reeds zijn Geest in onze harten uitgestort, Rom. 5:5, waardoor wij nu reeds de Heere Jezus liefhebben, Hem volkomen vertrouwen en in ons leven dienen, Joh. 15:14. En dit

leven als vrienden van de Heere Jezus hier op aarde is nu ook a.h.w. zo'n handgeld, want het verzekert er ons van, dat onze Heiland ons eenmaal zal schenken de vòlle vreugde in het huis van zijn Vader, Joh. 14:2, 3; 2 Cor. 1:22; Ef. 1 :13, 14. ³⁶⁾ Het zou zonde zijn als we daaraan zouden twijfelen. Toen onze catechismus werd opgesteld, waren er wel mensen, die heel anders spraken. Volgens ³⁷⁾ de Roomse leer was het juist vroom en een bewijs van ernst, wanneer men er voortdurend aan twijfelde of men wel zalig zou worden en dus maar druk met z'n vroomheid in de weer was. Maar één van de voornaamste vervaardigers van ons leerboek, genaamd Zacharias Ursinus, schreef daarvan: ³⁸⁾ "Deze gedachte is vreselijk en Godslasterlijk en werpt de gehele grond der zaligheid omver. Wie u dat geleerd heeft, die heeft u onderwezen als een duivel, al ware hij uit de hemel gekomen". Zo mogen ook wij van kindsaf er niet aan twijfelen of God het wel eerlijk gemeend heeft, toen Hij ons beloofde, dat Hij als onze Vader om Christus' wil eeuwig voor ons wilde zorgen. ³⁹⁾ Dan zouden wij God verzoeken en Hem tergen, zoals die kinderen Israels deden, die niet geloofden, dat God hen in het beloofde land Kanaän zou brengen, Num. 14:11, 23, Maar Jozua en Kaleb⁴⁰⁾ vertrouwden vrijmoedig op God, Num. 13:30.

2e vr. *Hoeveel stukken zijn u nodig te weten, opdat ge in deze troost zalig leven en sterven moogt?*

Antw. *Drie stukken. Ten eerste, hoe groot mijn zonde en ellende zijn. Ten tweede, hoe ik van al mijn zonde en ellende verlost worde. Ten derde, hoe ik God voor zulk een verlossing zal dankbaar zijn.*

Wanneer wij iemand iets duidelijk willen maken, doen wij altijd goed, wanneer we hem eerst van hetgeen we gaan zeggen een kort overzicht geven. Zo doet ook de catechismus. ⁴¹⁾ Hier geeft hij eerst een overzicht van hetgeen wij straks zullen leren. Dat overzicht bestaat in drie stukken: hoe groot onze ellende is, op welke manier wij worden verlost en welke dankbaarheid wij schuldig zijn. 't Is dus helemaal verkeerd ⁴²⁾ wanneer men van die drie stukken drie achter elkaar volgende tijdperken in het léven maakt, b.v. zo, dat we eerst niets anders zouden doen dan in de zonden leven, daarna pas verlost worden, om eindelijk eens God te verheerlijken met een dankbaar dagelijks leven. Dan zou 't er trouwens voor jongere mensen slecht uitzien. Neen, het zijn geen drie *tijdperken*. Het zijn geen drie stukken van ons léven. ⁴³⁾ Want al onze ellende duurt levenslang, omdat we tot onze dood toe vol zonden en gebreken blijven; 2e onze verlossing duurt ook levenslang, want wij blijven de vergeving door Christus' bloed en de vernieuwing door zijn Geest nodig hebben tot onze dood toe; en 3e moet onze dankbaarheid voor Gods verlossing ook levenslang duren, want de HEERE heeft ons die verlossing reeds in de belofte zijns Verbonds geschonken en door de doop bezegeld en bekrachtigd. Het zijn geen drie stukken van ons léven, maar 't zijn drie stukken van de léér, de leer der kerk, waarin zij ons overeenkomstig de Heilige Schrift onderwijst. Van die troostrijke belijdenis der kerk heeft vr. en Antw. 1 reeds een korte samenvatting gegeven. Ze zal nu breder uiteengezet worden in de catechismus. En God gebruikt dit uiteenzettende onderwijs om ook ons de troost der kerk toe te eigenen.

Onder de *ellende* verstaan we ⁴⁴⁾ de macht der zonde, die tengevolge van hun overtreding in Adam op alle mensen drukt, en waarvan ook de gelovigen in dit leven nog niet gans en al worden ontheven.

Onder de *verlossing* verstaan we ⁴⁵⁾ de bevrijding van de zondemacht door het bloed en de Geest van Christus. Deze bevrijding zal volmaakt zijn, wanneer we zalig zullen wederopstaan.

En onder de *dankbaarheid* verstaan we ⁴⁶⁾ de lof met ons ganse hart en leven, welke we Gode verschuldigd zijn voor de verlossing, welke Hij ons als kinderen reeds in zijn belofte heeft geschonken en door zijn doop bezegeld en bekrachtigd en welke zijn Geest ons deelachtig maakt door het ware geloof te werken in ons hart.

Om te beantwoorden:

1) Wat verstaan we onder een catechismus?

- 2) Waar komt onze catechismus vandaan?
- 3) Wie heeft grote invloed op onze catechismus geïoefend?
- 4) Welk boek van hem is zeer bekend?
- 5) Maar waarop is onze catechismus gegrond?
- 6) Waaruit blijkt dat? (uit 2 dingen)
- 7) Is de catechismus het boek van God gelijk de Schrift?
- 8) Waarom heeft de kerk hem aanvaard als geloofsbelijdenis en als regel voor de prediking?
- 9) In hoeveel Zondagen is hij verdeeld?
- 10) Waar hebben onze kerken elkaar beloofd, dat er elke Zondag een afdeling van de catechismus zou worden uitgelegd?
- 11) Waarom hebben onze voorouders deze regel ingesteld?
- 12) Wat verweet de Heere Jezus aan de Schriftgeleerden omdat zij het volk niet in Gods Woord onderwezen, maar in hun eigen leer?
- 13) Wanneer moeten de ouders beginnen hun kinderen in Gods Woord te onderwijzen en waar beveelt de HEERE dat?
- 14) Hoe luidt de titel van de catechismus voluit?
- 15) Wie heeft tot het opstellen van onze catechismus bevel gegeven?
- 16) Door wie is aan ons leerboek gearbeid?
- 17) Wanneer kwam het tot stand?
- 18) Wie heeft het verdedigd voor een Duitse rijksdag?
- 19) Wat maakte hem dapper?
- 20) Wat beleed hij door dat geloof?
- 21) Waaruit had Frederik III dat geleerd uit welke geschiedenis van welke apostel?
- 22) Wat wil de kerk ons leren door ons in haar geloofsbelijdenis te onderwijzen?

Vr. en antw. 1.

- 23) Over welke drie Personen spreekt de kerk in antw. 1 van de catechismus?
- 24) Wie had ons eerst in z'n macht?
- 25) Waaraan is goed te zien dat de duivel een wrede slavenheer is?
- 26) Waartoe is de Heere Jezus op aarde verschenen?
- 27) Welke prijs betaalde de Heiland daarvoor?
- 28) Hoe lang blijven wij het eigendom van onze Heere Jezus?
- 29) Wanneer heeft de Vader van onze Heere Jezus ons lief?
- 30) Waarom kan niemand ons kwaad doen tegen Zijn wil?
- 31) Waarom laat Hij het wel eens toe dat iemand of iets ons deert?
- 32) Hoe kunnen wij leven, nu wij zo'n Vader door de Heere Jezus hebben gekregen?
- 33) Wie heeft er voor gezorgd, dat de Geest in onze harten is uitgestort?
- 34) Waarvan is dat een garantie?
- 35) Waarbij is dat te vergelijken?

- 36) Mogen wij daaraan twijfelen?
- 37) Wie vinden dat vroom?
- 38) Wat zei Zacharias Ursinus daarvan?
- 39) Wat zouden we doen als we zouden twijfelen aan de belofte dat God ook onze Vader wil zijn?
- 40) Wat deden Jozua en Kaleb?

Vr. en antw 2

- 41) Waarvan geeft de catechismus ons in de drie stukken (ellende verlossing en dankbaarheid) een overzicht?
- 42) Wat mag men van die drie stukken niet maken?
- 43) Waarom is dat verkeerd?
- 44) Wat verstaan we onder de ellende?
- 45) Wat verstaan we onder de verlossing?
- 46) En wat verstaan we onder de dankbaarheid?

Schriftplaatsen:

Rom. 10:14. Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in welke zij niet geloofd hebben? en hoe zullen zij in Hem geloven van wie zij niet gehoord hebben? en hoe zullen zij horen zonder die hun predikt?

Rom. 10:17. Zo is dan het geloof uit hef gehoor en het gehoor door het Woord Gods

Luc. 11:52. Wee u, gij Wetgeleerden! want gij hebt de sleutel der kennis weggenomen, gijzelf zijt niet ingegaan en die ingingen hebt gij verhinderd

2 Tim. 3:16. Al de Schrift is van God ingegeven en is nuttig tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is.

Ef. 6:4. En gij vaders, verwekt uw kinderen niet tot toorn, maar voedt hen op in de lering en vermaning des Heeren

Joh. 6:39. En dit is de wil des Vaders, die Mij gezonden heeft, dat alwat Hij Mij gegeven heeft Ik daaruit niet verlieze, maar het opwekke ten uitersten dage.

Matth. 10:29-31. Worden niet twee musjes om een penningske verkocht? En niet één van deze zal op de aarde vallen zonder uw Vader. En ook uw haren des hoofds zijn alle geteld Vreest niet gij gaat vele musjes te boven

Ef. 1:13, 14. In Hem (n.l. Christus) zijt ook gij daar gij het woord der waarheid het evangelie uwer behoudenis, hebt gehoord; in Hem zijt gij ook toen gij gelovig werdt, verzegeld met de Heilige Geest der belofte die een onderpand is van onze erfenis, tot verlossing van het volk dat Hij Zich verworven heeft, tot lof zijner heerlijkheid (N.V.)

Nalezen:

Luc. 12:22-34. "Zijt niet bezorgd voor uw leven". Zo troostte de Heere Jezus zijn discipelen, die alles voor Hem hadden verlaten, hun broodwinning, zoals Jacobus en Johannes, ja hun gezin, zoals Petrus. Ook wij zijn van Hem! Maar wie Gods verbondsbelofte veracht of betwijfelt, zal niet blij uitroepen: "Ik ben des Heeren", Rom. 14:8. Hij loopt bij Jezus vandaan, hij verlaat het gelid, Hebr. 4:2, 3:38, 39.

HOE GROOT ONZE ELLENDE IS.

LES 7. [Zondag 2]

Zondag 1 bevatte nog maar een samenvattende inleiding (vr. en antw. 1) en gaf nog maar een overzicht (vr. en antw. 2), maar ¹⁾ in Zondag 2 begint het eerste deel van ons leerboek, n.l. over de ellende, hoe ontzettend groot die is. ²⁾ Zondag 2-4 spreken daarover.

In Zondag 2 belijdt de kerk, hoe we dat wéten: vanwaar de kènnis der zonde is.

In Zondag 3 belijdt zij, hoe de zonde in de wereld gekomen is.

En in Zondag 4 belijdt zij dan, hoe zwaar God de zonde straft.

3e vr. *Waaruit kent gij uw ellende?*

Antw. *Uit de wet Gods.*

Tot de erkenning, dat wij mensen zijn vol zonden en gebreken, komt³⁾ niemand uit zichzelf. Dat kan men goed zien⁴⁾ aan heidenen en onbekeerden. In plaats dat zij zich voor hun zonden schamen, beroemen zij zich er op, zoals b.v. Lamech, die sprak: "Voorwaar, ik sloeg wel een man dood om mijn wonde en een jongeling om mijn buile". Gen. 4:23, of zij prijzen hun braafheid, zoals de Farizeër in de gelijkenis, Luc. 18: 11, 12. Geen wonder. In het donker kan men niets onderscheiden. Maar⁵⁾ door het licht van Gods Woord gaan wij onze verdorvenheid pas opmerken. Want ⁶⁾ door z'n Woord maakt God ons zijn wet bekend, d.w.z. ⁷⁾ zijn bevel, waarnaar wij ons hart en leven behoren te richten om Hem welbehagelijk te zijn. Adam heeft van die wil van God voor ons mensenleven veel geweten, want de HEERE wandelde met hem in de hof, Gen. 3:8 en sprak met hem. Echter is van alles, wat hij daarover aan zijn kinderen verteld heeft, bij de heidenen slechts ⁸⁾ weinig bekend gebleven. Jammer. Hadden zij Gods Woord maar eerbiedig aan hun kinderen doorgegeven. Zij deden het tegendeel. Zij hebben "de waarheid in ongerechtigheid ten onder gehouden" met gevolg, dat "hun onverstandig hart is verduisterd", Rom. 1:18, 21. Maar door Abraham, Izaäk en Jakob zijn Gods Woord en gebod wèl bewaard geworden, Gen. 26:5. Ja, toen Israel later in het land Kanaän woonde, mocht het zingen: ⁹⁾ "Hij maakt Jakob zijn woorden bekend, Israel zijn inzettingen en zijn rechten. Zo heeft Hij geen volk gedaan", Ps. 147:19, 20. Het is n.l. Israels grote voorrecht geweest, dat God aan dat volk zijn Woord heeft gegeven door Mozes en andere profeten, Rom. 2: 17, 18; 3:2; 9:4, waardoor het Gods wil duidelijk mocht kennen. Maar bij de heidenen leefde enige kennis van goed en kwaad ¹⁰⁾ slechts bij overlevering voort, door wat de kinderen van hun ouders hadden gehoord en gezien. Dat leefde in de herinnering voort (Rom. 2:15 zegt: in het hart; "hart" betekent vaak geheugen) en het bezorgde hun reeds een lang niet rustig geweten. Omdat zij reeds door dit geweten veroordeeld werden, schrijft Paulus in Rom. 2. Zo waren dus deze heidenen, die "zonder de wet" (d.w.z. zonder kennis van Gods Woord en gebod zoals Israel die mocht bezitten) gezondigd hadden, reeds ernstig te beschuldigen en te veroordelen.

Maar de apostel schrijft in datzelfde hoofdstuk en verder, dat het er met de Jóden zijner dagen niets beter voorstond. Want ¹¹⁾ zij wisten Gods wil wèl. Zij hadden Gods Woord ontvangen. Maar zij hadden de wet krachteloos gemaakt.

De naam "wet" wordt in de Schrift ¹²⁾ soms aan het gehéle toenmaals bekende Woord van God gegeven (aan dat, wat wij nu het O. T. noemen), Ps. 19, 119, Joh. 10:34, soms aan een gedéélte er van n.l. aan de vijf boeken van Mozes, zie Matth. 5:17; Luc. 24:44; Joh. 1:46, en soms wordt er bepaald mee bedoeld het schaduwachtig evangelie d.w.z. het aanschouwelijk onderwijs door middel van altaren, priesters, offeranden en bloed, waardoor God Israel leerde z'n zonden te belijden en alleen op zijn genade te hopen, Gal. 3:24; Hebr. 10:1.

De Heere had aan zijn volk Israel deze "wet", dit "gebod", dus gegeven ¹³⁾ "ten leven", Rom. 7:10. Maar in plaats, dat Israel er zich nederig door liet leiden, had het zich er

boven verheven. Men had n.l. door z'n eigenwillige uitlegging er maar wat van gemaakt. Daardoor was de wet krachteloos geworden. Dat was niet de schuld van de wet. Zoals een schoen wel een goede schoen kan zijn, maar wij er niets aan hebben, wanneer onze voet gezwollen is — dan verzet zich onze "boze" voet tegen die "goede" schoen — zo had Israel zich ook niet naar de goede wet Gods ootmoedig willen schikken, maar had het zich er hoogmoedig tegen verzet. En dat, terwijl men de mond vol had over de wet en als bezitters *van* die wet uit de hoogte neerzag op de heidenen. Maar¹⁴⁾ men had van de wet een heel stel strenge regels gemaakt, die men maar nauwkeurig na moest leven en dan had God niets meer aan te merken. Zo dacht men. Terwijl God juist bedoeld had¹⁵⁾ Israel door zijn lieflijke wet te leren alles van zijn genade te verwachten. Dat was wel èrg hoogmoedig. Paulus noemt dat meermalen een willen¹⁶⁾ leven "uit de wet" en veroordeelt zulke eigenwillige vroomheid als "vlees". Hij zegt: door dat brutaal verzet tegen de wet werd de zonde "bovenmate zondigende" Rom. 7:13. Die mensen van de toenmalige kerk, de Joden, maakten zich dus nóg schuldiger dan de heidenen.

Neen, uit "de werken der wet" (d.w.z. door een eigenwillig godsdienstig leven als dat der Farizeën) kon niemand de verlossing krijgen, die hij nodig had. Integendeel,¹⁷⁾ door de wet was juist de kennis der zònde, Rom. 3:20. Juist door hun kennis van de wet, van de Heilige Schrift, hadden de Farizeën beter kunnen weten en moeten belijden, dat zij zondaars waren, die op Gods genade aangewezen zijn. Er was immers niemand, die Gods bevelen volkomen gehoorzaamde. 1 Kon. 8:46; Jac. 3:2; 2:10. Daarom mochten zij van de wet geen regel maken, die we maar secuur in acht zouden moeten nemen om dan daarop ons te verlaten. Want in plaats, dat onze gehoorzaamheid volmaakt is, zijn onze zonden zo groot, dat de wet ons moet vervloeken, Gal. 3:10, Col. 2:14. En deze "vloek der wet" kon door niemand anders weggenomen worden dan door onze Heere Jezus Christus, Gal. 3: 13.

4e vr. Wat eist de wet Gods van ons?

Antw. *Dat leert ons Christus in een hoofdsom, Matth. 22:37-40: Gij zult liefhebben de HEERE, uw God, met geheel uw hart, met geheel uw ziel, met geheel uw verstand en met geheel uw kracht. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede, aan dit gelijk is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet en de profeten.*

Wanneer wij het woord "wet" gebruiken, denken wij meestal aan¹⁸⁾ de 10 geboden, die de dominee elke Zondagmorgen voorleest. Maar dat is niet helemaal goed. We hebben bij de vorige vraag al gezien, dat de Schrift met het woord "wet" veel méér aanduidt, te weten¹⁹⁾ heel het Woord van God, waarin de HEERE ons leert, hoe wij zijn verbond moeten houden om Hem weibeha-gelijk te zijn. En in wat wij dan gewoonlijk de wet noemen,²⁰⁾ de 10 geboden, heeft God alles wat Hij in zijn ganse wet bevolen heeft, voor ons samengevat, "begrepen". De Schrift noemt deze²¹⁾ tien geboden een enkele maal "wet", Jac. 2:11, maar meerdere malen "de woorden des Verbonds, de tien woorden", Ex. 34:28; en de stenen, waarop God ze met zijn eigen vinger voor Mozes schreef, worden genoemd²²⁾ "de twee stenen tafelen, de tafelen des Verbonds", Deut. 9:11.

De Heere Jezus had eens de volgende ontmoeting met een Wetgeleerde. Deze man wilde de Heere Jezus eens een examen afnemen, Matth. 22:34-40. De Joodse rabbi's hadden n.l. een lange lijst van geboden en verboden opgesteld.²³⁾ Wel over de 600. En die hadden ze verdeeld²⁴⁾ in lichtere en zwaardere. Het éne was minder belangrijk dan het andere en²⁵⁾ moest daarvoor dan wijken.²⁶⁾ Men redeneerde b.v. zo: God is meer dan een mens. Dus als ge u maar heel secuur tegenover God gedraagt, doet het er minder toe als uw naaste daaronder lijdt. De HEERE heeft b.v. wel geboden, dat ge uw vader en moeder moet eren. Dus als uw ouders arm worden, moet gij hen wel onderhouden. Maar wanneer ge het geld. dat ge daartoe aan uw ouders had willen geven, tot een gift voor Gods tempel bestemt, gaat dat voor en moogt ge uw ouders wel gebrek laten lijden, Marc. 7:10-13. Volgens de Joodse Schriftgeleerden kon er dus concurrentie zijn tussen

het ene en het andere gebod van God.

Nu vroeg die Wetgeleerde aan onze Heere Jezus²⁷⁾ welk gebod van die honderden geboden het voornaamste was. Wat antwoordde onze Heiland toen echter? ²⁸⁾ Hij ging niet eens op die Joodse twistvraag in, maar vatte de gehele wil van God samen ("hoofdsom" betekent samenvatting) in 2 geboden. ²⁹⁾ In het eerste vatte Hij samen wat God gebiedt in de 4 geboden van de éérste tafel en in het tweede vatte Hij samen wat God gebiedt in de 6 geboden van de twééde tafel. Hij zei, dat het eerste, d.w.z. het voornaamste, gebod dit was, dat men God zou liefhebben met de totale inzet van de ganse mens (de Heere beschreef die ganse mens toen aldus: met het "hart", van waaruit we alles doen; met onze "ziel", in de Schrift vaak een woord voor ons begeren; met ons "verstand", waarmee we denken en overleggen, en met al onze "krachten", ons hele lichaam, armen en benen, enz.). Daarna vatte de Heere Jezus de geboden van de tweede tafel aldus samen; "Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf". Maar toen liet de Heere weten, dat Hij van de redenering der Wetgeleerden, waardoor zij het éne gebod tegen het andere uitspeelden als minder tegenover méér, niets wilde weten. Want ³⁰⁾ Hij zei, dat die twee geboden aan elkaar gelijk waren. ³¹⁾ Tussen Gods geboden kan nooit concurrentie komen. Hoe kunnen de geboden van één en dezelfde God en Wetgever nu met elkaar om de voorrang strijden? Jac. 2:10. Ze zijn alle even Goddelijke geboden.

Met dat antwoord had de Heere Jezus ³²⁾ niets nieuws gezegd, want het eerste stond al te lezen in Deut. 6:5: "zo zult gij de HEERE uw God liefhebben met uw ganse hart, met uw ganse ziel en met al uw vermogen", en het tweede stond reeds in Lev. 19:18: "Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf: Ik ben de HEERE". De Heere Jezus liet alleen maar weer duidelijk zien, ³³⁾ dat wanneer wij God en de naaste liefhebben, wij daardoor gehoorzamen aan de wil van God zoals ons die wordt bekend gemaakt in heel het Woord van God ("wet en profeten" wil zeggen: het ganse toenmalige Woord van God) en dat volgens Gods eigen onderwijs in zijn Woord de liefde de vervulling der wet is, Rom. 13:10.

5e vr. *Kunt gij dit alles volkomen houden?*

Antw. *Neen, want ik ben van nature geneigd God en mijn naaste te haten.*

Het antwoord op deze vraag moet nauwkeurig gelezen worden. Wij mogen daar niets uit weglaten. ³⁴⁾ De kerk belijdt hier niet zó maar, dat de gelovigen geneigd zijn God en hun naaste te haten, maar ³⁵⁾ dat zij "van nature" geneigd zijn God en hun naaste te haten. Van nature. Dat maakt aanmerkelijk verschil. Dat hoort er bij.

De Schrift leert, dat de gelovigen weer Gods wet liefhebben. ³⁶⁾ Ps. 37:31 zegt van de rechtvaardige: "De wet zijns Gods is in zijn hart". In Jes. 51:7 spreekt de HEERE: "Hooft naar Mij, gijlieden, die de gerechtigheid kent, gij volk, in welks hart mijn wet is". In Rom. 7:22 schreef Paulus: "Want ik heb een vermaak in de wet Gods naar de inwendige mens" d.w.z. in mijn hart. Wanneer wij naar (d.w.z. overeenkomstig) de Geest van Christus leven, wordt het recht der wet weer in ons vervuld, Rom. 8:4. Maar in deze onderhouding van Gods geboden zijn de gelovigen nog geenszins volmaakt, gelijk ons ³⁷⁾ de geschiedenissen leren van Noach (dronkenschap), Abraham (onwaarheid spreken), Jakob (bedrog), David (echtbreuk en moord), Petrus (verloochening) enz. De apostel Johannes schreef: "Indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, zo verleiden wij onszelf en de waarheid is in ons niet", 1 Joh. 1:8. De Schrift leert, dat deze zonden en zwakheden zijn te wijten ³⁸⁾ aan ons "vlees".

Het woord "vlees" wordt in verschillende betekenissen gebezigd. ³⁹⁾ Soms wordt er door aangeduid het vlees van dieren, dat men eten kan, ook wel van mensen, Num. 11:4; Joh. 6:5, soms betekent "alle vlees" iedereen, Ps. 65:3; Luc, 3:6; soms is het een naam voor de zwakke mens, die een prooi is van de dood, 1 Petr. 1:24; soms heeft het betrekking op onze krachten, die lang niet onuitputtelijk zijn; toen de discipelen zware zenuwslopende dagen hadden meegemaakt, sprak de Heere Jezus in Getsemanè: "Waakt en bidt opdat ge niet in verzoeking komt; de geest (uw hart) is wel gewillig,

maar het vlees (uw zenuwen, uw kracht) is zwak", Matth. 26:41. Maar soms duidt het woord "vlees" bepaald *de verdorven aard des mensen* aan⁴⁰⁾ b.v. in Rom. 7:18: "Want ik weet, dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont"; in Rom. 8:6 "Want het bedenken des vleses is de dood"; in Rom. 8:7: "Daarom, dat het bedenken des vleses vijandschap is tegen God". Andere woorden en uitdrukkingen, waarmee hetzelfde wordt bedoeld, zijn: ⁴¹⁾ onze leden, Rom. 7:23, onze leden, die op de aarde zijn, Col. 3:5, onze oude mens, Col. 3:9, de zonde, die in ons woont, Rom. 7:20, ons lichaam der zonde, Rom. 6:6. (niet omdat het kwaad in ons lichaam zou zitten, in onze armen en benen, juist niet, want het zit in ons hart; doch de apostel gebruikt hier het woord lichaam figuurlijk, omdat de verdorvenheid a.h.w. één totaal, één macht, één corps in ons vormt tegen de wil en de wet van God, waarin het hart der gelovigen weer vermaak kreeg).

God heeft het hart der gelovigen wel weer tot zijn dienst en tot het onderhouden van zijn geboden bewogen, maar⁴²⁾ de boze neiging om in het kwade terug te vallen blijft ons steeds bij en ⁴³⁾ maakt het leven naar de geboden des Vaders, waarin wij lust kregen, zo onvolmaakt, ⁴⁴⁾ dat de apostel bedroefd klaagde: "Want hetgeen ik wil, dat doe ik niet, maar hetgeen ik haat, dat doe ik," Rom. 7:15. ⁴⁵⁾ Daardoor zijn de gelovigen dus lang niet met zichzelf ingenomen. ⁴⁶⁾ De Farizeër in de gelijkenis — diè was wèl met zichzelf ingenomen. ⁴⁷⁾ Hij verbeeldde zich, dat hij al Gods geboden zonder mankeren vervulde. Maar het waren Gods geboden niet, doch zijn eigen geboden. Want de Farizeën hadden Gods Woord en gebod door hun eigenwillige uitlegging ⁴⁸⁾ misvormd tot een stel menselijke inzettingen, Matth. 15:6; Marc. 7:13. ⁴⁹⁾ Hun zelfbedachte leer lag als een deksel op hun hart, zodat zij Gods éigen Woord niet meer lazen, wanneer zij Mozes en de profeten lazen. 2 Cor. 3:15. In werkelijkheid waren zij dus Gods Woord kwijt en stonden in het duister. ⁵⁰⁾ Paulus was ook zo geweest. Maar⁵¹⁾ in het licht van Gods onvervalste Woord had hij zijn aangeboren verdorvenheid leren opmerken en ingezien, dat, wanneer ons hart weer lust heeft om Gods geboden te doen uit het geloof, ons vlees toch nog grote invloed over al ons doen en laten uitoefent, Rom. 7:7, 17, 18. En daarom was hij nu niet meer met zichzelf ingenomen.

Nu begrijpen we wat de catechismus bedoelt met die woorden "van nature". Dat betekent: ⁵²⁾ van Adamswege. Dat betekent: in zoverre wij, evenals alle mensen, nog kinderen van Adam zijn. Van nature zijn wij b.v. gelijk ⁵³⁾ aan onze heidense voorouders. *aan* de Friezen, Saksers en Batavieren, van wie wij immers afstammen. Aan zulke heidenen is goed te zien, wat de zonde van ons gemaakt heeft. Van zulke heidenen leert de Schrift, dat zij, evenals voorheen de Efeziërs, ⁵⁴⁾ leefden "in de begeerlijkheden des vleses, doende de wil des vleses en der gedachten", Ef. 2:3. "Van nature" d.w.z. in zoverre wij afstammelingen zijn van die heidenen en die afstamming bij ons nog voortdurend nawerkt, zijn wij "kinderen des toorns", Ef. 2:3. In die voorouders waren ook wij eertijds "onwijs, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende, in boosheid en nijdigheid levende, hatelijk zijnde en elkander hatende", Tit 3:3. "Van nature", in zoverre wij kinderen van Adam zijn, gelijken wij sprekend op de heidenen en onbekeerden. Dat blijkt ⁵⁵⁾ telkens, wanneer niet de wil van onze hemelse Vader onze hoogste wet is, maar wanneer wij onze eigen zin doen, onze eigen "wet", de "wet" van ons vlees en van onze leden, die op de aarde zijn, Rom. 7:23. ⁵⁶⁾ De Farizeën hadden ook God en de naaste niet lief, want ze konden Gods Zoon (omdat Hij weer het goede eenvoudige Woord Gods sprak) wel vermoorden en zagen uit de hoogte op andere mensen neer. Joh. 7:49. Zo zijn wij "van nature" ook. Haters van God en van elkaar. Van nature schuwen wij het licht van Gods Woord ook en onderdrukken het. "Van nature" geven we iemand graag een klap terug en "van nature" zouden we God wel ik weet niet wat kunnen doen, als Hij ons met tegenspoeden bezoekt.

En we zagen, ⁵⁷⁾ dat de wet Gods juist liëfde tot God en de naaste van ons vraagt. Geen wonder, dat Paulus bedroefd was. want tussen liefde en haat is wel een hemelsbreed verschil.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 3.

- 1) Waar begint het 1e deel van de catechismus?
- 2) Welke Zondagen handelen daarover?
- 3) Erkennen wij onze ellende uit onszelf?
- 4) Aan wie is dat duidelijk te zien?
- 5) Waardoor leren wij onze ellende opmerken?
- 6) Waardoor maakt God ons Zijn wet bekend?
- 7) Wat verstaat ge onder Gods wet?
- 8) Bij wie is van Gods geboden, die Hij aan Adam bekend gemaakt had, weinig bekend gebleven en bij wie veel?
- 9) Wat leert Ps 147 19, 20 over Israels voorrecht boven de heidenen⁷
- 10) Waardoor hadden de heidenen veel minder kennis van goed en kwaad en waardoor werden zij toch ook veroordeeld?
- 11) Waarom stond het er met de Joden van Paulus' dagen niet beter voor?
- 12) Welke betekenissen kan het woord "wet" in de Schrift hebben?
- 13) Waartoe had God aan Israel zijn wet gegeven?
- 14) Maar wat hadden de Joden van Gods heilige wet gemaakt?
- 15) Wat had God juist met zijn wet bedoeld?
- 16) Hoe noemt Paulus die eigenwillige godsdienst der Joodse Schriftgeleerden zijner dagen?
- 17) Wat krijgen we juist door de wet volgens de apostel? Vr. en antw. 4.
- 18) Wat bedoelen wij meestal met het woord wet?
- 19) Wat bedoeld de Schrift er mee?
- 20) Wat heeft God in Zijn 10 geboden voor ons samengevat?
- 21) Hoe worden ze in de Schrift genoemd?
- 22) En hoe de twee tafelen?
- 23) Hoeveel geboden en verboden hadden de rabbi's wel opgesteld?
- 24) Waarin verdeelden ze die weer?
- 25) W at moest dan soms het ene gebod voor het andere doen?
- 26) Welk voorbeeld kent ge daarvan?
- 27) Wat vroeg die wetgeleerde aan de Heere Jezus?
- 28) Wat deed de Heere Jezus toen niet en wat wel?
- 29) Waarvan gaf Hij in het eerste "gebod" een samenvatting en waarvan in het tweede?
- 30) Wat zei de Heere Jezus van die twee geboden, waarin Hij de ganse wil Gods samenvatte?
- 31) Wat bedoelde Hij daarmee?
- 32) Leerde de Here Jezus hierdoor iets nieuws en waaruit blijkt dat?
- 33) Wat het Hij dan weer duidelijk zien? Vr. en antw. 5.

- 34) Belijden de gelovigen, dat zij geneigd zijn God en hun naaste te haten?
- 35) Wat dan wel?
- 36) Kent ge enige plaatsen der Schrift, waaruit blijkt, dat de gelovigen Gods wet weer liefhebben?
- 37) In welke geschiedenissen wordt ons geleerd, dat de gelovigen Gods wet nog niet volkomen onderhouden?
- 38) Waaraan is dat te wijten?
- 39) Welke betekenissen kan het woord vlees in de Schrift hebben?
- 40) Kent ge een paar Schriftplaatsen, waar het woord "vlees" de verdorven aard des mensen aanduidt?
- 41) Welke andere woorden en uitdrukkingen kent ge, die hetzelfde betekenen als het woord vlees?
- 42) Welke neiging hebben de gelovigen nog steeds?
- 43) Wat is daarvan het gevolg?
- 44) Hoe klaagde Paulus daarover?
- 45) Zijn de gelovigen met zichzelf ingenomen?
- 46) Wie was dat wel?
- 47) Wat verbeeldden de Farizeëen zich?
- 48) Wat hadden ze van Gods Woord gemaakt?
- 49) Waardoor konden zij Gods Woord niet meer lezen?
- 50) Wie was ook zo geweest?
- 51) Wat had hij leren zien in het licht van Gods onvervalste Woord?
- 52) Wat betekent dus de uitdrukking "van nature" in antw. 5 van de catechismus?
- 53) Aan wie zijn wij van nature b.v. gelijk?
- 54) Hoe leefden die heidenen?
- 55) Wanneer blijkt dat?
- 56) Hoe stonden de Farizeëen tegenover God en de naaste?
- 57) Wat eist God van ons, maar waartoe zijn we van nature geneigd?

Schriftplaatsen:

Ps. 147:19, 20. Hij maakt Jakob zijn woorden bekend. Israel zijn inzettingen en zijn rechten. Alzo heeft Hij geen volk gedaan en zijn rechten, die kennen zij niet.

Rom. 3:20. Daarom zal uit de werken der wet (d.w.z. uit Farizeese braafheid) geen vlees gerechtvaardigd worden voor Hem: want door de wet is de kennis der zonde. Maar nu is (in Christus) de rechtvaardigheid Gods (d.w.z. de rechtvaardigheid, welke Gód ons bezorgt) geopenbaard geworden zonder de wet (d.w.z. zonder de werken der wet), hebbende getuigenis van de wet en de profeten (d.w.z. van de ganse Schrift, het ganse O. T.).

Rom. 7:18. Want ik weet, dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont.

Rom. 8:6, 7. Want het bedenken des vleses is de dood; maar het bedenken des Geestes is het leven en vrede. Daarom, dat het bedenken des vleses vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich aan de wet Gods niet; want het kan ook niet.

Ef. 2:3. Trouwens, ook wij allen (d.w.z. niet alleen de Efeziërs, die vroeger heidenen waren geweest, maar ook Paulus, die vroeger "uit de wet" geleefd had, dus ook in een godsdienst "naar het vlees", waardoor hij zelfs de Heere Jezus vervolgd had) hebben vroeger daarin verkeerd, in de begeerten van ons vlees, handelende naar de wil van het vlees en van de gedachten, en wij waren van nature evenzeer als de overigen, kinderen des toorns (N. V.).

Nalezen:

Rom. 7:7-26. De apostel roemt de goede heilige wet van God, die hij vroeger, toen hij nog "uit de werken der wet" leefde en zichzelf volmaakt waande, ondanks al zijn "wetskennis" niet kende. Maar nu heeft hij door de wet zichzelf leren kennen als een ellendig mens. Want hij heeft enerzijds wel, in zijn hart, lust om Gods bevelen te doen, maar de uitvoering daarvan is tengevolge van zijn vlees nog vreselijk onvolledig. Zie Paulus' zonden en zwakheden, Hand. 15:39; 21:26; 23:3, 4.

LES 8. [Zondag 3]

6e vr. *Heeft God de mens dan zo boos en verkeerd geschapen?*

Antw. *Neen, maar God heeft de mens goed en naar zijn evenbeeld geschapen, dat is in ware gerechtigheid en heiligheid, opdat hij God zijn Schepper recht kennen. Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zou om Hem te loven en te prijzen.*

Het ligt voor de hand. dat we thans gaan vragen: Maar hoe komt dat dan zo, dat de mensen zo zijn? ¹⁾ Wiens schuld is het dan, dat ze zo slecht zijn? Heeft God ze dan zo gemaakt?

Zodra we de Heilige Schrift openen, krijgen we antwoord op die vraag. Op de eerste bladzijde lezen we al: "En God zag al wat Hij gemaakt had en ziet, het was ²⁾ zeer goed", Gen. 1 :31. God heeft dus geen enkel schepsel boos en verkeerd geschapen, ook de mens niet. Integendeel, we lezen in Gen. 1 ook nog, dat God de mens zelfs het schoonst van alle schepselen had geschapen, n.l. ³⁾ "naar zijn beeld" of, wat hetzelfde is "als zijn beeld", Gen. 1:27. Hij was Gods welgelijkend beeld.

Wat betekent dat nu: dat de mens geschapen is naar of als Gods beeld? Dit kunnen we niet anders weten dan uit Gods Woord. Alle mensen zijn thans verdorven en zelfs in het leven van de gelovigen is de zonde nog een grote macht. Aan de mensen kunnen we het dus niet meer zien. We moeten het uit Gods Woord leren.

De Schrift leert dan, dat het niet betekent, ⁴⁾ dat de mens a.h.w. een god in het klein was, evenmin als God de HEERE een mens in het groot is. ⁵⁾ God is onze Schèpper en de mens is slechts zijn maaksel en God en mens zijn ook niet in het minste aan elkaar gelijk, Jes. 40:25. Te zeggen, zoals wel op schijnvrome manier gebeurd is, dat men aan God gelijk werd of in Hem een ogenblik verzonken en versmolten" was geweest, is goddeloze hoogmoed. De Heere Jezus — diè was de enige mens, die tevens Gode even gelijk was, Filipp. 2:6.

Wat het wèl betekent kunnen we zien aan wat de Schrift verhaalt ⁶⁾ over onze Heere Jezus en over allen, die in Hem geloven. Onze Heiland is door zijn Vader met een zware opdracht naar deze wereld gezonden, maar Hij heeft die opdracht in volmaakte gehoorzaamheid uitgevoerd, Joh. 6:38. En van de gelovigen leert de Schrift, dat zij op die Heere Jezus gelijken. Het is Gods plan ons straks met Christus in de heerlijkheid van zijn nieuwe hemel en aarde te brengen en dan zullen wij daar op Christus gelijken als op onze oudste Broeder. In een groot gezin kunnen de kinderen soms zó op elkaar lijken, dat we zeggen: als men van die kinderen de oudste gezien heeft, heeft men de andere ook gezien. Zo wil God ons nu ook in al ons doen en laten op de Heere Jezus doen gelijken. ⁷⁾ In de heerlijkheid zullen we gelijkvormig zijn aan het beeld van zijn Zoon en zal Christus de Eerstgeborene (de Oudste) zijn onder vele broederen, Rom. 8:29. Zo ver is het thans nog niet. Dat komt nog, 1 Cor. 15:49; 1 Joh. 3:2. Toch beveelt Paulus ons, ⁸⁾ dat we reeds in dit leven de oude mens zullen uitdoen (hij denkt aan het uitdoen van een klee) en de nieuwe mens aandoen, die vernieuwd wordt naar het beeld van zijn Schepper, Col. 3:10. En aan de Efeziërs schreef hij: ⁹⁾ Ge moogt niet meer leven gelijk vroeger, gelijk de heidenen. Dat hebt gij nu van de Heere Jezus anders geleerd. God heeft u bevolen, "dat gij zoudt afleggen, aangaande de vorige wandeling, de oude mens, die verdorven wordt door de begeerlijkheden der verleiding en dat gij de nieuwe mens zoudt aandoen, die naar God (d.w.z. overeenkomstig de gelijkenis van God) geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid", Ef. 4:22-24. Dat is dan ook weer te zien. Gelovige mensen hebben weer iets koninklijks. Ze zijn geen slaven der zonde meer.

Nu kunnen we beter begrijpen wat de Schrift bedoelt, wanneer zij zegt, dat de mens in het paradijs geschapen werd "als Gods beeld". Het wil zeggen: Wanneer de HEERE op Adam neerzag, dan zag Hij in hem Zichzelf. Zoals wij van een goede zoon zeggen: net z'n vader (maar hij is natuurlijk vader zèlf niet); en zoals men in een stadhouder of onderkoning iets van de majesteit des konings ziet. En om dit beeld van zijn Vader te zijn ¹⁰⁾ had God de mens begaafd met rechtvaardigheid en heiligheid. Helaas is de mens

dit thans niet meer, behalve wanneer hij weer op de Heere Jezus lijkt. Door het geloof in Christus waren de Efeziërs weer veranderd naar Gods beeld, "in ware rechtvaardigheid en heiligheid". Tevoren waren zij evenals alle mensen rebellen, opstandelingen, tegen God geweest. Toen stoorden zij zich aan Gods bevelen niet.

Deze twee woorden, rechtvaardigheid en heiligheid, komen in de Schrift vaak voor.¹¹⁾ Een *rechtvaardige* is in de Schrift het tegenovergestelde van een goddeloze, Gen. 18:23; Ps. 37:16; Spr. 24:24.¹²⁾ Zo'n rechtvaardige zien we b.v. in Ps. 112 beschreven. Hij is iemand, die grote lust heeft in Gods geboden en die de zonde haat, Spr. 12:3; 13:5. En met de *rechtvaardigheid* of, wat hetzelfde is, *gerechtigheid* van zo'n vrome wordt dan bedoeld:¹³⁾ zijn wandelen in de vrese des HEEREN, zijn bewaren van Gods Woord en gebod, Gen. 18:19; Ps. 15:2; Luc. 1:6; 2:25. Dat de mens oorspronkelijk rechtvaardig was, wil zeggen, dat hij toen met heel z'n hart gehoorzaamde aan het bevel van zijn Vader. Deze gerechtigheid zijn wij allen kwijtgeraakt. Maar de gelovigen hebben weer grote lust in Gods geboden en haten alle opstand tegen God. Over dat tweede, over *heiligheid* en heiligen, spraken we reeds in les 4. Dat de mens oorspronkelijk heilig was, wil zeggen,¹⁴⁾ dat hij door niets gebonden was en dat niets hem weerhield, maar dat hij innerlijk geheel vrij was om zich van ganser harte over te geven aan de dienst van zijn Schepper en zich daaraan totaal te wijden.

Op deze mens heeft de HEERE met innig welgevallen neergezien. Alle schepselen waren goèd geschapen, maar de mens was zelfs tot Gods bééld gemaakt. De Vader zag zijn liefhebbende zoon. God zag zijn gehoorzame onderkoning getrouw over al zijn goede schepselen heersen, Gen. 1:26; 2:19. Adam, Gods zoon, was gemaakt tot onderkoning over Gods maaksel. Wij zullen pad weer in de heerlijkheid zien, hoe voortreffelijk God de eerste mens geschapen heeft. Met welk een heerlijk kleed God hem had begaafd: met gerechtigheid en heiligheid. En tot welk een schitterende taak God hem had geroepen. Geen enkel ander schepsel werd daartoe verwaardigd: God af te beelden op de aarde. Alleen Adam is zo schoon gemaakt en zo hoog geplaatst.

7e vr. *Vanwaar komt dan zulke verdorven aard des mensen?*

Antw. *Uit de val en ongehoorzaamheid onze eerste voorouders Adam en Eva, in het paradijs, waar onze natuur zo is verdorven geworden, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden.*

In sommige gezinnen gebeurt het wel, dat daar een opgroeiende jongen brutaal tegen het gebod van Vader en Moeder durft ingaan. Vader had gezegd: Je moet vanavond vóór tien thuis zijn. Maar die jongen antwoordde: 'k Zal zelf wel "weten" hoe laat ik thuis moet komen. Door dat zelf willen "weten" verwierp hij het gebod van zijn ouders en deed net alsof hij zelf vader was. God had de mens goed geschapen, ja zelfs haar zijn beeld, en had hem gezet in een paradijs (d.w.z. in een lusthof). Daarin mocht de mens nu leven als een gehoorzaam kind van God. Want God was immers zijn Vader, Luc. 3:38. En om aan de mens gelegenheid te geven te tonen, dat hij als een lief kind de wil zijns Vaders boven z'n eigen wil stelde, deed God het volgende.¹⁵⁾ In het midden van de hof stonden twee bomen, aan welke God bijzondere tarnen gegeven had. De éne heette de boom des levens en de andere de boom der kennis des goeds en des kwaads. Nu zeide God tot de mens,¹⁶⁾ dat hij van alle bomen in de hof vrij mocht eten, behalve van de laatste boom. En door dat laatste niet te doen zou de mens dan tonen,¹⁷⁾ dat hij niet zèlf wilde "weten" wat goed en kwaad was, maar dat hij de beslissing over wat goed en kwaad was overliet aan God als zijn enige Wetgever. De woorden, die de HEERE toen sprak, luiden aldus: "Van alle boom dezès hofs zult gij vrijelijk eten, maar van de boom der kennis (d.w.z. van het weten) des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten. want ten dage als gij daarvan eet, zult ge de dood sterven", Gen. 2:16, 17. Deze woorden heeft men wel¹⁸⁾ het proefgebod genoemd, omdat God de gehoorzaamheid van de mens daardoor op de proef stelde. Zou hij zelf willen "weten" wat goed en kwaad was of zou hij erkennen: Wat God verbiedt, dat is kwaad? Ach, in plaats dat de mens zich aan zijn hemelse Vader onderwierp en liever at van de boom des levens, luisterde hij naar de duivel. Want¹⁹⁾ de duivel heeft, gebruik makende van de slang, de mens tot een

dodelijke val gebracht, Joh. 8:44. Hij heeft de mens opgeruid tegen God. Hij zei. dat de mens niet langer een ondergeschikte behoefde te zijn gelijk een onmondig kind. maar dat hij best zelf kon "weten" wat goed en wat kwaad was en dus eigenlijk best zelf God kon zijn en de wet stellen, Gen. 3:5; Deut. 1:39. Zoals die jongen van zoëven ook zelf vader wilde zijn en in huis de wet stellen. Toen heeft de mens aan die revolutietaal tegen zijn goede God en Vader gehoor gegeven en²⁰⁾ heeft hij er zich toe laten verleiden zelf te "weten", zelf te beslissen en uit te maken, wat goed en kwaad was en zo zijn eigen baas te zijn, zijn eigen koning, zijn eigen god.

De gevolgen zijn vreselijk geweest. Want de bedreven zonde was ook ontzettend. Zij bestond hierin, dat de mens God onttroond had en zich zelf tot God verheven. Maar dat is goddeloos, 2 Thess. 2:3, 4, en de goddeloze heeft vele smarten, Ps. 32:10. Wel is onze God toen direct barmhartig geweest en heeft Hij de mens toch niet op dezelfde dag, dat hij van de verboden boom gegeten had, laten sterven. De HEERE is vrijmachtig en Hij was ook vrij om direct barmhartig te zijn. Zoals een vader uit barmhartigheid z'n kinderen ook niet altijd direct zò straft als hij eerst gedreigd had. Adam is pas gestorven, toen hij 930 jaar oud was. In die tijd heeft hij zonen en dochteren gekregen, van wie wij dan nu ook afstammen, maar²¹⁾ al die kinderen van Adam leken weer op hun vader. Zodra ze opgroeiden, bleek uit hun doen en laten, dat ook het voortbrengsel van hùn hart boos was, Gen. 8:21. Daarop ziende zei de Heere Jezus eens: "Wat uit vlees geboren is, dat is vlees", Joh. 3:6. Daarom ging koning David, toen hij eens zeer zwaar gezondigd had, bij het belijden van zijn kwaad dan ook terug tot zijn afstamming en zeide: "Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren en in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen", Ps. 51:7. En zo worden wij nu allemaal geboren. "Want wie zal een reine geven uit een onreine?" Job. 14:4. Uit onreine ouders worden onreine kinderen geboren.

8e vr. *Maar zijn wij dan zo verdorven, dat wij gans onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad.*

Antw. *Ja, tenzij wij door de Geest Gods wedergeboren worden.*

Die woorden van zoëven, n.l. "Wat uit vlees geboren is, dat is vlees", heeft de Heere Jezus gesproken²²⁾ tot Nicodemus. Die Nicodemus was ook een Farizeër net als de Farizeër uit de gelijkenis (zie les 6). Deze mensen dachten, ²³⁾ dat hun gerechtigheid (d.w.z. hun vroomheid en godsvrucht, zie bij vr. 6) zeer groot was. In werkelijkheid waren ze echter ongehoorzaam aan de HEERE. Want²⁴⁾ zij hadden onder hun eigen leer het Woord en gebod van Gød bedolven en toen Johannes de Doper in opdracht van de HEERE dat Woord weer predikte zoals het echt was, onderwierpen zij zich daaraan niet, Luc. 7:30, en naar de Heere Jezus wilden ze ook niet luisteren, Joh. 3:11. Terwijl zij Gods Woord schénen te eren en terwijl het schéén, dat hun gerechtigheid groot was, verwierpen zij dus Gods Woord. Maar dan is ook de moeizaamste godsdienstigheid ²⁵⁾ toch nog een zondig bedrijf. Want alles wat uit de mens is, ook z'n godsdienst, is vleeselijk. Alleen datgene wat weer aan Gods duidelijke Woord en wet onderworpen is — dat is Geestelijk. Want het behaagt de Heilige Geest onze harten wederom ²⁶⁾ door het Goddelijk Woord te neigen tot het ware geloof en zo tot een godvrezend leven. ²⁷⁾ Door het geloof n.l. wederbaart Hij ons en maakt Hij ons tot nieuwe mensen. Daardoor leert Hij ons onze zonden te zien, te belijden en te laten en daardoor leert de Heilige Geest ons zò te leven, dat wij weer door ware gerechtigheid en heiligheid het beeld van God vertonen. Over deze wedergeboorte en wat de kerk daaronder verstaat, staat te lezen in les 2 en 5. We hebben toert reeds gezien, hoe we ontvangen en geboren worden. Uit onszelf gaan we onszelf niet "verloochen" en beginnen we geen "lust en liefde te hebben om in alle heiligheid en gerechtigheid naar Gods Woord te leven".

We spreken daar nu niet verder over. Daar is het hier ook de goede plaats niet voor. Want we spreken hier, in deel I van de catechismus, nog maar over de kwestie: hoe groot onze zonde en ellende zijn. Nu, dat blijkt ons thans wel zeer duidelijk. Want als er in de stad ergens brand geweest is en ik kom thuis en Moeder vraagt mij, hoe erg het is, en ik antwoord: "Het huis moet weer helemaal opgebouwd worden", dan heb ik daarmee duidelijk gezegd wat er gebeurd is en weet Moeder meteen hoe erg de gevolgen zijn.

Maar hoè het huis opgebouwd moet worden — dat is weer een andere kwestie, waarover later de architect zal spreken. Zo spreken we hier ook nog niet over de wederopbouw van de zondaar, over zijn verlossing en dankbaarheid, maar alleen nog maar over de hoegrootheid van zijn ellende, van de macht der zonde, die om Adamswil over alle mensen gekomen is.

Die zien we nu.

Wat is de mens vreselijk verdorven.

God had hem zo schoon geschapen: goed en naar Gods evenbeeld. Maar in plaats, dat hij Gods beeld blééf door te leven in gerechtigheid en heiligheid voor Gods ogen, werd hij door zijn eigen ongehoorzaamheid onbekwaam om het goede te doen. En zijn kinderen na hem. Want niemand behoeft thans zijn kinderen te leren zondigen. Dat kunnen ze van zelf al. Ja, ze kunnen het niet laten, als ze niet anders geleerd worden. Want als wij niet onderwezen waren in Gods Woord en niet wisten wat God graag van ons wil, zouden ook wij alleen maar het kwade doen. Wanneer God zijn Geest niet aan zijn kerk had gegeven en ook niet aan ons had geschonken, Rom. 5:5, 1 Thess. 4:8, waardoor wij nu allengs weer gelijkvormig worden gemaakt aan het beeld van Christus, 2 Cor. 3:18, zou ons hart en leven ook nog totaal gelijk zijn aan dat van de heidenen en ongelovigen. Paulus beleet: Niet, dat wij van onszelf bekwaam zijn iets te denken als uit onszelf, maar onze bekwaamheid is uit God, 2 Cor. 3:5.

Het was dus niet de bedoeling hier breedvoerig over de wedergeboorte te spreken. Dat past beter later, bij Zondag 33 (over de afsterving van de oude mens én de opstanding van de nieuwe mens). Maar dit weinige over de wedergeboorte is alleen maar vast genoemd²⁸⁾ om te doen zien, hoe diep de mens gevallen en hoe diep verdorven ook zijn ganse nageslacht met hem geworden is. Zò diep, dat alleen de Heilige Geest ons weer kan vernieuwen naar het beeld van Christus en van God.

Deze verdorvenheid van het menselijk geslacht sinds en door Adams val is geloofend door een zekere²⁹⁾ Pelagius, iemand, die omstreeks 400 jaar na Chr. leefde. Hij was van mening, dat de mens de vrijheid en bekwaamheid om het goede te willen en te kiezen in plaats van het kwade niet had verloren. Zijn volgelingen noemt men Pelagianen. Deze Pelagiaanse verheffing van de goede mens komt veel voor, zelfs bij mensen, die zich Christenen noemen.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 6.

- 1) Welke vraag komt vanzelf bij ons op, wanneer we horen, dat we van nature geneigd zijn God en onze naaste te haten?
- 2) Hoe heeft God alle schepselen geschapen?
- 3) Hoe heeft God de mens geschapen?
- 4) Wat betekent dit niet?
- 5) Waarom niet?
- 6) Aan wie is te zien wat het wèl betekent?
- 7) Aan wie zullen wij in de heerlijkheid volkomen gelijk zijn?
- 8) Wat beveelt ons de apostel in Col. 3:10?
- 9) En wat in Ef. 4:22-24?
- 10) Met welke gaven had God de mens begaafd om op aarde Zijn beeld te zijn?
- 11) Waarvan is een rechtvaardige het tegenovergestelde?
- 12) Waar vinden we een beschrijving van zo'n rechtvaardige?
- 13) Wat wordt met zijn gerechtigheid bedoeld?

14) Wat wil het zeggen, dat de mens oorspronkelijk heilig was?

Vr. en antw. 7.

15) Hoeveel bomen stonden in het midden van de hof en hoe heetten ze?

16) Wat had God van de bomen in de hof gezegd?

17) Wat zou de mens tonen, als hij aan dat gebod gehoorzaam was?

18) Hoe is dat gebod wel genoemd?

19) Wie heeft de mens tot zonde verleid?

20) Waarin bestond de eerste zonde van de mens?

21) Welke gevolgen had die zonde?

Vr. en antw. 8.

22) Tot wie sprak de Heere Jezus die woorden: "wat uit vlees geboren is, dat is vlees"?

23) Wat verbeeldden zich de Farizeën?

24) Waarin bestond hun zonde?

25) Wat was dus hun zware godsdienstigheid?

26) Waardoor neigt de Heilige Geest onze harten tot het ware geloof?

27) Waardoor wederbaart Hij ons?

28) Waarom wordt hier, in deel I van de catechismus, even gesproken over de wedergeboorte?

29) Door wie is deze verdorvenheid van de mens geloofchend?

Schriftplaatsen:

Gen. 1:27. En God schiep de mens naar zijn beeld, naar het beeld van God schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen.

Rom. 8:29. Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordeneerd (d.w.z. bestemd) aan het beeld zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broederen.

Col. 3:9, 10. Liegt niet tegen elkander, dewijl (d.w.z. omdat) gij uitgedaan hebt de oude mens met zijn werken en aangedaan hebt de nieuwe mens, die vernieuwd wordt tot kennis naar het evenbeeld Desgenen, die hem geschapen heeft.

Ef. 4:23, 24. En dat gij zoudt vernieuwd worden in de geest uws gemoeds en de nieuwe mens aandoen, die naar (d.w.z. overeenkomstig) God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid.

Gen. 2: 16, 17. En de HEERE God gebod de mens zeggende: Van alle boom dezès hofs zult gij vrij eten, maar van de boom der kennis des goeds en des kwaads, daarvan zult gij niet eten, want ten dage als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven.

Joh. 3:3. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: tenzij dat iemand wederom geboren wordt, hij kan het koninkrijk Gods niet zien.

Gen. 8:21. Het gedichtsel van 's mensen hart is boos van zijn jeugd aan.

Nalezen:

Gen. 2 en 3. De HEERE heeft de mens goed, ja naar zijn beeld geschapen en in een lusthof gezet, maar de mens is tegen God opgestaan door zelf te willen "weten" wat goed en kwaad was.

LES 9. [Zondag 4]

9e vr. *Doet dan God den mens geen onrecht, dat Hij in zijn wet van hem eist, wat hij niet doen kan?*

Antw. *Neen, want God heeft de mens zo geschapen, dat hij dat kon doen. Maar de mens heeft zichzelf en al zijn nakomelingen door het ingeven des duivels en door moedwillige ongehoorzaamheid van deze gaven beroofd.*

Wanneer een jongen voor stucadoor geleerd heeft, komt hij straks bij een patroon. Maar wanneer die patroon dan van hem zou vergen, dat hij een hoog plafond zou witten, zonder Hem eerst een ladder te geven met kalk en kwast — dat zou een onredelijke eis zijn. Die jongen kan toch niet zo maar met z'n hand bij het plafond reiken en kan toch niet Witten zonder kwast. Wanneer hij tot zó iets onbekwaam is, is dat onschuldige onbekwaamheid. Maar wanneer diezelfde knecht dronken op 't karwei zou komen en dààrom z'n werk niet zou kunnen doen, hoewel de baas voor alles gezorgd had. dat is schuldige onbekwaamheid. Dàt is ongehoorzaamheid. Zulke *onmacht* is *onwil*.

Men moet dus niet verwarren: ¹⁾ schuldige èn onschuldige onbekwaamheid. De onbekwaamheid van het menselijk geslacht om het goede te doen is ²⁾ schuldige onbekwaamheid, *onwil*.

God had óók voor alles gezorgd. Hij had de mens goed, ja zelfs naar zijn beeld geschapen. Maar de mens is zelf zo dom geweest om naar de duivel te luisteren. Diè heeft hem opgestookt (dat is de betekenis van het woord ingeven) en de mens heeft naar hem geluisterd en draagt er zelf de schuld van, dat hij nu niet meer, zoals oorspronkelijk, rechtvaardig en heilig is. Moeten wij dan klagen, dat God in zijn goede wet van ons gehoorzaamheid blijft eisen? De wèt heeft toch niet gezondigd? Rom. 7:12. Gods bevelen zijn heilig. Gods wil is goed. Daarom zegt dè Schrift: "Vrees God en onderhoud zijn geboden, want dat betaamt allen mensen", Pred. 12:13. Nog steeds zijn alle mensen dus verplicht Gods geboden te houden.

Toch zal iemand misschien nog zeggen: "Maar wat heb ik nu *met* de zonde van Adam te maken? Wat Adam deed, heb ik toch niet gedaan?" Die vraag is fout. Wie naar de Schrift luistert, spreekt zo niet. Want ³⁾ de Schrift leert, dat ook wij om zo te zeggen al in het paradijs waren en dat ook wij daar opstand hebben gepleegd tegen God. Maar mensen, die zich niet door de Schrift laten onderwijzen, erkennen dat niet. ⁴⁾ Die zien niet, dat geheel het menselijk geslacht één éénheid vormt. Zij zien de mensheid bestaan uit een grote massa losse personen, die net zo weinig met elkaar te maken hebben als de stenen van een grinthoop. Tussen zulke stenen is ook totaal geen verband. Ze liggen hoekig en hard op en over en tegen elkaar aan. Zo denken sommigen zich de mensheid, als een massa losse personen. Men gebruikt daarvoor wel het woord individu. Dit zou dan betekenen: een enkele-mens-op-zichzelf, die helemaal los staat van voorgeslacht en tijdgenoten. Nu zou de mensheid een hoop individuën zijn. Maar ⁵⁾ die rare gedachte van een individu vindt in de Schrift geen steun. Het is een fantaseersel. Want ⁶⁾ de Schrift leert, dat alle mensen uit énen bloede zijn, Hand. 17:26. De Schrift leert, dat de nakomelingen reeds in hun voorgeslacht begrepen zijn. B.v. als de brief aan de Hebreëen ons wil laten zien, dat het priesterschap van Aaron minder was dan dat van Melchizedek, herinnert hij ons eraan, dat Abraham eens voor Melchizedek boog en zegt dan, dat Aaron toen "in de lendenen van zijn vader Abraham was als deze Melchizedek tegemoet ging" Hebr. 7:10. Zo is het ook met ons. Wanneer onze grootouders op hun trouwdag met hun huwelijkskoets in het water waren gereden en verdronken, zouden wij vandaag niet op de catechisatie gaan. Want wij zaten in dat koetsje. Het menselijk geslacht lijkt helemaal niet op een steenhoop. Dan eerder op een tros druiven. Zo zitten alle mensen aan elkaar vast. Individuën bestaan er niet.

Trouwens de Schrift vertelt ons nog iets zeer belangrijks van Adam, ons aller vader. ⁷⁾ De naam "Adam" was maar geen eigennaam, zoals wij Jan, Piet of Marie heten. "Adam" betekent "Mens" en in het Hebreeuws staat voluit "Ha-Adam" d.w.z. "De Mens" ("Ha" is in het Hebreeuws ons lidwoord "De"). In die mens waren wij allen aanwezig, evenals

Aäron in zijn voorvader Abraham. In de hof wandelde dus, in de persoon van de eerste mens, de ganse mensheid. Dit over de naam van onze eerste vader. En ⁸⁾ wat zijn plaats betreft, vergelijkt de Schrift hem bij onze Heere Jezus Christus, Rom. 5:12-21; 1 Cor. 15:20-22, ja zelfs wordt onze Heiland ook weer Adam genoemd, "de laatste Adam", 1 Cor. 15:45. Zoals wij mogen geloven, dat de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus de onze is evenals had ik zèlf aan het kruis gehangen, ja alle gehoorzaamheid voor God volbracht, zo moeten wij òòk geloven, erkennen en belijden, dat de eerste zonde welke Adam heeft bedreven, n.m.l. toen hij het proefgebod overtrad, door ons zèlf bedreven is. De Schrift zegt, dat in Adam "allen gezondigd hebben", ⁹⁾ Rom. 5:12, en zegt verder, dat hij er net zo één was als Christus. Hij was "een voorbeeld van Degene, die komen zou" ¹⁰⁾ Rom. 5:14. Hiermee bedoelt de apostel Christus. Adam was dus een bijzonder mens. Hij is de enige, die in de Schrift genoemd wordt een type (voorbeeld) van Christus.

10e vr. *Wil God zulke ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?*

Antw. *Neen, geenszins, maar Hij vertoornt Zich schrikkelijk, beide over de aangeboren en werkelijke zonden en wil die door een rechtvaardig oordeel tijdelijk en eeuwig straffen, gelijk Hij gesproken heeft: Vervloekt zij een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen.*

Het gebeurt menigmaal, dat er een klein kindje sterft, dat nauwelijks geboren is. Ja, sommige kleintjes sterven reeds voor hun geboorte. Waardoor valt zo'n kindje dan onder Gods oordeel? Want de dood is een algemeen-menselijk oordeel Gods. 1 Petr. 4:6. Maar waarom verdienen die kinderkens dan reeds de dood? Want dat Gòd altoos rechtvaardig is, wanneer Hij toorn over ons brengt, dat staat vast, Rom. 3:5, 6. Maar vallen die kleintjes dan onder Gods oordeel vanwege de zonden, die ze hier op aarde als pas-geboren, ja soms als ongeborn mensjes reeds hebben bedreven? Neen, zegt de Schrift, Rom. 9:11. Maar waarom dan? Om hun "aangeboren zonde".

Er zijn ¹¹⁾ aangeboren en werkelijke zonden.

De eerste ¹²⁾ is die, welke wij reeds in Adam hebben bedreven, Rom. 5:12, 14. Toen kwam De Mens, Ha-Adam, en alle mensen in hem, onder het oordeel des doods, Gen. 2:17, en dat is dè reden, waarom alle mensen des doods schuldig zijn en moeten sterven.

Daar komt dan echter nog bij — maar niet altijd, want sommigen sterven alvorens zij iets goeds of iets kwaads gedaan hebben, b.v. jonge kinderkens en idioten — de schuld door het kwade, dat een mens doet, zodra hij tot z'n verstand komt.

Behalve de "aangeboren zonde", waardoor alle mensen, jong en oud, hetzij als heidenen geboren of als leden van Gods kerk, reeds schuldig zijn voor God, is er dus ook ¹³⁾ de zonde, welke ieder mens nog weer bedrijft voor zichzelf alleen; niet met alle mensen in Adam tegelijk toen deze het proefgebod overtrad, maar ieder in zijn eigen leven. Dit is de zonde, die wij vanaf ons opgroeien tot kinderen, die het onderscheid tussen hun rechter- en linkerhand en tussen goed en kwaad gaan zien, bedrijven met gedachten, woorden en werken. Daarom noemt men deze wel de "werkelijke zonden", d.w.z. zonden, met onze eigen werken (of daden).

Nu is Gods oordeel over al deze zondert rechtvaardig. Want niet alleen wil God van òns, dat wij rechtvaardig zijn, maar Hij is het Zelf òòk. ¹⁴⁾ De rechtvaardigheid van Gód bestaat hierin, dat Hij zijn wet en geboden stelt en handhaaft, de rechtvaardigheid van de mens bestaat hierin, dat hij de geboden Gods van ganser harte houdt en vervult. Bij dat handhaven nu van zijn geboden gaat de HEERE te werk zonder aanzien des persoons. Col. 3:25; 1 Petr. 1:17. ¹⁵⁾ Dat wil zeggen: God straft niet de éne zondaar wel en de andere niet. Hij houdt de schuldige geenszins onschuldig, Ex. 34:7; Nahum 1:3, en ontsteekt in toorn over de ongerechtigheid, Hab. 1:13; Rom. 1:18, ook, ja juist, wanneer zij bedreven wordt door zijn gunstgenoten. Daarom vertoornde Hij Zich zo ontzettend tegen Nadab en Abihu, omdat zij priesters waren, Lev. 10:3. Het is juist

tegen het volk van Góð gezegd, dat de HEERE een verterend vuur is en dat het vreselijk is te vallen in de handen van de levende God, Deut. 4:24; Ps. 76:8; Hebr. 10:31; 12:29. Dat heeft Israël ondervonden, toen het God net zo lang getergd had, totdat zijn geduld uitgeput was en de straffen kwamen, waarmee Hij zijn verbondsvolk gedreigd had, tenslotte zelfs de ballingschap, Lev. 26; Deut. 28, 29; 2 Kon. 17. Ja, als het óóit gezien is, dat God strikt rechtvaardig is en het met geen enkele zonde op een accoordje werpt, dan wel ¹⁶⁾ in het lijden van zijn eigen lieve Zoon, onze Heere Jezus. De Schrift leert dan ook, dat dit lijden ¹⁷⁾ een betoning (d.w.z. een tentoonstelling) van Gods rechtvaardigheid geweest is, Rom. 3:25. En ¹⁸⁾ alle mensen, die niet in Christus hebben geloofd, maar Hem ongehoorzaam geweest zijn, zal God maar niet ongemoeid laten, doch dié zullen zèlf de straf moeten dragen, die Christus voor óns gedragen heeft. Zij zullen het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hen. Joh. 3:36. Zulke ongelovigen zullen straks de eeuwige straf ¹⁹⁾ in de plaats der hel ondergaan. Maar behalve met die eeuwige straf, bezoekt God de zonden ook reeds met tijdelijke straffen als b.v. ²⁰⁾ ziekte, oorlog, hongersnood en tenslotte met de dood, Rom. 6:23.

11e vr. *Is God dan ook niet barmhartig?*

Antw. *God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig. Daarom eist zijn gerechtigheid, dat de zonde, welke tegen de allerhoogste majesteit Gods gedaan is, ook met de hoogste, dat is met de eeuwige straf aan lichaam en ziel gestraft worde.*

De Schrift leert ons, dat God strikt rechtvaardig is. Maar zij leert ons ook, dat God barmhartig is. Strijdt dit niet met elkaar?

In 't geheel niet. Wanneer een vader, die veel van zijn kinderen houdt, in zijn gezin een grote zonde ontdekt en daarover in toorn ontsteekt en het kwaad straft — dat noemt toch ook niemand tegenstrijdig? Dan begrijpt iedereen, dat een liefhebbend vader zeer wel kan toornen en zo'n rechtvaardige vader in 't geheel nog niet liefdeloos is. Dat God de HEERE niet alleen rechtvaardig, maar ook barmhartig is, zullen wij later uitvoerig bespreken, wanneer we zullen zien, dat Hij ons zelfs zijn eniggeboren Zoon tot een slachtoffer voor onze zonden heeft willen schenken, op Wie Hij al ónze ongerechtigheid heeft doen aanlopen, Jes. 53:6. Maar we hebben al opgemerkt bij de vorige vraag, dat ²¹⁾ Christus' lijden óók "een betoning van Gods rechtvaardigheid geweest is". God spaarde Hem niet.

Ten volle zullen wij nooit kunnen begrijpen, hoe groot onze zonde en ellende zijn en hoe zware straf wij dus verdiend hebben.

Dat komt, ²²⁾ doordat niemand kan begrijpen, hoe groot onze Góð is, tegen Wie wij opgestaan zijn. "Zie, God is groot en wij begrijpen Hem niet", Job. 36:26. Hij is de hoog Verhevene en de Heilige, Jes. 57:15; 6:3. Hij is te rein van ogen om het kwade te dulden, Hab. 1:3.

Ook moeten we bedenken, hoe ondankbaar de mens geweest is, toen hij onder zulk een hoge God en onder zulk een goede Vader niet wenste te dienen. God had hem zo goed en schoon gemaakt. En God had hem gezet in een paradijs. Ook was Adam maar niet als een onwetend kind uit Gods hand voortgekomen. Hij was een volwassen mens met uitstekend verstand begaafd. Toch was hij niet tevreden.

Hoe smartelijk is het voor de HEERE geweest, dat wij tegen Hem opstonden en hoe groot is toch Gods geduld om nu al zo veel eeuwen lang te verdragen, dat deze aarde met zonde en ongerechtigheid wordt vervuld, Rom. 2:4, 5. Soms is het dan ook gebeurd, dat de HEERE het kwaad niet langer verdroeg. B.v. in de dagen van de zondvloed, bij de omkering van Sodom en Gomorra en bij de verwoesting van Jeruzalem. En blijkens het boek der Openbaring aan Johannes openbaart God ook thans in de grote rampen, die aardrijk en mensdom overkomen, n.m.l. in oorlogen, hongersnoden, enz., reeds iets van zijn grote toorn. Maar eenmaal komt er aan Gods lankmoedigheid een einde, ²³⁾ wanneer Hij alle goddelozen en ongelovigen in de hel zal werpen. En wij zullen daaraan dan alleen ontkomen, wanneer wij hebben geloofd in de Heere Jezus, die ook die helse straf voor

ons in zijn lijden gedragen heeft, toen Hij riep: "Mijn God! Mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten?".

In onze St. V. kan het woord "hel"²⁴⁾ twee betekenissen hebben, die men vooral niet verwarren moet. In de eerste plaats is het n.l. een oud-Hollands woord voor het graf en het dodenrijk. Men vindt nu nog midden in Amersfoort een oud straatje, dat de Hellestraat heet, omdat het liep van de stad naar het kerkhof, dat eertijds buiten de stad lag. In deze betekenis treffen we het woord "hel" b.v. aan in Ps. 116:3. De dichter van die psalm was, misschien door ziekte, dicht bij de dood geweest. Daarom zei hij: "De banden des doods hadden mij omvangen en de angsten der hel (d.w.z. ²⁵⁾ de angst, dat ik sterven zou en in het graf komen) hadden mij getroffen; ik vond benauwdheid en droefenis". Ook vinden we het zo in Matth. 16:18: „de poorten der hel (d.w.z. ²⁶⁾ de machten des doods, waarmee de vijanden der kerk haar 20 dikwijls bedreigen; dus b.v. schavot en houtmijt) zullen mijn gemeente niet overweldigen". Maar ten tweede duidt het woord "hel" de eeuwige strafplaats aan; b.v. ²⁷⁾ in Matth. 10:28, waar de Heere Jezus zegt: "Vreest niet voor degenen, die het lichaam doden en de ziel niet kunnen doden; maar vreest veel meer Hem, die beide, ziel en lichaam, kan verderven in de hel". De Heere Jezus gebruikt dan voor ons woord "hel" een woord, waarmee men te Jeruzalem ²⁸⁾ een zeker dal bedoelde, dat zeer onrein was. omdat daar vroeger afschuwelijke dingen waren gebeurd (kinderen geofferd). Daarom was dat ravijn nu veracht en werd het gebruikt als vuilnisbelt voor de stad, waar men krengen neerwierp, waaruit dan wormen kropen en waar zo nu en dan de rommel wat met vuur werd opgeruimd. Daaraan ontleende de Heere zijn uitdrukkingen over de hel, "waar hun worm niet sterft en het vuur niet uitgeblust wordt", Marc. 9:48. Daar zal men gepijnigd worden door onophoudelijke wroeging, door hartzeer, dat men zo dwaas is geweest "Aldaar zal wening zijn en knersing der tanden", Matth. 8:12; 25:46. Daar zal men zijn weggestoten van voor Gods aangezicht, Matth. 7:25; 25:41-46. Over die vreselijke hel spreekt ook Openb. 20, waar we lezen, dat wel alle doden weer zullen worden opgewekt, maar voor hen, die buiten Jezus staan, zal dit zijn om dan, zoals de catechismus hier zegt "met ziel en lichaam", d.w.z. als wederom gehele mensen, te worden geworpen "in de poel des vuurs. Dit is ²⁹⁾ de tweede dood", Openb. 20:6, 14.

En gelijk God strikt rechtvaardig was, toen zijn lieve Zoon, onze Heere Jezus, voor ons leed, zal Hij het ook zijn jegens de verdoemden in de hel. ³⁰⁾ Judas, b.v., die de Heere verraden heeft, hoewel hij Hem kende als onze goede Heiland, in Wiens mond nooit bedrog geweest was en die nooit onrecht gedaan had, die Judas heeft groter kwaad gedaan dan de heiden Pilatus, die Jezus amper kende, Joh. 19:11. Want ³¹⁾ voor de heidenen zal het in de dag des oordeels verdragelijker zijn dan voor mensen zoals wij, wanneer wij Gods verbond zouden verbreken en zijn Woord en gebod verachten, Matth. 11:24; Luc. 12:47, 48.

Hoe hoger verheven, hoe dieper val. En wij waren hoog verheven.

En hoe hoger majesteit, hoe vreselijker majesteitsschennis. Nu. God is groot. De Schrift noemt Hem de Koning der koningen en de Heer der heren, 1 Tim. 6:15.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 9.

- 1) Van hoevelerlei onbekwaamheid kan men spreken?
- 2) Wat voor onbekwaamheid is dat, waardoor wij van nature het goede niet kunnen doen?
- 3) Waarom is het fout te zeggen: "Wat heb ik met Adams zonde te maken"?
- 4) Waarom zien velen dat niet in?
- 5) Spreekt de Schrift over elk mens als een individu?
- 6) Hoe dan wel?

- 7) Wat leert de Schrift van de naam Adam?
- 8) Bij Wiens plaats vergelijkt de Schrift Adams plaats?
- 9) Waar leert de Schrift, dat wij allen in Adam gezondigd hebben?
- 10) En waar leert zij, dat Adam een voorbeeld van Christus was?

Vr.en antw. 10.

- 11) Van welke soorten van zonden spreekt de catechismus?
- 12) Welke is "de aangeboren zonde"?
- 13) Wat is een "werkelijke zonde"?
- 14) Waarin bestaat de rechtvaardigheid van Gød en waarin die van de mens?
- 15) Wat betekent "zonder aanzien des persoons"?
- 16) Wanneer heeft God zijn rechtvaardigheid het vreselijkst geopenbaard?
- 17) Hoe wordt Christus' lijden genoemd?
- 18) Laat God de andere mensen, die geen vergeving hebben ontvangen door het geloof in Christus, ongemoeid?
- 19) Welke is de eeuwige straf?
- 20) Met welke tijdelijke straffen bezoekt God de zonden reeds?

Vr.en antw. 11.

- 21) Wanneer is zeer duidelijk gebleken, dat God niet alleen barmhartig, maar ook rechtvaardig is?
- 22) Waarom kunnen wij niet ten volle onze ellende begrijpen?
- 23) Wanneer komt er aan Gods lankmoedigheid (= geduld) een eind?
- 24) Hoeveel betekenissen kan het woord "hel" in onze St. Vert. hebben?
- 25) Wat bedoelde de dichter van Ps. 116 met "de angsten der hel"?
- 26) Wat bedoelde de Heere Jezus met "de poorten der hel"?
- 27) Waar gebruikte de Heere Jezus het woord "hel" voor de eeuwige strafplaats?
- 28) Wat werd in de dagen van de Heere Jezus met dät woord "hel" bedoeld?
- 29) Hoe noemt Openb. 20 de hel?
- 30) Zijn alle zonden even zwaar?
- 31) En zal God in de hel alle zonden even zwaar straffen?

Schriftplaatsen:

Pred. 12:13. Vrees God en houd zijn geboden, want dat betaamt aan alle mensen.

Rom. 5:12. Daarom gelijk door één mens de zonde in de wereld ingekomen is en door de zonde de dood en alzo de dood tot alle mensen doorgedaan is, in welke (d.w.z. in Adam) allen gezondigd hebben. (Maar misschien is een betere vertaling: *omdat* allen gezondigd hebben N. V.).

Rom. 5:14. Adam... , die een voorbeeld is van Degene, die komen zou (d.w.z. van Christus).

1 Cor. 15:21. Want dewijl de dood door een mens is, zo is ook de opstanding der doden door een mens (lees niet één mens, telwoord, maar 'n mens, onbepaald lidwoord).

1 Cor. 15:22. Want gelijk zij allen in Adam sterven, zo zullen zij ook allen in Christus levend gemaakt worden. Job. 36:26: Zie. God is groot en wij begrijpen Hem niet.

Nalezen:

Openb. 20:11-15. Over het laatste oordeel.

HOE WIJ VAN ONZE ELLENDE VERLOST WORDEN.

LES 10. [Zondag 5]

Nu gaan we spreken over onze verlossing.

In Zondag 5 belijdt de kerk, aan welke vereisten onze Verlosser moet voldoen, opdat het onkreukbaar recht Gods toch z'n volle loop hebbe.

In Zondag 6 belijdt zij, dat deze Verlosser onze Heere Jezus Christus is.

In Zondag 7 belijdt de kerk, dat wij aan Christus' teweeggebrachte verlossing alleen deel hebben, indien we geloven wat God ons geboden heeft te geloven, samengevat in de 12 artikelen.

In Zondag 8 toont de kerk, dat zij in de 12 artikelen belijdt, dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest de enige, eeuwige en echte God zijn.

In Zondag 9 en 10 belijdt de kerk, dat de Vader van onze Heere Jezus Christus, die hemel en aarde schiep en nog onderhoudt en regeert, ook onze Vader is.

In Zondag 11-19 belijdt de kerk al wat Gods Zoon voor ons gedaan heeft en nog doet, ja nog doen zal.

In Zondag 20 belijdt zij de Heilige Geest en zijn werk.

In Zondag 21 en 22 belijden wij de kerk en de weldaden, die God haar geeft.

In Zondag 23 en 24 belijdt zij wat wij nu voor bate (d.w.z. genot, vrucht) van dit geloof (in Z. 9-22 beleden) hebben.

In Zondag 25-30 belijdt de kerk, hoe de Heilige Geest dit geloof in ons werkt, n.l. door de verkondiging van het heilig evangelie, en hoe Hij het in ons sterkt, n.l. door het gebruik van de sacramenten.

En in Zondag 31 belijdt zij, hoe het hemelrijk voor de gelovigen geopend, maar voor de ongelovigen toegesloten wordt.

12e vr. *Aangezien wij dan naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straf verdiend hebben, is er enig middel, waardoor wij deze straf ontgaan mochten en wederom tot genade komen?*

Antw. *God wil, dat aan zijn gerechtigheid genoeg geschiede. Daarom moeten wij aan haar of door onszelf of door een ander volkomen betalen.*

In de Schrift lezen we meermalen van rechters, die onbetrouwbaar waren. Die het recht "bogen", 1 Sam. 8:3. Zo deden b.v. de zoons van Samuel.¹⁾ Zij lieten zich omkopen en gaven dan aan een arme man, omdat hun handen door de tegenpartij gestopt waren, ongelijk, hoewel de arme stakker gelijk had. Maar dat "geschenken aannemen tegen een onschuldige" wordt door de Schrift diep afgekeurd. Zij zegt, ²⁾ dat de HEERE er een gruwel aan heeft. God had tot Israël gezegd: "Zijt verre van valse zaken; en de onschuldige (d.w.z. degene, die het recht aan zijn zijde heeft) zult gij niet doden; want Ik zal de goddeloze niet rechtvaardigen (d.w.z. in 't gelijk stellen, vrijspreken)", Ex, 23:7. En in Spr. 17:15 lezen we: ³⁾ "Wie de goddeloze rechtvaardigt en de rechtvaardige verdoemt (d.w.z. veroordeelt), zijn voor de HEERE een gruwel, ja die beiden".

We leren ook hieruit weer, hoe strikt rechtvaardig onze God is. Hij houdt Zelf de schuldige óók geenszins onschuldig. Maar o wee, wat hebben wij dan verdiend? ⁴⁾ Dan hebben de kleinste kinderkens al de dood en de hel verdiend en wanneer God ons in dit aardse leven met allerlei rampen bezoekt (ziekte, hongersnood, oorlog), krijgen we niets anders dan ons verdiende loon. Tenslotte zou God in 't geheel niet onrechtvaardig handelen, wanneer Hij ook ons in de hel wierp.

Maar dat is toch vreselijk. Daarom rijst nu de vraag of het niet weer vrede kan worden tussen God en ons; of we niet weer met Hem verzoend kunnen worden. Kan dat?

Ja, wij weten, dat God zich weer met de wereld heeft willen verzoenen. Maar dat heeft Hij ⁵⁾ niet anders gewild dan door voldoening aan zijn geschonden recht en door volkomen gehoorzaamheid aan Zijn wet door onze Heere Jezus Christus.

13e vr. *Maar kunnen wij door onszelf betalen?*

Antw. *Op generlei manier, maar wij maken de schuld nog dagelijks meerder.*

Toen onze Heiland op aarde was, gebeurde het wel eens, dat iemand, die z'n schulden niet betaald had, in de gevangenis werd geworpen, Matth. 5:26; 18:34. Maar dan kon zo'n schuldenaar uit de gevangenis worden verlost, wanneer een ander in zijn plaats betaalde. Dat noemt de Schrift dan een rantsoen (d.w.z. een losprijs). Met zulk een betaling en kwijtschelding van geldschuld heeft de Heere Jezus eens vergeleken de betaling en kwijtschelding van zondes Schuld, Matth. 18:35. Ook de catechismus doet dat hier. Hij vergelijkt de voldoening aan het recht Gods, dat door onze zonden zo zwaar geschonden is, met de betaling van geldschuld. Alleen is het ook hier maar een vergelijking, want de Schrift leert, dat wij in werkelijkheid door nog heel wat anders verlost worden dan door goud of zilver. Immers door het dure bloed van Christus, 1 Petr. 1:18. Maar daar gaat het thans nog niet over. Ook spreken we nu nog niet over Christus' dubbele werk voor ons, n.m.l. het dragen van onze straf en het vervullen van onze gehoorzaamheidsplicht. Dat te zamen is pas betalen aan Gods gerechtigheid.

Nu heeft men in de loop der eeuwen telkens weer gemeend, dat men zèlf wel aan dat onkreukbaar recht Gods voldoen kon. Zo zijn er geweest in de dagen van de profeet Micha, die vroegen, of ze God konden tevreden stellen ⁶⁾ met enorme offers van kalveren, rammen en olie, ja zelfs van hun eigen kinderen, Micha 6:6, 7. In de dagen van 's Heeren omwandeling op aarde verbeeldde de Farizeën zich, dat zij ⁷⁾ door nauwkeurige onderhouding van al hun geboden der wet een grote voorraad "gerechtigheid" bij God konden vergaderen, Matth. 5:20; Filipp. 3:9. In de dagen van de apostelen zijn er van zulke mensen ook tot de Christelijke kerk overgegaan. ⁸⁾ Ze bleven van mening, dat een mens althans gedeeltelijk uit de werken der wet moest gerechtvaardigd worden. Men noemt hen Judaïsten. Later zullen we nog wel meer over hen horen. ⁹⁾ De apostel Paulus heeft hen ernstig in zijn brieven bestreden door staande te houden, dat niemand door onderhouding der wet kan zalig worden, Rom, 3:20; 8:3. Wie is zo volmaakt, dat hij aan de volmaakte eis van Gods heilig recht volkomen voldoen kan? Onze rechtvaardige God kan toch alleen met het volmaakte genoeg nemen? Dat leerde God zijn volk Israël reeds ¹⁰⁾ door b.v. te eisen, dat het paaslam een volkomen lam zou zijn, Ex. 12:5, d.w.z. een lam, waaraan geen enkel gebrek was. Maar wie is zo volmaakt? ¹¹⁾ Ook de gelovigen struikelen nog dagelijks in vele, Jac. 3:2. Dagelijks moeten zij nog om vergeving van hun zonden bidden, gestadig hun toevlucht nemende tot het bloed, het lijden en de gehoorzaamheid van hun Heere Jezus Christus, Matth. 6:12. Wat zou er van ons terecht komen, wanneer Christus niet dagelijks voor ons bij de Vader tussenbeide trad met zijn voorspraak om ons overgebleven kwaad te bedekken?

14e vr. *Kan ook ergens een bloot schepsel gevonden worden, dat voor ons betale?*

Antw. *Nee, want ten eerste wil God aan geen ander schepsel de schuld straffen, die de mens gemaakt heeft: ten tweede kan ook geen bloot schepsel de last van de eeuwige toorn Gods tegen de zonde dragen en andere schepselen daarvan verlossen.*

Wij kunnen dus onmogelijk onszelf verlossen.

Maar wij kunnen evenmin verlost worden door een ander schepsel, dat alleen maar een schepsel is. een "bloot" schepsel, ¹²⁾ "Bloot" betekent hier niet: zonder kleren. Het lijkt veel op het Duitse woord "blosz", dat "slechts", "alleen maar", betekent. Een bloot schepsel is dus: alleen maar een schepsel. Dat zijn wij allen wèl. *Maas dat was onze Heere Jezus nièt.* ¹³⁾ *"Want Hij is niet alleen een echte Man geworden (dus een echt schepsel), maar Hij was ook, en bleef ook, de echte God.*

Nu kunnen wij door zo'n bloot schepsel onmogelijk verlost worden. Men moet n.l. het volgende bedenken:

Ten eerste, dat we wel niet anders dan door een echt schepsel, n.l. een echte mens, kunnen worden verlost. ¹⁴⁾ Want de grote zonde van opstand tegen God is door ons mensen, bedreven en moet dus ook door ons mensen, worden geboet. ¹⁵⁾ Onder het Oude Testament heeft God wel van het bloed van dieren gebruik gemaakt, maar dat dierlijk bloed bracht zelf geen voldoening teweeg, doch diende slechts om het offer, dat later door onze Heere Jezus zou gebracht worden, af te beelden, Hebr. 10:4. Zelfs zou God geen genoegen nemen met het offer van engelen, stel eens voor, dat het mogelijk was, Hebr. 2:16. De rechtvaardigheid Gods eiste, dat de schuld der mensheid ook vanuit de mensheid werd betaald.

Ten tweede: maar al zou er een volmaakt schepsel, een mens zijn, die zich aanbood als losprijs voor onze schuld, dan zou hij toch nog onze verlosser niet kunnen zijn. Want ¹⁶⁾ al zou een volmaakt mens zich onder Gods toorn voor ons begeven, hij zou er nooit meer onder vandaan komen. Hij zou er door verpletterd worden. Hij zou onder Gods toorn verzinken. Zoals de satan en de duivelen en alle verdoemde mensen straks in de hel zullen ondervinden. Zij zullen uit die plaats nooit meer ontkomen. Het zal voor hen de tweede dood zijn, zonder ophouden. Maar onze Heere Jezus heeft de eeuwige toorn van God kunnen dragen en verdragen, omdat Hij niet alleen een echte Man, maar ook waarlijk God was, gelijk vooral bij zijn opstanding gebleken is, Rom. 1 :4.

15e vr. *Wat moeten wij dan voor een Middelaar en Verlosser zoeken?*

Antw. *Zulk een, die een waarachtig en rechtvaardig mens is, en nochtans sterker dan alle schepselen, dat is, die tegelijk waarachtig God is.*

Wij weten uit de Schrift, dat het Gode behaagd heeft Zelf ons een Verlosser te geven, iemand, die voor ons in de plaats alle lijden en gehoorzaamheid volbracht, waartoe wij verplicht waren. Daartoe heeft Gods eigen Zoon Zich vrijwillig aangeboden, Ps. 40:9; Rom. 8:32; Hebr. 10:9, 10. Daarom wordt onze Heiland behalve Middelaar en Verlosser, ook Borg genoemd. Omdat ¹⁷⁾ een borg iemand is, die de schuld voor anderen betaalt.

Dit was een rechtvaardige, een, eerlijke oplossing. Want onze Heere Jezus is net zo iemand geworden als Adam.

De eerste Adam heeft allen, die met hem het éne lichaam der mensheid vormden, onder de vloek en de dood gebracht door zijn ongehoorzaamheid. En de tweede Adam, Christus, heeft voor allen, die met Hem het éne lichaam zouden vormen van de gemeente, die zalig worden zal, vergeving en eeuwig leven verworven door zijn gehoorzaamheid.

Deze oplossing heeft niemand anders dan God Zelf bedacht. Hij heeft gezorgd voor een Middelaar tussen Hem en ons, 1 Tim. 2 :5. Die Middelaar kon volkomen aan Gods recht voldoen. Want ¹⁸⁾ Hij moest, zoals we zagen:

ten 1e. een waarachtig (d.w.z. echt) mens zijn; ten 2e. een rechtvaardig mens zijn (d.w.z. een mens, die de geboden Gods van ganser harte onderhoudt, zie bij de 6e vr.); ten 3e. waarachtig (d.w.z. echt) God zijn. In het vervolg zullen we zien, dat onze Heere Jezus aan al deze vereisten nauwkeurig voldaan heeft, zodat wij door Hem worden verlost onder strikte handhaving van Gods onkreukbaar recht.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 12.

- 1) Wat deden de zonen van Samuel?
- 2) Hoe vindt de HEERE zulk onrecht?
- 3) Hoe luidt Spr. 17:15?
- 4) Wat is dan ons verdiende loon?

- 5) Hoe wilde God Zich alleen met de wereld verzoenen? **Vr. en antw, 13.**
- 6) Hoe dacht men in de dagen van Micha God tevreden te stellen?
- 7) Hoe verbeeldden de Farizeëen zich hun gerechtigheid bij God te vergaderen?
- 8) Hoe dachten de Judaïstische Christenen dat te doen?
- 9) Wat hield Paulus tegenover hen staande?
- 10) Hoe leerde God reeds aan Israël, dat Hij alleen met een volmaakte gehoorzaamheid tevreden was?
- 11) Zijn de gelovigen zo volmaakt?

Vr. en antw. 14.

- 12) Wat betekent in de uitdrukking "bloot schepsel" het woordje "bloot" niet en wat wel?
- 13) Waarom is onze Heere Jezus geen "bloot schepsel"?
- 14) Waarom kunnen we slechts door een echt mens worden verlost?
- 15) Waartoe diende dan het dierenbloed onder het Oude Testament?
- 16) Zou iemand, die slechts mens is, Gods toorn kunnen verdragen?

Vr. en antw. 15.

- 17) Wat is een borg?
- 18) Aan welke vereisten van Gods recht moest onze Borg en Middelaar voldoen?

Schriftplaatsen:

Spr. 17:15. Wie de goddeloze rechtvaardigt en de rechtvaardige verdoemt, zijn den HEERE een gruwel, ja die beiden.

1 Cor. 15:45. De eerste Adam is geworden tot een levende ziel, de laatste Adam tot een levendmakende Geest.

Nalezen:

Rom. 5:12-21. Zoals we moeten geloven in Adam te zijn verdoemd, zo mogen we geloven in Christus te worden vrijgesproken.

LES 11. [Zondag 6]

16e vr. *Waarom moet hij een waarachtig en rechtvaardig mens zijn?*

Antw. *Omdat de rechtvaardigheid Gods vorderde, dat de menselijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde betaalde; en dat een mens, zelf een zondaar zijnde, niet kon voor anderen betalen.*

17e vr. *Waarom moet hij tegelijk waarachtig God zijn?*

Antw. *Opdat Hij uit kracht van zijn Godheid de last van de toorn Gods aan zijn mensheid dragen en ons de gerechtigheid en het leven verwerven en wedergeven mocht.*

Nu zullen we onderzoeken, waarom onze Middelaar een waarachtig en rechtvaardig mens en waarachtig God zijn moet.

Ten eerste moet Hij een waarachtig (d.w.z. een echt) mens zijn, omdat dit wordt gevorderd (d.w.z. geëist) ¹⁾ door Gods rechtvaardigheid. De zonde is op aarde door de menselijke natuur (d.w.z. door de mensheid) bedreven, dus wil God met geen andere betaling genoeg nemen dan met een, die Hem vanuit de mensheid gegeven wordt, niet b.v. door dieren. Onze Heiland is dan ook als een echt Kindje geboren en tot een echte Man opgegroeid. Hij is "geworden uit een vrouw", Gal. 4:4. ²⁾ Zoals de eerste Adam een echt mens was, zo moest de tweede dat ook zijn. "Want dewijl de dood door 'n mens is, zo is ook de opstanding der doden door 'n mens", 1 Cor. 15:21. Het "recht der wet" is door onze Middelaar vervuld ³⁾ in datzelfde "vlees", waarin wij gezondigd hebben, Rom. 8:3. We zien hier, hoe gevaarlijk het toch is, wanneer men iets afdoet van het echte mens zijn — de menselijke natuur — van Christus. Onze verzoening met God is er mee gemoeid.

Ten tweede moet onze Middelaar rechtvaardig mens zijn (d.w.z. ⁴⁾ een mens, die de geboden Gods van ganser harte onderhoudt, zie de 6e vr.). ⁵⁾ Ook dit wordt door Gods rechtvaardigheid geëist. Alleen een volkomen offer strekt Gode tot een welriekende reuk, Ef. 5:2. Daarom eiste de HEERE reeds van Israël, ⁶⁾ dat hetgeen men Hem bij het heiligdom offerde, niet blind zou zijn of lam of schurftig, maar volkomen, anders zou het niet "aangenaam" zijn, Lev. 22:22. Ook mocht een priester, die met deze offers tot God naderde, niet gebrekkig zijn, b.v. blind of kreupel, Lev. 21:17. Al deze eisen golden reeds in de tijd der schaduwen en zijn vervuld in Christus, van wie Hebr. 7:26-28 zegt: "Immers zulk een Hogepriester hadden wij nodig: heilig, zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven; die niet, gelijk de hogepriesters, van dag tot dag eerst offers voor zijn eigen zonden behoeft te brengen en daarna voor die van het volk, want dit laatste heeft Hij eens voor altijd gedaan, toen Hij Zichzelf ten offer bracht. Want de wet (n.l. der schaduwen, zie de 3e vr.) stelt als hogepriester mensen, die met zwakheid behept zijn, maar het plechtige woord van de eed, die na de wet kwam, stelt de Zoon, die in eeuwigheid volmaakt is" N. V.

En ten derde moet onze Middelaar waarachtig (d.w.z. echt) God zijn. ⁷⁾ Want een Middelaar, die alleen maar mens was, zou onder Gods toorn eeuwig zijn gebleven, zoals straks de mensen en duivelen zullen ondervinden, die geworpen zullen worden in de poel des vuurs om er nimmer meer uit te komen. Maar een Middelaar, die tegelijkertijd echt God was, kon uit het lijden en de dood weer opstaan, door de kracht zijner Godheid. Iemand, die alleen maar mens is, kan ook niet over zijn leven beschikken. Maar onze Heere Jezus, die tevens Gods Zoon was, mocht zeggen: "Daarom heeft Mij de Vader lief, overmits (d.w.z. omdat) Ik mijn leven afleg, opdat Ik het wederom neme. Niemand neemt het van Mij, maar Ik leg het van Mijzelf af; Ik heb macht het af te leggen en heb macht het wederom te nemen" Joh. 10:17, 18. Daarom had het bloed van onze Heiland ook zo hoge waarde. Het was wel echt menselijk bloed. Maar er wordt in de Schrift op gewezen, dat wij verlost zijn door het bloed van Hem, die Gods Zoon was, Hand. 20:28; 1 Joh. 1:7. Vergelijk het hiermee; het bloed van prins Willem I en zijn broers was wel echt menselijk bloed, maar het was toch adellijk bloed en het werd vrijwillig voor onze geloofsvrijheid geofferd. Zo zijn wij ook met God verzoend door de gehoorzaamheid en

het lijden, het leven en de dood van zijn Zóón, Joh. 3:16; Rom. 5:10. Daarom is de dood van onze Heere van zo grote kracht en waardigheid. Trouwens, een Middelaar, die niet tegelijkertijd echt God was, zou door ons niet vereerd en aanbeden mogen worden. Want men mag alleen God aanbidden, Matth. 4:10.

En tenslotte, stel, dat zo'n Middelaar, die alleen mens was, voor ons nog een volkomen genoegdoening zou kunnen verwerven, Hij zou ze aan ons niet kunnen géven, Hij zou ze ons niet kunnen deelachtig maken. Want mensen zalig maken is van begin tot eind puur Goddelijk werk. Daarom is de Heere Jezus Christus als Verlosser niet te vergelijken bij een kleermaker, die voor ons een nieuwe jas maakt, maar we moeten die zelf dan maar aantrekken. Neen, dan kunnen we zijn werk beter vergelijken bij dat van een moeder, die voor haar kleine hulpbehoevende kinderkens niet alleen de kleertjes máákt, maar die ze hun, zelfs al stribbelen ze tegen, ook nog vol liefde aantrekt. Dit bekléden van ons met zijn gerechtigheid en heiligheid doet de Zoon van God óók, n.l. door zijn Heilige Geest.

18e vr. *Maar wie is deze Middelaar, die tegelijk waarachtig God en een waarachtig, rechtvaardig mens is?*

Antw. *Onze Heere Jezus Christus, die ons van God tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en tot een volkomen verlossing geschonken is.*

Zulk een Middelaar nu, die ten 1e waarachtig mens, ten 2^e rechtvaardig mens en ten 3e waarachtig God is, was onze Heere Jezus Christus. Dat Hij aan al deze vereisten voldeed, zullen we later nog veel uitvoeriger bespreken. Maar zie hier vast het volgende:

Ten 1e was Hij een waarachtig mens (d.w.z. een echt mens), ⁸⁾ want Hij is geboren als een echt Kindje, Jes. 9:5; Luc. 2:6, 7, 12, groeide op, Luc. 2:52. en werd een Man, Jes. 53:3, Hand. 17:31, die, evenals wij. at en dronk, vermoeid werd en sliep, toornde, bedroefd werd, bad, enz.

Ten 2e was Hij een rechtvaardig mens (d.w.z. een mens, die de geboden Gods van ganser harte onderhoudt, zie de 6e vr.), ⁹⁾ want niemand heeft ooit kunnen bewijzen, dat Hij iets kwaads deed, Joh. 8:46. Hij heeft nooit zonde gedaan en er is geen bedrog in zijn mond gevonden, 1 Petr. 2:22. De Schrift noemt Hem "een onbestraffelijk en onbevlekt Lam", 1 Petr. 1:19. Hij was een Hogepriester: "heilig, zonder schuld of smet", Hebr. 7:26, N.V.

Ten 3e was Hij waarachtig God. Alvorens de apostel Johannes in zijn evangelie zal gaan verhalen alwat hij met de Heere Jezus heeft meegemaakt; hoe hij Hem gezien en gehoord en met de handen getast heeft als een echt mens; hoe hij gezien heeft, dat uit zijn dode lichaam bloed en water vloeide, enz. enz., schrijft hij in het eerste deel van zijn eerste hoofdstuk: ¹⁰⁾ "In den beginne (d.w.z. reeds bij de schepping) was het Woord (d.w.z. de Heere Jezus) en het Woord was bij God en het Woord was God. Dit was in den beginne bij God. Alle dingen zijn door hetzelfde gemaakt (d.w.z. geschapen) en zonder hetzelfde is geen ding gemaakt, dat gemaakt is" Joh. 1:1-3.

En deze Middelaar, die aan alle vereisten van Gods recht voldeed, heeft God ons ten 1e tot wijsheid, ten 2e tot rechtvaardigheid, ten 3e tot heiligmaking en ten 4e tot een volkomen verlossing geschonken. Geschonken! Want wij hebben zélf niet voor een Middelaar gezorgd, maar Gød heeft dat gedaan. Hij is het Lam, waarvoor Gød gezorgd heeft, Joh. 1:29, Hij, de eniggeboren Zoon, die ons door God gegeven is, Joh. 3:16.

Ten 1e tot wijsheid. Dat hebben velen, b.v. de Corinthiërs, eerst maar niet kunnen begrijpen. Toen Paulus het evangelie van onze Heere Jezus Christus gepredikt had te Corinthe, vonden velen het verhaal van zo'n Man, die de dood van een misdadiger aan zo'n akelig kruis gestorven was, maar weinig verheffend. ¹¹⁾ Ze vonden het "dwaasheid" 1 Cor. 1:23. Hun Griekse wijsgeren en godsdienstleraars en zedenmeesters spraken van veel schoner zaken. Vergeleken bij hun "wijsheid" was dat afstotende kruisevangelie maar niets. Inderdaad was de kruisstraf oudtijds ook een afschuwelijke straf, ongeveer

zo verschrikkelijk als later bij ons "galg en rad". Maar toen heeft de apostel het juist omgekeerd en¹²⁾ de wijsheid der wereld beschaamd, 1 Cor. 1:29.¹³⁾ Want wie ter wereld was ooit op zo'n idee gekomen, n.l. van verlossing voor zondaars door de dood van Gods eigen Zoon aan een vloekhout? De Hoogste aan het laagste, de Meeste aan het minste? Dat had Gød alleen bedacht. De wijzen der wereld nièt, anders zouden zij de Heere der heerlijkheid niet gekruisigd hebben, 1 Cor. 1:20; 2:8. Juist in het evangelie van onze verlossing door Christus' kruis schittert zo schoon als nergens de grote wijsheid van God, 1 Cor. 1:17 - 2:16. Daarom is niets méér geschikt om ons wijs te maken tot zaligheid dan het evangelie van deze Middelaar, 1 Cor. 2:12, deze Zoon van God, die alleen ons des Vaders ontferming en trouw kon verklaren, Joh. 1:14, 18.

Van onze Middelaar wordt verder in de catechismus gezegd, dat Hij ons door God gezonden is: tot rechtvaardigheid en tot heiligmaking. We hebben vroeger gezien, in les 8 en 9, dat God de mens geschapen had "goed en naar zijn evenbeeld, dat is: in ware gerechtigheid en heiligheid", maar dat¹⁴⁾ Adam zichzelf en al zijn nakomelingen van deze gaven beroofd heeft. Welnu, de Heere Jezus is de tweede Adam, die ze weer voor ons verworven heeft. Want gelijk hetgeen Adam misdeed, voor alle mensen geldt ten nadeel, zo geldt alles wat Christus goed deed voor allen, die in Hem geloven, ten voordeel.

a. Zijn gerechtigheid. Onze Heiland wordt meermalen genoemd de Rechtvaardige, Matth. 27:24; Hand. 3:14; 7:52; 22:14; 1 Petr. 3:18; 1 Joh. 2:1.¹⁵⁾ Hij heeft Gods wil gehoorzaamd van ganser harte, tot de dood toe. Daarom heeft Hij bij God¹⁶⁾ een onuitputtelijke schat van gerechtigheid (of, wat hetzelfde is, aan rechtvaardigheid) verworven. Deze schat kwam de Heilige Geest ons schenken in de belofte des Verbonds (hetgeen Hij bevestigd heeft door onze doop) en wil Hij ons toeëigenen door onze harten te bewegen tot het geloof in deze Heere Jezus Christus, Rom. 3:26. Dit noemt de Schrift onze "rechtvaardigmaking".

b. Zijn heiligheid. Onze Heere wordt ook meermalen de Heilige genoemd, Ps. 16:10; Jes. 41:14; Luc. 1:35; 4:34; Hand. 2:37; 4:27; 13:35. In Hand. 3:14 noemt Petrus Hem in één adem: "de Heilige en Rechtvaardige". Heiligen wil zeggen: ¹⁷⁾ afzonderen (vooral van de zonde, maar soms ook van het algemeen gebruik) en bestemmen tot de dienst van God. Onder het O. T. waren b.v. de priesters heilig, d.w.z. Gode gewijd, Lev. 21:6, 7. Heilig waren ook de offers en de altaren, Ex. 29:37. Zo heeft ook de Heere Jezus zich geheiligd, ¹⁸⁾ toen Hij als een priester en als een offer Zich voor ons overgaf, Joh. 17:19. Hij heeft Zich geheel voor ons aan God geheiligd, van ganser harte, Hebr. 7:26. Want God nam met de offeranden van het Oude Testament geen genoegen ter verzoening. Daarin had de HEERE "geen lust" (n.l. om dit ter volkomen verzoening aan te nemen). God "eiste" wat anders. Het was Gods "wil", dat de Heere Jezus Zich offeren zou. Welnu, ¹⁹⁾ onder die "wil" van God, die eis van volledige overgave, heeft onze Heere Zich toen gehoorzaam gebogen. En door dat te doen heeft onze Middelaar²⁰⁾ een volkomen heiligheid voor ons teweeggebracht, "eens voor altijd", Hebr. 10:10 N. V. Ook deze heiligheid kwam de Heilige Geest ons schenken in de belofte des Verbonds (hetgeen Hij bezegeld heeft door de doop) en wil Hij ons toeëigenen door ons te bewegen tot het geloof in Christus. Wanneer deze heiligheid van Christus in het leven der gelovigen doorwerkt, noemt de Schrift dit hun "heiligmaking", 2 Thess. 2:13.

Tenslotte: tot een volkomen verlossing. Zolang wij in dit leven zijn, ondervinden wij nog op allerlei manier de macht der zonde; in veel tekortkomingen en overtredingen, ook in krankheid, verdrukking en dood. Maar ²¹⁾ wanneer onze Heiland wederkomt, zal Hij ons van dit alles volkomen verlossen, Luc. 21:28; Filipp. 3:21; Openb. 7: 16. 17.

19e vr. Waaruit weet gij dat?

Antw. Uit het heilig evangelie, hetwelk God Zelf eerst in het paradijs geopenbaard heeft en daarna door de heilige patriarchen en profeten heeft laten verkondigen en door de offeranden en andere ceremoniën der wet laten voorbeelden en ten laatste door zijn eniggeboren Zoon vervuld.

Al deze heerlijke dingen — kort gezegd: onze verlossing door Christus — weten wij ²²⁾

niet van mensen, want dan zouden we bedrogen kunnen worden, maar van onze vertrouwbare God Zelf, Rom. 3:4. De Heilige Geest heeft n.l. alles, wat wij omtrent onze verzoening met God door de Heere Jezus Christus moeten weten, laten te boek stellen door profeten en apostelen, 2 Thess. 3:14; 2 Tim. 3:16; 2 Petr. 1:19-21; Openb. 22:18, 19. Daaruit weten we, dat God het evangelie (d.w.z. de boodschap der verlossing): a. voor het eerst Zelf "heeft bekend gemaakt in het paradijs". God sprak daar tot de slang (en daarachter tot de satan): ²³⁾ "Ik zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw, tussen uw zaad (d.w.z. uw "geslacht", uw "kinderen", uw aanhangers, n.l. de duivelen en goddelozen, Matth. 3:7, 17:21 en haar zaad (n.l. de mensen, bepaald Christus, Hebr. 2:11, 14; Openb. 12:5); datzelfde (n.l. Christus) zal u de kop vermorzelen (wat gebeurd is op Golgotha, waar de satan overwonnen is door Christus, Col. 2: 15) en gij zult het de verzenen vermorzelen (d.w.z. de hielen verbrijzelen, zodat men niet meer lopen kan; onmachtig maken; wat gebeurd is, toen onze Heere de dood stierf en begraven werd). Gen. 3:15. Deze woorden worden wel genoemd: ²⁴⁾ de moederbelofte, omdat alle volgende beloften uit haar voortvloeien.

b. aarna heeft God dit evangelie "laten verkondigen door de patriarchen". Patriarch betekent: ²⁵⁾ aartsvader, d.w.z. eerste vader. Adam, Henoch, Noach, Abraham, Jakob en zijn zonen hebben ²⁶⁾ in hun gezinnen en samenkomsten en ook daarbuiten dit evangelie van de komende Verlosser verkondigd Gen 4:25, 26; 18:9; Jud.:14, 15; 2 Petr. 2:5.

c. ok heeft God dit evangelie van de toekomstige Christus "laten verkondigen door profeten" als ²⁷⁾ Mozes, David, Jesaja, Micha enz. Dat konden zij niet van zichzelf, maar het was ²⁸⁾ de Geest van Christus, die door middel van hen tevoren betuigde het lijden, dat op Hem komen en de heerlijkheid, die daarna volgen zou, 1 Petr. 1:11, 12. Lees b.v. van Mozes Deut. 18:15-18 (Christus aangekondigd als profeet, Joh. 1 :46), van David Ps. 22 (Christus door God verlaten en verhoogd), van Jesaja hoofdstuk 53 (over de lijdende en overwinnende Knecht des HEEREN), van Micha hoofdstuk 5:1 (dat de Messias te Bethlehem zou geboren worden), Mal. 3:1 (dat Johannes de Doper zijn engel, d.w.z. zijn voorbode, zou zijn), Jes. 7:14; 9:5 (dat Christus waarlijk mens en tevens Immanuel, d.w.z. God met ons, zou zijn). Ja, heel het O. T. is een boek over Christus. Op de dag van zijn opstanding heeft de Heere Jezus dat Zelf aan de Emmaüsgangers laten zien. ²⁹⁾ Dat de Schrift van die dagen, ons O. T., vol stond over zijn lijden, sterven en overwinning, Luc. 24:13-35; Joh. 2:22. Ook bij de andere discipelen heeft Hij door dit onderwijs verstand en ogen geopend voor de lijdende en overwinnende Messias der Schriften, Luc. 24:45, 46. (Lees maar eens al de teksten na, waarnaar de St. Vert. bij Hand. 10:43 verwijst),

d. ok heeft God dit evangelie "door de offeranden en andere ceremoniën der wet laten voorbeelden". We hebben in les 7 reeds gezien, welke betekenis het woord "wet" menigmaal in de Schrift heeft. Er wordt n.l. vaak mee bedoeld ³⁰⁾ het schaduwwachtig evangelie, d.w.z. het aanschouwelijk onderwijs door middel van altaren, priesters, offeranden en bloed, waardoor God Israël wilde eren, hoe zondig en schuldig het was en dat het alleen dank zij ods ontferming kon behouden worden. De HEERE gaf aan zijnolk Israël net zulk onderwijs als de kinderen op school vaak krijgen, n.l. door middel van platen en prenten. Zulke aanschouwelijke oorstellingen bedoelt de catechismus hier met het woord ceremoniën, d.w.z. schaduwen. Om een paar schaduwen te noemen: ³¹⁾ Elk lam, dat geslacht werd, wees heen naar Christus, het Lam Gods, Joh. 1:29. Elke priester was een schaduw van Christus, onze Hogepriester, Hebr. 8:1. Het binnentreden van Aäron in het heilige der heiligen op grote verzoendag was een schaduw van Christus' hemelvaart om voor ons te verschijnen voor God, Hebr. 9:24. Het verzoendeksel met zijn gesprengde bondsbloed was een schaduw van Christus' ware bondsbloed, waardoor Hij een middel tot onze verzoening zou zijn, Rom. 3:25. De besnijdenis en het pascha gaven reeds Christus' dood te zien, Col. 2:11, 12; Marc. 14:24; Joh. 19:36; 1 Cor. 5:7. Het eerstelingenoffer zag op Christus als de eersteling uit de doden, 1 Cor. 15:20. Enz. Het is óns vergund dit alles veel duidelijker te zien dan de oude Israëlietische kerk, omdat wij nu niet alleen meer de schaduwen zien, maar ook het "lichaam", n.l. Christus, Col. 2:17. Maar de oude kerk kreeg onderwijs door middel van deze wet der schaduwen,

welke God gebruikt heeft³²⁾ "als een tuchtmeester tot Christus", zo zegt Paulus in Gal. 3:24. De apostel gebruikt dan in het Grieks het woord "paedagoogos", waarvan ons woord pedagogie, d.w.z. opvoedkunde, komt. De wet met haar schaduwen is a.h.w. een platenboek geweest, waardoor de oude (onmondige Joodse) kerk onderwijs van Gods genade in Christus ontving. Behalve in de brief aan de Galatiërs is over die schaduwen der wet vooral veel te leren uit ³³⁾ de brief aan de Hebreërs, waar ons duidelijk wordt gemaakt, dat wij thans niet meer zien de schaduw der toekomende goederen, maar het beeld, (d.w.z. de werkelijkheid) zelf der zaken, Hebr. 10:1. En zo lezen we b.v. ook in ³⁴⁾ Joh. 1:17: "*De wet is door Mozes gegeven* (d.w.z. God heeft door Mozes die schaduwen laten opleggen en te boek stellen), *de genade en de waarheid is door Jezus Christus geworden* (d.w.z.; en dat God in die wet zijn genadevolle en liefderijke belofte gaf, die Hij hartelijk en trouw meende — "waarheid" betekent in de St. V. vaak hetzelfde als "trouw" — is gebléken, toen de Heere Jezus kwam. Toen is God natuurlijk niet pas genadig en trouw "geworden". Maar toen is hetgeen Hij genadig en eerlijk in de wet had beloofd, ook metterdaad "vervuld". "Geworden" betekent in Joh. 1:17 "geschied"). De wet is door Mozes gegeven, de genade en de trouw, de trouwe genade Gods, is ten volle gebleken, toen onze Heere Christus verscheen. De catechismus mag dus met recht zeggen, dat God zijn heilig evangelie "door de offeranden en andere ceremoniën der wet heeft laten voorbeelden en ten laatste door zijn eniggeboren Zoon heeft vervuld", Hebr. 1:1.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 16 en 17.

- 1) Waardoor werd het geëist, dat onze Middelaar een waarachtig mens zou zijn?
- 2) Waarom moest de tweede Adam een echt mens zijn?
- 3) In welk vlees heeft de Middelaar het recht der wet vervuld?
- 4) Wat is een rechtvaardig mens?
- 5) Waarom moest onze Middelaar dit zijn?
- 6) Waardoor liet God reeds aan Israël weten, dat Hij alleen met het volkomene genoegen nam?
- 7) Waarom moet onze Middelaar waarachtig God zijn? Vr. en antw. 18.
- 8) Waaruit blijkt, dat onze Heere Jezus een echt mens was?
- 9) Waaruit blijkt, dat Hij een rechtvaardig mens was?
- 10) Waaruit blijkt, dat Hij echt God was?
- 11) Hoe vonden de Grieken het evangelie van het kruis?
- 12) Wat heeft Paulus met de wijsheid der wereld gedaan?
- 13) Waarom?
- 14) In wie hebben wij onze gerechtigheid en heiligheid verloren, en in Wie krijgen we ze weer terug?
- 15) Waarom wordt Christus vaak de Rechtvaardige genoemd?
- 16) Wat heeft Hij door zijn gehoorzaamheid verworven?
- 17) Wat betekent het woord "heiligen"?
- 18) Wanneer heeft Christus Zich voor ons geheiligd?
- 19) Waaronder heeft Hij Zich dan gebogen?
- 20) Wat heeft Hij daardoor teweeggebracht?
- 21) Wanneer zullen wij door Christus volkomen verlost worden?

Vr.en antw. 19.

- 22) Van wie weten we dit alles?
- 23) Wat heeft God in het paradijs beloofd?
- 24) Hoe worden deze woorden wel genoemd?
- 25) Wat betekent het woord patriarch?
- 26) Wat hebben de patriarchen gedaan?
- 27) Kunt ge enige profeten noemen?
- 28) Wie sprak door hen en wat betuigde Hij?
- 29) Wat heeft de Heere Jezus aan de Emmaüsgangers laten zien?
- 30) Wat wordt vaak met het woord "wet" bedoeld?
- 31) Kunt ge een paar schaduwen van Christus onder het O. T. noemen?
- 32) Hoe heeft God de wet der schaduwen voor Israël gebruikt?
- 33) Uit welke brief is veel over die schaduwen te leren?
- 34) Hoe zegt Joh. 1:17 dat God al wat Hij in de wet van Mozes beloofd had in Christus trouw heeft vervuld?

Schriftplaatsen:

Rom. 8:3, 4. God heeft, door zijn eigen Zoon te zenden in een vlees, aan dat der zonde gelijk, en wel om de zonde, de zonde veroordeeld in het vlees, opdat de eis der wet vervuld zou worden in ons, die niet naar het vlees wandelen, doch naar de Geest. N. V.

Hebr. 7:26. Immers, zulk een hogepriester hadden wij nodig: heilig, zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven. N. V.

1 Joh. 1:7b. En het bloed van Jezus Christus, zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde.

1 Cor. 1:30. Maar uit Hem is het, dat gij in Christus Jezus zijt, die ons van God is geworden: wijsheid, rechtvaardigheid, heiligheid en verlossing. N.V.

Gen. 3:15. Ik zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw, tussen uw zaad en haar zaad; datzelve zal u de kop vermorzelen en gij zult het de verzenen vermorzelen.

Col. 2:17. Welke zijn een schaduw der toekomstige goederen, maar het lichaam is van Christus.

Nalezen:

Luc. 24:13-47. De Heere Jezus heeft zijn discipelen door Zijn onderwijs het verstand geopend. Hij heeft hun laten zien, dat het O. T. vol stond over de Messias, die zou lijden en sterven, maar ook opstaan van de doden.

LES 12. [Zondag 7]

20e vr. Worden dan alle mensen door Christus wederom zalig, gelijk zij door Adam zijn veroordeeld geworden?

Antw. Neen, maar alleen degenen, die Hem door een waar geloof worden ingelijfd en al zijn weldaden aannemen.

De Schrift leert ons, gelijk we in het voorafgaande hebben gezien, dat alle mensen in Adam hebben gezondigd en dat wij daarom slechts ons verdiende loon zouden ontvangen, ¹⁾ wanneer God het gehele menselijke geslacht overgaf aan het verderf in de hel, Rom. 3:19, 23. Maar hiërin komt het uit, hoe groot Gods liefde is, ²⁾ n.l. dat Hij zijn eigen Zoon gegeven heeft tot een Middelaar en offer voor onze zonden, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe, Joh. 3:16; 1 Joh. 4 :9. ³⁾ Om nu de mensen tot dit geloof te bewegen laat God dit evangelie van de Heere Jezus Christus prediken ⁴⁾ aan zulke volken en op zulke tijden als Hij Zelf naar zijn vrijmachtig welbehagen bepaalt. Er is een tijd geweest, dat Hij zijn verbond der genade alleen met Israël wenste te hebben, doch die tijd is nu voorbij en thans mogen b.v. ook wij, die eertijds, in onze Friese of Saksische of andere voorouders heidenen waren, het verbond van Gods genade bezitten en daar vast op vertrouwen, Ps. 147:19, 20; Rom. 15:9; Ef. 3:3-6; 1 Petr. 2:10.

Maar ⁵⁾ niet allen, die door het evangelie worden geroepen, nemen het Woord des levens met een hartelijk geloof aan. Zo was het al in de dagen, toen onze Heiland op aarde was. Toen waren zoveel leden van de Joodse kerk ongehoorzaam, dat Hij waarschuwde: "Gaaf in door de enge poort. Want wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het verderf leidt en velen zijn er, die door dezelve ingaan. Want de poort is eng en de weg is nauw, die tot het leven leidt en weinigen zijn er, die hem vinden", Matth. 7:13, 14; Luc. 13:22-30; Joh. 12:37-43. Velen hebben toen het evangelie versmaad. Hoewel het hun toch zo hartelijk gepredikt werd door onze goede Heiland Zelf. Hij zei, dat Hij de mensen te Jeruzalem wel wilde bijeenvergaderen "gelijk een hen haar kiekens". Maar ze hebben niet gewild, Matth. 23:37. Aan zulken doet het evangelie geen nut, Hebr. 4:2.

Doch allen, die wèl in Christus geloven, vormen met Hem ⁶⁾ één lichaam (in het oud-Hollands: lijf, vandaar het werkwoord inlijven). Van dat lichaam is dan de Heere Jezus het Hoofd en zijn de gelovigen de leden, Ef. 1:22, 23. Ook zegt de Schrift wel, dat Christus de Bruidegom is en de gelovigen zijn bruid zijn, Joh. 3:29; Openb. 21:9. Wanneer nu een man rijk is, is zijn vrouw het ook. En wanneer op het hóófd eens konings een kroon prijkt, komt aan z'n overige lichaam ook vorstelijke heerlijkheid toe. Zo is het nu ook met Christus en allen, die in Hem geloven. Gelijk de leden van een lichaam delen in alles wat het hoofd bezit en gelijk de takken deel hebben aan de wortel en vettigheid van de boom en gelijk de ranken leven uit de wijnstok, Joh. 15; Rom. 11:17, zo ontvangen ook allen, die door een waar geloof met de Heere Jezus Christus verenigd zijn, ⁷⁾ deel aan al wat Hij door zijn lijden en gehoorzaamheid verdiend heeft; dat is hier op aarde reeds aan zijn gerechtigheid en heiligheid en eenmaal aan zijn volkomen verlossing (zie bij de 18e vr. over de gerechtigheid en heiligheid van Christus).

21e vr. Wat is een waar geloof?

Antw. Een waar geloof is niet alleen een stellig weten of kennis, waardoor ik alles voor waarachtig houd, wat ons God in zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest door het evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij vergeving van zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid door God geschonken is, uit louter genade, alleen om de verdienste van Christus wille.

De kerk spreekt hier van een waar geloof. ⁸⁾ Want er is ook onwaar geloof, vals geloof, namaakgeloof. We mogen ook spreken van levend geloof tegenover dood geloof. Geloven is n.l. het menselijkste, dat bestaat. ⁹⁾ Alle mensen geloven, omdat elk mens een godsdienstig schepsel is, of hij dat weten wil of niet. Ieder mens stelt z'n vertrouwen

op iets of iemand, aan wie hij grote macht toekent en van wie hij het goede verwacht of het kwade vreest. De Schrift verhaalt van heidenen, die vertrouwden op hun als god vereerde koningen of op andere afgoden (de zon, de regen) of vreesden voor boze geesten. Zo deden onze voorouders ook. De modèrne mens vereert de "staat", de "wetenschap", de "gemeenschap", het "kapitaal", enz. en verwacht daar alles van. Maar al ons doen en laten, ook onze godsdienstigheid, die niet overeenkomstig de wil des. HEEREN is zoals wij deze uit zijn Woord kennen, wordt door de Schrift veroordeeld als zonde en misdaad en dode werken.¹⁰⁾ Wij mogen dan voor zulke eigenwillige vroomheid volstrekt geen respect hebben. Toen Paulus door Athene liep en zag, dat de stad vol afgodsbeelden was, préés hij die heidenen niet om hun godsdienstige ijver, maar „werd zijn geest in hem ontstoken" en vertelde hij hun de waarheid van God en van Christus, Hand. 17, in overeenstemming met de Schrift, die in afgodische godsdienst niets prijst, maar alles diep afkeurt, Deut. 4:19; Dan. 3:14; Rom. 1:23. Ook het eigenwillig geloof van Jerobeam werd ernstig veroordeeld, hoewel hij er schatten gouds voor over had en op zijn manier ook nog wel de ware God, „die Israël uit Egypte geleid had", dacht te eren, 1 Kon. 12; 28. Maar de profeet uit Juda mocht er zich geen ogenblik langer mee bemoeien dan nodig was, 1 Kon. 13:9. Toen in de dagen van Jesaja het kerkvolk zeer druk was met offer en gebed in Gods tempel, maar men het recht krenkte en de weduwe en de wees verdrukte, zei de HEERE: Ik walg van zulke vroomheid, Jes. 1:11. Paulus noemde het ernstig geloof van de dwaalleraars te Colosse, die niet eens tevreden waren met alleen maar geloven in de Heere Jezus, vléselijk, Col. 2:10, 23. De apostel noemde de Joodse godsdienstigheid, waarover de Heere Jezus ook al zo getoornd had en waarvan de Hebreëen pas bekeerd waren, dode werken, Hebr. 6:1; 9:14. En Jacobus noemde het geloof van gemeenteleden, die liefdeloos handelden jegens armen, weduwen en wezen, ijdele godsdienst en dood geloof, Jac. 1:26; 2:17, 26. Zo'n dood geloof hebben de duivelen ook, zegt Jacobus, en zij sidderen. Op veel plaatsen meer spreekt de Schrift van geloof, dat het ware niet was; van mensen, die de Heere Jezus aanvankelijk wel enigszins genegen waren, maar ze bleven Hem niet trouw, Joh. 2:23, 24; 12:42 43; Hand. 8: 13; 26:27.

Maar van het ware geloof, dat Gode wèl behaagt en dat in de Schrift vaak kortweg *het geloof* genoemd wordt, verhaalt de Schrift ons ook heel veel.¹¹⁾ Wat waar geloof is kunnen wij het allerbeste zien aan onze Heere Jezus. Hoewel iedereen tegenóver Hem stond, zelfs zijn eigen discipelen (omdat Hij niet ongehoorzaam naar de kroon greep), heeft Hij vertrouwd op het Woord van God, waaruit Hij wist, dat de Messias door lijden in zijn heerlijkheid moest ingaan, Luc. 24:26. Ook toen voor het oog der mensen de laatste rest van heerlijkheid aan Hem verdween, toen Hij naakt aan het kruis hing, bleef Hij Zich aan Gods belofte vastklemmen. Ook toen Hij zelfs om dat Godsvertrouwen werd uitgelachen, Ps. 22:9; Matth. 27:43. Ook toen Hij als onze Middelaar door God verlaten werd, Matth. 27:46. Ook toen Hij onmachtig wegzonk in de dood, Gen. 3:15; Luc. 23:46. Niemand heeft ooit zo volkomen op Gods beloften vertrouwd als onze Heiland, Hebr. 2:13, waarom Hij dan ook vanwege zijn vroomheid uit de dood is verlost, 5:7, en nu aan ons allen wordt voorgesteld als de grootste, de trouwste Gelover, die ooit op aarde was, als "de overste Leidsman en Voleinder des geloofs", 12:2. En andere voorbeelden, maar veel minder heerlijk, laat de Schrift ons zien in¹²⁾ Abel, Noach, Abraham, e.a., voor wie het geloof is geweest "een vaste grond der dingen, die men hoopt en een bewijs der zaken die men niet ziet", Hebr. 11:1. Vooral Abraham wordt vaak genoemd. De HEERE had hem beloofd, dat uit zijn huwelijk met Sara een groot volk zou worden geboren, waardoor de ganse aarde zou worden gezegend. Maar ze werden al ouder en ouder. Abraham werd 100 en Sara 90 jaar en zulke oude mensen kunnen nu eenmaal geen kinderen meer krijgen. Toch bleef Abraham op Gods belofte vertrouwen (letterlijk staat er dan: hij zei er Amen op). Gen. 15:6. En door dit rusten op Gods Woord hebben Abraham en vele anderen Gode behaagd, Ps. 106:31; Hebr. 11:4, 6. Wij leren hieruit wat wij onder het ware geloof moeten verstaan. Het is heel iets anders dan dat geloven, waarover wij het wel 's hebben, b.v. als we zeggen: "Ik geloof, dat het regent". We weten het dan *niet zéker*. We konden in zulke gevallen beter zeggen: "Ik méén, dat het regent. Ik twijfel er aan of het wel of niet regent". Maar het geloof, dat de catechismus

bedoelt, staat juist vlak tegenóver twijfelen, Rom. 4:20; Jac. 1:6. Geloven is volgens de Schrift ¹³⁾ alles, wat God zegt onvoorwaardelijk voor waar aannemen, wáárover datgene wat God zegt ook gaat. B.v. dat God het heelal schiep, geloven we. omdat Hij het ons Zelf zegt in zijn Woord, Hebr. 11:3. Zo geloven we b.v. ook alles wat God in zijn Woord mededeelt over de geschiedenis der volken, Deut. 32:8, over de toekomst der kerk en de oordelen, welke Johannes zag, Openb. 1:3.

Maar nu wordt hetgeen de Schrift over het geloof zegt heel vaak in verband gebracht ¹⁴⁾ met onze Heere Jezus Christus, waardoor het ware geloof in het N. T. practisch vaak is: geloven in de Heere Jezus Christus. Natuurlijk mogen wij de Schrift dan daarin volgen, zoals ook onze catechismus hier doet. Als we echter maar niet denken, dat dit dan een ander geloof is dan dat van Abraham. Alsof b.v. het geloof in de Heere Jezus ons wél zalig zou maken, maar het geloof, waardoor wij aannemen wat God zegt over de toekomst, nièt. Want de Schrift zegt evengoed: "Zalig is hij, die leest en zijn zij, die horen de woorden dezer profetie en die bewaren hetgeen in dezelve geschreven is" Openb. 1:3. Neen, maar het is zo, dat alles wat God in het O. T. voorzegd heeft, thans in Christus vervuld is geworden, 2 Cor, 1:20. Daarom spitst ons geloof zich thans a.h.w. geheel op die Heere Jezus Christus toe. op zijn persoon en werk. Maar ons geloven in de Heere Jezus is toch zózeer van dezelfde aard als het geloof van Abraham (die vertrouwde, dat zijn huwelijk gezegend zou worden), van Noach (die de zondvloed verwachtte), ja van Christus Zelf (Die vertrouwde, dat God Hem eens verhogen zou), dat dezen aan ons herhaaldelijk ten voorbeeld worden gesteld om ons te leren, hoe wij ons thans bepaald met vrijmoedigheid voor Gods aangezicht mogen verlaten op al wat ons gezegd wordt van het werk van onze Middelaar, Hebr. 4:16. Het ware geloof heeft altoos het Woord van Gód beëamd, wat dat Woord ook sprak.

Practisch bedoelt de Schrift met het ware geloof dus vaak: geloven in de Heere Jezus, onze Zaligmaker. Zij beschrijft het ware geloof dan ¹⁵⁾ als gehoorzaamheid aan Christus of als gehoorzaamheid aan het evangelie, dat de apostelen aangaande Christus predikten. Joh. 3:36; Rom. 1:5; 10:16; 2 Thess. 1:8. Een ander woord voor geloven is ook wel: aannemen. n.l. Christus of zijn Woord of evangelie aannemen. Joh. 1:11, 12; Hand. 2:41; 1 Cor. 15:1; Col. 2:6; 2 Tim. 1:15. Ja, geloven is soms kortweg: "het vlees van de Heere Jezus eten en zijn bloed drinken", Joh. 6:54, d.w.z. met een gelovig hart het ganse lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving van zonden en het eeuwige leven verkrijgen. Maar het is en blijft dan hetzelfde geloven als b.v. dat van Abraham. Gen. 15:6; Hab. 2:4; Rom. 4:3; Gal. 3:6; Jac. 2:23. Zoals Abraham onvoorwaardelijk vertrouwd heeft op Gods toezegging, waarin God hem het ganse land Kanaän en een groot nageslacht had geschonken, Gal. 3:18, zo moeten ook wij ons verlaten op de belofte des evangelies, waardoor God aan óns geschonken heeft: de Heere Jezus en al zijn weldaden, hetgeen Hij ons door onze doop nogmaals verzekerd heeft.

In dit ware geloof is niet altijd ¹⁶⁾ door allen even trouw volhard. Sommigen ontvangen in de Schrift een goed getuigenis, zoals Abel, Hebr. 11:4, Abraham, Rom. 4:20, de heidense hoofdman van Kapernaüm, Matth. 8:10, de Kanaänese vrouw, tot wie de Heere zei: "o vrouw, groot is uw geloof", Matth. 15:28. Maar anderen, zoals b.v. de discipelen, worden berispt en kleingelovigen genoemd, Matth. 6:30; 8:26; 14:31; 17:20 N. V. Luc. 14:25. ¹⁷⁾ Ook is in dit ware geloof door één en dezelfde gelovige soms wel, maar soms ook niet trouw volhard. Zo lezen we b.v. van Abraham, dat hij doorgaans wel vast op Gods belofte vertrouwde, Gen. 15:6 (volgens het Hebreeuws) en niet twijfelde, Rom. 4:20, maar toch ook wel eens, dat hij, op Sara's aandringen, Hagar tot vrouw nam, alsof God bij het vervullen van zijn belofte wat moest worden geholpen, Gen. 16. De discipelen hebben gevraagd om verméérdering van hun geloof, Luc. 17:5, en de Heere Jezus heeft voor Petrus gebeden, dat zijn geloof niet zou ophouden, 22 :32.

Van dit ware geloof leert de Schrift, dat ¹⁸⁾ Gód het in ons werkt, Filipp. 1:29. ¹⁹⁾ Wel lezen we ook, dat de Heilige Geest daarbij gebruik maakt van middelen, b.v. van mensen. Zo zijn b.v. de Corinthiërs tot het geloof in Christus gebracht door de arbeid van ²⁰⁾ Paulus en Apollos, 1 Cor. 3:5. Daarom zegt de catechismus zeer nauwkeurig, dat

het evangelie een instrument is, waardóór de Heilige Geest het geloof in ons hart werkt. We moeten hier dus even letten èn op het Woord èn op de Geest.

Dat het geloof in ons gewerkt wordt door Gods Wóórd, schrijft b.v. de apostel in ²¹⁾ Rom. 10:14 en 17: "Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in Welke zij niet geloofd hebben? en hoe zullen zij in Hem geloven, van Wie zij niet gehoord hebben? en hoe zullen zij horen zonder die hun predikt? Zo is dan het geloof uit het gehoor en het gehoor door het Woord Gods". De apostel noemt het evangelie "een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk, die gelooft", Rom. 1:16. Lees over dit Goddelijk Woord en z'n kracht voorts Jes. 55:11; Hand. 5:33; 7:54; 2 Cor. 2:15, 16; Ef. 6:17.

Maar de Schrift leert tevens, dat dit Woord Gods in deze wereld gepredikt wordt²²⁾ door niemand minder dan door de Heilige Géést. Dat geschiedde reeds onder het O. T. Het is de Heilige Geest geweest, die Mozes, David en andere profeten zond en bekwaamde om het Woord Gods te spreken, Jes. 63:10; Hagg. 2:6; 1 Petr. 1:11, 12; 2 Petr. 1:21. Maar uit het N. T. blijkt ons nog duidelijker, dat de Heilige Géést. hoewel met gebruikmaking van mensen, ons beweegt tot het geloof in de Heere Jezus Christus, Hand. 13:2; 16:6; 20: 28; 2 Cor. 4:13; 5: 11. Daarom schrijft de apostel: "Niemand kan zeggen: Jezus is de Heere, dan door de Heilige Geest", 1 Cor. 12:3 (N. V.) en noemt hij het Woord Gods kortweg ²³⁾ "het zwaard des Geestes", Ef. 6:17.

Nu belijdt de kerk hier vèrder in haar catechismus, dat de Heilige Geest ons doet geloven "dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij vergeving van zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid geschonken is". ²⁴⁾ Hierdoor wordt bedoeld, dat het geloof iets persoonlijks is. We kunnen niet voor elkaar geloven. We mogen b.v. niet denken; ik geloof alles wat de kerk gelooft, ook al weet ik niets of weinig af van wat zij gelooft. We moeten zélf onder het evangelie gehoorzaam buigen, het aannemen en ons Christus en al zijn weldaden toeëigenen, Joh. 4:42. Dit bedoelen we ook, als we belijden, dat de Heilige Geest dit geloof werkt "in mijn hart". Want al is het geloof een gave Góds, Filipp. 1:29, het is iets, dat door óns gedaan wordt. De Heiland noemde het dan ook een Gode welgevallig werk des mensen, Joh. 6:29. En ons geloof is bepaald een werk van ons hart, Rom. 10:11. De Schrift leert, dat ons hart a.h.w. de centrale, het hoofdkwartier, de werkplaats is. vanwaar al onze gedachten, begeerten, woorden, daden, kortom al onze verrichtingen, zichtbare en onzichtbare, uitgaan, Spr. 4:23; 16:1, 9; 21:1. Ook als wij geloven, doen we iets. Wanneer nu het hart eens mensen ongehoorzaam blijft, blijven ook al de verrichtingen zijns harten boos. ook z'n geloof en godsdienst, Marc. 7:21. Toen Paulus nog als Farizeër afgodisch vertrouwde op zijn wetsvervulling, was hij evengoed dood in de zonden en de misdaden als de Efeziërs, die vertrouwden op hun heidense afgoden en zich vermaakten in heidense zondendienst. Totdat hun geloof zich vestigde op God als een genadig Vader door Christus. En wanneer Gods Geest ons hart beweegt tot dit ware geloof, n.l. in Christus, dan wordt ook ons ganse leven anders, want dan heeft het onze rechtvaardigmaking (of zondenvergeving) en onze vernieuwing des levens (of wedergeboorte) tot vrucht.

Tenslotte belijdt de kerk hier dan ook, dat het geloof die tweevoudige vrucht draagt, n.l. ²⁵⁾ ten 1e de rechtvaardigmaking en ten 2e de zaligheid.

Ten 1e de rechtvaardigmaking. We hebben hierover reeds gesproken in les 11 bij de 18e vr. en zullen er bij Zondag 23 nog uitvoerig op terug komen. We merken thans alleen op, dat de gelovige hier belijdt te hebben aangenomen de gewisse belofte Gods, dat hem al zijn zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus vergeven zijn en de volkomen (of eeuwige) gerechtigheid van Christus hem als zijn eigene toegerekend en geschonken is.

Ten 2e de zaligheid. Toen we bij Z. 6, vr. 18 over de weldaden spraken, welke Christus voor ons verwierf, werd niet alleen gezegd, dat Hij ons geschonken is tot rechtvaardigheid, maar ook tot "heiligmaking en volkomen verlossing". Deze twee worden hier samengevat onder één woord, n.l. zaligheid. Daarmee bedoelt de catechismus: het leven. Toen de Efeziërs nog heidenen waren en genoten van hun leven vol afgoderij en hoererij en brasserij. toen waren ze "dood door de misdaden en de

zonden", Ef. 2:1. En zo was het met de heidenen overal. Ja, zo is het met ons "van nature" ook. Wanneer gedoopte kinderen zouden opgroeien, zonder dat zij werden bekend gemaakt met Gods evangelie en zonder dat dit evangelie heerschappij kreeg over hun hart, zouden zij ook niet anders doen dan het kwade. Maar wanneer de Heilige Geest ons door het evangelie beweegt tot het geloof in de Heere Jezus, wordt door dat geloof in Hem ons hart gereinigd en ons leven vernieuwd, Hand. 15:7, 9. Dan werkt dat geloof in ons de bekering of wedergeboorte, d.w.z. het leert ons onze zonden bewenen en wij beginnen met lust en liefde in alle heiligheid en gerechtigheid naar Gods Woord te leven. Dit is de zaligheid of verlossing of het leven, waarover de apostel schrijft: „Want uit genade zijt gij (nu reeds) zalig geworden door het geloof", Ef. 2:8, en dit noemt hij "het leven Gods", Ef. 4:18. Weliswaar is deze verlossing thans nog onvolmaakt door de zonde, die nog in ons woont, maar ze zal volkomen zijn, zodra we uit de doden zijn opgewekt, Rom. 8:11.

Dat deze weldaden ons geschonken zijn „uit louter genade" (d.w.z. gratis) dank zij de barmhartigheid Gods en alleen vanwege de verdienste van Christus, hebben we vroeger reeds gezien en zullen we ook later nog bespreken.

22e vr. *Wat is dan een Christen nodig te geloven?*

Antw. *Alwat ons in hei evangelie beloofd wordt, hetwelk ons de artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof in een hoofdsom leren.*

Kort gezegd moeten wij dus geloven in onze Heere Jezus Christus, want Hij is onze Middelaar en Verlosser. Wanneer Hij nog op aarde was, zouden wij dan ook naar Hem toegaan en aan zijn voeten nedervallen. Maar nu is Hij in de hemel en alles ²⁶⁾ wat wij van Hem weten, hebben wij nu te danken aan het Goddelijk Woord, de Heilige Schrift, waarin Gods Geest alles, wat Hij is en deed en nog doet, voor ons heeft beschreven en waardoor Gods Geest thans onze harten tot het geloof in Christus beweegt. ²⁷⁾ Wie dat Woord aanneemt, neemt daarmee de Heere Jezus Christus aan, want heel dat Woord spreekt over Hem. Het O. T. spreekt b.v. niet maar van Christus in een paar losse zogenaamde Messiaanse teksten, maar het is vol van Christus; het zou er niet geweest zijn, wanneer Christus niet was gekomen. Zonder Christus geen Heilige Schrift. Hij is haar inhoud. Heel het Woord Gods is evangelie. Dat mogen wij nu veel duidelijker zien dan de kerk van het O. T. (Zie les 11, vr. 19). Daarom moeten wij óns evangelie ook met groter en sterker geloof aannemen dan zij het hunne, Hebr. 4:2. Temeer daar het even betrouwbaar is. Want de belofte des evangelies heeft deze betekenis: ²⁸⁾ zoals God aan Abraham en aan de kerk van de woestijn het beloofde land had toegezegd in het evangelie voor diè tijd en in die toezegging dat land aan hen reeds had geschonken, Gen. 15:18; Num. 20:12; Gal. 3:18, zo heeft God thans ook aan óns in het evangelie voor ònze tijd de Heere Jezus en al zijn weldaden niet alleen toegezegd, maar in die toezegging of belofte ook geschonken, hetgeen Hij ons door zijn doop verzekerd heeft. Daarom zegt de catechismus terecht, dat wij moeten geloven "al wat ons in het evangelie beloofd wordt". Met dit "beloven" bedoelt de kerk ook weer ²⁹⁾ een ander beloven dan menigmaal voorkomt in het alledaagse spraakgebruik. Dan betekent beloven lang niet altijd grote vastheid. Dan is het vaak: veel beloven en weinig geven. Maar in zijn evangelie heeft Gods Geest ons de Heere Jezus ³⁰⁾ zó welgemeend en ernstig geschonken, dat de Schrift iemand, die deze belofte verachtte door ongeloof, ervan beschuldigt, dat hij "de Zoon van God vertreden en het bloed van het nieuwe testament, waardoor hij geheiligd was, onrein geacht heeft en de Geest der genade smaadheid aangedaan" Hebr. 10:29. Zùlk beloven, zùlk toezeggen bedoelt de catechismus. Daarom zou men kunnen zeggen, dat God ons de ganse Heere Jezus geschonken heeft, gewikkeld in de beloften des evangelies, zoals iemand ons een kostbaar geschenk ter hand stelt in een prachtig foedraal. Christus is het Godsgeschenk en het evangelie is het daarbij passend foedraal. Het ware geloof maakt dat foedraal open neemt daaruit Christus en de zaligheid tot zich.

Van al hetgeen God ons in zijn evangelie belooft, heeft de kerk nu een korte

samenvatting gegeven (d.w.z. een "hoofdsom") in de 12 "artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof".

Het woord „artikel" betekent³¹⁾ "lid". De ganse Christelijke leer is a.h.w. één lichaam, dat uit 12 lichaamsdelen of „leden" (artikelen) bestaat.

Het woord³²⁾ "algemeen" is de vertaling van het woord catholiek. Het wil zeggen, ³³⁾ dat in de 12 artikelen een samenvatting wordt gegeven van wat de kerk steeds heeft geloofd, in vroeger en later tijd, in de dagen van de patriarchen en van de apostelen, gelijk wij dit kunnen weten uit de Heilige Schrift. Ieder, die aan deze leer der Schrift iets toevoegt of iets van haar afdoet, doet grote zonde, Spr. 30:5; Openb. 22:18, 19, en heeft de hoofdweg, waarlangs de kerk aller eeuwen voorttrekt, verlaten en mag zich niet meer catholiek noemen. B.v. wie aan een vagevuur gelooft, gelooft aan iets, waarvan de oude kerkleer, welke uit de Schrift te kennen is, niets weet en mag zich niet meer catholiek noemen. Hetzelfde geldt van alle bedenkers van andere nieuwigheden in vroeger of later tijd. Zij verlieten de catholieke kerkweg. Zij keerden aan de apostelen en profeten de rug toe en moeten zich tot hen bekeren, Luc. 1:17.

Wij spreken tenslotte van ons "ongetwijfeld" geloof, ³⁴⁾ omdat aan deze leer der aloude kerk door niemand getwijfeld mag worden, doch ieder zich aan haar gehoorzaam moet onderwerpen. Er zijn wel in de loop der tijden telkens mensen opgestaan, die beweerden, dat twijfelen vromer was dan zich gelovig op Gods evangeliebeloften te verlaten. Zulk geloof scholden zij dan voor Farizeese hoogmoed. Maar³⁵⁾ de Schrift veroordeelt het twijfelen aan het Woord Gods juist als zonde, Luc. 1:20 (Zacharias werd erom gestraft); Jac. 1:5 (wie twijfelt lijkt op een baar der zee); de 10 verspieters, die aan het evangelie hunner dagen twijfelden en anderen déden twijfelen, werden gedood, maar Jozua en Kaleb, die vrijmoedig op Gods belofte vertrouwden en anderen opwekten dit eveneens te doen, zijn geprezen en gingen het beloofde land in, Num. 13:30; Hebr. 3:19; 4:2. Er wordt wel eens gevraagd: "Mag ik de beloften des evangelies wel geloven?" Dat is een verkeerde vraag. ³⁶⁾ Ten 1e omdat het aan ieder geóórloofd is de beloften des evangelies te geloven. Want wanneer God ons door het evangelie tot het geloof in Christus roept, bedriegt Hij ons niet, maar meent Hij die roeping ernstig en waarachtig. God is immers volkomen betrouwbaar, Rom. 3:4. De apostel zegt: "Hij, die u roept, is getrouw, die het ook doen zal (n.l. wat Hij belooft)", 1 Thess. 5:24. En ten 2e is die vraag verkeerd, omdat het een ieder niet slechts geóórloofd is de beloften des evangelies te geloven, maar zelfs gebóden. "Die in de Zoon gelóóft, die heeft het eeuwige leven, maar die de Zoon ongehoórzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem" Joh. 3:36. "En dit is zijn gebod: dat wij geloven in de naam van zijn Zoon Jezus Christus", 1 Joh. 3:23. We leren hieruit, dat ongelooft ongehoórzaamheid is en dat geloof gehoorzaamheid is. We zijn maar niet vrij om wel of niet in God en Zijn Woord te geloven, zoals men wel 's van ongelovigen zegt: "Zij doen er niets aan". Een ongelovig kerklid is een deserteur.

23e vr. Hoe luiden die artikelen?

Antw. 1. *Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.*

2. *En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heere;*
3. *die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria;*
4. *die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, neergedaald ter helle;*
5. *ten derden dage wederom opgestaan van de doden;*
6. *opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods des almachtigen Vaders;*
7. *vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden;*
8. *Ik geloof in de Heilige Geest;*
9. *Ik geloof een heilige, algemene christelijke kerk, de gemeenschap der*

heiligen;

10. vergeving der zonden;

11. wederopstanding des vleses;

12. en een eeuwig leven.

Deze 12 artikelen worden ook wel genoemd de "apostolische geloofsbelijdenis". Die naam "apostolisch" kreeg de belijdenis³⁷⁾ niet, omdat zij door de apostelen zelf opgesteld is. Daarvan is ons uit de Schrift niets bekend en de geschiedenis verhaalt er ook niets van. Wel weten we, dat de kern van deze geloofsbelijdenis in ongeveer 200 na Christus reeds bestond. Men noemde haar daarom apostolisch, omdat de kerk daarin een korte samenvatting gaf van de leer, die door de apostelen alom verbreid geworden was. Maar in ongeveer 200 n. Chr. waren de apostelen zelf immers allang overleden. Later komen we op de geschiedenis der apostolische geloofsbelijdenis nog wel eens terug.

Om te beantwoorden: Vr. en antw. 20.

- 1) Wat zou ons aller verdiende loon zijn voor onze zonde in Adam?
- 2) Maar waarin blijkt Gods grote liefde?
- 3) Waarom laat God het evangelie prediken?
- 4) Aan wie laat Hij het prediken?
- 5) Nemen allen, die het evangelie horen de Heere Jezus aan?
- 6) Wat vormen Christus en de gelovigen met elkaar?
- 7) Wat ontvangen allen, die door een waar geloof met de Heere Jezus verenigd zijn?

Vr. en antw. 21.

- 8) Waarom spreekt de kerk hier van een waar geloof?
- 9) Zijn het alleen de ware gelovigen, die geloven?
- 10) Wordt het eigenwillig geloof van heldenen en ongelovigen door de Schrift bewonderd?
- 11) Aan Wie kunnen we het best zien wat het ware geloof is?
- 12) Welke mindere voorbeelden toont ons Gods Woord?
- 13) Wat is geloven volgens de Schrift?
- 14) Met Wie wordt het geloof door de Schrift vaak in verband gebracht?
- 15) Hoe wordt het ware geloof vaak beschreven?
- 16) Is in dit geloof door allen even trouw volhard? Kent ge voorbeelden van mensen, die volhardend geloofd hebben en van anderen, die kleingelovig waren?
- 17) Geloven de ware gelovigen altijd even trouw?
- 18) Wie werkt het geloof in ons?
- 19) Maakt Hij daarbij gebruik van mensen als middelen?
- 20) Wie gebruikte Hij b.v. te Corinthe?
- 21) Waar leert de Schrift, dat God het geloof in ons werkt door zijn Wóórd?
- 22) Door Wie wordt dit Woord altoos gepredikt?
- 23) Hoe wordt het Woord Gods kortweg in Ef. 6:17 genoemd?
- 24) Wat bedoelen de woorden "dat niet alleen anderen, maar ook aan mij dit en dat geschonken is"?

25) Welke tweevoudige vrucht draagt het geloof?

Vr. en antw. 22.

26) Waaraan hebben wij alles te danken wat wij van Christus weten?

27) Wie nemen wij dus aan, wanneer wij Gods Woord aannemen?

28) Welke betekenis heeft de belofte des evangelies?

29) Welk beloven wordt hier dus niet bedoeld?

30) Hoe welmenend en ernstig heeft God ons in de belofte des evangelies zijn lieven Zoon geschonken?

31) Wat betekent het woord "artikel"?

32) Wat *betekent het woord "algemeen"*?

33) Wat wordt ermee bedoeld?

34) Waarom spreken we van ons "ongetwijfeld" geloof?

35) Is twijfelen vroom?

36) Waarom is het verkeerd te vragen: "Mag ik het evangelie wel geloven"?
Vr. en antw. 23.

37) Waarom worden de 12 artikelen niet de apostolische geloofsbelijdenis genoemd en waarom wel?

Schriftplaatsen:

Joh. 3:16. Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

Hebr. 11:1. Het geloof nu is een vaste grond der dingen, die men hoopt en een bewijs der zaken, die men niet ziet.

Joh. 3:36. Die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven, maar die de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

Gen. 15:6. En hij (d.w.z. Abraham) geloofde in de HEERE en Hij (d.w.z. de HEERE) rekende het (n.l. dat geloof) hem tot gerechtigheid.

Hab. 2:4. Maat de rechtvaardige (d.w.z. de vrome) zal uit zijn geloof leven.

Filipp. 1:29. Want u is uit genade gegeven in de zaak van Christus niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden.

Rom. 10:14. Hoe zullen zij dan Hem aanroepen, in Wie zij niet geloofd hebben? en hoe zullen zij in Hem geloven, van Wie zij niet gehoord hebben? en hoe zullen zij horen, zonder die hun predikt?

Rom. 10:17. Zo is dan het geloof uit het gehoor en het gehoor door het Woord Gods.

Jac. 1:18. Naar zijn wil heeft Hij ons gebaard door het Woord der waarheid.

Nalezen:

Gen. 15. Abraham heeft op Gods toezegging in de regel vertrouwd (want een volmaakt man was hij in dat geloven ook niet) en heeft daardoor Gode behaagd, Hebr. 11:6.

LES 13. [Zondag 8]

24e vr. Hoe worden deze artikelen gedeeld?

Antw. In drie delen. Het eerste gaat over God de Vader en onze schepping. Het tweede over God de Zoon en onze verlossing. En het derde over God de Heilige Geest en onze heiligmaking.

Toen de discipelen door de Heere Jezus de wereld ingezonden werden ("apostel" betekent: uitgezondene), kregen zij bevel de volkeren ¹⁾ eerst te onderwijzen en dan, als men hun prediking aannam, te dopen in de naam des Vaders, des Zoons en des Heilige Geestes. Matth. 28:19; Marc. 16:16. We hebben in de vorige les gezien, dat de kerk reeds spoedig ²⁾ deze leer der apostelen samenvatte in 12 stukjes. Dat was vooral gemakkelijk in die oude tijden, toen men nog niet zo de beschikking over boeken had als wij thans. De leer der kerk, waarin men vóór z'n doop onderwezen was, kon in die korte samenvatting gemakkelijk worden onthouden.

Toen onze voorouders van het heidendom tot het geloof in Christus werden bekeerd, moesten zij dus eerst leren en mochten dan pas gedoopt worden. Maar ³⁾ bij òns is de volgorde juist andersom. Wij zijn eerst gedoopt en moeten daarna léren. Want ⁴⁾ wij zijn niet als heidenen geboren, maar als leden van Christus' kerk. Want de HEERE had tot onze ouders gezegd: "Aan u komt de belofte toe èn aan uw kinderen". Daarom zijn wij gedoopt. Waarbij de Vader ons verzekerde, dat Hij ons tot zijn kinderen aannam; waarbij de Zoon alles wat Hij verwierf ook aan ons schonk, en waarbij de Heilige Geest beloofde dit alles aan ons te willen toeëigenen door het geloof. En omdat onze ouders gehoorzame instrumenten van die Geest willen zijn, laten zij ons in deze leer der kerk onderwijzen.

In het éérste deel van haar apostolische geloofsbelijdenis spreekt de kerk nu ⁵⁾ over de Vader. Van deze Vader, van Wie wij belijden, dat Hij de Vader is ⁶⁾ van onze Heere Jezus Christus en dus ook van ons, aan wie Hij het evangelie der aanneming tot kinderen geschonken heeft en met wie Hij zijn verbond der genade heeft opgericht, — van deze Vader belijden wij, dat Hij ⁷⁾ zo machtig is, dat Hij hemel en aarde schiep. Hierover zal de catechismus handelen in Z. 9 en 10.

In het tweede deel harer geloofsbelijdenis belijdt de kerk ⁸⁾ God de Zoon. Hij heet zo, ⁹⁾ omdat Hij de Zoon is van de Vader. Ook wordt Hij in de Schrift genoemd ¹⁰⁾ het Wóórd van God ¹¹⁾ omdat Hij ons door zijn spreken God bekend gemaakt heeft. Wij belijden, dat Hij ook ònze Verlosser is geworden ¹²⁾ door ons op te nemen in de gemeenschap van zijn lijden, zijn dood en zijn wederopstanding. Hierover zal de catechismus handelen in Z. 11-19.

En in het derde deel van de 12 artikelen belijden wij ¹³⁾ de Heilige Geest. Hij heet "Heilig", ¹⁴⁾ omdat Hij ons heiligt d.w.z. ons afscheidt van de besmetting dezer wereld en tot Gods eet doet leven. Over God de Heilige Geest en onze heiligmaking handelt de catechismus in Z. 20-22.

Wij zijn dus wel zeer nauw aan deze drie (Vader, Zoon en Heilige Geest) verbonden. Het is bij onze doop openlijk erkend, dat wij door de belofte des Verbonds in hun gemeenschap zijn opgenomen. Elke Zondagmorgen en -avond herinnert de kerk ons daaraan dan ook, wanneer wij in de naam van die Vader, Zoon en Heilige Geest worden gezegend, 2 Cor. 13:13, en vooral wanneer de kerk ons ervan onderwijst, wie Zij zijn en wat Zij doen.

25e vr. Aangezien er maar een enig Goddelijk wezen is, waarom noemt gij de Vader, de Zoon en de Heilige Geest?

Antw. Omdat God Zich zo in zijn Woord geopenbaard heeft, dat deze drie onderscheiden personen de enige, waarachtige en eeuwige God zijn.

Wanneer wij over de HEERE spreken, moeten wij dat altijd eerbiedig doen. Dat wil helemaal niet zeggen, dat wij over God alleen maar geheimzinnig zacht zouden mogen

fluisteren, liever nog geheel over Hem zouden moeten zwijgen. De HEERE wil juist, dat we over Hem luide zullen zingen, Ps. 149. Maar ¹⁵⁾ wij zijn slechts schepselen en weten van God slechts zoveel af als Hij Zelf aan ons heeft willen openbaren, Joh. 1:18. Bovendien is ons hart geheel verdorven geworden, zodat wij uit onszelf niets goeds over God kunnen noch willen bedenken, 2 Cor. 3:5. (Zie Z. 2-4.) Daarom moeten wij ¹⁶⁾ ons zorgvuldig houden aan wat onze Heere Jezus Christus door zijn profeten en apostelen ons heeft geleerd in de Heilige Schrift en moeten we nooit wijzer willen zijn dan God, Pred. 5:1; Rom. 12:3. Elk woord, dat wij over God de HEERE spreken, moet secuur te verantwoorden zijn uit de Schrift.

Nu ¹⁷⁾ leert de Schrift ons van God, dat Hij alleen God is en niets en niemand meer, Deut. 6 :4; Ps. 86:10. Alwat verder god genoemd wordt, is slechts afgod, d.w.z. niet-god (zoals afgunst ook betekent: niet-gunst en af-grond: niet-grond), 1 Cor. 8:5, 6; 1 Tim. 2:5. Met zo'n afgod heeft God Zelf gespot, toen Hij Dagon op z'n neus voor de ark wierp, 1 Sam. 5; en van Baal smaalde Elia, dat hij misschien een middagdutje deed, 1 Kon. 18. En Jesaja spotte met de fabrikanten, die hun afgodsbeelden vooral zo maakten, dat ze niet konden omvallen. Maar de HEERE, onze God, is waarlijk God. Hij is de enige waarachtige God (waarachtig betekent hier ècht).

Over God, de HEERE, vertelt ons de Schrift nog veel meer. B.v. dat Hij eeuwig God is. Lees Ps. 90. ¹⁸⁾ Mozes had in de woestijn 40 jaren lang de mensen zien sterven (allen boven de 20 jaar, Num. 14:29). Hoe vergankelijk was toch het mensenleven. Maar tot God sprak hij: "HEERE, Gij zijt ons geweest een toevlucht van geslacht tot geslacht. Eer de bergen geboren waren en Gij de aarde en de wereld voortgebracht hadt, ja van eeuwigheid tot eeuwigheid zijt Gij God". Wij spreken in het "Onze Vader" aldus: "Want uw is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid".

Van die God weten we ook, dat Hij almachtig is. De Heere Jezus zei: ¹⁹⁾ "de dingen, die onmogelijk zijn bij de mensen, zijn mogelijk bij God", Luc. 18:27. God schiep hemel en aarde en nog steeds onderhoudt en regeert Hij alle dingen.

Ook is God alwetend. ²⁰⁾ Jona dacht, dat hij de HEERE kon ontvluchten. Maar de HEERE doorgrondt zelfs ons hart, Jer. 17:10. Er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem, maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgene, met Wie wij te doen hebben", Hebr. 4:13.

Dan verhaalt de Schrift ons ook telkens van Gods trouw, ²¹⁾ ook wel genoemd Gods waarheid. Lees b.v. ²²⁾ de geschiedenis van Mozes bij de brandende braambos, Ex. 3. Israël werd in Egypte zwaar verdrukt. Dat hadden ze verdiend door hun meedoen met de Egyptische afgoderijen, Joz. 24:14; Ex. 20:7, 8. Maar toen ze tot God kermden, erkende de HEERE hen als het kroost van Abraham, Izaäk en Jakob en dacht Hij aan zijn belofte aan die vaders, dat Hij hun kinderen uit de nood helpen zou, Gen. 15:13, 14; Ex. 2:24, 25. Daarom zei de HEERE toen: Ik zal handhaven wat Ik beloofd heb. Ik ben, die Ik ben. "Alzo zult gij tot de kinderen Israëls zeggen: Ik zal zijn heeft mij tot ulieden gezonden". In het Hebreeuws wordt "Ik zal zijn" ongeveer uitgesproken als Jahwèh. Of (maar dat is vermoedelijk fout): Jehova. ²³⁾ In onze Hollandse bijbel wordt dat vertaald door ²⁴⁾ "HEERE" ²⁵⁾ Die naam betekent dus, dat God de onveranderlijk trouwe God van het verbond met Abraham, Izaäk en Jakob is. Wij mogen God thans ook bij die naam noemen — HEERE — want Hij heeft ook aan ons zijn verbond met Abraham geschonken. Zeer veel van wat de HEERE aan Abraham beloofde is reeds vervuld: de verlossing van de Hebreëen uit Egypte; de beërving van het land Kanaän; ook is Abraham reeds, door Christus, de vader van vele gelovigen uit de heidenen geworden, Rom. 4:11; Gal. 3:8. Maar op hun wederopstanding uit de doden en hun beërving van de gehele wereld, daarop moeten de aartsvaders ook nog wachten, Marc. 12:26; Rom. 4:13. En zo is heel de Schrift eigenlijk een boek over God. Ze vertelt ons verder, ²⁶⁾ dat de HEERE wijs is (Hij doet geen dwaze dingen, maar volgt een schoon beleid); dat de HEERE heilig is (Hij doet geen slechte dingen, maar bedroeft Zich juist over de zonde); dat de HEERE rechtvaardig is (alles wat van Hem komt is goed); dat de HEERE barmhartig is (Hij heeft meelij met ons in onze smarten); dat de HEERE vrijmachtig is (dat is hetzelfde als

souverein; God is aan niemand verantwoording schuldig).

Maar nu leert ons de Schrift tegelijkertijd deze twee dingen: ten 1e, dat God alléén God is en dat Hij één God is en ten 2e, dat²⁷⁾ wij niet alleen van de Vader moeten belijden, dat Hij almachtig is en eeuwig en wijs en rechtvaardig en goed enz., maar ook van de Zóón en ook van de Heilige Géést. Dit zullen we bij de volgende Zondagen, wanneer we over de Vader, de Zoon en de Heilige Geest afzonderlijk spreken, wel nader zien; n.l. dat alle drie evenzeer God zijn; dat elk van die drie niet minder God is dan de andere Twee.

Dit laatste werd echter ontkend door²⁸⁾ een zekere Arius, een man, die omstreeks 300 jaar na Christus leefde en die in zijn dagen veel aanhang vond. Hij leerde²⁹⁾ dat de Vader alleen volkomen God was, maar dat de Zoon en de Heilige Geest door de Vader waren gemaakt. Wel vóór de schepping van hemel en aarde. Ook zei hij wel, dat de Vader door de Zoon en de Geest de wereld schiep. Dus waren zij geen schepselen zoals wij. Maar toch niet echt God zoals de Vader. Halfgoden, tussenwezens dus tussen God en de wereld, waardoor God later die wereld gemaakt had. Men verhaalt, dat vele van onze Germaanse voorouders vóór de komst van Bonifacius e.a. hier die halfheidense Ariaanse leer over God ook aanhingen. Maar de kerk heeft haar ernstig veroordeeld en beleden, dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest hiérin volkomen gelijk zijn, dat elk hunner geheel en al God is, evengoed als de anderen. Zo handhaafde de kerk tegenover de Arianen dus³⁰⁾ de éénheid in het God zijn van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Daarin deden Zij, met eerbied gesproken, niet voor elkander onder.

Evenwel was er ongeveer terzelfder tijd een man, genaamd Sabellius, die tot een andere dwaling verviel³¹⁾ Hij hield zó strak aan de éénheid van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest vast, dat het ónderscheid tussen hen geheel wegviel. Ongeveer zo: Hier bij ons op het marktplein staat een huis. De man, die daarin woont, is in dat huis vader. Als hij naar de overkant loopt en het gemeentehuis instapt, heet hij daar: burgemeester. En als hij naar de andere kant gaat en de kerk inloopt, gaat hij in de ouderlingenbank zitten, want hij is daar: ouderling. Dus één man, die hier vader is, daar burgemeester en ginds ouderling.³²⁾ Volgens Sabellius was zo nu ook de éne God eerst bij de schèpping opgetreden als Vader, toen was Hij bij de verlossing opgetreden als Zoon en tenslotte woonde Hij nu als Heilige Geest in onze harten. Sommige volgelingen van hem zeiden dan ook, dat de Vader Zelf aan het kruis gehangen had. Dat kwam er nu van. Al lijkt het nog zo mooi uitgedrukt, 't is grote dwaasheid. Want³³⁾ de Schrift zegt duidelijk, dat de Vader in 't geheel niet dezelfde is als de Zoon, maar dat de Vader de Zoon gezónden heeft en dat de Zóón is mens geworden, niet de Vader, Joh. 1:14, en dat de Zóón aan het kruis hing. En³⁴⁾ evenmin als de Zoon dezelfde is als de Vader is Hij dezelfde als de Heilige Geest, want toen de Heere Jezus zou heengaan van de aarde, sprak Hij: "Ik zal u een andere Trooster zenden", Joh. 14:16, waaruit blijkt, dat de Heilige Geest toch een ander was dan de Zoon. Daarom heeft de kerk toen tegenover de Sabellianen moeten handhaven,³⁵⁾ dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest er drie zijn. Zij noemde Hen dan drie personen.

Dus wees de kerk zowel Arius als Sabellius af. En om dit gemakkelijk samen te vatten gebruikte men³⁶⁾ het woord "drie-eenheid". Dit is geen woord uit de Heilige Schrift en men moet het dus uit de kerkgeschiedenis verklaren.³⁷⁾ De eerste lettergreep is gericht tegen de Sabellianen (drie) en³⁸⁾ de rest van het woord tegen de Arianen (eenheid).³⁹⁾ Niemand mag er dus de rekenkundige onzin uit afleiden, dat de kerk zou belijden, dat één = drie en drie = één. Wie dat doet, toont de geschiedenis niet te kennen. Met het woord drie-enig bedoelen wij alleen maar te belijden, dat God Zich zò in zijn Woord geopenbaard heeft, dat deze drie onderscheiden personen de enige waarachtige (d.w.z. echte) en eeuwige God zijn.

Tot deze belijdenis, dat God drie-enig is, heeft de kerk het volste recht,⁴⁰⁾ want de Schrift staat er vol van en de gelovigen ondervinden de waarheid ervan dagelijks, omdat de Vader ons tot zijn kinderen aanneemt, de Zoon ons verlost en de Heilige Geest ons heiligmaakt. Lees b.v.⁴¹⁾ Marc. 12. Toen de Heere Jezus weer eens in de tempel aan het leren was, wees Hij er op, dat de Schriftgeleerden het altijd maar hadden over de

Messias als Zoon van David. Maar, zei de Heere, in Ps. 110 heeft David Zelf Hem toch als zijn Gød beleden, toen hij zong: "De HEERE heeft gesproken tot mijn Heere.....", Marc. 12:35-37. (Wij zouden thans mogen zeggen: de *Vader* heeft gesproken tot zijn *Zoon*.) De Heere Jezus liet daardoor gevoelen, dat Hij niet alleen een Zoon van David, maar ook de Zoon van God was. Zulke plaatsen zijn er in het O.T. wel meer, die men lezen moet in het licht van het N.T. B.v. Ps. 2 (over de Messias als Koning over Sion, de kerk) moet men vergelijken met Hand. 13:33; Hebr. 1:5; 5:5 (de Messias is de Zoon van God); en Jes. 61, het hoofdstuk, dat de Heere Jezus voorlas⁴²⁾ in de synagoge te Nazareth, met Luc. 4: 17-21. Want wat we nog niet goed begrijpen in het O.T., wordt ons helder en klaar in het N.T., waar we lezen, dat de Zoon⁴³⁾ door de Vader in de wereld werd gezonden; dat Hij werd ontvangen, als Kindje van Maria,⁴⁴⁾ uit de Heilige Geest; dat Hij gedoopt werd in de Jordaan,⁴⁵⁾ waarbij de Vader Hem eerde als zijn geliefde Zoon en de Heilige Geest op Hem nederdaalde; die Geest heeft vervolgens⁴⁶⁾ onze Heiland bekwaamd en gesterkt om Zich voor onze zonden te offeren. Zo zijn ze alle drie, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, reeds toèn druk bezig geweest tot onze verlossing. Daarom beval de Heere Jezus dan ook vóór zijn heengaan, dat wij⁴⁷⁾ in de naam van alle drie zouden worden gedoopt (wat⁴⁸⁾ toch niet anders dan in de naam van God gebeuren mag, 1 Cor. 1:13).

En zodra we van het werk van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest maar iets hebben leren zien, gaan we het allengs mèer opmerken, totdat we ontdekken, dat de ganse Schrift er vol van staat. Dan zien we b.v. in de Abrahamsgeschiedenissen,⁴⁹⁾ dat de *Vader* reeds toen zijn plan begon uit te voeren tot onze aanneming tot kinderen, hoewel wij eertijds heidenen waren en dus niet van Abrahams bloed, Gen. 12:3; Gal. 3:7, 8; dat de Zoon het daarheen leidde, dat Hij straks uit Abrahams nageslacht vlees en bloed zou aannemen. Gal. 3:16, en dat de *Heilige Geest* reeds toen streed tegen de onheilige macht van het vlees in Abrahams hart en huisgezin, Gen. 16; Gal. 4:29. Dan zien we b.v. in de geschiedenissen van de Uittocht,⁵⁰⁾ dat de Vader vol ontferming en trouw gedacht aan hen, die door zijn belofte tot kinderen waren aangenomen en Egypte sloeg om de aanranding van "Israël, zijn zoon", Ex. 2:24; 4:22; Hos. 11:1; dat de Zoon zijn kerk des nachts verlichtte en overdag leidde door de wolk, waarin Hij als Engel des Verbonds boven hen meetrok, Ex. 23:21; Mal. 3:1, en dat de Heilige Geest de gemeente heeft onderwezen door het woord van mannen als Mozes, Jes. 63: 11, 14. Dan zien we in de geschiedenissen van Christus' geboorte, doop, verzoeking, lijden en sterven,⁵¹⁾ dat Gods Zoon Zich als onze Middelaar gehoorzaam onder de wil des Vaders heeft gebogen als een slachtoffer, Ps. 40:9; Hebr. 10:10, en dat de Geest Hem heeft bekwaamd om dit onstraffelijk te doen, Hebr. 9:14. Dan zien we in de geschiedenissen van het boek Handelingen,⁵²⁾ dat Gods Zoon de Geest, die Hij verworven had, in de wereld uitgezonden heeft om door de prediking van het evangelie Zich allen ten eeuwigen leven te vergaderen, die de Vader Hem schonk, Marc. 1:1; Joh. 6:37; Hand. 13:2; 16:7.

Dit is nu diezelfde drieënige God, in Wiens naam wij gedoopt zijn, waardoor de Vader ons verzekerd heeft, dat Hij ook onze Vader is; waardoor de Zoon ons heeft bevestigd zijn belofte, waardoor Hij ons in de gemeenschap van zijn dood en opstanding heeft opgenomen; en waardoor de Heilige Geest ons heeft betuigd, dat Hij ons al wat Christus verwierf wil toeëigenen, n.l. de vergeving onzer zonden, de dagelijkse vernieuwing van ons leven en eenmaal de wederopstanding uit de doden.

Weliswaar gaat deze leer, gelijk zoveel dat God ons geopenbaard heeft, ons verstand zeer ver te boven, maar toch geloven wij haar⁵³⁾ op gezag van het Woord Gods, dat ons er uitdrukkelijk van onderwijst, wachtend op de dag, dat wij de volle kennis en vrucht van deze leer volkómen zullen genieten in de hemel.

Om te beantwoorden:

Vr.en antw, 24.

- 1) Wat moest volgens het bevel des Heeren aan de doop der volkeren voorafgaan?
- 2) Hoe is dit onderwijs samengevat?

- 3) Moeten ook wij eerst leren om pas daarna gedoopt te worden?
- 4) Hoe komt dat?
- 5) Over Wie spreekt de kerk in het eerste deel van haar apostolische belijdenis?
- 6) Wiens Vader is Hij?
- 7) Hoe machtig is onze Vader?
- 8) Over Wie spreekt de kerk in het tweede deel van de 12 art.?
- 9) Van Wie is Hij de Zoon?
- 10) Hoe heet Hij nog wel meer?
- 11) Waarom heet Hij ook wel het Wóórd van God?
- 12) Waardoor is Hij onze Verlosser geworden?
- 13) Over Wie spreekt het derde deel van onze apostolische geloofsbelijdenis?
- 14) Waarom wordt Gods Geest genoemd de Hèilige Geest?

Vr.en antw. 25.

- 15) Waarom mogen we over God maar niet wat fantaseren?
- 16) Wat moeten we dan doen?
- 17) Is er meer dan één God?
- 18) Wat bedoelde Mozes, toen hij in Ps. 90 beleet, dat God eeuwig is?
- 19) Wat bedoelen we, wanneer we zeggen, dat God almachtig is?
- 20) Wat betekent dat, dat God alwetend is?
- 21) Welk woord wordt ook wel gebezigd in plaats van Gods trouw?
- 22) Welke geschiedenis b.v. onderwijst ons van Gods onveranderlijke waarheid of trouw?
- 23) Hoe wordt de naam "Jahweh" vertaald door ons?
- 24) Met hoeveel hoofdletters wordt dan het woord "HEERE" gedrukt?
- 25) Wat betekent de naam Jahweh of HEERE?
- 26) Wat vertelt de Schrift ons nog verder over God de HEERE?
- 27) Moeten we alleen van de Vader belijden, dat Hij de eeuwige, wijze en barmhartige God is of ook van de Zoon en van de Heilige Geest?
- 28) Door wie werd dat ontkend?
- 29) Wat leerde Arius?
- 30) Wat handhaafde de kerk tegenover Arius?
- 31) Welke fout maakte Sabellius?
- 32) Wat leerde hij?
- 33) Zijn de Vader en de Zoon dezelfde persoon? Waarom niet?
- 34) Zijn de Zoon en de Heilige Geest dezelfde persoon? Waarom niet?
- 35) Wat handhaafde de kerk tegenover Sabellius?
- 36) In welk woord wordt zowel de afwijzing van Sabellius als die van Arius samengevat?
- 37) Tegen wie is dan de eerste lettergreep (drie) gericht?
- 38) Tegen wie de rest, n.l. het woord "eenheid"?
- 39) Wat mag men uit het woord drieëenheid nièt afleiden?
- 40) Waarom mag de kerk Gods drieëenheid belijden?
- 41) Hoe verklaarde de Heere Jezus Ps. 110:1 "De HEERE heeft gesproken tot *mijn Heere*"?

- 42) Waar verklaarde Hij Jes. 61:1 "De Geest des Heeren HEEREN is op Mij"?
- 43) Door Wie is de Zoon in de wereld gezonden?
- 44) Uit Wie is Hij door Maria ontvangen?
- 45) Wat geschiedde bij zijn doop?
- 46) Wat heeft de Heilige Geest voortdurend gedaan?
- 47) In Wiens naam moet men naar het bevel van Christus dopen?
- 48) Hoe blijkt hieruit de Godheid van de Vader èn van de Zoon èn van de Heilige Geest?
- 49) Wat zien we in de geschiedenissen van Abraham de Vader doen? En de Zoon? En de Heilige Geest?
- 50) Wat zien we in de geschiedenissen van de Uittocht de Vader doen? En wat de Zoon? En wat de Heilige Geest?
- 51) Wat zien we in de geschiedenissen van Christus' lijden en gehoorzaamheid?
- 52) Wat zien we in de geschiedenissen van het boek der Handelingen?
- 53) Op welk gezag geloven wij de leer der drieëenheid Gods?

Schriftplaatsen:

Pred. 5:1. Wees niet te snel met uw mond en uw hart haaste niet een woord voort te brengen voor Gods aangezicht; want God is in de hemel en gij zijt op de aarde; daarom laat uw-woorden weinig zijn.

Joh. 1:18. Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, die *in* de schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard.

Ps. 86:10. Want Gij zijt groot en doet wonderen; Gij alleen zijt God.

Openb. 1:4, 5. Genade zij u en vrede van Hem, die is en die was en die komen zal (de Vader) en van de zeven geesten, die voor zijn troon zijn (de Heilige Geest) en van Jezus Christus, die de getrouwe getuige is, de eerstgeborene uit de doden en de overste van de koningen der aarde.

Nalezen:

Jes. 63 vanaf vs. 17. Een overzicht van Israëls geschiedenis, dat ons het werk toont des Vaders, des Zoons en des Heilige Geestes.

LES 14. [Zondag 9]

26e vr. *Wat gelooft gij met deze woorden: Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper des hemels en der aarde?*

Antw. *Dat de eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus, die hemel en aarde met al wat er in is uit niet geschapen heeft en die ze ook door zijn eeuwige raad en voozienigheid nog onderhoudt en regeert, om zijns Zoons Christus' wil mijn God en mijn Vader is. Daarom vertrouw ik zo op Hem, dat ik niet twijfel of Hij zal mij met alle nooddrift des lichaams en der ziel verzorgen en ook al het kwaad, dat Hij mij in dit jammerdal toeschikt, mij ten beste keren, omdat Hij dit doen kan als een almachtig God en ook doen wil als een getrouw Vader.*

Er trok eens een man door het land Kanaän, een mens zoals wij. Het was de Heere Jezus. Hij was een echte man. Toch sprak Hij eens tot een van zijn discipelen, tot Filippus, toen deze Hem verzocht of Hij hun de Vader wilde tonen: "Ben Ik zo lange tijd met ulieden en hebt gij Mij niet gekend, Filippus? Die Mij gezien heeft, die heeft de Vader gezien; en hoe zegt gij: Toon ons de Vader?", Joh. 14:9. Vroeger had Hij al eens gezegd: "Ik en de Vader zijn één", Joh. 10:30. Mocht Hij zo spreken? Er zijn wel eens mensen geweest, die beweerden, dat zij ogenblikken hadden doorleefd, waarop zij ook zo mochten spreken, omdat zij toen met God verenigd waren geweest, in God verzonken en met God versmolten. Dat was gruwelijke hoogmoed en godslastering, Jes. 40:25. Die zonde heet mystiek. Maar ¹⁾ onze Heere Jezus was de eeuwige Zoon van God. Toen de apostel Johannes een heel boek zou gaan schrijven over alles wat hij met de Heere Jezus meegemaakt had — hoe hij met Hem gesproken en gewandeld en heel gewoon gegeten had — liet Johannes daaraan voorafgaan het eerste deel van het eerste hoofdstuk (vs. 1—18), waarin hij de Heere Jezus noemde ²⁾ "het Woord". In het Grieks, de taal waarin Johannes schreef, is dat woord "Woord" niet onzijdig, maar mannelijk zoals bij ons b.v. de Spreker. Van deze "Spreker" vertelt Johannes dan ³⁾ dat Hij God Zelf was en dat alle dingen door Hem geschapen waren en dat zij (hij en de andere discipelen) ⁴⁾ zijn heerlijkheid hadden aanschouwd, zoals ⁵⁾ Mozes vroeger de heerlijkheid Gods had gezien op de berg Sinaï en bij de inwijding van de tabernakel, waarbij God aan Mozes geopenbaard had, dat Hij vol was van genade en waarheid (d.w.z. vol van liefde, weldadigheid, en van trouw). Ex. 33:18; 34:6; 40:34. Zo had de Heere Jezus nu óók onder hén, de discipelen, verkeerd, "getabernakeld" (staat hier ook letterlijk) en hadden zij, de discipelen, ook zijn heerlijkheid aanschouwd en gemerkt, dat Hij een echte Zoon was van zijn Vader, n.l. ⁶⁾ óók zo "vol van genade en waarheid". Zo Vader zo Zoon. Daarom was het van de Heere Jezus géén godslastering, toen Hij sprak: "Ik en de Vader zijn één" en toen Hij verlangde, dat men zou geloven, dat de Vader in Hem was en Hij in de Vader, Joh. 10:38. Want Hij geleek sprekend Zijn Vader.

Die mens Jezus Christus was dus dezelfde als de Zoon van God, die Zelf ook de eeuwige God was. Daarom spreekt de catechismus terecht van "de eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus". Want als wij zijn Zoon eren als de eeuwige God, dan ook de Vader, Joh. 5:23; 1 Joh. 2:23. ⁷⁾ Een eeuwige Zoon heeft immers ook een eeuwige Vader.

Maar de catechismus gaat nog verder en zegt, dat die eeuwige Vader ⁸⁾ "om zijns Zoons Christus' wil ook mijn God en mijn Vader is".

We hebben in vorige lessen gezien, dat wij en alle mensen door onze overtreding in Adam bij God in ongenade gevallen en de verdoemenis deelachtig geworden zijn. Maar dank zij onze Heere Jezus Christus heeft God óns weer in genade aangenomen en mogen wij Hem als onze Vader aanroepen. Eerst was dat voorrecht beperkt ⁹⁾ tot het volk der Israëlieten, Ps. 149:19, 20, maar thans is het ook aan ons, die eertijds heidenen waren, gegeven, Jes. 54:1; Gal. 3:8; 4:6; Ef. 2:11, 13; 1 Petr. 2:10. En hoe "trouw" onze hemelse Vader is, leert ons de ganse Schrift, b.v. ¹⁰⁾ als zij verhaalt van de vervulling der beloften Gods door de geboorte van Christus en de toebrenging van de heidenen tot Gods kerk, Jes. 54:1; Micha 5:1; 7:18—20; Luc. 1:54; 2:31.

Maar ¹¹⁾ opdat wij zouden geloven, dat God niet alleen *getrouw* is en alwat Hij beloofd heeft *wil* doen, maar dat Hij ook *almachtig* is en alwat Hij beloofd heeft, *kan* doen, worden wij thans vooral onderwezen van dat grote werk Gods, dat de Schrift zijn schepping noemt. Daaruit leren wij nu zijn macht kennen.

Zodra we onze bijbel openen, ¹²⁾ reeds op de eerste bladzij, roept Gods Geest — die ervoor gezorgd heeft, dat de kerk die bijbel kreeg — ons toe, hoe machtig onze hemelse Vader is. ¹³⁾ Eerst heeft Hij hemel en aarde in een oogwenk tevoorschijn geroepen, Gen. 1:1. ¹⁴⁾ Daarna heeft Hij in tijd van zes dagen alle dingen geordend en aan alles z'n plaats en taak toegewezen. Hiervan lezen we in het vervolg van Gen. 1 en in Gen. 2. Ook blijkt uit zulke Schriftplaatsen als Gen. 1:2 en Joh. 1:3, dat de Vader dit machtige werk niet gedaan heeft zónder, maar mèt zijn Woord (of Zoon) en Geest. Maar hierover zullen we het later nog wel hebben.

In de loop der eeuwen zijn er telkens mensen geweest, die over de oorsprong aller dingen anders durfden spreken dan God Zelf in de Schrift doet. ¹⁵⁾ De één zei, dat de wereld er al eeuwig was, de ander, dat ze uit zichzelf ontstaan was, een derde, dat ze door een andere god gemaakt was en meer van die fantasieën werden ten beste gegeven. Want hoe weet men dat? ¹⁶⁾ Men is er toch niet zelf bij geweest? Als de HEERE het ons Zelf niet in zijn Woord vertelde, wisten we er niets van. Ook moet men niets verzinnen over de reden, waarom God alles schiep, b.v. dat God er behoefte aan had, op de een of andere manier. De Schrift leert ons, dat God alles tot het aanzijn riep, ¹⁷⁾ *omdat Hij het zo wilde*, Openb. 4:11. Het behaagde Hem. Dit moet ons genoeg zijn. Wel kunnen we thans, achteraf, door het aanschouwen en onderzoeken van Gods werk uit het boek der natuur leren, hoe machtig onze hemelse Vader is, die al deze dingen schiep. En het is alles nog als niets voor Hem. "Zie Hij werpt de eilanden (Java en Borneo b.v.) heen als dun stof", Jes. 40:15. Tegenover zo'n machtige God betaamt ons diepe eerbied. Eigenlijk is het bespottelijk, wanneer een nietig mens iets beter wil weten dan z'n Schepper. Elke druppel bloed, elke ademhaling en spierbeweging, elke gedachte van ons hart hebben we aan God te danken. Daarom sprak God tot Job (uit een onweer): "Waar waart gij, toen Ik de aarde grondde? Geef het te kennen, indien gij kloek van verstand zijt", Job. 38:4. Paulus schreef: "Zal ook het maaksel tot Degene, die het gemaakt heeft zeggen: waarom hebt Gij mij zo gemaakt?", Rom. 9:20.

Op deze eer van zijn vaderschap is God zo gesteld, dat Hij niet wil, dat iets daarvan aan anderen wordt gegeven. Natuurlijk mag een kind wel tegen z'n eigen vader zeggen: "Dag, Vader . Ook mocht de apostel Paulus wel zeggen, dat hij de vader van de Corinthische Christenen was, omdat hij hen "door het evangelie geteeld had", d.w.z. door zijn prediking gebracht had uit het heidendom tot Christus, 1 Cor. 4:15. Zulke dingen heeft God Zelf gewild. Hij gaf ons Zelf onze ouders.

Maar ¹⁸⁾ wanneer b.v. miljoenen mensen over de paus spreken als hun heilige vader of wanneer men tegen een zogenaamde priester in de biechtstoel "pater" (d.w.z. vader) zegt — dat is niet Gode welgevallig. Evenmin wanneer wij over sommige mannen, die tot een grote taak in de kerk verwaardigd zijn, spreken als "kerkvaders" (b.v. kerk"vader" Augustinus) of als wij spreken van de Dordtse "vaderen". Want de Heere Jezus heeft gezegd: ¹⁹⁾ "Gij zult niemand (n.1. aan wie dat niet toekomt) uw vader noemen op de aarde; want Eén is uw Vader, namelijk die in de hemelen is", Matth. 23:9. Zelfs wil God niet, dat wij overmatig voor een mens zullen vrezen. Hij sprak tot de oude, joodse, kerk, toen deze in de ballingschap met ontzetting opzag naar de machtige vorsten van haar tijd: "Ik, Ik ben het, die u troost; wie zijt gij, dat gij vreest voor de mens, die sterven zal? en voor eens mensen kind, dat hooi worden zal (n.1. als straks niets meer dan een bleek geraamte van hem over is)? En dat gij vergeet de HEERE, die u gemaakt heeft, die de hemelen heeft uitgebreid en de aarde gegrond heeft?", Jes. 51:12. 13. Maar de HEERE heeft een welgevallen aan hen, die op zijn machtige arm vertrouwen. Toen Abraham vreesde kinderloos te zullen heengaan, toonde God hem de talloze sterren, die Hij gemaakt had en zeide: "Zo zal uw zaad zijn . Daarna vertrouwde Abraham geheel op de HEERE, waardoor hij Gode behaagd heeft, Gen. 15:6. "Welgelukzalig is de man, die de God Jakobs tot zijn hulp heeft; wiens verwachting op de HEERE zijn God is; Die de

hemel en de aarde gemaakt heeft, de zee en al wat in haar is; Die trouw houdt in der eeuwigheid Ps. 146:5, 6. Zo worden we geprezen, als we op onze hemelse Vader ons verlaten, in voorspoed en in tegenspoed.

Want ²⁰⁾ het kan de HEERE, in zijn ondoorgrondelijke wijsheid, behagen zijn kinderen soms door zware beproevingen heen te leiden naar de heerlijkheid, die Hij voor hen bestemd heeft. Daar zijn vele voorbeelden van. ²¹⁾ Voor Jozef zijn de jaren van slavernij en gevangenschap erg hard geweest. Maar later was hij God dankbaar voor deze leiding in zijn leven, Gen. 45:5; 50:20. ²²⁾ Zo was het ook een harde kastijding, dat er vele leden van Christus' kerk te Corinthe stierven, voor straf, omdat er zo onheilig geleefd was met het avondmaal. Maar die straf was gezonden om hen te behouden, dat zij met de wereld niet zouden omkomen, 1 Cor. 11:32. ²³⁾ In de eeuw, waarin onze catechismus werd opgesteld, was het leven onzer voorouders ook zwaar. Velen stierven om Jezus' wil aan de galg of op de brandstapel. Trouwens, het leven was tóch al veel brozer nog dan nu. De meeste kindertjes werden niet ouder dan een paar dagen of weken en de grote mensen stierven vaak bij duizenden aan vreselijke ziekten als b.v. de pest. Er zijn tijden geweest, waarin de pokziekte zò heerste, dat men een vrouw of meisje reeds daarom schoon noemde, omdat ze niet pokdalig waren. Zo kan het weer worden. Toen noemden onze voorouders het leven "een gestadige dood" (zie les 4, het gebed vóór de doop) en de wereld een "jammerdal" (hier in Zondag 9). Maar ze twijfelden er niet aan, dat hun hemelse Vader toch goed was en wijs en dat Hij zulke vreselijke dingen tot hun bestwil gebruikte. Gelijk de apostel zegt, dat wij door veel verdrukkingen moeten ingaan in het koninkrijk Gods, Hand. 14:22. Ook schreef hij eens: "Want wij weten, dat voor degenen die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, immers voor degenen, die naar zijn voornemen geroepen zijn", Rom. 8:28.

In die laatste Schriftplaats, Rom. 8:28-30, heeft de apostel het oog ²⁴⁾ op Gods voorverordining (in het Latijn: ²⁵⁾ predestinatie). Hij schrijft daar n.l., dat God het leven van hen, die Hij de heerlijkheid zal doen beërven, niet aan toeval en willekeur overlaat, maar hen Zelf leidt naar die heerlijkheid volgens een wijs en goed plan. Ook wanneer er over ons grote moeilijkheden komen, geschiedt dat dus niet zò maar. Dan is het toch God Zelf, die ze zendt. De catechismus noemt dat "toeschikken", d.w.z. toezenden. Wanneer we bij de volgende Zondag, Z. 10, zullen spreken over de voorzienigheid Gods, (d.w.z. over Gods onderhouding en regering van alle dingen) zullen we wèl zien, dat voor al het kwade, dat de bozen doen, ook jegens Gods kerk, zij zélf aansprakelijk blijven, maar alle dingen geschieden naar Gods plan. ²⁶⁾ Dit plan noemt de Schrift Gods raad, Gods welbehagen, Gods voornemen. ²⁷⁾ Dit plan doet Gód in zijn wijsheid geschieden. Vandaar dat "toeschikken", ²⁸⁾ toezenden. De apostel schrijft in Rom. 8, dat God van plan is straks, in de heerlijkheid, een grote schare te doen wandelen van zonen en dochteren Gods, die geheel en al zullen gelijken op de Heere Jezus. En om dat doel te bereiken met zijn uitverkoren kerk laat God alles geschieden wat geschiedt. Alles is daaraan dienstbaar. Ook onze tegenspoeden. Die zijn ook door God in zijn plan opgenomen en hebben daarin van God een bepaalde plaats gekregen. Dat heeft God alles zo van tevoren in elkaar gezet, geordend, verordineerd. Daarom mogen we in dagen van tegenspoed ons ook troosten met de belijdenis van Z. 9 en zeggen: Mijn hemelse Vader heeft het in zijn raad zo tot mijn bestwil gepredestineerd, d.w.z. ²⁹⁾ alles aangelegd op de verheerlijking van zijn naam door onze zaligheid.

Wat is God toch goed, dat Hij ook naar ons toegekomen is met zijn verbond der genade en met het bevel, dat ook wij Hem, de Vader van onze Heere Jezus, zouden aanroepen als "Vader" (in het Joods was dat Abba, Gal. 4 :6). Hij is zo machtig. Almachtig. En Hij is goed en wijs en trouw. Wij mogen al het nodige ("noodddruft") voor dit en het toekomstige leven van Hem vragen. Want de Heere Jezus heeft gezegd tot zijn discipelen, en dat staat nu ook voor ons opgeschreven: "En gijlieden, vraagt niet, wat gij eten of wat gij drinken zult; en weest niet wankelmoedig. Want al deze dingen zoeken de volkeren der wereld; maar uw Vader weet, dat gij deze dingen behoeft", Luc. 12:29, 30. Is er een machtiger Vader denkbaar dan de Schepper des hemels en der aarde?

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 26.

- 1) Waarom mocht de Heere Jezus zeggen: "Ik en de Vader zijn één"?
- 2) Hoe wordt de Heere Jezus genoemd in het eerste deel van Joh. 1?
- 3) Wat deelt ons Johannes mee van het Woord?
- 4) Wat hadden de discipelen gezien van Jezus?
- 5) Wie had vroeger ook Gods heerlijkheid gezien?
- 6) Wat was de Heere Jezus ook zo geweest, waardoor Hij een echte Zoon van zijn Vader was gebleken?
- 7) Waarom spreekt de catechismus terecht van "de eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus"?
- 8) Wiens Vader is Hij nog meer?
- 9) Tot wie was het voorrecht om God als Vader aan te roepen eerst beperkt?
- 10) Waardoor leert ons de Schrift hoe "trouw" onze hemelse Vader is?
- 11) Waartoe worden wij van Gods schepping onderwezen?
- 12) Waar wordt de kerk reeds onderwezen van de macht van haar hemelse Vader?
- 13) Wat deed God bij de schepping eerst?
- 14) Wat daarna?
- 15) Wat heeft men wel over de oorsprong aller dingen gefantaseerd?
- 16) Waarom zijn dat fantasieën?
- 17) Waarom heeft God alles geschapen?
- 18) Wanneer ontrooft men Gode de eer van zijn Vaderschap?
- 19) Wat heeft de Heere Jezus dan gezegd?
- 20) Brengt de Vaderhand Gods alleen voorspoed over ons?
- 21) Kunt ge daarvan een voorbeeld noemen?
- 22) Nog een voorbeeld?
- 23) Waarom noemt de catechismus de wereld een jammerdal?
- 24) Waarop doelt de apostel in Rom. 8:28-30?
- 25) Hoe luidt het woord voorverordining in het Latijn?
- 26) Hoe noemt de Schrift Gods raad?
- 27) Wie doet dat plan geschieden?
- 28) Wat betekent "toeschikken"?
- 29) Wat betekent het, dat God alles heeft gepredestineerd?

Schriftplaatsen:

Joh. 1:1-3. In den beginne was het Woord (er al) en het Woord was bij God en het Woord was God. Deze ("Spreker") was in den beginne bij God. Alle dingen zijn door Hem gemaakt en zonder Hem is geen ding gemaakt, dat gemaakt is.

Openb. 4:11. Gij, HEERE zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de kracht; want Gij hebt alle dingen geschapen en door uw wil zijn zij en zijn zij geschapen.

Rom. 8:28-30. En wij weten, dat voor degenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, voor degenen, die naar zijn voornemen geroepen zijn. Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordineerd aan het beeld zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broederen. En die

Hij tevoren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, deze heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, deze heeft Hij ook verheerlijkt.

Ef. 1:5. Die ons tevoren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen door Jezus Christus, in Zichzelf, naar het welbehagen van zijn wil.

Nalezen:

Jes. 40. Toen de ballingen in Mesopotamië wanhoopten aan de mogelijkheid van terugkeer, moesten ze tot hun vertroosting en om weer op de belofte Gods te vertrouwen omhoog kijken, naar de sterren: Heft uw ogen op omhoog en ziet, Wie deze dingen geschapen heeft.

LES 15. [Zondag 10]

27e vr. Wat verstaat gij onder de voorzienigheid Gods?

Antw. De almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, waardoor Hij hemel en aarde met alle schepselen gelijk als met zijn hand nog onderhoudt en zo regeert, dat loof en gras, tegen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en krankheid, rijkdom, en armoede en alle dingen niet bij geval, maar van zijn vaderlijke hand ons toekomen.

Wanneer een horlogemaker een uurwerk vervaardigd heeft, windt hij het op en legt het weg. Hij kijkt er bijna niet meer naar om. Alleen zo nu en dan eens, om het op te winden of te smeren of te repareren. Nu zijn er wel mensen geweest, die zich Gods bemoeienis met zijn schepping zò ongeveer voorstelden. Ze dachten, dat God hoogstens zo nu en dan maar eens ingreep. Practisch stellen zich veel Christenen de HEERE en zijn werk nóg zo voor. B.v. dat God alleen maar zou optreden, wanneer zij in nood zitten en tot Hem om hulp roepen. Dat lijkt dan vroom. Maar eigenlijk hebben zij God weggecijferd. Zulke mensen, die God a.h.w. verlaagden tot een horlogemaker, zijn in de geschiedenis Deïsten genoemd. Laten wij maar oppassen, dat wij practisch ook geen Deïsten zijn.

Toen de eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus alle dingen, de hemel en de aarde, had tevoorschijn geroepen, legde Hij dat heelal niet uit zijn hand. Geen ogenblik. Waar had Hij het moeten neerleggen? Wel lezen we in Gen. 2:2, dat God op de zevende dag ¹⁾ rustte. Maar dat wil volstrekt niet zeggen, ²⁾ dat God toen en daarna niets meer deed. Dat leren we uit de volgende geschiedenis, beschreven in Joh. 5: ³⁾ de Joden vervolgden de Heere Jezus, omdat Hij huns inziens de sabbat geschonden had door op de sabbat een lamme te genezen en tot hem te zeggen: "Neem uw matras op". Toen bewees de Heere Jezus echter, dat de sabbat volstrekt niet gegeven was om niets te doen, door te verwijzen naar zijn Vader. Hij zei: "Mijn Vader werkt tot nu toe", Joh. 5:17. Met schéppen is de HEERE wel opgehouden op de zevende dag, maar met de onderhouding en regering van al het geschapene gaat God van uur tot uur, ja van ogenblik tot ogenblik voort, ook op de rustdag.

De kerk gebruikt nu het woord "voorzienigheid"⁴⁾ om heel dat grote werk van Gods onderhouding en regering van alle dingen aan te duiden. Let wel op: daarmee bedoelt zij nièt⁵⁾ de HEERE Zelf. Zo doen wèl vaak⁶⁾ afvallige Christenen. Ze noemen God dan "de Voorzienigheid" in plaats, dat zij Hem noemen bij de namen, die Hij ons Zelf in zijn heilig Woord geleerd heeft, als b.v. God of HEERE of Vader. Napoleon deed zo en Hitler.

Over Gods voorzienigheid is de Schrift vol onderwijzing. Zij verhaalt ons b.v. in Ps. 104, ⁷⁾ hoe God alles geschapen heeft ("Hij heeft de aarde gegrond") en hoe God voor zijn schepselen zorgt ("Hij doet het gras uitspruiten voor de beesten"; "hoe groot zijn uw werken, o HEERE, Gij hebt ze alle met wijsheid gemaakt"). Diezelfde wijsheid toont de HEERE ook⁸⁾ in de geschiedenis der volkeren. ⁹⁾ "Toen de Allerhoogste aan de volken de erfenis uitdeelde, toen Hij Adams kinderen vaneen scheidde (bij de spraakverwarring en daarna), heeft Hij de landpalen (d.w.z. de grenzen) der volken gesteld naar het getal der kinderen Israëls", Deut. 32:8; Hand. 17:26. Vanaf het begin hield God de toekomstige plaats van zijn Israëlietische kerk in het land Kanaän in het oog. Om zijn kerk draaide alles. Daarom beval God van tevoren aan Israël in de woestijn: "Als gij dan zult gegeten hebben en verzadigd zijn, zo zult ge de HEERE uw God loven over dat goede land, dat Hij u zal gegeven hebben", Deut. 8:10. Telkens heeft God zijn kerk vertroost door haar zijn alomtegenwoordige kracht te tonen over zijn schepselen. Hij onderhoudt en regeert ze alle. De grote, zoals de sterren des hemels, die Hij ¹⁰⁾ "bij name roept", Jes. 40:26. Maar ook de kleine, ¹¹⁾ zoals de vogelen des hemels en de leliën des velds, Math. 6:26. 28. Jezus' discipelen moesten niet bezorgd zijn voor morgen. "Indien nu God het gras des velds, dat (er) heden is en morgen in de oven geworpen wordt, zo bekleedt, zal Hij u niet veel meer kleden, gij kleingelovigen?" Er is nu letterlijk niets, of het rust in Gods hand, ook de kleinste dingen ¹²⁾ b.v. de adem van 's mensen mond, Ps. 76: 13; 146:1—4 en de gedachten van iemands hart, Spr. 21:1. Buiten Gods hand zou geen schepsel

zich kunnen begeven, ook geen mens. "Want in Hem leven wij en bewegen wij ons en zijn wij", Hand. 17:28. ¹³⁾ Valt er regen of sneeuw of vriest het, dan zendt de HEERE dat, Ps. 147:16, 17; Ter. 5:24. Wordt iemand arm of rijk, Gods hand bestuurt het alles, 1 Sam. 2:7. Lente en zomer, herfst en winter komen niet vanzelf. Alles wat regelmatig gebeurt, gebeurt daarom nog niet vanzelf, maar die jaargetijden wisselen elkaar zo gestadig af, ¹⁴⁾ omdat de HEERE zijn belofte houdt, die Hij aan Noach heeft gegeven: "Voortaan al de dagen der aarde zullen zaaiing en oogst, koude en hitte, zomer en winter, dag en nacht niet ophouden", Gen. 8:22. Daarop mogen wij nu ook vertrouwen. De HEERE heeft al duizenden jaren woord gehouden en Hij zal dat doen tot ¹⁵⁾ de dag, waarop onze Heiland wederkomt. Dan "zullen er tekenen zijn in de zon en maan en sterren en op de aarde benauwdheid der volken met twijfelmoedigheid (radeloosheid), als de zee en watergolven groot geluid zullen geven; en de mensen het hart zal bezwijken van vrees en verwachting der dingen, die het aardrijk zullen overkomen; want de krachten der hemelen zullen bewogen worden", Luc. 21:25, 26.

Maar juist omdat dit werk van Gods voorzienigheid zo trouw doorgaat, denken velen, dat het alles vanzelf gaat en merken zij Gods hand niet meer op. In hun verblinding zien zij God niet meer. Sommigen denken dan, dat alles toevallig gebeurt. De Romeinse heidenen vereerden zelfs een godin, die zij ¹⁶⁾ Fortuna noemden, d.w.z. de godin van het geluk, het *toeval*. Er zijn ook wel Christenen, die soms zeggen: Ik was niet erg ¹⁷⁾ "fortuinlijk". Terwijl de Schrift toch leert, ¹⁸⁾ dat voor- en tegenspoed uit Gods hand ons toekomen. Zelfs geen musje valt van het dak buiten God om. "En ook uw haren des hoofds zijn alle geteld", zei de Heere Jezus, toen Hij zijn discipelen in het land Kanaän uitzond, Matth. 10:29-31; Luc. 12:6, 7. Daarom moeten wij met Gods voorzienigheid ¹⁹⁾ niet spelen, zoals dat gebeurt bij kaarten, domineren en dobbelen, ook al doet *men* het niet *om* geld en ook al kan men bij sommige spelen, die althans met het toeval (hasard) beginnen, zich vervolgens wel een grote mate van routine verwerven. Dat verandert echter niets aan het zondige spelen met Gods voorzienigheid. We mogen wèl loten, wanneer we anders niet tot een eerlijke beslissing kunnen komen. Dan vragen we de HEERE of Hij door het lot wil beslissen, Hand. 1:24, 26. ²⁰⁾ "Het lot wordt in de schoot geworpen, maar het gehele beleid daarvan is van de HEERE", Spr. 16:33.

Anderen daarentegen wilden van het toeval niets weten. Zij waren n.l. van mening, dat alles zo geschiedde volgens een onontkoombaar *noodlot*. Omdat het woord "noodlot" in het Latijn luidt "fatum", werden zij ²¹⁾ Fatalisten genoemd. Ook dit ongelooft is al zeer oud. Bij de Griekse en Romeinse heidenen waren er, die geloofden, ²²⁾ dat zelfs hun goden en godinnen aan het onveranderlijke noodlot waren onderworpen. Zelfs Jupiter, de oppergod, kon iemand niet van de dood redden, als het nu eenmaal z'n tijd was. ²³⁾ Volgens de Mohammedanen staat ook hun god, Allah, machteloos tegenover het strenge noodlot. En onder de Christenen wordt ook wel 's zo gesproken, b.v. in een rouw-advertentie, dat iemand omkwam door een ²⁴⁾ "noodlottig" ongeluk. Ja, bij sommige Christenen heeft dat heidendom zelfs ²⁵⁾ een Schriftuurlijke schijn aangenomen. De Schrift leert immers, dat God alle dingen in zijn raad heeft gepredestineerd (Zie les 14)?

Welnu, men maakte dan onze goede God (van Wien Paulus schreef, dat Hij alles uit liefde en met wijsheid voor ons heeft geregeld wat tot onze zaligheid dienen moet) ²⁶⁾ aan zo'n liefdeloos, onwijs, koud en meedogenloos noodlot gelijk. B.v. de noodlotsgod van die Christenen liet zich nu eenmaal niet verbidden. Tegenover hem waren wij, mensen, nu eenmaal ²⁷⁾ willoos en werkeloos, gelijk een stok en een blok. Eigenlijk was dan ook de mens onschuldig, wanneer hij kwaad deed. Judas kon het niet helpen, dat hij de Heere Jezus verried. De stakker moest wel, want god-noodlot noodzaakte hem er toe. Ezau kon het ook niet helpen, dat hij als een onheilige z'n eerstgeboorterecht verkwaanselde voor een maal eten. Gedoopte jongens en meisjes konden er niets aan doen, dat zij de wereld liefkregen en met de wereld voor eeuwig omkwamen. Dat was ²⁸⁾ de schuld van die god, die hen nu eenmaal niet uitverkoren had en wiens harde noodlotswil hen tot die verbondsverlating voortdreef.

Weer anderen moesten van zulk Fatalisme niets hebben, en dat was goed, maar vervielen weer in een ander groot kwaad. Dat waren ²⁹⁾ de Remonstranten, die door de

Dordtse Synode van 1618 en 19 zijn veroordeeld. Ook hun grondfout lag³⁰⁾ in een verkeerde gedachte over Gods predestinatie of voor-verordining. Zij maakten daarvan eigenlijk³¹⁾ een na-verordining,³²⁾ omdat God volgens hen eerst moest zien wat de mens doen zou, b.v. gelovig zijn of ongelovig, en daarnaar bepaalde God dan, volgens hen, zijn raad of welbehagen. De Remonstranten leerden,³³⁾ dat de wil des mensen vrij stond van Gods raad. Dus enigszins gelijk³⁴⁾ Pelagius. Terwijl Pelagius van oordeel was,³⁵⁾ dat de wil van de mens niet gebonden was door de zónde (zie les 8 over vr. 8), meenden de Remonstranten bepaald,³⁶⁾ dat de wil van de mens niet gebonden was door Gods raad, maar andersom: Gods wil aan 's mensen wil. Hierdoor onderwierpen de Remonstranten God aan de mens. Want al naardat de mens wilde en koos en besloot, moest volgens hen, God besluiten. En hierdoor vielen de Remonstranten in een evengroot kwaad als de Fatalisten, die zij beweerden te willen bestrijden. Want terwijl het Fatalisme door de verantwoordelijkheid en de schuld van de mens weg te redeneren aan Góde de schuld der zonde gaf, heeft het Remonstrantisme door de menselijke wil boven Gods wil te stellen God van de troon gestoten en de mens daarop geplaatst. Van de eerste zonde — n.l. die van de Fatalisten: God de schuld van de zonde geven — zegt de Schrift:³⁷⁾ "Verre zij God van goddeloosheid en de Almachtige van onrecht", Job. 34:10; ³⁸⁾ van de tweede zonde — n.l. die van de Remonstranten: God onttroonen — leert de Schrift, dat zij de eerste zonde is, waartoe de duivel ons verleid heeft, Gen. 3:5, en dat de wereld daaraan te gronde zal gaan door de zonde van de antichrist, 2 Thess. 2:4.

Zoals reeds bij Z. 9 gezegd is, moeten wij echter onder Gods raad verstaan³⁹⁾ het plan of voornemen, waarnaar de HEERE alles wijs en goed doet geschieden. De uitvoering van dat raadsplan heeft plaats⁴⁰⁾ door Gods schepping en voorzienigheid. Over de schepping is in de vorige les gesproken.⁴¹⁾ Zij gaat ons verstand ver te boven.

Maar zo is het ook met Gods raad en de uitvoering daarvan door het werk zijner voorzienigheid.⁴²⁾ "Want mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten en uw wegen zijn niet mijn 'wegen, spreekt de HEERE", Jes. 55:8. We mogen God vooral met geen enkel schepsel, ook met geen mens, gelijk stellen, Jes. 40:25. Steeds moeten wij voor ogen houden: "God is groot en wij begrijpen Hem niet", Job. 36:26. Dat moeten we vooral doen, wanneer we spreken over Gods raad en over des mensen wil en verantwoordelijkheid en over toeval.

Letten we eerst op des mensen wil.

Mogen we zeggen, dat 's mensen wil vrij is?

Dat hangt er geheel van af, wat wij onder "vrij" verstaan. Wanneer we het over "vrij zijn" hebben, kunnen we nader vragen, wat bedoeld wordt:⁴³⁾ vrij waarvan of vrij waartoe? En hier moet dan nauwkeurig gelet worden op⁴⁴⁾ drieërlei vrij zijn van iets. Ten 1e vrij zijn van Gods raad, ten 2e vrij zijn van Gods dwang en ten 3e vrij zijn van de zonde.

Ten 1e: vrij van Gods raad.⁴⁵⁾ Duidelijk leert de Schrift, dat wij nooit iets kunnen willen en doen tegen Gods raad in. Een paar voorbeelden.⁴⁶⁾ De zonen van Jakob dachten met Jozef te kunnen doen wat ze wilden. Ze hebben er breedvoerig over beraadslaagd, Gen. 37. Maar achteraf bleek het, dat zij Gods raadsbestel hadden volvoerd om een groot volk in het leven te houden, Gen. 45:5; 50:20. De koning van Assyrië had in zijn hart het boze plan om allerlei volkeren, ook Israël, uit te roeien, Jes. 10:7. Maar de HEERE zei: Hij is "de roede mijns toorns" om Israël te straffen, 10:5, 6. Keizer Augustus overwoog en gaf bevel, dat de gehele wereld beschreven zou worden. Hij wilde zijn macht en rijkdom weten. Maar wij zien nu, achteraf, dat hij Gods raad had te vervullen om Christus in Bethlehem te doen geboren worden, Luc. 2:1; Gal. 4:4; Micha 5:1. Zo kunnen ook wij nooit buiten Gods raadsbestel gaan. "Want de HEERE der heirscharen heeft het in zijn raad besloten, wie zal het dan breken?", Jes. 14:27. Wij kunnen God nooit voor een verrassing plaatsen. Gode zijn al zijn werken van eeuwigheid bekend. Wanneer Gods raad nog vervuld moet worden, is hij ons onbekend (tenzij de HEERE het Zelf ons van tevoren wilde openbaren). Maar wanneer wij achter de gebeurtenissen

staan, moeten wij altijd achteraf erkennen: Dit is zo Gods raad geweest. ⁴⁷⁾ Het is dus duidelijk, dat de Remonstranten dwaalden. Gods raad is niet onderworpen aan òns, maar wij zijn onderworpen aan Gods raad. Vrij van Gods raad is niets en niemand, geen mens en geen duivel; nù niet en ook nooit geweest; en nooit zal enig schepsel het zijn.

Ten 2e: vrij van Gods dwang. Maar de Fatalisten hebben ook ongelijk. ⁴⁸⁾ Want hoewel wij, mensen, nóóit vrij zijn van Gods *raad*, zijn wij altijd vrij van Gods *dwang*. De Schrift leert n.m.l. even duidelijk, dat de raad van God wordt uitgevoerd door Gods schepselen⁴⁹⁾ zonder dat deze allemaal stokken en blokken zijn. En zeker worden de mensen dat nooit. ⁵⁰⁾ Zij zijn en blijven aansprakelijk voor hun daden. God maakt van mensen nooit nullen. Daarom zullen de goddelozen in de hel rechtvaardig gestraft worden. Hoe dat kan? ⁵¹⁾ Omdat Gods raadsplan immers van geheel andere aard is dan onze plannen. Hierbij zijn wij aan van alles en nog wat gebonden. Maar onze God is zo almachtig en zijn verstand is zo ondoorgrondelijk en zijn wijsheid is zo hoog, dat Hij ons, mensen, onze volkomen verantwoordelijkheid weet te laten behouden, terwijl wij toch achteraf zullen blijken nooit iets anders dan de raad Gods te hebben uitgevoerd. Ook dit is voor ons wel onbegrijpelijk, maar in het dagelijks leven vinden we het allemaal gewoon. ⁵²⁾ Dan is niemand Fatalist. ⁵³⁾ Dan maakt het voor iedereen b.v. groot verschil of hij door een ander per ongeluk, toevallig, op de tenen wordt getrapt of opzettelijk. In het tweede geval nemen we het kwalijk, in het eerste niet. ⁵⁴⁾ De rechter houdt daar ook terdege rekening mee. Als een soldaat z'n kameraad bij vergissing doodschoot — b.v. doordat hij kwam te vallen en z'n geweer afging — is dat heel iets anders dan wanneer getuigen hebben gezien, dat hij eerste mikte en toen schoot. En dat onderscheid mag gemaakt worden, ⁵⁵⁾ want de HEERE leert het ons Zelf. Onder Israël moest de opzettelijke doodslager sterven, maar wie bij vergissing z'n naaste gedood had, mocht naar een vrijstad vluchten, Deut. 19. De Heilige Schrift durft dan ook gerust te zeggen, dat dit of dat "bij geval" (d.w.z. toevallig) gebeurde. ⁵⁶⁾ B.v. dat Ruth "bij geval" op de akker van Boaz aren kwam lezen, Ruth 2:3. B.v. dat er "bij geval" een zeker priester dezelfde weg afkwam als straks de barmhartige Samaritaan, Luc. 10:31. Het is verkeerde vroomheid, wanneer sommige Christenen het kwalijk nemen, wanneer ook wij van "toeval" spreken. De Schrift doet het ook en ontkent toch niet, dat alles ons naar Gods raad en uit Gods vaderhand toekomt. Zoals wij nu ook achteraf best weten, dat Ruths weg door 's HEEREN hand juist naar de akkers van Boaz werd geleid, omdat God wilde, dat zij door haar huwelijk met Boaz één der voorouders van David en zo van Christus zou worden, Matth. 1:5. Maar toen het gebeurde, was het voor Ruth toevallig, zoals sommige dingen ook voor ons toevallig, d.w.z. onverwachts en ongewild, geschieden, in tegenstelling met andere dingen, die wij wel terdege wilden. Hieruit blijkt: ⁵⁷⁾ Zò vrij en ongedwongen vervullen wij Gods raadsplan. Ook door onze gebeden. Niemand, die in nood verkeert, zegge: Ik zal maar niet bidden, want God laat Zich toch niet verbidden. De HEERE beveelt ons Zelf: "Roept Mij aan in de dag der benauwdheid", Ps. 50:15. ⁵⁸⁾ En vele malen verhaalt de Schrift, dat God Zich door een mens liet verbidden, b.v. door Izaak, Gen. 25:21. Dan mogen wij niet zeggen, dat dat eigenlijk niet waar is geweest, Want ⁵⁹⁾ dan weerspreken we de Heilige Geest, maar dan moeten we ⁶⁰⁾ nederig erkennen, dat wij niet kunnen doorgronden de diepe wijsheid van Gods raad, die zó is, dat dat kan. Gods gedachten zijn hoger dan de onze.

Ten 3e: vrij van de zonde. We hebben vroeger geleerd, dat God de mens goed en naar zijn evenbeeld geschapen heeft in ware rechtvaardigheid en heiligheid (zie les 8 over vr. 6), maar dat de mens zichzelf door moedwillige ongehoorzaamheid van deze gaven heeft beroofd, zodat hij thans onbekwaam is tot enig goed en geneigd tot alle kwaad, tenzij hij door de Geest Gods wedergeboren wordt, hoewel de gelovigen ook dan nog van nature geneigd blijven God en de naaste te haten. ⁶¹⁾ Geheel vrij om een goed besluit te nemen was Adam vóór de val dus wel, na de val niet meer en wij zijn het ook niet meer. We zagen, dat Pelagius dit ontkende. Wij belijden echter, dat het bedenken des vleses is *vijandschap* tegen God, Rom. 8:7 (zie les 7, 8 en 9).

⁶²⁾ Toch mogen wij nooit uit het oog verliezen, dat ook wanneer de mensen hun bóze daden doen, zij daartoe niet door God gedreven worden, maar ongedwongen Gods raad

vervullen. Daarop moeten we goed letten zowel, wanneer het gaat over de éérste zonde, welke werd bedreven, als over het kwaad, dat thans voortdurend door het menselijk geslacht wordt gedaan tengevolge van zijn onbekwaamheid tot enig goed. Want wat het eerste aangaat: toen Adam en Eva, ja toen de satan, voor de éérste maal zondigden, geschiedde dat wel niet buiten Gods raad om — God wordt door niets verrast — maar toch zonder dat zij door God ertoe gedwongen werden. Wij begrijpen dat wel niet, maar we geloven ook hierbij, dat Gods raad ons verstand zó ver te boven gaat, dat dat kón.⁶³⁾ Anders zou het immers niet billijk geweest zijn, dat zij voor hun overtreding gestraft werden. En dat God rechtvaardig is, dat is toch buiten kijf, Rom. 3:5, 6. En wat dat tweede betreft: Het is thans wel zo geworden, dat alle mensen van nature, door de verdorvenheid van hun hart, niet anders kunnen doen dan het kwade. De vrijheid om tussen goed en kwaad te kiezen, welke Adam nog had, hebben wij thans niet meer. Maar ook wanneer de mens thans telkens weer dat kwade doet, doet hij het toch nooit, omdat God er hem toe *dwingt*. Ook nú blijft de mens houden die vrijheid, waarover wij zoëven — onder ten 2e — spraken, n.l. de vrijheid van dwang.⁶⁴⁾ Een paar voorbeelden. De broeders van Jozef hebben wel gedaan datgene wat later bleek Gods wijze raadsplan te zijn, Gen. 45:5; 50:20, maar zij hebben die zonde zelf gewild; ze hebben na brede beraadslaging er toe besloten, Gen. 37. In het verraad van Judas is wel Gods raad vervuld, maar Judas heeft het zelf gepleegd, met voorbedachten rade en na uitvoerig overleg, Matth. 26:24; Joh. 13:10; 17: 12. Door onze Heere aan het kruis te nagelen hebben de Joodse leiders wel datgene gedaan, waarvan Petrus later zei, dat het door God zo besteld was in zijn raad, Hand. 2:23, maar ze hebben hun eigen hoofd gevolgd tégen de waarschuwingen van de Heere Jezus in, Matth. 21:43, 45; Jes. 5 :4. Wij zien dus, dat, wanneer de mens Gods bevel overtreedt, hij weliswaar ook dan Gods bestel volvoert, zonder echter ooit daartoe door God te worden gedwongen of gedreven. Verwar die twee nooit: Gods bestel en Gods bevel.

Hoe meer wij in de Schrift lezen, hoe meer wij daarin gaan zien, dat de eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus niet alleen hemel en aarde, met al wat er in is uit niet geschapen heeft, maar dat Hij al zijn schepselen, grote en kleine, reine en onreine, ook door zijn eeuwige raad en voorzienigheid nog onderhoudt en regeert.

28e vr. *Waartoe dient ons, dat wij weten, dat God alles geschapen heeft en nog door zijn voorzienigheid onderhoudt?*

Antw. *Dat wij in alle tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zijn mogen en in alles wat ons nog toekomen kan een goed vertrouwen hebben op onze getrouwe God en Vader, dat ons geen schepsel van zijn liefde scheiden zal, aangezien alle schepselen zo in zijn hand zijn, dat zij tegen zijn wil zich noch roeren noch bewegen kunnen.*

Wie gelooft, dat de eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus alles geschapen heeft en door zijn eeuwige raad en voorzienigheid nog onderhoudt en regeert, kan gelukkig leven.

Ten eerste weten wij immers, dat geen schepsel zich tegen de raad en wil van God kan roeren noch bewegen, Jes. 14:27; Hebr. 6: 17.⁶⁵⁾ Bijvoorbeeld: de duivel mocht bij de verzoeking van Job de grens niet overschrijden, die de HEERE gesteld had, Job. 1:12. Geen enkel schepsel is machtiger dan God en kan ons van zijn liefde scheiden, Rom. 8:31-39.

Vervolgens weten wij, dat alles moet dienen tot Gods eer en onze zaligheid. 'Want Gods macht en goedheid zijn zó groot en onbegrijpelijk, dat Hij zijn werk altoos rechtvaardig en wijs beschikt en doet, ook al handelen de duivelen en goddelozen onrechtvaardig.⁶⁶⁾ Het schoonste voorbeeld is dit: toen Judas, de Joodse leiders, Herodes en Pilatus onze Heere hebben genageld aan het vloekhout des kruises, hebben zij dit gedaan als aansprakelijke schepselen — het wordt hun *misdaad* genoemd. Joh. 19:11 — maar achteraf blijkt het zo Gods raadsplan te zijn geweest, opdat Christus zou sterven voor onze zonden, Hand. 2:23; 4:28; Rom. 8:28; 2 Cor. 5:19.

Verder zal dit geloof ons hart tot ootmoedige dank aan God stemmen, wanneer wij voorspoedig zijn. Wij schrijven onze voorspoed niet toe aan de gunst van mensen of andere schepselen en vereren die niet. Weliswaar krijgen die van God vaak een belangrijke plaats in ons leven. Zonder zon en regen zouden we niet kunnen leven. Maar daarom mogen we de zon en de regen nog niet verafgoden, want ze zijn slechts Gods knechten, Ps. 119:91. ⁶⁷⁾ Voor spijze en drank, kleding en woning, gezondheid en krachten moet de HEERE worden geprezen, Deut. 8:10; Ps. 147:12, 13; Rom. 8:28; Jac. 4:15.

En in tegenspoeden maakt dit geloof ons geduldig. Ook dan spelen daarbij wel èn de krachten der natuur èn de mensen of beide tezamen een voorname rol. Maar wij mogen daar dan overheen zien en op de hand des HEEREN letten, ⁶⁸⁾ Bijvoorbeeld: toen Job vernomen had, dat de Sabeërs en de Chaldeërs zijn kudde hadden geroofd, een onweer zijn kinderen had gedood en een storm zijn have vernield, heeft hij in die ontzettende tegenspoed toch óver rovers, storm en onweer heen de hand van zijn hemelse Vader gezien en beleden door te zeggen: "De HEERE heeft gegeven, de HEERE heeft genomen, de naam des HEEREN zij geloofd", Job 1:21. Ja, toen het ongehoorzaam kerkvolk van Amos' dagen niet geloofde, dat de HEERE het bezocht met tegenspoeden als straf voor z'n verbondsverlating, waarschuwde de profeet: "Zal er een kwaad in de stad zijn, dat de HEERE niet doet", Amos. 3:6. Wij móeten dus zelfs over de middelen heen zien naar Gods hand.

Zelfs mogen de rechtvaardigen zich soms in hun lijden bijzonder *verblijden*. "Indien gij gesmaad wordt om de naam van Christus, zo zijt gij zalig", 1 Petr. 4:14, 15; Hand. 5:41. En wanneer we met tegenspoeden worden bezocht, hoewel wij in oprechtheid voor Gods aangezicht hadden gewandeld, Ps. 26, 44:18, mogen wij ons troosten ⁶⁹⁾ met hetgeen onze Heere Jezus ons geleerd heeft van zijn Vader in Joh. 15, n.l. dat Hij met ons handelt gelijk een landman, die niet alleen de onvruchtbare ranken (kerkleden) afhoudt, maar ook de vruchtdragende ranken *reinigt* (d.w.z. *snoeit, en dat doet een boom ook "pijn"*), opdat *z'n' meer vruchten* dragen. Bij dat "reinigen" tekent de St. V. aan, dat onze hemelse Vader dat doet ..door zijn Woort ende Geest ende oock door kruys ende lijden", 15:2. Iets dergelijks lezen we in Ps. 73. Asaf was in z'n tegenspoed eerst ⁷⁰⁾ jaloers geweest op menig goddeloze, dien 't voor de wind ging. Totdat hij op hun einde lette. ⁷¹⁾ Toen heeft hij eerlijk voor God beleden: „Ik was een groot beest (een domme ezel) bij U". En hij beloofde beterschap: ⁷²⁾ "Ik zal dan (— dus nu) gedurig bij U zijn d.w.z. trouw bij U blijven en niet meer als een dom kind van m'n Vader weglopen-Gij hebt mijn rechterhand gevat (zoals een vader de hand van z'n kind). Gij zult mij leiden door uw raad èn daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen", Ps. 73:23, 24. Van dat "leiden door uw raad" geeft de kanttekening van de St. V. deze verklaring: ⁷³⁾ dat is door uw Woort ende uw Heyligen Geest mitsgaders uwe vaderlicke voorsorge ende regeeringe".

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 27.

- 1) Wat heeft God op de zevende dag gedaan?
- 2) Wat wil dat niet zeggen?
- 3) Uit welke geschiedenis weten we dat?
- 4) Waartoe gebruikt de kerk het woord "voorzienigheid"?
- 5) Wie bedoelt ze er nièt mee?
- 6) Wat voor mensen noemen God vaak "de Voorzienigheid"?
- 7) Wat bezingt Ps. 104?

- 8) Waarin toont God die wijsheid ook?
- 9) Hoe spreekt Deut. 32:8 daarvan?
- 10) Wat zegt Jes. 40 van God en de sterren?
- 11) Welke kleine schepselen noemt de Heere Jezus als voorwerpen van Gods vaderzorg?
- 12) Kent ge andere kleine dingen, waarvan de Schrift uitdrukkelijk zegt, dat ze in Gods hand zijn?
- 13) Als het regent of sneeuwt, wie bewerkt dat dan en waar leert de Schrift dat?
- 14) Waarom wisselen de jaargetijden zo regelmatig met elkaar af?
- 15) Wanneer zal dat ophouden?
- 16) Hoe noemden de Romeinen de godin van het toeval?
- 17) Welk woord gebruiken sommige Christenen ook wel 's?
- 18) Maar wat leert de Schrift van voor- en tegenspoed?
- 19) Moeten wij met het toeval spelen?
- 20) Wat zegt de Schrift van het lot?
- 21) Wie moesten niets van toeval weten en wat betekent het woord fatum?
- 22) Wat geloofden de Grieken en Romeinen zelfs van hun afgoden?
- 23) En wat de Mohammedanen van hun afgod Allah?
- 24) Hoe gebruiken sommige Christenen het woord "noodlottig" wel eens?
- 25) Wat voor schijn heeft dat noodlotsgeloof onder de Christenen aangenomen?
- 26) Waaraan maakte men onze goede en wijze God gelijk?
- 27) Wat werd de mens tegenover die noodlots-god?
- 28) Wie kreeg de schuld van alle kwaad der mensen, b.v. van Judas, Ezau en andere bondsbrekers?
- 29) Wie moesten van het Fatalisme niets hebben?
- 30) Waarin lag ook bij hen de grondfout?
- 31) Wat maakten zij eigenlijk van Gods voor-verordining?
- 32) Hoe kwamen zij daartoe?
- 33) Wat leerden de Remonstranten van Gods raad en 's mensen wil?
- 34) Op wie leken zij?
- 35) Wat leerde Pelagius van 's mensen wil?
- 36) Wat leerden de Remonstranten van 's mensen wil?
- 37) Wat zegt de Schrift van de zonde der Fatalisten?
- 38) Wat zegt de Schrift van de zonde der Remonstranten?
- 39) Wat verstaan wij onder Gods raad?
- 40) Waardoor voert God zijn raadsplan uit?
- 41) Kunnen wij Gods schepping begrijpen?
- 42) Wat zegt de Schrift van Gods gedachten, die worden uitgevoerd in het werk van zijn voorzienigheid?
- 43) Wanneer wij het hebben over vrijheid, waarop moet dan altijd goed worden gelet?
- 44) Van hoevelerlei vrij zijn kan men spreken?
- 45) Zijn wij ooit vrij van Gods raad?
- 46) Kunt ge een voorbeeld noemen uit de Schrift?
- 47) Wie blijken hierdoor ongelijk te hebben?

- 48) Maar waarom hebben ook de Fatalisten ongelijk?
- 49) Hoe wordt Gods raad door zijn schepselen uitgevoerd?
- 50) Wat blijven de mensen voor hun daden?
- 51) Hoe kan dat?
- 52) Is er ooit iemand in het dagelijks leven Fatalist?
- 53) Kunt ge een voorbeeld noemen?
- 54) Wie houdt daar ook rekening mee?
- 55) Waarom mag dat?
- 56) Kunt gij uit de Schrift bewijzen, dat wij van "toeval" mogen spreken?
- 57) Wat blijkt daaruit?
- 58) Laat God Zich door ons heus verbidden?
- 59) Mogen we zeggen, dat het eigenlijk niet waar is? Waarom niet?
- 60) Wat moeten we dan doen?
- 61) Is de wil des mensen vrij van de zonde?
- 62) Hoe volvoeren de mensen Gods raad ook dan, wanneer zij de zonde doen?
- 63) Waarom mogen wij niet zeggen, dat Adam en Eva tot hun eerste zonde door Gods raad werden gedwongen?
- 64) Kunt ge een paar voorbeelden uit de Schrift noemen, waaruit blijkt, dat de mens ook nu zijn vrijheid van Gods dwang behouden heeft, nu hij van nature onbekwaam is tot enig goed en geneigd tot alle kwaad?

Vr. en antw. 28.

- 65) Kunt ge een voorbeeld noemen uit de Schrift, waaruit blijkt, dat geen schepsel buiten Gods raad kan gaan?
- 66) Wat is het schoonste voorbeeld, waaruit blijkt, dat de goddelozen Gods raad toch altijd ter ere Gods en tot onze zaligheid vervullen?
- 67) Wie moet voor alle voorspoed geprezen worden?
- 68) Welk voorbeeld uit de Schrift kent ge van een gelovige, die in zijn tegenspoed geduldig was?
- 69) Waarmee mogen de rechtvaardigen zich in hun tegenspoeden verblijden?
- 70) Op wie was Asaf eerst jaloers geweest?
- 71) Hoe beloofde hij beterschap?
- 72) Wat betekent volgens de Kanttekening "gij zult mij leiden door uw raad"?

Schriftplaatsen:

Neh. 9:6. Gij zijt die HEERE alleen; Gij hebt gemaakt de hemel, de hemel der hemelen en al hun heir, de aarde en al wat daarop is, de zee en al wat daarin is en Gij maakt die alle levend; en het heir der hemelen aanbidt U.

Hand. 17:24, 25. De God, die de wereld gemaakt heeft en alles wat daarin is: deze zijnde een Heere des hemels en der aarde woont niet in tempelen met handen gemaakt en wordt ook door mensenhanden niet gediend als iets behoevende, omdat Hij Zelf allen het leven en de adem en alle dingen geeft.

Jes. 14:27. Want de HEERE der heirscharen heeft het in zijn raad besloten, wie zal het dan breken? en zijn hand is uitgestrekt, wie zal ze dan keren?

Jes. 55:8, 9. Want mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten en uw wegen zijn niet mijn wegen, spreekt de HEERE. Want gelijk de hemelen hoger zijn dan de aarde, zo zijn mijn wegen hoger dan uwe wegen en mijn gedachten dan ulieder gedachten.

Joh. 15:1, 2. Ik ben de ware wijnstok en mijn Vader is de landman. Alle rank, die in Mij geen vrucht draagt, die neemt Hij weg; en al die vrucht draagt, die reinigt Hij, opdat zij meer vrucht drage.

Nalezen:

Ps. 147. Wanneer we vaak zeggen, dat "het" regent en sneeuwt, moeten we toch niet vergeten, dat het de HEERE is, die voor de aarde regen bereidt en dat *Hij* sneeuw geeft als wol.

LES 16. [Zondag 11]

29e vr. *Waarom wordt de Zoon van God Jezus, dat is Zaligmaker genoemd?*

Antw. *Omdat Hij ons zalig maakt en van al onze zonden verlost; daarbenevens, dat bij niemand anders enige zaligheid te zoeken of te vinden is.*

Wie een poosje Franse les gehad heeft, weet, dat eenzelfde naam in het Frans vaak een beetje anders uitgesproken wordt dan in ónze taal. Jan is b.v. Jean en Maria is Marie. Zo zijn vaak ook dezelfde namen in het N.T. een beetje anders dan in het O.T. Simson uit het O.T. is Samson in het N.T., Hebr. 11:32. Isaï uit het O.T. is Jesse in het N.T., Matth. 1:6. Dat komt, omdat het *O.T. geschreven* is in *het* Hebreeuws, maar net *N.T.* in net Grieks.

De naam, die onze Heiland kreeg, luidde in het Hebreeuws: ¹⁾ Jozua. Dat was een samenvatting van Jahweh en sjoeang, d.w.z. ²⁾ de HEERE geeft redding. Maar in de dagen van het N.T. werd die oude naam "Jozua" meer uitgesproken als "Jezus".

De eerste, die het weten mocht, hoe Gods Zoon hier op aarde na zijn menswording zou worden genoemd, was Maria. Want aan haar bewees God de genade, dat zij de moeder van onze Heere Jezus mocht worden. En de tweede, die het weten mocht, was Jozef, met wie Maria verloofd was. De engel vertelde het ook aan hem, zonder dat Maria er bij was. Toen zij elkaar later spraken en ieder vertelde wat van de engel vernomen was, bleek dat aan hen beiden dezelfde naam was opgegeven, Luc. 1:31; Matth. 1:21. Die naam was toen voor ieder van hen het bewijs, dat de ander de waarheid sprak en verenigde hen.

De kerk belijdt nu in vr. en antw. 29 van haar catechismus van deze Heere Jezus tweeërlei: ³⁾ Ten Ie, dat Hij onze volkómen Zaligmaker is en ten 2e, dat Hij onze énige Zaligmaker is.

Ten Ie: onze volkómen Zaligmaker. De engel had aan Jozef óók nog verteld, waaróm het Kindeke van Maria de naam Jezus zou moeten dragen. ⁴⁾ "Want Hij zal zijn volk zalig maken van hun zonden", Matth. 1:21. Het woord, dat onze St. V. weergeeft door "zalig maken", kan ook worden vertaald door: ⁵⁾ redden, behouden, verlossen. In die naam lag dus heel wat opgesloten. ⁶⁾ Een heel program, dat door Gods Zoon zou moeten worden vervuld. Zou Hij bereid zijn dat te doen? Inderdaad werd onze Heiland, toen Hij acht dagen oud was en de besnijdenis moest ondergaan, "Jezus" genoemd. ⁷⁾ 't Was een gewone naam, die in die dagen ook wel door andere jongens en mannen werd gedragen, Hand. 13:6; Col. 4:11. Daarom werd onze Heiland, zoals dat op de dorpen nu nóg wel gebeurt, soms genoemd: Jezus, de timmerman of: de zoon van de timmerman, Matth. 13: 55; Marc. 6:3. Hoe diep heeft Gods Zoon Zich toch voor ons vernederd; vooral door heel dat verlossingsprogram, dat in de naam Jezus lag opgesloten, op Zich te nemen en te vervullen. En dat heeft Hij zó volkomen gedaan, dat Hij die naam thans in de hemel nog met ere draagt. ⁸⁾ Hij sprak vanuit zijn heerlijkheid tot Paulus op diens reis naar Damascus: "Ik ben Jezus, die gij vervolgt", Hand. 9:5. En God heeft Hem heerlijkheid gegeven boven iedereen, "opdat in de naam van Jezus zich zou buigen alle knie dergenen, die in de hemel en die op de aarde en die onder de aarde zijn (de doden), en alle tong zou belijden, dat Jezus Christus de Heere is, tot heerlijkheid Gods des Vaders", Filipp. 2:10, 11. Over Hem mogen we nooit zwijgen. Hij is waardig onze lof te ontvangen. Want Hij heeft ons liefgehad en ons van onze zonden gewassen in zijn bloed. Openb. 1:5; 5:9. ⁹⁾ Zijn bloed ..reinigt ons van alle zonde", 1 Joh. 1:7.

Ten 2e is Hij onze énige Zaligmaker. Is het immers zo, dat de Heere Jezus wel een Zaligmaker is, maar dat iemand anders dat óók nog is, zodat Jezus niet de énige zou zijn? ¹⁰⁾ Maar hoe zou dat mogelijk zijn? We hebben in les 7-9 (over Z. 2-4) geleerd, dat alle mensen door hun overtreding in Adam kinderen des toorns zijn en dat zij onbekwaam zijn geworden tot enig goed, ja, dat ook de gelovige van nature nog geneigd is God en zijn naaste te haten. Hoe zal zo'n stumper dan zichzelf redden of hoe zal de een de ander redden? De Schrift weet dan ook niets van collega-zaligmakers en van hulp-zaligmakers. Kort na de hemelvaart van onze Heere verklaarde Petrus voor de

Joodse raad: "Dit is de steen, door u, de bouwlieden, versmaad, die nochtans tot hoeksteen is geworden.¹¹⁾ En de behoudenis is in niemand anders, want er is ook onder de hemel geen andere naam aan de mensen gegeven, waardoor wij moeten behouden worden", Hand. 4: 11, 12 (N.V.). "Want er is één God, er is ook één Middelaar Gods en der mensen, de mens Christus Jezus", 1 Tim. 2:5.

30e vr. *Geloven dan die ook aan de enige Zaligmaker Jezus, die hun zaligheid en welvaart bij de heiligen, bij zichzelf of ergens elders zoeken?*

Antw. *Neen, maar zij verloochenen met de daad de enige Heiland Jezus, ofschoon zij met de mond in Hem roemen. Want van tweeën één: òf Jezus moet geen volkomen Zaligmaker zijn òf die deze Zaligmaker met een waar geloof aannemen, moeten alles in Hem hebben, dat tot hun zaligheid nodig is.*

Over het Zaligmakerschap van onze Heere Jezus is¹²⁾ reeds vroeg een grote "twisting" ontstaan in de nieuwtestamentische kerk. Ze ontstond aldus. Alvorens de Heere Jezus heenging, had Hij bevel gegeven, dat het evangelie¹³⁾ niet alleen aan het Joodse volk, maar ook aan de heidenen zou worden gepredikt. Zo kwam het, dat er¹⁴⁾ tweërlei soort kerkleden ontstond; de éne van Joodse afkomst, de andere van heidense. Maar nu zeiden zekere Christenen van Joodse afkomst tot de Christenen van heidense afkomst:¹⁵⁾ "Indien gij niet besneden wordt naar de wijze van Mozes, zo kunt gij niet zalig worden", Hand. 15:1. Dus die Joodse Christenen vonden het wel goed, dat ook heidenen de Heere Jezus erkenden als de beloofde Messias. Dat deden zij zelf ook. Maar zij begrepen niet,¹⁶⁾ dat de Heere Jezus door zijn lijden en gehoorzaamheid de wet van Mozes met haar schaduwachtige bepalingen betreffende besnijdenis en pascha, offers en altaren, heilige spijzen en heilige dagen, enz. enz. (zie les 5 en 11) had vervuld. Hoewel¹⁷⁾ de Heere Jezus daarover gesproken had. Matth. 5:17; 26:56; Luc. 24:25, 44, en God aan de apostel Petrus in een visioen had laten zien,¹⁸⁾ dat zulke geboden der wet als b.v. dat een Jood geen vlees van onreine dieren (varkensvlees b.v.) mocht eten, nu hadden afgedaan, Hand. 10. Daarom legden die Joodse Christenen dat juk ook op de hals van de heidenen. Geloven in de Heere Jezus was niet voldoende. Daar moest nog bij komen het nauwkeurige in acht nemen van Mozes' wet. Men maakte er een optelsom van:¹⁹⁾ de gerechtigheid uit de wet en de gerechtigheid van Christus.

Deze dwaalleer nu — welke men kortweg Judaïsme noemt — is door de apostelen scherp veroordeeld. Lees maar Hand. 15. Vooral in de brieven aan de Romeinen en Galatiërs wordt ze door Paulus vurig bestreden. Want die Judaïsten met hun schijnbare ernst bleken zeer gevaarlijk. Ze zijn er zelfs in geslaagd²⁰⁾ de apostel Petrus in de war te brengen, voor een ogenblik, zodat Petrus uit mensenvreze de heidenen te Antiochië, die in Christus geloofden, ontweek. Maar toen is hij door Paulus bestraft, die zei:²¹⁾ Als wij werkelijk door onze wetsonderhouding vrede bij God zouden kunnen verkrijgen, had Christus niet aan dat verschrikkelijke kruishout behoeven te sterven, Gal. 2:11-21. Die Judaïsten met hun gerechtigheid-uit-de-wet maakten het werk van Christus eigenlijk overbodig. Wat een diepe belediging. Paulus schreef:²²⁾ Wanneer gij door de wet gerechtvaardigd wilt worden, is Christus u ijdel geworden, Gal. 5:4. Wie zich op de Heere Jezus misschien wél een béétje verlaat, maar niet geheel en al, die heeft aan Hem totaal geen deel. Jezus alles of niets, zei Paulus.

Daarom heeft de kerk, hier in Z. 11, ook²³⁾ de Roomse godsdienstigheid zo ernstig moeten veroordelen. Want de Roomsers doen net alsof het Judaïsme nooit is bestraft, in Hand. 15 en in de brieven aan de Romeinen, Galaten, Colossenzen, enz.²⁴⁾ Zij verlaten zich n.l. ook weer niet enkel en alleen op de gerechtigheid van Christus, maar maken ook weer een optelsom van het werk van Christus + de "goede werken" van de mens. Dat zit zó. Zij verdelen n.l. de zonden²⁵⁾ in "doodzonden" en "vergeeflijke zonden". Wie een "doodzonde" gedaan heeft (b.v. moord of echtbreuk) heeft²⁶⁾ daarvoor Christus nodig, (hij kan die dan van de kerk krijgen door middel van de communie. De ouwel is volgens hen n.l. Christus. We zullen later zien, dat reeds dit een verloochening is van de enige offerande van Christus, die aan het kruis werd volbracht). Maar²⁷⁾ de "vergeeflijke

zonden" moet de mens zèlf boeten, hetzij in dit leven door "goede werken", hetzij na dit leven in het zogenaamde "vagevuur". (Ook hierover later meer). Zo zoeken zij dus hun zaligheid "bij zichzelf". Of èn bij zichzelf èn bij anderen. Want de Rooms en geloven bovendien nog, dat er "heiligen" geweest zijn, en nòg wel zijn, die zóveel goeds deden, dat zij "overtollige goede werken" deden. Die hielden dus zelfs over. En al wat die heiligen overgehouden hebben, vormt nu tezamen "de schat der kerk", waarover de paus de beschikking heeft. De paus kan, via de lagere "geestelijken", aan iemand, die zèlf niet genoeg heeft, door middel van een aflaatbrief deel geven aan dat overschot van de "heiligen". Zo zoekt men z'n zaligheid deels bij Christus (in die ouwel dan), deels bij zichzelf en anderen.

Deze Roomse godsdienstigheid schijnt ook weer zeer ernstig. De Heere Jezus schijnt men te eren. Dat deden de Judaïsten ook wel. En de Rooms en hebben hun huizen en vergaderplaatsen met crucifixen en beelden "versierd". Ook is men zeer ijverig in "goede werken". Dat mòèt men wel zijn, want men vreest altijd toch nog tekort te komen. Daarom die slaafse goede-werken-dienst. Anders moet men lang lijden in het vagevuur. Ook van de Joodse vroomheid-uit-de-wet schreef Paulus: ²⁸⁾ "Ik geef hun getuigenis, dat zij een ijver tot God hebben, maar niet met verstand", Rom. 10:2. En tegen de dwaalleer, dat men pas tot de hoogste volmaaktheid kan opklimmen door pijnlijk-nauwkeurige naleving van al de (verouderde) schaduwachtige bepalingen van Mozes' wet, schreef Paulus: ²⁹⁾ "Gij zijt in Christus volmaakt", Col. 2:10. En hij verbóód het, dat men de Christenen wederom onder een slaafs juk zou brengen, Col. 2:16; Gal. 5:1. Onder dit oordeel valt ook het Roomse bijgeloof.

De kerk blijft echter bij het oude geloof van apostelen en profeten, dat onze Heere Jezus onze volkomen Zaligmaker is, omdat Hij alle gehoorzaamheid en gerechtigheid, die God van ons eiste, voor ons ten einde toe heeft vervuld, waardoor Hij voor allen, die Hem gehoorzaam zijn een oorzaak van eeuwige zaligheid geworden is, Jes. 53:5, 6; Hebr. 5:9.

³⁰⁾ Ook roepen de Rooms en hun "heiligen" aan in allerlei nood en verwachten dan hulp en welvaart van hen. Sint Antonius geneest zieke varkens, Sint Hubertus dolle honden.

³¹⁾ Ook verwachten zij *bescherming en voorspoed van wijwater, van het kruisteken, van reliquieën* (dat zijn overblijfselen van overleden "heiligen", hun doodshoofden en beenderen), enz. Maar de Schrift leert, ³²⁾ dat God alleen maar iets met ons te doen wil hebben om Jezus' wil en dat wij tot onze hemelse Vader onze gebeden om al wat we nodig hebben voor dit en voor het toekomstige leven moeten opzenden *in Jezus' naam*, Joh. 16:23; Ef. 2:18; 3:12; Hebr. 4:12.

Wat de Judaïsten deden, mag zich in de kerk nooit meer herhalen. Zij brachten n.l. de Christenen weer onder een slaafs juk ³³⁾ door te eisen, dat eerst aan die en die voorwaarden (van de "wet") moest zijn voldaan, alvorens iemand een kind van Abraham kon zijn en alvorens het evangelie van Abraham ook voor hem was om er zich altoos op te verlaten. ³⁴⁾ Dit leggen van barricaden nu. dit opwerpen van hindernissen tussen het evangelie en ons, heeft de apostel Paulus vervloekt, Gal. 1:8, 9. Wij mogen het dus nooit in de kerk dulden. ³⁵⁾ Zelfs al geeft men aan die hindernissen nòg zulke vroomklinkende namen, b.v. geloof of bekering of wedergeboorte. B.v. aldus: "Eerst moet ge wederomgeboren zijn en dan komt pas de belofte des Verbonds u toe". Dat klinkt Schriftmatig, maar het is hernieuwd Judaïsme. Dat is dan toch weer dezelfde zonde als die de Judaïsten bedreven, toen zij een slagboom plaatsten tussen Gods verbond met Abraham en de Galatische Christenen. Dat is dan toch weer een gevaarlijke poging des satans om van kinderen des Verbonds gebonden en slaven te maken. Neen. iedereen onzer mag zich zo maar op de beloften des Verbonds en op zijn doop verlaten en zich zo maar aan de Heere Jezus overgeven en van Hem vergeving der zonden vragen. En de Heere Jezus zal hem geenszins uitwerpen. En hij zal door de Heere behouden worden.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw, 11.

- 1) Hoe luidde de naam Jezus in de taal van het O.T.?
- 2) Wat betekende de naam Jozua?
- 3) Welk tweëërlei belijdt de kerk in Z. 11 van Jezus' Zaligmakerschap?
- 4) Waarom zou het Kindeke van Maria door Jozef genoemd moeten worden: Jezus?
- 5) Hoe kan het Griekse woord voor zaligmaken nog meer worden, vertaald?
- 6) Wat lag in de naam Jezus opgesloten?
- 7) Was het een gewone naam? En hoe werd onze Heiland dan ook wel 's bijgenaamd?
- 8) Heet Hij thans, in zijn hemelse heerlijkheid, nòg Jezus?
- 9) Wat belijden wij van zijn bloed?
- 10) Bestaat er naast Jezus nòg een zaligmaker?
- 11) Wat verklaarde Petrus van Jezus' Zaligmakerschap voor de Joodse raad?

Vr. en antw 30.

- 12) Wanneer is er in de kerk twist ontstaan over het Zaligmakerschap van Christus?
- 13) Aan wie moest het evangelie gepredikt worden?
- 14) Hoeveleerlei soort kerkleden kreeg men daardoor?
- 15) Welke eis stelden sommige Joodse Christenen aan de Christenen uit de heidenen?
- 16) Wat begrepen die Joodse Christenen niet?
- 17) Wie had hun dat toch wel gezegd?
- 18) Wat leerde God Petrus door een visioen?
- 19) Welke optelsom maakten de Judaïsten?
- 20) Wie is zelfs eens door de Judaïsten tot struikelen gebracht?
- 21) Hoe heeft Paulus toen Petrus bestraft?
- 22) Kunnen we volgens Paulus gedeeltelijk uit de wet en gedeeltelijk door Christus gerechtvaardigd worden?
- 23) Welke godsdienstigheid wordt in Z. 11 door de kerk veroordeeld?
- 24) Waardoor maken de Rooms en zich ook weer schuldig aan de Judaïstische dwaalleer?
- 25) Hoe verdelen zij de zonden?
- 26) Wie zeggen zij voor de doodzonden nodig te hebben?
- 27) Hoe worden de vergeeflijke zonden geboet?
- 28) Wat zei Paulus van de Judaïstische ernst en ijver?
- 29) Wat zei Paulus tegen hen, die hun volmaaktheid verwachtten van de naleving van de wet van Mozes?
- 30) Waarvoor roepen de Rooms en hun heiligen óók nog aan?
- 31) Waarvan verwachten ze nog meer bescherming en voorspoed?

- 32) Maar om Wiens wil wil God alleen met ons te doen hebben volgens de Schrift?
- 33) Hoe hebben de Judaïsten getracht de Christenen weer onder een juk van slavernij te brengen?
- 34) Wat zei Paulus van dit opwerpen van barricaden tussen het evangelie en ons?
- 35) Zelfs wanneer mag dit Judaïsme niet in de kerk geduld worden?

Schriftplaatsen:

Matth. 1:21. En zij zal een Zoon baren en gij zult zijn naam heten Jezus, want Hij zal zijn volk zalig maken van hun zonden.

Hand. 4:12. En de zaligheid is in geen ander, want er is ook onder de hemel geen andere naam, die onder de mensen gegeven is, door welke wij moeten zalig worden.

Gal. 2:21. Indien de rechtvaardigheid Gods door de wet is, zo is dan Christus tevergeefs gestorven.

Gal. 5:1. Staat dan in de vrijheid, met welke Christus ons vrijgemaakt heeft en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen.

Gal. 5:4. Christus is u ijdel geworden, die door de wet gerechtvaardigd wilt worden; gij zijt van de genade vervallen.

Hebr. 5:9. En toen Hij het einde had bereikt (van de gehoorzaamheid), is Hij voor allen, die Hem gehoorzamen, een oorzaak van eeuwig heil geworden. (N. V.).

Nalezen:

Hand. 15:1-31. Het verzet van de Heilige Geest, van de apostelen en van de gemeente en ouderlingen te Jeruzalem tegen de eisen van het besnijdenis-Christendom of Judaïsme.

LES 17. [Zondag 12]

31e vr. *Waarom is Hij Christus, dat is Gezalfde genaamd?*

Antw. *Omdat Hij van God de Vader verordineerd is en met de Heilige Geest gezalfd tot onze hoogste profeet en leraar, die ons de verborgen raad en wil Gods van onze verlossing volkomen geopenbaard heeft; en tot onze enige hogepriester, die ons met de enige offerande zijns lichaams verlost heeft en voor ons met zijn voorbeding steeds tussentreedt bij de Vader; en tot onze eeuwige koning, die ons met zijn Woord en Geest regeert en ons bij de verworven verlossing beschut en behoudt.*

Onze Heiland draagt ¹⁾ niet alleen de naam Jezus, maar ook de naam Christus. Dat zijn twee geheel verschillende namen. De eerste naam, Jezus, is ²⁾ net zo'n naam als onze voornamen Johan of Marie. Andere namen had men onder Israël niet. (In plaats van onze achternamen noemde men iemand meestal naar z'n vader of grootvader b.v. David, de zoon van Isaï, zoals dat bij ons op de dorpen nog wel gebeurt). Maar de tweede naam, Christus, is net ³⁾ zo'n naam als bij ons dominee, dokter, bakker, timmerman, notaris, advocaat. Soms zetten wij die tweede naam achter de eerste b.v. Jansen *de timmerman*, soms zetten wij hem er vóór b.v. *timmerman* Jansen. Zo spreekt ook de Schrift nù eens van Jezus *de Christus* dan weer van *Christus* Jezus, al naardat zij de naam van onze Heiland op de voorgrond zet of zijn wèrk. *Jezus* is zijn naam, ⁴⁾ *Christus* duidt zijn werk aan, zijn roeping, zijn beroep; zoals iemand, die timmerman of burgemeester of bakker is ook door God geroepen wordt in dat werk getrouw te zijn. Een bakker mag b.v. niet bij zichzelf denken: "Kom, nu bak ik vandaag eens geen brood". Dan is hij ongehoorzaam aan zijn Goddelijke *roeping*.

Nu leert de Schrift ons, dat men onder Israël maar niet eigenmachtig zichzelf tot profeet, tot priester of tot koning mocht opwerpen. ⁵⁾ Daartoe moest men geroepen worden, Hebr.5:4, en ⁶⁾ ten teken van z'n ordelijke aanstelling werd men dan met olie overgoten, zoals te lezen is van priester Aäron en van de koningen Saul, David en Salomo, Lev. 8:12; 1 Sam. 10:1; 16:13.

Olie was in het Oosterse leven ⁷⁾ onmisbaar. Men gebruikte haar letterlijk voor alles. B.v. voor het bereiden van spijzen; de weduwe van Zarfath bakte er broodkoeken mee, 1 Kon. 17. B.v. voor het branden van de lampen; de dwaze maagden hadden de olie vergeten, Matth. 25:3. B.v. voor het verzorgen van wonden; de barmhartige Samaritaan wies de wonden van z'n naaste uit met wijn — alcohol zuivert — en verzachtte de pijn met olie, Luc. 10:34; Marc. 6:13; Jac. 5:14; vader Jakob had een klein oliekruijke bij zich om op reis z'n voeten te verzorgen, wanneer ze hard geworden waren van het hete woestijnzand, zoals wij 's winters vaseline nemen om de huid van onze lippen en handen lenig te houden. Ook werd die olie wel tot zalf bereid door vermenging met welriekende specerijen of tot reukolie, waarmee men dan z'n gasten ontving, zoals wij 's zomers ook zo verkwikt kunnen worden door een paar druppels parfum, Ps. 23:5; Luc. 7:46. Geen wonder dat de olie, met haar verlichtende, voedende, genezende en verkwikkende kracht in de Schrift genoemd wordt als een zinnebeeld ⁸⁾ voor de werking des Heilige Geestes, 1 Sam. 10:6; 16:13; Ps. 51:13; Zach. 4. Wanneer iemand met olie gezalfd werd, werd daarmee tweeërlei uitgesproken. ⁹⁾ Ten 1e, dat deze persoon wettig tot dit werk *geroepen* werd. Ten 2e, dat God hem door zijn Geest tot dit werk *bekwamen* wilde.

Zulk een gezalfde is nu ook onze Heere Jezus geweest, Hand. 4:25, 26; 10:38. Daarom wordt Hij bijgenaamd: de Christus, wat een Grieks woord is voor: ¹⁰⁾ Gezalfde. In het Hebreeuws luidt het: Messias. In plaats van het woord "Christus" mag men in het N.T. dus gerust "Messias" lezen. Doe het maar eens. Het werkt vaak zeer verhelderend.

Alleen is onze Heere Jezus bij de aanvaarding van zijn ambtswerk — toen Hij gedoopt werd in de Jordaan — ¹¹⁾ niet gezalfd met een zinnebeeld van de Heilige Geest (niet met zalf), maar door de Heilige Geest Zelf.

Deze zalving van de Heere Jezus heeft ook een dubbele betekenis gehad, n.l. ¹²⁾ ten 1e,

dat Hij door God werd *aangesteld* en ten 2e dat God Hem door zijn Geest zou *bekwamen* tot zijn ambtswerk.

Ten eerste is onze Heere Jezus door zijn Vader tot Middelaar ààngesceld. ¹³⁾ *Hij is niet als een* indringer opgetreden, *Hebr. 5:4, 5, 28.* Daarom wilde God, ¹⁴⁾ dat men eerbiedig naar Hem zou luisteren, *Deut. 18:15. 18; Marc. 9:7; Hand. 3:22,* en lezen we vaak, dat de Heere Jezus zo gehóórzaam geweest is aan zijn opdracht en wordt Hij ¹⁵⁾ "de Knecht des HEEREN" genoemd, *Matth. 12:18; Hand. 4:27 (N. V.)* en een "Apostel" d.w.z. een Gezondene, een Afgevaardigde, van God, *Hebr. 3:1.* (Het woord "verordineren", van de catechismus, betekent hetzelfde als: aanstellen).

Ten tweede betekent de naam Christus, dat onze Heere Jezus ¹⁶⁾ door de Heilige Geest ook tot zijn ambtsvervulling is bekwaamd. Reeds in ¹⁷⁾ *Jes. 61:1* stonden de volgende woorden van de Messias geschreven: "De Geest des Heeren HEEREN is op Mij, omdat de HEERE Mij gezalfd heeft om een blijde boodschap te brengen aan de zachtmoedigen". Toen de Heere Jezus in de *synagoge van Nazareth deze plaats uit Jesaja had gelezen, sprak* Hij: „Heden is deze Schrift in uw oren vervuld", *Luc. 4:21.* Want die Messias, van Wie *Jes. 61* zei, dat Hij door de Geest gezalfd zou worden, was gekomen en was gezalfd. Want ¹⁸⁾ toen onze Heiland Zich in de Jordaan had laten dopen — hoewel dat voor zijn eigen zonden niet nodig was, maar Hij gaf daardoor openlijk te kennen, ¹⁹⁾ dat Hij voor ons als Middelaar wilde optreden om de last van Gods toorn en van onze zonden te dragen — was de Heilige Geest op Hem nedergedaald, *Matth. 3:14.* En de brief aan de Hebreëen vertelt ons later — als alles reeds geschied is — dat het de Heilige Geest was, die onze Heiland in staat gesteld heeft Zich onstraffelijk aan God op te offeren en zo zijn taak getrouw te vervullen, *Hebr. 3:2, 5; 9:14.* Lees ook *Hand. 10:38.*

Nu leert de Schrift ons verder, dat de Heere Jezus is aangesteld en bekwaamd ²⁰⁾ *tot een drievoudige ambtstaak*, n.l. tot profeet, priester en koning. Deze drie ambten heeft onze Heiland alle drie tegelijk bekleed. ²¹⁾ Dat had vroeger nooit gemoegd. ²²⁾ Toen koning Uzria zich in het werk van de priesters had ingedrongen, door op het reukaltaar te offeren, had God hem met melaatsheid gestraft, *2 Kron. 26:19.* ²³⁾ Maar koning David had van zijn Zoon en Heer, de Messias, voorspeld, dat dié eenmaal èn koning èn priester tegelijk zou zijn, *Ps. 110, Marc. 12:35-37.* Net als Melchizedek. En eveneens niét krachtens erfopvolging, zoals de zonen van Aäron, de priesters, en zoals de zonen van David, de koningen, maar krachtens rechtstreekse aanstelling door God, *Hebr. 7.*

We gaan nu over elk van die drie ambten van Christus apart spreken.

I. Het profetisch ambt van onze Heere Jezus.

De kerk belijdt in de catechismus ten eerste, dat onze Heiland is verordineerd en gezalfd "tot onze hoogste profeet en leraar, die ons de verborgen raad en wil Gods van onze Verlossing volkomen geopenbaard heeft".

't Is jammer, dat de meeste mensen bij het woord "profeet" alleen maar denken aan ²⁴⁾ iemand, die de toekomst voorspelt. Dat is fout, want een profeet is iemand, die het vòlle Woord Gods verkondigt en dit heeft lang niet altijd alleen maar op de toekomst betrekking, maar soms ook op het verleden, wat geschied is, en soms op het heden, wat heden geschieden moèt. Daarom is het beter te zeggen: ²⁵⁾ een profeet is iemand, die *het Woord Gods spreekt*; een profeet is een leraar der Schrift en profeteren is het Woord Gods spreken, uit de Schrift onderwijzen of vermanen of vertroosten.

Vele van zulke profeten heeft God reeds gezonden aan zijn oude kerk, aan Israël. In hen sprak toen al ²⁶⁾ de Geest van Christus, *1 Petr. 1:11.* Maar toen de Heere Jézus kwam, bleek, dat Hij de hoogste profeet was. Hij sprak b.v. nimmer: "Alzo spreekt de HEERE", zoals de oude profeten, maar Hij leerde als ²⁷⁾ Zelf macht hebbende, *Matth. 7:29.* ²⁸⁾ Hij zei b.v. "Maar Ik zeg u", *Matth. 5:28.* Daardoor bleek Hij de hoogste Profeet en Leraar te zijn. Later hebben de apostelen ook alleen maar weer kunnen profeteren dank zij de Geest van Christus, *Joh. 16:13; 1 Petr. 1:12.* Toen is alles wat God Zich tot onze zaligheid voorgenomen had, bekend gemaakt, ²⁹⁾ ook wat vroeger niet of althans zò niet bekend geweest was, b.v. het lijden van de Messias, zijn sterven, opstanding en

hemelvaart, Luc. 24:25-27, 44-46, de uitstorting van de Heilige Geest, Joh. 16:7, de ondergang van Jeruzalem, Marc. 13, de verwerping van het Joodse volk, Marc. 12:9; Rom. 11, en de toebrenging van ons, de heidenen, Matth. 28:19; Ef. 3:1-13. Door de openbaring van Christus en zijn apostelen heeft God ons alles geopenbaard, wat ons nodig is om Hem te kennen, Joh. 17:3; Hebr. 1:1.

Daarom is het wel³⁰⁾ zeer ondankbaar, wanneer men met dit Woord van Christus en zijn apostelen, dat nu leesbaar vòòr ons ligt, geen genoegen neemt en beweert alsnog nieuwe openbaringen van God te ontvangen of wanneer men iets voor goddelijke waarheid uitgeeft, dat niet in de Schrift geleerd wordt. Dan randt men Christus' volkomen profetische ambtsbediening aan. Wij moeten met zijn Woord, dat Hij door profeten en apostelen ons geschonken heeft, tevreden zijn, Spr. 30:6; Hebr. 1:1; Openb. 22:18. Daarom heeft Christus verboden iemand, in de kerk, vader of rabbi (meester) te noemen of bij enig mensenwoord te zweren, Matth. 23:8. Heel de Schrift, zowel het O.T. als het N.T.. danken wij aan Christus en zijn Geest, 2 Petr. 1:19; 2 Tim. 3:15, 16. ³¹⁾ In heel dat Woord spreekt overal tot ons de Christus als de hoogste kerkleraar, die ons³²⁾ nù eens onderwijst van wat er gebeurd is (b.v. Genesis, Kronieken, Handelingen) dan weer van wat er gebeuren moèt (b.v. hoe wij God en de naaste zullen liefhebben, Ex. 20:1-17, hoe wij wijs zullen leven, Spreuken, wat wij zullen bidden en zingen, Psalmen) en dan weer van wat er gebeuren zal (b.v. Openbaring aan Johannes).

II. Het priesterlijk ambt van onze Heere Jezus.

Verder belijdt de kerk in de catechismus, dat onze Heere is aangesteld en gezalfd "tot onze enige Hogepriester, die ons met de enige offerande zijns lichaams verlost heeft, en voor ons met zijn voorbeding steeds tussentreedt bij de Vader".

God had oudtijds ook reeds aan zijn volk priesters gegeven. Deze priesters hadden tot taak: ³³⁾ offeranden te brengen, Hebr. 7:27, gebeden op te zenden (verzinnebeeld door het wierookoffer), Ex. 30:1-9; Ps. 141:2; Joel 2:17; Luc. 1:9, 10; Openb. 5:8; 8:3, het volk te zegenen, Num. 6:23, en het volk te onderwijzen in de wet, Deut. 33:10; Jer. 2:8; Mal. 2:7 (Ezra, die priester was, wordt zelfs zelden priester genoemd, wel vaak wetgeleerde, wegens zijn onderwijs in het Woord). Maar dit schaduwwachtig priesterschap van Aäron en zijn zonen is vervangen ³⁴⁾ door dat van Christus. Zijn priesterschap was heel anders dan het hunne. Het was niet schaduwwachtig, en dus niet bestemd om eenmaal te verdwijnen, maar³⁵⁾ het was blijvend. Ook was het niet overerfelijk; ³⁶⁾ Christus ontving zijn priesterschap niet gelijk de zonen van Aaron, van vader op zoon, maar Hij is priester geworden naar de ordening van Melchizedek, d.w.z. niet door erfenis, maar door aanstelling, verordening. ³⁷⁾ Ook was Christus' priesterlijk werk niet herhaalbaar, zoals dat van Aäron en zijn zonen. Diè moesten telkens maar wéér offeren. Maar Christus' offer was éénmalig, Hebr. 7:27. En tenslotte is Christus met zijn volkomen volbrachte verzoening ³⁸⁾ niet ingegaan in de aardse tabernakel, om daar in het heilige der heiligen te naderen tot de plaats, waar God troonde boven de gouden plaat op de ark des Verbonds, waarop het bloed van een dier gesprenkeld werd, maar Christus is met zijn eigen bloed de hemelen doorgedaan en is aldaar het binnenst heiligdom ingegaan om te verschijnen voor de ogen van God, Hebr. 9:12, 24, en³⁹⁾ Hij is daar nog voortdurend onze Voorspreker, Rom. 5:9, 10; 8:34; Hebr. 7:25; 1 Joh. 2:2. Dit is onze Heere Jezus, die Zichzelf gegeven heeft tot een rantsoen (d.w.z. loskoopsom) voor velen, Marc. 10:45. En dat blijft tot in eeuwigheid zijn eer. Johannes kon het nog in de heerlijkheid aan Jezus zien, dat Hij als een lam was geslacht geweest, Openb. 5:6, 12. ⁴⁰⁾ Wanneer nu de Schrift zegt, dat onze Heiland tot in het bittere uiterste getrouw geweest is en door zijn éénmalige offerande een blijvende verlossing heeft aangebracht voor allen, die Hem gehoorzaam zijn, Hebr. 5:9, is het een belediging van zijn hogepriesterlijke eer, wanneer de Rooms en leren, dat hun misoffer een dagelijkse herhaling is van 's Heeren offer op Golgotha en dat de mannen, die de Heere Jezus nog dagelijks offeren, ook thans nog "priesters" zijn. En ook komt het de eer van Christus' hogepriesterlijke voorbede in de hemel te na, wanneer men leert, dat reeds lang overleden "heiligen" voor ons zouden moeten bidden. Moge God het verhoeden, dat wij ooit weer van iemand of iets anders onze zaligheid geheel of gedeeltelijk verwachten dan

van het enig slachtoffer van Christus, éénmaal aan het kruis volbracht, Hebr. 5:9; 10:14.

III. Het koninklijk ambt van onze Heere Jezus. Ten derde belijden wij in de catechismus, dat onze Zaligmaker is verordineerd en gezalfd "tot onze eeuwige Koning, die ons met zijn Woord en Geest regeert en ons bij de verworven verlossing beschut en behoudt".

Onder de schaduwen had God aan zijn Israëlitische kerk ook reeds koningen gegeven en die koningen moesten dan⁴¹⁾ goede herders zijn over zijn volk, Ps. 78:71, Jer. 2:8. Ze mochten vooral niet gelijk zijn aan de heidense koningen. Dat waren vaak mannen, die op ruw geweld steunden en zich als goden lieten vereren. Maar in de dagen van Samuel nam de HEERE het aan Israël zeer kwalijk, dat het een koning begeerde, die het zou voorgaan in de oorlog en op wie men dan, gelijk de heidenen op hun koningen, ook afgodisch wilde vertrouwen, 1 Sam. 8:5, 8, 20.⁴²⁾ God wilde niet eens, dat Israëls koningen voor zich de paarden vermenigvuldigden en op de kracht daarvan zich verlieten, Deut. 17: 16. Daaraan had de HEERE geen lust, Ps. 147:10, 11. Zij moesten regeren⁴³⁾ vervuld van de Geest van de Messias, die eenmaal komen zou en die zijn rijk ook⁴⁴⁾ niet uitbreiden zou met aards geweld, maar door de kracht van zijn Geest en Woord, Jer. 23:1-6. Maar toen onze Heiland kwam, herkenden de Joden in Hem hun Messias niet,⁴⁵⁾ omdat men de Schrift niet meer begreep, maar zich door z'n Schriftgeleerden had laten wijsmaken, dat vorst Messias zijn rijk zou doen komen met groot aards geweld. De schare vond het wel mooi, wanneer Jezus grote wonderen deed, b.v. de broden vermenigvuldigen. Ze wilde Hem perse meenemen naar Jeruzalem om Hem daar tot koning uit te roepen, Joh. 6:15. Maar toen Hij van lijden sprak, wendde men zich van Hem af. Zelfs hebben Jezus' eigen discipelen vurig gehoopt⁴⁶⁾ op aardse glorie. Toen de Heere dood was, dachten ze dan ook,⁴⁷⁾ dat nu alles verloren was. Maar na zijn opstanding liet de Heiland zien,⁴⁸⁾ dat de Schrift juist van zulk een Messias gesproken had, die sterven zou en daarna pas verheerlijkt zou worden, Luc. 24:21, 25-27, 45-47. Toen de Heere Jezus zijn koninklijke intocht hield te Jeruzalem, reed Hij⁴⁹⁾ niet op een paard, een vurig strijdros zoals de koningen der aarde, maar werd de profetie vervuld: "Zegt tot de dochter Zions: Zie, uw koning komt tot u, zachtmoedig (d.w.z. nederig) en rijdende op een.... ézel", Zach. 9:9, 10; Matth. 21:5. En tot Pilatus sprak Hij:⁵⁰⁾ "Mijn koninkrijk is niet van deze wereld", Joh. 18:36. Daarmee bedoelde Hij, dat zijn rijk⁵¹⁾ niet wordt uitgebreid met het ijzeren zwaard, maar met het zwaard des Géestes, hetwelk is Gods Wóórd, de Waarheid, Joh. 17:17; 18:37; Ef. 6:17; Openb. 6:2; 19: 11.⁵²⁾ Vooral na de uitstorting van de Heilige Geest is het rijk van onze Heere Jezus Christus sterk uitgebreid over allerlei landen en volken. Door het evangelie is b.v. ons gehele werelddeel Europa van gedaante veranderd. Denk b.v. aan de Denen en Noormannen, die niet door het aardse zwaard bedwongen zijn, maar door het Woord Gods. Want door dat Woord is het, dat Gods Geest onze harten bereid maakt om Jezus Christus als onze koning te erkennen. En als Hij eerst dat geloof in onze harten heeft gewerkt, versterkt Hij het ook en verzegelt ons door diezelfde Geest en datzelfde Woord en maakt ons krachtig om aan de aanvallen van de duivel, de wereld en ons zondig vlees weerstand te bieden en om zo door het geloof te volharden tot de zaligheid, 2 Cor. 1:22; 5:5; Ef. 1:13; 1 Petr. 1:5.

Zo is God thans reeds bezig de profetie te vervullen van de engel Gabriël tot Maria:⁵³⁾ "En God de Heere zal Hem de troon van zijn vader David geven en Hij zal over het huis Jakobs koning zijn in der eeuwigheid en zijns koninkrijks zal geen einde zijn", Luc. 1:32, 33. Christus is aangesteld⁵⁴⁾ tot vorst over Zion. Ps. 2:6 — dat is zijn kerk. Hij is haar Hoofd, Ef. 1:22. Maar⁵⁵⁾ ook alle andere dingen zijn reeds aan Hem onderworpen. Hij is het Hoofd boven alle dingen, Hij is de koning der koningen en de Heer der heren, Matth. 28:18; Openb. 1:5; 19:16, al wordt dit⁵⁶⁾ thans nog niet door iedereen erkend. Maar eens zal het rijk van Christus⁵⁷⁾ gelijk de steen in Nebukadnezars droom alle koninkrijken der wereld vermalen, Dan. 2:34, 44. Thans worden alle volken en overheden nog geroepen Hem te erkennen, alvorens Hij zal wederkomen om de ongehoorzamen te straffen met Zijn roede, Ps. 2:9. En in Zion — zijn kerk — mag zéker⁵⁸⁾ niemand zich boven Hem verheffen, wie hij ook zij. Dat zou aanranding zijn van

Christus' kroon. Daarom is de Roomse hiërarchie met haar kapelaans, pastoors, dekens, bisschoppen, aartsbisschoppen, kardinalen en pausen diep te verfoeien evenals elke andere heer-schappijvoering over de kudde van Jezus Christus, de opperste Herder der schapen, Matth. 20:25-28; Hebr. 13:20; 1 Petr. 5:2, 3.

32e vr. Maar waarom wordt gij een Christen genaamd?

Antw. Omdat ik door het geloof een lidmaat van Christus en dus zijner zalving deelachtig ben, opdat ik zijn naam belijde en mijzelf tot een levend dankoffer Hem offere en met een vrije en goede consciëntie in dit leven tegen de zonde en de duivel strijde en hiernamaals in eeuwigheid met Hem over alle schepselen regere.

Zoals de Heere Jezus bij zijn doop in de Jordaan gezalfd is door de Heilige Geest, zo is later⁵⁹⁾ ook op zijn discipelen de Heilige Geest neergedaald. Hij had het kort voor zijn hemelvaart nog eens beloofd, zeggende: ⁶⁰⁾ "Johannes doopte wel met water, maar gij zult gedoopt worden met de Heilige Geest", Joh. 14:26; Hand. 1:5; 11:16. Het was een zeer oude belofte, die⁶¹⁾ de Vader al in de dagen van het O.T. gegeven had, Hand. 1:4; Joel 2:28-32. Zij is vervuld⁶²⁾ op de beroemde Pinksterdag. Toen heeft de Heere Jezus vanuit de hemel, waarheen Hij opgevaren was, zijn discipelen met zijn Geest gedoopt, Hand. 2:33. En die doop is toen ook weer een zalving geweest met⁶³⁾ een dubbele betekenis. ⁶⁴⁾ In de eerste plaats werden die eenvoudige discipelen (vissers) openlijk geroepen om als getuigen op te treden van de grote werken Gods, die zij met de Heere Jezus meegemaakt hadden. ⁶⁵⁾ In de tweede plaats werd hun door die zalving de verzekering gegeven, dat Gods Geest hen tot dat werk bekwamen wilde; gelijk vlak daarna dan ook wel bleek, ⁶⁶⁾ toen Petrus met grote vrijmoedigheid door de Geest tot al het volk sprak, Hand. 2:14, en ook later, toen hij tot de hoge heren van de Joodse raad vrijmoedig durfde spreken, Marc. 13:11.

Ook is de Heilige Geest in die dagen⁶⁷⁾ niet slechts op de 12 apostelen uitgestort, want de profetie is vervuld: "Ik zal uitstorten van mijn Geest op..... ⁶⁸⁾ alle vlees", d.w.z. op iedereen in de gemeente. Vroeger waren⁶⁹⁾ alleen zulke mannen als Mozes met de Geest der profetie vervuld geweest. Maar nù daalde Hij neder op⁷⁰⁾ heel gewone gemeenteleden, ⁷¹⁾ van wie sommige zelfs maar slaven en slavinnen ("dienstknechten en dienstmaagden") of nog maar jeugdig waren, jongens en meisjes, Hand. 2:17, 18. Later daalde de Geest zelfs neer op⁷²⁾ voormalige heidenen zoals Cornelius, Hand. 10:44, 45; 11:16, 17. Weliswaar zijn de opvallende gaven, waardoor de Heere Jezus zijn kerk vanuit de hemel in de eerste tijd⁷³⁾ extra voortgeholpen heeft, Marc. 16:17, 20; Hand. 4:30; Hebr. 2:4, later opgehouden, maar de Heilige Geest is steeds voortgegaan⁷⁴⁾ alom het Evangelie te doen prediken en daardoor velen te brengen tot bekering en tot geloof in Christus en ze te maken tot leden van het lichaam van Christus, zijn kerk, die Hij op Pinksteren met zijn Geest gezalfd heeft en aan welke zalving wij deel hebben⁷⁵⁾ door het geloof in Christus, 2 Cor. 1:21; 1 Joh. 2:20, 27. Misschien is de naam "Christenen" eerst wel een scheldnaam geweest, te Antiochië, Hand. 11:26, net als "Geuzen". Maar nù is het een erenaam, want allen, die in Christus geloven vormen met Hem één lichaam en delen in alles wat het Hoofd des lichaams bezit (zie les 12 over vr. 20).

De kerk belijdt hier in de catechismus, dat allen, die in Christus geloven ook ⁷⁶⁾ tot een drievoudige taak zijn geroepen en dat wij daartoe zullen worden bekwaamd door⁷⁷⁾ dezelfde Geest, die ook onze Heiland bekwaamd heeft tot zijn werk. Maar zoals we in de evangeliën lezen, dat de Heere Jezus heel vaak gebéden heeft, ⁷⁸⁾ moeten ook wij om die Geest, die Hij voor ons verworven heeft, bidden en naar die Geest luisteren gelijk Hij spreekt in de Schriften en Hem niet door onze zonden bedroeven en verjagen.

I. Het profetisch ambt aller gelovigen.

De catechismus heeft het oog op onze profétische roeping, ⁷⁹⁾ wanneer hij de woorden bezigt: "opdat ik zijn naam belijde". Nu kunnen wij natuurlijk voor de eer van Christus niet opkomen, wanneer wij Hem niet kennen uit Gods Woord. Daarom moeten we ⁸⁰⁾ allereerst zelf van jongsaf en gestadig ons in de kennis der Schrift bekwamen.

Vervolgens moeten wij ons voor Christus niet schamen ⁸¹⁾ anders zal Hij Zich straks voor ons ook schamen, als Hij uit de hemel zal wederkeren in de heerlijkheid zijns Vaders met de heilige engelen, Matth. 10:32, 33; Marc. 8:38. ⁸²⁾ Gods Woord onderzoeken en doen horen en dat Woord dóén — dát is profeteren. Dat moeten we dus niet enkel aan de dominees overlaten, ofschoon diè er wel in 't bijzonder toe geroepen zijn. ⁸³⁾ Het is een grote zonde, wanneer men de leden der kerk "van hogerhand" dom houdt ⁸⁴⁾ b.v. door het onderzoek der Schrift niet aan te wakkeren, maar te verbieden, althans voor minder gewenst te verklaren of wanneer de kerkleden zelf te lui zijn om zich in het Woord Gods te oefenen of wanneer zij menen, dat de kennis en belijdenis van het evangelie van Christus ⁸⁵⁾ alleen maar iets is voor bijzondere mensen in de kerk (die heel knap zijn of erg vroom). Toen de apostel Johannes streed met de dwaalleraars, ⁸⁶⁾ beriep hij zich op het profetisch inzicht, dat heel de gemeente door de zalving des Geestes ontvangen had, van oud tot jong, en beval hij haar, dat zij daarbij (d.w.z. bij de leer, die zij door de verlichting des Geestes eenmaal aangenomen had) trouw zou blijven, 1 Joh. 2:13, 14, 20, 27.

II. Het priesterlijk ambt aller gelovigen.

Verder belijdt de kerk, dat ieder het tot zijn priesterlijke taak mag rekenen ⁸⁷⁾ "dat ik mijzelf tot een levend dankoffer Hem offere". De Schrift leert n.l., dat Christus ons ook gemaakt heeft "tot koningen en priesters", 1 Petr. 2:5, 9; Openb. 1:6; 5:10. Zoals de priesters onder het O.T. waren geroepen om offeranden te brengen en gebeden te doen en gelijk onze Heiland Zichzelf als Lam Gods geofferd heeft en thans nog voortdurend onze Voorspreker hierboven is, zo moeten ook wij ⁸⁸⁾ "onze lichamen ⁸⁹⁾ (d.w.z. al ons doen en laten) stellen tot een levende, heilige, en Gode welbehagelijke offerande", Rom. 12:2. Dat geldt reeds voor ons dagelijks leven. En wanneer God er ons toe verwaardigt om deel te hebben aan de vervolging en het lijden van Christus, Col. 1:24; 1 Petr. 4:16, moeten we bereid zijn ⁹⁰⁾ zijn smaadheid met alle bloedgetuigen der vroegere kerk mee te dragen, ook al zouden we daarbij "buiten de legerplaats" (d.w.z. buiten Jeruzalem, buiten de ontrouwe kerk) geworpen worden, Hebr. 13:13; zoals Paulus, die bereid was zich om Christus' wil als een dankoffer over te geven tot de dood, Filipp. 2:17. En ⁹¹⁾ zoals onze Heere voor de overtreders gebeden heeft, Jes. 53:12; Luc. 23:34, en zoals Stefanus voor zijn moordenaars — onder wie de latere apostel Paulus was — gebeden heeft "Heere, reken hun deze zonde niet toe", Hand. 7:60, zo moeten ook wij bereid zijn niet alleen te bidden voor ons zelf en voor onze medegelovigen en voor onze overheden; maar zelfs ook voor onze vijanden en vervolgers, Matth. 5:44. En dit gebed der Christenen moet hun voornaamste priesterlijke werk zijn.

III. Het koninklijk ambt aller gelovigen.

En tenslotte is dit onze koninklijke roeping ⁹²⁾ "dat ik met een vrije en goede conscientie (d.w.z. geweten) in dit leven tegen de zonde en de duivel strijde en hiernamaals in eeuwigheid met Hem over alle schepselen regere".

Toen God de mens geschapen had, gaf Hij hem heerschappij ⁹³⁾ over heel zijn schepping, Gen. 1:26, 28. God verhief hem tot koning. Maar de mens verlaagde zichzelf ⁹⁴⁾ tot slaaf. Want wie de zonde doet, is een slaaf der zonde, Joh. 8:34. En ⁹⁵⁾ de duivel werd onze heer. Daarom is het zulk een ontzaglijke overwinning geweest, die Christus voor ons behaald heeft. ⁹⁶⁾ Hij heeft de satan van z'n macht beroofd, Col. 2:15, en voor ons vergeving teweeggebracht, zodat wij nu weer met een rein geweten Gods knechten mogen zijn. Ja, wie in Christus gelooft, zal eenmaal weer in heerlijkheid met Hem over Gods vernieuwde schepping regeren, Rom. 8:17. En reeds is nu onze overwinning gewis door Christus, die ons liefgehad heeft, Rom. 8:37. Hij heeft ons vrijgemaakt van de macht van zonde en dood en van de macht des satans. Wij mogen het hoofd weer omhoog steken en onze ogen eerlijk tot God opslaan. Maar dan moeten we ons ook niet meer *met* de zonde en de duivel inlaten, ⁹⁷⁾ anders zou ons geweten toch weer door schuld worden bezwaard, Rom. 6:12; 1 Tim. 1:18, 19. En zoals Christus met de satan strijdt, zo moeten — want de kracht des satans is wel geknakt, maar nog lang niet geheel vergaan — zo moeten ook wij in onze strijd ons gehoorzaam houden aan de

bevelen van onze opperkoning Jezus Christus. En zoals Christus zijn rijk ook niet uitbreidt door aards geweld, zo mogen ook onze wapenen in de strijd tegen de duivel en zijn rijk ⁹⁸⁾ niet vleselijk zijn, 2 Cor. 10:4. Des Christens wapenrusting staat beschreven ⁹⁹⁾ in Ef. 6:10-20, o.a. het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods Woord en het schild des geloofs, met hetwelk gij al de vurige pijlen des bozen (verleiding, laster enz.) zult kunnen uitblussen en het pantser der gerechtigheid (in plaats van te wandelen in ongerechtigheid).

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 31.

- 1) Welke twee namen draagt onze Heiland?
- 2) Wat voor een naam is de naam Jezus?
- 3) En wat voor een naam is de naam Christus?
- 4) Wat duidt de naam "Christus" aan?
- 5) Wanneer mocht men onder Israël alleen het ambt van priester of koning bekleden?
- 6) Wat was een teken van iemands aanstelling?
- 7) Wat voor plaats nam de olie in het Oosterse leven in? Waartoe werd zij b.v. gebruikt?
- 8) Waarvan was de olie een zinnebeeld?
- 9) Welke dubbele betekenis had het, wanneer iemand met olie gezalfd was?
- 10) Wat betekent het Griekse woord "Christus"? En hoe luidt het in de taal van het O.T.?
- 11) Is de Heere Jezus bij zijn ambtsaanvaarding gezalfd met olie? Waarmee dan?
- 12) Welke dubbele betekenis had ook deze zalving van onze Heere Jezus?
- 13) Wat betekent het, dat onze Heere door de Vader is aangesteld?
- 14) Wat wordt ons door God jegens Hem geboden?
- 15) Hoe wordt Hij wel genoemd vanwege dit ambt?
- 16) Door wie is de Heere Jezus tot zijn ambtsvervulling bekwaamd?
- 17) Welke Schriftplaats las de Heiland in de synagoge te Nazareth en wat zei Hij daarvan?
- 18) Wanneer was de Heilige Geest op de Heere Jezus neergedaald?
- 19) Wat gaf Hij te kennen door Zich te laten dopen in de Jordaan?
- 20) Tot wat voor ambtstaak is Christus aangesteld en bekwaamd?
- 21) Mocht men vroeger óók koning en priester tegelijk zijn in Israël?
- 22) Uit welke geschiedenis blijkt dat?
- 23) Wat heeft koning David in Ps. 110 van de Messias voorspeld?
- 24) Wat is de betekenis van het woord profeet nièt? (I)
- 25) Wat kan men beter noemen als de betekenis van het woord profeet?
- 26) Wie sprak reeds in de profeten van het O.T.?
- 27) Wat bleek Jezus te zijn, toen Hij optrad en waaruit bleek dat?
- 28) Door Wie hebben ook de apostelen later gesproken?
- 29) Wat heeft God ons door Christus bekend gemaakt?
- 30) Welke zonde begaat men, wanneer men met het Woord van profeten en apostelen geen genoegen neemt?
- 31) Wie spreekt tot ons in heel de Schrift?

- 32) Waarvan onderwijst Hij ons zo al in die Schrift?
- 33) Welke taak hadden Israëls priesters? (II)
- 34) Waardoor is het priesterschap van Aäron vervangen?
- 35) Waarom was Christus' priesterschap niet schaduwachtig?
- 36) Waarom was het niet overerfelijk?
- 37) Moest Christus' priesterlijk werk telkens weer herhaald worden? Wiens werk wel?
- 38) Waar is Christus met zijn volkomen verzoening binnengegaan?
- 39) Wat is Christus nu nog steeds in de hemel?
- 40) Waarom is de mis van de Roomsen een belediging van Christus' priesterlijke offer?
- 41) Wat moesten Israëls koningen voor hun volk zijn? (III)
- 42) Waarop mochten Israëls koningen niet vertrouwen?
- 43) Hoe moesten zij regeren?
- 44) Hoe zou de Messias zijn rijk niet uitbreiden en hoe wel?
- 45) Hoe kwam het, dat de Joden in de Heere Jezus niet koning Messias herkenden?
- 46) Waarop heeft de schare en hebben zelfs Jezus' eigen discipelen gehoopt?
- 47) Wat dacht men, toen Jezus dood was?
- 48) Wat bewees de Heere Jezus na zijn opstanding, uit de Schrift?
- 49) Hield de Heere Jezus zijn intocht in Jeruzalem gezeten op een paard zoals een aardse koning? Hoe dan wel?
- 50) Wat zei de Heere Jezus tot Pilatus over zijn koninkrijk?
- 51) Hoe wordt dat koninkrijk verbreid?
- 52) Wanneer is Christus' rijk sterk uitgebreid?
- 53) Wat heeft Gabriël aan Maria over het koninkrijk van haar Zoon beloofd?
- 54) Waarover is Christus tot koning aangesteld?
- 55) Staat alleen de kerk onder Christus?
- 56) Wordt dit door iedereen erkend?
- 57) Waaraan zal Christus' rijk straks gelijk zijn?
- 58) Wanneer randt men Christus' koningschap over zijn kerk aan?

Vr.en antw. 32.

- 59) Op wie is de Heilige Geest later óók neergedaald?
- 60) Met welke woorden had de Heere Jezus dat beloofd?
- 61) Wie had dit reeds onder het O.T. beloofd?
- 62) Wanneer is die belofte vervuld?
- 63) Hoeveel betekenissen heeft die zalving door de Heilige Geest toen ook weer gehad?
- 64) Wat was de eerste betekenis van die zalving door den Geest?
- 65) Wat was de tweede?
- 66) Waaruit bleek dat vlak daarna?
- 67) Is de Heilige Geest alleen op de 12 apostelen neergedaald?
- 68) Wat zei de profetie dan?
- 69) Wie waren vroeger alleen door de Geest vervuld geweest?
- 70) Maar wie nu ook?
- 71) Wat waren sommigen van hen?

- 72) Is de Heilige Geest later ook op de heidenen neergedaald? Wie was zo'n heiden?
- 73) Wat heeft de Heere Jezus gedaan door op zijn kerk in die dagen zulke opvallende gaven uit te gieten?
- 74) Waarmee ging de Geest ook later voort?
- 75) Waardoor hebben wij gemeenschap met Christus en zijn lichaam, de kerk?
- 76) Tot een hoeveelvoudige taak zijn ook de Christenen geroepen?
- 77) Wie zal hen daartoe bekwamen?
- 78) Wat moeten wij daartoe veel doen?
- 79) Met welke woorden beschrijft de catechismus onze profetische roeping? (I)
- 80) Wat is daartoe eerst nodig?
- 81) Wat zal Christus straks doen, wanneer wij ons voor Hem schamen?
- 82) Wat is profeteren?
- 83) Mag men de leden der kerk dus dom houden?
- 84) Hoe kan dat gebeuren?
- 85) Is de kennis en belijdenis van Gods Woord alleen voor bijzondere mensen in de kerk?
- 86) Wat deed de apostel Johannes tegenover de dwaling?
- 87) Waarmee belijdt de catechismus onze priesterlijke taak? (II)
- 88) Wat moeten wij allereerst offeren?
- 89) Wat betekent dat?
- 90) Waartoe moeten wij bij vervolging bereid zijn?
- 91) Voor wie moeten wij ook bidden?
- 92) Hoe wordt in Z. 12 onze koninklijke taak beschreven? (III)
- 93) Waarover gaf God aan de mens na de schepping heerschappij?
- 94) Waartoe heeft de mens zich verlaagd?
- 95) Wie werd onze heer?
- 96) Wat is de vrucht van Christus' overwinning op de satan?
- 97) Waarom mogen wij ons nu niet meer met de zonde en de duivel inlaten?
- 98) Van welke wapenen mogen wij ons in de strijd tegen de zonde niet bedienen?
- 99) Waar staat des Christens wapenrusting beschreven en wat behoort daar zo al toe?

Schriftplaatsen:

Hebr. 5:4, 5. En niemand neemt zichzelf die eer aan, maar die door God geroepen wordt, gelijkterwijs als Aäron. Alzo heeft ook Christus Zichzelf niet verheerlijkt om Hogepriester te worden, maar Die tot Hem gesproken heeft: Gij zijt mijn Zoon, heden heb Ik U gegenereerd.

Hand. 3:22. Want Mozes heeft tot de vaderen gezegd: De Heere, uw God, zal u een profeet verwekken uit uwe broederen, gelijk mij; dien zult gij horen in alles wat Hij tot u spreken zal.

Hebr. 3:1. Hierom, heilige broeders, die der hemelse roeping deelachtig zijt, aanmerkt de apostel en hogepriester onzer belijdenis, Christus Jezus.

Luc. 1:32, 33. Deze zal groot zijn en de Zoon des Allerhoogsten genaamd worden; en God, de Heere, zal Hem de troon van zijn vader David geven. En Hij zal over het huis Jakobs koning zijn in der eeuwigheid en zijns koninkrijks zal geen einde zijn.

Nalezen:

Luc. 4:16-21. De Heere Jezus heeft in de synagoge van Nazareth verklaard, dat de profetie van Jes. 61, over de Messias, thans vervuld was, door zijn doop in de Jordaan, waarbij de Vader Hem had aangewezen en de Geest Hem had gezalfd.

LES 18. [Zondag 13]

33e vr. *Waarom is Hij Gods eniggeboren Zoon genaamd, ofschoon wij toch ook Gods kinderen zijn?*

Antw. *Omdat alleen Christus de eeuwige natuurlijke Zoon van God is. Maar wij zijn om zijnentwille tot kinderen Gods aangenomen.*

Onze Heere Jezus was nog in de verte familie van Johannes de Doper. Hun moeders waren "verwanten", Luc. 1:36 (N. V.). De moeder van Johannes de Doper, de oude Elisabeth, is één van de eersten geweest, aan wie God bekend maakte, dat Maria de moeder van zijn Zoon zou worden, Luc. 1:35, 43. ¹⁾ De Heere Jezus is toen ongeveer een half jaar na Johannes geboren en dus bleven die twee hun hele leven lang een half jaar met elkaar in leeftijd schelen. De Heere Jezus was de jongste. ²⁾ Toch is het eens gebeurd, toen zij beiden volwassen mannen waren, dat Johannes wees op de Heere Jezus en zei: "Deze is het, van Wie ik zeide: Na mij komt een man, die mij vóórgelaten is, want Hij was eer dan ik", Joh. 1:30 (N. V.). Hoe kon dat nu? Ook heeft de Heere Jezus Zelf eens gezegd: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: eer Abraham was ben Ik", Joh. 8:58. Ja zelfs lezen we in Col. 1:17 van Hem, dat Hij was "vóór alle dingen". En in Micha 5:1: "Wiens uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid". Hoe kon dat nu?

Dat kon, ³⁾ omdat onze Heere niet alleen een echt Kind en een echte Man was, maar ook de Zoon van God, die eeuwig bij zijn Vader en Zelf ook God was en Zelf de Schepper van hemel en aarde was. Weliswaar heeft Hij tijdens zijn verblijf op aarde daarvan nooit extra laten blijken. Hij gedroeg zich dan, in dit opzicht, veel eer gelijk een koning, die incognito reist. Soms laat een koning, wanneer hij zich bevindt in het buitenland, tijdelijk zijn vorstelijke eer varen en draagt hij de naam van een gewone onderdaan. Maar hij ontvangt dan natuurlijk ook geen eerbewijzen als anders, b.v. een erewacht enz. ⁴⁾ Zo heeft onze Heiland ook tijdens zijn aards verblijf zijn Goddelijke majesteit verborgen gehouden. Zelfs toen Hij in grote nood geraakte en Zich met één bewijs van zijn almacht daaruit had kunnen redden, heeft Hij dat toch nooit gedaan. Daarop heeft de apostel het oog als hij van de Heere Jezus verhaalt: "Die in de gestaltenis Gods zijnde geen roof geacht heeft" ⁵⁾ (d.w.z. er niet van geprofitteerd heeft) Gode evengelijk te zijn", Filipp. 2:6. De Heere Jezus heeft nooit Zichzèlf behaagd, Rom. 15:3, maar altijd het werk van een Knecht des HEEREN gedaan. Totdat zijn vernedering voorbij was, bij zijn opstanding uit de doden. Toen is Hij krachtig bewezen te zijn de Zoon van God, Rom. 1:4. Toch, ⁶⁾ zelfs ondanks die verberging van zijn Goddelijke majesteit, is het telkens gebleken, dat de Heere Jezus Gods Zoon was. ⁷⁾ Toen Hij gedoopt was in de Jordaan, riep de Vader: "Deze is mijn Zoon, mijn Geliefde, in welke Ik mijn welbehagen heb", Matth. 3:17. ⁸⁾ Petrus beleed Hem als de Messias met de woorden (en die had hem de Vader Zelf in het hart gegeven): "Gij zijt de Christus, de Zoon des levende Gods", Matth. 16:16. ⁹⁾ Tenslotte heeft de Heere het Zèlf van Zich getuigd. Het was voor Kajafas. Hij behoefde toen niet meer te zwijgen over zijn Goddelijke majesteit. De erkenning, dat Hij Gods Zoon was, bezorgde Hem toen veel eer smaad dan profijt. Toen sprak Hij ronduit, dat Hij de Messias was, de Zoon van God, Matth. 26:63, 64. En Hij is daarop als godslasteraar ter dood veroordeeld. En dat voor ons, die ons in het paradijs óók voor God hadden uitgegeven en wij waren het nièt. Maar de Heere Jezus had Zich er nooit op laten voorstaan en Hij was het wèl.

¹⁰⁾ Nu zijn er in de kerk telkens mensen opgestaan, die meenden, dat de Heere Jezus toch niet echt God was. Vroeger hebben we al over zo iemand gesproken bij Zondag 8, n.l. over Arius. Deze man leerde, dat de wereld niet door God geschapen was, maar door een wezen, dat eerst, vóór de schepping, zelf ook door God geschapen was. En dat zou dan Gods Zoon geweest zijn. In later eeuwen waren er, die beweerden, dat Christus pas na zijn dood en opstanding tot God was verheven, ter beloning van zijn trouwe ambtsvervulling. Hij kreeg toen ter beloning de titel van God, zei men. En omdat de Heere Jezus tijdens zijn aards verblijf zijn Goddelijke luister verborgen gehouden heeft, schijnen deze ketters inderdaad gelijk te hebben. Het is echter slechts schijn. Lees maar eens wat de apostelen van Hem getuigen. Bijv. de apostel Johannes. Zeker, het is wel

waar, dat de apostel Johannes er telkens grote nadruk op legt, dat de Heere Jezus een echte Man geweest is. (Later zullen we het er wel eens over hebben waaròom hij dit deed). Hij vertelt b.v. dat hij zelf gezien heeft, dat er uit het dode lichaam des Heeren bloed en water kwam, Joh. 19:34, en dat hij de Heere Jezus met zijn eigen handen heeft getast en met zijn eigen ogen gezien en met zijn eigen oren heeft horen spreken, 1 Joh. 1:1. Hij noemt de Heere Jezus dan ook "het Woord", omdat onze Heiland ons meer dan iemand ooit tevoren over God, zijn Vader, heeft medegedeeld. Hij was "De Spreker" over God bij uitstek, Joh. 1:18. Maar ¹¹⁾ van die Spreker of Leraar verhaalt Johannes ons dan alleréérst, dat Hij "in den beginne" (d.w.z. bij de schepping, zie Gen. 1:1) er al was en dat Hij bij God was en..... dat Hij God was en dat alle dingen door Hem zijn gemaakt, Joh. 1:1-3. En om nog een andere apostel te noemen, Paulus heeft wèl geschreven, dat Christus "zoveel het vléés aangaat" afstamde uit het Joodse volk, maar ¹²⁾ dat Hij overigens was "God boven allen te prijzen in der eeuwigheid", Rom. 9:5. En zoëven zagen we ook, dat de apostel in Filipp. 2:6 juist schreef, dat de Heere Jezus tijdens zijn vernedering toch "Gode evengelijk" was. Trouwens, als we er eenmaal erg in hebben, valt ons telkens op, dat de Schrift aan Christus dezelfde eer bewijst als aan zijn Vader, die wij bepaald eren als de Schepper, Maar de Schrift noemt onze Heere Jézus net zo goed "het begin der schepping Gods" d.w.z. de voortbrenger van de Schepping, Openb. 3:14. Hij wordt ¹³⁾ zelfs meermalen Jahwèh genoemd. We lezen b.v., dat het volk bij Horeb, toen er geen water was, Jahwèh verzocht, Ex. 17:2. Maar als Paulus in 1 Cor. 10:9 over die zelfde geschiedenis spreekt, zegt hij, dat ze toen Christus verzochten. Daaruit leren we, dat Christus ook Jahwèh, de HEERE is. Hetzelfde kan iedereen zien, die met elkaar vergelijkt, Jes. 6:3 en Joh. 12:41; Ps. 68:19 en Ef. 4:8, enz. Kortom, de profetie is vervuld, dat de Messias zou genaamd worden: "de HEERE onze Gerechtigheid", Jer. 23:6. Trouwens ¹⁴⁾ wannéér de Heere Jezus tijdens zijn verblijf op aarde als God werd vereerd, heeft Hij die hulde nooit als onbetamelijk afgewezen. Dàt niet. Dat zouden wij wèl moeten doen. Bijvoorbeeld, toen Cornelius voor Petrus neerviel, zei deze: "Sta op, ik ben ook zelf een mens", Hand. 10:26. Een schepsel mag geen Goddelijke eer aanvaarden, Ex. 20:3; Hand. 12:22, 23. Dat zou godslasterlijk zijn. Maar toen de Heere Jezus in die nacht, waarin Hij over het water gelopen had, bij de discipelen aan boord was gekomen en zij tot Hem spraken "Waarlijk, Gij zijt Gods Zoon" Matth. 14:33, heeft Hij die hulde nièt afgewezen, want zij kwam Hem toe, Openb. 5:13. Daarom heeft de kerk het volste recht in haar catechismus te belijden, dat Gods Zoon niet geschapen is en dat Christus ook niet tot Gods Zoon verhéven is, maar dat Hij God uit God is, van dezelfde Goddelijk natuur als zijn Vader. Want de Schrift noemt Hem Gods eniggeboren Zoon, Joh. 1:14; 1 Joh. 4:9, en Gods eigen Zoon, Rom. 8:32, en zij zegt: Wie de Zoon loochent, loochent ook de Vader, 1 Joh. 2:23. Het behoeft ons niet te verwonderen, dat de kerk steeds zo krampachtig heeft vastgehouden aan de belijdenis der Godheid van Christus. In de eerste plaats, omdat de Schrift haar uitdrukkelijk leert en niemand de Schrift mag tegenspreken. Maar ook, omdat (zoals we bij Zondag 5 en 6 hebben gezien) "een bloot schepsel" onder de last van Gods toorn zou zijn bezweken. Bovendien zijn wij thans verlost door het bloed van Hem, die Gòd was, waardoor zijn bloedstorting van zo grote kracht en waarde is geweest, 1 Joh. 1:17.

Nu spraken we tot nog toe alleen maar over de Heere Jezus en zagen, dat Hij Gods Zoon en God Zelf is. Intussen worden ook wij zèlf door de Schrift "zonen en dochteren van God" genoemd, 2 Cor. 6:8. Betekent dat nu hetzelfde als wanneer de Schrift leert, dat Jezus Christus "Gods Zoon" is?

Neen, hier is zeer groot verschil.

Inderdaad is het wel zo, dat God met zulke vijanden als wij jegens Hem geworden waren, wel weer te doen heeft willen hebben en ze tot zijn kinderen maakte. Maar dat is enkel uit genade. We moeten hier daarom op twee, ja op drie punten van verschil letten.

Ten eerste is de Heere Jezus Christus, gelijk we gezien hebben, *volkomen aan God gelijk*, maar ¹⁵⁾ zo zijn wij, mensen niet geschapen en wij wòrden het ook nooit. Het is juist zo'n grote zònde van Adam geweest — en van ons in hem — niet tevreden te zijn geweest met de eer van "Kind Gods" te zijn, Luc. 3:38, maar zich aan God gelijk te

hebben willen maken, Gen. 3:5. En wanneer thans de gelovigen kinderen Gods worden genoemd, betekent dat wèl, dat God door het woord der Waarheid in hun harten het geloof in Christus heeft gewerkt en hen naar zijn beeld vernieuwt, Col. 3:10; Jac. 1:18, zodat zij als gehoorzame kinderen weer in alles naar de wil van God, hun Vader, gaan doen, Marc. 3 : 34, 35. Daarom noemt de Schrift hen soms "uit God geboren", 1 Joh. 3:9. Maar dit betekent volstrekt nièt, dat wij ooit Gode evengelisch zouden worden. Dat bedoelt de Schrift ook niet, wanneer ze zegt, dat wij "der Goddelijke natuur deelachtig zijn", 2 Petr. 1:4. Daarmee is dan volstrekt niet bedoeld, dat wij allen eens wezens zouden worden met de God en Vader van onze Heere Jezus Christus. Alleen onze Heiland is Gods eniggeboren Zoon, den Vader eeuwig gelijk en met de Vader één. Neen, het wil zeggen, dat wij weer het beeld gaan vertonen van God. Dat wij weer gaan doen wat God doet, als mensen dan, door weer te wandelen in gerechtigheid en heiligheid, in tegenstelling, gelijk Petrus zelf in 't vervolg schrijft, met de heidenen, die leefden in zondige begeerlijkheden tot hun verderf.

Ten tweede had onze Heere Jezus Christus het volste rècht Zich als Zoon van God te laten gelden, al heeft Hij van dat recht geen gebruik gemaakt. Maar ¹⁶⁾ dat wij zonen en dochteren van God zijn, hebben wij slechts te danken aan Gods ontferming. Zoals de dochter van de farao meelij had met dat huilende jongetje van Amram en Jochebed en hem tot haar aangenómen kind maakte, Ex. 2:10, 20, zo is het ook louter uit ontferming geweest, dat God uit heel het zondige mensengeslacht¹⁷⁾ het volk van Israël verkoos tot zijn zoon, Ex. 4:22; Deut. 7:7, 8; Hos. 11:1, en de Israëlieten noemde "kinderen des HEEREN", Deut. 14:1. Dat had ook Israël toen reeds bij voorbaat te danken aan onze Heere Jezus Christus, die komen zou om als Middelaar tussen God en mensen op te treden, 1 Tim. 2:5.

En ten derde mogen wij wel helemaal dankbaar zijn, dat God hetzelfde verbond der genade, waardoor vroeger de Joden tot God "Abba" (d.w.z. Vader) mochten zeggen, ook met ons heeft willen sluiten. Want toen de Jòden al kinderen des HEEREN waren, waren wij, in onze voorouders, ¹⁸⁾ nog vreemdelingen, Ef. 2:12, en had God Zich over óns nog niet ontfermd, 1 Petr. 2:20, en ¹⁹⁾ moest een heiden in die vroegere dagen, wilde hij behouden worden, volledig Jood worden door zich te laten besnijden en al de schaduwachtige regels der wet van Mozes na te leven. ²⁰⁾ Maar onze Heere Jezus heeft door zijn dood en bloedstorting die "middelmuur des afscheidsels", Ef. 2:14, verbroken en dat "handschrift, dat tegen ons was, in inzettingen bestaande", uitgewist, Col. 2:14. Sindsdien konden ook heidenen, die in Hem geloofden, met het volste recht "kinderen Gods" heten, Joh. 1:12, zonder zich te behoeven te laten besnijden, n.l. enkel door het geloof in Christus, Gal. 3:26. Zij mochten mèt hun kinderen (want het zelfde evangelie als dat van Abraham gaf God ook aan hen, n.l. Ik zal uw God zijn en de God van uw zaad, Gal. 3:8) mede-erfgenamen zijn van Christus, hun oudste Broeder, Rom. 8:15, 16, 17, 29. Dus mogen wij wel helemaal met de kerk van het N.T. dankbaar belijden, dat "wij om Christus' wil uit genade tot kinderen Gods aangenomen zijn". Want wij zijn er maar later bij gekomen. Het verbond der genade was eerst alleen voor de Joden, Ef. 2:12.

34e vr. *Waarom noemt gij Hem onze Heere?*

Antw. *Omdat Hij ons met lichaam en ziel van al onze zonden, niet met goud of zilver, maar met zijn dierbaar bloed gekocht en van alle heerschappij des duivels verlost en ons Zich tot een eigendom gemaakt heeft.*

"De negerhut van Oom Tom" is een mooi boek, maar er staan verschrikkelijke dingen in. Wat had Oom Tom eerst een goede plaats bij de familie Shelby. Wat gingen die aanzienlijke mensen vriendschappelijk met hun slaaf om. Maar later moest hij verkocht worden en werd hij het eigendom van de woesteling Legree, die hem op z'n plantage hard liet werken en eindelijk doodsloeg. Wie zo'n boek gelezen heeft, huivert, wanneer hij het woord slaaf tegenkomt. En de slavernij is ook een ontzettend gevolg van de zonde in deze wereld. 't Is weerzinwekkend, dat de ene mens de andere "bezit". Toch is

dat boek zelf er een bewijs voor, dat iedere slaaf nog geen slecht leven had bij z'n baas. Dat hing er maar van af of hij een goede of slechte meester had. Wie een goede heer had, werd goed verzorgd en kon zo nodig op diens bescherming rekenen. 't Is wel voorgekomen, dat vrije mensen in tijden van gevaar gaarne slaven werden van een machtige heer om in diens hoede veilig te zijn. Ook stond menige slaaf bij zijn meester hoog aangeschreven. De Schrift verhaalt er ook van. Wanneer Abraham kinderloos gestorven zou zijn, zou zijn slaaf Eliëzer zijn erfgenaam zijn geweest, Gen. 15:2, en Jozef werd door Potifar gesteld "over zijn huis en alwat hij had gaf hij in zijn hand", 39:4. Daarom moeten we toch niet altijd huiveren, wanneer de Schrift het woord slaaf gebruikt, zéker niet, wanneer zij zegt, dat wij "slaven" van onze Heiland zijn en dat Hij onze "Heer" is. Want Hij is zo'n goede Heer voor ons, dat Hij zijn leven voor ons heeft overgehad en dat Hij ons thans nog zeer liefheeft en voor ons als voor zijn eigen lichaam zorgt. Slaven van Christus te zijn, door Hem gekocht, dat is iets zeer heerlijks.

Vroeger, bij vr. 25 en 33, hebben we al een paar maal gesproken over de naam "HEERE", met vijf hoofdletters. Dat woord dient in onze statenvertaling, zo zagen we,²¹⁾ om het Hebreeuwse woord Jahwèh weer te geven. De HEERE was Israëls trouwe God en is dat nu ook voor ons geworden. Maar nu ontmoeten we ook vaak een woord, dat veel op die eerste naam lijkt, n.l. de naam "Heere", met één hoofdletter.²²⁾ Diè wordt in het N.T. vaak gebezigd ter aanduiding van de Middelaar tussen God en mensen, Jezus Christus, en dat is dan de vertaling van het Griekse woord Kurios.²³⁾ Dat Griekse woord betekende "heer" en kon net zo worden gebruikt als òns woord "heer". Wij kunnen immers zeggen, dat een koning of keizer de heer is over een volk of land, maar ook dat iemand de heer is of de baas van een hond. Zo kan in de Schrift dat woord Kurios eveneens een hoge titel zijn, b.v. voor God de HEERE, Marc. 12:11, en voor de Romeinse keizer, Hand 25:36, maar het kan ook worden gebruikt om aan te geven, dat iemand de heer en meester is over een wijngaard, Marc. 12:9; Luc. 13:8, een ezelsveulen, Luc. 19:33, een hond, Matth. 15:27, een slavin, Hand. 16:16, een slaaf, Ef. 6:5.

Herhaaldelijk wordt nu onze Heiland in de Schrift ook Kurios genoemd, en dan niet omdat Hij God was. (Dat was Hij wel, gelijk we bij vr. 33 gezien hebben). Neen, de naam Kurios of Heer wordt dan gegeven aan onze Heiland,²⁴⁾ omdat Hij als een echt mens gestorven is, maar na zijn lijden en gehoorzaamheid door de Vader is opgewekt en verhoogd aan zijn rechterhand in de troon, zodat Hij zeggen mocht: "Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde", Matth. 28:18. Zo mocht de Man Jezus nu spreken. "Want hiertoe is Christus gestorven en levend geworden, opdat Hij èn over doden èn over levenden heersen zou", Rom. 14:9 (N. V.). Voor het woord "heersen" staat dan in het Grieks Kurios zijn, Heer zijn. Zo draagt onze Heiland dus ook die zeer hoge titel. En dat ten eerste als Heer der heerlijkheid, Jac. 2:1. Maar Hij wordt ook Kurios, Heer, genoemd om daardoor aan te geven, dat Hij *de Bezitter is van slaven*.²⁵⁾ Want wanneer er in onze St. V. staat, dat wij "dienstknechten" van Christus zijn, mag men dat ook vertalen door "slaven" van Christus. Zie b.v. de N. V. van 1 Cor. 7:22: "Want de slaaf, die in de Heere geroepen werd, is een vrijgelatene des Heeren. Evenzo is hij, die als vrije geroepen werd een slaaf van Christus. Gij zijt gekocht en betaald". In dit geval behoeven we het woord "slaaf" helemaal niet akelig te vinden. Want Jezus is een goede Heer. Bij Hem hebben we 't goed. En wij staan bij Hem ook in ere, als zijn vrienden.

Voorheen is dat anders geweest. Toen waren wij vijanden van God. We waren tegen God opgestaan en²⁶⁾ voor straf had God ons overgegeven aan de heerschappij van zonde en satan. En die heerschappij is hard. Zij eindigt in de dood en het hels verderf. Matth. 25:41; Rom. 1:26, 28; 6:17, 23; Hebr. 2:14; Openb. 20:11. Maar God heeft Zich over ons menselijk geslacht willen ontfermen. Hij heeft zelfs een heel volk,²⁷⁾ Israël, verkoren om zijn eigendom te zijn, Ex. 19:5, 6. Toen waren wij nog één en al duisternis, in onze heidense voorouders.²⁸⁾ Van die macht van satan, de overste dezer wereld. Joh. 14:30, en van die heerschappij der duivelen speciaal over de heidenwereld, spreekt de Schrift meermalen, Lev. 17:7; Deut. 32:17; 1 Cor. 10:20. Totdat God Zich ook over ons ontfermde en van ons het nieuwe Israël maakte, 1 Petr. 2:9, 10. Dat gebeurde, toen

door het kruis en de dood van Christus "de middelmuur des afscheidsels" tussen Joden en heidenen was geslecht. Toen heeft God door het evangelie ook de heidenen in groten getale geroepen uit de duisternis tot het koninkrijk van de Zoon zijner liefde. Col. 1:13.²⁹⁾ Christus is gekomen "om de werken des satans te verbreken", 1 Joh. 3:8, en heeft de heerschappij van de duivel in deze wereld³⁰⁾ door de arbeid der apostelen, vooral door de prediking van Paulus, krachtig achteruitgedrukt, zodat diens terrein en invloed sterk inkrompen, Hand. 26:17, 18; Openb. 20:2, 3, 7, en vele heidenen zijn toen "verlost uit hun ijdele wandeling, die hun van de vaders overgeleverd was", 1 Petr. 1:18; 2 Petr. 2:1.

Alleen maar, wanneer men oudtijds op de markt een slaaf wilde kopen, kon men slechts terecht als men genoeg goud en zilver bezat. Maar daarmee heeft de Heere Jezus ons niet kunnen kopen. Want bij wijze van gelijkenis zegt de Schrift wel 's, dat Hij ons "van de markt gekocht heeft", Gal. 3:13; 4:5.³¹⁾ Maar Christus heeft ter voldoening aan Gods gerechtigheid heel wat meer moeten betalen dan edel metaal. Hij moest zijn leven geven. Hij sprak Zelf eens: "De Zoon des mensen is gekomen om zijn ziel te zetten tot een rantsoen voor velen", Matth. 20:28. "Ziel" betekent hier dan leven en "rantsoen" betekent losprijs. Wij zijn verlost door Christus' bloed, Matth. 26:28; Ef. 1:7; Openb. 5:9. Daarom schreef de apostel Petrus aan de Christenen in Bithynië en omgeving, die vroeger heidenen waren geweest: "Wandelt dan in vreze de tijd uwer vreemdelingschap, wetende, dat gij niet met vergankelijke dingen, zilver of goud, zijt vrijgekocht van uw ijdele wandel, die u van de vaders overgeleverd is, maar met het kostbare bloed van Christus, als van een onberispelijk, vlekkeloos lam", 1 Petr. 1:17, 18, 19 N. V.

³²⁾ Wanneer nu in vroeger eeuwen iemand op de markt een slaaf gekocht had, was die slaaf geheel van hem, zijn lijfeigene, en al werkte die slaaf nu nog zo hard, hij kon nimmer aanspraak maken op loon. Hoe zouden wij ons dan loon kunnen waardig maken tegenover onze "Heer" Jezus, Wiens eigendom wij zijn? De Heere Jezus sprak Zelf eens: "Wie van u zal tot zijn slaaf, die voor hem ploegt of het vee hoedt, als hij van het land thuiskomt, zeggen: Kom terstond hier aan tafel zitten? Zal hij niet veeleer tot hem zeggen: Maak mijn maaltijd gereed, schort uw kleren op en bedien mij, tot ik klaar ben met eten en drinken, en daarna kunt gij eten en drinken? Zal hij de slaaf soms danken, omdat hij deed wat hem bevolen was? Zo moet ook gij, nadat gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn onnutte slaven; wij hebben slechts gedaan, wat wij moesten doen", Luc. 17: 1-10 (N. V.).-Oudtijds werd een slaaf evenmin bedankt of betaald als tegenwoordig een paard.³³⁾ En zoals oudtijds een slaaf maar niet luieren mocht of weglopen, want hij was geen baas over zichzelf, zo mogen ook wij, die door Christus als totale mensen gekocht zijn, maar niet met onszelf doen wat wij willen. De apostel waarschuwde b.v. de Corinthiërs aldus voor hoererij: "Weet gij niet, dat uw lichamen leden van Christus zijn? Zal ik dan leden van Christus wegnemen om er leden ener hoer van te maken? Of weet gij niet, dat uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, die in u woont, die gij van God ontvangen hebt en dat gij niet van uzelf zijt? Want gij zijt gekocht en betaald. Verheerlijkt dan God met uw lichaam", 1 Cor. 6:15, 16, 19, 20 (N. V.). Al onze krachten en gaven komen toe aan Christus, die er zo duur voor betaald heeft. Daarom mogen wij in onze handen geen schunnig boek nemen en met onze oren niet naar vuile taal horen en er onze harten niet door laten bezoedelen. Want ook onze handen, ogen, oren, ja ons hart zijn van Christus. Daarom moeten Christenen wel de bioscoop schuwen, vuile praat enz.

Zò zijn wij "slaven", d.w.z. gekochten, van Christus. In dit verband heeft het woord slaaf in 't geheel geen akelige klank meer. In oude tijden kwam een slaaf geheel voor rekening van zijn heer. Door zijn heer werd hij gevoed en gekleed en zo nodig beschermd. Zo mogen wij ons geheel verlaten op Jezus, onze goede Meester. Hij gaat ook vriendschappelijk met ons om. Hij sprak tot de discipelen: "Ik noem u niet meer slaven, want de slaaf weet niet wat zijn heer doet; maar u heb Ik vrienden genoemd, omdat Ik alles wat Ik van mijn Vader gehoord heb. u heb bekend gemaakt", Joh. 15:15 (N. V.).³⁴⁾ Heeft er wel ooit één slaaf zulk een Kurios gehad als wij? Hij leeft dag en nacht met ons mee. Hij bidt voor ons. Ook als we sterven, zijn we nog in zijn hoede,

Hand. 7:56, 59: Rom. 14:7, 8. Na onze dood komen we bij Hem, Filipp. 1:23. Wanneer Hij wederkomt, ten uitersten dage, zal Hij ons opwekken, Joh. 6:39. en ons lichaam aan het zijne gelijkmaken, Filipp. 3:21. Deze Kurios, deze "Heer" Jezus is "de Koning der koningen en de Heer der heren", Openb. 19:16. Daarom spreken we gewoonlijk liever niet kortaf van de *Heer* Jezus, zònder die e er achter. Behalve een enkele keer, als wij op dat Heer-en-Gebieder-zijn van Hem even de aandacht willen vestigen. Maar anders spreken we doorgaans liever van onze Heere Jezus, mèt die e er achter.³⁵⁾ Niet alleen omdat het zo vloeiender Nederlands is (we spreken ook van werkéloos, rustèloos, naméloos en niet van werkloos enz.), maar vooral omdat het zo eerbiediger klinkt tegenover onze Heiland.

Om te beantwoorden: Vr. en antw. 33.

- 1) Wie was het eerst geboren Joh. de Doper of de Heere Jezus?
- 2) Wat heeft Joh. de Doper tóch eens van Jezus gezegd?
- 3) Hoe kon dat?
- 4) Heeft de Heere Jezus het altijd laten merken, dat Hij Gods Zoon was?
- 5) Wat bedoelt de apostel als hij zegt, dat Christus "hct geen roof geacht heeft" Gode evengelijk te zijn?
- 6) Is het dan tijdens Christus' vernedering nooit gebleken, dat Hij Gods Zoon was?

7, 8 en 9):

Bij welke gelegenheid dan b.v.?

- 10) Is de Godheid van Christus ook wel geloochend? En wat beweerden zulke mensen dan?
- 11) Maar wat vertelt ons de apostel Johannes direct in het begin van z'n evangelieverhaal, hoewel hij daarin met grote nadruk zal verhalen, dat de Heere Jezus een echt mens was?
- 12) En wat schrijft de apostel Paulus in Rom. 9, nadat hij eerst gezegd heeft, dat de Heere Jezus "zoveel het vlees aangaat" uit het Joodse volk stamde?
- 13) Wordt de Heere Jezus in de Schrift ook wel Jahweh of HEERE genoemd? Waar b.v.?
- 14) Heeft de Heere Jezus tijdens zijn vernedering ook wel reeds Goddelijke hulde ontvangen? Wanneer b.v.?
- 15) Wanneer wij kinderen Gods worden genoemd, wil dat dan zeggen, dat wij ook Gode evengelijk zijn? Waarom niet?
- 16) En hoe worden wij weer kinderen Gods? Omdat wij er recht op hebben of uit genade?
- 17) Welk volk heeft God tot zijn zoon aangenomen?
- 18) Wat waren wij toen nog. in onze voorouders?
- 19) Wat moest een heiden in die tijd doen, indien hij behouden wilde worden?
- 20) Wie heeft daaraan een eind gemaakt?

Vr. en antw. 34.

- 21) Wat betekent het woord "HEERE" (met 5 hoofdletters)?
- 22) En wat kan het woord "Heere" betekenen (met 1 hoofdletter)?
- 23) Welke dubbele betekenis kan het woord Kurios hebben?
- 24) Waarom is de naam Kurios aan onze Heiland gegeven?
- 25) Maar wanneer onze Heiland een Heer en Bezitter van "slaven" wordt genoemd, wie

zijn dan die slaven?

- 26) Ouder welke heerschappij stonden wij eerst?
- 27) Welk volk werd tot Gods eigendom aangenomen?
- 28) Onder wiens macht lag toen het heidendom?
- 29) Wie heeft de werken des satans verbroken?
- 30) Waardoor is het machtsgebied van satan vooral ingekrompen?
- 31) Tegen welke prijs heeft Christus ons vrijgekocht?
- 32) Kreeg een slaaf ook loon? Zijn wij dus tot loonarbeiders gemaakt in de dienst van Christus?
- 33) Mogen wij met onszelf doen wat wij willen?
- 34) Waarom is het zo'n genot een slaaf van de Heere Jezus te mogen zijn?
- 35) Waarom spreken we liever van Heere Jezus?

Schriftplaatsen:

Filipp. 2:5, 6. Want dat gevoelen zij in u, hetwelk ook in Christus Jezus was, Die in de gestaltenis Gods zijnde, geen roof geacht heeft Gode evengelijk te zijn.

Rom. 9:5. Welker zijn de vaders en uit welke Christus is, zo veel het vlees aangaat, dewelke is God boven allen te prijzen in der eeuwigheid. Amen.

2 Cor. 6: 18. Ik zal u aannemen en Ik zal u tot een Vader zijn en gij zult Mij tot zonen en dochteren zijn, zegt de Heere, de Almachtige.

Rom. 8:15. Want gij hebt niet ontvangen de geest der dienstbaarheid wederom tot vreze, maar gij hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen, door welke wij roepen: Abba, Vader.

Rom. 14:9. Want hiertoe is Christus gestorven en levend geworden, opdat Hij èn over doden èn over levenden heersen zou. (N. V.)

1 Cor. 7:23. Gij zijt duur gekocht, wordt geen dienstknechten der mensen.

Nalezen:

Rom. 14:1 — 15:13. Blijkbaar bestond de gemeente te Rome deels uit Christenen van Joodse afkomst, deels uit Christenen van heidense afkomst. Onder de eersten waren er, die nog niet zo sterk waren in het geloof, dat zij inzagen, dat de Heere Jezus de schaduwen der wet had vervuld. Zij meenden nog bijzondere dagen (sabbaten?) te moeten vieren en zich van bepaald vlees (varkensvlees?) te moeten onthouden, en aten voor alle veiligheid slechts "moeskruident", d.w.z. plantaardig voedsel. (Paulus was het daarmee niet eens.) De anderen zagen toen wat uit de hoogte op hen neer en (ver)oordeelden hen. Maar dit keurde Paulus toch af. Die "zwakken in 't geloof" meenden immers door hun onthouding de Heere Jezus te dienen. En wanneer men zulken veroordeelde, matigde men zich rechten aan over iemand, die het eigendom was van Jezus als Heer. "Wie zijt gij, dat gij eens anders knecht oordeelt?" "Wij zijn des Heeren". Bezit van Christus. Hij is de Eigenaar. Blijft af van zijn eigendommen.

LES 19. [Zondag 14]

35e vr. *Wat is dat gezegd: Die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria?*

Antw. *Dat de eeuwige Zone Gods, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, ware menselijke natuur uit het vlees en bloed der maagd Maria, door de werking des Heilige Geestes aangenomen heeft, opdat Hij ook het ware zaad Davids zij, aan zijn broeders in alles gelijk, uitgenomen de zonde.*

Toen de apostel Paulus afscheid nam van de ouderlingen der kerk te Efeze, heeft hij hen gewaarschuwd ¹⁾ voor grote gevaren in de toekomst. Hij sprak: "Zo hebt dan acht op uzelf en op de gehele kudde, over welke de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke Hij verkregen heeft door zijn eigen bloed. Want dit weet ik, dat na mijn vertrek zware wolven tot u inkomen zullen, die de kudde niet sparen; en uit uzelf zullen mannen opstaan, sprekende verkeerde dingen, om de discipelen af te trekken achter zich", Hand. 20:28-30. Die voorspelling is uitgekomen. Volgens de overlevering heeft ²⁾ Johannes, die het langst van alle apostelen is blijven leven, later de zorg voor de gemeenten in Efeze en omgeving op zich genomen en moest hij daar optreden tegen gevaarlijke ketterijen. Na hem hebben getrouwe leerlingen zijn werk voortgezet.

Het is niet gemakkelijk nauwkeurig te zeggen wat die dwaalleraars hebben beweerd. Zij sloten zich n.l. aan bij allerlei gedachten, die door heidense filosofen reeds onder het volk waren gebracht, doch welke zij weer vermengden met zekere ideeën, welke ze in schijn ontleend hadden aan de Schrift, maar die in werkelijkheid voortkwamen uit hun tomeloze fantasie. Een gemeenschappelijke trek bij hen was echter wel deze, ³⁾ dat men minachtend durfde spreken over hetgeen de HEERE geschapen heeft, met name over de mens en zijn lichaam. Dat was maar lichaam, stof, vlees, zeiden ze. Daaraan was het kwaad te wijten en daarboven moest de mens verheven raken en een "geestelijk" mens worden, anders bleef men maar een "vleselijk" mens, een "natuurlijk" mens. Dat "vleselijke" was niet door God zelf geschapen, maar door een van de vele tussenwezens, die men zich tussen God en wereld in droomde. Deze ideeën uit de dagen van de apostelen en daarna hebben in de Christenheid grote invloed geoefend. Tot op onze tijd toe is de nawerking er van te bespeuren bij hen, die menen, dat 's mensen verlossing bestaat in het verheven raken boven de dingen van deze (door hen verachte) wereld of dat de mens daarom reeds onder Gods oordeel ligt, omdat hij maar een schepsel en mens is. Doch ⁴⁾ de Schrift leert, dat God alles goèd geschapen heeft, ook de mens, Gen. 1:31, en dat het kwaad niet zit in ons lichaam, maar voortkomt uit ons hart. Marc. 7:21. Het is in het geheel geen schande een mens te zijn, maar wel een zondig mens te zijn.

⁵⁾ Op de prediking van de apostelen durfden die dwaalleraars nu uit de hoogte neer te zien. De apostelen predikten n.l. het Evangelie van de Zoon van God, die ons vlees en bloed had aangenomen en aan het kruis gestorven was om ons weer met God te verzoenen. Dat was hùn echter te min. ⁶⁾ Zij kenden een veel hogere weg om weer in gemeenschap met God te komen. Dan moest men zich verheffen boven het aardse. Daarom onthielden sommigen zich van allerlei spijzen en dranken. Anderen beweerden echter, dat men zich van alles, wat door het lichaam geschiedde niets behoefde aan te trekken en er vrij op los kon zondigen, in ontucht, dronkenschap, enz. Boven dit aardse was iemand zoals zij, die in gemeenschap met God stonden door een "kennis", die ver boven dat eenvoudige en alledaagse evangelie der apostelen uitging, immers verheven. Zij waren door die bijzondere "kennis" van God geworden tot "geestelijke" mensen, zeiden ze, maar de apostelen en de meeste eenvoudige Christenen waren nog "vleselijk" en bleven nog staan bij dat evangelie van een Zoon van God, die mens geworden was en gestorven was. Zij echter 'waren zo achterlijk niet meer om te menen, dat de hoge God Zich dit verachtelijke mensenvlees zou hebben aangenomen. ⁷⁾ Daarom durfden sommigen van hen zelfs beweren, dat Gods Zoon niet in werkelijkheid was mens geworden, maar slechts in schijn en dat Hij ook niet waarlijk, maar slechts schijnbaar

geleden had aan het kruis. Sommigen durfden zelfs de vreselijke bewering te doen, dat Gods Zoon geen echt kindje van zijn moeder Maria was geworden, doch door haar was heengegaan "gelijk het water door een goot gaat". Precies zulke verschrikkelijke uitdrukkingen zijn later ook uit de mond van sommige Wederdopers vernomen in de 16e eeuw. Men heeft deze ketters, die beweerden, dat de Heere Jezus geen echt mens is geweest, doch slechts in schijn, ⁸⁾ Doceten genoemd. Zo moeten wij ook maar iedereen noemen, die in onze dagen beweert, dat al de feiten van Jezus' leven, vanaf zijn geboorte tot zijn hemelvaart, geen echte historische gebeurtenissen zijn geweest.

Nu leken die dwaalleraars met hun redematies wel zeer geleerd en Schriftuurlijk. Woorden als "geestelijk" en "vleselijk" kómen inderdaad in de Schrift voor, al hebben ze daar een geheel andere betekenis ("Vlees" is: ons boze hart en "Geestelijk" is: geregeerd door de Geest Gods). Zij kregen zelfs de naam van Gnostieken, een woord, dat ⁹⁾ afgeleid wordt van gnosis, het Griekse woord voor kennis, wetenschap. Maar toen zij blijkbaar reeds in de dagen van de apostelen begonnen hun dwaas gebazel als hoogst wetenschappelijke kost in de kerken op te dissen, lieten 's Heeren apostelen zich geen ogenblik van de wijs brengen. Een paar voorbeelden.

Paulus schreef: "Ziet toe, dat niemand u als een roof vervoere door de filosofie en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen", Col. 2:8 en hij waarschuwde voor de "valselijk genaamde wetenschap" (N. V.: "de ten onrechte zo genoemde kennis"; in het Grieks staat dan "gnosis"), 1 Tim. 6:20. Johannes schreef, dat er door het evangelie zoals hij en de andere apostelen — hij spreekt immers van "wij" — het predikten over de Heere Jezus, die zij immers zelf met hun ogen gezien, met hun oren gehoord en met hun handen getast hadden, dat daardoor er gemeenschap met God was en dus niet langs de weg der Gnostieken, 1 Joh. 1:1-3, en dat het onmogelijk kon samengaan: zeggen, dat wij gemeenschap met God hebben (zoals de Gnostieken beweerden) en in de duisternis wandelen (d.w.z. er maar op los zondigen). Zulke mensen waren niet vroom, maar leugenaars, schreef Johannes, 1 Joh. 1:6. Judas, de apostel, gaat ook geen stap opzij voor hun hoogmoedige taal, maar keert deze juist om en schrijft, dat die dwaalleraars, die in schijn de zonde zo erg vonden, doch in werkelijkheid er lustig in leefden, juist géén "Geestelijke" mensen waren (d.w.z. geen mensen, die zich lieten leiden door Gods Geest) maar "natuurlijke mensen, de Geest nièt hebbende", Judas:19. En Petrus doorziet hun quasi-vroomheid ook zeer scherp, wanneer hij hen vanwege "hun begeerlijkheden des vleses en ontuchtigheden" vergelijkt bij gewassen varkens, die wederkeren "tot de wenteling in het slijk" (d.w.z. Christenen, die weerkeren tot het vroegere vuile heidense leven) 2 Petr. 2:18-22.

En wat in het bijzonder betreft die dwaalgeesten, die durfden loochenen, dat de Heere Jezus Gods Zoon was en tegelijkertijd net zo'n echt mens als iedereen, tegen hen heeft zich vooral de ¹⁰⁾ apostel Johannes krachtig gekeerd. We lazen zoëven reeds de eerste verzen van zijn eerste brief (dat hij en de andere apostelen Gods Zoon heus zelf gezien en gehoord en met de handen getast hadden). In die brief schrijft hij verder aan de Christenen, die waren trouw gebleven aan het evangelie der apostelen: "Geliefden, gelooft niet een iegelijke geest, maar beproeft de geesten of zij uit God zijn; want vele valse profeten (d.w.z. predikers, leraars; ze trokken vaak van plaats tot plaats) zijn uitgegaan in de wereld. Hieraan kent gij de Geest van God: alle geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, die is uit God, en alle geest, die niet belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, die is uit God niet; maar dit is de geest van de antichrist, welke geest gij gehoord hebt, dat komen zal en is nu alreede in de wereld", 1 Joh. 4:1-3. Predikers, die van die verkeerde richting (van die "geest") waren, moest men beslist niet ¹¹⁾ in de gemeentelijke samenkomsten (die de eerste Christenen vaak maar gewoon bij elkaar aan huis hielden) laten optreden. "Want er zijn vele verleiders in de wereld gekomen, die niet belijden, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is: deze is de verleider en de antichrist. Ziet voor uzelfen toe, dat wij niet verliezen hetgeen wij gearbeid hebben, maar een vol loon mogen ontvangen. Een iegelijk, die over-treedt (d.w.z. die verder treedt, verder gaat, n.l. dan het Woord der apostelen) en niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet; die in de leer van Christus blijft, deze heeft

beiden de Vader en de Zoon. Indien iemand tot ulieden komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in huis (in de huisgemeente) en zegt tot hem niet: Zijt gegroet.", 2 Joh.:7-10. In dezelfde geest wordt ook gesproken in sommige geschriften van apostelléérlingen, welke ons bewaard bleven. In één ervan, dat door zekere Ignatius geschreven werd naar de gemeente van Smyrna (in de búurt van Efeze) bespeuren we grote blijdschap bij de schrijver, dat de Christenen te Smyrna "ten volle verzekerd waren omtrent onze Heere Jezus Christus, dat Hij, wat het vlees betreft, in waarheid uit het geslacht Davids is, Zoon van God naar de wil en de kracht Gods, in waarheid uit een maagd geboren, gedoopt door Johannes, opdat alle gerechtigheid door Hem zou volbracht worden, in waarheid onder Pontius Pilatus en de viervorst Herodes voor ons in het vlees gekruisigd". Dit is duidelijk tegen de Doceten. Ook het volgende: "Dat alles heeft Hij om ons geleden, opdat wij zouden behouden worden. En Hij heeft werkelijk geleden evenals Hij ook werkelijk Zichzelf heeft opgewekt; niet gelijk sommige ongelovigen zeggen, dat Hij in schijn geleden heeft. Zij, die zelf schijn zijn".

We begrijpen nu ook, waarom de apostel Johannes het nuttig geacht heeft een heel evangelieverhaal te schrijven over het Goddelijke Woord, dat "in den beginne was en bij God was en God was", om daarin met nog andere feiten, die Mattheüs, Marcus en Lucas in hun geschriften niet vermeld hadden, te bewijzen, ¹²⁾ dat die Zoon van God waarlijk mens geworden was ("Het Woord is vlees geworden" 1:14) en na een leven, waarin Hij evenals wij vermoeidheid, honger en dorst (4:6, 8, 31), droefheid en toorn (11:33, 35, 38) enz. gekend had, waarlijk gekruisigd, gestorven en begraven was. Johannes heeft op Golgotha alles tot het laatste toe meegemaakt. ¹³⁾ Hij zag dat een krijgsknecht Jezus' zijde doorstak met een speer en terstond kwam er bloed en water uit. Zoals dat gebeurt, wanneer men in een lijk snijdt (Vraag het maar eens aan een barbier). "En die het gezien heeft, (dat is Johannes zelf), die heeft het getuigd en zijn getuigenis is waarachtig; en hij weet, dat hij zegt, hetgeen waar is, opdat ook gij geloven moogt", 19:35. Daarna vertelt Johannes nog hoe hij zag, dat de Heere Jezus waarlijk met linnen doeken werd omwikkeld, 19:40. Door diezelfde doeken werd hij later dan ook van Jezus' waarachtige opstanding overtuigd, 20:8. En dat de Heere ook na zijn opstanding een echt mens was, heeft Maria Magdalena kunnen voelen, toen zij zijn voeten vastgreep, 20:17 (N.V. "houd Mij niet vast") en Thomas, toen de Heere tot hem zeide: "Breng uw vinger hier en zie mijn handen en breng uw hand en steek ze in mijn zijde; en zijt niet ongelovig, maar gelovig", 20:27. Zo'n echte Man was de Heere Jezus volgens Johannes.

En hiermee stemt het gehele N. T. overeen. ¹⁴⁾ Onze Heiland heeft een moeder gehad evenals wij allen, die Hem waarlijk ter wereld gebracht heeft, Luc. 2:7. Wanneer onze moeders die zware arbeid verricht hebben, zijn ze erg moe en hebben grote behoefte aan rust en liggen zij dagen lang te bed. Daarom zijn die Roomse plaatjes zo fout, waarop Maria is afgebeeld als vlak na de geboorte van onze Heiland, bij het bezoek van de herders, zittende op een stoel. Dat komt omdat de Roomsers niet geloven, dat Maria de Heere Jezus ter wereld bracht gelijk onze moeders ons. Zij noemen haar "altijd maagd". Maar de Schrift leert: "En het geschiedde, als ze daar (te Bethlehem) waren, dat de dagen vervuld werden, dat zij baren zou. En zij baarde haar eerstgeboren Zoon en wond Hem in doeken (of 't ook een echt kindje was!) en legde Hem neder in de kribbe, omdat voor henlieden geen plaats was in de herberg", Luc. 2:6, 7. De Schrift speldt ons maar niet wat op de mouw, wanneer zij Maria de moeder van onze Heiland noemt, Luc. 2:23, 33, 34. Paulus schrijft, dat onze Heere is "geworden uit een vrouw", Gal. 4:4. Ja, omdat Maria zelf uit het volk Israël en bepaald uit de stam van Juda en uit het koninklijk huis van David was, zegt de Schrift, dat ook onze Heere "zoveel het vlees aangaat" uit Israël was, Rom. 9:4, 5 en uit Juda, Hebr. 7:14, en uit het huis van David, Luc. 1:32. Ja zo waarachtig is Hij aan ons ganse menselijke geslacht verwant en zo volkomen is Hij het Kind geweest, dat reeds aan Eva in de moederbelofte, Gen. 3:15, Openb. 12:5, beloofd werd, dat de brief aan de Hebreërs van Hem en ons zegt, ¹⁵⁾ dat wij "allen uit één", d.w.z. uit Adam, zijn voortgekomen, 2:11. Gelijk "de kinderen des vleses en bloeds deelachtig zijn, zo is Hij ook desgelijks derzelve deelachtig geworden", 2:14. De kerk heeft herhaaldelijk dwalingen moeten verwerpen, die toch weer er op neerkwamen, dat onze Heere geen echt mens was en nog steeds is. Zo zijn er geweest,

die dachten, dat Christus als mens reeds vanaf zijn eerste bestaan op aarde Goddelijk was. Maar de Schrift verhaalt ons, dat Hij een gewoon kindje was, dat groeide en krachtig werd en vervuld werd met wijsheid, Luc. 2:40. Wie zou dat van Gòd durven zeggen?

Tot zover is alles aan onze Heiland gewoon geweest. We begrijpen het wel niet. Het blijft een verborgenheid, 1 Tim. 3:16, hoe het mogelijk was, dat Gods Zoon tegelijk ook een echte Man was, Joh. 1:30, en nog steeds is, Hand. 17:31, maar de Schrift zegt het. De Heere Jezus was Gods Zoon en tevens toch een echte Man, die b.v. tot op 't laatste van zijn leven veel van zijn moeder hield, Joh. 19:26, en dien de mensen herkenden en dan op Hem toeliepen, Marc. 9:15. Maria Magdalena herkende Hem aan de eigen klank van zijn stem, Joh. 20:16, de Emmausgangers erkenden Hem eerst niet en toen wel, Luc. 24:16, 31.

Vanaf zijn geboorte tot zijn dood is onze Heere dus dezelfde gewone weg van alle vlees gegaan, net als wij.

Maar wat aan zijn geboorte voorafgegaan is, dat is totaal anders geweest dan bij ons. Dat heet ook niet zijn geboorte, maar ¹⁶⁾ zijn ontvangenis.

Toen God wilde, dat wij in de wereld zouden komen, is dat aldus gegaan. ¹⁷⁾ Eerst traden onze ouders met elkaar in het huwelijk. Toen heeft de HEERE dat huwelijk van onze ouders gebruikt om ons te brengen tot het bestaan van een kindje vóór z'n geboorte bij z'n moeder. Zo werden wij eerst door onze moeders ontvangen. Tenslotte brachten zij ons ter wereld.

Maar ¹⁸⁾ zo is onze Heiland nièt ontvangen door Maria. Die ontvangenis is wonderlijk geschied. Daarbij heeft God geen gebruik gemaakt van een huwelijk. De mensen noemden Jozef wel eens de vader van onze Heiland, omdat hij dit schéén te zijn, maar in werkelijkheid was hij het niet. Van 's Heeren ontvangenis heeft Jozef pas vernomen door een engel, Matth. 1:18-20. Toen Maria zelf eens, in haar zenuwachtigheid, Jozef de vader van onze Heere Jezus noemde, wees Deze haar zachtkens terecht en herinnerde Hij haar er aan, dat Gòd zijn Vader was, Luc. 2:48, 49. Zo was het ook. God heeft gezorgd, dat onze Heiland door zijn moeder ontvangen werd zonder dat daaraan het gewone huwelijk te pas kwam. Dat is bepaald het werk van de Heilige Geest geweest. Toen Maria aan Gabriël vroeg, hoe zij een kindje zou kunnen ontvangen zonder getrouwd te zijn, antwoordde de engel: ¹⁹⁾ "De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen", Luc. 1:35.

Daardoor is onze Heiland ons dan ook wel in alles gelijk geworden, maar is Hij van jongsaf zonder zonde geweest. Gods Zoon is niet gelijk geworden aan Adam zoals deze was vóór de val, want Hij is evenals wij bij tijden vermoeid en bang, bedroefd en krank geweest, Jes. 53:3. De apostel schrijft, dat God zijn Zoon gezonden heeft "in gelijkheid des zondigen vleses", Rom. 8:3, d.w.z. in dat vlees, waarin wij thans zondigen. Alleen, dat heeft onze Héere nooit gedaan. Want ²⁰⁾ dank zij zijn ontvangenis uit de Heilige Geest kwam Hij als een geheel zondeloos kind uit ons menselijk geslacht voort. De engel had tot Maria gezegd: "Daarom ook dat Heilige, dat uit u zal geboren worden, zal Gods Zoon genaamd worden", Luc. 1:35. En ²¹⁾ evenmin als we bij onze Heiland van aangebóren zonde mogen spreken (zie les 9 over vr. 10), heeft Hij sinds Hij tot zijn verstand kwam ooit kwaad gedaan ("wérkelijke zonden"). Hij was van jongsaf vervuld met wijsheid door de Heilige Geest, Luc. 2:40; Joh. 3:34, en heeft nooit anders dan uit de Heilige Geest gesproken en gehandeld, Marc. 1:10, 12; 3:29, 30; Hebr. 9:14. "Die geen zonde gedaan heeft en er is geen bedrog in zijn mond gevonden", 1 Petr. 2:22. Natuurlijk was onze Heere door deze zondeloosheid niet een minder echt mens dan wij. ²²⁾ Adam was vóór zijn val immers ook wel terdege een waarachtig mens. Aan Hèm was de Heere Jezus gelijk, behalve hierin, dat onze Heiland terstond — en dat was Adam eerst niet — een zwak mens is geweest, die direct gebukt heeft moeten gaan onder de gevolgen der zonde van ons ganse menselijke geslacht.

36e vr. *Wat nuttigheid verkrijgt gij door de heilige ontvangenis en geboorte van Christus?*

Antw. *Dat Hij onze Middelaar is en met zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt.*

Toen Gods Zoon ons vlees en bloed uit de maagd Maria aannam — de apostel zegt kort: "Het Woord is vlees geworden", Joh. 1:14 — hield Hij in 't geheel niet op Gode gelijk te zijn. Hij heeft daarvan wel nooit gebruik gemaakt ten eigen gerieve, maar ²³⁾ Hij was en bleef ook tijdens zijn verblijf als mens op aarde tevens de eeuwige Zoon van God en is als zodanig dan ook meer dan eens gehuldigd, zoals we in de vorige les (bij vr. 33) hebben geleerd. En zo is Hij ²⁴⁾ die Middelaar geworden, die ons alleen verlossen kon van Gods grote toorn, gelijk we zagen in les 10 en 11 (over Z. 5 en 6). Hij moest immers waarachtig God en een 'waarachtig rechtvaardig mens zijn. Welnu, reeds van jongsaf was Hij geheel zondeloos en heilig en dus volkomen geschikt om als een onbestraffelijk en onbevlekt Lam alle gerechtigheid voor ons bij God te vervullen. Daarom heeft God straks het lijden en de gehoorzaamheid van dit reine Lam ook aangenomen ²⁵⁾ om onze zonden er mee te bedekken. "Want dien, die geen zonde gekend heeft, (d.w.z. de Heere Jezus was wel niet onbekend met de zonde, maar Hij liet Zich niet met haar in, Hij wilde niets van haar "weten") heeft Hij zonde voor ons gemaakt (d.w.z. de Heere Jezus werd geen zondaar, maar werd door God met ónze zondelast overladen, Jes. 53:6), opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem", 2 Cor. 5:21. Dank zij Zijn wonderlijke ontvangenis uit de Heilige Geest was Gods Zoon het langverwachte onbestraffelijke en onbevleete Lam, dat de zonde der wereld kon wegnemen.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 35.

- 1) Waarvoor heeft Paulus de ouderlingen van Efeze gewaarschuwd?
- 2) Wie heeft later te Efeze tegen die dwaalleraars moeten optreden?
- 3) Waarover durfden zij minachtend te spreken?
- 4) Mag dat? Wat leert de Schrift?
- 5) Hadden zij eerbied voor het evangelie der apostelen?
- 6) Hoe meenden zij gemeenschap met God te hebben?
- 7) Geloofden zij, dat Gods Zoon waarlijk mens geworden was? Wat dan?
- 8) Hoe worden deze mensen genoemd?
- 9) Waarvan is de naam Gnostieken afgeleid?
- 10) Welke apostel heeft vooral tegen de Doceten gewaarschuwd?
- 11) Waar mocht men zulke predikers niet laten optreden?
- 12) Wat heeft de apostel Johannes in zijn evangelieboek willen bewijzen?
- 13) Wat had Johannes op Golghota gezien?
- 14) Heeft Maria onze Heiland waarlijk ter wereld gebracht? Wie ontkennen dat eigenlijk thans?
- 15) Stamt de Heere Jezus door zijn moeder ook van Adam af? Wat zegt Hebreëen daarvan?
- 16) Wat ging aan Christus' geboorte vooraf?

- 17) Hoe heeft de ontvangenis van óns plaats gehad?
- 18) Is onze Heiland zo ook ontvangen?
- 19) Wat antwoordde Gabriël aan Maria?
- 20) Wat is van deze heilige ontvangenis het gevolg geweest?
- 21) Heeft Christus ooit gezondigd?
- 22) Was Christus door die zondeloosheid dan een even echt mens als wij? Waardoor bewijst ge dat?

Vr. en antw. 36.

- 23) Was Christus tijdens zijn verblijf als mens op aarde tegelijkertijd ook God? Waaruit bleek dat?
- 24) Nu Hij dan waarachtig God en waarachtig rechtvaardig mens was, wat kon Hij nu voor ons zijn?
- 25) Waartoe heeft God het werk van dit reine Lam aangenomen?

Schriftplaatsen:

Matth. 1:18. De geboorte van Jezus Christus geschiedde aldus: Terwijl zijn moeder Maria verloofd was met Jozef, bleek zij, voordat zij gingen samenwonen, zwanger te zijn uit de Heilige Geest (N.V.).

Luc. 1:35. En de engel antwoordende zeide tot haar: De Heilige Geest zal over u komen en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen. Daarom ook dat Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden.

Joh. 1:14. En het Woord is vlees geworden en heeft onder ons gewoond.

Hebr. 4:15. Want wij hebben geen hogepriester, die niet kan medevoelen met onze zwakheden, doch een, die in alle dingen op gelijke wijze als wij is verzocht geweest, maar zonder te zondigen, (N.V.).

Nalezen:

2 Joh. In dit briefje waarschuwt de apostel ons toch geen predikers, die het waarachtig mens zijn van Gods Zoon loochenen, in de samenkomst der gemeente het woord te laten voeren.

LES 20. [Zondag 15]

37e vr. Wat verstaat gij door het woordje geleden?

Antw. Dat Hij aan lichaam en ziel de ganse tijd zijns levens op aarde, maar inzonderheid aan het einde zijns levens, de toorn Gods tegen de zonde van het ganse menselijke geslacht gedragen heeft, opdat Hij met zijn lijden, als met het enig zoenoffer, ons lichaam en onze ziel van de eeuwige verdoemenis verlost en ons Gods genade, gerechtigheid en het eeuwige leven verwierve.

Op de weg van Jeruzalem naar Gaza liep Filippus. Het was op het heetst van de dag. Bij voorkeur reisde *men* dan niet. Ook was de weg eenzaam. Vandaar dat de kamerling ongestoord kon zitten lezen in zijn geschreven boekrol. Naar de gewoonte van die tijden las hij hardop. Dan kon men z'n gedachten er beter bij houden. Wij, die alles duidelijk gedrùkt voor ons krijgen, hebben dat niet nodig. We doen het nog wèl eens, wanneer we iets, dat onduidelijk geschréven is, moeten ontcijferen. Toch, ondanks zijn hardop lezen, begreep de kamerling nog maar niet goed wat hij las. Toen Filippus vroeg: "Verstaat gij ook hetgeen gij leest?", antwoordde hij: "Hoe zou ik toch kunnen, zo mij niemand onderricht?" En hij bad Filippus, dat hij zou opkomen en bij hem zitten. En de plaats der Schriftuur, die hij las, was deze: Hij is gelijk een schaap ter slachting geleid; en gelijk een lam stemmeloos is voor dien, die het scheert, also doet Hij zijn mond niet open. In zijn vernedering is zijn oordeel weggenomen; en wie zal zijn geslacht verhalen? Want zijn leven wordt van de aarde weggenomen. En de kamerling antwoordde Filippus en zeide: Ik bid u, van wie zegt de profeet dit? Van zichzelf of van iemand anders? En Filippus deed zijn mond open — daarmee duidt de Schrift wel vaker op plechtige wijze aan, dat iemand iets zeer belangrijks gaat zeggen, Matth. 5:2; Hand. 10:34 — "en beginnende van diezelfde Schrift, verkondigde hem Jezus", Hand. 8.

Het Schriftgedeelte, dat de kamerling las, noemen wij thans¹⁾ Jesaja 53. Het is een zeer bekend hoofdstuk²⁾ over het lijden van "de Knecht des HEEREN", zoals de Messias meermalen in de Schrift wordt genoemd. Maar³⁾ het is het éniige hoofdstuk niet, waarin het O.T. ons Christus' lijden voorzegt. Eigenlijk staat het er vol van. Al z'n beloften en voorspellingen en schaduwen zijn door Christus' lijden en gehoorzaamheid vervuld (zie les 7 en 11 over de wet). Dat mogen wij nu uit het N.T. weten, want God heeft daarin alles laten opschrijven wat voor ons uit het leven van Christus op aarde nodig is te weten om te geloven, dat Hij die Middelaar is, die alle gehoorzaamheid en gerechtigheid der Goddelijke wet voor ons zou volbrengen.

Want Gods Zoon is niet zó maar, zonder dit bepaalde doel, aan de mensen gelijk geworden. Hij is op aarde gekomen⁴⁾ om het kind te zijn, dat aan Adam en Eva beloofd was om de satan de kop te vermorzelen, al zou Hij daar Zelf bij sterven, om ons zo-doende zalig te maken, Gen. 3:15; 1 Tim. 1:15. Ook is het niet zo, dat het leven van de Heere Jezus hier althans gedurende de eerste tijd zonder betekenis voor ons was. ⁵⁾ Hij was terstond de Christus, de Middelaar Gods en der mensen. Hij werd dat niet pas, toen Hij volwassen Man was. Evenals wanneer in een vorstenhuis een zoontje geboren wordt. Dan is dat jongetje terstond een prins. Dan behoeft hij niet pas later tot prins te worden verhéven. Hij is het reeds van den beginne. Hij weet het eerst zelf nog wel niet. Later gaat hij echter begrijpen, aan welke arbeid hij straks zijn krachten zal moeten wijden. Totdat hij volwassen is. Dan komt de levenstaak, die hem van jongsaf wachtte, in volle zwaarte op z'n schouders te rusten. Zo is het ook, enigszins, met onze Heiland gegaan. Hij werd wel als echt kind geboren. Niemand zou uit zichzelf aan Hem gemerkt hebben, dat Hij de beloofde Messias was. Toch heeft God metéén aan de herders laten boodschappen, "dat u heden geboren is de Zaligmaker, welke is Christus, de Heere, in de stad Davids", Luc. 2:11. De Heere Jezus was terstond onze Immanuël, d.w.z. onze God-met-ons, Matth. 1:23. Hij was direct de Middelaar Gods en der mensen, op wie van der jeugd af de taak wachtte⁶⁾ om de toorn van God, die was ontbrand, toen het ganse menselijke geslacht in Adam tegen God opstond, te verzoenen. Daarom wordt Hij ⁷⁾ "de laatste Adam" genoemd. ⁸⁾ Omdat Hij door zijn gehoorzaamheid zou verzoenen de

òngehoorzaamheid van "de eerste mens, Adam", Rom. 5:12, 14; 1 Cor. 15:45. Daarom mogen we nooit denken, bij alles wat we van onze Heere Jezus lezen, van zijn prille jeugd af, dat Hij zo maar een zeker kind Jezus was, doch moeten we altijd in het oog houden, dat Hij van jongsaf de *Christus* was, onze Middelaar en Plaatsbekleder. Daarom hebben we b.v. in de vorige Zondag beleden, dat Christus rééds met zijn onschuld en volkomen heiligheid, waarin Hij ontvangen en geboren is en die Hij nimmer heeft verloren bij al zijn werk, onze zonde, 'waarin wij ontvangen en geboren zijn, voor Gods aangezicht bedekt. Daarom geloven we b.v. dat reeds de besnijdenis van het kindeke Jezus een levenslange vernedering voor Hem is geweest. Want de besnijdenis was gegeven om de zondaars in hun ongeloof te hulp te komen en opdat zij hun oude mens zouden doden. Maar dat is voor Christus levenslang overbodig geweest. Toch werd Hij besneden. Zoals Hij zelfs ook gedoopt is. Hoewel Johannes de Doper het niet nodig vond. Maar Jezus sprak: "Laat nu af, want aldus betaamt ons alle gerechtigheid (d.w.z. gehoorzaamheid) te vervullen", Luc. 3:15. De Heere Jezus wist, dat Hij van jongsaf reeds de Christus was, maar dat Hij nú openlijk tot de Christus-taak werd geroepen.

Toch heeft Hij als echt mens pas ten volle geweten, waarin die taak bestond, toen Hij haar metterdaad vervulde door zijn nameloos lijden. Wel zat Hij reeds als 12-jarige knaap "in het midden der leraren, hen horende en hen ondervragende" en groeide Hij "toenemende in wijsheid" tot jongeling op, Luc. 2:46, 52. Van zulke leraren kon Hij veel leren over hetgeen de Schrift van de Messias en zijn werk zei. Totdat Hij ⁹⁾ ongeveer 30 jaar oud was en nu als volwassen man openlijk door God als de Christus werd aangewezen, bij de doop in de Jordaan, Luc. 3:22. Sindsdien kwam de Messiastaak almeer in volle zwaarte op Hem te rusten. Maar ¹⁰⁾ ongeveer drie jaar later is Hij toch pas door ondervinding volkomen aan de weet gekomen, welke "de gehoorzaamheid" was, die God van Hem verlangde. Want de apostel schrijft: "Tijdens zijn leven in het vlees heeft Hij gebeden en smekingen onder sterk geroep en tranen geofferd aan Hem, die Hem uit de dood kon redden, en Hij is verhoord uit zijn angst, en zo heeft Hij, hoewel Hij de Zoon was, de gehoorzaamheid geleerd uit hetgeen Hij heeft geleden", Hebr. 5:7, 8 N. V. ¹¹⁾ De apostel wil niet zeggen, dat Christus eerst ongehoorzaam was, zoals wij, en later gehoorzaam heeft leren zijn. Hij spreekt niet over gehoorzaam zijn in het algemeen, maar over "dè gehoorzaamheid", d.w.z. de bekende *Messiasgehoorzaamheid*, waarop vanaf de dagen van Adam het wachten was, Rom. 5:19. Totdat de Christus op aarde kwam. Dié heeft toen "geleerd"¹²⁾ (d.w.z. ondervonden) welk een ontzettend zware arbeid deze gehoorzaamheid meebracht. Maar hoewel Hij Gods Zoon was, heeft Hij Zich gewillig onder die last gebogen.

Hierom belijdt de kerk in haar catechismus, dat Christus "de ganse tijd zijns levens op de aarde, maar inzonderheid aan het einde zijns levens, de toorn Gods tegen de zonde van het ganse menselijke geslacht heeft gedragen". Met die woorden worden al de 33 jaren omvat, gedurende welke God bezig was in Christus de wereld *met Zichzelf* te verzoenen, zodat Hij thans de zonden niet toerekent aan een ieder, die deze boodschap van verzoening gelooft, 2 Cor. 5:19.

Waarin het lijden des Heeren heeft bestaan, wordt ons in de Schrift uitvoerig beschreven. ¹³⁾ B.v. dat Hij reeds in armoede ter wereld kwam, Luc. 2:7, 24; dat Jozef en Maria met Hem moesten vluchten naar Egypte voor koning Herodes, Matth. 2:13; dat Hij na zijn terugkeer in Nazareth kwam te wonen, zodat Hij later nooit de eervolle naam droeg "Jezus, de Bethlehemiet", hoewel die naam Hem toekwam, maar de smadelijke naam "Jezus, de Nazarener", uit Galilea, Matth. 2:23; Joh. 1:47; dat Hij Zich vernederde tot de doop in de Jordaan, waar ook de hoeren en tollenaars kwamen om gereinigd te worden van hun zonden, Matth. 3:13; dat Hij door de duivel 40 dagen lang verzocht werd in de woestijn, 4:1-11, daarna tegengesproken en tegengewerkt werd door alle mensen, vriend en vijand, Hebr. 12:3. Doch zéér zwaar werd zijn lijden ¹⁴⁾ in de hof van Gethsémane, waar Hij in het gebed geworsteld heeft, want Hij huiverde zo voor de diepte van de lijdensbeker terug en wilde toch zijn Vader gehoorzaam blijven; daarop werd Hij door Judas verraden met een kus en door al zijn discipelen verlaten, Luc. 22. Na een vreselijke nacht van diepe beledigingen is Hij 's morgens vroeg voor Kajafas en

Pilatus geleid, onschuldig ter dood veroordeeld en gekruisigd. ¹⁵⁾ Toen het ongeveer 12 uur was, begon het donker te worden, een paar uur lang. Toen heeft onze Heiland het 't benauwdst gehad, zodat Hij uitriep met luider stem: ¹⁶⁾ "Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?", Matth. 27:46. Want de Heere Jezus zag wèl, dat het mensen waren, die Hem bonden, overleverden en kruisigden, maar ¹⁷⁾ Hij wist, dat Hij in dit alles met Gòd te doen had. Want alles geschiedde naar Gòds raad, Hand. 2:23; de drinkbeker van het lijden werd Hem door de Vader gegeven, Joh. 18:11; het was Gód, die onze ongerechtigheden op Hem deed aanlopen, Jes. 53:6; 2 Cor. 5:21. Christus was het Lam Gòds (het Lam, dat Gòd gegeven had) om de zonde der wereld weg te nemen, Joh. 1:29. ¹⁸⁾ Daarmee is niet gezegd, dat nu ook alle mensen — der gehele wereld — zullen zalig worden, maar dat de zonde van Adam en ons de toorn van God schrikkelijk heeft doen ontbranden en dat alleen door de gehoorzaamheid van Christus, de tweede Adam, die toorn is gestild en God weer met mensen vrede kan hebben, Luc. 2:14. Het is er mee als met de zon. Ook al zouden de meeste mensen de duisternis liever hebben dan het licht der zon en hun ogen voor haar sluiten, dan zou nog voor de weinigen, die zich wèl in haar verblijdden, het volle schijnsel der zon nodig zijn om op aarde een klimaat te hebben, waarin de mens kan leven. Zo kon er ook geen vrede komen tussen God en wereld dan door het volle zoenoffer van de Zoon van God, waarin Hij de volle toorn Gods tegen de zonde van het ganse mensengeslacht droeg. Daardoor is er nu op aarde weer een vredesklimaat, al weigeren de meeste mensen van die vredesverhouding Gods tot de wereld blij en dankbaar te genieten. Daarom belijdt de kerk hier, dat Christus' gehoorzaamheid heeft bestaan in het brengen van een "enig zoenoffer". Dat dit geheel naar de Schrift is, kan ieder lezen, b.v. in Hebr. 9:25-28; 10:1-14. En hiermee belijden wij nu dié Zaligmaker te hebben ontvangen, die wij nodig hadden om verlost te worden van Gods rechtvaardig oordeel (de verdoemenis) en weer in genade door God te worden aangenomen (zoals smekelingen in genade door een vorst worden aangenomen) en weer "gerechtigheid en het eeuwig leven" te verkrijgen (Wat we onder die laatste twee woorden, gerechtigheid en eeuwig leven, moeten verstaan, is besproken in les 12 bij vr. 21.).

38e vr. *Waarom heeft Hij onder de rechter Pontius Pilatus geleden?*

Antw. *Opdat Hij, onschuldig onder de wereldlijke rechter veroordeeld zijnde, ons daarmee van het strenge oordeel Gods, dat over ons gaan zou, bevrijdde.*

Als men in vroeger eeuwen wilde aangeven wanneer een zekere gebeurtenis precies had plaats gehad, deed men dat ongeveer net als wij. Wij zeggen dan: Het was in het jaar 1940. Voluit zouden we moeten zeggen: Anno domini 1940, d.w.z. in het jaar onzes Heeren 1940. We bedoelen daarmee te zeggen: 't Was 1940 jaar na de geboorte van Christus. Oudtijds zei men dan: 't Was in de dagen van koning Josia, Zef. 1:1, of in het sterfjaar van koning Uzzia, Jes. 6:1, of in het 15e jaar van keizer Tiberius, Luc. 3:1. Zo spraken de eerste Christenen ook, ¹⁹⁾ wanneer zij de tijd van het sterven van onze Heere Jezus Christus wilden aanduiden. We lazen b.v. in les 19, bij vr. 35, dat de apostelleerling Ignatius zo blij was, dat de Christenen te Smyrna geloofden, dat Jezus Christus heus mens geworden was en dat Hij "in waarheid onder Pontius Pilatus en de viervorst Herodes in het vlees gekruisigd" was. Zo handhaafde de oude Christelijk kerk, ²⁰⁾ dat onze Zaligmaker heus gestorven was, *op die en die datum*, en niet maar, gelijk de Doceten fantaseerden, in schijn. Telkens wanneer wij belijden, dat Jezus Christus "heeft geleden onder Pontius Pilatus", stemmen wij met die oude kerk overeen. Wie durft loochenen, dat Christus' lijden en dood ware gebeurtenissen zijn geweest, neemt niet alleen onze Christelijke jaartelling, maar zelfs geheel ons Christelijk geloof weg. Want wie zal dan de straf voor onze zonden dragen? Want ²¹⁾ toen onze Heiland tegenover Pontius Pilatus stond, stond Hij maar niet voor een particulier persoon, maar voor de rechter. En wie voor de rechter staat, staat voor Gòd. Want rechters zijn ²²⁾ plaatsvervangers Gods op aarde. Toen de vrome koning Josafat in het ganse land rechters aanstelde, zeide hij tot deze: "Ziet wat gij doet; want gij houdt het gericht niet voor de mens, maar voor de HEERE; en Hij is bij u in de zaak van het gericht", 2 Kron.

19:6. De overheid moet "dienares van Gód" zijn, Rom. 13:4. Ook Pontius Pilatus had dus tot taak het recht Gods jegens Christus te handhaven. ²³⁾ Onze Heere heeft die bevoegdheid van Pilatus erkend door te zeggen: "Gij zoudt geen macht hebben tegen Mij, indien het u niet van boven gegeven ware", Joh. 19:11. Daarom heeft Pilatus grote zonde gedaan door onze Heiland²⁴⁾ uit vrees voor de Joden te veroordelen. Want hij heeft zelf wel vijf maal betuigd, ²⁵⁾ dat de Heere Jezus onschuldig was. Hierdoor is het echter duidelijk, ²⁶⁾ dat Christus niet voor zijn eigen overtredingen stierf, maar voor de onze. Om voor ons Gods toorn weg te nemen, die ons als een dreigende wolk boven het hoofd hing. Daarom kunnen wij nu de dag van 's Heeren wederkomst met een goed geweten tegemoet gaan.

Want dan zullen wij en alle mensen wel voor Christus' rechterstoel moeten verschijnen, 2 Cor. 5:10. Maar wie in de Zoon gelooft, wordt niet veroordeeld, Joh. 3:18, hij heeft het eeuwige leven; maar wie²⁷⁾ de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem, 3:36.

39e vr. *Heeft dat iets meer in, dat Hij gekruisigd is dan dat Hij een andere dood gestorven ware?*

Antw. *Ja, want daardoor ben ik zeker, dat Hij de vervloeking, die op mij lag, op Zich geladen heeft, want de dood des kruises was door God vervloekt.*

Toen onze Zaligmaker optrad onder zijn volk, maakte Hij aanvankelijk grote opgang. Velen hoorden Hem gaarne. En vooral zijn wonderen maakten diepe indruk. Zozeer, dat onder de schare de vraag rees: Zou dit soms de beloofde Messias zijn? Want daarheen strekte zich het smachtend verlangen der Joden uit. Alleen maar, helaas ²⁸⁾ niet naar zùlk een Messias als God beloofd had in de Schriften, b.v. in Jes. 53, een Messias, die hun zonden weg zou nemen. Neen, men snakte naar een Messias, die weer de oude glorie van Davids tijd zou doen herleven en die dus alleréérst het Joodse volk verlossen zou van het juk der Romeinen, die toentertijd het land Kanaän bezetten. Deze aardsgezinde Messiasverwachting trof onze Heiland bij vriend en vijand aan, ook bij zijn eigen discipelen. ²⁹⁾ Simon Petrus b.v. vond de gedachte, dat de Messias zou moeten lijden en sterven zó dwaas, dat hij tot de Heere Jezus, toen deze over Zijn lijden sprak, zei: "Heere, wees U genadig: dit zal U geenszins geschieden", Matth. 16:22. Hij zou wel op de Heere passen. In de laatste week van Christus' leven, toen Hij op reis was naar Jeruzalem, om aldaar te sterven, waren Jacobus en Johannes er nog zó vast van overtuigd, dat hun Meester weldra Koning worden zou, dat zij Hem nú maar vast vroegen om straks de voornaamste ambten in zijn koninkrijk te mogen bekleden, Marc. 10:37. Daarom waren later de Emmaüsgangers zo teleurgesteld door 's Heeren dood en zeiden ze: "En wij hoopten, dat Hij was degene, die Israël verlossen zou", Luc. 24:21. Eens is het gebeurd, dat de schare, 't was na de vermenigvuldiging der broden, zó geestdriftig werd door Jezus' wondermacht, dat zij Hem met alle geweld koning wilde maken, Joh. 6:14, 15. Maar onze Heere was niet op aarde gekomen om hier voor Zichzelf een *aards* rijk te stichten, zoals menige veroveraar heeft gedaan. Hij was gekomen om als Knecht des HEEREN te bewerken, dat de mensen weer het koningschap van Gód erkennen zouden, 1 Cor. 15:24. ³⁰⁾ Hij was "niet gekomen om (als een gebieder) gediend te wòrden, maar om (als een lijdende Messias) te dienen en zijn ziel (zijn leven) te geven tot een rantsoen (losprijs) voor velen, Matth. 20:28. Vandaar, dat de Heere Jezus van al dat luidruchtige huldebetoon niets hebben moest. Hij wilde beslist niet, dat men zijn wonderen zou uitbazuinen. Hij wilde, Hij mòcht geen Messias zijn naar het aardsgezinde hart van zijn Joodse tijdgenoten. Hij moest de Messiastaak vervullen zoals die in het O.T. beschreven stond en dus sterven voor de zondaren en dan zó, ³¹⁾ door *lijden*, "in zijn heerlijkheid ingaan", Luc. 24:26. Maar daardoor is Christus iedereen tegengevallen. Want daar hebben Jezus' tijdgenoten niets van willen weten, vriend noch vijand. Een lijdende en dode Messias was voor hen iets onbestaanbaars. Toen Christus dan ook al meer te kennen gaf, dat Hij aan hun aardsgezinde Messiasideaal niet wenste te beantwoorden, hebben velen zich aan Hem ³²⁾ "geërgerd", d.w.z. zij konden daar niet overheen, dat de Messias lijden zou en dat men, "zijn vlees moest eten en zijn bloed

drinken", Joh. 6:56, 60, 66. Ja, in de ogen van de Joodse leidslieden, die met elkaar het Sanhedrin vormden te Jeruzalem, was de Heere Jezus bepaald een groot gevaar.³³⁾ Wanneer Hij Zich immers voor Messias uitgaf zonder het werkelijk te zijn en Hij veroorzaakte een oproerige volksbeweging, dan zouden de Romeinen ingrijpen en zij zouden, zo vreesde de Joodse raad, "wegnemen beide onze plaats en volk", Joh. 11:48. En toen zij Hem dan ook gevangen genomen hadden en Hij toch beleed, dat Hij de Christus, d.w.z. de Messias, was, Matth. 26:63, 64, hebben ze Hem³⁴⁾ als een opstandeling tegen het Romeinse gezag aan de stadhouder uitgeleverd, Joh. 19:12, 15.³⁵⁾ Ze hadden Hem zelf ook wel ter dood mogen brengen, Matth. 5:22; Hand. 9:2; 26:10. Maar³⁶⁾ omdat de Heere Jezus volgens hen een valse Messias was en omdat een Messias volgens hen natuurlijk niet anders dan een opstandeling kon zijn tegen het Romeinse gezag, hebben zij Christus bij de Romeinen aangegeven. En omdat de Romeinen de gewoonte hadden opstandelingen tegen het gezag des keizers met de kruisdood te straffen, is dit de reden geweest waarom onze Heiland niet op Joodse, maar op Romeinse wijze is terechtgesteld en dat Hij geen andere dood gestorven is, maar bepaald gekruisigd is.

Boven zijn hoofd stond dan ook als opschrift: De koning der Joden.

Dus is onze Heiland gekruisigd, omdat Hij zo trouw is geweest om voor Kajafas en Pilatus te betuigen, dat Hij de Messias was, 1 Tim. 6:13, hoewel³⁷⁾ Hij wist, dat dit Hem de afschuwelijkste straf zou kosten, welke men in die dagen kende. Ongeveer zo verachtelijk als wanneer men in onze dagen opgehangen wordt. De Joden hebben er later zich dan ook nog geregeld aan geërgerd, wanneer de apostelen een gekruisigde Messias predikten, 1 Cor. 1:23. Dat kwam,³⁸⁾ omdat in de wet geschreven stond: "een opgehangene is Gode een vloek", Deut. 21:23. Maar wij danken nu God, dat wij zulk een trouwe Heiland hebben ontvangen, die zijn Messiastaak zo trouw vervuld heeft, ook toen Hem dit op de kruisdood kwam te staan. Want³⁹⁾ nu weten wij zeker, dat Hij de vervloeking van ons op Zich geladen heeft, opdat Hij ons met zijn zegening vervullen zou. "Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt:", Gal. 3:13.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 37.

- 1) In welk hoofdstuk zat de kamerling te lezen?
- 2) Waarover spreekt Jes. 53?
- 3) Is dat het enige hoofdstuk, waarin het O.T. over Christus' lijden spreekt?
- 4) Met welk doel is Christus op aarde gekomen?
- 5) Was de jeugd van Christus zonder betekenis?
- 6) Welke taak rustte van der jeugd af op Hem?
- 7) De hoeveelste Adam wordt Hij genoemd?
- 8) Waarom heet Hij zo?
- 9) Hoe oud was de Heere Jezus, toen God Hem openlijk als de Christus aanwees?
- 10) Wanneer heeft Christus "de gehoorzaamheid" geleerd?
- 11) Wat bedoelt de apostel met dat woord "gehoorzaamheid" niet en wat wel?
- 12) En wat betekent hier het woord "geleerd"?
- 13) Kunt ge een paar voorbeelden noemen van Christus' lijden in zijn jeugd?
- 14) Wanneer werd zijn lijden zeer zwaar?

- 15) En wanneer heeft onze Heiland het 't benauwdst gehad?
- 16) Wat riep Hij toen uit?
- 17) Waarom riep Hij toen deze woorden uit?
- 18) Wat betekent dat, wanneer de Schrift Christus het Lam Gods noemt, dat de zonde der wereld wegneemt?

Vr. en antw. 38.

- 19) Wat bedoelden de eerste Christenen, wanneer zij zeiden, dat de Heere Jezus onder Pontius Pilatus had geleden?
- 20) Wat handhaafde de kerk daarmee?
- 21) Was Pontius Pilatus een particulier persoon?
- 22) Voor wie traden de rechters als plaatsvervangers op?
- 23) Heeft Christus de rechterlijke bevoegdheid van Pilatus erkend?
- 24) Waarom heeft Pilatus toch maar de Heere Jezus tot de kruisiging overgegeven?
- 25) Wat had hij zelf betuigd?
- 26) Wat blijkt hieruit?
- 27) Op wie blijft Gods toorn rusten?

Vr. en antw. 39.

- 28) Wat voor een Messias verwachtten de Joden nièt en wat voor een wél?
- 29) Dachten de discipelen er ook zo over? Kent ge daar voorbeelden van?
- 30) Was de Heere Jezus gekomen om gediend te worden?
- 31) Langs welke weg zou de Messias, volgens het O.T., in zijn heerlijkheid ingaan?
- 32) Wat betekent het, dat velen zich aan Christus "ergerden"?
- 33) Waarom was de Heere Jezus in de ogen van het sanhedrin zo'n groot gevaar?
- 34) Als hoedanig hebben de Joodse leiders Hem aan Pilatus uitgeleverd?
- 35) Mochten de Joodse overheden dan zèlf niet iemand doden?
- 36) Hoe is het dus gekomen, dat de Heere gekruisigd is?
- 37) Waarom was het zo trouw van onze Heiland om voor zijn rechters te belijden, dat Hij de ware Messias was?
- 38) Waarom was de kruisstraf bij de Joden zo veracht?
- 39) Wat weten wij nu zeker?

Schriftplaatsen:

Jes. 53:16. Wij dwaalden allen als schapen: wij keerden ons een iegelijk naar zijn (eigen) weg; doch de HEERE heeft ons aller ongerechtigheid op Hem doen aanlopen.

1 Petr. 2:24. Die Zelf onze zonden in zijn lichaam gedragen heeft op het hout, opdat wij der zonden afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zouden; door Wiens striemen gij genezen zijt.

2 Cor. 5:18, 19. En dit alles is uit God, die door Christus ons met Zich verzoend heeft en aan ons (d.w.z. aan de apostelen) de bediening der verzoening gegeven heeft, welke

immers hierin bestaat, dat God in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende was door hun hun overtredingen niet toe te rekenen en dat Hij ons het woord der verzoening heeft toevertrouwd. (N.V.)

2 Cor. 5:21. Want dien, die geen zonde gekend heeft (d.w.z. de Heere Jezus heeft nooit iets met de zonde opgehad), heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.

Luc. 24:26. Moest de Messias niet deze dingen lijden en alzo in zijn heerlijkheid ingaan?

Gal. 3:13. Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt.

Nalezen:

Jes. 53. De Knecht des HEEREN is in de weg van diepe vernédering door God verhoogd.

LES 21. [Zondag 16]

40e vr. *Waarom heeft Christus Zich tot in de dood moeten vernederen?*

Antw. *Omdat vanwege de gerechtigheid en waarheid Gods niet anders voor onze zonden kon betaald worden dan door de dood van de Zoon van God.*

De blindgeborene was door de Joodse leiders uitgeworpen. Toen de Heere Jezus het hoorde, zocht Hij hem op en troostte hem en maakte Zich aan de arme man bekend ¹⁾ als de Zoon van God, Joh. 9. Maar tot de hardvochtige uitwerpers sprak Hij ²⁾ de gelijkenis van de goede herder, Joh. 10. Die deed niet zoals de *Farizeze bōze herders*. *Die wierp zijn schaapjes niet uit. "De goede herder stelt zijn leven voor de schapen". "Daarom heeft Mij de Vader lief, omdat Ik mijn leven afleg, opdat Ik het wederom neme. Niemand neemt het van Mij, maar Ik leg het van Mijzelf af. Ik heb macht het af te leggen en heb macht het wederom te nemen. Dit gebod heb Ik van de Vader ontvangen", Joh. 10:17, 18. Deze woorden van onze Heiland zijn geen grootspraak geweest. Dat is op Golgotha gebleken. Daar stierf onze Heere niet — zoals wij straks — omdat Hij niet anders kón, uit onmacht. Hij heeft eerst nog met luider stem gesproken: "Vader, in uw handen beveel Ik mijn geest". En toen Hij dat gezegd had, gaf Hij de geest; toen blies Hij de adem uit, Luc. 23:46. Zo heeft de Zoon van God als een goede herder ³⁾ zijn *leven* voor zijn schaapjes gegeven.*

Nu hebben we vroeger reeds uitvoerig besproken, waarom dit nodig was; bij de Zondagen 4 tot 6 vooral. Dit wordt hier nog eens in twee woorden samengevat: ⁴⁾ "Omdat ten 1e vanwege de *gerechtigheid* en ten 2e vanwege de *waarheid* Gods niet anders voor onze zonden kon betaald worden dan door de dood van de Zoon van God".

Ten 1e "vanwege de gerechtigheid (of rechtvaardigheid) Gods". Want Adam was door God gewaarschuwd: ⁵⁾ "ten dage als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven", Gen. 2:17. Doch hij heeft door ongehoorzaamheid zichzelf en al zijn nakomelingen in het verderf gestort. Ook ons. ⁶⁾ Omdat in Adam alle mensen gezondigd hebben, is de dood tot alle mensen doorgedaan, Rom. 5:12. Daarom zou God niemand ongelijk gedaan hebben, wanneer Hij het ganse menselijke geslacht in de zonde en de vervloeking had willen laten. Want de gehele wereld is voor God verdoemelijk, Rom. 3:19, omdat zij allen gezondigd hebben, 3:23. Zou het billijk geweest zijn, wanneer God de zonde ongestraft gelaten had? "Want de bezoldiging (d.w.z. de betaling) der zonde is de dood", Rom. 6:23. Maar hierin is de liefde Gods geopenbaard, dat Hij zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe, Joh. 3:16; 1 Joh. 4:9. God heeft zijn eigen Zoon niet voor ons gespaard, maar heeft Hem overgegeven tot een verzoening voor onze zonden. Zo is aan Gods rechtvaardigheid voldaan. Het sterven van onze Heiland voor ons wordt genoemd ⁷⁾ "een betoning van Gods rechtvaardigheid", Rom. 3:25.

Ten 2e "vanwege de waarheid Gods". ⁸⁾ Terstond na dat vreselijke in het paradijs heeft God beloofd, dat Hij ons verlossen zou uit de macht van de satan, Gen. 3:15, en daardoor uit de macht des doods, Hebr. 2: 14. ⁹⁾ Door die heerlijke belofte — de belofte van de Messias — wordt heel het O.T. doorgeurd. Denk slechts aan de schaduwen der wet. ¹⁰⁾ B.v. aan het Paaslam, dat moest geslacht "tussen de twee avonden", Ex. 12:6, d.w.z. tussen het dalen van de zon in de namiddag (de eerste avond) en het vallen van de duisternis om 6 uur (de tweede avond); zo is onze Heiland ook precies op het Paasfeest geslacht, Marc. 14:2, overgegeven tot de dood omstreeks de middag, Joh. 19:14, en tegen het vallen van de duisternis gestorven en begraven, Luc. 23:54. Preciës is alles door Christus, dat Lam Gods, vervuld, Joh. 1:29. ¹¹⁾ Een ander voorbeeld. "Van de dieren, waarvan het bloed door de hogepriester (op grote verzoendag) naar het heiligdom werd gebracht om zonde te verzoenen, werd het lichaam buiten de legerplaats verbrand. Daarom heeft ook Jezus, teneinde zijn volk door zijn eigen bloed te heiligen, buiten de poort (n.l. van Jeruzalem) geleden", Hebr. 13:11, 12 N. V. In Christus zijn alle beloften Gods, ook dat Hij ons van onze zonden verlossen zou, vervuld, 2 Cor. 1:20. Daarom kon de Heere Jezus aan de Emmaüsgangers laten zien, hoe in Mozes en al de

profeten stond geschreven, dat de Messias *door lijden* in zijn heerlijkheid moest ingaan, Luc. 24:26, 27. Het ganse O.T. eiste Christus' dood. Dus ¹²⁾ toen onze Heiland metterdaad ook voor ons die dood ìnging, is Gods waarheid (Gods trouw) gebleken. Christus is gestorven "naar de Schriften", 1 Cor. 15:3.

41e vr. *Waarom is Hij begraven geworden?*

Antw. *Om daarmee te betuigen, dat Hij waarachtig gestorven was.*

Ook door de begrafenis van onze Zaligmaker is de Schrift vervuld. Er stond geschreven: ¹³⁾ "En men heeft zijn graf bij de goddelozen gesteld en Hij is bij de rijke (enkelvoud) in zijn dood geweest", Jes. 53:9. ¹⁴⁾ De Joodse leiders hadden heel niet verwacht, dat de Heere Jezus zou begraven worden en hebben daarom "des anderen daags" pas aan Pilatus om een grafwacht verzocht, Matth. 27:62. De Romeinen waren n.l. niet gewoon met kruiselingen zo zachtzinnig om te gaan. Ze maakten hen vaak onschadelijk door hun de benen te breken. Want het was voorgekomen, dat kruiselingen door hun volksgenoten van het kruis waren afgehaald en bleven leven. Maar met versplinterde benen bleef men in elk geval toch levenslang hulpbehoevend. Wie weet waar de Romeinen de andere kruiselingen, die met Jezus gekruisigd zijn, hebben gelaten. Misschien hebben zij hen wel dood of levend — want van het breken van z'n benen behoeft men lang niet altijd te sterven — ergens buiten de stad in een ravijn geworpen, om daar te worden verbrand of door het ongedierte te worden verslonden. Dit noemde men in Israël een ezelsbegravenis, Jer. 22:19. Ongeveer zulk een begrafenis — van een misdadiger — had men de Heere Jezus toegedacht, zegt Jesaja. Maar het is heel anders uitgekomen. Onze Heere heeft een begrafenis, ja zelfs ¹⁵⁾ een vorstelijke begrafenis, ontvangen. Twee aanzienlijke mannen, Nicodémus en Jozef van Arimathea, hebben daarvoor zorg gedragen. Vermoedelijk hebben zij de Heere gelegd in een zogenaamd "troggraf" d.w.z. in de rotswand was dan een ruimte gehakt, waarin de dode als in een kist werd neergelegd. De grote hoeveelheid mirre en aloë moet het dode lichaam des Heeren daarin a.h.w. bedolven hebben. Aloë is een geurige houtsoort en mirre een soort hars. Dit vermengd leverde een bederfwerende zalfolie. ¹⁶⁾ Het mengsel woog "omtrent honderd ponden gewichts", Joh. 19:39, d.i. ongeveer 65 Hollandse ponden. Dat is heel veel. ¹⁷⁾ Verder heeft men om 's Heeren hoofd een doek gewonden ("zweetdoek" genaamd), linnen doeken werden voorts om zijn lichaam heengeslagen en met zwachtels vastgemaakt, die ook om de handen en voeten heen gingen. Zó heel echt is onze Zaligmaker begraven. Zó zeker is het woord van Jesaja (53:9) vervuld. En Ps. 16:10: "Gij zult mijn ziel (d.w.z. mij) in de hel (d.w.z. in het graf) niet verlaten", Hand. 2:31. De kerk heeft daarom altijd beleden, ¹⁸⁾ dat onze Heiland waarlijk begraven is. Zonder zijn waarachtige begrafenis en dood zouden wij immers niet zeker zijn van zijn waarachtige opstanding en leven. Maar nu schrijft Paulus aan de Corinthische Christenen: "Want ik heb ulieden ten eerste overgegeven (verteld), hetgeen ik ook ontvangen (vernomen) heb: dat Christus gestorven is voor onze zonden, naar de Schriften; en dat Hij is begraven en dat Hij is opgewekt ten derden dage, naar de Schriften", 1 Cor. 15:4. Zeer nauwkeurig is de profetie van Jesaja vervuld: "Men heeft zijn graf bij de goddelozen (de misdadigers) gesteld, maar Hij is bij de rijke in zijn dood geweest". Die rijke was Jozef van Arimathea. De Heere werd gelegd in zijn hof en in zijn graf, "een nieuw graf, in hetwelk nog nooit iemand gelegd was geweest", Joh. 19:41.

42e vr. *Zo dan Christus voor ons gestorven is, hoe komt het, dat wij ook moeten sterven?*

Antw. *Onze dood is geen betaling voor onze zonden, maar alleen een afsterving der zonden en een doorgang*

tot het eeuwige leven. Zolang dit leven duurt, is er tussen de mensen groot verschil. ¹⁹⁾ De een is arm, de ander rijk. De een is machtig, de ander moet dienen. Maar vooral, de een is godvrezend, de ander goddeloos. Totdat de dood komt en ²⁰⁾ "de dood maakt alle mensen gelijk" zegt men dan. Inderdaad lijkt het zo. "Enerlei wedervaart den rechtvaardige en den goddeloze". Inderdaad, want zij moeten allen "naar de doden toe", Pred. 9:2, 3. De dood is tot alle mensen doorgedaan en iedereen wordt "geoordeeld naar

de mens in het vlees", Rom. 5:12; 1 Petr. 4:6. Het is de mens gezet eenmaal te sterven, Hebr. 9:27. Het is dus zeker waar, dat alle mensen moeten sterven.²¹⁾ Maar het is nièt waar, dat de dood voor alle mensen eender is en alle mensen gelijk maakt.²²⁾ Want voor de gelovigen is de dood een doorgang tot het eeuwige leven. Omdat men dit niet goed begreep, is er wel eens gevraagd,²³⁾ of het wel rechtvaardig was van God, dat Hij ook de gelovigen nog laat sterven. Voor hen heeft toch de Heere Jezus de straf gedragen en alle gerechtigheid der goddelijke wet vervuld. Wanneer Christus nu alles voor hen gedaan heeft, geleden heeft, ook gestorven is, waarom moeten wij dan ook nog sterven? Is dat dan wel billijk?

Och, wanneer God al het kwaad, dat nog in het leven der gelovigen overgebleven is, aan hen zou straffen, zou het billijk zijn, dat ze nog heel wat anders kregen. Als de bezoldiging der zonde de dood is en als ook de allerheiligsten nog mensen zijn met veel zonden, ellendigheden en gebreken (zie Z. 2 en 44), is het dan zo'n wonder, wanneer ook zij worden geoordeeld "naar de mens" in het vlees, 1 Petr. 4:6?²⁴⁾ In zoverre wij nog kinderen van Adam blijven naar de oude mens, verdienen we niet anders. Daarom heeft David het blijkbaar in 't geheel niet onrechtvaardig van God gevonden, dat hij moest gaan "in de weg der ganse aarde", 1 Kon. 2:2. (Zo sprak hij over z'n dood tot z'n zoon Salomo.) En toen er onder de Corinthiërs blijkbaar waren, die meenden, dat ons leven straks na de opstanding eenvoudig een voortzetting zou zijn van het leven zoals zij dat in Corinthe leidden, schreef de apostel, "dat vlees en bloed het koninkrijk Gods niet beërven kunnen en de verderfelijke beërft de onverderfelijke niet", 1 Cor. 15:50.

We mogen dus vooral wel nederig over de dood der gelovigen spreken. Alles, wat onze dood verschilt van die der òngelovigen, is te danken aan onze Heere Jezus Christus.

Natuurlijk is onze dood geen straf meer voor onze zonden.²⁵⁾ Want voor onze schuld is door Christus betaald. Trouwens, we hebben toch geen twee middelaars, de Heere Jezus èn onze dood. Jezus is toch onze enige Zaligmaker. Ook is Hij toch onze volkómen Zaligmaker (zie les 16). Er is toch voor ons niets te voldoen overgebleven. Zelfs wanneer we met onze dood iets zouden kùnnen boeten — maar dat is niet zo; de Schrift leert nergens, dat onze dood iets verdienstelijks heeft — dan zou het nog niet nódig zijn. Zou er immers nog verdoemenis zijn voor degenen, die in Christus Jezus zijn? Joh. 5:24; Rom. 8:1. Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, die rechtvaardig maakt, wie is het die verdoemt? Christus is het, die gestorven is, Rom. 8:33, 34.

Wel vervult de gedachte aan de dood ons nog vaak met grote vrees. Want de dood doet ons nog zo'n pijn. Zoals het ook pijn doet,²⁶⁾ wanneer de dokter ons een lichaamsdeel afzet, dat ziek werd en verwijderd moet worden. Hoewel dat heel iets anders is dan²⁷⁾ wanneer datzelfde lichaamsdeel zou worden afgehakt op bevel van de rēchter. Wanneer God nu de dood over ons brengt, behandelt Hij ons ook niet als een strenge rēchter, die onze zonden bezoekt, maar als een goede dòkter; en wij ondergaan door 't geloof de pijn des doods niet als een terēchtstelling, voor onze straf, maar als een geneeskundige behandeling, om ons bestwil. Want God, onze Vader, is een wijze Landman, die zijn ranken "reinigt" gelijk Hij meent, dat dat goed is, soms b.v. door kruis en lijden, Joh. 15:2. Al zulke dingen doet Hij ons dan echter medewerken ten goede, naar de wijsheid van zijn raad, Ps. 73:24; Rom. 8:28. Tenslotte loutert Hij allen, die Hij zalig maakt, door hun dood. Want pas wie gestorven is, diè heeft "opgehouden van de zonde", Rom. 6:7; 1 Petr. 4:1.²⁸⁾ Immers kunnen we zoals we thans zijn onmogelijk in de heerlijkheid ingaan. Daarom schreef de apostel aan de Corinthiërs, dat de verderfelijke de onverderfelijke niet beërft. Wel is de HEERE vrij met sommigen anders te handelen. Elia is b.v. niet gestorven. Ook²⁹⁾ de gelovigen, die het zullen beleven, dat de Heere Jezus wederkomt op de wolken, zullen niet behoeven te sterven.³⁰⁾ Maar de apostel schrijft, dat ook zij dan toch nog "veranderd" zullen moeten worden. "Ziet, ik zeg u een verborgenheid: Wij zullen wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden. Want dit verderfelijke moet onverderfelijke aandoen en dit sterfelijke moet onsterfelijke aandoen", 1 Cor. 15 :51, 53.

Hoezeer het dus te plaatsen is, dat wij voor de dood met zijn verschrikking vrezen, zoals iedereen ook tegen een operatie blijft opzien al is ze nog zo nuttig, toch heeft Paulus ons geleerd onze dood uit Gods hand als een "doorgang tot het eeuwige leven" aan te nemen. Hij beschreef zijn sterven aldus. Hij zeide, dat het hem meer behaagde ³¹⁾ "uit het lichaam uit te wonen en bij de Heere (Jezus) in te wonen", 2 Cor. 5:8. Vanuit zijn gevangenis schreef hij, dat hij begeerde "ontbonden te worden en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste", Filipp. 1:23. ³²⁾ Hij noemde de dood voor zich een "gewin", 1:21. En Simeon sprak ook zo: "Nu laat Gij, Heere, uw dienstknecht gaan in vrede, naar uw Woord, want mijn ogen hebben uw zaligheid gezien", Luc. 2:29, 30.

43e vr. *Wat verkrijgen wij meer voor nuttigheid uit de offerande en de dood van Christus aan het kruis?*

Antw. *Dat door zijn kracht onze oude mens met Hem gekruisigd, gedood en begraven wordt, opdat de boze lusten des vleses in ons niet meer regeren, maar dat wij onszelf Hem tot een offerande der dankbaarheid opofferen.*

Wanneer iemand gezondigd heeft — hij heeft b.v. gelogen — dan kan hij voor die zonde van de HEERE vergeving krijgen. Want het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, reinigt ons van alle zonde, 1 Joh. 1:7. Alleen maar, dan moet hij niet intussen nog steeds dóórgaan met liegen. Wie zijn overtredingen bekent èn l à à t, zal barmhartigheid verkrijgen, Spr. 28:13; 1 Joh. 1:9. Dat zijn dus twee dingen: de vergeving van zonden en het laten van zonden. Op déze twee dingen heeft de catechismus hier het oog, wanneer hij vraagt: "Wat verkrijgen wij méér voor nuttigheid uit de offerande en de dood van Christus aan het kruis?". ³³⁾ Daardoor worden we herinnerd aan twee gevolgen van Christus' dood voor ons: de vergéving van zonden en het laten van zonden.

Over het eerste hebben we al veel gesproken, over de vergéving van zonden. Zie b.v. bij vr. 38: door zijn gehoorzaamheid tot de vergieting van zijn bloed aan het vloekhout des kruises is onze Heiland een verzoening geworden voor de zonden van een ieder, die in Hem gelooft, Rom. 3:25.

Maar er is meer. We hebben niet alleen nodig Christus' bloed tot vergéving van onze zonden, maar ook Christus' Géést tot het laten van onze zonden. Dat is het tweede en daarop vestigt de catechismus hier de aandacht door de vraag: wat hebt ge nog méér voor nut uit Christus' dood?

Nu had de catechismus een bepaalde reden om dit te doen. In de eeuw, waarin hij werd opgesteld, heeft God zijn kerk n.l. willen verlossen van velerlei dwalingen en het is geen wonder, dat de kerk in haar belijdenisgeschriften, waardoor zij haar nageslacht wilde onderwijzen en waarschuwen, die dwalingen afgewezen heeft. Weliswaar deed zij dit in de catechismus slechts een énkéle maal met uitdrukkelijke aanduiding (Z. 11 over de "heiligen", Z. 30 over de "paapse mis"), maar wie goed oplet kan die dwaalleer toch wel telkens op de achtergrond waarnemen. Zo is 't ook hier. ³⁴⁾ Wees voorzichtig, wil de catechismus zeggen. Iedereen, die spreekt van "kruisigen" en van "afsterven", eert daarmee nog niet het kruis en de dood van onze Heere Christus. Wanneer men b.v. de cathedra's der Rooms en binnentreedt, zou men op het eerste gezicht zeggen: Wat wordt hier Christus' lijden en dood hoog geëerd, Aan de wanden hangen de 14 z.g.n. statíën van 's Heeren kruisweg. Beelden en schilderijen stellen onze Heiland voor met de doornenkroon op het hoofd, hangende aan het kruis. Toch is dit nog geen bewijs, dat Christus' kruislijden hier waarlijk geëerd wordt.

Want wat het eerste aangaat — onze vergéving van zonden — we leren uit de Schrift, dat wij alleen dank zij Christus' kruislijden en bloedvergieten worden gerechtvaardigd. Maar de mis leert, dat de levenden en de doden (in het vagevuur) niet door het lijden van Christus vergeving hebben, tenzij dat Christus nog dagelijks voor hen door de mispriesters geofferd worde. Die platen en beelden van de lijdende Christus zien dan ook niet op Christus, die eens leed aan het kruis van Golgotha, maar op Christus, die nog dagelijks daar in dat gebouw moet lijden, bij de mis, welke dan ook een onbloedige

herhaling van Golgotha heet. Die mis is dan o.a. voor de "doodzonden". En hun "vergeeflijke" zonden menen de Roomsen zelf te kunnen boeten. (Zie over vergeeflijke en doodzonden les 16 over vr. 30).

En wat het tweede aangaat — ons laten van de zonden, ons kruisigen van ons vlees — ook daarbij wordt Christus' kruislijden niet geëerd, maar onteerd zoals ons zal blijken, wanneer we de dwaling met de Schrift vergelijken.

De Schrift leert dit. De apostel Paulus b.v. schrijft aan de Christenen te Rome: "Maar God bevestigt zijn liefde jegens ons, dat Christus voor ons gestorven is als wij nog zondaars waren", Rom. 5:8. Dat betekent: toen Paulus nog, als een zelfvoldane Farizeër "uit de wet" leefde, en toen de Romeinen, hetzij als Joden ook nog even eigenwilliggodsdienstig waren, hetzij als heidenen nog in hun heidense boosheden behagen schepten, dus toen beiden, Paulus en de Romeinen, nog dood in hun zonden en misdaden waren, nog "zondaren" waren, toen was Christus al voor hen gestorven. Toen was Christus reeds "der zonde eenmaal gestorven", Rom. 6:10, ³⁵⁾ d.w.z. ("der zonde" is hier 3e naamval, 't betekent: voor de zonde) toen had Christus eens en voorgoed met de zonde afgerekend, zodat Hij nu vrij van haar was en zij niets meer van Hem te eisen had en geen macht meer over Hem, onze Middelaar, bezat, 6:7, 9. ³⁶⁾ Dat was onder Pontius Pilatus te Jeruzalem gebeurd, ³⁷⁾ toen Paulus en de Romeinen nog "zondaren" waren. Maar hierin was later grote verandering gekomen. ³⁸⁾ Paulus en de Romeinen waren door Gods Geest bewogen tot het geloof in die Heere Jezus Christus, die dat alles gedaan had, en door dat geloof waren zij in Christus ingelijfd; zij waren met Hem één lichaam geworden, Hij het Hoofd en zij de leden; zij waren met Hem één plant geworden, in Hem ingeplant, gelijk ranken in een wijnstok; zij leefden nú voortdurend in gemeenschap met de Heere Jezus. Paulus noemt dat ³⁹⁾ "in Christus zijn". ⁴⁰⁾ Over die gemeenschap hoorden zij telkens Gods Geest door het evangelie tot hen spreken en van die gemeenschap werden ze al meer verzekerd door de doop (waarbij men toenmaals nog geheel werd ondergedompeld, begraven, als in een graf van water, zoals de Heere Jezus in een graf van aarde). Ook het avondmaal sprak van hun gemeenschap met hun Hoofd Christus, die volkomen met de zonde had afgedaan. ⁴¹⁾ Welnu, vroeg de apostel toen in Rom. 6, kunnen zülke mensen nu nog in een slecht leven behagen scheppen? ⁴²⁾ "Dat zij verre. Wij, die der zonde gestorven zijn (toen n.l. ons Hoofd Christus onder Pontius Pilatus "der zonde" stierf), hoe zullen wij nog in dezelfde leven?". Zie maar naar uw doop. "Of weet gij niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat gelijkewijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden. Want indien wij met Hem één plant geworden zijn in de gelijkmaking zijns doods, (n.l. door het geloof in Gods evangelie; en de waarachtigheid van dat Woord is ons bovendien verzegeld door de doop) zo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking zijner opstanding. Dit wetende, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde teniet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen", Rom. 6:2-6.

Hetzelfde onderwijs gaf ⁴³⁾ de apostel Petrus aan de Christenen in Klein-Azië. Vroeger, toen zij nog "in hun onwetendheid waren", 1 Petr. 1:14, hadden zij verkeerd "in hun ijdele wandeling, die hun van de vaders overgeleverd was", 1:18, maar nu waren zij daaruit verlost ⁴⁴⁾ door het dure bloed van Christus, 1:19. "Die Zelf onze zonden in zijn lichaam gedragen heeft op het hout". Waartoe? ⁴⁵⁾ "Opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zouden", 2:24. Ook Petrus spreekt van die gemeenschap tussen Christus en ons. "Dewijl dan Christus voor ons in het vlees geleden heeft, zo wapent gij u ook met dezelfde gedachte, namelijk dat wie in het vlees geleden heeft, die heeft opgehouden van de zonde", 4:1.

Wij leren hieruit, dat het doden van onze oude natuur, van onze oude mens, van onze leden die op de aarde zijn, van ons lichaam der zonde, van ons vlees, van onze boze lusten, van de zonde die nog in ons woont, van ons boze hart (dat zijn allemaal uitdrukkingen voor één en dezelfde zaak) naar de leer der Schrift te danken is ⁴⁶⁾ aan het kruislijden van Christus. Omdat de Geest van God ons door het geloof met Hem verenigd

heeft. En nu zou het toch zeker niet aangaan, dat, terwijl de zonde onze lieve Heiland aan het kruis bracht, wij met diezelfde zonde nog de vriendschap aanhielden. Wat zou dat ondankbaar zijn. Dan zouden we niet handelen "naar (d.w.z. overeenkomstig) de Geest", maar "naar het vlees", Rom. 8:1, 13. Daarom zegt de apostel: "Ik vermaan u dan, broeders, bij de barmhartigheden Gods (gebleken in het zenden en in de dood van Christus), dat gij uw lichamen stelt tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer", Rom. 12:1 N. V.

Zó leert de *Schrift*.

Maar laten we nu zien, wat de *dwaalleer* van dit Schriftuurlijke "kruisigen van de oude mens" gemaakt heeft. ⁴⁷⁾ Heel iets anders, n.l. het doden van onszelf.

⁴⁸⁾ Voor de oorsprong van die dwaalleer moeten we diep in de geschiedenis terug. We hebben in les 19 (over Z. 14) al gelezen, dat in de eeuw der apostelen het rondtrekken van godsdienst- en wijsheidleraars een heel gewoon tijdverschijnsel was. Vele toenmalige heidenen waren moe geworden van hun heidendom; van die rare goden- en godinnenverhalen; van het zedeloze leven hunner dagen, enz. (Zie hoe Paulus een en ander beschrijft in Rom. 1, 2e helft). Maar de ware rust bij de HEERE, onze God, kenden ze niet. God had zijn Woord van genade alleen aan Israël gegeven, maar dit had zich weinig als een licht der heidenen gedragen. Integendeel in plaats dat Israël Gods Woord had bekend gemaakt aan de heidenen, hadden, juist andersom, die heidens-filosofische gedachten ook in Joodse kringen ingang gevonden. Ook liet het leven van het Jodendom in 't algemeen veel te wensen over (zie wat Paulus daarvan schrijft in Rom. 2 en 3). Toen hebben velen hun toevlucht gezocht ⁴⁹⁾ bij die reizende filosofen, van wie de één dit en de ander dat als de weg tot geluk aanbeval. Een ernstige indruk maakten vooral zij, die hun hoorders aanrieten ⁵⁰⁾ zich maar veel te onthouden van al wat "stoffelijk" was en daarentegen veel bezig te zijn met het "geestelijke". Want in die twee delen, in "stof" en "geest", verdeelde men veelal de wereld. ⁵¹⁾ Vermoedelijk is men daartoe gekomen onder invloed van zulke Oosterse volkeren als de Perzen. Onder hen was vooral de vraag gerezen, hoe het kwaad toch in de wereld kwam. De één geloofde, dat er twee goden waren, een goede en een kwade god. De ander geloofde, dat er iets van het goddelijke verdwaald geraakt was in deze wereld. Dat goddelijke was dan de geest. Deze was gevangen geraakt in de stof. Zo was b.v. de ziel van de mens iets goddelijks, dat in het lichaam als in een kerker van stof zat opgesloten. (Denk aan wat in les 19 over de Gnostieken gezegd is). Met zulke ideeën hebben reeds de apostelen te maken gehad. De apostel Paulus b.v. waarschuwt in zijn brief aan de Colossenzen ernstig tegen die ascese-predikers. Ascese betekent onthouding. Men meende, dat het "geestelijke" het zou winnen van het "stoffelijke", ⁵²⁾ wanneer men zich onthield van spijsen en dranken, van slapen en huwen, kortom van al zulke zaken, waarin volgens onze goede God in 't geheel geen kwaad steekt, maar die Hij wil, dat we met dankzegging benutten zullen, 1 Tim. 4:4.

Toch hebben die heidense en Joods-heidense ideeën in later dagen grote invloed uitgeoefend op de Christenen. De aanhangers daarvan leken ook zo ernstig. Terwijl b.v. de meeste mensen graag trouwen, deden zij dat juist niet. Wat een offer, dachten de mensen dan. Ook kastijdden ze zich door zich vrijwillig te ontfemen het genot van spijs en drank (vasten), de omgang met ouders en vrienden, met man of vrouw en kinderen, het bezit van kleding en geld, 't genot van slaap, enz. Dat behoorde immers allemaal maar tot het lagere, het stoffelijke, het vleselijke. Daar moest een mens almeer van afsterven, wilde hij almeer geestelijk worden. De mens moest zichzelf kruisigen, doden. ⁵³⁾ In de middeleeuwen is die zelfdoding in een geur van grote heiligheid geraakt. Dié mensen waren nog eens ⁵⁴⁾ echte navolgers van Christus, net zo arm en nederig als Hij. Zelfs waren er onder die zelf-doders, die beweerden, dat men ook van de kerk en haar sacramenten moest afsterven. Ja, zulke mensen hadden de Christus uit de Bijbel niet meer nodig, ⁵⁵⁾ want door die zelfdoding werd men z'n eigen Christus. Dan was die zelfdoding iemands kruisweg, zoals Christus *zijn* kruisweg had gehad.

Deze dwaling van de zelfkruisiging heeft velen verleid, ⁵⁶⁾ omdat ze zich van zulke

vertrouwdklinkende Schriftmatige uitdrukkingen bediende. Maar ze bedoelde er heel iets anders mee. Let hierop. Ten 1e de tegenstelling van vlees (of stof) tegenover geest als een tegenstelling van het lagere en mindere tegenover het hogere en verhevene kent de Schrift niet.⁵⁷⁾ Alle schepsel Gods is goed, al is geen enkel schepsel, noch geheel noch gedeeltelijk, Goddelijk. 2e Als de Schrift vlees en Geest tegenover elkaar stelt,⁵⁸⁾ bedoelt zij met "vlees" ons boze hart, onze zondige aard, en met "Geest" niet iets van de mens, maar de *Heilige Geest*, Rom. 8:1, 5, 6. Daarom kunnen met "vleselijk" en "geestelijk" niet twee stukken van ons, mensen, worden aangeduid, maar "vleselijk" zijn we, wanneer we ons door onze zondige aard uit Adam laten drijven en "Geestelijk" zijn we, wanneer we door de Heilige Geest worden geleid. 3e Als de Schrift spreekt over afsterven van ons vlees, bedoelt ze niet, dat de mens zichzelf zal kwellen door gebrek aan eten, drinken, slapen, lopen, werken, huwen, bezit, kleding, enz. Want de mens mag zichzelf geen kwaad doen, Ex. 20: 13; Hand. 16:28. (Trouwens, dan zouden óók de ongelovigen en heidenen — die toch buiten Christus zijn — hun vlees kunnen kruisigen). De Schrift beveelt ons niet onszelf te doden, maar ons vléés, d.w.z. onze oude mens.⁵⁹⁾ B.v. iemand, die ons slaat, nièt fijn een klap teruggeven, omdat de Heere Jezus het verbiedt, dat is ons vlees kruisigen. Zèlfdoding is vèrboden, zòndedoding is gèboden.

Maar het gruwelijke van deze dwaling is,⁶⁰⁾ dat zij de volkomenheid van Christus' kruisoffer loochent. De (schijnbaar) vrome mens werpt zich op tot concurrent van onze Heere Jezus.⁶¹⁾ Immers meent hij pas tot de ware volmaaktheid te zullen komen door die ascese, die onthouding, die zelfkruisiging. Maar Paulus moest daar niets van hebben. Toen die heidense ascese-prediking, blijkbaar bovendien vermengd met Judaïstische werkheiligheid, ook de gemeente van Colosse dreigde te verleiden, schreef de apostel:⁶²⁾ "Ziet toe, dat niemand u als een roof vervoere door de filosofie en ijdele verleiding", 2:8. Ge hoeft u in het geheel niet te onderwerpen aan 't gebod "raak niet" en "smaak niet" en "roer niet aan", 2:21, om dan te menen, dat ge na zo'n moeizame weg pas "volmaakt" zijt. Want "gij zijt"⁶³⁾ in Christus volmaakt", 2:10. Maar had de apostel dan geen enkel goed woord voor die ernstige zelfvolmakers over?⁶⁴⁾ Neen. Hij lachte ze uit.⁶⁵⁾ Want hij verweet hun niet alleen schijnwijsheid en eigenwillige godsdienst, maar vond ook, dat al dat vasten en zelfkastijden ogenschijnlijk wel nederig leek — het vlees van zulke mensen vermagerde vaak van het vasten — maar in werkelijkheid was het gruwelijk hoogmoedige zelfvoldoening. Iedereen *zei* natuurlijk: "Kijk diè magere man 's vroom zijn", en dat vonden zulke asceten dan maar wat fijn en zo werd dus hun vlees (d.w.z. het bôze hârt) juist gestreeld, verzadigd, 2:23.

Maar moeten wij dan Christus niet "navolgen"? Ja, zeker, mits men onder de navolging van Christus⁶⁶⁾ niet een naàpen, een nabóótsen van Christus verstaat, want dat is gruwelijk hoogmoedig. Maar het èchte Christus navolgen is in de Schrift eenvoudig dit, dat men discipel van de Heere werd en achter Hem aan liep en *met* Hem meeinging, Matth. 4:20, en dat men zijn stem gehoorzaam was, Joh. 10:27. Zo zullen ook wij navolgers en vrienden van Christus zijn, wanneer wij uit dank voor hetgeen Hij voor ons deed, zijn geboden bewaren, Joh. 15:14. Dan zullen we vaak tegen ons eigen zondige begeren in moeten handelen, maar dat is dan onze *oude mens* kruisigen, doden en begraven.

44e vr. *Waarom volgt daarna: nedergedaald ter helle?*

Antw. *Opdat ik in mijn hoogste aanvechtingen verzekerd zij en mij ganselijk vertrooste, dat mijn Heere Jezus Christus door zijn onuitsprekelijke benauwdheid, smarten, verschrikking en helse kwellen, waarin Hij in zijn ganse lijden, maar inzonderheid aan het kruis, gezonken was, mij van de helse benauwdheid en pijn verlost heeft.*

We herinneren ons, dat we in les 12 over Z. 7 iets gelezen hebben over de apostolische geloofsbelijdenis. Daaraan moet thans iets worden toegevoegd.

In de middeleeuwen heeft men lange tijd geloofd, dat de 12 artikelen waren opgesteld door de 12 apostelen; van iedere apostel zou er één artikel afkomstig zijn. Nu is dat beslist⁶⁷⁾ niet juist, want de apostolische geloofsbelijdenis is pas in de loop van eeuwen

geworden tot wat zij thans is. Haar ontstaansgeschiedenis is in 't kort aldus geweest. Omstreeks het jaar 200 bezat de Christelijke gemeente te Rome een geloofsbelijdenis, die als volgt luidde:

"Ik geloof in God, de Vader, de Almachtige. En in Christus Jezus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heere, die geboren is uit de Heilige Geest en de maagd Maria, die onder Pontius Pilatus is gekruisigd en begraven, ten derden dage opgestaan uit de doden, opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand des Vaders, vanwaar Hij zal komen om te oordelen de levenden en de doden. En in de Heilige Geest, een heilige kerk, vergeving van zonden en wederopstanding des vleses."

Het valt ons direct op, dat deze geloofsbelijdenis vrij wat korter was dan die, welke wij thans hebben. Verschillende gedeelten, waaraan wij thans gewoon zijn geraakt, worden er in gemist. ⁶⁸⁾ B.v. dat onze Heiland "geleden" heeft, dat de kerk "algemeen" is, dat we ook aan een "eeuwig leven" geloven, vinden we hier niet. Die gedeelten zijn er later pas bijgekomen. En dat is toen ook maar niet alles ineens gegaan. In de ene kerk luidde het toegevoegde wel eens anders dan in een kerk op een andere plaats. Zo ontbrak in die belijdeniskern van de kerk te Rome, (waartegen de andere artikelen later a.h.w. aangegroeid zijn) ⁶⁹⁾ aanvankelijk ook het geloofsartikel over de "nederdaling ter helle" (zie het maar even na). Dat is er pas later bijgekomen, vermoedelijk eerst in het Oosten (Kl. Azië) en in Zuid-Frankrijk (die veel relaties hadden met elkaar vanwege dezelfde taal, het Grieks; vandaar dat er thans nog zoveel Griekse woorden in het Frans voorkomen). En dan ging dat nog weer vaak zo, dat verschillende kerken, die dit geloofsartikel van de "nederdaling ter helle" in haar belijdenis opnamen, in het voorafgaande weglieten: ⁷⁰⁾ de "begravenis" des Heeren. Het is aanvankelijk maar op een enkele plaats voorgekomen, dat men in z'n geloofsbelijdenis die beide uitdrukkingen tegelijk had, dus èn de "begravenis" èn de "nederdaling ter helle", maar doorgaans ging het zo, dat, wanneer men eerst Christus' "begravenis" had beleden, men daarna niét meer sprak van zijn "nederdaling ter helle", en andersom: men liet vooraf de "begravenis" weg om daarna wèl de "nederdaling ter helle" te noemen.

Uit deze geschiedenis kunnen wij het volgende leren. We hebben vroeger, in les 9 over vr. 11, al gezien, dat het woord "hel" tweeërlei kan aanduiden n.l. ten 1e het graf en dodenrijk en ten 2e de plaats van de verdoemden.

Uit de zoëven vermelde ontstaansgeschiedenis der apostolische geloofsbelijdenis blijkt nu, ⁷¹⁾ dat zij, die in vroeger tijden het artikel van de "nederdaling ter helle" invoegden, bij het woord "hel" de éérste betekenis van dat woord op het oog hebben gehad. Dat men er dus niet de plaats der verdoemden, maar het graf en het dodenrijk mee bedoelde. Immers ging het zo, dat wie de "nederdaling ter helle" invoegde, de "begravenis" uitliet, en andersom: wie de "begravenis" had, liet de "nederdaling ter helle" weg. Blijkbaar, omdat men niet tweemaal hetzelfde wilde zeggen, zo kort achter elkaar. Men bedoelde dus met de woorden "nedergedaald ter helle" niet te zeggen, dat de Heere Jezus bij de goddeloozen is geweest, doch alleen maar bij de dóden. Dat maakt verschil. En dat was ook volkomen naar de Schrift, want ⁷²⁾ de Heere Jezus is volgens de Schrift wel bij de doden geweest, n.l. van Vrijdagavond tot Zondagmorgen: zij leert ons, dat Hij "uit de doden" is opgewekt, 1 Cor. 15:20. Maar ⁷³⁾ toen Hij tot de doden behoorde, was Hij niet bij de goddeloozen en verdoemden, want Hij sprak tot de moordenaar: "Voorwaar zeg Ik u: heden zult gij met Mij in het paradijs zijn", Luc. 23:43. De Heiland leerde Zelf, dat in zijn dagen de ontslapen gelovige bij vader Abraham kwam, in zijn schoot, wij zouden zeggen: aan zijn boezem, in zijn heerlijke nabijheid, Luc. 16:22.

Met de "nederdaling ter helle" heeft de kerk vroeger dus bedoeld te belijden, dat onze Heiland Zich vernederd heeft tot het rijk der doden, hoewel Hij toen niet bij de goddelóze doden is geweest, maar in het paradijs.

Maar dan is het ook fout wat in later tijd gebeurd is, toen sommigen hebben beweerd, dat de kerk met die "nederdaling ter helle" wilde belijden, dat de Heere Jezus na zijn sterven naar de hel in de zin van de plaats der verdoemden zou zijn gegaan (dus de 2e

betekenis van het woord "hel") om daar aan goddelozen en duivelen zijn overwinning bekend te maken. Anderen dachten, dat Christus aan de goddelozen in die hel voor het laatst een oproep tot bekering had laten horen. Zulke opvattingen gaan evenwel vierkant tegen de oorspronkelijke bedoeling van dit geloofsartikel in, terwijl er trouwens, en dat zegt meer, voor deze fantastische ideeën geen enkele steun in de Schrift te vinden is. Daarom mogen we er dankbaar voor zijn, dat onze catechismus hier ook met geen woord rept over een verblijf van Christus in de plaats van de hel der verdoemden. Want in deze plaats der verdoemden is onze Heiland nooit geweest.

Wanneer wij echter nauwkeurig letten op het antwoord, dat de catechismus op vr. 44 geeft, zien we, dat hij, hoewel dan niet over de plaats der verdoemenis, toch wel over de verdoemenis zèlf spreekt als over iets, waarin de Heiland heeft verkeerd. Hoe is dat zo gekomen?

Twee dingen hebben de opstellers van onze catechismus daartoe gebracht.

In de eerste plaats hebben zij niet willen blijven staan bij de oorspronkelijke betekenis van dit artikel (n.l. hel = graf en dodenrijk), ⁷⁴⁾ omdat zij hetzelfde bezwaar voelden als vele Christenen reeds in vroeger eeuw, n.l. dat men toch niet in één korte geloofsbelijdenis tweemaal achter elkaar hetzelfde kon zeggen. Over de begrafenis van onze Heiland hadden ze het immers al gehad, zie bij vr. 41.

Maar in de tweede plaats zijn zij tot dit antwoord gekomen, ⁷⁵⁾ omdat zij hebben bedacht, dat onze Heere toch ook weer een volkómen Zaligmaker is, dus dat Hij alle straf gedragen heeft, welke wij, indien wij niet in Hem zouden geloven, zelf zouden moeten dragen, dus ook de zwaarste, n.l. de eeuwige verdoemenis. Want waarin die zwaarste straf voor de zonde bestaat, is te zien aan de goddelozen. De Schrift leert ons van hen, dat zij niet alleen eenmaal zullen moeten sterven en dan tot de doden zullen behoren, zonder in het paradijs te zijn (graf en dodenrijk), maar dat ook zij daarna ten jongsten dage uit hun graven zullen uitgaan, doch "tot de opstanding der verdoemenis", Joh. 5:29. Zij zullen ⁷⁶⁾ als complete mensen, zoals wij thans zijn, verkeren in de plaats, die voor de satan bereid is, Openb. 20:10 (de plaats der verdoemden). En hoe konden wij nu aan die straf ontkomen? Door onze Heere Jezus Christus, die onze plaats geheel en al innam. Want weliswaar leert de Schrift nergens, dat onze Heiland in de plaats der verdoemenis is geweest, en dus belijdt de catechismus dat hier ook nièt, maar wel, dat Hij de verdoemenis zèlve heeft verdragen en dat ⁷⁷⁾ op precies dezelfde manier als eenmaal de verdoemden haar zullen moeten doorstaan na de jongste dag, n.l. niet als doden, maar als levenden. Zo heeft ook onze Heiland tijdens zijn léven die verdoemenis gedragen. Wat kon Hij diep ontroerd zijn, wanneer Hij die vreselijke straf zag naderen. Eens sprak Hij: "Nu is mijn ziel ontroerd; en wat zal Ik zeggen? Vader verlos Mij uit deze ure? Maar hierom ben Ik in deze ure gekomen", Joh. 12:27. En in de nacht vóór zijn dood kwam inderdaad over Hem die "macht der duisternis", Luc. 22:3, 53. Nu zou de satan zich op Hem en zijn discipelen werpen. Die zou hen verzoeken, vs. 31. Daarom moesten de discipelen bidden om bewaring voor de boze, vs. 40. Toen Hij met zijn drie vertrouwelingen ⁷⁸⁾ in de hof van Gethsémane alleen was, "begon Hij droevig en zeer beangst te worden", Matth. 26:37. De Heere ging een klein eindje bij hen vandaan "en knielde neder en bad, zeggende: Vader! of Gij wildet deze drinkbeker van Mij wegnemen! doch niet mijn wil, maar de uwe geschiede! En in zware strijd zijnde, bad Hij te ernstiger. En zijn zweet werd gelijk grote druppelen bloeds, die op de aarde afliepen", Luc. 22:42, 44. En ⁷⁹⁾ toen de Heere aan het kruis hing is hetgeen, waarvoor Hij in de hof zo vreselijk beangst geweest was, ook inderdaad geschied. 'Want omstreeks twaalf uur 's middags werd het duister. Dat duurde een uur of drie. En tegen het einde van die drie uren "riep Jezus met een grote stem, zeggende: Eli, Eli, lama Sabachtani: dat is: Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten", Matth. 27:46. Op d i t lijden van onze Heiland heeft de catechismus nu in het antwoord op vr. 44 het oog.

En zo is dit antwoord, al stemt het inderdaad niet overeen met de oorspronkelijke historische betekenis van het artikel der "nederdaling ter helle", toch wel geheel en al naar de Schrift. Het is geheel uit Gods Woord geput. Want er is geen twijfelen aan of het

is de duidelijke leer der Schrift, dat alles wat ons verdiende loon was, ook de verdoemenis en het van God verlaten zijn als levende mensen, door onze Middelaar voor ons is gedragen.

Daarom kan dit antwoord ons ook heerlijk vertroosten. Want er kan bij tijden ook in ons hart grote angst voor die verdoemenis oprijzen. Dat komt, ⁸⁰⁾ omdat de macht der zonde in ons zolang wij leven nog niet geheel is uitgeroeid. Verder komen daar de verleidingen dezer wereld bij. Tenslotte is er ook de satan, die ons onverwachts in de verzoeking kan verstrikken en doen vallen, zoals hij b.v. met Petrus gedaan heeft in de nacht der verloochening. Dat komt dan wel door satans grote slimheid en kracht — Petrus vergeleek hem later bij een leeuw, 1 Petr. 5:8 — maar ook door onze eigen nalatigheid in het bidden en waken. ⁸¹⁾ Dan kunnen wij — zie het leven van David — door zulke zonden onze God zwaar vertoornen en grote schuld op ons laden, zodat we met ons bezwaarde geweten geen raad weten. Maar zie, dan mogen we ook in zo'n zware val toch altijd nog weer met berouw tot God gaan, pleitende ⁸²⁾ op het volkomen werk van onze Heere Jezus, die immers zelfs het ergste, n.l. de verlating van God, heeft verdragen, opdat wij nimmermeer van God verlaten zouden worden, Rom. 8:1, 34.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 40.

- 1) Als hoedanig heeft de Heere Jezus Zich aan de blindgeborene bekend gemaakt?
- 2) Maar welke gelijkenis sprak Hij tot zijn uitwerpers?
- 3) Wat heeft de Heere Jezus voor zijn schaaapjes overgegeven?
- 4) Waarom was dit nodig?
- 5) Voor welke straf had God Adam gewaarschuwd?
- 6) Waarom hebben wij allen de dood verdiend?
- 7) Hoe wordt de dood van Christus in onze plaats door de Schrift genoemd?
- 8) Wanneer heeft God ons verlossing uit de macht des satans beloofd?
- 9) Is die belofte later nog herhaald?
- 10) Kunt ge een voorbeeld noemen, waaruit blijkt, dat de schaduwen der wet door Christus' dood nauwkeurig zijn vervuld?
- 11) Kent ge nog een voorbeeld?
- 12) Wanneer wij zeggen, dat door Christus' dood Gods waarheid is gebleken, wat bedoelen we dan met het woord "waarheid"?

Vr. en antw. 41.

- 13) Wat stond in Jes. 53 over Christus' begrafenis geschreven?
- 14) Hebben de Joodse leiders op 's Heeren begrafenis gerékend?
- 15) Maar wat voor een begrafenis heeft de Heere ontvangen?
- 16) Waaronder heeft men zijn dode lichaam a.h.w. bedolven?
- 17) Wat heeft men om zijn dode lichaam heengewonden?
- 18) Wat mag de kerk dus van Christus' begrafenis belijden?

Vr. en antw. 42.

- 19) Wat voor verschillen zijn er also onder de mensen tijdens dit leven?

- 20) Maar wat zegt men vaak van de dood?
- 21) Is dat echter wel waar?
- 22) Waarom niet?
- 23) Wat heeft men wel eens gevraagd, omdat men dit niet inzag?
- 24) In hoeverre verdienen wij nog de dood als een oordeel "naar de mens in het vlees"?
- 25) Waarom is onze dood echter geen betaling voor de zonden?
- 26) Waarmee is de dood der gelovigen wel te vergelijken?
- 27) En waarmee niet?
- 28) Waarom loutert God de gelovigen door middel van de dood?
- 29) Wie alleen zullen niet behoeven te sterven?
- 30) Wat zal er echter toch ook met hen gebeuren?
- 31) Hoe beschreef Paulus zijn sterven?
- 32) Noemde hij zijn dood een verlies of een winst?

Vr. en antw. 43.

- 33) Op welke twee gevolgen heeft de catechismus het oog, wanneer hij zegt: wat verkrijgen wij méér voor nuttigheid uit Christus' kruisdood?
- 34) Welke reden had de catechismus om op het tweede zo grote nadruk te leggen?
- 35) Wat bedoelde de apostel met de woorden, dat Christus "der zonde eenmaal gestorven" was?
- 36) Wanneer was dat gebeurd?
- 37) Wat waren Paulus en de Romeinen toen nog?
- 38) Hoe was daarin verandering gekomen?
- 39) Hoe noemt Paulus dat leven in gemeenschap met Christus?
- 40) Waardoor werd hun geloof, dat zij in Christus waren, almeer versterkt?
- 41) Wat vroeg de apostel in Rom. 6?
- 42) En wat antwoordde de apostel toen zelf op die vraag?
- 43) Welke apostel schreef over dezelfde zaak aan de Christenen in Kl. Azië?
- 44) Waardoor waren zij volgens Petrus uit hun heidense zondeleven verlost?
- 45) Maar waartoe had Christus hen verlost?
- 46) Waaraan is dus volgens de Schrift de kruisiging van onze oude natuur te danken?
- 47) Wat heeft de dwaalleer echter van die kruisiging van ons vlees gemaakt?
- 48) Is die dwaalleer nog maar jong?
- 49) Waartoe nam het vermoeide heidendom veelal z'n toevlucht?
- 50) Wat rieden die filosofen de mensen aan als de weg tot het ware geluk?
- 51) Waar zal men dat verdelen van de wereld in het stoffelijk en het geestelijk deel vandaan hebben?
- 52) Hoe meende men nu dat geestelijke tot heerschappij te moeten brengen over dat vleselijke?

- 53) Wanneer is die zelfdoding vooral in hoge eer gekomen?
- 54) Hoe werden die mensen van de zelfdoding geacht?
- 55) Waarom hadden die mensen, in hun verbeelding, de Heere Jezus Christus en zijn kruis niet meer nodig?
- 56) Waardoor heeft die dwaalleer van de zelfdoding velen verleid?
- 57) Mógen wij de wereld in een hoger en lager deel verdelen? Waarom niet?
- 58) Wat bedoelt de Schrift met de woorden "vlees" en "Geest", wanneer zij deze tegenover elkaar stelt?
- 59) Kunt ge een voorbeeld geven van ons vlees doden?
- 60) Maar wat is het gruwelijkste van deze dwaling?
- 61) Hoe doet zij dat?
- 62) Hoe waarschuwde Paulus de gemeente van Colosse tegen haar?
- 63) In Wie zijn wij volgens de apostel volmaakt?
- 64) Had Paulus dan geen goed woord voor die ernstige mensen over?
- 65) Op welke manier heeft hij met hun eigenwillige vroomheid gespot?
- 66) Wat moet men onder de navolging van Christus nièt verstaan en wat wèl?

Vr. en antw. 44.

- 67) Is het zo, dat van onze apostolische geloofsbelijdenis elk artikel door een apostel is opgesteld? Waarom niet?
- 68) Welke artikelen ontbraken er b.v. in de oude geloofsbelijdenis der kerk te Rome?
- 69) Kwam het artikel van de nederdaling ter helle er ook in voor?
- 70) Wanneer men ergens het artikel van de nederdaling ter helle opnam, wat liet men er dan voor weg?
- 71) Wat kunnen we hieruit leren voor de oorspronkelijk betekenis van het woord "hel" in het artikel van de nederdaling ter helle? Bedoelde men daarmee de plaats der verdoemden?
- 72) Is dat naar de Schrift? Heeft de Heere Jezus volgens de Schrift tot de doden behoord?
- 73) Is Hij ook op de plaats der verdoemden geweest?
- 74) Zijn de opstellers van de catechismus blijven staan bij de oorspronkelijke betekenis van de nederdaling ter helle? Waarom niet?
- 75) Waardoor zijn zij dan tot dit antwoord gekomen?
- 76) Hoe zullen de goddelozen straks de straf der verdoemenis ondergaan?
- 77) Hoe heeft onze Heiland die straf ondergaan?
- 78) Waar is de angst voor die vreselijke straf in ontzettende mate op onze Heiland afgekomen?
- 79) En wanneer is Hij metterdaad door God verlaten?
- 80) Waardoor kan de angst voor de verdoemenis ook bij ons opkomen? Door welke drie oorzaken?
- 81) Wordt God door zulke zonden van ons dan nog vertoornd?
- 82) Waarop mogen wij dan toch nog pleiten?

Schriftplaatsen:

Jes. 53:9. Men heeft zijn graf bij de goddelozen gesteld, maar Hij is bij den rijke (enkelvoud) in zijn dood geweest.

1 Petr. 4:6. Want daartoe is ook aan de doden (toen ze nog op aarde waren en nog leefden) het evangelie gebracht, opdat zij wel, als mensen, in het vlees zouden geoordeeld worden, doch naar God, in de geest zouden leven. (N. V.)

1 Cor. 15:50-52. Doch dit zeg ik, broeders, dat vlees en bloed het koninkrijk Gods niet beërven kunnen en de verderfelijkheid beërft de onverderfelijkheid niet. Ziet ik zeg u een verborgenheid: Wij zullen wel niet allen ontslapen, maar wij zullen allen veranderd worden. In een punt des tijds, in een ogenblik, met de laatste bazuin; want de bazuin zal slaan en de doden zullen onverderfelijk opgewekt worden en wij zullen veranderd worden.

Rom. 6:2. Wij, die der zonde gestorven zijn, hoe zullen wij nog in dezelve leven?

1 Petr. 2:25. Die Zelf onze zonden in zijn lichaam op het hout gebracht heeft, opdat wij, aan de zonden afgestorven, voor de gerechtigheid zouden leven (N. V.).

Nalezen:

Ps. 22. De Knecht des HEEREN is gehoorzaam geweest tot de verdoemenis toe, maar moet daarom nu ook geërd in de samenkomsten zijner broederen, d.w.z. in de kerk, en door de "vetten" der aarde, d.w.z. de aanzienlijken.

LES 22. [Zondag 17]

45e vr. *Wat nut ons de opstanding van Christus?*

Antw. *Ten eerste heeft Hij door zijn opstanding de dood overwonnen, opdat Hij ons de gerechtigheid, die Hij door zijn dood ons verworven had, kon deelachtig maken. Ten tweede worden ook wij door zijn kracht opgewekt tot een nieuw leven. Ten derde is ons de opstanding van Christus een zeker pand van onze zalige opstanding.*

Wat was Ignatius, de apostelleerling, boos op de ketters, die beweerden, dat Christus niet in werkelijkheid, maar slechts in schijn geleden had. We hebben in les 19, bij vr. 35, een stukje uit zijn brief aan de gemeente te Smyrna gelezen. Hij schrijft daarin verder: "Want ik weet en geloof, dat Hij (dat is dus de Heere Jezus) ook na zijn opstanding in het vlees geweest is. Toen Hij kwam tot hen, die Petrus omringden (d.w.z. tot de apostelkring), zeide Hij tot hen: "Grijpt, betast Mij en ziet, dat Ik geen onlichamelijk spooksel ben. En terstond raakten zij Hem aan en geloofden". "Na de opstanding heeft Hij op vleselijke wijze met hen gegeten en gedronken". Dit laatste lezen we ook in het N.T., n.l. dat onze Heiland na zijn opstanding met de discipelen heeft aangezeten, Hand. 1:4 N. V., en met hen gegeten en gedronken, 10:41. Maar dat de discipelen ook metterdaad zijn lichaam met hun vingers hebben betast — dat lezen we niet zo uitdrukkelijk in de Schrift. Maar 't kan best zijn, dat Ignatius dit de apostelen zelf nog heeft horen vertellen. Misschien ook geeft hij enigszins vrij de geschiedenis van 's Heeren verschijning aan Thomas weer. Want Thomas wilde eerst niet geloven, ¹⁾ dat de Heere heus was opgestaan. Hij wilde het eerst met z'n vingers voelen. En toen is de Heere waarlijk voor Thomas nog apart teruggekomen. Hij zeide tot hem: ²⁾ "Breng uw vinger hier en zie mijn handen en breng uw hand en steek ze in mijn zijde; en zijt niet ongelovig, maar gelovig.", Joh. 20:27. Christus duldde niet, dat er één apostel was, die aan de waarheid van zijn opstanding twijfelde. Hoe zou de latere kerk anders gebouwd kunnen zijn op het fundament van profeten en apostelen (ook op het getuigenbewijs van Thomas), Ef. 2:20? Nu weten wij, ³⁾ dat hetzelfde lichaam des Heeren eerst dood was en daarna levend. Géén apostel spreekt dat tegen.

Over de opstanding van Christus stemmen O. en N.T. volkomen overeen. Het N.T. laat ons telkens zien, dat ook in die opstanding van Christus de Schrift vervuld werd. Zo lezen we b.v. in Hand. 2, dat Petrus op de grote Pinksterdag tot de Joden zei. dat in de opstanding van Jezus de Nazarener, die zij gekruisigd hadden, vervuld geworden was wat David gesproken had in Ps. 16: ⁴⁾ "Gij zult mijn ziel (d.w.z. mij) in de hel (d.w.z. in het graf) niet verlaten; Gij zult niet toelaten, dat uw Heilige de verderving zie", Ps. 16:10; Hand 2:27. Toen enige tijd later de kreupelgeborene door Petrus en Johannes genezen was, werden dezen daarover ter verantwoording geroepen door het sanhedrin. "Door wat kracht of door wat naam" zij dat gedaan hadden. Petrus antwoordde: "Door de naam van Jezus Christus, de Nazarener, die gij gekruisigd hebt, welke God van de doden opgewekt heeft, door Hem, zeg ik, staat deze hier vóór u gezond". En wat hij toen verder sprak, ontleende Petrus weer aan het O.T., aan Ps. 118: ⁵⁾ "Deze is de steen, die door u, de bouwlieden — zij waren immers Israëls leidslieden — veracht is, welke (door de opstanding) tot een hoofd des hoeks geworden is", Ps. 118:22; Hand. 4:10, 11. Ook hebben we vroeger reeds gezien, dat de profetieën van Ps. 22 en Jes. 53 niet alleen zijn vervuld in Christus' lijden, maar ook in zijn overwinning op de dood. In alles werd de Schrift vervuld. In het N.T. wordt daarop keer op keer gewezen. Paulus schrijft, "dat Christus gestorven is voor onze zonden naar de Schriften en dat Hij is begraven en dat Hij is opgewekt ten derden dage naar de Schriften", 1 Cor. 15:3, 4. Daarna was de Heere aan verschillende personen verschenen. Eenmaal zelfs aan 500 personen tegelijk. Toen Paulus z'n eerste brief naar Corinthe schreef, ongeveer in 't jaar 55, waren al die ooggetuigen nog lang niet overleden en kon men desnoods bij hen informeren, 1 Cor. 15:6. Trouwens, wanneer de Heere Jezus wel gestorven was, maar niet over de dood had getriumfeerd, zou het ganse O.T. dan niet één groot vraagteken gebleven zijn? Maar nu zijn al de beloften, die God aan de vaders geschonken had, b.v. Gods belofte aan David, dat hij een troon tot in eeuwigheid zou hebben, getrouw en gewis gebleken door

de opstanding van de Messias uit de doden om voortaan te zitten aan de rechterhand zijns Vaders, 2 Sam. 7:15, 16; Jes. 55:3; Luc. 1:32; Hand. 13:34. Want daartoe is Christus opgestaan.⁶⁾ Om naar de hemel te gaan. Weliswaar heeft Hij nog 40 dagen gewacht met z'n hemelvaart. Maar dat heeft Hij willen doen om ons door zijn verschijningen te overtuigen van de waarachtigheid zijner opstanding. Doch de plaats, die Hem direct toekwam, was de troon der heerlijkheid. Daarom wordt zelfs⁷⁾ dikwijls door de Schrift over die 40 dagen gezwezen en kortweg gezegd,⁸⁾ dat Christus uit de doden werd opgewekt en — "in de hemel gezet", Ef. 2:6, of, dat Hij "werd weggerukt tot God en zijn troon", Openb. 12:5. Door zijn Middelaar uit de doden op te wekken, heeft God het lijden en de gehoorzaamheid van zijn Knecht volkomen goedgekeurd en totaal volbracht geacht en erkend, dat Hem thans de heerlijkheid toekwam, die de Middelaar door al zijn lijden verdienen zou, Luc. 24:26. En omdat Christus niet alleen de Middelaar van God, maar ook van ons is, doet onze catechismus er goed aan hier de vraag te stellen, welk voordeel er aan die opstanding van Christus verbonden is voor ons, die in Hem geloven. Dat voordeel is⁹⁾ drieërlei n.l. ten 1e onze rechtvaardigmaking, ten 2e onze wedergeboorte en ten 3e onze zalige opstanding.

Ten 1e onze rechtvaardigmaking. De catechismus zegt eerst, dat wij nu dank zij Christus' opstanding deel kunnen krijgen aan de "gerechtigheid", die Hij voor ons verworven heeft. Met dat woord "gerechtigheid" wordt het volgende bedoeld. (Vroeger is er over gesproken bij vr. 6, 10, 18 en 21). Volgens de Schrift is een rechtvaardige iemand, die met een gelovig hart uit liefde tot de HEERE zijn geboden bewaart. Zij spreekt dan van iemands "gerechtigheid", dat wil dus zeggen: zijn gaan met het ganse hart in Gods geboden, zodat het goed is tussen God en hem en de Heere hem met welgevallen aanziet. In de dagen van Christus en de apostelen meenden vele Joden, dat hun "gerechtigheid" overvloedig was. Zij dachten zich een grote voorraad "gerechtigheid" te vergaderen door hun zogenaamde wetsbetrachting. Maar in werkelijkheid hoopten zij zich toorn op tegen de dag des oordeels, Matth. 5:20; Rom. 2:5; 10:3. Zij waren vol "ongerechtigheid", Matth. 23:28. Onze Heiland daarentegen heeft gedurende zijn omwandeling op aarde zó volkomen de wil zijns Vaders betracht, dat de Schrift Hem meermalen kortweg Jezus Christus, de Rechtvaardige, noemt. Eens sprak Hij: "Mijn spijze is, dat Ik doe de wil Desgenen, die Mij gezonden heeft en zijn werk volbrengt", Joh. 4:34. Dat was wat anders dan wat Adam deed, die door zijn ongehoorzaamheid ons allen in het verderf stortte en ons van onze "gerechtigheid" voor God beroofde. God heeft die volmaakte gehoorzaamheid, die "gerechtigheid", van Christus dan ook erkend door aan zijn lijden tenslotte een definitief eind te maken en Hem uit de doden op te wekken. Dat was toen een ontzaglijke gebeurtenis voor Hem en ons.¹⁰⁾ Want de Heere Jezus was als onze Middelaar opgetreden. Hij wilde onze zonden op het hout brengen. Hij wilde voor de goddelozen sterven. Hij wilde in onze plaats tot zonde gemaakt worden. Welnu, toen heeft God dan al onze ongerechtigheden op Hem doen aanlopen en toen heeft God Hem tot zonde gemaakt. Toen is Hij verbrijzeld. Maar Hij is gehoorzaam gebleven tot de Jood toe. Alles wat van de Middelaar geëist moest worden, heeft Hij volbracht. Toen was het toch billijk, dat God Hem weer uit de doden opwekte. Nu, dat heeft God gedaan. En daarmee heeft God a.h.w. zijn "voldaan" geschreven¹¹⁾ onder de nota, waarvoor Christus Zich garant gesteld had en die Hem in het graf gebracht had. Daarom schrijft Paulus:¹²⁾ als Christus niet opgewekt was, zouden wij nog in onze zonden zijn, 1 Cor. 15:17. Maar nu kan er op grond van dat Goddelijke "voldaan" onder Christus' middelaarsrekening — n.l. zijn opwekking — aan ons vergeving van zonden worden geschonken. Nu kan God ons deel geven aan die grote schat van "gerechtigheid", die Christus door zijn gehoorzaamheid Zich vergaderde. Want door zijn lijden en gehoorzaamheid heeft Christus, om zo te zeggen, een groot kapitaal aan "gerechtigheid" verworven en dat kapitaal ter verzoening van Gods toorn voor God uitgestort. En dat God met die enorme verzoeningssom volkomen accoord ging, heeft Hij getoond door Christus uit de doden op te wekken. Welnu, God wil van dat enorme tegoed aan gerechtigheid van onze Heere Jezus Christus overvloedige uitkering doen aan een ieder, die zich bij God beroept op die voldoening van Christus. En deze overschrijving telkens weer van Christus' gerechtigheidssom op onze rekening noemt de

Schrift nu onze rechtvaardigmaking. Paulus schrijft immers, ¹³⁾ dat Christus overgeleverd is om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking, Rom. 4:25. Dat wil zeggen: God heeft de Heere Jezus eerst voor ons beschikbaar gesteld om aan Hem onze zonden te straffen. Maar daarna heeft God Hem opgewekt om zijn gerechtigheid aan ons te kunnen toerekenen. Want als Christus niet uit de doden was opgewekt, zou het bewijs ontbroken hebben, dat Hij voor ons bij God genoeg "gerechtigheid" had aangebracht. Maar nu heeft God door Christus uit de doden op te wekken openlijk verklaard, (en door het evangelie wordt die verklaring Gods wijd en zijd verbreid) dat voor ons, zondaren, Christus "De Gerechtigheid" voor God is en dat een ieder, die in Hem gelooft, nu ook voor Gods oog rechtvaardig is, Joh. 3:18, 36: 1 Cor. 1:30; 2 Cor. 5:18-21. Want door het geloof wordt Christus' gerechtigheid de onze; worden we haar deelachtig.

Ten 2e onze wedergeboorte. De catechismus zegt verder, dat door Christus' kracht ook wij worden opgewekt tot een nieuw leven. Daarmee heeft hij het oog op onze wedergeboorte. Met dat woord "wedergeboorte" wordt het volgende bedoeld (Vroeger is er over gesproken in les 2, 5 en 8). Zij bestaat uit 2 delen: ¹⁴⁾ ten eerste, dat wij oprecht berouw en leedwezen over onze zonden hebben en ons eigen verstand en allerlei lusten verloochenen en aan de wil van God onderwerpen; ten tweede, dat wij beginnen lust en liefde te hebben om in alle heiligheid en gerechtigheid naar Gods Woord te leven. Kort gezegd, de wedergeboorte bestaat uit de afsterving van de oude mens en de opstanding van de nieuwe mens. Over dat eerste, die afsterving van de oude mens, hebben we al uitvoerig gesproken in de vorige les bij vr. 43. We hebben toen gezien, dat God van zijn Christenen niet eist, dat zij zich zèlf kruisigen en kwellen, maar dat zij hun oude mèn, d.w.z. hun zondige aard, zullen kruisigen en doden. Natuurlijk zal ieder, die de Heere Jezus liefheeft, dat zeker doen. Wij zijn Hem er immers veel te dankbaar voor, dat Hij voor ons wilde lijden en sterven. ¹⁵⁾ Zouden wij dan nog goede vrienden kunnen zijn met die lelijke zonde, die onze Heiland aan het kruis en in het graf bracht? Toch moeten we niet alleen ons voor onze zonden schamen en ze voortaan nalaten, maar in het vervolg ons nu ook met een opgeheven hoofd boven haar verheffen en leven tot Gods eer. Dat kan nu immers weer. ¹⁶⁾ Christus heeft ons Zelf vanuit de hemel zijner heerlijkheid door zijn Geest die boodschap laten brengen, dat zijn arbeid door God met zijn opwekking uit het graf bekroond is en dat God er zo content over is, dat ieder, die bij God maar de naam "Jezus" noemt, op gehoor kan rekenen en op vergeving. O wat heeft Christus al een verandering in deze wereld teweeggebracht door zijn Geest dat evangelie te laten verkondigen. Duizenden zijn er door wedergeboren. ¹⁷⁾ We lezen b.v., dat de Efeziërs eerst dood waren, d.w.z. dat ze zich als heidenen gedroegen. Maar door het evangelie van Christus' dood en opstanding werden ze levendgemaakt, d.w.z. ze braken met hun heidendom en leefden voortaan door het geloof in Christus naar de geboden van God. Evenzo zijn b.v. de Colossen bevrijd van de macht der zonde. Ze deden weer Gods wil. Ze vertoonden weer Gods beeld. Dat was alles te danken aan het evangelie van de Heere Jezus Christus, Col. 1:6. (Daarom waarschuwde Paulus hen later zo ernstig zich toch niet in te laten met die Judaïstisch-filosofische bespiegelingen, die spraken van een volmaaktheid pas via allerlei ascese, zelfkwellen en geheimzinnige engelenverering, onderhouding van sabbat- en eetgeboden, enz. De apostel zei: gij zijt door Christus al gestorven, n.l. van uw vroegere zondeleven, en gij zijt door Hem opgewekt tot een leven naar Gods wil). Nòg een voorbeeld: door dat opstandingsevangelie waren ook de Christenen levend gemaakt, aan wie Petrus zijn eerste brief schreef. ¹⁸⁾ Petrus herinnerde zich nog goed de dag, waarop de Heere uit het graf opstond. Vóór dien hadden de discipelen in wanhoop neergezeten. Totdat het klonk: de Heere is waarlijk opgestaan! Door die verrijzenis van Christus waren de discipelen weer opgeveerd en hadden ze weer nieuwe hoop en moed gekregen, 1 Petr. 1:3. Nu, zo was het eigenlijk ook gegaan met de Christenen, aan wie Petrus schreef. De Geest des Heeren had ook tot hen het evangelie gebracht van Christus, die zonde en dood overwon, en daardoor waren ook zij uit hun "ijdele wandeling, die hun van de (heidense) vaders overgeleverd was" bevrijd en hadden ook zij hoop gekregen op de heerlijkheid straks, samen met de Heere Jezus, als Hij terugkwam, 1 Petr. 1:3, 18, 23. Welnu, met datzelfde krachtige evangelie is de Geest van Christus ook tot ons gekomen hier in Nederland om ons op te

wekken tot een nieuw leven. "Of weet gij niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, alzo ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden, Rom. 6:3, 4.

Ten 3e onze zalige opstanding. De catechismus zegt n.l. tenslotte, dat de opstanding van Christus voor ons een zeker pand is van onze zalige opstanding. Daarmee heeft hij 't oog op de dag der wederopstanding aller doden. Want de Heere Jezus heeft gezegd, dat "de ure komt, in dewelke allen die in de graven zijn, zijn stem zullen horen en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdoemenis", Joh. 5:28, 29. ¹⁹⁾ Hieruit blijkt, dat die wederopstanding voor de één zeer heerlijk, maar voor de ander verschrikkelijk zal zijn. Waarom? ²⁰⁾ Omdat lang niet alle mensen in Christus geloven en derhalve velen geen deel hebben in de overwinning, die Hij op zonde en dood behaalde. Hetzelfde evangelie van de levende Christus, dat zij hier veracht hebben, zal velen aanklagen, Joh. 12:48; Rom. 2: 16. Maar wie dat evangelie gelovig aanneemt, behoeft niets te vrezen. De Heere Jezus heeft beloofd: ²¹⁾ "Ik zal hem opwekken ten uitersten dage", Joh. 6:40, ²²⁾ "En die in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld", 3:18. Dat deze belofte, dat Christus op de dag zijner wederkomst ons niet zal verdoemen maar doen delen in zijn heerlijkheid, betrouwbaar is, blijkt hieruit, ²³⁾ dat Christus de Eersteling der opstanding genoemd wordt. ²⁴⁾ Deze spreekwijze is ontleend aan de instelling in Israël om op de Paas- en Pinksterfeesten aan God de HEERE de eerste garven en de eerste broden van de nieuwe oogst te geven. Daarmee werd beleden, dat de gehele oogst Gode toebehoorde. In die eerstelingen was de ganse oogst begrepen. Daaraan dacht de apostel, toen hij onze Heiland de Eersteling der opstanding noemde. ²⁵⁾ Omdat in de opstanding van Christus ook de ganse "oogst" der gelovigen begrepen was. Uit die naam "Eersteling" blijkt, dat Christus niet alleen het recht heeft verworven om Zelf uit de doden op te staan, — daarom staat er in de Schrift nu eens, dat Christus door God is opgewekt, dan weer dat Hij Zelf is opgestaan, Joh. 2:19; Hand. 17:3; 1 Thess. 4:14 — maar toen is ook door Hem het recht verworven om ons allen in zijn opstanding te doen delen. In Christus' opstanding tot heerlijkheid lag de onze mede gegarandeerd. Dit drukt Paulus n.l. aldus uit: "Maar nu, Christus is opgewekt uit de doden en is de eersteling geworden dergenen, die ontslapen zijn. Want dewijl de dood door een mens is (Adam), zo is ook de opstanding der doden door een mens (Christus). Want gelijk zij allen in Adam sterven, zo zullen zij ook in Christus allen (n.l. alle gelovigen) levend gemaakt worden. Maar een iegelijk in zijn orde: de eersteling Christus, daarna die van Christus zijn, in zijn toekomst", 1 Cor. 15:20-23. Hetzelfde bedoelt de Schrift als zij Christus noemt "de Eerstgeborene uit de doden", Col. 1:18, of een "Eerste uit de opstanding der doden", Hand. 26:23. (Eerste betekent daar niet: eerste in tijd — Lazarus b.v. werd eerder opgewekt dan Christus — maar eerste in aanzien, v.g.1. Hand. 16:2; Ef. 6:2).

Dit zijn de drie weldaden, die Christus voor ons verworven heeft door een gehoorzaamheid, die zo volkomen was, dat de Vader haar bekroond heeft met zijn opwekking uit de doden. Elk van deze drie strekt ons tot grote troost. Ten 1e dat Hij voor ons de rechtvaardigmaking verwierf. ²⁶⁾ Door zijn opstanding zijn wij nu zeer zeker van de belofte, dat God ons onze zonden telkens weer vergeven wil op grond van zijn volkomen gerechtigheid. Ten 2e dat Hij voor ons de wedergeboorte verwierf. ²⁷⁾ Door zijn opstanding zijn wij er ook zeker van, dat de macht der zonde in ons leven toch eens geheel zal overwonnen worden, ook al gaat onze wedergeboorte (of dagelijkse vernieuwing onzes levens) thans nog maar met vallen en opstaan voort. "Wetende, dat Christus, opgewekt zijnde uit de doden, niet meer sterft", Rom. 6:9. En ten derde, dat Hij voor ons de zalige opstanding verwierf. ²⁸⁾ Want door zijn opstanding zijn wij er ook zeker van, dat Hij ons eenmaal uit de grafkuil zal verlossen. Zijn oog waakt over de plaats, waar ons dode lichaam straks blijft. Daarom mogen wij tegen dat wij gaan sterven blijmoedig zingen: "Daarom is mijn hart verblijd en mijn tong verheugt zich; ja ook mijn vlees zal rusten in hope", Ps. 16:9; Hand. 2:26.

Om te beantwoorden:

- 1) Wat wilde Thomas niet geloven?
- 2) Wat zei de Heere Jezus tot hem?
- 3) Wat weten wij nu?
- 4) Hoe sprak reeds Ps. 16 over Christus' opstanding?
- 5) En hoe deed Ps. 118 dit?
- 6) Waartoe is Christus opgestaan?
- 7) Wordt er in de Schrift vaak over de tijd tussen zijn opstanding en hemelvaart gesproken?
- 8) Hoe spreekt zij vaak kortweg?
- 9) Welk drievoudig nut draagt Christus' opstanding voor ons?
- 10) Waarom was de opstanding van Christus voor ons van zo grote betekenis?
- 11) Waaronder heeft God a.h.w. zijn "voldaan" geschreven door Christus uit de doden op te wekken?
- 12) Hoe drukt Paulus dat uit?
- 13) Hoe luidt Rom. 4:25 en wat betekenen die woorden?
- 14) Uit welke twee delen bestaat onze wedergeboorte?
- 15) Waarom zal ieder, die de Heere Jezus liefheeft, de zonde haten?
- 16) Waarom mogen wij weer het hoofd vrij omhoog heffen en tot Gods eer leven?
- 17) Welke verandering bracht het evangelie der opstanding van Christus in het leven der Efeziërs teweeg?
- 18) En hoe schreef Petrus in zijn eerste brief, meteen denkende aan zijn eigen wanhoop, waaruit hij door Christus' opstanding verlost was?
- 19) Zal de opstanding straks voor alle mensen eender zijn?
- 20) Vanwaar komt dat verschil?
- 21) Wat heeft de Heere Jezus beloofd met hen, die zijn Woord aannemen, ten jongsten dage te zullen doen?
- 22) En zal Hij ons dan veroordelen?
- 23) Waaruit blijkt, dat we op deze belofte beslist kunnen vertrouwen?
- 24) Waaraan is het woord "Eersteling" ontleend?
- 25) Waarom wordt Christus zo genoemd?
- 26) Hoe troost ons Christus' opstanding tot onze rechtvaardigmaking?
- 27) Hoe troost ons zijn opstanding tot onze wedergeboorte?
- 28) Hoe troost ons zijn opstanding tot onze zalige opstanding?

Schriftplaatsen:

Ps. 16:10. Want Gij zult mijn ziel in de hel niet verlaten; Gij zult niet toelaten, dat uw Heilige de verderving zie.

Ps. 118:22. De steen, die de bouwlieden verworpen hebben, is tot een hoofd des hoeks geworden.

Rom. 4:25. Welke overgeleverd is om onze zonden en opgewekt om onze

rechtvaardigmaking.

1 Petr. 1:3. Geloofd zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, die naar zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.

Joh. 6:39. En dit is de wil des Vaders, die Mij gezonden heeft, dat al wat Hij Mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlieze, maar het opwekke ten uitersten dage.

Hand. 2:26. Daarom is mijn hart verblijd en mijn tong verheugt zich; ja ook mijn vlees zal rusten in hope.

Nalezen:

Filipp. 3. Paulus waarschuwt voor het Judaïstisch gevaar, zie les 16 over vr. 30. Wij moeten ons niet beroemen op ons secure naleven van de schaduwachtige spijswetten en dus van onze buik onze god maken, noch ons verheffen op onze besnijdenis en dus afgodische eer bewijzen aan een lichaamsdeel, waarover men anders liefst zwijgt. Paulus heeft, hoewel geboren Jood, die afgoderij leren verafschuwen en roemt nu alleen maar in de Heere Jezus Christus, die voor hem aan het vloekhout stierf en die blijkens zijn opstanding voor ons verworven heeft ten 1e. de ware gerechtigheid, en geen schijn-gerechtigheid uit de wetwerken, vs. 1-9, ten 2e de afsterving van onze oude mens en de opstanding van de nieuwe, vs. 10-19 en ten 3e onze zalige wederopstanding ten laatsten dage, wanneer Hij ons vernederd lichaam zal gelijkvormig maken aan zijn heerlijk lichaam, dat Hij thans reeds bezit hierboven in de hemel, vs. 20, 21.

LES 23. [Zondag 18]

46e vr. *Wat verstaat gij daaronder: opgevaren ten hemel?*

Antw. *Dat Christus voor de ogen zijner jongeren van de aarde ten hemel is opgeheven en dat Hij ons ten goede daar is, totdat Hij wederkomt om te oordelen de levenden en de doden.*

Toen onze Heere Jezus op de morgen zijner opstanding verscheen aan¹⁾ Maria Magdalena, heeft deze waarschijnlijk bij zichzelf gedacht,²⁾ dat Hij nu voorgoed bij zijn discipelen terug was en weer met hen zou omgaan als vroeger. Maar Hij sprak tot haar:³⁾ "Houd Mij niet vast. Ik vaar op tot mijn Vader en uw Vader, tot mijn God en uw God", Joh. 20: 17 N. V.⁴⁾ Veertig dagen later is dat ook werkelijk gebeurd.⁵⁾ De Heere ging zijn discipelen voor naar de Olijfberg.⁶⁾ Onderweg sprak Hij nog met hen voor 't laatst over de uitstorting des Heilige Geestes, die binnenkort plaats hebben zou. "En nadat Hij dit gesproken had,⁷⁾ werd Hij opgenomen terwijl zij het zagen en⁸⁾ een wolk onttrok Hem aan hun ogen. En toen zij naar de hemel staarden, terwijl Hij heenvoer, zie twee mannen in witte klederen waren bij hen komen staan, die ook zeiden: "Galilese mannen, wat staat gij daar en ziet op naar de hemel? Deze Jezus, die van u opgenomen is naar de hemel,⁹⁾ zal op dezelfde wijze wederkomen als gij Hem ten hemel hebt zien varen", Hand. 1:9-11 N. V. Later hebben de apostelen in hun brieven herhaaldelijk geschreven, dat de Heere nu niet meer op aarde, maar in de hemel was, b.v. Ef. 1:20; 4:10; Hebr. 1:3; 4:14 enz. En¹⁰⁾ Stefanus, de eerste martelaar, heeft Hem daar zelfs mogen zien. De Joodse raadsheren waren knarsetandend van woede op hem afgevlagen om hem naar buiten te sleuren en te stenigen. Maar Stefanus riep uit: "Ziet, ik zie de hemelen geopend en de Zoon des mensen staande ter rechterhand Gods", Hand. 7:56. Wanneer men ons vraagt, waar nu onze Heiland is,¹¹⁾ mogen wij dus evenals Stefanus omhoog kijken en naar de hemel wijzen en zeggen: "Daar is Hij".¹²⁾ Daar zijn ook al de heiligen, die in Jezus ontslapen zijn, Filipp. 1:23; Openb. 20:4. Daar is ook de woonplaats Gods, 1 Kon. 8:30, door de Heere Jezus ook wel genoemd¹³⁾ "het huis mijns Vaders", Joh. 14:2. En omdat de Schrift¹⁴⁾ het woord "hemel" ook wel gebruikt voor de plaats der wolken (b.v. in Matth. 6:26 "de vogelen des hemels") en ook wel voor de plaats der sterren (b.v. Ps. 8:4 "als ik uw hemel aanzie, het werk uwer vingeren, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt") daarom duidt zij de woonplaats Gods ook wel aan als "de derde hemel", 2 Cor. 12:2. Naar diè hemel is onze Heere opgevaren of, zoals we ook meermalen lezen, opgenòmen. Dan wordt bedoeld, dat de Heere in zijn hemelvaart een groot loon van God ontvangen heeft voor al zijn gehoorzaamheid. "Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd en heeft Hem een naam gegeven, welke boven alle naam is", Filipp. 2:9. Nu was het uit met de smaad, Openb. 12:5. Hij werd verhoogd tot Hoofd boven alle dingen, Ef. 1:20-23.

En zo werd ook vervuld wat de Heiland vroeger tot zijn discipelen gezegd had: "Uw hart worde niet ontroerd. Gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij. In het huis mijns Vaders zijn vele woningen, anderszins zou Ik het u gezegd hebben. Ik ga heen om u plaats te bereiden. En zo wanneer Ik heen zal gegaan zijn en u plaats zal bereid hebben, zo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt waar Ik ben", Joh. 14:1-3. Daarom belijdt de kerk hier in antw. 46 terecht, dat Christus in de hemel "ons ten goede is".

47e vr. *Is dan Christus niet bij ons tot aan het einde der wereld, gelijk Hij ons beloofd heeft?*

Antw. *Christus is waarachtig mens en waarachtig God. Naar zijn menselijke natuur is Hij niet meer op aarde, maar naar zijn Godheid, majesteit, genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van ons.*

48e vr. *Maar als de mensheid niet overal is, waar de Godheid is, worden dan de twee naturen in Christus niet van elkaar gescheiden?*

Antw. *Ganselijk niet, want aangezien de Godheid door niets kan ingesloten worden en overal tegenwoordig is, zo moet volgen, dat zij wel*

buiten haar aangenomen mensheid is en nochtans persoonlijk met haar verenigd blijft.

't Is opvallend, dat deze Zondag 18, over Christus' hemelvaart, veel groter is dan de vorige, Zondag 17, over zijn opstanding. ¹⁵⁾ Dat komt, omdat er in de dagen, toen onze catechismus werd opgesteld, juist geschil gerezen was over 's Heeren hemelvaart. Het was eigenlijk begonnen met een geschil over het avondmaal. ¹⁶⁾ Luther had n.l. geleerd, dat, wanneer wij avondmaal vieren, onze Heiland daarbij Zelf lichamelijk aanwezig is onder de tekenen van brood en wijn. ¹⁷⁾ Vanzelf moest hij toen wel menen, dat het lichaam van Christus niet alleen in de hemel is, maar tegelijk ook hier op aarde kan zijn, m.a.w. dat Christus niet alleen als God maar ook als mens overal tegenwoordig is. Aan de bestrijding hiervan zijn nu de vragen 47 en 48 gewijd.

Voor de leer van Christus' lichamelijke tegenwoordigheid had men zich vooral beroepen ¹⁸⁾ op 's Heeren eigen belofte: "En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld", Matth. 28:20. Maar ¹⁹⁾ daaruit mag men niet afleiden, dat Christus beloofd heeft lichamelijk op aarde te zullen blijven. ²⁰⁾ Hij heeft tocht immers Zelf eens gezegd: "De armen hebt gij altijd met u, maar Mij hebt ge niet altijd", Matth. 26:11. Ook sprak Hij meerdere malen: "Ik ga heen", Joh. 14:2; 16:28; 17:11. Die woorden zouden dan eigenlijk niet echt vervuld zijn, wanneer onze Heiland nu toch nog lichamelijk op aarde was. En Hij zou dan eigenlijk niet echt naar de hemel zijn gevaren. Want Hij blééf hier dan tegenwoordig. Maar de Schrift verhaalt, dat de discipelen Hem voor hun ogen zagen heengaan. "Hij werd opgenomen daar zij het zagen", Hand. 1:9. Ook zegt de Schrift, dat Hij in de hemel een zekere tijd zal blijven, Hand. 3:21, en dat Hij zal wéderkomen, Matth. 24:30.

Nu is onze Heere Jezus Christus echter niet alleen waarlijk mens, maar ook waarlijk Gòd en de Schrift leert van Gód, dat Hij "de hemel en de aarde vervult", Jer. 23:24. Daarom was onze Zaligmaker als Gòd inderdaad overal tegenwoordig en kon Hij om diè reden reeds spreken: "Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld", Matth. 28:20. ²¹⁾ Maar er is nog iets anders. Deze belofte heeft de Heere gegeven vóór zijn hemelvaart, maar ²²⁾ we lezen in het boek "Handelingen", hoe Hij haar vervuld heeft. Hij was nu wel door zijn hemelvaart in grote majesteit als koning boven alle dingen verheven en in Gods troon gezeten, maar zijn kerk blééf genade vinden in zijn ogen. Hij vergat haar niet. Hij kwam door zijn Geest in haar wonen, Hij hielp haar krachtig zich uitbreiden over de ganse aarde en eenmaal zal Hij al haar vijanden verdelgen, Openb. 19:11-20, om dan ook weer als mènes eeuwig temidden van ons te verkeren, Joh. 14:3; Openb. 22:3.

De kerk mag dus niet anders dan belijden, dat Christus naar zijn menselijke natuur niet meer op aarde is, maar in de hemel, doch dat Hij naar zijn Gòddelijke natuur overal tegenwoordig is, omdat Gòd "de hemel en de aarde vervult". Niemand mag de kerk verwijten, dat zij door deze belijdenis de Goddelijke en de menselijke natuur van Christus van elkaar zou scheiden. Want wij loochenen noch dat Christus God is noch dat Hij mens is, maar belijden het beide. Terwijl juist iemand, die leert, dat Christus' lichaam overal tegenwoordig is, het ware mens zijn van Christus loochent, want een overal-tegenwoordig mensenlichaam zou een Goddelijk mensenlichaam zijn. Maar van zo'n vergoddelijkt lichaam leert de Schrift niets. Wel lezen we juist, dat Christus ook na zijn opstanding een waarlijk zichtbaar en tastbaar mens gebleven is, Luc. 24:39.

Wie durft zeggen, dat wij de Godheid en mensheid van Christus van elkaar scheiden, wanneer wij belijden, dat Christus als Gód overal tegenwoordig, maar als mènes thans alleen in de hemel is, niet overal dus, maar op één bepaalde plaats, beticht van dat kwaad dan ook onze Heiland Zelf, die, toen Lazarus gestorven was. rondit zei: "Ik ben blij, dat Ik niet in Bethanië geweest ben", Joh. 11:15. En toen de Heere opgestaan was, durfde de engel gerust zeggen: "Hij is hier niet", Matth. 28:6. Zo zeggen wij ook vrijuit: "Als mens is de Heere Jezus op aarde thans niet". Trouwens, hoe zouden wij anders echt kunnen bidden: "Kom, Heere Jezus, ja kom haastiglijk"?

49e vr. *Wat nut ons de hemelvaart van Christus?*

Antw. *Ten eerste, dat Hij in de hemel voor het aangezicht zijns Vaders onze Voorspraak is. Ten andere, dat wij ons vlees in de hemel tot een zeker pand hebben, dat Hij, als het Hoofd, ons, zijn lidmaten, ook tot Zich zal nemen. Ten derde, dat Hij ons zijn Geest tot een tegenpand zendt, door wiens kracht wij zoeken wat daarboven is, waar Christus is, zittende ter rechterhand Gods en niet wat op de aarde is.*

²³⁾ De Heere Jezus bleek een geheel andere Messias te zijn dan zijn tijdgenoten verwacht hadden. Zelfs zijn eigen discipelen konden Hem eerst maar niet begrijpen, wanneer Hij over lijden en sterven sprak. Neen, ²⁴⁾ zij hoopten op een aanzienlijke plaats straks aan zijn koninklijk hof te Jeruzalem, wanneer Hij de troon van David bestijgen zou, Marc. 10:32-45. Tengevolge van deze aardsgezinde verwachting waren ze dan ook wanhopig, toen de Heere dood was, Luc. 24:21. ²⁵⁾ Maar toen Hij weer opgestaan was, schijnen ze nóg te hebben verwacht, dat Hij voortaan bij hen blijven zou, net als vroeger, Joh. 20:17 N. V. Zelfs even voor zijn hemelvaart vroegen ze nóg of Hij nu als Koning over Israël zou optreden, Hand. 1:6. Maar wat zouden ze er aan gehad hebben, als de Heere Jezus een koning net als David en Salomo zou geworden zijn, een machtig leger rondom Zich zou vergaderd hebben, de Romeinen het land uitgejaagd, de volkeren van rondom onderworpen en een schitterend marmeren paleis boven op de Olijfberg gebouwd zou hebben? De Heere Jezus heeft veel gróter heerlijkheid ontvangen, iets waar we veel blijder om kunnen zijn. ²⁶⁾ Hij is verhoogd tot de troon des hèmels. Hij is gesteld tot een Hoofd over alles en allen. Zó machtig en zo hoog en groot en heerlijk is Hij nu. En dat is nu de Heiland, de Vriend, de Broeder van òns. Daarom ²⁷⁾ had de Heere Jezus vroéger al tot zijn discipelen gezegd: "Het is u nut, dat Ik wegga", Joh. 16:7. Dat hebben zij toèn nog niet begrepen, maar later wel. In hun brieven spreken ze er telkens over. En de kerk, die zich door die brieven van de apostelen liet onderwijzen, heeft het nut van Christus' hemelvaart ²⁸⁾ als drievoudig samengevat.

²⁹⁾ Ten 1e "dat Hij in de hemel voor het aangezicht zijns Vaders onze Voorspraak is". — Eerst zullen we een paar plaatsen uit de brieven lezen. De apostel Johannes schreef: "Mijn kinderkens, ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt; en indien iemand gezondigd heeft, wij hebben ³⁰⁾ een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige". 1 Joh. 2:1. De apostel Paulus schreef, dat Christus voor onze zonden gestorven is en dat er daarom geen verdoemenis meer voor ons is. Of we dan zonder zonden en gebreken zijn? Neen. Maar "Christus Jezus is de gestorvene, wat meer is: de opgewekte, die ter rechterhand Gods is, ³¹⁾ die ook voor ons bidt. Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?", Rom. 8:34, 35 N. V. En in de brief aan de Hebreëen lezen we iets dergelijks. ³²⁾ Eerst iets over het werk, dat de hogepriester onder Israël ieder jaar doen moest. Telken jare op de grote verzoendag, moest deze het binnenste van de tabernakel ingaan met het bloed der verzoening voor zijn volk. "Maar Christus, de hogepriester der toekomstige goederen, gekomen zijnde, is door de meerdere en volmaaktere tabernakel, niet met handen gemaakt, dat is niet van dit maaksel, noch door het bloed der bokken en kalveren, maar door zijn eigen bloed, eenmaal ingegaan in het heiligdom, een eeuwige verlossing teweeggebracht hebbende", Hebr. 9:11, 12. ³³⁾ Die betere tabernakel, waarin de Heere Jezus is binnengegaan, is de hemel. Hij is "door de hemelen doorgedaan", 4:14, "om nu te verschijnen ³⁴⁾ voor het aangezicht van God voor ons", 9:24. Wat betekent dat? Dat déze hogepriester "volkomen kan zaligmaken degenen, die door Hem tot God gaan, also Hij altijd leeft om ³⁵⁾ voor hen te bidden", Hebr. 7:25. Ja, ³⁶⁾ door de bloedstorting en voorbede van Christus hebben wij nu vergunning "om in te gaan in het heiligdom", 10:19, en dus roept de apostel ons toe: "Zo laat ons toegaan met een waarachtig hart, in volle verzekerdheid des geloofs", 10:22. Uit deze Schriftplaatsen begrijpen we wat de kerk hier bedoelt, wanneer zij Christus "onze Voorspraak" noemt. Onze Heiland heeft volkomen de wil des Vaders vervuld — Johannes zegt er niet voor niets bij, dat Hij is "de Rechtvaardige" — en daarom is Hij niet alleen Zelf ter rechterhand Gods verhoogd, maar is ook niemand méér geschikt dan Hij ³⁷⁾ om onze belangen bij God te behartigen en voor ons, die vanwege

onze gedurig weerkerende zonden zouden verdienen, dat God ons verwierp, tussenbeide te treden. Want terwijl de gerechtigheid van óns telkens weer ontbreekt, is de gerechtigheid van Christus onuitputtelijk. Daarom mag de kerk altijd blijven bidden: "O Heere, aanschouw het aangezicht uws Gezalfden en niet onze zonden, opdat uw toorn door zijn voorbede gestild worde". Laat niemand, wanneer hij bidt, vergeten, ³⁸⁾ dat God ons alleen maar kan aanhoren en verhoren om der wille van Jezus Christus, die ons door de Vader Zelf tot een Middelaar en Voorspreker bij Hem daar in de hemel is gegeven. Het behoeft nu zeker niet meer te worden bewezen, dat men Christus beledigt, wanneer men Maria de poort en Petrus de deurwachter des hemels noemt en hen met andere heiligen om hun bemiddeling aanroept.

³⁹⁾ Ten 2e "dat wij ons vlees in de hemel tot een zeker pand hebben, dat Hij, als het Hoofd, ons, zijn lidmaten, ook tot Zich zal nemen". — De Heere Jezus had vóór zijn heengaan aan zijn discipelen niet alleen reeds beloofd, dat Hij hun Voorspreker bij de Vader zou zijn, Joh. 14:3 (zie bij ten 1e), maar ook, ⁴⁰⁾ dat Hij in het huis zijns Vaders plaats voor hen ging bereiden, ⁴¹⁾ "en zo wanneer Ik heen zal gegaan zijn en u plaats zal bereid hebben, zo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat ook gij zijn moogt, waar Ik ben", 14:3. Maar toen hadden zij Hem niet begrepen, 14:5. Later echter begrepen zij Hem heel goed en schreven in hun brieven, dat Christus "onze Broeder" is, Hebr. 2:11, 12, dus onze bloedeigen familie, en dat Hij Zich voor ons niet schaamt, en ⁴²⁾ dat Christus en wij a.h.w. één lichaam vormen, waarvan ⁴³⁾ Hij het hoofd is en wij de leden, de armen en benen, handen en voeten, 1 Cor. 6:15; 12; 27. Daarom schrijft Paulus zelfs, ⁴⁴⁾ dat wij nù al in de hemel zijn. Net als wanneer iemand tegen een trap op loopt en zijn hoofd en schouders en borst al boven zijn, hoewel de rest van zijn lichaam nog op weg daarheen is. Dan zeggen wij ook wel van zo'n man, dat hij al boven is. Want de plaats van een mens is daar, waar z'n hoofd is. Wanneer wij tot iemand spreken, spreken we niet tot zijn voeten en schoenen, maar kijken hem aan en spreken tot z'n hoofd. Zo mogen wij van de kerk, die Christus' lichaam is, ook zeggen, dat zij, toen haar Hoofd naar de hemel voer, "mede gezet is in de hemel in Christus Jezus", Ef. 2:6. Het adres der kerk is in de hemel en wij leven dan ook, als het goed is, overeenkomstig de heerlijkheid van ons Hoofd in de hemel. Want een gekróónd hóófd met viðze mòrsige lèdematen, dat gaat toch niet? DAAROM schreef Paulus, toen hij gewezen had op het zondige aardsgezinde leven der goddelozen, dat "òns burgerschap is in de hemelen", Filipp. 3:20 (Kantt. St. V.). Paulus zal er dit mee bedoelen: wanneer wij b.v. in China zouden wonen, bleven wij toch in alles (klederdracht, eten, levenswijze, enz.) Nederlanders. Dat blijft ons vaderland, waar ons eigenlijke thuis is. Zo is nù het "thuis" der gelovigen ook reeds in de hemel, bij hun Heere Jezus, en dat beheerst al hun doen en laten. Zo zeker als Hij er is, zo zeker zullen wij er komen, geheel en al. Want de Heere Jezus heeft het ons beloofd: "Ik kom weder en zal u tot Mij nemen". En dat Hij nu reeds in de hemel is, waarborgt ons de vervulling van die belofte (pand betekent waarborg). De kerk is als een man, die tegen een trap oploopt. Waar thàns het hoofd is, komen straks alle leden.

⁴⁵⁾ Ten 3e "dat Hij ons zijn Geest tot een tegenpand zendt, door wiens kracht wij zoeken wat daarboven is, waar Christus is, zittende ter rechterhand Gods en niet wat op de aarde is". — We hebben vroeger al iets gelezen over de "eerstelingen". Dat waren de eerste vruchten, welke Israël aan God gaf om daarmee te belijden, dat de ganse oogst Hem toekwam. Ook hebben we toen gezien, welk gebruik de apostel Paulus van die oudtestamentische instelling maakte. Hij ontleende daaraan n.l. een beeld, waarmee hij ons wilde duidelijk maken het verband tussen de opstanding van Christus en die van de gelovigen. Hij zei: even zeker als Christus heerlijk uit de doden herrees, zullen allen, die in Hem geloven, in heerlijkheid opstaan, want Christus is hun Eersteling. De opstanding van Christus garandeert de onze (zie bij Z. 17 onder ten 3e). Van datzelfde beeld heeft Paulus zich nu bediend voor iets anders.

Toen Christus deze aarde verliet, heeft Hij zijn kerk niet aan haar lot overgelaten. Vooraf had Hij al beloofd, dat Hij de Vader zou bidden om, nu Hij van ons heenging, ter vervanging van Hem ons de Heilige Geest te zenden, Joh. 14:26. Het bleek alras, dat Hij

dit ook gedaan had en de Vader Hem zijn wens had gegeven. Want spoedig daarop wèrd de Geest uitgezonden, in veel rijker mate dan ooit tevoren. Heden ten dage ondervinden wij, voormalige heidenen, daarvan nog de gevolgen. Want sindsdien heeft de Geest wijd en zijd het Evangelie verbreid en daardoor velen tot geloof in Christus gebracht, tengevolge waarvan zij de vergeving der zonden en vernieuwing van hart en leven deelachtig werden, Hand. 13:2; 16:6, 7; Gal. 4:6; 1 Petr. 1:12. ⁴⁶⁾ Nu noemt Paulus die gaven des Geestes ook: eerstelingen, eerstelingen des Geestes, Rom. 8:23. ⁴⁷⁾ Hij bedoelt daarmee te zeggen, dat ze nog maar een voorschot vormen; het zijn nog maar eerstelingen, die aan de vòlle oogst voorafgaan. Want zo zeker als de Geest ons hier en thans deze gaven in het evangelie belooft en door het geloof deelachtig maakt, zo zeker zal Hij ons ééns de compléte vervulling van alle beloften Gods in Jezus Christus onze Heere doen genieten. En daarom noemt de apostel deze gaven des Geestes niet alleen met het woord "eerstelingen", maar ⁴⁸⁾ ook met het woord "onderpand"- Hij bedoelt er dan hetzelfde mee. (Een pand of onderpand is een waarborg, een garantiebewijs). Op die gaven, welke de Geest van Christus ons nú reeds schonk, n.l. het geloof met z'n vruchten, zal ééns zeker de verkrijging van al het beloofde goed volgen. Daarom noemt de apostel ze een pand van de volle erfenis in de toekomst, 2 Cor. 1:22; 5:5; Ef. 1:14.

Wanneer we nu echter nog even terugdenken aan wat zoëven gezegd is onder ten 2e, begrijpen we ook, waarom de catechismus dit "pand" bovendien een "tegenpand" noemt. "We zagen toen, dat we thans de lichamelijke tegenwoordigheid van Christus wel moeten missen, maar het feit, dat Hij ons Hoofd is, en wij zijn leden, garandeert, dat wij éénmaal ook daar zullen zijn, waar Hij is. Dat was het éérste pand. Daar staat evenwel tegenover, dat de Geest, die Christus naar de aarde zond, eveneens een pand is van onze toekomstige heerlijkheid met Christus. ⁴⁹⁾ Het eerste pand — Christus' vlees — ging dus van de aarde naar de hemel, het tweede pand — Christus' Geest — van de hemel naar de aarde, hoewel ze hetzelfde waarborgen. Daarom spreekt de catechismus hier, met een woordspeling, van een pand en tegenpand. Belangrijker is, dat wij goed begrijpen wat de betekenis van elk dier panden is. Het eerste zegt: onze eigen Heere Jezus, die net zo'n mens is als wij en die onze Broeder en Hoofd is, diè is in de hemel en dat verzekert ons, dat wij er ook komen. Het tweede zegt: de Geest van Christus is ons gegeven om thans reeds in ons hart te wonen en om ons daardoor te waarborgen een schone toekomst van altijd met de Heere Christus te zijn in de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde. Naar die toekomst worden we in de Schrift telkens heengewezen. Daarom zouden we Christus' Geest bedroeven als we ons hart zouden hechten aan al wat vergaat; vooral als we ons hart gaven aan de zonden der wereld; zelfs als we alleen maar zouden blijven staren op het geloof en z'n vruchten, die we hier reeds ontvangen, zonder bovenal op Christus te zien, die toch van alles de bron is. Neen, maar de Schrift beveelt, dat wij ons hart omhoog zullen heffen, naar de hemel, waar Christus is. Zie b.v. Col. 3. De Colossenzen waren vroeger heidenen geweest, maar door de kracht van het evangelie waren ze tot Christus bekeerd. Toen ze echter weer dreigden terug te vallen in de Joods-heidense eigenwillige godsdienstigheid der dwaalleraars, werd die godsdienstigheid door Paulus diep afgekeurd als een "bedenken van de dingen, die beneden zijn" en schreef hij: Ge zijt toch immers met Christus opgewekt (uit uw vroegere heidense wandel)? Bedenkt dan "hetgeen boven is". Met deze laatste woorden ("hetgeen boven is") bedoelde de apostel: Christus, Col. 3:1 (Kantt. St. V.).

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 46.

- 1) Hoe heette die vrouw, aan wie de Heere Jezus verscheen op de morgen zijner opstanding?
- 2) Wat heeft ze toen waarschijnlijk bij zichzelf gedacht, toen ze Jezus weer terug zag?
- 3) Want wat zei de Heere tot haar?
- 4) Wanneer is dat ook gebeurd?

- 5) Waar is het gebeurd?
- 6) Waarover had de Heere Jezus juist nog met zijn discipelen gesproken?
- 7) Wat gebeurde er dan met het lichaam van de Heere Jezus?
- 8) Waardoor kwam het, dat de discipelen Hem tenslotte niet meer konden zien?
- 9) Wat voorspelden die twee engelen over Christus' wederkomst?
- 10) Wie heeft de Heere Jezus in de hemel mogen zien?
- 11) Als men ons vraagt, waar de Heere Jezus thans is, waarheen mogen we dan met onze vinger wijzen?
- 12) Wie zijn daar in de hemel ook?
- 13) Hoe wordt de hemel, behalve woonplaats Gods, wel meer genoemd?
- 14) Welke drie betekenissen kan het woord hemel in de Schrift hebben?

Vr. en antw. 47 en 48.

- 15) Waardoor is Z. 18 zoveel groter dan Z. 17?
- 16) Wat leerde Luther van Christus' lichaam bij het avondmaal?
- 17) Waartoe kwam hij daardoor?
- 18) Waarop beriep men zich wel ten bewijze van Christus' lichamelijke overal-tegenwoordigheid?
- 19) Wat kan die belofte niet betekenen?
- 20) Waarom niet?
- 21) Wanneer gaf de Heere deze belofte?
- 22) Waar lezen we van de spoedige vervulling van die belofte?

Vr. en antw. 49.

- 23) Was de Heere Jezus zulk een Messias als het Joodse volk verwacht had?
- 24) Waarop hoopten zijn eigen discipelen?
- 25) Wat verwachtten ze blijkbaar nog toen de Heere weer opgestaan was?
- 26) Maar welke heerlijkheid heeft Christus gekregen en welke troon, die veel hoger was?
- 27) Wat had de Heere vroeger dan ook reeds tot zijn discipelen gezegd?
- 28) Als hoeveelvoudig wordt dat nut hier door de catechismus genoemd?
- 29) Wat noemt de catechismus als het eerste nut van Christus' hemelvaart voor ons?
- 30) Hoe noemt de apostel Johannes Christus voor ons bij de Vader?
- 31) Wat doet Hij daar volgens de apostel Paulus?
- 32) Waaraan herinnert de brief aan de Hebreërs ons eerst als hij het werk van Christus in de hemel voor ons zal beschrijven?
- 33) In welke betere tabernakel is Christus ingegaan?
- 34) Voor wie is Christus daar voor ons verschenen?
- 35) Wat doet Hij daar óók volgens de brief aan de Hebreërs?
- 36) Wat hebben wij nu aan Christus bloedstorting en voorbede te danken?
- 37) Waartoe is Christus ons dus tot een Voorspraak gegeven?
- 38) Om Wiens wil wil God ons alleen aanhoren en verhoren?

- 39) Wat noemt de catechismus als het tweede nut van Christus' hemelvaart voor ons?
- 40) Wat had de Heere Jezus vroeger al beloofd in het huis zijns Vaders voor zijn discipelen te gaan doen?
- 41) En wat zou Hij dan daarna doen?
- 42) Wat vormen Christus en wij tezamen?
- 43) Wat is Christus van dat lichaam en wat wij?
- 44) Wat zegt Paulus ook reeds van ons, omdat ons Hoofd, Christus, immers al in de hemel zit?
- 45) Wat noemt de catechismus als het derde nut van Christus' hemelvaart voor ons?
- 46) Hoe noemt Paulus de gaven des Heiligen Geestes, die wij in dit leven reeds ontvangen?
- 47) Wat bedoelt hij daarmee?
- 48) Met welk woord noemt hij deze gaven ook wel?
- 49) Wat bedoelt de catechismus als hij hier spreekt van een pand en een tegenpand?

Schriftplaatsen:

Joh. 20:17. Jezus zeide tot haar: Houd Mij niet vast, want Ik ben nog niet opgevaren naar de Vader; doch ga naar mijn broeders en zeg hun: Ik vaar op naar mijn Vader en uw Vader, naar mijn God en uw God (N. V.)

Joh. 14:1-3. Uw hart worde niet ontroerd; gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij. In het huis mijns Vaders zijn vele woningen; anderszins zou Ik het u gezegd hebben; Ik ga heen om u plaats te bereiden. En zo wanneer Ik heen zal gegaan zijn en u plaats bereid zal hebben, zo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat ook gij zijn moogt waar Ik ben.

Joh. 16:7. Doch Ik zeg u de waarheid: het is u nut, dat Ik wegga; want indien Ik niet wegga, zo zal de Trooster tot u niet komen; maar indien Ik heenga, zo zal Ik hem tot u zenden

1 Joh. 2:1. Mijn kinderkens, ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt; en indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige.

2. Cor. 1:21, 22. Hij nu, die ons met u bevestigt in de Gezalfde (d.w.z. Christus) en ons heeft gezalfd, is God, die ook zijn zegel op ons gedrukt en de Geest tot onderpand in onze harten gegeven heeft (N. V.).

2 Cor. 5:5. God is het, die ons juist daartoe (n.l. tot de heerlijkheid met Christus) bereid heeft en die ons de Geest tot onderpand gegeven heeft (N. V.).

Nalezen:

Hand. 1:9-11. De jongeren zagen het voor hun ogen gebeuren, dat de Heere Jezus omhoog voer. Een wolk kwam tussenbeide, zoals wij tegenwoordig een vliegtuig achter de wolken zien verdwijnen. De engelen zeiden: Hij komt net zo terug, Openb. 1:7.

LES 24. [Zondag 19]

50e vr. *Waarom wordt daarbij gezet: zittende ter rechterhand Gods?*

Antw. *Omdat Christus daarom ten hemel gevaren is, opdat Hij Zichzelf daar bewijze als het Hoofd Zijner Christelijke kerk, door Wie de Vader alle dingen regeert.*

We lezen in 1 Kon. 2, dat koning Salomo eens bezoek ontving van Bathseba, zijn moeder, terwijl hij gezeten was op z'n troon. Hoe eerde hij toen zijn moeder; ¹⁾ Hij "deed een stoel voor de moeder des konings zetten. En zij zat aan zijn rechterhand", 2:19. Zo doen wij nu nog. Als wij iemand eren, laten we hem aan onze rechterhand lopen of zitten. Aan de linkerhand is niet de plaats der ere, maar aan de rechter, Matth- 25:33. ²⁾ Daarom heeft ook onze Heiland, toen Hij de hemel binnentrad, van God een plaats ontvangen aan zijn rechterhand. Natuurlijk was dat een veel hogere eer dan ooit hier op aarde aan iemand is gegeven. Want Gods rechterhand is een Goddelijke rechterhand. Toen werd een oude belofte vervuld. Want David had al voorspeld: ³⁾ "De HEERE heeft tot mijn Heere (d.w.z. tot vorst Messias) gesproken: Zit aan mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gezet zal hebben tot een voetbank uwer voeten", Ps. 110:1. De Heere Jezus wist, dat die voorspelling van David een belofte voor Hem was, Marc. 12:35-37, en heeft daar ook vast op vertrouwd. ⁴⁾ Toen Hij voor Kajafas stond, moest Hij nog door zijn diepste lijden heen, maar toch zei Hij toen, dat Hij nu zeer binnenkort zou zitten "ter rechterhand der kracht Gods", Matth. 26:64. En in dat vertrouwen is Hij niet beschaamd. Hij is opgestaan van de doden, heeft zijn discipelen nog enig onderwijs aangaande het koninkrijk Gods gegeven, en dan verhaalt de Schrift: "De Heere dan, nadat Hij tot hen (tot zijn discipelen) gesproken had, is opgenomen in de hemel en is gezeten aan de rechterhand Gods", Marc. 16:19. Ook zegt ze wel eens, dat Hij "Zich gezet heeft aan de rechterhand van de majesteit in den hoge", Hebr. 3:1 N. V. of ook wel, dat Hij "gezet is ter rechterzijde van de troon der majesteit in de hemelen". 8:1 N. V. In Openb. 7:17 lezen we, dat het Lam (dat is de Heere Jezus) "in het midden des troons is". ⁵⁾ De Oosterse tronen bestonden n.l. niet uit één enkele stoel, maar vormden meer zoiets als een platform, waarop plaats voor meer dan één zetel was. Daaraan zal de Heere Jezus gedacht hebben, toen Hij ons beloofde: ⁶⁾ "Die overwint, Ik zal hem geven te zitten met Mij in mijn troon, gelijk als Ik overwonnen heb en ben gezeten met mijn Vader in zijn troon", Openb. 3:21. Want we moeten nooit uit het oog verliezen, dat wij bij die grote eer van Christus in de hemel zeer nauw betrokken zijn. ⁷⁾ De Heere Jezus is voor ons immers geen vreemde. Hij is van ons en wij zijn van Hem. Hij is onze Heere en Meester en Koning. ⁸⁾ Hij is ons Hoofd en wij vormen met alle gelovigen tezamen zijn lichaam, zegt de apostel, Col. 1:18. ⁹⁾ Dat lichaam noemt de Schrift dan vaak Christus' "gemeente" of "kerk". Nu, dat Hoofd van óns, van de kerk, heeft van God zo grote eer ontvangen. Is dat niet iets om trots op te zijn? De apostel schreef aan de Efeziërs, dat ze goed moesten letten op de grote dingen, die God met Christus gedaan had en in Christus dus ook met hen, die zijn leden waren. "Hoe overweldigend groot Gods kracht is aan ons, die geloven, naar de werking van de sterkte zijner macht, die Hij heeft gewrocht (d.w.z. gewerkt, gedaan) ¹⁰⁾ in Christus, door Hem uit de doden op te wekken en Hem te zetten aan zijn rechterhand in de hemelse gewesten, ¹¹⁾ boven alle overheid en macht en kracht en heerschappij en allen naam, die genoemd wordt niet alleen in deze, maar ook in de toekomstige eeuw. En Hij (God) heeft alles onder zijn (Christus') voeten gesteld en Hem als Hoofd boven al wat is, gegeven aan de gemeente, die zijn (Christus') lichaam is. vervuld met Hem, die alles in allen volmaakt", Ef. 1:19-23 N. V. Het Hoofd bóven alles is Hoofd van de kerk.

Wat zal ¹²⁾ Benjamin vol bewondering hebben opgezien naar zijn broer Jozef, die onderkoning van Egypte geworden was. De farao had gezegd tot Jozef: "Zonder u zal niemand z'n hand of z'n voet opheffen in gans Egypteland", Gen. 41:44. Onze Heere Jezus Christus is ook onze oudste Broeder, Rom. 8:29; Hebr. 2:11, maar tot Hem mogen wij nu opzien als tot "de Koning der koningen en de Heer der heren". Openb. 17: 14. Wat een eer was het voor ons, toen onze prins Willem III verheven werd tot koning van Engeland. Maar ¹³⁾ aan het Hoofd van ons, Gods kerk, is gegeven alle macht in hemel en

op aarde, Matth. 28:18. Wat zal dat Stefanus getroost hebben, ¹⁴⁾ toen een woedende kerkvergadering op hem aanviel om hem te stenigen, maar hij de Heere Jezus zag ter rechterhand Gods. ¹⁵⁾ Toen stònd de Heere, als om Stefanus te hulp te komen, Hand. 7:56. En Hij kòn dat. Want het Hoofd der kerk is koning der wereld. Gij koningen en rechters der aarde, gedraagt u verstandig tegenover de koning van Sion, van de kerk. "Kust de Zoon", Ps. 2. Hij is de overste van de koningen der aarde, Openb. 1:5. Hij is het overwinnende Lam, waardoor de Vader zijn raad vervult, Openb. 5:9, en straks de wereld oordeelt, 6:16, 17.

51e vr. *Wat nuttigheid brengt ons deze heerlijkheid van ons Hoofd Christus?*

Antw. *Eerstelijk, dat Hij door zijn Heilige Geest in ons, zijn leden, de hemelse gaven uitgiet. Daarna, dat Hij ons met zijn macht tegen alle vijanden beschut en bewaart.*

I. In de talen, waarin de heilige Schrift geschreven is, het Hebreeuws en het Grieks, bestaat er ¹⁶⁾ maar één woord om daarmee aan te duiden zowel wat wij "geest" noemen als wat wij "wind" noemen. Daarom lag het zo voor de hand, dat de Heere Jezus in zijn gesprek met Nicodemus de werking van de Geest Gods vergeleek ¹⁷⁾ met die van de wind, Joh 3:8, en dat op de Pinksterdag de uitstorting des Heiligen Geestes werd aangekondigd door het geluid als van een geweldige windvlaag, Hand. 2:2. De werking van Gods Geest en die van de wind lijken veel op elkaar. Wanneer er een stevige wind door de bomen waait, zien we al de bladeren en takken dezelfde kant uitgaan. Ja, door het voortdurende waaien van de wind uit één bepaalde hoek, krijgen de bomen op de duur vaak allemaal dezelfde stand. Let maar eens op de boomgaarden. Omdat in ons land de sterkste winden uit het Westen komen, zijn heel veel bomen schuin gaan staan in Oostelijke richting. Onder de krachtige invloed van de wind nemen die bomen dan alle dezelfde houding of richting aan. Zo gaat het nu ook met de mensen. Wij zeggen b.v.: wat heerst hier toch een geest van ontevredenheid; d.w.z. de levenshouding van de mensen toont hun ontevreden zijn; door gesprekken, boeken, enz. zijn ze allemaal in dezelfde richting komen te staan. Net als de takken en bladeren aan de bomen alle in één richting worden gedreven door de wind. Zo wordt de levensrichting der mensen ook bepaald ¹⁸⁾ óf door de bóze geest, de satan, óf door de Geest van God, de Heilige Geest.

We gaan nu spreken over Christus en de Heilige Geest.

Toen onze Heiland op aarde kwam, werd de profetie vervuld van het Kind uit Davids koningshuis, op Wie ¹⁹⁾ "de Geest des HEEREN zou rusten, de Geest der wijsheid en des verstands", Jes. 11:2. Door die Geest is onze Heiland gedoopt en bekwaamd tot zijn ontzaglijke arbeid (zie hierover les 17, over vr. 31). En vóór zijn vertrek naar de hemel heeft de Heere Jezus beloofd, dat diezelfde Geest óók in rijke mate zou neerdalen op ²⁰⁾ zijn discipelen, Joh. 14:26; 15:26; 16:7; Hand. 1:4, 5. Zij zouden er door worden "gedoopt", ondergedompeld, overstroomd. Dit is ook werkelijk geschied. Na de uitstorting des Heilige Geestes op de Pinksterdag zei Petrus: "Deze Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuigen zijn. Hij dan, door de rechterhand Gods verhoogd zijnde en de beloften des Heilige Geestes ontvangen hebbende van de Vader, heeft dit uitgestort, dat gij nu hoort en ziet", Hand. 2:32, 33. ²¹⁾ Ons verheerlijkte Hoofd in de hemelen heeft toen terstond ook zijn gemeente op aarde rijkelijk doen meegenieten van de Geest, die Hem na volbrachte gehoorzaamheid geschonken was.

Ja, ²²⁾ eigenlijk had God van deze gaven des Geestes ook reeds gegeven aan de kerk onder het O.T. We moeten trouwens tòch oppassen, dat we van die oude kerk niet te min denken. ²³⁾ De gelovigen uit diè dagen hebben b.v. ook al vergeving van hun zonden ontvangen van God. Hoewel het offer voor de zonden der wereld toen nog niet door Christus gebracht was. Toch heeft God, bij wijze van voorschot, bij vooruitbetaling, op crediet van Christus' toekomstige zoenverdienste, reeds aan die vroegere gelovigen de zaligheid geschonken. Want ²⁴⁾ èn voor de gelovigen van het O.T. èn voor die van het N.T. is er maar één Zaligmaker. Want de zaligheid is in geen ander, Hand. 4:12. Maar dat was mogelijk, ²⁵⁾ omdat Gods Zoon zéker in de wereld zou komen en zéker alle

gehoorzaamheid zou volbrengen, Hebr. 10:7. Daarom waren reeds toen Gods beloften van vergeving der zonden en het eeuwige leven vast betrouwbaar en ontving iedereen, die deze belofte aannam, waarlijk datgene wat God daarin gelegd had, n.l. de zaligheid in Christus. Daarom hadden de schaduwachtige altaren en offers echte betekenis; daardoor werd de verzoening betekend en verzegeld, die in de volheid des tijds door de Messias plaats hebben zou, Lev. 1:4. We horen de gelovigen dier oude tijden God dan ook²⁶⁾ in hun psalmen smeken om en danken voor hun schuldvergifenis, Ps. 51:3; 32:5, en *wij* kunnen die psalmen nog net zo zingen.

Evenmin moeten we denken, dat God pas na Christus' verhóging begonnen is door zijn Heilige Geest zulke hemelse gaven aan de kerk op aarde te schenken als waarvan we in het N.T. (na de uitstorting des Geestes op de Pinksterdag) lezen. Immers²⁷⁾ van de gave der voorspelling en van de gave der gezondmaking lezen we b.v. ook reeds in de geschiedenissen van Eliza. Maar wèl zijn die hemelse gaven na de verhóging van Christus²⁸⁾ in veel rijkere mate verleend. Vroeger was het maar een druppelen geweest, nu werd het een stortbui, een piasregen.²⁹⁾ Vroèger hadden slechts sommigen in de gemeente het Woord Gods, door de Geest gedreven, gesproken — Mozes, David e.a. — maar op de Pinksterdag werd door allen, door ouderen en jongeren, mannen en vrouwen, jongens en meisjes in Geestvervoering het Woord Gods gesproken. De profetie van Joël werd vervuld: "En het zal zijn in de laatste dagen, zegt God, Ik zal uitstorten van mijn Geest op alle vlees" (niet maar op sommige gemeenteleden), Hand. 2:17. Deze gaven had Gods kerk toen ook nódig. We moeten nooit vergeten, dat wij thans veel rijker zijn dan zij,³⁰⁾ omdat wij heden de volledige heilige Schrift mogen bezitten. Die was in de dagen der apostelen pas bezig te ontstaan, deel voor deel, brief voor brief, en boek voor boek. Toch heeft die vroegste nieuwtestamentische kerk voor een grote taak gestaan. De discipelen waren meest maar gewone mannen zonder een opleiding als de Schriftgeleerden. Ook ontmoetten zij overal vijandschap en tegenwerking. De Heere Jezus had voorzeggd: "Ziet, Ik zend u als schapen in het midden der wolven", Matth. 10:16. Nochtans heeft de kerk zich in de eerste eeuw onzer jaartelling enorm over de landen verbreid.³¹⁾ Hoe kon dat? Dat kon doordat de Heere Jezus haar vanuit de hemel extra voortgeholpen heeft.³²⁾ Door telkens opmerkelijke wonderen te laten gebeuren dwong Hij de mensen naar de prediking der apostelen te luisteren, Marc. 16:20; Hand. 2:6; 4:29, 30; Hebr. 2:4.³³⁾ Ook die wonderlijke Geestesgaven als het spreken, door Geestvervoering, met andere (dan normale) tong, Marc. 16:17; Hand. 2:4; 10:46; 1 Cor. 12:10 (St. V.: taal), de gave der uitlegging, der gezondmaking, van het duivelen uitwerpen, enz. hebben de eerste Christenen gesterkt in hun strijd.³⁴⁾ Later, omstreeks het jaar 100, toen het groeiproces der heilige Schrift geëindigd was en de kerk haar volledige bijbel bezat, zijn de meeste van die gaven ook allengs opgehouden evenals al die andere wonderen, waardoor de aandacht der mensen werd gevestigd op de apostolische prediking. We kunnen hieruit leren van hoe grote waarde onze voltooide bijbel dus door Christus Zelf geacht wordt.³⁵⁾ Het bezit van de bijbel weegt tegen die gaven en wonderen uit de apostolische eeuw op. De hemelse gaven, welke Christus thans aan òns nog door zijn Heilige Geest mededeelt zijn de volgende:³⁶⁾ ten 1e de ganse Schrift als het Woord van God, ten 2e de dienst der kerkelijke ambten en ten 3e allerlei vrucht des Geestes in de gelovigen.

Ten eerste: de ganse Schrift als het Woord van God. Dit Woord van God behoeft thans niet meer, als in de eerste apostolische tijden, aan ons geopenbaard te worden door profeten en profetessen.³⁷⁾ De Heilige Geest heeft Zelf gezorgd, dat dit Goddelijke Woord voor ons niet alleen door de heilige mannen gesproken is, maar ook opgeschreven, zodat de apostelen onvoorwaardelijke gehoorzaamheid voor hun geschriften opeisten; ja de apostel Johannes vervloekt een ieder, die aan het laatste bijbelboek iets durft af of toedoen, Col. 4:16; 1 Thess. 2:12; 5:27; 2 Thess. 3:14; 2 Tim. 3:16; 2 Petr. 1:19-21; Openb. 22:18, 19.

Ten tweede: de dienst der ambten. Precies dezelfde ambten als de kerk in de apostolische eeuw hebben wij nu ook niet meer. Apostelen b.v. hebben wij nu niet meer, ze zijn dood, Joh. 21:22.

Maar wel hebben we: predikers van het Woord, ouderlingen en diakenen. De Schrift leert, dat Christus' Geest door deze diensten de kerk wil in stand houden.³⁸⁾ Want onder de gaven, welke Christus vanuit de hemel doet nederdalen noemt de apostel Paulus in Ef. 4 "de herders en leraars" "tot opbouw van het lichaam van Christus" (dat is de gemeente), terwijl we in Hand. 20:28 en in Hand. 6:3 lezen, dat ook de diensten der opzieners en der diakenen gaven des Heilige Geestes zijn.

Ten derde: allerlei vrucht des Geestes in de gelovigen.³⁹⁾ De Geest van onze verhoogde Heere Christus laat n.l.⁴⁰⁾ door de dienst der kerk alom het Woord verkondigen om de mensen te bewegen⁴¹⁾ tot het geloof in Christus en daardoor maakt de Heilige Geest dan de levenshouding van die mensen ook tot⁴²⁾ een heel andere (denk aan de wind in de bomen). Want⁴³⁾ wanneer dit geloof in hen gewerkt is, wederbaart het hen en maakt hen tot nieuwe mensen en doet hen leven in een nieuw leven en maakt hen vrij van de slavernij der zonde; zoals b.v. de Efeziërs,⁴⁴⁾ die vroeger als heidenen hadden geleefd, maar die nu hun oude mens aflegden en de nieuwe mens aandeden, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid, Ef. 4:22, 24; en zoals b.v. de Galatiërs vermaand werden te wandelen in "het geloof, door de liefde werkende", 5:6, en met de werken des vleses te breken, 5:19, maar vrucht des Geestes voort te brengen n.l. "liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing", 5:22 N. V. En de apostel Jacobus schrijft:⁴⁵⁾ "de wijsheid, die van boven is, die is ten eerste zuiver, daarna vreedzaam, bescheiden, gezeggelijk, vol van barmhartigheid en van goede vruchten, niet partijdig oordelende en ongeveinsd", 3:17.

II. De catechismus noemt hier nog een andere vrucht van Christus' heerlijkheid in de hemel, n.l. "dat Hij ons met zijn macht tegen alle vijanden beschut en bewaart". — Toen we in les 17, vr. 31, over Christus' koningschap spraken, hebben we gezien, dat Hij zijn rijk niet uitbreidt met de dommekracht van het ijzeren zwaard, maar met de overtuigende kracht van het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods Woord. Niemand zal straks de Heere Jezus kunnen verwijten, dat Hij voortdurend gebruik gemaakt heeft van al zijn macht als overmacht. Integendeel, Hij maakt van zijn macht thans nog slechts een sober gebruik, zodat het soms lijkt alsof zijn vijanden over alle macht beschikken en Hij over geen. Toch heeft Hij wel grote macht en heeft Hij ze ook wel opmerkelijk ten dienste van zijn gelovigen aangewend,⁴⁶⁾ vooral in de eerste moeilijke jaren der nieuwtestamentische kerk. Kort voor z'n dood als eerste martelaar der nieuwtestamentische kerk⁴⁷⁾ heeft Stefanus de Heere Jezus zien staan aan Gods rechterhand, als gereed tot zijn hulp. Want onze Heiland ziet het maar niet onverschillig aan, wat er op aarde met ons gebeurt. Toen Paulus "dreiging en moord" blies tegen de discipelen des Heeren en ze gevangen nam en strafte, ja ombracht, Hand. 9:1; 22:5; 26:10, riep de Heere uit de hemel:⁴⁸⁾ "Saul, Saul, wat vervolgt gij..... Mij?"

En: "Ik ben Jezus, die gij vervolgt", 9:4, 5. De Heere Jezus kwam voor die vervolgte Christenen dus op als werd Hij Zelf vervolgd. Zij waren zijn leden, a.h.w. armen en benen van zijn eigen lichaam.⁴⁹⁾ Toen Paulus later de Heere Jezus liefhad en diende en bijna door de Joden verscheurd was, verscheen de Heere 's nachts aan hem in de legerplaats te Jeruzalem en sprak hem moed in, 23: 11.⁵⁰⁾ En toen Paulus door Joodse sluipmoordenaars vermoord zou worden, leidde de Heere het zo, dat een neefje van Paulus er achter kwam en het uitbracht en de overste waarschuwde, 23:16. Want de Engel des HEEREN (dat is Christus, Mal. 3:1) legert Zich rondom degenen, die Hem vrezen en rukt hen uit, Ps. 34:8. Welnu, diezelfde Beschermers hebben wij nu nog. Want Hij heeft beloofd: "En ziet, Ik ben met ulieden⁵¹⁾ al de dagen tot de voleinding der wereld", Matth. 28:20. Deze belofte kan de Heere niet slechts voor de apostelen bedoeld hebben, want die zijn allang dood. Weliswaar openbaart de Heere Jezus zijn macht thans niet meer door zulk ingrijpen als in de eerste eeuw onzer jaartelling. Dat behoeft niet,⁵²⁾ omdat de kerk thans het volledige Woord Gods bezit, waardoor de Geest ons wijs maakt en voorbereidt op alles wat naar de raad des Vaders geschieden moet, Openb. 1:3; 2:29, en ons waarschuwt voor allerlei gevaren, ook lichamelijke;⁵³⁾ b.v. niet meedoen met de afvallige Christenheid (Babylon) "opdat gij van haar plagen niet ontvangt",

Openb. 18:4. Zo'n beschermer is Christus voor ons, in leven en in sterven nu nog. Ook onze dood is Hem onderworpen, Openb. 1:18, en moet Hem dienen. Hij voorspelde aan Petrus "met hoedanige dood hij God verheerlijken zou", Joh. 21:19; 2 Petr. 1:14. Kortom, Hij heeft beloofd: "Ik geef mijn schapen het eeuwige leven en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid en niemand zal ze uit mijn hand rukken", Joh. 10:28. Daarom riep Paulus het blijde uit: "Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?", Rom. 8:35.

52e vr. *Wat troost u de wederkomst van Christus om te oordelen de levenden en de doden?*

Antw. *Dat ik in alle droefenis en vervolging met opgerichten hoofde Hem, die Zich tevoren om mijnen wil roer Gods gericht gesteld en al de vloek van mij weggenomen heeft, tot een Rechter uit de hemel verwacht, die al zijne en mijne vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot Zich in de hemelse blijdschap en zaligheid nemen zal.*

⁵⁴⁾ Voor het blote oog is er thans van de heerlijkheid, die Christus hierboven bij zijn Vader geniet en die dus eigenlijk ook de onze reeds is, Ef. 2:6, nog niet veel te zien. ⁵⁵⁾ Vandaar, dat het ongeloof menigmaal de schouders over de kerk opgehaald heeft en gevraagd: "Waar blijft nu uw Christus?". Wij moeten ons over die spot niet verwonderen, want ⁵⁶⁾ hij is voorzeggd, 2 Petr. 3:4. Inderdaad zegt de apostel Paulus zelf, dat Christus nu nog verborgen is bij God. Maar "wanneer Christus zal geopenbaard worden, die ons leven is, ⁵⁷⁾ dan zult ook gij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid". Col. 3:4. Zo spreekt de catechismus hier ook over de dag van 's Heeren wederkomst, 't Zal een schone dag zijn niet alleen voor de Heere Jezus Zelf, maar ook voor ons, zijn gemeente.

Over die "grote en doorluchtige dag des Heeren", Hand. 2:20, staat zeer veel in de Schrift te lezen.

Allereerst leert zij ons, dat ⁵⁸⁾ de datum van die dag aan geen sterveling bekend is. Wel zijn er telkens dwaze mensen geweest, die zo oneerbiedig waren te beweren: "Dan en dan komt de Heere Jezus weder". Maar als dan het aangegeven jaar en de aangegeven dag aanbraken, gebeurde er niets. Geen wonder. ⁵⁹⁾ Toen onze Heiland nog op aarde was, wist Hij Zelf niet eens, als vernederde Zoon des mensen, wanneer Hij wederkomen zou. Want Hij sprak: ⁶⁰⁾ "Maar van die dag en die ure weet niemand noch de engelen, die in de hemel zijn, noch de Zoon dan de Vader", Marc. 13:32. Ook zei Hij nog kort voor zijn hemelvaart tot zijn discipelen: "Het komt u niet toe te weten de tijden of gelegenheden, die de Vader in zijn eigen macht gesteld heeft", Hand. 1:7. (Eveneens is het verkeerd wat sommigen beweren, de Chiliasten, dat de Heere Jezus eerst wederkeren zal om hier op aarde gedurende 1000 jaar als koning te heersen en om dan na afloop van die 1000 jaar pas de wereld te oordelen. Over dit duizendjarige heersen van Christus zullen we spreken bij Zondag 22).

Wel hebben Christus en zijn apostelen ons voorzeggd, dat de dag zijner wederkomst ⁶¹⁾ door bepaalde tekenen zou worden voorafgegaan. Om er een paar te noemen. De Heere zei b.v.: ⁶²⁾ "Wanneer gij hoort van oorlogen en geruchten van oorlogen, weest dan niet verontrust. Dat moet geschieden, maar het einde is het nog niet. Want volk zal opstaan tegen volk en koninkrijk tegen koninkrijk. Er zullen nu hier dan daar aardbevingen zijn en er zullen hongersnoden wezen. Dat is het begin der weeën", Marc. 13:7, 8 N. V. Als een ander voorteken wees Hij aan, dat het mensdom al goddelozer worden zal net als in de dagen van Noach voor de zondvloed. "En gelijk de dagen van Noach waren, zo zal ook zijn de toekomst van de Zoon des mensen. Want gelijk zij waren in de dagen vóór de zondvloed, etende en drinkende, trouwende en ten huwelijk uitgevende, tot de dag toe, in welke Noach in de ark ging en bekenden het niet, totdat de zondvloed kwam en hen allen wegnam: Zo zal ook zijn de toekomst van de Zoon des mensen", Matth. 24:37-39. Van weer een ander voorteken sprak Paulus, toen hij schreef over de afval en de "antichrist", die aan 's Heeren wederkomst zouden voorafgaan. ⁶³⁾ "Eerst moet de afval komen en de mens der wetteloosheid zich openbaren, de zoon des verderfs, de

tegenstander, die zich verheft tegen al wat God of voorwerp van verering heet, zodat hij zich in de tempel Gods zet, om aan zich te laten zien, dat hij een god is", 2 Thess. 2:3, 4. N. V. ⁶⁴⁾ Met die "afval" is bedoeld, dat de Christenen aan de Heiland hun rug zouden toekeren en zijn Woord en gebod verlaten. En die "mens der wetteloosheid" en "zoon des verderfs" en "tegenstander" noemt men gewoonlijk: ⁶⁵⁾ de antichrist ("anti" betekent "tegen"), hoewel hij zo niet uitdrukkelijk in 2 Thess. 2 genoemd wordt. Maar de apostel Paulus zal hiermee wel hetzelfde bedoelen als ⁶⁶⁾ met "het beest uit de zee", dat Johannes zag en welk beeld werd "aangebeden", Openb. 13:15; 19: 20. ⁶⁷⁾ Sommigen menen, dat deze "antichrist" één bepaalde persoon zal zijn, die komen moet vóór de Heere Jezus zal komen. Anderen zijn echter *van mening*, dat de apostel met die "zoon der wetteloosheid" niet één bepaalde man op het oog behoeft te hebben gehad, maar kan hebben gedacht aan meerdere personen, die alle bezielde zouden zijn door eenzelfde geest van avvallige godsdienstigheid. Dus zoals wij b.v. ook wel spreken van "de mens der middeleeuwen" of van "de moderne vrouw" en dan toch niet één bepaalde persoon, maar een ganse groep of soort *van mensen* op het oog hebben. Inderdaad is het waar, dat reeds de apostel Johannes zo'n geest van hoogmoedige vroomheid bestreed in sommige antichristen zijner dagen, 1 Joh. 2:22; 4:3, en inderdaad is het in later eeuw voorgekomen, dat b.v. de pausen, dus méérdere personen, zich in "Gods tempel" (d.w.z. in de kerk, het huis des Heeren, Ef. 2:21; 1 Tim. 3:15) een plaats hebben aangematigd, die Christus alleen toekomt. En van een nog weer ander voorteken sprak de Heere aldus: "en dit evangelie des koninkrijks zal in de gehele wereld gepredikt worden tot een getuigenis aan alle volken, en dan zal het einde zijn", Matth. 24:14. Van al deze voortekenen hebben Christus en zijn apostelen duidelijk voorzeggd, dat ze aan de grote dag des oordeels zullen voorafgaan.

⁶⁸⁾ Evenwel moeten we oppassen, dat we van deze voortekenen niet zulk een gebruik maken, dat we tóch weer de dag des Heeren gaan berekenen. We mogen b.v. niet zeggen, er van uitgaande, dat met de "antichrist" één bepaalde persoon bedoeld is, dat de Heere Jezus voorlopig niet wederkomen kan, omdat de "antichrist" nog niet verschenen is. Want stel eens voor, dat de andere opvatting de juiste is. Dan moeten we erkennen: er zijn reeds in de dagen van Johannes antichristen geweest. Ook de pausen waren dan reeds antichristen. En de moderne mens is zeker wetteloos en eigenwillig vroom genoeg. Of, een ander voorbeeld, we mogen ook niet zeggen, dat de Heere Jezus nog niet wederkomen zal, omdat nog niet precies overal het evangelie gepredikt is. Want stel eens voor, dat volgens de Heere Zelf het evangelie wél "in de gehele wereld" gepredikt is. Zoals wij b.v. ook gerust zeggen, dat de telefoon "in de gehele wereld" gebruikt wordt, terwijl toch lang niet precies iedereen telefoon heeft. 't Was globaal gesproken. Maar het voornaamste bezwaar tegen al zulke redeneringen is, dat men zo toch wéér min of meer de dag des Heeren berekent en dat is oneerbiedig. God de HEERE is vrij om elke dag, die Hij verkiest, de Heere Jezus terug te zenden. Trouwens, de Schrift heeft ons die voortekenen bekend gemaakt met een heel ander doel, ⁶⁹⁾ n.l. om ons wakker te houden en om ons te troosten. In de eerste plaats om ons wakker te houden. Want de Schrift gebruikt zulke woorden als "slapen" en "dronkenschap" vaak figuurlijk om er mee aan te duiden het leven van heidenen en ongelovigen, dat helemaal opgaat in zondedienst en zelfbehagen, Rom. 13:11; Ef. 5:14; 1 Thess. 5:6. Ja we mogen ons zelfs niet al te zeer in beslag laten nemen door de zorgen voor het levensonderhoud. De Heere Jezus zei Zelf: "zo waakt dan, want gij weet de dag niet noch de ure, in welke de Zoon des mensen komen zal", Matth. 25:13. "Ziet toe op uzelf, dat uw hart nimmer bezwaard worde door roes en dronkenschap en zorgen voor levensonderhoud, zodat die dag plotseling over u zou komen als een strik" (die onder mos en takken verborgen ligt en plotseling dicht slaat, als het wild er op trapt) Luc. 21:34 N. V. De voortekenen van 's Heeren wederkomst zijn dus niet te vergelijken met de cijfers en wijzers op de klok, die ons precies zeggen hoe lãàt het is, maar bij het tikken van de klok, dat zó luid is, dat men er niet van inslapen kan. Zo wil God ons door de tekenen der tijden ook wakker houden. En wanneer het leed van dit leven of vervolging ons terneder drukken, mogen we ons *met die* voortekenen ook troosten. Want de Heere zei: "Als nu deze dingen beginnen te geschieden, zo ziet omhoog en heft uw hoofden

opwaarts, omdat uw verlossing nabij is", Luc. 21 :28.

Wanneer dan onze Heere Jezus Christus wederkomt, zal Hij verschijnen ⁷⁰⁾ in grote heerlijkheid en vol majesteit. De Schrift beschrijft die op allerlei manier. Ze gebruikt voor die dag b.v. het woord "paroesie", dat de St. V. weergeeft door "toekomst" en de N. V. door "komst". ⁷¹⁾ Het was in de dagen der apostelen hèt woord voor wat wij "hoog bezoek" noemen. Wanneer b.v. een koning een stad met een bezoek kwam vereren, sprak men van de "paroesie" van die vorst. Zo noemt de Schrift de dag der wederkomst van Christus ook de dag zijner paroesie, 1 Thess. 2:19; 3:13; 5:25; 2 Thess. 2:1; Jac. 5:7, 8; 2 Petr. 1:16; dat betekent dus ⁷²⁾ de dag van zijn hoog bezoek aan de wereld. Ze spreekt verder van de "verschijning der heerlijkheid van de grote God en Zaligmaker Jezus Christus", Tit. 2:13, en van de "openbaring zijner heerlijkheid", 1 Petr. 4:13. De Heere zal komen "op de wolken des hemels, met grote kracht en heerlijkheid", Matth. 24:31, vergezeld door "de engelen zijner kracht", Matth. 16:27; 25:31; 2 Thess. 1:7. En in die grote heerlijkheid zal de Heere Jezus dan door iedereen ter wereld gezien kunnen worden. ⁷³⁾ Evenals wanneer de bliksem zijn verblindend licht daar hoog in de lucht laat schijnen, zodat iedereen hem van verre zien kan, zo, maar dan veel geweldiger, zal de Heere daar hoog in de lucht, op de wolken des hemels, voor iedereen te aanschouwen zijn, Matth. 24:26. We behoeven niet te vragen, hoe dat kan. ⁷⁴⁾ Want op die dag, waarop God aan onze Heiland voor het oog van alle mensen volledig eerherstel zal schenken, zal Hij ter ere van Christus geen enkel blijk van zijn almacht sparen. De Heere Jezus zeide dan ook, dat Hij zou komen "in de heerlijkheid zijns Vaders", Matth. 16:27. Er zullen ontzettende dingen gebeuren. ⁷⁵⁾ "Er zullen tekenen zijn aan zon en maan en sterren, en op de aarde radeloze angst onder de volken vanwege het bulderen van zee en branding, terwijl de mensen bezwijmen van vrees en angst voor de dingen, die over de wereld komen. Want de krachten der hemelen zullen wankelen. En dan zullen zij de Zoon des mensen zien komen op een wolk, met grote macht en heerlijkheid", Luc. 21:2, 5-27, N. V.

Dan zal de Heere Jezus ⁷⁶⁾ met een stem als een bazuin alle doden wakker roepen, Joh. 5:28; 1 Thess. 4:16. ⁷⁷⁾ Overall zullen ze vandaan komen. Niet alleen uit de aarde. Johannes zag, dat ook de zee de doden, die in haar waren, wedergaf, Openb. 20:13. Denk 's aan al die schepen op de bodem van de zee! En dan zullen alle volken vergaderd worden voor het aangezicht van onze Heiland Jezus en alle oog zal Hem zien, ook degenen, die Hem doorstoken hebben, Matth. 25:32; Openb. 1:7. Dan zijn de rollen omgekeerd. Kajafas en Pontius Pilatus, die Hem vroeger veroordeeld hebben, toen onze Heiland voor onze zonden stierf, zullen Hem dan zien als Rechter der wereld. Ook de bozen en goddelozen, die de kerk van Jezus Christus in deze wereld hebben getyranniseerd, verdrukt en gekweld. Daarom hoorde Johannes, dat zelfs de machtigsten der aarde "zeiden tot de bergen en tot de steenrotsen: Valt op ons en verbergt ons voor het aangezicht Desgene, die op de troon zit en van de toorn des Lams", Openb. 6:16. Want ze zullen begrijpen, dat de Heere Jezus ontzettend toornig zal zijn om het kwaad, dat zij Hem en zijn kerk hebben aangedaan.

Want de Heere Jezus zal als Rechter optreden; de Zoon van God. die mens geworden was gelijk als wij. "Die in alle dingen op gelijke wijze als wij is verzocht geweest, maar zonder te zondigen", Hebr. 4:15, N. V. Niemand zal dus kunnen zeggen: U hebt makkelijk praten. Neen, de Heere Jezus weet er alles van wat het is: mens te zijn. En wat een eer voor Jezus, die vroeger zo is verguisd. Dié Man zal Gods oordeel uitvoeren. ⁷⁸⁾ De Vader oordeelt niemand, maar heeft aan de Heere Jezus, de Man uit Nazareth, macht gegeven gericht te houden, omdat Hij des mensen Zoon is, Joh. 5:22, 27; Hand. 17:31. Wat een eer voor Jezus, uitvoerder te zijn van Gods oordeel. En wat een eer voor ons, die altijd hebben volgehouden: Hij is de Zoon van God, de komende Rechter. Dan zal niemand meer over ons de schouders ophalen, maar in z'n hart ons gelijk geven en benijden.

Dan volgt het oordeel. De Heere zal aan niemand iets behoeven te vragen. Hij weet het Zelf wel. Johannes zag "de doden klein en groot (d.w.z. geringen en aanzienlijken) staande voor God; en de boeken werden geopend; en de doden werden geoordeeld uit

hetgeen in de boeken geschreven was, naar hun werken", Openb. 20:12. ⁷⁹⁾ Alles komt in 't gericht. Onze daden, 2 Cor. 5:10, onze woorden; Matth. 12:36, ja onze gedachten, 1 Cor. 4:5. Wat zal er veel kwaad openbaar worden, waarvan niemand iets wist! Ook uit òns hart en uit òns leven. Om van te huiveren.

Toch zullen wij niet voor de Heere Jezus behoeven te vrezen. Wij hebben toch in Hem geloofd en Hem hartelijk liefgehad en Hem gediend zoals Hij het in zijn Woord beval? Welnu dan zal Hij ondanks al dat overgebleven kwaad ons toch niet verdoemen. ⁸⁰⁾ "Die in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld", Joh. 3:18. Ja Hij zal ons nog prijzen. Hij zal ons n.m.l. opwekken tot heerlijkheid en wij zullen Hem tegemoet mogen gaan in de lucht, 1 Thess. 4:17, en Hij zal ons tot bijzitters maken in zijn rechterstroon, tot zijn juryleden, en wij zullen samen met Hem oordeel vellen, Matth. 19:28; 1 Cor. 6:2. Hij zal ons en alle uitverkorenen door zijn engelen overal vandaan laten saamvergaderen "uit de vier winden", Matth. 24:31, en Hij zal ons verwelkomen als ⁸¹⁾ "gezegenden des Vaders" in het eeuwig koninkrijk, 25:34.

Maar het vonnis over Christus' vijanden zal verschrikkelijk zijn en hun straf ontzettend. ⁸²⁾ De Heere zal zeggen: "Gaaf weg van Mij, gij vervloekten, in het eeuwige vuur, hetwelk voor de duivel en zijn engelen bereid is", 25:41. En de Heere zal het hun kwalijk nemen, dat ze zijn arme volk niet hebben liefgehad en niets voor de vervolgte kerk overgehad. "En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn, maar de rechtvaardigen in het eeuwige leven", 25:46.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 50.

- 1) Welke eer bewees koning Salomo aan z'n moeder?
- 2) Wat deed God met onze Heiland, toen deze de hemel binnenkwam?
- 3) Welke oude belofte werd toen vervuld?
- 4) Wanneer toonde de Heere Jezus zijn groot geloof in die belofte?
- 5) Hoe zagen de Oosterse tronen er uit?
- 6) Wat beloofde de Heere Jezus ons aangaande zijn troon?
- 7) Waarom zijn wij bij Christus' verhoging zo nauw betrokken?
- 8) Wat vormen de gelovigen dan met elkaar? En wat is Christus daarvan?
- 9) Hoe noemt de Schrift dat lichaam?
- 10) Waarop moesten de Efeziërs goed letten? Wanneer had God zulke grote dingen voor hen gedaan?
- 11) Waarboven is Christus thans gezet?
- 12) Wiens broeder werd onderkoning over Egypte? En wier broeder is Christus? En wat voor koning is Hij geworden?
- 13) Waarover zwaait Hij de scepter?
- 14) Waardoor zal Stefanus wel getroost zijn?
- 15) Wat deed de Heere Jezus op dat ogenblik?

Vr. en antw. 51.

- 16) Hoeveel woorden bestaan er in het Hebreeuws en Grieks voor wind en geest?
- 17) Waarmee vergeleek de Heere Jezus de werking van Gods Geest?
- 18) Waardoor wordt de levenshouding der mensen bepaald?
- 19) Door welke Geest is Christus gedoopt?
- 20) Wie zijn door die Geest ook gedoopt?

- 21) Wie had die Geest op hen neergezonden?
- 22) Had de kerk van het O.T. dan in 't geheel nog geen gaven des Geestes ontvangen?
- 23) Ontvingen de gelovigen van het O.T. ook al zondenvergifenis?
- 24) Wie was ook hùn Zaligmaker?
- 25) Waarom kon God ook hun reeds in zijn vaste belofte de vergeving van zonden en het eeuwige leven schenken?
- 26) Waarin dankten zij God b.v. voor hun schuldvergifenis?
- 27) Van welke Geestesgaven lezen we reeds in Elisa's dagen?
- 28) Hoe zijn die gaven verleend na Christus' verhoging?
- 29) Hoevelen in de gemeente ontvingen die gaven vroeger en hoevelen nu?
- 30) Waardoor zijn wij thans veel rijker dan de oude kerk?
- 31) Waardoor kon de eerste nieuwtestamentische kerk zich meteen zo ver uitbreiden?
- 32) Waardoor dwong Christus de mensen naar de prediking der apostelen te luisteren?
- 33) Welke Geestesgaven behoorden tot die wonderen?
- 34) Wanneer zijn die gaven opgehouden?
- 35) Wat hebben wij daarvoor nu in de plaats?
- 36) Welke hemelse gaven bezit de kerk van Christus thans?
- 37) Wie heeft gezorgd, dat wij de tegenwoordige complete Schrift ontvingen?
- 38) Aan Wie hebben wij de leeraars, de regerende ouderlingen en de diakenen te danken?
- 39) Wie laat het Woord van God prediken?
- 40) Waardoor doet Hij dit?
- 41) Waartoe beweegt de Geest de mensen daarvoor?
- 42) Hoe wordt hun levenshouding dan?
- 43) Want wat doet dat geloof dan n.l?
- 44) Hoe was dat te zien in het leven van de Efeziërs? Hoe in dat van de Galatiërs?
- 45) Welke Geestesvrucht noemt de apostel Jacobus vooral?
- 46) Wanneer heeft Christus zijn grote macht vooral opmerkelijk ten dienste van zijn gelovigen aangewend?
- 47) Wat zag Stefanus?
- 48) Wat zeide de Heere tegen Paulus op de weg naar Damascus?
- 49) Hoe heeft de Heere Jezus de apostel Paulus later Zelf vertroost?
- 50) En hoe beschermde Hij Paulus' leven?
- 51) Hoe lang heeft de Heere Jezus ook ons beloofd met ons te zullen zijn?
- 52) Waarom behoeft Hij thans niet meer zo in te grijpen als in de eerste eeuw onzer jaartelling?
- 53) Waarschuwt de Geest ons ook voor lichamelijke gevaren? Welke?

Vr. en antw. 52.

- 54) Kunnen we de heerlijkheid van Christus hierboven thans reeds zien?
- 55) Wat durft het ongeloof dan ook wel te doen?
- 56) Is die spot voorspeld?
- 57) Wat zal er ook met óns gebeuren als Christus, die nu nog bij God verborgen is, geopenbaard zal worden?
- 58) Is de datum van Christus' wederkomst bekend?

- 59) Wist Christus hem Zelf, toen Hij nog op aarde was?
- 60) Wat zei Hij dan daarover?
- 61) Waardoor zal 's Heeren wederkomst worden voorafgegaan?
- 62) Wat zei de Heere van oorlogen en aardbevingen?
- 63) Wat zei Paulus van de afval en van de mens der wetteloosheid?
- 64) Wat is met die afval bedoeld?
- 65) Hoe wordt de mens der wetteloosheid vaak genoemd?
- 66) Aan welk beest, dat Johannes zag, zal deze mens der wetteloosheid wel gelijk zijn?
- 67) Welke twee opvattingen kent ge inzake die mens der wetteloosheid?
- 68) Waar mogen we die voortekenen toch weer niet voor gebruiken?
- 69) Waar zijn ze dan wèl toe gegeven?
- 70) Hoe zal de Heere Jezus wederkomen?
- 71) Wat betekent het woord paroesie?
- 72) Wat betekent dus: Paroesie van Christus?
- 73) Zal de Heere Jezus dan door ieder gezien kunnen worden? Waarbij vergelijkt Hij het Zelf?
- 74) Waardoor zal dat mogelijk zijn?
- 75) Welke ontzettende dingen zullen er gebeuren?
- 76) Waarmee zal de Heere de doden wekken?
- 77) Waar zullen de doden vandaan komen?
- 78) Wie zal de wereld oordelen, de Vader of de Heere Jezus?
- 79) Waarover zal de Heere oordelen?
- 80) Waarom zullen wij toch niet behoeven te vrezen voor de rechter Jezus Christus?
- 81) Hoe zal de Heere ons verwelkomen en waar?
- 82) Wat zal Christus tot zijn vijanden zeggen?

Schriftplaatsen:

Ps. 110:1. Een psalm van David. De HEERE heeft tot mijn Heere gesproken: Zit aan mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gezet zal hebben tot een voetbank uwer voeten.

Matth. 26:64. Ik zeg ulieden: van nu aan zult gij zien de Zoon des mensen zittende ter rechterhand der kracht Gods en komende op de wolken des hemels.

Matth. 28:18-20. En Jezus, bij hen komende, sprak tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan heen, onderwijst al de volken, dezelve dopen in de naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, lerende hen onderhouden alles wat Ik u geboden heb. En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.

Hand. 20:28. Zo hebt dan acht op uzelf en op de gehele kudde, over welke de Heilige Geest u tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke Hij verkregen heeft door zijn eigen bloed.

Ef. 1:3. Gezegend (d.w.z. te prijzen) zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle (d.w.z. allerlei; die Paulus in het vervolg van de brief noemt) Geestelijke zegening in de hemel in Christus (die nu nl. hierboven is en die ons Hoofd is, zodat wij nu ook al zeer rijk zijn).

Nalezen:

Psalm 2. De HEERE had David een bestendig huis beloofd, 2 Sam. 7:16. Het N.T. leert, dat die belofte pas in Christus haar volledige vervulling vindt; zie de teksten, waarnaar de St. V. verwijst. Wel stonden telkens grote machten op tegen God en zijn Gezalfde, d.w.z., de Messias, onze Heiland. Ze wilden zijn kerk verpletteren; de farao der verdrukking, Nebucadnezar, Herodes, keizers, pausen en koningen, machtige geesten en bewegingen. Maar ze kwamen en gingen. De moderne mens vooral acht zich machtig en vrij: "Noch God noch meester". Weg met de kerk, Openb. 11:10. Maar God moet er om lachen. Als onze Heere wederkomt, Jezus, de koning van Sion (de kerk) en de Zoon van God — veel meer dan Salomo een zoon van God was — dan zal Hij zijne en onze vijanden verpletteren zoals een pottenbakker doet met misbaksels.

LES 25. [Zondag 20]

53e vr. *Wat gelooft ge aangaande de Heilige Geest?*

Antw. *Ten eerste, dat Hij tezamen met de Vader en de Zoon waarachtig en eeuwig God is. Vervolgens, dat Hij ook mij gegeven is, opdat Hij mij door een waar geloof Christus en al zijn weldaden deelachtig make, mij trooste en eeuwig bij mij blijve.*

Toen wij gedoopt werden, is dat geschied ¹⁾ niet alleen in de naam van de Vader en de Zoon, maar ook in de naam des Heilige Geestes. De Heere Jezus heeft dat Zelf bevolen, Matth. 28:19. We leren hieruit reeds terstond, ²⁾ dat de Heilige Geest evenzeer God is als de Vader en de Zoon. Zou de Heere Jezus ons hebben laten dopen in de naam van iets of iemand, die geen God is? Toch zijn er in de loop der eeuwen telkens mensen in de kerk opgestaan, die zich veroorloofden over de Heilige Geest en over wat Hij doet allerlei dingen te zeggen, die zij zelf maar in hun hart bedacht hadden; evenals Jerobeam, die ook godsdienstige dwaasheid in zijn hart bedacht, 1 Kon. 12:33. Maar in plaats, dat zij zich voor hun dwaas gefantaseer over de Heilige Geest schaamden, verhieven zij dit brutaal als hun zogenaamde "inwendige licht" boven de Heilige Schrift, die maar het "uitwendige licht" was. God de HEERE heeft ons echter zulke godsdienstige eigenwilligheid in zijn 2e gebod verboden (zie Z. 35) en de Heere Jezus heeft ons geleerd, dat er uit 's mensen hart geen licht voortkomt, maar duisternis, n.l. "kwade gedachten, hovaardij, enz", Marc. 7:21-23. Gods Woord is het éne licht, Ps. 119:105.

Zoals wij over de Vader en de Zoon beslist niets uit onszelf kunnen noch mogen bedenken, doch slechts mogen spreken naar duidelijke aanwijzing der Schrift, ³⁾ zo moeten wij ook over de Heilige Geest niets anders willen zeggen dan Hij ons Zelf eerst in zijn eigen Boek geleerd heeft. ⁴⁾ Want de heilige Schrift is het eigen boek van de Heilige Geest. Dié heeft er voor gezorgd, dat wij thans onze bijbel ter hand kunnen nemen. Dat is een werk van vele eeuwen geweest, want de Schrift is geleidelijk ontstaan. Eerst is uit allerlei geschriften het O.T. gegroeid. Dit was er al in de dagen van Christus en de apostelen. Het werd door hen genoemd: de Wet of: de Schriften of: de wet van Mozes en de profeten en psalmen, Luc. 24:44, 45; Joh. 10:34; 1 Cor. 15:3 Telkens doen zij er aanhalingen uit als uit het Goddelijk Woord en beroepen er zich op. Daarna wordt echter in de apostolische geschriften, ons N.T., beschreven, hoe alles in Christus en zijn gemeente z'n vervulling vond, of liever: z'n voorlópige vervulling, want ook het N.T. wijst ons nog weer naar de toekomst heen. Tot die arbeid zijn de profeten en apostelen bekwaamd door Gods Geest. Daarom zijn wij aan Gods Geest grote dank verschuldigd voor zijn goede zorg, waarvan wij dagelijks mogen genieten als Gods Woord gelezen en gepredikt wordt. Terecht heeft men de Heilige Geest wel eens de Leermeester der kerk genoemd.

Nu is het natuurlijk niet mogelijk alles wat in de Schrift over de Heilige Geest gezegd wordt op te noemen. Het volgende wordt slechts aangestipt.

De Heilige Geest is, evenals de Vader en de Zoon, onze Schepper. Daarover spreekt reeds de eerste bladzij der Schrift. Toen het ganse heelal geschapen was, maar er op de aarde nog geen enkel levend wezen bestond en alles nog ordeloos door elkaar lag en zelfs nog het licht ontbrak, ⁵⁾ toen "zweefde de Geest Gods over het water", Gen. 1:2, ⁶⁾ blijkbaar om er voor te zorgen, dat straks door het aanbrengen van licht, orde en leven de wereld zo schoon zou worden als we later in Gen. 1 en 2 kunnen lezen. God heeft "door zijn Geest de hemelen versierd", Job. 26:13; Ps. 33:6. Wij, mensen, hebben ons leven aan Gods Geest te danken.

⁷⁾ Toen de mensen vóór de zondvloed al goddelozer werden, zei de HEERE: "Mijn Geest zal niet altijd in de mens blijven", Gen. 6:3, (betere vertaling dan de St. V.) Gods Geest schenkt en ontnemt ons het leven, Job. 32:8; 33:4; Jes. 40:7, en geeft het ons ook weer, Joh. 6:63; Rom. 8:11; 1 Cor. 15:45; 2 Cor. 3:6. Voorts lezen we telkens in de Schrift, dat het bepaald de Heilige Geest was, die bekwaamheid schonk tot het verrichten van een taak. Het was de Heilige Geest, die aan Bezaleël, Aholiab en anderen

wijsheid schonk ⁸⁾ om de tabernakel met toebehoren te vervaardigen, Ex. 31:1-11. ⁹⁾ Het was Gods Geest, die aan Saul een ander hart gaf, waardoor hij, die voorheen als echte boerenzoon slechts belangstelling had voor echte boerenzaken zoals vee (ezelinnen), bekwaam werd om koning te zijn, 1 Sam. 10:9. Toen Saul aan de HEERE ongehoorzaam werd, week de Geest des HEEREN echter van hem en rustte voortaan op David, 1 Sam. 16:13, 14. Daarom was David, toen hij zijn koningsmacht misbruikt had om Bathseba van Uria af te nemen, zo bevreesd, dat de Geest der koninklijke heerschappij ook van hem zou worden weggenomen, Ps. 51:13, 14. Gods Geest gaf aan Simson moed en kracht om Israël tegen de Filistijnen te beschermen, Richt. 14:6, 19. Hij bekwaamde Johannes de Doper om voorloper te zijn van de Messias, Luc. 1:15, 80. Maar het allermeest rustte Hij ¹⁰⁾ op onze Heiland om Hem te bekwamen tot zijn Messiastaak. Jesaja had het al voorspeld: "Op Hem zal de Geest des HEEREN rusten, de Geest der wijsheid en des verstands", 11:2. Onze Heiland werd door zijn moeder van de Heilige Geest ontvangen, Luc. 1:35. Hij werd door de Geest gezalfd bij de doop in de Jordaan, Luc. 3:22; Joh. 1:33, 34. Hij werd door de Geest gedreven tot de strijd met de duivel in de woestijn, Luc. 4:1, Hij predikte en deed wonderen door de Heilige Geest, Luc. 4:14, 18; Matth. 12:18, 28. En toen Hij door Gods Geest Zichzelf Gode onstraffelijk opgeofferd had, Hebr. 9:14, heeft de Geest Hem ook in eer hersteld na al zijn smaad. De Geest wekte Hem op en verhief Hem ten hemel, Rom. 1:4; 8: 11; 1 Tim. 3:16; 1 Petr. 3:18, 19, Ja toen Hij aan 's Vaders rechterhand verhoogd werd, heeft God Hem zo overvloedig de Geest verleend, dat Hij die over zijn apostolische kerk kon uitstorten, Hand. 2:17, 33. Nadien spreekt de Schrift vaak van de Geest van Jezus, Hand. 16:7, N. V., Geest van Christus, Rom. 8:9 of Geest van Jezus Christus, Filipp. 1:9. Daarna zijn ook de apostelen des Heeren krachtig tot hun ambt bekwaamd, ¹¹⁾ Hun was immers opgedragen straks te getuigen van Jezus' onschuld en van zijn goed recht als Messias, zoals getuigen voor de rechtbank opkomen voor iemands recht en eer. Maar daartoe zou de Geest van God hen bekwamen. Die zou na het vertrek van de Heere Jezus hun ¹²⁾ Raadsman zijn (St. V. Trooster, vertaling van Parakleet, d.w.z. Voorspreker, Pleitbezorger, Raadsman, Joh. 14:16, 26) en dié zou hun "mond en wijsheid" geven, Matth. 10:19, 20; Luc. 21:15. Door hun prediking zou de Geest Gods "de wereld", d.w.z. de ongehoorzame kerk der Joodse leiders, Joh. 1:10, overtuigen van haar zonde tegen de onrechtvaardig bejegende Jezus van Nazareth, Joh. 16:9. Even voor zijn hemelvaart heeft de Heere Jezus zijn discipelen nog aan die taak herinnerd en hun nogmaals de hulp des Geestes beloofd, Hand. 1:8. Verderop in Handelingen lezen we dan, hoe de Geest hen inderdaad vrijmoedig maakte om als getuigen van Christus' rechten op te treden. Niet minder blijkt uit Handelingen en de brieven, dat Christus ook zijn belofte vervuld heeft om hen door zijn Geest in al de waarheid te leiden en hun de toekomstige dingen te verkondigen, Joh. 16:13. Hieruit volgt, dat ook wij ons dan door de Geest Gods laten leiden, wanneer we maar trouw het Woord der apostelen bewaren.

Over deze arbeid des Geestes, om n.l. Gods kerk door het Woord van God te leiden, staat ook weer veel in de Schrift te lezen. Reeds van Bileam lezen we, dat, toen hij over Israëls gelukkige toekomst profeteerde, de Geest des HEEREN op hem was, Num. 24:2. Maar vooral heeft de Geest ¹³⁾ door middel van de onderwijzing van Mozes en enkele anderen de Israëlietische kerk door de woestijn geleid en in Kanaän gebracht, Num. 11:17; Jes. 63: 11; Neh. 9:20, 30. Wanneer David zijn psalmen zong, profeteerde hij door de Geest, 2 Sam. 23:2; Marc. 12:36; Hand. 1:16; 4:25. Ja van allen, die onder het O.T. over Christus en zijn lijden en heerlijkheid spraken, heeft de apostel Petrus verklaard, dat zij dit deden ¹⁴⁾ door "de Geest van Christus", 1 Petr. 1:11, en de apostel vermaant ons, dat wij dit "profetische Woord" moeten vasthouden en wel des te vaster nu wij zien — Petrus zag het reeds op de berg der verheerlijking — dat het alles ook aan Christus is vervuld, 2 Petr. 1:19, N. V. Voor de schrijver van de brief aan de Hebreërs is het zozeer hetzelfde of de Schrift iets zegt dan wel of de Géést iets zegt, dat hij de Schrift meermalen aanhaalt ¹⁵⁾ met de woorden: "gelijk de Geest zegt", 3:7; 9:8; 10:15. Het was immers Gods Geest Zelf, die door de profeten sprak, 2 Petr. 1:21, en hen bekwaamde om Gods Woord te boek te stellen, 1 Tim. 3:16 (Letterlijk staat hier: al de Schrift is door God "ingeblazen"). De Schrift is dus de stem des Geestes.

Alleen wanneer we deze zeer nauwe betrekking tussen Gods Woord en Gods Geest in het oog houden, kunnen we ook verstaan de ernstige waarschuwing van Christus en Stefanus aan het adres van de Joodse kerkleiders hunner dagen. Johannes de Doper en onze Heiland hadden nl. gesproken en gehandeld ¹⁶⁾ uit dezelfde Geest als de profeten van vroeger, wier woorden de Schriftgeleerden en Farizeën in hun eigen boeken konden lezen. Alles wat Christus sprak en deed, klopte volkomen met het O.T. En toch wilde men zich aan Johannes en aan Christus niet onderwerpen, Luc. 7:30; Joh. 5:39 N. V.; 7:48. Ja hoewel men moest toegeven, dat Christus' woorden en werken uit dezelfde Geest waren, die in de Schriften van het O.T. getuigde, boog men niet, maar durfde zelfs de wonderen des Heeren toe te schrijven ¹⁷⁾ aan Beëlzebul, aan de onheilige satan, in plaats van aan de Heilige Geest, Matth. 12:24. ¹⁸⁾ Maar dat was lasteren, uit alle macht de onwaarheid spreken tegen het getuigenis des Geestes door het Woord en dus waarschuwde de Heiland toen om toch niet tegen de Geest te lasteren, Matth. 12:31. Hij zei toen zelfs, dat die zonde onvergeeflijk was. Want dat ze zich tegen de Heere Jezus, de Zoon des mensen, verzetten, was nog te vergeven. Ze zagen toen aan onze Heiland nog niets dan vernedering. Hij leek een gewoon mensenkind (daarom: "Zoon des mensen"). Maar ze wisten heel goed, dat het getuigenis der profeten het getuigenis van Gods Géést was. Nu, wanneer iemand het Woord Gods verwerpt, kan hij toch immers geen dageraad hebben, Jes. 8:20. Wie Gods Woord verwerpt, is reddeloos verloren. Hij kon God niet dieper beledigen. Wanneer we met God niets te doen willen hebben, van wie zullen we dan vergeving krijgen? 1 Sam. 2:25. Korte tijd later heeft Stéfanus diezelfde Joodse leiders op soortgelijke wijze vermaand. Dié herinnerde hen toen bepaald ¹⁹⁾ aan de zonde hunner vaders in de woestijn en later. ²⁰⁾ Dezen hadden immers ook "de Heilige Geest smarten aangedaan" door zich te verzetten tegen het Woord der HEEREN uit de mond van Mozes en anderen, Jes. 63:10. Maar nu deden zij, hun kinderen, dezelfde zonde weer. Want door hun verwerping der prediking van Johannes en Christus en van de apostelen waren ook zij bezig ²¹⁾ "de Heilige Geest te weerstaan", zei Stefanus, Hand. 7:51. We leren hieruit, hoe nauw de betrekking is tussen het Woord Gods en de Heilige Geest. Wie met Gods Woord te doen heeft, heeft met Gods Geest te doen. Want de grote Prediker van Gods Woord is God de Heilige Geest. De eerste Christenen begrepen dit nog zó goed, dat in een oud Christelijk geschriftje uit de eerste helft der 2e eeuw gewaarschuwd wordt zich niet te verheffen boven het woord van een "profeet, die in de Geest spreekt" (d.w.z. van een trouwe prediker), omdat "deze zonde niet zal vergeven worden". En zoals wij graag de Heilige Geest de "Leermeester" der kerk noemen, gaf de Oosterse kerk Hem oudtijds wel de bijnaam van: de "profetische" Geest. Dit is volkomen Schriftmatig. Zulk een nauw verband tussen de Geest en de profetie (of het Woord Gods) legt de Schrift ook, 1 Joh. 4:1, 2.

Ja, hoe zéér nauw de band tussen Gods Geest en Gods Woord is, wordt ons misschien nergens uitdrukkelijker voor ogen gehouden dan in de brief aan de Hebreëen. De Christenen, aan wie deze brief gericht werd, waren, zoals reeds aan het woord "Hebreëen" is te horen, van Joodse afkomst. Omdat zij de Heere Jezus als de Messias hadden beleden, werden zij vervolgd. Eerst hadden zij die verdrukking met vreugde verdragen, maar op de duur was er verslapping bij hen ingetreden. Zouden zij de Heere Jezus verloochenen? Voor dié zonde moet de apostel hen waarschuwen. Hij herinnert hen aan de zonde van hun voorouders in de woestijn. Nu, wij weten, hoe rijk dezen door God waren beweldadigd. ²²⁾ God had hun, in zijn vaste belofte, reeds het land Kanaän gegeven, Ex. 20:12; Num. 20:12; 33:53. Maar zij hadden Gods belofte niet aangenomen en waren voor dat ongeloof gestraft, Hebr. 3:19. Wilden de Hebreëen nu even hardnekkig zijn? Neen toch? En dan herinnert de apostel o.a. in hoofdstuk 6 en 10 hen aan hun grote voorrecht. ²³⁾ Zij hadden immers óók het evangelie ontvangen, 4:2. Dat was het goede Woord van..... God, 4:12; 6:5. Door dat Woord waren zij verlicht, 6:4. Evenals de Hebreëen in de woestijn door de Heilige Geest in belofte en wonderen rijke Geestelijke gaven ontvangen hadden, 1 Cor. 10:1-5, hadden nu ook zij door het Woord des evangelies van Christus te ontvangen "hemelse gaven gesmaakt en waren zij des Heilige Geestes deelachtig geworden". Zij hadden immers "gesmaakt het goede Woord Gods" en

daardoor "de krachten der toekomstige eeuw"; want door dat evangelie trekt God òns óók naar (het eeuwige) Kanaän. Wilden zij nu afvallig worden en dat Woord verwerpen? Maar dan verwierpen zij de Zoon van God en kruisigden Hem a.h.w. opnieuw! Wilden zij nu Gods Wóórd verwerpen? ²⁴⁾ Maar dan zouden zij het bloed van Christus vertreden en de Geest der genade smaadheid aandoen, 10:29. Want zoals niemand minder dan Gods Géést aan de Hebreëen in de woestijn Gods Woord had geschonken en in dat Woord het land Kanaän, zo had ook niemand minder dan Gods Geest aan déze Hebreëen, van het N.T., Gods Woord geschonken en in dat Woord het bloed van Christus, zodat zij, wanneer zij het Woord des evangelies van Christus verwierpen, zich daardoor meteen schuldig zouden maken aan versmading van de Géést, die hun het Woord bracht, en aan verachting van Christus' bloed, dat van het Woord des evangelies de inhoud was. Wij leren hieruit, welk een ontzaglijk voorrecht het is tot de kerk van Christus te mogen behoren. Dat wil dan zeggen, ²⁵⁾ dat ook tot ons de Geest des Heeren gekomen is en ons het Goddelijk evangeliewoord gegeven heeft en in dat Woord den Heere Jezus Christus met al zijn goederen. Omdat onze ouders dit erkenden, hebben zij bij onze doop beleden, ²⁶⁾ dat wij geen heidense, maar heilige kinderen waren, net als de kinderen der Hebreëen in de woestijn en net als de Hebreëen van het N.T., Hebr. 10:29. Ook zien we hier weer, dat iedereen reddeloos verloren is, die zich tegen Gods Woord blijft verzetten. Want die wederstaat de Heilige Geest. En wie kan ons anders zalig maken dan Hij, 1 Cor. 12:3? Wat blijft er voor middel over, waardoor Hij ons hart bekeert, wanneer wij Hem moedwillig zijn Goddelijk Woord a.h.w. uit handen slaan? Geen ander middel zou diep genoeg reiken, Hebr. 4:12. Want alle godsdienstig spreken buiten de Schrift om is dwaas gebazel.

Nu willen we ook in de Schrift nagaan, wanneer de Heilige Geest, die de Geest der heiligmaking genoemd wordt — want dat is zijn speciale werk — ook met ònze heiligmaking reeds begonnen is. Dit geschiedde ook weer door het Woord.

²⁷⁾ Toen de Heilige Geest op de kerk der apostelen was uitgestort, dreef Hij hen aan om het evangelie nu ook aan de heidenen te gaan prediken, gelijk Christus bevolen had, Matth. 28:19; Marc. 16:15. Het schijnt, dat de apostelen hiertoe niet gemakkelijk zijn overgegaan. Petrus heeft eerst nog door dat gezicht van het laken moeten leren, dat hij iemand, die geen Jood was, voortaan niet meer zo maar onheilig of onrein mocht noemen, Hand. 10:28, N.V. Eindelijk sprak de Heilige Geest te Antiochië: "Zondert Mij nu Barnabas en Saulus af voor het werk, waartoe Ik hen geroepen heb", Hand. 13:2, 4 N.V. Toen zijn de predikers er op uitgegaan. De Geest bracht hen b.v. in het landschap Galatië. Daar woonden heidenen, volgens overlevering zelfs mensen met blond haar en blauwe ogen en ook blijkens hun naam wellicht aan ons verwant (Galaten — Galliërs — Kelten). ²⁸⁾ Maar aan die heidenen bracht de Geest toen ook het evangelie van Gods verbond met Abraham en leerde hen in Christus geloven en, net als de Joden, tot God zeggen: "Vader" (in het Joods was dat „Abba"), Gal. 3:2; 4:6. Hetzelfde voorrecht viel te beurt aan de heidenen te Efeze, aan wie Paulus later ook een brief schreef. Ook te Efeze bouwde de Geest "een woonstede Gods", Ef. 2:22. Hetzelfde gebeurde in Bithynië en omgeving, d.w.z. in Noord-Klein-Azië, aan welke Christenen later een brief geschreven werd door Petrus, 1 Petr. 1:1, 12; 2:10. Maar toen de Geest blijkbaar vond, dat er nu genoeg gepredikt was in Klein-Azië, drong Hij Paulus en zijn metgezellen te Troas ²⁹⁾ naar Macedonië, dat in Europa lag, het werelddeel, waarin wij wonen, Hand. 16:6, 7. Toen kwam de Geest ook naar ons toe. Toen bracht Hij ook aan onze voorouders ³⁰⁾ het evangelie van Gods verbond met Abraham. Tóén heeft de Heilige Geest ook ³¹⁾ met ònze heiligmaking een begin willen maken. Want toen deed Hij met onze voorouders als met de Galatiërs, Bithyniërs en Efeziërs. Toen sneed Hij ook hen, om zo te zeggen, met zijn scherpe Woordzwaard los van hun heidense zonden en zeden, familie en vrienden en riep het tot de reine gemeenschap met Christus en de dienst van de heilige God, Ef. 6:17; 1 Petr. 1:2, 15, 16. En omdat *wij* toen *in* die voorouders begrepen waren en wij dus *mede* werden losgemaakt en afgescheiden ³²⁾ van de gemeenschap der zondige wereld en opgenomen ³³⁾ in de gemeenschap van Gods verbond met z'n heerlijke beloften, waarvan ³⁴⁾ Jezus Christus en al zijn heilswerk de inhoud is, — daarom is de Heilige Geest toen ook reeds met onze heiligmaking

begonnen, tengevolge waarvan wij niet als heidense, maar als heilige kinderen werden geboren, als kinderen des HEEREN, evenals de kinderen der Israëlieten, Ex. 19:5, 6; Deut. 14:1, 2; Rom. 11:16; 1 Cor. 7:14; 1 Petr. 2:9, 10. Maar evenals de Israëlieten in de woestijn het evangelie, waarin God hun het land Kanaän geschonken had, door het geloof moesten aannemen, anders zouden zij nòg omkomen,³⁵⁾ zo moeten ook wij die Heere Jezus Christus, die Gods Geest ons in het evangelie heeft willen schenken, gelovig aannemen en uit dat geloof in Hem nu ook leven en niet meer naar het vlees (van onze heidense voorouders) wandelen. Dan zet de heiligmaking, die met de belofte begòn, zich door³⁶⁾ tot de heiligmaking van ons hart en léven, waarop de apostel doelt als hij schrijft: "Dewijl wij dan deze beloften hebben, geliefden, laat ons onszelf reinigen van alle besmetting des vleses en des geestes, voleindigende de heiligmaking (N. V. heiligheid) in de vreze Gods", 2 Cor. 7:1. Wanneer het eerste, onze heiligheid door Gods beloften, niet gevolgd wordt door het tweede, de heiligheid van ons hart en leven, zouden ook wij nog omkomen. Want de Schrift zegt, dat zonder heiligmaking niemand God zal zien, Hebr. 12:14. Hieruit leren we, welke belangrijke plaats het geloof inneemt op de weg der heiligmaking. Wij komen van onze "heiligheid door de belofte" immers³⁷⁾ door het "geloof" tot de "heiligheid van hart en leven". Of om het zo nog eens te zeggen: We komen van onze "belóftegemeenschap" met Christus via het "geloof" tot de "lévensgemeenschap" met Christus.

Over deze heiligmaking hebben we vroeger ook al eens gesproken (les 3, 4, vr. 18), maar nu het hier in 't bijzonder over de Heilige Geest gaat, volgt thans een korte samenvatting van wat de Schrift er over leert.

Toen wij in Adam tegen God waren opgestaan, heeft God ons niet aan het verderf overgegeven, maar heeft Hij Zich vaderlijk over ons ontfermd en ons zijn Zoon ter verlossing geschonken. Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, Joh. 3:16.

Gods Zoon is onze Middelaar geworden en heeft voor ons een volkomen genoegdoening teweeggebracht en de gerechtigheid en heiligheid die wij verloren hadden, terugverworven. Hij heeft alle gehoorzaamheid voor ons volbracht, 1 Cor. 1:30; 2 Cor-5:21; Hebr. 10:10. Aan deze door Christus verworven weldaden schenkt Gods Geest ons deel in de weg van ons geloof.

Want God heeft ons zo liefgehad, dat Hij ons niet alleen zijn Zoon, maar ook zijn Geest gegeven heeft, Rom. 5:5. Deze Geest, die door Christus verworven is, maakte van Hem en van ons één lichaam.

De Heilige Geest is n.l. ook tot onze voorouders gekomen en heeft hen met zijn Zwaard, hetwelk is Gods Woord, losgemaakt van heidendom en zonde en hen geheiligd tot de dienst van God. Maar toen Hij dit deed, heeft Gods Geest reeds aan ons gedacht. Want Hij gaf aan ons voorgeslacht hetzelfde verbond met dezelfde belofte als eens aan Abraham — Ik zal uw God zijn en de God van uw zaad, Gen. 17:7; Gal. 3:8; 1 Petr. 2:10 — waardoor ook wij als heiligen geboren werden. Hiervoor hebben onze ouders God gedankt en zij hebben ons gewaarschuwd, dat wie het evangelie des Verbonds door ongeloof veracht, Christus' bloed en Geest veracht en zij hebben ons geleerd, dat wij schuldig zijn al Gods beloften jegens ons te geloven.

De Heilige Geest werkt dit geloof in onze harten³⁸⁾ door de prediking van het evangelie. Hiervan zegt de Schrift immers, dat het is "een kracht Gods tot zaligheid", Rom. 1:16. Ook leert ze, dat "het geloof uit het gehoor is en het gehoor door het Woord Gods", 10:17. Bovendien gebruikt de Heilige Geest datzelfde evangelie niet alleen tot het werken, maar ook tot het sterken van ons geloof. Steeds blijft het Woord Gods het werktuig, waardoor Christus aan zijn gelovigen de verlichting zijns Geestes meedeelt, al bedient Hij Zich daarbij wel van de arbeid der kerk, n.l. van Vader en Moeder en de ambtsdragers, opdat wij onder gestadige beademing des Geestes door het Woord wijs zouden worden gemaakt tot zaligheid, Hand. 20:28; 1 Cor. 3:5; 4:15; Ef. 6:4; 2 Tim. 3:14, 15.

Wanneer de Heilige Geest ons overreedt en beweegt om het evangelie aan te nemen, nemen we maar niet een ledig woord aan, maar het Woord van God, dat door Christus Zelf gezonden is en Christus' bloed en Geest tot inhoud heeft, Matth. 10:40; Joh. 13:20; Gal. 4:14; Hebr. 6:4; 10:29. Daarom mogen we zeggen, dat, al wandelt onze Heiland thans niet meer als vroeger hier op aarde, een ieder, die het evangelie gelovig aanneemt, a.h.w. z'n armen om de Heere Jezus Zelf heenslaat. Want in het gewaad van dat evangelie komt Christus Zelf tot ons.

De Heilige Geest maakt ons door dit geloof geheel één met onze Heere Jezus Christus zoals een man één is met zijn vrouw — zij is even rijk of arm als haar man — ja zoals onze handen en voeten, al onze lichaamsdelen één zijn met ons hoofd. Zo vormen alle gelovigen ook één lichaam met Christus en delen ze in zijn rijkdom, zijn verworven gerechtigheid en heerlijkheid. Dit strekt ons tot grote vertroosting, wanneer we op onze zonden en gebreken zien. Wij zijn echter in Christus volmaakt, Col. 2:10.

De Heilige Geest beweegt onze harten door de boodschap, dat Christus met zijn gerechtigheid en heiligheid al onze zonden en schuld voor Gods aangezicht bedekt,³⁹⁾ allereerst tot blij geloof, waardoor wij zingen: "Welgelukzalig is hij, wiens overtreding vergeven, wiens zonde bedekt is". Want het is geen kleine zaak, wanneer zulke grote zondaars als wij zijn, gratie ontvangen en worden vrijverklaard.

Maar de Heilige Geest beweegt ons door die blijde boodschap, dat Christus voor de goddelozen gestorven is, niet alleen tot blij geloof, waardoor wij onze schuldvergifenis uit het evangelie aannemen en blijven aannemen.⁴⁰⁾ maar tegelijkertijd maakt Hij ons hart zó dankbaar, dat we nu ook niet anders meer willen doen en laten dan wat onzen goeden Heiland behaagt. We kunnen dat b.v. zien in de brieven aan de Galatiërs, Efeziërs enz. Die mensen zijn niet alleen vrijverklaard van de zondeschuld, maar ook vrijgemaakt van de zondemacht. Ze waren vroeger heidenen geweest, evenals wij, in onze voorouders. Maar de Geest van God had hen gebracht tot het geloof in onze Heere Jezus Christus en⁴¹⁾ toen had dat geloof hen tot heel andere mensen gemaakt. Het geloof had hun hart gereinigd, Hand. 15:9, gelijk te zien was aan hun levensgedrag, want hun geloof was in liefde werkende, Gal. 5:6. Daarom belijden we, dat dit geloof ons wederbaart en maakt tot nieuwe mensen en ons vrij maakt van de slavernij der zonde. We leren hieruit, dat de Heilige Geest bij onze heiligmaking onszelf inschakelt.⁴²⁾ Maar daarmee bedoelt de Schrift in 't geheel niet de eer van onze vrijmaking van de zondemacht te geven aan de mens met z'n geloof. Want al is het geloof onmisbaar voor de voltooide heiligmaking en al kan niemand God zonder geloof welbehaaglijk zijn, Hebr. 11:6,⁴³⁾ de Schrift leert ons immers eveneens, dat dit geloof, waardoor wij weer in reinheid en heiligheid leven, de vrucht is van het Goddelijk Wòrd, Luc. 8:15; Col. 1:6; 1 Thess. 2:13. Daarom slaat de Schrift ook wel eens ons geloof over en zegt ze niet, uitvoerig, dat Gods Wóórd het gelóóf werkt en dat dit gelóóf ons wederbaart, maar kortweg, dat⁴⁴⁾ Gods Wóórd ons wederbaart, Jac. 1:18; 1 Petr. 1:23. Ja ze drukt zich een enkele maal nòg korter uit, wanneer ze niet, uitvoerig, zegt, dat de Heilige Géést Zich bedient van het Goddelijk Wóórd en dat dit Wóórd ons tot gelóóf beweegt en dat dit gelóóf ons wederbaart en doet wandelen in een nieuw leven, maar kortweg, dat Gods Géést in onze harten het geloof werkt, 1 Cor. 12:3 (dan zwijgt de Schrift dus over het middel des Woords) of, nòg korter,⁴⁵⁾ dat Gods Géést ons wederbaart en in ons vrucht voortbrengt, Joh. 3:5; Gal. 5:22 (dan zwijgt de Schrift dus èn over het middel des Woords èn over het middel des geloofs). Dan brengt de Schrift dus duidelijk alle eer voor onze reiniging en vernieuwing toe aan⁴⁶⁾ God de Heilige Geest. Daarom wordt Hij ook genoemd niet alleen de "Geest der Waarheid", omdat Hij door de waarheid, dat is door Gods Woord, ons aan Christus bindt en van de zonde bevrijdt, Joh. 8:32; 14:17, maar ook de "Geest der heiligmaking" (N. V.: Geest der heiligheid) Rom. 1:4, en "Geest der heerlijkheid", 1 Petr. 4:14. Want zoals Hij door de opstanding een eind gemaakt heeft aan de macht der zonde over onze Heere Jezus Christus, zo zal Hij die zondemacht eenmaal ook geheel van ons wegnemen, wanneer Hij ook ons uit de doden zal doen herrijzen, Rom. 8:10. Ja, Hij is thans al bezig die zondemacht te breken door ons hart in bezit te nemen voor onze Heiland en ons doen en laten naar zijn hand te zetten. Daarom

worden de gelovigen ieder apart tempelen en allen tezamen een woonstede des Geestes genoemd, 1 Cor. 6: 19; Ef. 2:21, 22.

Wij hebben hiermee gezien, dat de Heilige Geest in het werk der heiligmaking bijzonder op de voorgrond treedt. Vandaar, dat de Geest van God daarnaar genoemd wordt: Heilige Geest. Want Hij, die Zelf de Reine en Heilige is, kan niet anders dan alles, wat naar de zonde riekt, haten en ieder hart, waarin Hij woont, maken gelijk Hij Zelf is.⁴⁷⁾ Daarom heet Hij de Geest der heiligmaking of de Heilige Geest. Van deze Heilige Geest nu belijdt de kerk,⁴⁸⁾ dat Hij niet minder God is dan de Vader en de Zoon en zij heeft deze belijdenis tegen allerlei dwaalleer gehandhaafd. Toen we bij Zondag 8 over de Drieëenheid Gods spraken, ontmoetten we immers reeds de namen van Arius en Sabellius, die de Heilige Geest niet eerden gelijk de Schrift het doet. Dit kwaad heeft zich in later tijd herhaald.⁴⁹⁾ Men beweerde, dat de Heilige Geest niet God was, maar slechts een zekere kracht, zoals b.v. de wind en de zwaartekracht. Men wees⁵⁰⁾ op de Schriftplaatsen, waarin gesproken wordt over een geven, zenden, enz. van de Heilige Geest. Daaruit zou blijken, dat "de Heilige Geest" slechts de naam voor een gave of gaven was.

Hoe beledigend zulk spreken voor de Heilige Geest, als zou Hij maar een kracht zijn, is, blijkt b.v. wel,⁵¹⁾ wanneer de Schrift ons van Hem mededeelt, dat Hij groot verstand en wijsheid heeft, waardoor Hem alle geheimen Gods bekend zijn, 1 Cor. 2:10-16. Of wanneer we lezen, dat de Heere Jezus de discipelen troostte met het oog op de komende verdrukkingen. Dan behoeften ze niet bezorgd te zijn, hoe of wat ze ter verantwoording spreken zouden. "Want gij zijt het niet, die spreekt, maar het is de Geest uws Vaders, die in u spreekt", Matth. 10:20. De Heilige Geest zou hen leren, leiden, troosten. De Heilige Geest is herhaaldelijk door de kerk bedroefd. Zoiets kan men toch van een kracht, b.v. van de wind, niet zeggen. En wat die Schriftplaatsen aangaat, die spreken van een geven, zenden, enz., aan ons van de Heilige Geest, daaruit moet men niet afleiden, dat "de Heilige Geest" slechts de naam is voor een gave of gaven. Want⁵²⁾ hetzelfde lezen we ook van Gods Zoon, n.l. dat Hij ons gegeven is, Joh. 3:16, en gezonden is, 17:8, 18, 21, maar daarom ontkennen wij toch ook niet, dat Christus Gods Zoon is. Evenzo lezen we van de Heilige Geest, dat Hij ons gegeven is, Rom. 5:5, en gezonden is, Joh. 14:26; 16:7, ja over ons is uitgegoten en uitgestort, Joel. 2:28, 29; Hand. 2:17 — vergeet niet, dat er in de talen der Schrift slechts één woord was voor de Geest en voor de wind en adem — maar daarom behoeven we toch evenmin te loochenen, dat de Heilige Geest God is. Wel had men hieruit heel iets anders moeten leren, n.l.⁵³⁾ hoe grote dank wij verschuldigd zijn aan Gods Zoon, die Zich, hoewel hij Gode evangelijsch was, zo diep vernederd heeft, dat hij zich lièt uitzenden en lièt geven, tot onze verlossing. Welnu, gelijke dank zijn wij verschuldigd aan de Heilige Geest, van Wie de Schrift immers iets dergelijks als van de Zoon ons mededeelt, n.l.⁵⁴⁾ dat Hij Zich lièt geven en zenden. Immers, wanneer de Schrift zegt, dat de Heilige Geest werd gegeven aan en uitgestort over mensen, moeten we niet wijzer willen zijn dan de Schrift en zeggen, dat het natuurlijk maar Geestesgaven waren, die werden verleend. Inderdaad brengt Gods Geest wel gaven tewéég, zelfs onderscheidene gaven, maar het is steeds de Geest Zelf, die als Gods Heilige Adem Zelf in het hart der mensen komt en het neigt tot al wat Hij wil.

Dus behoeft niemand, die gelooft wat de Heilige Geest ons Zelf in zijn boek, de Heilige Schrift, leert, er aan te twifelen, dat de Geest evenzeer God is als de Vader en de Zoon. Schiep Hij niet mede de hemel en de aarde?⁵⁵⁾ Heeft Hij niet onze Zaligmaker doen geboren worden en tot zijn middelaarstaak bekwaamd? Noemde de Heere Jezus Hem niet de andere Paracleet — want de Heere Jezus was èerst de Raadsman zijner discipelen geweest — die niet, zoals de Heere Jezus, zou heengaan, maar bij hen zou blijven tot het einde der dagen, Joh. 14:16? Dus geldt die belofte ook ons, want de apostelen zijn allang dood. Kan een "kracht" onze Raadsman, onze Onderwijzer, onze Trooster zijn? En dan nog wel "in der eeuwigheid" d.w.z. tot het einde der dagen? Onze Heiland heeft ons dus niet bedrogen, toen Hij het bevel achterliet, dat ook wij in de naam van die Heilige Geest zouden worden gedoopt. In Wiens naam kan men anders

gedoopt worden dan in de naam van God?

Om te beantwoorden:

- 1) In Wiens naam zijn we gedoopt?
- 2) Wat leren we daaruit ten opzichte van de Heilige Geest?
- 3) Waaruit moeten we al wat we over de Heilige Geest zeggen, eerst leren?
- 4) Aan Wie hebben wij de Heilige Schrift te danken?
- 5) Wat leert ons Gen. 1:2 over de Heilige Geest?
- 6) Wat betekent dat: "zweven over het water"?
- 7) Waar lezen we b.v. dat wij ons leven aan de Heilige Geest danken?
- 8) Waartoe werden Bezaleël en Aholiab door de Heilige Geest bekwaamd?
- 9) En waartoe Saul?
- 10) Op Wie rustte Gods Geest het meest?
- 11) Waartoe zijn de apostelen bekwaamd?
- 12) Hoe wordt in onze St. V. het woord "Paracleet" weergegeven en welke betekenissen kan het woord meer hebben?
- 13) Hoe heeft de Geest de kerk in de woestijn geleid?
- 14) Door Wie hebben alle profeten van het O.T. gesproken?
- 15) Hoe wordt in de brief aan de Hebreëen de Schrift wel eens aangehaald?
- 16) Uit welke Geest sprak en handelde onze Heiland?
- 17) Waaraan schreef men zijn optreden echter toe?
- 18) Hoe noemde de Heere die zonde?
- 19) Aan de zonde van wie heeft Stéfanus de Joodse leiders herinnerd?
- 20) Wat hadden die vaders dan gedaan?
- 21) Welke zonde bedreven die Joodse leiders dan nu?
- 22) Hoe rijk waren de Hebreëen in de woestijn bewelddadigd?
- 23) Hoe waren ook de Hebreëen, aan wie de apostel z'n brief schreef, bevoorrecht?
- 24) Wat zouden zij doen, wanneer zij dit evangelie verwierpen?
- 25) Wat volgt hieruit ook voor ons?
- 26) Wat hebben onze ouders dan ook van ons beleden bij onze doop?
- 27) Wanneer heeft de Heilige Geest de apostelen uitgedreven tot het prediken van het evangelie ook aan de heidenen?
- 28) Welk voorrecht viel te beurt aan de Galatiërs?
- 29) Waar werden Paulus en z'n metgezellen tenslotte uit Klein Azië heengedreven?
- 30) Welk evangelie bracht de Heilige Geest toen ook aan onze voorouders?
- 31) Waaraan heeft de Heilige Geest toen voor ons een begin gemaakt?
- 32) Waarvan werden wij toen, in onze voorouders, ook losgemaakt?
- 33) In welke gemeenschap werden wij toen opgenomen?
- 34) Wie is van de beloften des Verbonds de inhoud?
- 35) Wat moeten wij nu met die beloften Gods doen?
- 36) Waartoe zet zich dan onze heiligmaking, die begòn toen Gods belofte tot onze voorouders kwam, door?
- 37) Hoe komen we dus van onze "heiligheid door de belofte" tot de "heiligheid van ons hart en leven"?
- 38) Waardoor werkt de Heilige Geest dit geloof in onze harten?

- 39) Wat is de eerste vrucht van dit geloof?
- 40) Maar wat gaat daarmee gepaard?
- 41) Welke vrucht droeg b.v. dit geloof bij de Galatiërs, Efeziërs, enz.? Wat gebeurde er met hun hart?
- 42) Komt dan de eer van de heiligheid van ons hart en leven aan ons zelf toe, aan de mensen?
- 43) Waaraan wordt immers het geloof als vrucht toegeschreven?
- 44) En waaraan wordt die vrucht des geloofs, welke wedergeboorte heet, wel eens kortweg toegeschreven?
- 45) En aan Wie wordt die verandering van ons leven, die wedergeboorte, wel eens door de Schrift toegeschreven, wanneer ze zéér kort wil spreken en nu over alle middelen (Woord en geloof) zwijgt?
- 46) Aan Wie brengt de Schrift dan de eer van onze ganse heiligmaking toe?
- 47) Hoe wordt Gods Geest vanwege dit werk der heiligmaking, waarin Hij zo bijzonder op de voorgrond treedt, genoemd?
- 48) Wat heeft de kerk altijd van de Heilige Geest beleden?
- 49) Wat meenden sommigen, die het God zijn van de Heilige Geest ontkenden?
- 50) Op wat voor Schriftplaatsen beriep men zich?
- 51) Waaruit b.v. blijkt het beledigende voor Gods Geest, wanneer men Hem maar een kracht noemt?
- 52) En lezen we dat alleen maar van de Heilige Géést, dat Hij ons is gegeven?
- 53) Wat had men hieruit moeten leren?
- 54) Welke dank zijn wij ook aan Gods Geest verschuldigd?
- 55) Welke dingen zouden ge kunnen opnoemen, waaruit duidelijk blijkt, dat de Heilige Geest God is?

Schriftplaatsen:

Jes. 63:10. Maar zij zijn wederspanning geworden en zij hebben zijn Heilige Geest smarten aangedaan; daarom is Hij hun in een vijand verkeerd: Hij Zelf heeft tegen hen gestreden.

Joh. 14:16, 17. En Ik zal de Vader bidden en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid, namelijk, de Geest der waarheid, welke de wereld niet kan ontvangen, want zij ziet Hem niet en kent Hem niet; maar gij kent Hem, want Hij blijft bij ulieden en zal in u zijn.

Joh. 14:26. Maar de Trooster, de Heilige Geest, welke de Vader zenden zal in mijn naam, die zal u alles leren en zal u indachtig maken alles, wat Ik u gezegd heb.

Rom. 5:5. En de hoop beschaamt niet, omdat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door de Heilige Geest, die ons is gegeven.

Gal. 5:22. Maar de vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing, N. V.

1 Petr. 1:10, 11. Naar deze zaligheid hebben gezocht en gevorst de profeten, die van de voor u bestemde genade geprofeteerd hebben, terwijl zij naspeurden, op welke of hoedanige tijd de Geest van Christus in hen doelde, toen Hij vooraf getuigenis gaf van al het lijden, dat over Christus komen zou en van al de heerlijkheid daarna. Hun werd geopenbaard, dat zij niet zichzelf, maar u dienden met die dingen, welke u thans verkondigd zijn bij monde van hen, die door de Heilige Geest, die van de hemel gezonden is, u het evangelie hebben gebracht, in welke dingen zelfs de engelen begeren een blik te slaan, N. V.

Nalezen:

Hand. 2:1-13: Op de Pinksterdag vervulde onze Heiland zijn belofte, dat Hij aan zijn discipelen een andere Raadsman— St. V. Trooster — zou zenden, die niet, zoals de Heere Jezus, van hen zou heengaan, maar "in der eeuwigheid", d.w.z. altijd, bij hen en bij ons, de kerk der apostelen, blijven zou. Dit geschiedde met gebruikmaking van het "geluid als van een geweldige windvlaag". Hierdoor moest men wel direct denken aan de beloofde Geest, want in de talen der Schrift bestaat maar één woord zowel voor "geest" als voor "wind". "En er vertoonden zich aan hen tongen als van vuur, die zich verdeelden en het (n.l. het vuur) zette zich op ieder van hen". Ook de gelijkenis van vuur deed aan de Heilige Geest denken, Luc. 3:16. Door deze verschijnselen kondigde de Heilige Geest zijn komst aan. Hij vervulde hen allen als nooit tevoren, vs. 17 ('t was een uitstorting). Dat bleek wel uit het eigenaardige gebruik, dat de Geest maakte van hun tong (St. V.: taal, beter: tong N. V.). Men begon te spreken in profetische vervoering (dat is de betekenis van het woord voor "uitspreken" n.l. in profetische vervoering spreken). Bovendien bleek, dat ieder van de daar bij geval aanwezige buitenlandse Joden dit in profetische vervoering spreken verstond als een spreken in de taal van het land, waar hij voorheen gewoond had. Maar vooral ontzetten deze Joden zich er over, dat zij in die heidense barbarentalen hoorden spreken over de heiligheden Gods, zoals wij zouden schrikken, wanneer iemand in ruwe achterbuurttaai tot God ging bidden. Deze Joden hebben de eerste aankondiging moeten horen van het ontzettende heengaan van de Geest uit Israël en hebben moeten constateren, dat het voorrecht der Joden, n.l. Gods verbond met Abraham, werd gegeven aan heidenen, Marc. 12:9; Rom. 11:17.

LES 26. [Zondag 20 - Vervolg / Zondag 21]

Van de 12 artikelen, die in Zondag 7 zijn opgesomd, heeft de catechismus nu de meeste verklaard. De volgende blijven thans nog over: "Ik geloof 'n heilige algemene Christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen, vergeving der zonden, wederopstanding des vleses en een eeuwig leven". Bij Zondag 8, hebben we gezien, dat onze catechismus deze artikelen een plaats geeft¹⁾ in het 3e deel der apostolische geloofsbelijdenis, over de Heilige Geest. Men heeft deze laatste artikelen vroeger echter ook wel eens als een apart 4e deel der apostolische geloofsbelijdenis bij elkaar genomen. Daartoe gaf de belijdenis zelf aanleiding. Want eerst zegt ze: "Ik geloof in God de Vader", daarna: "En in Jezus Christus", vervolgens: "Ik geloof in de Heilige Geest" en dan worden tenslotte de woorden "ik geloof" nog eens herhaald, wanneer we belijden: "Ik geloof 'n heilige, algemene Christelijke kerk enz.". Er is niets tegen, wanneer wij dit voorbeeld volgen en dus²⁾ de vijf laatste artikelen bijeen nemen als het 4e deel der apostolische geloofsbelijdenis. Dan wordt het dus zo, dat we uitspreken wat we geloven ten 1e aangaande de Vader, ten 2e aangaande de Zoon, ten 3e aangaande de Heilige Geest³⁾ en ten 4e aangaande de kerk en de weldaden, welke God haar verleent. Alleen moeten we dan wel nauwkeurig op dit verschil letten: we zeggen wel, dat we geloven in God de Vader, in de Zoon en in de Heilige Geest, maar we zeggen niet, dat we geloven in de kerk.⁴⁾ "Geloven in" betekent n.l. zich met het ganse hart toevertrouwen aan. Dit kunnen en mogen we wel jegens God doen, maar niet jegens mensen. De kerk nu, hoe zeer ook Christus haar Hoofd is en hoe zeer God haar gebruikt tot onze zaligheid, bestaat uit mensen en God heeft gezegd: "Vertrouwt niet op prinses, op des mensen kind, bij hetwelk geen heil is", Ps. 146:3; Matth. 4:10. Daarom zeggen we opzettelijk niet: "Ik geloof in", maar "Ik geloof een heilige algemene Christelijke kerk". Wat we daarmee bedoelen staat in de volgende vraag en antwoord.

Zondag 21.

54e vr. Wat gelooft ge aangaande de heilige algemene Christelijke kerk?

Antw. Dat de Zoon van God uit het ganse menselijke geslacht Zich een tot het eeuwige leven uitverkoren gemeente ¹ door zijn Geest en Woord in eenheid des ware geloofs, van den beginne der wereld tot aan het einde, vergadert, beschermt en onderhoudt, en dat ik daarvan een levend lid ben en eeuwig zal blijven.

Toen we over God de HEERE spraken, hebben we telkens gezegd, dat we over de Vader, de Zoon en de Heilige Geest niets uit onszelf mochten bedenken, maar slechts mochten spreken uit Gods eigen Woord. Nu hebben we zoëven wel gezien, dat de kerk vooral niet op één lijn mag gezet worden met God. Toch mogen we evenmin fantaseren, wanneer wij ons geloof aangaande de kerk uitspreken. Anders zou ook dat geen geloof zijn. Immers geloven en belijden kunnen we alleen datgene wat God ons vooraf in zijn Woord geopenbaard heeft. Daarom vragen we ook thans, nu het over de kerk gaat, ⁵⁾ niet wat andere mensen, noch wat onze eigen ervaring van haar zegt, maar laten ⁶⁾ ons alleen door de Heilige Schrift aangaande haar onderwijzen.

Wat de naam der kerk betreft — de Fransen zijn zo gelukkig, dat zelfs het woord, waarmee zij de kerk noemen, uit de Schrift afkomstig is. Hun woord "église" is n.l. afkomstig van het Griekse "ekklèsia", waarmee de Schrift vaak de gemeente des Heeren aanduidt. Evenwel vindt ons hiervoor meest gebruikelijke Hollandse woord "kerk" zo rechtstreeks z'n oorsprong niet in de Schrift. Misschien is het afkomstig, evenals het Duitse Kirche en het Engelse church, van het Griekse woord kuriakè, dat dan betekenen zou: de woning van de Kurios (dat is Christus, zie bij vr. 34). Dat zou dan een mooie naam zijn, want wij worden als gemeente van Christus inderdaad meermalen een huis genoemd

1 Tim. 3:15; Hebr. 10:21; 1 Petr. 4:17. Ook ons woord "gemeente" (d.w.z. waar men met elkaar in gemeenschap leeft) vindt men zo in de Schrift niet. Maar al komen ze niet rechtstreeks uit de Schrift, tegen het gebruik van de woorden "kerk" en "gemeente" is geen bezwaar. Alleen moeten we ze dan ⁷⁾ vooral door elkaar gebruiken. Om even twee fouten te noemen. ⁸⁾ Soms gebruikt men het woord "kerk" om er een gebouw mee aan te duiden en het woord "gemeente" voor de mensen, die dan in dat gebouw zitten. Dat is nu verkeerd. 't Is wel te begrijpen. Zo doen we ook wel met het woord school. Eigenlijk bestaat een school uit mensen, uit onderwijzers en leerlingen, maar toch zeggen we wel 's: "Daar staat onze school". Beter konden we dan zeggen: ons schoolgebouw. Zo zegt men ook wel 's: "Daar staat onze kerk". ⁹⁾ Beter kon men dan zeggen: ons kerkgebouw. Want diè twee zijn nièt hetzelfde: de kerk en haar gebouw. Ook zijn ze in 't geheel niet onafscheidelijk aan elkaar verbonden. Soms bezat de kerk niet eens een gebouw om er in samen te komen, b.v. ten tijde van de hageprekers; en de apostel Paulus verliet te Efeze de synagoge "en scheidde de discipelen af, dagelijks handelende in de school (d.w.z. gehoorzaal) van zekere Tyrannus", Hand. 19:9; de gemeente vergaderde ook wel in een huis, Rom. 16:5; Filemon 2;

2 Joh. 10. En ten 2e is het fout de woorden "kerk" en "gemeente" zo te gebruiken, dat dan "kerk" het grote geheel zou zijn, waarvan de "gemeenten" overal plaatselijke afdelingen zouden vormen, die dan op zichzelf maar onvolledige, gebrekkige stukjes, deeltjes, zouden zijn, waarover van bovenaf, vanuit de "kerk" zou mogen worden gecommandeerd. Dat is ook verkeerd. ¹⁰⁾ De Schrift bedient zich immers van hetzelfde woord ter aanduiding van de kerk in het groot, welke de gelovigen van vele plaatsen en eeuwen samen vormen, Matth. 16:18; 1 Cor. 15:9; Gal. 1:13, als van de kerk ergens in een zekere stad of van kerken op meerdere plaatsen in een landschap, Hand. 9:31 N.V.; 1 Cor. 1:2; Gal. 1:2, 22. Tussen de woorden "kerk" en "gemeente" maken we dus vooral géén onderscheid, maar tussen de woorden "kerk" en "gebouw" vooral wèl.

Verder verliezen we niet uit het oog, dat Christus' kerk of gemeente bestaat uit mensen,

¹ Vertaling van de Latijnse tekst.

echte mensen. Dat blijkt hieruit. Hetzelfde woord ekklesia, waarmee de Schrift zowel de kerk van het Oude Testament aanduidt (Hand. 7:38, de Hebreeuwse kerk in de woestijn) als die van het Nieuwe (Matth. 16: 18), was in de Griekse taal gebruikelijk¹¹⁾ voor de saamgeroepen volksvergadering in elke stad en zo komt het dan ook in de Schrift wel voor. Van de volksoploop te Efeze zegt b.v. Hand. 19:32, dat "de ekklesia" verward was. Ook lezen we, dat de stadssecretaris tot de schare sprak: "Indien ge nog iets meer te verlangen hebt, zal dit in de wettige "ekklesia" worden beslist", vs. 39. Hieruit blijkt, dat het woord "ekklesia" dus de betekenis had van een vergadering van mensen. Ditzelfde woord ekklesia nu gebruikt de Schrift voor de kerk.¹²⁾ 't Is duidelijk, dat zij er dan ook een vergadering van echte geschapen mensen mee bedoelt en niet van dingen, die slechts in 's mensen verbeelding bestaan. Die beleggen met elkaar geen ekklesia, geen vergadering. Wanneer wij over de kerk spreken, hebben we het dus maar niet over een idee, over een begrip, maar over een kerk, welke bestaat uit echte mensen, die hier, zoals iedereen, korter of langer tijd op aarde geweest zijn of nog zijn.

Een onderscheid, dat de Schrift ons tussen kerk en kerk wèl leert maken, is dit. Wanneer we nagaan, hoe de Schrift het woord "ekklesia" voor de kerk gebruikt, valt het ons op, dat ze met dat woord¹³⁾ soms de kerk in 't klein en soms de kerk in 't groot aanduidt. Wanneer we b.v. in Hand. 14:23 lezen, dat in elke "ekklesia" (kerk, gemeente) ouderlingen werden verkozen, moet daar de kerk in 't klein bedoeld zijn, de kerk des Heeren in een of ander stad of dorp. Maar toen de Heere Jezus beloofde, dat de poorten der hel (d.w.z. de machten van dood en graf, waarmee de gelovigen vaak bedreigd worden) zijn "ekklesia" (kerk, gemeente) niet zouden overweldigen, Matth. 16:18, heeft Hij die belofte klaarblijkelijk niet voor de kerk op slechts één enkele plaats bedoeld. We zouden hièr op ziende dus kunnen spreken van de kerk in 't groot.

Vragen we ons thans af in welke zin de catechismus hier in Z. 21 over de kerk spreekt, dan moeten we antwoorden, dat hij¹⁴⁾ meest het oog heeft op de kerk in 't groot, hoewel dat andere, de kerk in 't klein, door hem niet geheel wordt vergeten. Immers kan men van een kerk des Heeren ergens in een stad of dorp kwalijk zeggen, dat zij "uit het ganse menselijk geslacht" voortkomt en evenmin dat zij daar is "van den beginne der wereld tot aan het einde". Met diè uitdrukkingen heeft de catechismus dus blijkbaar de kerk in 't groot op het oog. Maar wanneer hij zegt, dat die kerk "vergaderd" wordt, moet men wel aan de vergadering der gelovigen op deze en gene plaats denken, aan de plaatselijke kerk, de kerk in 't klein dus. Toch is het duidelijk, dat de catechismus over de kerk in 't groot het méést spreekt. Over de vraag, hoe de inrichting van een plaatselijke kerk moet zijn, welke ambten daar moeten ingesteld, welke bevoegdheden zo'n kerk heeft — over dat alles spreekt Z. 21 immers niet. Daarmee heeft de catechismus de plaatselijke kerk wel niet willen gering achten. Integendeel, hij laat ons zelf voelen, dat zonder het vergaderen van plaats tot plaats er van een kerk in 't groot geen sprake zou zijn.¹ Anders zou men trouwens ook de Schrift weerspreken, die aan elke plaatselijke kerk, al is zij nog zo klein, de tegenwoordigheid van Christus belooft, Matth. 18:20, en alle rechten verleent, b.v. om zelf ouderlingen te verkiezen, Hand. 14:23, en zelf tucht te oefenen, Matth. 18:17. Daarom mogen we, wanneer zo'n plaatselijke kerk zich gehoorzaam houdt aan het enigst Kerkhoofd Christus en dus zijn Woord getrouw bewaart, Ef. 1:22; Col. 2:19; Openb. 3:10, naar haar wijzen en zeggen: "Ziedaar het lichaam van Christus, de kerk, in die stad of op dat dorp". Al is het maar een heel klein Schriftgetrouw kerkje. Maar het is er dan net mee als met het goud. Wanneer wij iemand willen tonen, hoe goud er uit ziet, welke eigenschappen het heeft, enz. behoeven we niet eerst al het goud van de wereld, dat al opgedolven is en dat nog opgedolven zal worden, bij elkaar te hebben. Elke korrel goud is voldoende om te zeggen: "Ziedaar de eigenschappen van het goud". Zo kunnen we ook, wanneer ergens een plaatselijke kerk is, die Gods Woord getrouw bewaart, zeggen: "Zie, daar hebt ge nu de heilige algemene Christelijke kerk", zonder te behoeven wachten op de volledige kerk in de heerlijkheid.

Van deze kerk belijden we nu, dat zij "een uitverkoren kerk" is, "een tot het eeuwige

¹ In het Latijn wordt dan ook gebruikt het woord coetus, bijeenkomst.

leven uitverkoren kerk". Wat daarmee bedoeld wordt, kunnen we leren¹⁵⁾ uit Paulus' brief aan de Efeziërs. Wat begint die brief opgetogen. Hoe kwam dat? De apostel had gehoord, dat ook deze voormalige heidenen kinderen Gods waren geworden door het geloof in Christus. Zou Paulus, de heidenapostel zich daarover niet verblijden, wanneer hij zag, dat God zijn plan uitvoerde¹⁶⁾ om ook heidenen in groten getale gelovig te maken? Want vroeger was het maar een hoge uitzondering geweest, wanneer een heiden lid werd van de kerk; dat was toen: lid van het Joodse volk. Daar kwam toen heel wat voor kijken. Zo'n heiden moest dan besneden worden en was verplicht heel de wet der schaduwen in acht te nemen. Maar thans was er grote verandering gekomen door de bloedstorting, opstanding en hemelvaart van Christus. Die hinderlijke wet tussen Joden en heidenen was vervuld. De heidenen behoefden alleen maar in Christus te geloven en stonden dan met gelijke rechten naast al de heiligen. Door dezelfde Geest, die nu door Christus overvloedig verworven en uitgegoten was, waren zij tot leden van Christus' lichaam, de kerk, gemaakt als de gelovigen van Jòddsen bloede. Dat was alles te danken aan Christus in de hemel.¹⁷⁾ Toen Christus zijn lijden en gehoorzaamheid volbracht, de schaduwen vervuld en de Heilige Geest verworven had, kon God, onze Vader, uitvoering geven aan zijn plan, dat Hij reeds zo lang gekoesterd had, om mettertijd niet alleen over Joden maar ook over heidenen Zich te ontfermen. Zo lezen we in Paulus' brief aan de Efeziërs. Hij begint al direct met een blijde lofprijzing:¹⁸⁾ "Gezegend zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, die ons gezegend heeft met alle Geestelijke zegening in de hemel in Christus", die op dit ogenblik hierboven is gezeten, 1:3. En als hij dan verder gaat, herinnert Paulus de lezers van zijn brief meteen¹⁹⁾ aan dat plan, dat voornemen van God: "Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren vóór de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht", 1:4 N. V. Wat een verandering.²⁰⁾ Vroeger zulke slechte mensen. (Het heidendom, waarmee Paulus in aanraking kwam, was zo vuil. Lees het maar 's in Rom. 1). En nu: "heilig en onberispelijk voor Gods aangezicht". Hoe kwam dat? Door hun braafheid? Neen, God had hen uitverkoren "in Christus". Wanneer God ons ziet als leden van Christus, ziet Hij niets dan goeds aan ons. En welk doel had God met dat heerlijke plan?²¹⁾ Dat wij Hem zouden grootmaken voor deze genade aan onwaardigen bewezen. "In liefde heeft Hij ons tevoren er toe bestemd als zonen van Hem te worden aangenomen door Jezus Christus, naar het welbehagen van zijn wil, tot lof van de heerlijkheid zijner genade, waarmee Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde" 1:5, 6, N. V. En zo gaat de apostel in Ef. 1 nog enige tijd door te spreken over Gods voornemen om door middel van Christus velen uit Joden- en heidendom te redden, die anders voor eeuwig zouden omgekomen zijn.²²⁾ Aan die verkiezende ontferming hadden de Efeziërs het nu te danken, dat zij evengoed als al de heiligen behoorden tot de kerk, het lichaam van Christus.

We leren hieruit, hoe God wil, dat ook wij over de uitverkiezing zullen spreken.²³⁾ Gelovig en blij; dankbaar voor dat barmhartige plan van God. We lezen dan ook, dat de verlostens straks, in de heerlijkheid, hun kronen, d.w.z. hun overwinningskransen, van hun hoofden zullen nemen en neerleggen voor de troon van God en dat zij Gods welbehagen zullen uitroepen als de bron van hun zaligheid, Openb. 4:10, 11.

God heeft ons dus over zijn uitverkiezing niet in de Schrift willen onderwijzen om ons daardoor wanhopig te maken en van onze levensvreugde, ja van ons verstand, te beroven. Daartoe wordt deze schone en Schriftuurlijke leer helaas wel eens misbruikt en van dat misbruik zijn wel eens mensen gek geworden. Maar daartoe is ze niet gegeven. Trouwens, de gehele Schrift is ons juist gegeven om ons *wijs* te maken tot zaligheid, 2 Tim. 3:15. Over deze uitverkiezing moeten we ons verblijden. Wie anders doet, handelt ongelovig. Wat is God toch barmhartig. Wat zouden de Efeziërs, en wat zouden ook wij, op Gods doen hebben kunnen aanmerken als God ons in het verderf met alle mensen had laten liggen?

Ook mogen we ons met deze uitverkiezing troosten. Onze Heere Jezus is ons daarin Zelf voorgedaan.²⁴⁾ Toen Hij onder zijn volk weinig geloof vond, bleef Hij toch vast vertrouwen, dat Hij zijn verlossingswerk niet voor niets kwam doen en sprak: "Alwat Mij de Vader geeft, zal (toch) tot Mij komen", Joh. 6:37. Zo troostte ook Paulus zichzelf en

alle gelovigen temidden van hun strijd en vervolging. ²⁵⁾ Hij schreef in Rom. 8, dat al hetgeen ons overkomt, ons niet bij geval overkomt, maar tengevolge van Gods wijze plan, waarin Hij alle wegen, die ons tot de heerlijkheid voeren, reeds bepaald heeft. Want toen God Zich voornam straks een grote schare van verlost en uit allerlei landen en volken te doen wonen met Christus op de nieuwe aarde, stelde Hij ook reeds zijn maatregelen vast om tot dat doel te geraken. Toen Hij in zijn liefde ons uit alle mensen verkoos en Zich voornam ons eenmaal aan Christus te geven, schikte en paste Hij ook reeds alles wat daartoe dienen moest precies in elkaar. (Zie wat bij Zondag 9 en 10 hierover gezegd is). Daarom, schreef Paulus, moeten alle dingen, ook de verdrietigste, medewerken ons ten goede. Zo troostte Paulus de Christenen te Rome met Gods verkiezing en voorverordining, Rom. 8:28-30. Hetzelfde zal ook Lucas doen, wanneer hij vertelt, dat er te Antiochië in Pisidië wel grote tegenstand van de zijde der ongehoorzame Joden tegen het evangelie ontstond. Maar God zette zijn plan door, zodat toch allen tot geloof kwamen, "die bestemd waren ten eeuwigen leven", Hand. 13:48 N.V.

We belijden verder van deze kerk, die haar bestaan te danken heeft aan het verkiezend mededogen des Vaders, dat "de Zoon van God haar vergadert". Kortweg wordt ze dan ook wel "Christelijke kerk" genoemd. Nu, dat is geen wonder. Het paleis, dat van de koning is, noemen we: *Koninklijk* paleis. Zo spreken we ook van de *Christelijke* kerk. ²⁶⁾ Niemand neemt in haar immers zulk een plaats in als Jezus Christus, Gods Zoon. Ze is van Hem. Allen, die zalig worden, hebben hun verlossing aan Hem te danken. Hij heeft zijn kudde duur gekocht met *zijn* bloed, Hand. 20:28. Ook is het Gods Zoon Zelf, die door zijn Geest en Woord de harten neigt tot het geloof in Hem. (We hebben over dit laatste reeds gesproken bij vr. 21 en 53. Ook hebben we vroeger reeds gezien, dat dit eveneens voor de gelovigen van het O.T. geldt. Immers "de behoudenis is in niemand anders, Hand 4 .12 N.V., zie bij vr. 51, en de Geest, die de oude kerk door het Woord leidde, werd ook reeds de Geest van Christus genoemd, zie bij vr. 53). De plaats, welke Christus in zijn kerk inneemt, wordt dan ook op talrijke wijzen beschreven. ²⁷⁾ De Schrift noemt de kerk een kudde, waarvan Christus de Herder is, die haar toebrengt uit Joden en heidenen, Joh. 10:11, 16; 1 Petr. 2:25; 5:4; Hebr. 13:20. Ze noemt Gods gemeente ook wel een tempel, waarvan de profeten en apostelen het fundament en Jezus Christus de uiterste Hoeksteen is, Hand. 4:11; Ef. 2:20, 21. Ook heet de kerk wel een lichaam, waarvan Christus het Hoofd is, Ef. 1:23; 1 Cor. 12; of ook wel een bruid, wier Bruidegom Jezus Christus is, Joh. 3:29; 2 Cor. 11:2; Openb. 22:17. Geen wonder, dat de kerk naar Hem genoemd wordt, zoals een vrouw de naam van haar man draagt, en dat zij dus niet alleen naar de verkiezing des Vaders een "uitverkoren" kerk heet, maar ook naar het vergaderen des Zóóns een "Christelijke" kerk wordt genoemd.

Voorts belijden we, dat deze kudde door Gods Zoon vergaderd wordt "uit het ganse menselijk geslacht". Weliswaar is er een tijd geweest, waarin dit niet zo was. ²⁸⁾ Gedurende de eeuwen van Abraham tot Christus bestond de kerk voornamelijk uit afstammelingen van Abraham. Daarom noemt men de kerk van die tijd wel 's ²⁹⁾ de Hebreeuwse of Joodse kerk. Al waren er toen ook wel uitzonderingen. Denk maar aan Job, Tamar, Rachab, Ruth, Matth. 1:3, 5, de weduwe van Zarfath, die zo gelovig zorgde voor Elia, 1 Kon. 17, en Ebed-Melech, de Moorman, die het opnam voor Gods knecht Jeremia in de kuil met slijk, Jer. 38. Maar God had zijn verbond en woorden toch aan de Jóden toevertrouwd en met geen ander volk zo gehandeld, Ps. 147:20; Rom. 3:2; 9:4, 5; Ef. 2:12. De regel was toen, dat men Jood moest Worden om deel te hebben aan de zaligheid. ³⁰⁾ Totdat Christus kwam en door zijn bloedstorting de wet der schaduwen vervulde en de deur openzette voor de toebrenging der heidenen, Ef. 2:13. Vóórdien was alleen Israëls volk geroepen om te zijn "een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk" maar in het Nieuwe Testament lezen we, dat de apostel deze heerlijke benamingen geeft aan voormalige heidenen, Ex. 19:3-6; 1 Petr. 2:9. De oude belofte, aan de patriarchen reeds gegeven, werd vervuld: "en in uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde", Gen. 12:3; 22:18; 26:5; Gal. 3:8. Het bevel van Christus werd opgevolgd: "Predikt het evangelie aan alle creaturen", Marc. 16:15. Het Joodse volk verloor z'n aparte bevoorrechtiging en werd een volk gelijk

alle andere volken, al wilde God hen nog wel door de toebrenging van de heidenen jaloers maken, Rom. 11:14. Om lid van de kerk te worden had een heiden voortaan alleen maar geloof nodig en b.v. geen besnijdenis, Gal. 3:26. Dit verwekte wel grote tegenstand bij de z.g.n. Judaïsten (zie bij vr. 30), maar Paulus schreef: "Hierbij is geen sprake van Jood of Griek, van slaaf of vrije, van mannelijk en vrouwelijk; gij allen zijt immers één in Christus Jezus", Gal. 3:28, N. V. Johannes hoorde dan ook, dat de 24 ouderlingen, d.w.z. de verlost en in de heerlijkheid, een nieuw lied zongen ter ere van het Lam Gods, zeggende: ³¹⁾ "Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met uw bloed, uit alle geslacht en taal en volk en natie", Openb. 5:9. Daarom geloven wij, dat Christus' kerk niet meer gebonden is aan een zekere plaats, noch aan Jeruzalem noch aan Rome, maar verspreid is door de gehele wereld en dat wij de heilige vergadering van Christus, op wat voor plaats Hij haar ook gesteld heeft, moeten eren door ons daar bij haar te voegen. Zoals men vroeger behoren moest tot de heilige Joodse kerk, zo moet men zich thans voegen bij de heilige kerk, die nù vergaderd wordt "uit het ganse menselijk geslacht". (Wie over het woord "heilig" meer lezen wil, zie les 3 en 4 en bij vr. 18 en 53).

Evenwel geloven we van deze heilige, d.w.z. uit alle volkeren afgezonderde, kerk niet alleen, dat zij door Gods Zoon "vergaderd" wordt, maar ook, dat Hij haar "beschermt en onderhoudt". We moeten deze woorden vooral niet zo opvatten als wij graag zouden willen. De Heere Jezus heeft ons b.v. nimmer beloofd, dat in zijn dienst niemand z'n leven zal verliezen. ³²⁾ Integendeel, Hij heeft ons juist bevolen bereid te zijn om zijnentwil gekruisigd te worden en onze ziel, d.w.z. ons leven, te verliezen, Matth. 16:24, 25. Stefanus is om zijnentwil gestenigd, van Petrus verhaalt men, dat hij om Jezus' wil het kruis heeft moeten opnemen, Matth. 16:24; Joh. 21:19, vele andere martelaren zijn eveneens gedood om het getuigenis van Jezus, Openb. 6:9. Reeds onder het O.T. heeft een lange rij van knechten des HEEREN haar trouw met de dood moeten bekopen. Velen verloren door geweld hun leven, nog wel onder de handen van ongehoorzaam kerkvolk, van Abel af, Matth. 23:35; Hand. 7:52. Johannes zag, dat Babylon, de afvallige Christenheid, dronken was van het bloed der heiligen en van het bloed der getuigen van Jezus, Openb. 17:6. De bedoeling kan dus niet zijn te belijden, dat Christus ons voor alle lichamelijk lijden zal sparen. Wel is beloofd, ³³⁾ dat Gods Zoon nooit zal toestaan, dat zijn kerk te gronde gaat. Reeds de oude kerk werd van de goddeloosheid der wereld tijdens Noach gered door de zondvloed, van de gevaren tijdens de zondvloed door de ark, van de ondergang wegens de honger in Kanaän door het koren van Egypte, van de dodelijke verdrukking onder de beruchte farao door de Rode Zee. In de gevaarlijke tijd onder Achab, toen de kerk tot niet scheen te zijn gekomen in de ogen der mensen, bleven er wel 7000 staande, die hun knieën niet voor Baal gebogen hadden. En uit de babylonische ballingschap werd een overblijfsel gespaard, waaruit later de Christus kon geboren worden. Hetzelfde heeft Christus aan ons als kerk van het N.T. ook beloofd. "Ziet Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld", Matth. 28:20. Christus besteedt dus dagelijks aan ons zijn goede zorgen. ³⁴⁾ De apostel vergelijkt die zorg van Christus voor ons bij de zorg van een man voor z'n vrouw. Zo'n man heeft z'n vrouw even lief als z'n eigen lichaam. Zo is Christus nu ook a.h.w. de Man van de kerk, ja het Hoofd van de gemeente als zijn eigen lichaam en "Hij is het, die zijn lichaam in stand houdt", Ef. 5:23, N. V. "Niemand haat ooit zijn eigen vlees, maar hij voedt het en koestert het, zoals Christus de gemeente, omdat wij leden zijn van zijn lichaam", 5:29, 30, N. V. Met welke schone hemelse gaven nu de verhoogde Christus zijn tegenwoordige kerk op aarde verzorgt, hebben we bij vr. 51 onder ten 1e al gezien (met de voltooid Heilige Schrift, de kerkelijke ambten en allerlei Geestesvrucht) en hoe Hij zijn gemeente met zijn macht beschut en bewaart, zagen we daar ook reeds, bij vr. 51, onder ten 2e. Christus heeft ons nooit gewaarborgd, dat we steeds een rustig leventje zullen hebben op aarde, maar b.v. wel, dat wanneer wij zijn Woord bewaren, Hij ons ook bewaren zal "uit de ure der verzoeking, die over de gehele wereld komen zal", d.w.z. uit de verleidelijke vroomheid van de antichrist en de gevaarlijke afval der Christenheid, Openb. 3:10. Christus heeft ons nooit beloofd, dat onze trouw aan Hem ons nimmer het leven zal kunnen kosten, maar wel, dat "de

poorten van het dodenrijk zijn gemeente niet zullen overweldigen", Matth. 16:18, N. V. Ja, als de nood der kerk op 't hoogst gestegen is door vijandschap van het afvallige Christendom, Openb. 19:11-21, en van het heidendom, 20:7-10, zal Hij al zijn vijanden op éénmaal verpletteren door zijn verschijning op de wolken in grote kracht en heerlijkheid. En welk een schone toekomst dan voor de getrouwe kerk des Heeren zal aanbreken, is te lezen op de laatste bladzijden der Schrift, Openb. 21 en 22. Johannes heeft 't gezien. Een engel zeide tot hem: "Kom herwaarts, ik zal u tonen de bruid, de vrouw des Lams". Dat Lam is onze Heere Jezus, die bruid is zijn trouwe gemeente. Nu, van die gemeente vertelt Johannes: "En hij toonde mij de grote stad, het heilige Jeruzalem, nederdalende uit de hemel van God: ³⁵⁾ en zij had de heerlijkheid Gods en haar licht was de allerkostelijkste (edel)steen gelijk", Openb. 21 :9-11.

Hoe schoon is toch de kerk:

Wij noemen haar "uitverkoren", ³⁶⁾ omdat zij haar bestaan te danken heeft aan de barmhartige verkiezing des Vaders.

Wij noemen haar "Christelijk", ³⁷⁾ want niemand heeft meer rechten over haar dan Jezus Christus, Gods Zoon.

Wij noemen haar "heilig", ³⁸⁾ omdat zij wordt "vergaderd" uit alle geslachten der aarde en geroepen tot de dienst van God.

Wij geloven, dat zij wordt bewaard, "beschermd en onderhouden", tot een onuitsprekelijk heerlijke toekomst.

Nog één ding moet hieraan toegevoegd.

De kerk heet ook "algemeen".

De betekenis van diè naam, "algemeen", is deze.

Oorspronkelijk was de apostolische geloofsbelijdenis veel korter, ook dit artikel. Kijk het maar na bij vr. 44. Toen luidde het laatste deel aldus: "En in de Heilige Geest, 'n heilige kerk, vergeving van zonden en wederopstanding des vleses". Zoals men ziet stonden de namen "Christelijk" en "algemeen" er dus eerst nog niet bij, maar beleed men kortweg "'n heilige kerk". In onze taal dus slechts drie woorden. Maar in 't Grieks waren het er zelfs slechts twee. Dat kwam, doordat het woordje "een" in die taal wordt weggelaten, wanneer het onbepaald lidwoord is ('n) en slechts dan gebruikt, wanneer het telwoord is (één). Daarom is het minder juist, wanneer we uitspreken: "Ik geloof één heilige algemene Christelijke kerk" en beter, wanneer we 't zó uitspreken: "Ik geloof 'n heilige algemene Christelijke kerk". ³⁹⁾ Oorspronkelijk was 't: Ik geloof..... "'n heilige kerk". In ⁴⁰⁾ de eerste tijd had niemand er behoefte aan daar iets aan toe te voegen. Er was immers maar één kerk. Dat was de vergadering van allen, die in de Heere Jezus Christus geloofden. Wel waren er reeds vanaf de dagen der apostelen allerlei godsdienstige vergaderingen geweest (zie bij vr. 35 en 43), maar niemand gaf daaraan de naam van kerk. Zo beliefd men vooral nièt te heten. Want de kerk was een vergadering van die Christus. Nu, die werd door zulke mensen juist nièt beleden, maar geminacht. Er behoorde aanvankelijk heel wat moed toe om zich te voegen bij zo'n vergadering van de Christenen, die zo geheel anders was dan de gehele overige wereld. Zij was ook een "heilige" vergadering. ⁴¹⁾ Totdat de kerk al groter werd en het geen schande meer was bij haar te behoren. En totdat er Christenen opstonden met leringen, die door de apostelen nooit geleerd waren. Toèn ontstonden er vergaderingen, die zich ook naar Christus noemden en ook met de naam der kerk pronkten, maar toch niet gehoorzaam waren aan Christus, omdat zij zich niet hielden aan de leer van Christus en de apostelen. Toèn kregen de getrouwe Christenen er behoefte aan te zeggen, dat de kerk ⁴²⁾ "catholiek" was. Dat Griekse woord "catholiek" betekende ⁴³⁾ "algemeen". Men wilde er mee zeggen: ⁴⁴⁾ de kerk gelooft datgene wat altijd overal door de Christenen geloofd is en verder wil ze vooral geen nieuws. Het woord "catholiek" zou men aldus met onze catechismus kunnen omschrijven: ⁴⁵⁾ "in het ware geloof overeenstemmende"¹. Dit is volkomen

¹ Woordelijke vertaling van de Latijnse tekst.

overeenkomstig Gods Woord. De apostel Paulus schreef immers aan Timotheus: "Indien iemand een andere leer leert en niet overeenkomt met⁴⁶⁾ de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus en met de leer, die naar (d.w.z. overeenkomstig) de godzaligheid is, die is opgeblazen (d.w.z. hoogmoedig) en weet niets", 1 Tim. 6:3. Ook schreef hij aan Timotheus: "Houd het voorbeeld der gezonde woorden, die gij van mij gehoord hebt", 2 Tim. 1:13. Die gezonde woorden nu van Christus en zijn apostelen staan thans voor ons opgeschreven⁴⁷⁾ in de Heilige Schrift. Daarin vinden we de leer der kerk en⁴⁸⁾ wie daarvan iets afdoet of daaraan iets toevoegt, verlaat de catholieke kerk. We leren hieruit, dat we maar niet van elke godsdienstige vergadering moeten zeggen, dat zij op die plaats de catholieke of algemene kerk is, maar dat wij diè vergadering, op welke plaats God haar ook gesteld heeft, moeten aanwijzen als de heilige catholieke Christelijke kerk aldaar,⁴⁹⁾ die bleef bij of wederkeerde tot het Woord van Gòd. Ook zien wij nu, waarin de éénheid der kerk bestaat. Niet hierin, dat alle Christenen op één plaats saamvergaderen. Dat is niet eens mogelijk noch wenselijk wegens verschil van woonplaats en taal. Maar hierin bestaat de eenheid der kerk,⁵⁰⁾ dat men blijft bij het aloude geloof van Adam, Abraham, Mozes, David. Jesaja, Petrus, Paulus, enz., hetwelk beschreven is in de Heilige Schrift. De eenheid van de kerkleden onderling bestaat *in hun eensheid met het Woord van God*. Hierop had de Heere Jezus het oog, toen Hij tot de Vader voor de discipelen en voor ons bad: "Opdat zij één zijn gelijk als Wij", Joh. 17:11. Natuurlijk doelde onze Zaligmaker met deze woorden niet op de wezenseenheid tussen de eeuwige Vader en Hem als de eeuwige Goddelijke Zoon, want zo kunnen mensen met elkaar nooit één zijn. Neen, Hij zag op deze drie: ten 1e op God, die Hem als Middelaar gezonden had, ten 2e op zichzelf, die als Knecht des HEEREN de opdracht des Vaders, in het Woord der profeten vervat, gehoorzaam vervuld had, en ten 3e op de discipelen, die straks onderling één zouden moeten zijn door te blijven bij datzelfde Woord, de Waarheid, 17:17. Dan zou het zijn: gelijk Christus als Middelaar één was met de Vader (door gehoorzaamheid aan het Woord), zo zouden de discipelen en alle gelovigen met elkaar één zijn door gehoorzaamheid aan datzelfde Woord. Dan was de bede vervuld: "Opdat zij één zijn gelijk als Wij". Niet door ik-weet-niet-wat-voor-een-eenheid, maar door de eenheid der gehoorzaamheid aan Gods Woord; door *eensheid* met Christus en de Vader naar uitwijzen van de Heilige Schrift. Waar dus niet gebogen wordt voor het Goddelijke Woord, zowel Oude als Nieuwe Testament, daar is de eenheid niet, welke onze Heiland zelf bedoeld heeft. Daar is de eenheid (eensheid) met God, met Christus, met alle profeten, apostelen, met heel de kerk van vroeger en van nu afwezig. Al zouden dus nóg zoveel mensen zich Christenen en kerk noemen en zich onderling nóg zo innig verbinden, maar ze zouden het Goddelijk Woord van profeten en apostelen niet eerbiedigen, met woorden en met daden, ze zouden toch geen aanspraak kunnen maken op de titel van "catholiek" (of van oecumenisch, wat hetzelfde betekent), omdat zij de "eenheid des geloofs" met apostelen en profeten niet zouden hebben bewaard, maar juist verscheurd en verloochend. Een vergadering van Christenen echter, hoe klein in aantal ook of hoe groot, die eerbiedig en gehoorzaam het Woord van Christus en zijn knechten, de profeten en apostelen bewaart, bewaart daarmee ook de eenheid met de kerk van deze en vroegere eeuwen. Ja, niemand heeft het recht tot een andere vergadering te behoren dan deze en ieder is geroepen uit de Geest en het Woord, die aan haar geschonken en gelaten zijn, vrucht te dragen. Dit belijdt ieder gelovige dan ook, wanneer hij tenslotte zegt: "en dat ik daarvan een levend lid ben". Met het woord 'daarvan' wordt dan bedoeld: van die heilige catholieke samenkomst of kerk of gemeente.

Wanneer we zeggen "dat ik daarvan een levend lid ben", voelt ieder, dat de catechismus ons onderscheid leert maken tussen⁵¹⁾ tweeërlei soort leden der kerk n.l. levende en dode leden. Ook dit is geheel naar Gods Woord. Onze Heiland heeft Zelf gewaarschuwd: "Niet een iegelijk, die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die daar doet de wil mijns Vaders, die in de hemelen is", Matth. 7:21. De Heere zei ook: "Alle rank, die in Mij geen vrucht draagt, die neemt Hij (de Vader) weg", Joh. 15:2. Daarom is de kerk verplicht haar dode leden — zoveel mogelijk, want alle hypocrieten of huichelaars kan niemand dan God alleen kennen — van haar lichaam af te

snijden door de ban (zie Z. 31). Met levende leden worden echter zij bedoeld, die geheel het tegengestelde zijn.⁵²⁾ Zij hebben de beloften Gods, waardoor zij tot leden van Christus en zijn kerk zijn geroepen, met een hartelijk geloof aangenomen en dit geloof draagt vrucht: zij verblijden zich in de vergeving van hun zonden, waarover zij hartelijk berouw hebben en vol lust en liefde tot de gerechtigheid zoeken zij zich in alles naar de geboden des Vaders te gedragen. Zie verder wat over levend en dood geloof gezegd is bij vr. 21 en over de vrucht des geloofs, hetwelk de Heilige Geest werkt, bij vr. 53.

Tenslotte vragen nog de laatste drie woorden van antw. 54 onze aandacht. De gelovige belijdt hier n.l. niet alleen, dat hij van de gemeente des Heeren een levend lid is in het heden, maar ook, dat hij het "eeuwig zal blijven". Hier moeten we even letten op hetgeen de kerkgeschiedenis en de Schrift ons leren.

Bij Zondag 1, vr. 1, hebben we gelezen, dat God in de eeuw der kerkhervorming grote terugkeer schonk tot zijn Woord en velen zich bekeerden o.a. van de Roomse verheerlijking van de twijfel.⁵³⁾ Volgens Roomse leer is het n.l. hoogmoedig, wanneer men gelooft zeker te zijn van z'n verlossing en zaligheid, maar is het een bewijs van prijzenswaardige ootmoed, als men daaraan twijfelt en daarom maar veel gebeden bidt en goede werken doet.⁵⁴⁾ Helaas hadden sommigen, die overigens aan allerlei Roomse dwaalleer de rug hadden toegekeerd, met die twijfelverheerlijking toch nog niet voldoende gebroken en ontstond er⁵⁵⁾ juist ten tijde dat onze Heidelberger catechismus werd opgesteld, onenigheid over deze zaak onder de belijders des Heeren. Sommigen dwaalden⁵⁶⁾ hierin, dat zij het toch nog voor mogelijk wilden blijven houden, dat iemand van ganser harte de HEERE vreesde en toch later nog verloren ging. Van dezelfde gedachte waren ongeveer een halve eeuw later in ons land ook⁵⁷⁾ de Remonstranten. Maar de kerk mocht daarmee niet instemmen en heeft reeds in Z. 20, vr. 53 beleden,⁵⁸⁾ dat de Heilige Geest mij niet alleen gegeven is, maar ook bij mij blijft, terwijl dit hier in Z. 21, vr. 54 nog eens herhaald wordt:⁵⁹⁾ dat ik niet alleen een levend lid van de kerk ben, maar ook "eeuwig zal blijven". Later heeft de kerk deze waarheid nog breder beleden tegen de Remonstranten⁶⁰⁾ in het laatste hoofdstuk van de Dordtse leerregels, waar ze boven schreef:⁶¹⁾ "De volharding der heiligen".

Deze belijdenis, dat de gelovige niet alleen een levend lid van de kerk is, maar ook blijft, wordt ons inderdaad door Gods Woord zelf geleerd. Natuurlijk mag ze in onze mond geen ijdele grootspraak zijn alsof het alleen maar een voornemen van ons was: "Ik zal heus wel altijd een levend lid van de kerk blijven!". Alsof wij op onszelf zouden mogen vertrouwen. Dat is afgoderij. We mogen zelfs niet aldus redeneren: "Ik heb geconstateerd, dat ik een gelovig hart heb en daarom durf ik gerust zeggen, dat ik eeuwig een levend lid van de kerk zal blijven". Wie op z'n vrome hart vertrouwt, pleegt óók afgoderij. "Die op zijn hart vertrouwt, die is een zot", Spr. 28:26. Ook zeggen we met deze woorden niet, dat wij nooit meer kunnen zondigen en ons, voor zoveel ons aangaat, het lid zijn van Christus en zijn kerk nooit kunnen onwaardig maken. De Heere Jezus liet de zoon in de gelijkenis juist zeggen: "Vader, ik ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden", Luc. 15:18.⁶²⁾ Zelfs de allerheiligsten kunnen nog diep vallen, gelijk te zien is aan David, Petrus, e.a. Ook weten we best, dat God door de zonde van zijn volk het meest wordt vertoornd en bedroefd. Toen de Filistijnen in de ark keken, werden zij gestraft met boze zweren, maar van de lieden van Beth-Semes, die Israëlieten waren, werden velen gedood, 1 Sam. 6:19. Hoe hoger we bevoorrecht zijn, hoe meer God ons onze zonden kwalijk neemt, Lev. 10:3. Daarom zijn Mozes en David voorbeeldig gestraft. Maar God laat zijn gelovigen *nooit verloren* gaan. Ook al vallen ze in de zonde,⁶³⁾ ze zondigen niet van harte, Rom. 7:15-26, en blijven er niet in liggen, ze leven er niet in, met vermaak, 1 Joh. 3:9. En wanneer zij berouwvol tot God om vergiffenis roepen, vinden zij die,⁶⁴⁾ want Gods verbond is niet broos gelijk de verbonden der mensen, maar vast (eeuwig, blijvend, zie les 2). Alle beloften van onze hemelse Vader zijn volkomen betrouwbaar. God is getrouw, zegt de Schrift wel duizendmaal. Als wij soms gezondigd hebben, we hebben een Voorspraak bij de Vader, zegt 1 Joh. 2:1. Ook gaat de Heilige Geest niet bedriegelijk te werk. Hij geeft ons niet eerst een gelovig hart, dat Christus de Heere blij omhelst, en laat ons dan toch weer in

ongeloof omkomen, maar Hij heeft juist de gewoonte om ons, nadat Hij ons eerst tot Christus heeft gebracht, te bevestigen en te verzegelen, 2 Cor. 1:22; 5:5; Ef. 1:13; 4:30. Zo is God. Daarom schrijft de apostel vrijmoedig: "Ik dank mijn God over uw gemeenschap aan het evangelie, van de eerste dag tot nu toe, vertrouwend, dat Hij, die in u een goed werk begonnen heeft, dat voleindigen zal tot op de dag van Jezus Christus", Filipp. 1:3-6. Het is overbodig er aan te herinneren, dat wij nu niet spreken over de *dode* leden der kerk. Inderdaad zijn deze ook wel leden der kerk, anders zou men ze niet kunnen afsnijden. God heeft hun niets te kort gedaan. Zij hebben ook zijn evangelie ontvangen, Hebr. 4:2, en zijn ook door het bloed van Christus geheiligd, 10:29. Maar meer dan heilig-door-de-beloften-Gods zijn ze nooit geweest. Want ze hebben deze beloften niet gelovig aangenomen, 3:19; 4:2. Daarom schreef de apostel van hen, die de kerk zijner dagen de rug toekeerden, rondit: "Zij zijn uit ons uitgegaan, maar zij waren uit ons niet; want indien zij uit ons geweest waren, zo zouden zij met ons gebleven zijn; maar dit is geschied, opdat zij zouden openbaar worden, dat zij niet allen uit ons zijn", 1 Joh. 2: 19.

Om te beantwoorden:

- 1) Waar geeft onze catechismus de laatste artikelen der apostolische geloofsbelijdenis (vanaf "ik geloof 'n heilige algemene Christelijke kerk") een plaats?
- 2) Hoe heeft men ze ook wel bijeen genomen?
- 3) Waarvan leggen we dan belijdenis af in dit 4e deel?
- 4) Waarom zeggen we niet: "ik geloof 'n de kerk"?
- 5) Waaraan mogen we onze belijdenis aangaande de kerk niet ontleen?
- 6) Waaraan alleen wel?
- 7) Hoe moeten we de woorden "kerk" en "gemeente" vooral gebruiken?
- 8) Hoe worden ze wel eens, verkeerdelijk, gebruikt?
- 9) Is het wel goed van een gebouw te zeggen: "Dat is onze kerk"?
- 10) Waarom is het niet goed het woord "kerk" te gebruiken voor het grote geheel, waarvan de "gemeenten" de onderworpen delen zouden zijn?
- 11) Waarvoor werd het woord "ekklesia" in het Grieks gebruikt?
- 12) Wat volgt daaruit dus, dat de Schrift ditzelfde woord voor de kerk gebruikt?
- 13) In welke tweeërlei zin wordt het woord kerk in de Schrift wel gebruikt?
- 14) In welke zin spreekt Z. 21 over de kerk?
- 15) Waaruit kunnen we goed leren wat bedoeld wordt met de uitdrukking "uitverkoren" kerk?
- 16) Met de uitvoering van welk plan zag Paulus God bezig, toen hij de brief aan de Efeziërs schreef?
- 17) Wanneer kon God uitvoering geven aan dat plan?
- 18) Hoe begint de brief aan de Efeziërs dan ook?
- 19) Waaraan herinnert de apostel hen vervolgens?
- 20) Welk gevolg zag Paulus reeds dat plan hebben?
- 21) Welk doel had God met dat plan?
- 22) Waaraan hadden de Efeziërs het dus te danken, dat zij tot de kerk behoorden?
- 23) Hoe moeten we dus over de uitverkiezing spreken?
- 24) Hoe heeft de Heere Jezus Zich met Gods verkiezing vertroost?

- 25) En hoe deed Paulus dat?
- 26) Waarom is het geen wonder, dat de kerk "Christelijke" kerk wordt genoemd?
- 27) Kunt ge een paar voorbeelden noemen van de talrijke wijzen, waarop de Schrift de plaats van Christus in de kerk beschrijft?
- 28) Wanneer werd de kerk nièt vergaderd uit het ganse menselijke geslacht?
- 29) Hoe noemt men de kerk van die dagen wel 's?
- 30) Wanneer kwam er verandering in die bevoorrechting van het Joodse volk?
- 31) Wat hoorde Johannes de verlost kerk zingen ter ere van het Lam?
- 32) Wanneer we belijden, dat Christus zijn kerk "beschermt en onderhoudt", bedoelen we daarmee dan te zeggen, dat Christus nooit enig lijden over ons zal toelaten?
- 33) Wat wordt er dan wél mee bedoeld?
- 34) Waarbij vergelijkt de apostel Christus' zorg voor ons?
- 35) Wat vertelt Johannes van de toekomstige heerlijkheid der kerk?
- 36) Waarom noemen we de kerk dus uitverkoren?
- 37) Waarom Christelijk?
- 38) Waarom heilig?
- 39) Noemde men de kerk aanvankelijk reeds algemeen?
- 40) Waarom niet?
- 41) Wanneer ontstond die behoefte?
- 42) Met welk Grieks woord ging men toen de kerk noemen?
- 43) Wat betekent dat woord?
- 44) Wat bedoelde men met dat woord "catholiek" te zeggen?
- 45) Hoe omschrijft de catechismus het woord catholiek?
- 46) Is dat naar Gods Woord? Aan welke woorden moest Timotheus zich houden, schreef Paulus?
- 47) Waar kunnen wij die vinden?
- 48) Wanneer verlaat men dus de catholieke kerk?
- 49) Welke vergadering moet door ons geëerd als de catholieke kerk?
- 50) Waarin bestaat de eenheid der kerk?
- 51) Hoevelerlei soort kerkleden onderscheidt de catechismus hier?
- 52) Wat kunt ge van de levende leden der kerk zeggen?
- 53) Waarin bestaat de Roomse verheerlijking van de twijfel?
- 54) Hadden allen in de eeuw der kerkhervorming hiermee voldoende gebroken?
- 55) Wanneer ontstond er twist over deze zaak?
- 56) Waarin dwaalden sommigen?
- 57) Wie waren een halve eeuw later in ons land van hetzelfde gevoelen?
- 58) Maar wat beleed de kerk reeds in Z. 20 van de Heilige Geest?
- 59) Hoe wordt dat hier in Z. 21 nog eens herhaald?
- 60) Waar heeft de kerk dit later nog breder beleden?

- 61) Wat schreef zij boven dit hoofdstuk?
- 62) Leert de Schrift dan, dat de gelovigen nooit kunnen vallen in zonden?
- 63) Hoè zondigen zij echter?
- 64) Waarom ontvangen zij toch weer vergiffenis?

Schriftplaatsen:

Matth. 16:18. En ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus en op deze Petra (op deze belijdenis van u) zal Ik mijn gemeente (ekklesia) bouwen en de poorten der hel (de machten van de dood) zullen haar niet overweldigen.

Hand. 14:23. En als zij hun in elke gemeente (ekklesia) met opsteken der handen ouderlingen verkoren hadden, bevalen zij hen aan de Heere, in welke zij geloofd hadden.

Ef. 1:4-6. Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren vóór de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht. In liefde heeft Hij ons tevoren er toe bestemd als zonen van Hem te worden aangenomen door Jezus Christus naar het welbehagen van zijn wil, tot lof van de heerlijkheid zijner genade, waarmede Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde. N. V.

Openb. 5:9. En zij zongen een nieuw lied zeggende: Gij zijt waardig het boek te nemen en zijn zegelen te openen; want Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met uw bloed uit alle geslacht en taal en volk en natie.

Ef. 5:23. Want de man is het hoofd der vrouw gelijk ook Christus het hoofd der gemeente is; en Hij is de Behouder des lichaams.

Nalezen:

Openb. 21:1 — 22:5. Het nieuwe Jeruzalem, de bruid des Lams (zie hierover het slot van les 28).

LES 27. [Zondag 21 - Vervolg]

Nu gaan we spreken over de weldaden, die God aan Christus' kerk verleent. Het zijn: "de gemeenschap der heiligen, vergeving der zonden, wederopstanding des vleses en een eeuwig leven". We moeten hier eerst even op het volgende letten: ten 1e dat deze weldaden in de apostolische geloofsbelijdenis staan en ten 2e waar ze daarin staan, n.l. vlak na de kerk.

Ten eerste: deze weldaden worden beleden in dezelfde geloofsbelijdenis, waarin wij ¹⁾ de ganse leer der zaligheid belijden, b.v. ook ons geloof in de Vader en in de Zoon. ²⁾ We mogen dus het één niet losmaken van het ander. Het zou b.v. niet aangaan wel te geloven, dat de Vader ons onze zonden vergeeft, maar nièt, dat Gods Zoon daarvoor heeft moeten lijden en sterven. Het zou b.v. niet aangaan ernstig te spreken van de gemeenschap der heiligen, maar niet te geloven wat de kerk belijdt b.v. over de schepping van hemel en aarde door onze hemelse Vader. De apostolische geloofsbelijdenis is één, want zij is de korte weergave van heel de leer der apostelen, van de leer van Christus, van het O. en N. T., van de ganse heilige Schrift en die mogen wij maar niet in stukjes breken om dan het ene stuk wel en het andere niet aan te nemen. Dan zouden wij over de Schrift heersen en wijzer willen zijn dan God. We zouden een ander evangelie maken, hetgeen God vervloekt, Gal. 1:8, 9.

Ten tweede: deze weldaden worden beleden ³⁾ vlak na de kerk en ⁴⁾ daaruit leren we bepaald, dat we deze weldaden zeker niet mogen losmaken van de kerk. Het zou b.v. niet aangaan de kerk van Christus te versmaden en toch deel te willen hebben aan de gemeenschap der heiligen, de vergeving der zonden en het eeuwige leven. Ook dan zouden we de apostolische geloofsbelijdenis, en zo de Schrift, in stukken breken. Trouwens, wie meent de kerk te mogen versmaden en toch de gemeenschap der heiligen, vergeving van zonden en de wederopstanding des vleses te kunnen ontvangen, handelt ⁵⁾ even eigenwillig als die ongehoorzame Israëlieten in de woestijn, die meenden het beloofde land te kunnen beërven op een onordelijke wijze, zonder met het ganse volk op te trekken, maar op eigen gelegenheid, zonder Mozes en zonder de ark des Verbonds. Dat was toen geen gelóvig bezit nemen van het beloofde goed, het land Kanaän, maar goddeloze overmoed, "vermetelheid", verbreken van het gelid. Ze bereikten Kanaän dan ook niet, maar werden verpletterd, Num. 14:44, 45; Deut. 1:44. Of, om een voorbeeld te nemen uit het N.T.: in de dagen van de apostel Johannes waren er kerkleden, die beweerden in gemeenschap met God te leven, maar ze wandelden in de duisternis (zonde), 1 Joh. 1:7, ze beweerden geen zonden meer te doen, 1:10, ze hadden de andere gemeenteleden niet lief, 3:10, 14; 4:20, ze verlieten dan ook de kerk van Johannes, 2:19. Toen schreef de apostel: ⁶⁾ ge hebt geen gemeenschap met God, wanneer ge gebroken hebt met ons, de apostelen, die Christus over zijn kerk gesteld heeft en wanneer ge u aan ons evangeliewoord niet stoort, 1:3, 6.

Er is dus een onlosmakelijk verband tussen de kerk en ten 1e: de gemeenschap der heiligen, ten 2e: de vergeving der zonden, ten 3e: de wederopstanding des vleses en ten 4e: het eeuwige leven.

55e vr. Wat verstaat gij onder de gemeenschap der heiligen?

Antw. Ten eerste, dat de gelovigen, allen tezamen en ieder voor zich, a/s leden aan de Heere Christus en al zijn schatten en gaven gemeenschap hebben. Vervolgens, dat elk zich moet schuldig weten, zijn gaven ten nutte en tot welzijn¹ der andere leden gewillig en met vreugde aan te wenden.

In de geschiedenis is ⁷⁾ niet meer na te gaan, welke betekenis de Christenen, die deze woorden, over de gemeenschap der heiligen, het eerst in de apostolische geloofsbelijdenis hebben ingevoegd, daaraan hebben gehecht. Wel is bekend, dat men

¹ Het Latijnse *salus* het, Duitse *Heil* wordt hier, in navolging van de Nederlandse vertaling van vr. 30, weergegeven door *welzijn*; zie noot ¹⁾, Antw. 101.

ze reeds vroeg aldus opvatte: ⁸⁾ ik geloof, dat ik door te behoren tot de heilige kerk tevens gemeenschap heb met de heiligen, die reeds ontslapen zijn. We behoeven deze opvatting van het artikel niet terstond als ongepaste, Roomse, heiligenverering te verwerpen. ⁹⁾ Het is toch inderdaad ook een groot voorrecht, dat wij vandaag tot dezelfde kerk mogen behoren als b.v. Abraham en Stefanus, de martelaar, en al die anderen, die nu al bij de Heere Jezus in de hemel zijn. De Schrift prijst ons om dat voorrecht gelukkig, als zij zegt: "Gij zijt gekomen tot de berg Sion en de stad des levende Gods, tot het hemelse Jeruzalem (dit zijn allemaal namen voor de kerk) en de vele duizenden der engelen (die hierboven zijn), tot de algemene vergadering en de gemeente (ekklesia) der eerstgeborenen (d.w.z. de gelovigen van de oude Hebreeuwse kerk) en de geesten der volmaakte rechtvaardigen (dat zijn de vromen, die de strijd hebben voltooid)", Hebr. 12:22, 23. Later zijn deze woorden der geloofsbelijdenis echter wel misbruikt ¹⁰⁾ ten gunste van de dwaze verering van martelaren en heiligen. Daarom doet onze catechismus wijs ¹¹⁾ door eerst terug te gaan op onze gemeenschap met de Heere Jezus en pas daarna te spreken over de gemeenschap van alle gelovigen onderling. Die orde zullen wij ook volgen. We beginnen met dit beeld.

Wanneer een man en een vrouw met elkaar in het huwelijk treden, verbinden zij zich aan elkaar met een belofte van trouw. De band, die hen voortaan verenigt, is de band van dat eens gegeven woord van trouw. We spreken daarom ook van trouw-en.

Nu is het wel altijd het mooist, wanneer ze met elkaar terstond in één huis kunnen wonen om voortaan altijd bij elkaar te zijn. Dat is de volle huwelijksgemeenschap. Maar dat kan niet altijd. Soms moet die man, b.v. als zeeman, op een verre reis. Soms moet hij voor zijn werk lange tijd in den vreemde verkeren. Maar dat verbreekt het huwelijk niet. De volle gemeenschap is er wel niet, maar de gemeenschap der belofte blijft. En de man en zijn vrouw blijven elkaar ook liefhebben en aan eikaars trouw geloven. En de man zorgt voor z'n vrouw. Hij bidt voor haar elke dag. Hij werkt voor haar. Hij zendt haar reeds een zo groot mogelijk deel van z'n loon toe. Hij schrijft haar brieven en troost haar daarin met z'n wederkomst. En z'n vrouw ontvangt die gaven met een bonzend hart. Want al is haar man ver weg, toch is hij ook weer vlak bij haar, want door de liefde heeft hij een plaats in haar hart.

Zo is er bij het huwelijk te onderscheiden ¹²⁾ tussen belofte-en geloofsgemeenschap en volle gemeenschap.

¹³⁾ De Schrift noemt de kerk van Christus ook zijn bruid.

Nu zal de gemeenschap tussen Christus en zijn gemeente ook pas een volle gemeenschap zijn, ¹⁴⁾ wanneer Hij straks is weergekeerd uit de hemel. Dan zal men eens zien, hoe trouw onze Heere ons bleef en hoe lief Hij ons bleef hebben. "Wanneer nu Christus zal geopenbaard worden, die ons leven is, dan zult ook gij met Hem geopenbaard worden in heerlijkheid", Col. 3 :4. Want toen onze Heiland hier op aarde de wil zijns Vaders volbracht had, heeft Deze Hem een groot loon gegeven. Hij zette Hem aan zijn rechterhand tot Heer over allen en Erfgenaam over alles, Hebr. 1:2. Maar wij zijn "medeërfgenenamen van Christus" en zullen "mèt Hem verheerlijkt worden", Rom. 8:17. We zullen Hem gelijk zijn, 1 Joh. 3 :2. Ons lichaam zal Hij gelijkvormig maken aan het zijne, Filipp. 3:21. Hij zal Zich openlijk voor onze Vriend verklaren tot beschaming van al onze vijanden, ja Hij zal ons belijden voor zijn Vader, Matth. 10:32. Of men dus ook voorzichtig moet zijn om vooral tot Christus' kerk en niet tot haar vervolgers te behoren. En ¹⁵⁾ dan zullen we altijd met de Heere Jezus zijn, in het eeuwige paradijs, met Hem levende in volle gemeenschap.

Maar zover is het nu nog niet. Christus is ¹⁶⁾ thans nog in de hemel, "verborgen in God", Col. 3:3. Maar ¹⁷⁾ dat neemt evenmin alle gemeenschap tussen Hem en ons weg. ¹⁸⁾ De Schrift verhaalt ons, dat de Heere Jezus ook dagelijks voor ons zorgt. Hij bidt voor ons. Hij zendt ons ook reeds een zo groot mogelijk deel van zijn loon toe. Hij zendt ons zijn Geest, die Hij in de hemel zo rijkelijk als nooit tevoren ontving. Hij heeft gezorgd, dat zijn kerk in de eerste eeuw een grote plaats kreeg in de wereld. Hij heeft voor ons de Heilige Schrift laten voltooien, zodat wij rijker zijn dan de gelovigen vóór zijn komst en in

de eerste eeuw na zijn komst. Hij liet ook ons door zijn Geest het verbond der genade brengen en gaf ook ons in de beloften van dat verbond aanspraak op al wat Hij verwierf. Hij liet zijn Geest ook onze harten neigen tot het geloof, waardoor Deze ons Christus' gerechtigheid en heiligheid toeëigent. En de rijke vrucht van Christus' Geest wordt in ons leven gezien: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, Gal. 5:22, N. V., wijsheid door de Schriften, 2 Tim. 3:15, verlichte ogen des verstands om te weten, welke hoop zijn roeping wekt, hoe rijk de heerlijkheid zijner erfenis is, Ef. 1:18. Want de Schrift is ook zo'n brief van Christus, waarin Hij ons troost met zijn wederkomst. En wanneer we haar lezen en er aan denken, dat de Heere Jezus Zelf daarin tot ons spreekt, dan bonst ook òns hart en voelen we, dat Hij, al is Hij ver weg, toch ¹⁹⁾ ook een liefdeplaats in ons binnenste heeft, omdat Hij ²⁰⁾ door het geloof in onze harten woont, Ef. 3:17. Zo gelukkig heeft Christus ons thans reeds gemaakt. Eertijds waren we heidenen, maar God heeft ook ons geroepen tot de gemeenschap aan het evangelie, Filipp. 1:5, en zo tot de gemeenschap van zijn Zoon Jezus Christus, onze Heere, 1 Cor. 1:9. Met de schoonste beelden wordt deze gemeenschap in Gods Woord beschreven: ²¹⁾ met het beeld van de wijnstok en z'n ranken, Joh. 15, het lichaam met z'n leden, 1 Cor. 12, het hoofd met z'n lichaam, Ef. 1, de tempel met z'n fundament en stenen, Ef. 2, de man met z'n vrouw, Ef. 5. Op allerlei manier wil de Heilige Geest ons overtuigen van de trouwe liefde van onze Heiland om ons te bewegen tot geloof en liefde en volharding voor Hem. ²²⁾ Ook bedient Hij zich van onze doop en van ons avondmaal om onze geloofsgemeenschap met Christus te sterken.

Zo hebben we dus de gemeenschap tussen Christus en zijn kerk vergeleken met die tussen man en vrouw in het huwelijk. Evenals bij het huwelijk tussen man en vrouw kan men ook bij Christus en zijn kerk onderscheiden tussen beloftegemeenschap (²³⁾ hierin delen allen, reeds de kinderkens der kerk), geloofsgemeenschap (bij hen, ²⁴⁾ die tot hun verstand gekomen zijn en de Heiland hebben aangenomen) en volle gemeenschap (in de heerlijkheid).

Toch moet hier nog iets bij.

De catechismus merkt heel fijn op, dat wij aan Christus en zijn schatten en gaven (dat is zijn loon, zijn goed) gemeenschap hebben niet alleen "allen tezamen", maar tevens "ieder voor zich". Zo is het inderdaad. ²⁵⁾ Wij zijn voor onze gemeenschap met de Heere Jezus niet afhankelijk van anderen, zoals aan een boom elk twijggje groeit aan een takje, elk takje aan een zijtak, elke zijtak aan een hoofdtak, elke hoofdtak aan de stam, zodat zo'n twijggje alleen maar via takje, tak, zijtak en hoofdtak pas gemeenschap heeft met de stam. Neen, ieder gelovige heeft rechtstreeks gemeenschap met z'n Heere Jezus Christus. Ieder onzer gelooft rechtstreeks in Hem en is rechtstreeks met Hem verbonden. Daarom is één beeld niet voldoende hier (dat van het huwelijk tussen man en vrouw), maar moeten we ²⁶⁾ ook denken aan de verhoudingen in een huisgezin. Daar is elk kind een kind van Vader en Moeder, rechtstreeks, niet b.v. de jongste dank zij de oudste, en allen hebben evenveel recht op Vader's en Moeder's liefde en op hun goed. Daarom zijn wij in dat opzicht geen mindere leden van Christus dan Abraham, Jesaja, Stefanus en al de heiligen, die reeds ontslapen zijn. In het N.T. wordt het woord "heilige" nooit in het enkelvoud gebruikt van een mens, wel lezen we van heiligen, van al de heiligen, of van de heiligen in Christus Jezus, Filipp. 1:1. Daarom bestrafte de Heere Jezus zijn discipelen, toen zij er over twistten, wie van hen de eerste was, Marc. 9:34. ²⁷⁾ De leden van ons lichaam — oor en oog, hand en voet — twisten toch ook nooit om de voorrang. Ze vormen samen één lichaam. "Het oog kan niet zeggen tot de hand: ik heb u niet van node", 1 Cor. 12:21. Zo waren Jezus' discipelen allen ²⁸⁾ zijn "kinderkens" en Hij alleen was hun Meester "en", zeide Hij, "gij zijt allen broeders", Matth. 23:8. Ook sprak Hij: ²⁹⁾ "Zo zijt gij schuldig elkanders voeten te wassen", Joh. 13:14.

Er is dus gemeenschap niet alleen tussen Christus en heel zijn kerk, maar ook tussen Hem en ieder gelovige apart; dientengevolge is er ook gemeenschap tussen alle gelovigen onderling.

Deze laatste gemeenschap nu treedt aan de dag, ³⁰⁾ wanneer de gelovigen elkaar

liefhebben en voor elkaar zorgen gelijk broertjes en zusjes in één gezin dat doen en zoals oog en oor en hand en voet in één lichaam. Zo van harte en zonder erg. Want als er gevaar dreigt b.v. voor het óóg, knippen niet alleen de oogleden en wimpers, maar maakt ook onze hand meteen een afwerend gebaar en dragen onze voeten ons ijlings weg. Zo kunnen ook de leden van Christus' kerk het niet laten voor eikaars welzijn te waken. Dat doet "vanzelf" het geloof in en de liefde voor hun aller Heer en Zaligmaker. Heerlijk wordt dat beschreven³¹⁾ in Hand. 2. De Christenen te Jeruzalem³²⁾ "waren volhardende in de leer der apostelen (ze konden niet genoeg horen over de Heere Jezus; wat Hij gedaan en gesproken had) en in de gemeenschap, in de breking des broods en in de gebeden", 2:42. Die gemeenschap wordt dan nader aldus beschreven: Ze zorgden voor elkaar. Niemand leed gebrek. Was er nood, dan zag niemand er tegen op om hetzij een onroerend hetzij een roerend goed te verkopen en aan de behoeftigen uitdeling te doen, vs. 45. Ook baden ze meermalen met elkaar, thuis en in de tempel. Ook braken ze brood met elkaar, een Oosterse uitdrukking voor samen eten, zoals wij er ook zo van kunnen genieten om als familie of met vrienden te dineren. Dan genieten we meer nog van eikaars gezelschap dan van de spijsen. Zo kwamen die Christenen ook vaak bij elkaar, aten dan samen en waren samen blij. Ook waren ze eerlijk tegenover elkaar, eenvoudig van hart, zonder geniepige bijbedoelingen. Ook prezen ze samen God, in gebeden en liederen, vs. 46, 47. Dat is ook in later tijd meermalen gebeurd. Dan werd de kerk zwaar vervolgd, van bloedverwanten en bezittingen beroofd. Maar door hun gemeenschap met Christus en de heiligen ontvingen de vervolgd, naar zijn belofte,³³⁾ "huizen, broeders, zusters, moeders, kinderen en akkers" terug, Marc. 10:29. En tot dat gemeenschapsleven riep Christus ook ons; om elkaar te helpen; om met ons inzicht in de Schrift elkaar te troosten in droefenis en vervolging door te herinneren aan de beloofde erfenis, elkaar te vermanen en te waarschuwen voor het verderf; elkaar te helpen met eten en kleding.

³⁴⁾ Het schoonst wordt die gemeenschap van de heiligen gezien, wanneer zij, vooral op de Christelijke rustdag, samenkomen tot de dienst des Woords onder leiding van de ambtsdragers. Want ³⁵⁾ op elke plaats hebben de heiligen van hun Heere Christus het recht ontvangen om de bekwaamsten onder hen in de naam van Christus te roepen om te dienen in het ambt van leraar, ouderling en diaken. Dan komt de kerk samen om te horen wat de Geest tot haar te zeggen heeft. ³⁶⁾ Eén Geest onderwijst allen, ook om te bidden tot één God en Vader van allen. ³⁷⁾ Eén geloof bezielt allen. ³⁸⁾ Allen ontvangen één doop en scharen zich van tijd tot tijd om één avondmaalstafel en eten van één brood en, gelijk kinderen van één gezin dat ook vaak doen, drinken zij ook uit één beker. Dan blijkt het, dat zij met zóvelen toch³⁹⁾ één lichaam vormen, waarvan Christus het Hoofd en allen leden zijn.

Over de gemeenschap der heiligen wordt soms zó gesproken, dat zij eenvoudig een andere naam is voor de kerk; dat dus "gemeenschap der heiligen" en "kerk" twee namen zijn voor één zaak. Als praktisch spraakgebruik is dit wel te plaatsen. Dat komt, doordat het woord gemeenschap zich in tweeërlei zin laat gebruiken. Men kan b.v. zeggen, dat de bewoners van een dorp met elkaar de dorpsgemeenschap *onderhouden*, maar ook dat zij met elkaar de dorpsgemeenschap *vormen*. Dan duidt het woord gemeenschap dus zowel de mensen, de mensenkring, aan als hun onderlinge verhouding, de gemeenschap binnen hun kring. Maar hetzelfde zijn die twee, precies gesproken, natuurlijk niet. Daarom is het ook beter nièt te zeggen: "de gemeenschap der heiligen = de kerk", maar wèl: "de gemeenschap der heiligen wordt in de kerk onderhouden en genoten". Trouwens, wanneer de apostolische geloofsbelijdenis met "kerk" en "gemeenschap der heiligen" hetzelfde zou bedoelen, zou zij 2 maal spreken over éénzelfde zaak, wat overbodig is.

Het is duidelijk, dat wie de kerk des Heeren met geweld of list vervolgt of haar aloude eenheid verscheurt door aan de catholieke leer van apostelen en profeten iets af of toe te doen of zich jegens haar onverschillig gedraagt en zich niet bij haar wenst te voegen, niet behoort te zeggen, dat hij "de gemeenschap der heiligen" belijdt.

56e vr. *Wat gelooft gij aangaande de vergeving der zonden?*

Antw. *Dat God wegens Christus' genoegdoening al mijn zonden, ook mijn zondige aard, waarmee ik mijn leven lang te strijden heb, nimmermeer wil gedenken, maar mij uit genade de gerechtigheid van Christus schenken wil, opdat ik nimmermeer in het gericht Gods kome.*

Toen Luther in het jaar 1505 te Erfurt de hogeschool verliet en monnik werd in het Augustijnerklooster. deed hij dit uit ziele-nood.⁴⁰⁾ Hij was zo bang.⁴¹⁾ De gedachte aan de rechtvaardigheid van God had hem tòch altijd al van jongsaf neergedrukt. Hij vatte die, als kind van z'n tijd, zo op, dat God a.h.w. precies narekende en nawoog wat ieder aan goede werken gedaan en wat hij aan zonden misdreven had en o wee als de weegschaal doorsloeg naar het laatste. Dus Luther was tòch al zo bang, dat hij wel 's "gerechtigheid" van zichzelf tekort zou kunnen komen en wat dan?⁴²⁾ Maar bovendien was hij diep geschokt door twee gebeurtenissen van de laatste tijd. Door de plotselinge dood van z'n vriend Alexis. Als God hèm nu eens weggenomen had? Wat dan? Want God was strikt rechtvaardig. En niet lang daarna werd Luther zelf bijna door de bliksem getroffen. Vlak voor z'n voeten sloeg de bliksem in de grond. Nog groter werd toen z'n onrust en hij zag geen andere uitweg dan het klooster.⁴³⁾ Daar zou hij een volmaakt mens worden, een "heilige" op wie door God niets meer zou kunnen worden aangemerkt. Daar zou hij zonder twijfel vast verzekerd zijn aangaande Gods gunst jegens hem. Dus legde Luther de kloostergelofte af. Nu moest hij wel allerlei nederige karweitjes opknappen: voor portier spelen, de kerk aanvegen, de cellen schoonmaken. (Hij was toen al doctor in de filosofie!) En als dat klaar was, met de bedelzak op de rug de stad in. Om daar allicht oude studievrienden tegen te komen. Wat een vernedering. Zijn cel was klein en laag. Zijn leven hard. Maar hij begeerde niet anders. Zó zou hij immers "heilig" worden en⁴⁴⁾ de zekerheid van z'n zaligheid verkrijgen.⁴⁵⁾ Toch kreeg hij maar geen rust. hoe hij zichzelf ook martelde met werken, vasten, waken.⁴⁶⁾ Z'n gezondheid leed er natuurlijk vreselijk onder. Moedeloos en somber tobde hij echter voort. In het tweede jaar van z'n verblijf in het klooster kwam hij ziek te liggen. Bang en wanhopig lag hij daar. Totdat hij op zekere dag in z'n cel bezoek ontving van een oude medebroeder, aan wie hij z'n nood klaagde. Z'n zonden! Z'n zonden! God was immers strikt rechtvaardig. Luther sidderde als hij aan God dacht en niet minder beefde hij als hij dacht aan Jezus Christus, Gods Zoon, die eens zou wederkomen om te oordelen —. Toen heeft die ouds monnik Luther met weinig woorden getroost. Hij herinnerde de zieke aan z'n Credo. Dat is de Latijnse naam voor de 12 artikelen. Luther had z'n Credo reeds als jongetje op de Latijnse school geleerd, maar in z'n angst en kommer had hij niet gelet op die heerlijke woorden in dat Credo. De oude monnik zei ze voor Luther op:⁴⁷⁾ "Ik geloof de vergeving der zonden".

Hoe kwam Luther toch zo bang?

⁴⁸⁾ Hij was een kind van z'n tijd. 't Was erg donker geworden in de kerk der middeleeuwen.⁴⁹⁾ Men was bijna geheel vergeten wie en hoe God was. De Bijbel was een gesloten boek geworden. Men kende Christus niet meer als de Zaligmaker, die door de Vader uit ontferming gezonden was, niet om te verderven, maar om te behouden, Joh. 9:56. Neen, men zag in Christus bijna uitsluitend de toekomstige rechter, die gereed stond de wereld met zijn oordeel te treffen.⁵⁰⁾ Vandaar dat men de heiligen te hulp riep tegen de toorn van die gevreesde Christus.⁵¹⁾ Vooral moeder Maria werd aangeroepen om toch de toorn van haar Zoon te bedaren. Daarvan werd door het volk in z'n liederen gezongen. "o Maria, stil gij zijn toorn tegen mij". Die totaal verkeerde voorstelling van onze Heiland geven ons de schilderijen uit die dagen nog *te zien*: Christus, de geduchte Rechter! Men zag in Hem niet de Verlosser meer. Toen Luther eens in een processie meeliep, vlak achter "het lichaam des Heeren" en het goed tot hem doordrong, dat daar nu vlak vóór hem, op zo korte afstand, Christus Zelf ging (naar hij meende), kreeg hij het zo benauwd, dat hij zweette van angst. Hij heeft later eens verteld, dat hij in de dagen onder het pausdom nog banger was voor Christus dan voor de satan.

Wat was dat erg.

⁵²⁾ Want daarin bestaat nu juist het grote verschil tussen de kerk en de wereld, dat God aan haar zijn Woord heeft toevertrouwd, waardoor zij mag weten wie en hoe God is, n.l. inderdaad wel rechtvaardig en heilig, maar ook barmhartig en gaarne vergevende.

Dat wisten⁵³⁾ de heidenen niet meer. Diè hadden zich afgoden verzonnen, meedogenloos wreed. De dienst dier goden was ⁵⁴⁾ ontzettend hard. ⁵⁵⁾ Men moest ze met offers te vriend houden, met offers soms wel van mensen, zelfs van z'n eigen kind. Dat was een zware godsdienst. Ook pijnigde en kwelde men wel zichzelf. Om de goden maar gunstig te stemmen.

Maar toen de Heere, onze God (de enige) Zich aan Adam en Eva te kennen gaf als een goede God, deed Hij dat niet, omdat zij Hem vooraf zo hadden gemaakt. De HEERE was zo en is zo. ⁵⁶⁾ Omdat de HEERE goed is van aard, daarom zette Hij hen in een paradijs en daarom spaarde Hij hen, toen ze tegen Hem opstonden en beloofde Hij hun een Verlosser. En met Abraham ging de HEERE om als met een vriend. Hij sloot met hem genadig een verbond, waarbij Hij hem een talrijk zaad beloofde, waarin alle volkeren der aarde zouden gezegend worden, Gen. 22:18, wat vooral vervuld is toen Christus in de wereld kwam. Die kwam ⁵⁷⁾ als een zégen. Ook *met* Mozes ging de HEERE vriendelijk om. Hij deed Zich aan hem kennen ⁵⁸⁾ als "barmhartig en genadig, lankmoedig (d.w.z. geduldig) en groot van weldadigheid en waarheid (trouw); die de weldadigheid bewaart aan vele duizenden; die de ongerechtigheid en overtreding en zonde vergeeft; die de schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaders aan de kinderen en aan de kindskinderen, in het derde en vierde lid (d.w.z. geslacht)", Ex. 34:6, 7. ⁵⁹⁾ De oude kerk ondervond herhaaldelijk, hoe vergevengszind onze God is. Telkens weer vergaf Hij haar afdwalingen. "O HEERE, onze God! Gij hebt hen verhoord; Gij zijt hun geweest een vergevend God, hoewel wraak doende over hunne daden", Ps. 99:8. Want God liet wel niet met Zich sollen. Maar als Hij hen dan voor straf overgaf aan de volkeren, met wier afgoden zij geheuld hadden, en als zij dan in hun ellende tot de HEERE zuchtten, dan gebeurde dit menigmaal: "Toen werd zijn ziel verdrietig over de arbeid (d.w.z. het getob) van Israël", Richt. 10:16. ⁶⁰⁾ Zelfs toen het al heel erg was met Israëls Verbondsverlating, mocht Jesaja spreken: "Zoekt den HEERE terwijl Hij te vinden is, roept Hem aan terwijl Hij nabij is. De goddeloze (in de Israëlietische kerk van Jesaja's dagen) verlate zijn weg en de ongerechte man zijn gedachten en hij bekere zich tot de HEERE, zo zal Hij Zich zijner (d.w.z. over hem) ontfermen en tot onze God, want Hij vergeeft menigvuldiglijk", Jes. 55:6, 7. Totdat God zeer toornig werd. Want zijn geduld is niet onuitputtelijk, Ex. 23:21. Hij laat Zich niet bespotten, Gal. 6:7. ⁶¹⁾ Om de zonden van koning Manasse kwam tenslotte de ballingschap, want de HEERE wilde niet meer vergeven, 2 Kon. 24:3, 4, naar de bedreiging van Deut. 29:20. Maar toen Daniël later in de geschriften van Jeremia las, dat de straftijd voorbij raakte, durfde hij bidden: ⁶²⁾ "Och, HEERE, Gij grote en verschrikkelijke God, die het verbond en de weldadigheid houdt aan die Hem liefhebben en zijn geboden houden. Wij hebben gezondigd..... wij zijn goddeloos geweest..... wij werpen onze smekingen voor uw aangezicht niet neder op onze gerechtigheden, maar op uw barmhartigheden, die groot zijn. O Heere, hoor! O Heere, vergeef!", Dan. 9:2, 4. 5, 15, 18, 19. En de Heere schonk verhooring, zodat Israël straks, in Kanaän weergekeerd. ⁶³⁾ Ps. 85 mocht zingen: "De misdaad uws volks hebt Gij weggenomen, Gij hebt al hun zonden bedekt", Ps. 85:3. Zó'n God is nu de HEERE.

Reeds de oude kerk leerde Hem kennen als een God wel rechtvaardig, maar o zo genadig en barmhartig tevens. Ze moest meermalen ondervinden: "Gij had de mens op ons hoofd doen rijden", om haar eigen schuld, Ps. 66:12. Maar dezelfde goede God, die Mozes zijn wegen bekend maakte, gaf Israël zijn daden te zien, zodat het zong: ⁶⁴⁾ "Barmhartig en genadig is de HEERE, lankmoedig en groot van goedertierenheid. Hij zal niet altoos twisten noch eeuwig de toorn behouden. Hij doet ons niet naar onze zonden en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden. Neen, zo ver het Oosten is van het Westen, zo ver doet Hij onze overtredingen van ons", Ps. 103:7, 8, 9, 10, 12. En verscheidene gelovigen hebben Gods vergevengszindheid in hun leven bijzonder ondervonden. De aartsvaders begingen verschillende zonden, maar de HEERE wilde er in liefde over zwijgen (over het onwaarheid spreken van Abraham en Izaäk b.v.). Ook wilde

Hij de vreselijke zonde van David tegen Uria, de Hethiet, en diens vrouw, nog vergeven, zodat Davids psalmen van die tijd nu nog tot grote vertroosting strekken voor allen, die ernstig vielen. Ps. 32:1: "Welgelukzalig is hij, wiens overtreding vergeven, wiens zonde bedekt is", Ps. 51:19: "De offeranden Gods zijn (geen zelfkastijding en beulpartijen tegen het lichaam, zoals Luther eerst dacht, maar) een gebroken geest: een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God, niet verachten".

Toch was dit alles nog maar schaduw en schemer vergeleken bij het volle licht van Gods barmhartigheid, dat over de aarde opging, ⁶⁵⁾ toen God zijn verbond met de vaderen nakwam en zijn Zoon zond tot een verzoening voor de zonde der gehele wereld, Luc. 1:72; 1 Joh. 2:2. Want dat licht is toen voor Joden en heidenen opgegaan, Luc. 2:32. "De zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle mensen", Tit. 2:11; 3:4. ⁶⁶⁾ Eerst heeft God zijn Zóón gegeven en vrede getekend met de wereld op grond van Christus' volkomen genoegdoening, 2 Cor. 5:19. Daarna heeft God zijn Géést gegeven, die zorgde, dat ijverige boodschappers die vrede Gods alom bekend maakten (zie les 25). Zo ontzaglijk goed is onze God. Ga het maar na in onze eigen geschiedenis. Hij heeft ook ons, die eertijds geen Joden, maar heidenen waren, bevolen tot Hem "Vader" te zeggen. ⁶⁷⁾ God is niet karig. Daarom, zoals wij wel eens zeggen van een lieve vrouw, die o zo goed is voor zieken en die bereid is wel overal te komen helpen en verplegen: "Die vrouw wil alle zieke mensen beter maken", zo schrijft de apostel Paulus van onze goede God: "Welke wil, dat alle mensen (niet alleen Joden) zalig worden en tot kennis der waarheid komen", 1 Tim. 2:4; en ⁶⁸⁾ Petrus schreef: "De Heere is lankmoedig over ons, niet willende, dat enigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekering komen", 2 Petr. 3:9. Ongeveer wat ⁶⁹⁾ Jesaja ook al zei, Jes. 55:6, 7. God is goed.

Is het nu niet erg, wanneer de kerk voor deze goede God kruipt als voor een tyran en beul? Heeft Hij dat aan haar verdiend voor zijn goetdoen? Is dit niet de grootste schat der kerk, ⁷⁰⁾ dat God haar zijn evangelie gaf, *zijn belofte ook van de vergeving der zonden*? Heeft God haar daardoor niet het bloed van zijn lieve Zoon geschonken? Wat zal ⁷¹⁾ de satan dat fijn vinden, wanneer wij die heerlijke *kerkschat* maar ongebruikt laten door te denken, dat wij God de genade der schuldvergiftenis nog moeten ontwingen en afdwingen. Terwijl God Zelf reeds uit ontferming tot ons kwam en ons zijn verbond der genade gaf en ons in de belofte van dat verbond het zoenbloed van Jezus Christus schonk, zodat daardoor reeds de kinderen der kerk geheiligd worden geboren. Het is wel erg donker in de kerk, wanneer die schat onbekend of in onbruik raakt althans.

Ten dage der kerkhervorming is die kostelijke kerkschat herontdekt. Luther heeft het weer uitgebazuind en velen met hem: Wij hebben een genadige God! Het is zijn aard onuitsprekelijk vergevengszind te zijn! De Schrift zegt, dat Hij bereid is ⁷²⁾ onze zonden te bedekken, Ps. 32:1, niet meer te gedènken, Jes. 43:25, onze ongerechtigheden te dèmpen, Micha 7:19, onze zonden achter zijn rùg te werpen, Jes. 38:17. Wat heerlijke uitdrukkingen toch. Neen, we behoeven God niet te vermurwen door onze uitslooverijen. ⁷³⁾ Er is voor ons te doen niets anders overgebleven dan ons te laten vallen en te rusten in het volkomen verzoeningswerk van onze lieve Heiland. ⁷⁴⁾ Wie dat doet, zal niet beschaamd uitkomen. Die behoeft voor God niet bang te zijn en evenmin te vrezen voor de dag van Christus. De Heere Jezus heeft immers Zelf gesproken: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: die mijn woord hoort en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven en komt niet in de verdoemenis, maar is uit de dood overgegaan in het leven", Joh. 5:24.

Maar natuurlijk is het den satan ook goed, wanneer men op een andere manier deze heerlijke schat der kerk, n.l. dat zij een vergevend Vader heeft tot haar God, ongebruikt laat en als renteloos kapitaal laat liggen. Daaraan hebben diè Christenen zich schuldig gemaakt, die in later tijd beweerden, ⁷⁵⁾ dat een zondaar op één bepaald moment vergeving ontvangt van al z'n vroegere, tegenwoordige en toekomstige zonden (sommigen lieten dit zelfs al in de eeuwigheid gebeuren), zodat hij daarna eigenlijk geen vergéving meer nodig heeft, doch alleen maar bewustwording van de vergeving, 't Ging er dus maar om, of men zo'n moment gehad had. Hieraan werd dan wel een tweede dwaling verbonden, n.l. ⁷⁶⁾ dat de gelovigen eigenlijk ook niet meer zondigen, n.l. (naar

men zei) in hun betere deel, in hun volmaakte kern, in hun wedergeboren ik. De laatste idee herinnert sterk aan die, welke de apostel Johannes afwijst (zie over de Gnostieken bij Z. 14 en Z. 15, vr. 43). Toch heeft men deze dwaling zoeken te steunen met een beroep op een woord juist van de apostel Johannes, n.l. ⁷⁷⁾ 1 Joh. 3:9 "Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet" (zie ook 1 Joh. 5:18).

⁷⁸⁾ Nu kunnen we allereerst in de Schrift over zulk een vergeving, die reeds in de eeuwigheid zou hebben plaats gehad, niets lezen. Geen wonder, ⁷⁹⁾ want zonden, die niet of nog niet bedreven zijn, kunnen ook niet worden vergeven. ⁸⁰⁾ Evenmin kent de Schrift zo'n totale vergeving voor het gehele verdere leven; waarvan men zich dan later, als er kwaad gedaan is, alleen maar bewust zou behoeven te worden, ⁸¹⁾ Deze dwaling lijkt veel op de Roomse aflaatleer (die ook van vergeving voor toekomstige zonden spreekt). ⁸²⁾ Onze Heiland beval ons niet dagelijks te bidden: "Vader, maak ons onze (vroegere) vergeving bewust", maar: "Vader, vergéef ons (thans) onze schulden, onze zonden", Matth. 6:12; Luc. 11:4. Echt vergeven. De heiligen bidden ook: "Om uws naams wil, HEERE, zo vergeef mijn ongerechtigheid, want die is groot", Ps. 25: 11. Zo moeten wij ook doen. Zoals onder het O.T. iemand, die gezondigd had, z'n zonde moest belijden, en de schade (als hij b.v. iets gestolen had) herstellen en dan tot de HEERE mocht gaan met een offerdier en op de kop van dat dier zijn hand mocht leggen en de HEERE beloofde: "Het zal hem vergeven worden", Lev. 4:4, 20; 5:16, zo moeten ook wij thans onze zonden belijden en laten en mogen wij er vergeving voor vragen bij onze hemelse Vader met een beroep op het zoenbloed van Christus, waarvan Gods eigen Woord belooft, dat het ons dan van elke zonde reinigt, 1 Joh. 1:7. In de weg van het geloof in die belofte schenkt God ons dan echt vergeving.

En wat dat andere aangaat, die idee, dat er tenminste een volmaakt stukje in de gelovigen zou zijn, waar zij niet zondigen, men moet zich daarvoor vooral niet op de apostel Johannes beroepen, want diè heeft juist zulke mensen, die beweerden, dat zij niet meer zondigden (vermoedelijk volgens hen ook in zo'n hoger, verheven deel dan), uitgemaakt voor ⁸³⁾ verleiders, 1 Joh. 1:8, 10, en aan de gemeenteleden, die trouw gebleven waren en zich door deze dwaalleer niet hadden laten meetrone, schreef hij juist: ⁸⁴⁾ "Mijn kinderkens, ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt; en indien iemand gezondigd heeft (óf dus de apostel dit mogelijk achtte!) wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige", 1 Joh. 2:1. Wat zou de Heere Jezus hierboven nog moeten doen voor mensen met zo'n volmaakte kern? En ook ⁸⁵⁾ de apostel Paulus weet van zo'n totale of gedeeltelijke volmaaktheid der gelovigen niets, maar klaagt (vooral in Rom. 7) steen en been over onze zonden, die we toch telkens weer doen. Hoe komt dat? Door de macht van de zonde, waarvan Paulus weliswaar zo'n afkeer heeft, dat hij zich geheel tegenover haar stelt en zelfs zegt: ⁸⁶⁾ "ik doe dat verkeerde telkens niet, maar de zènde, die in mij woont". Maar ⁸⁷⁾ daarmee ontslaat hij zichzelf niet van de aansprakelijkheid voor dat kwade, ⁸⁸⁾ want hij schrijft evenzeer: "Hetgeen ik haat, dat doe ik", ja hij roept uit: "Ik, ellendig mens". ⁸⁹⁾ Te spreken over het "ik" van een mens als een deel van die mens is overigens ook dwaasheid, want ⁹⁰⁾ "ik" betekent niet een stukje van een mens, maar "ik" betekent gewoon eerste persoon enkelvoud en duidt dan een gehele mens aan, tegen wie men aan kan stoten of op z'n tenen trappen, zodat hij zegt: "Pas op, dat ben ik". Die macht der zonde of die zonde noemt Paulus ook wel ⁹¹⁾ z'n vlees. ⁹²⁾ Hij bedoelt daarmee hetzelfde als wat de catechismus hier noemt onze "zondige aard, waarmee we ons leven lang te strijden hebben". Wij spraken daarover bij de Zondagen 2-4. Over die zondige aard, die hem telkens belette aan z'n goede voornemens volkomen uitvoering te geven, was Paulus bedroefd. (Wij denken b.v. aan de "verbittering" tussen hem en Barnabas, Hand. 15:39, en aan z'n driftige uitval tegen de hogepriester, 23:3). Toch troostte Paulus zich, want al was er aan hem niets volmaakt, ⁹³⁾ hij had een volmaakte Zaligmaker, Jezus Christus, 7:25, op Wie al zijn hoop was, zodat hij tot de conclusie durfde komen: ⁹⁴⁾ "Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn", Rom. 8:1. Immers dat is het wat wij uit Rom. 7 en 8 leren: ⁹⁵⁾ God laat zijn gelovigen nooit verloren gaan. Ook al zondigen zij, ⁹⁶⁾ ze zondigen niet van harte, ze haten de zonde als een vijandelijke macht in hun leven; ook al glijden ze soms uit, ze

blijven niet in de zonde liggen, ze hebben er geen vermaak in. ⁹⁷⁾ Hetzelfde is ook de eenvoudige bedoeling van de apostel in 1 Joh. 3:9 met de woorden: "Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet". ⁹⁸⁾ De kantt. der St. V. geeft deze juiste verklaring: Ieder, die door het Woord en de Geest Gods wedergeboren (d.w.z. bekeerd) is, laat de zonde niet meer over zich héersen. Hij is geen diènstknecht der zonde meer. Hij heeft in haar geen schik meer, geen plezier.

Om te beantwoorden:

- 1) Belijden we in de 12 artikelen slechts een déél van de leer der zaligheid of die ganse leer?
- 2) Wat volgt daaruit?
- 3) Waar worden die weldaden (de gemeenschap der heiligen, de vergeving der zonden, de wederopstanding des vleses en het eeuwige leven) in de 12 artikelen beleden?
- 4) Wat leren we daaruit?
- 5) Wie de kerk versmaadt en toch de weldaden, die aan de kerk geschonken zijn, wil hebben — hoe eigenwillig handelt zo iemand?
- 6) Kunt ge een voorbeeld van zulke eigenwilligheid noemen uit het N.T.?

Vr. en antw. 55.

- 7) Welke is de oorspronkelijke betekenis van de woorden: Ik geloof de gemeenschap der heiligen?
- 8) Hoe zijn deze woorden wèl reeds vroeg opgevat?
- 9) Waarom is deze verklaring van dit artikel niet meteen af te keuren?
- 10) Hoe zijn deze woorden later misbruikt?
- 11) Naar welke orde behandelt de catechismus deze woorden?
- 12) Tussen hoevelerlei gemeenschap is er te onderscheiden bij een huwelijk?
- 13) Hoe wordt de kerk des Heeren ook genoemd?
- 14) Wanneer zal er volle gemeenschap zijn tussen Christus en zijn kerk?
- 15) Hoe zal dat zijn?
- 16) Waar is Christus thans?
- 17) Is er thans toch gemeenschap tussen Christus en ons?
- 18) Kunt ge verschillende dingen noemen, waaruit dat blijkt?
- 19) Welke plaats heeft Christus ook bij ons?
- 20) Hoe woont Hij ook in ons hart?
- 21) Met welke beelden beschrijft de Schrift de gemeenschap tussen Christus en ons?
- 22) Waardoor wordt onze geloofsgemeenschap met Christus ook gesterkt?
- 23) Welke leden der kerk delen in de beloftegemeenschap met Christus?
- 24) Welke in de geloofsgemeenschap?
- 25) Wat bedoelt de catechismus, als hij zegt, dat de gelovigen niet alleen "allen tezamen", maar ook "ieder voor zich" aan Christus en zijn weldaden gemeenschap hebben?
- 26) Aan welk beeld, behalve aan dat van het huwelijk, moeten we hier nog meer denken?
- 27) Waarom mogen kerkleden niet twisten om de voorrang?
- 28) Hoe noemde de Heere Jezus ons allen?
- 29) En wat beval Hij ons?

- 30) Waarin toont zich de onderlinge gemeenschap der heiligen?
- 31) In welk hoofdstuk der Schrift wordt dit heerlijk beschreven?
- 32) Wat deden de Christenen van Hand. 2 met elkaar en voor elkaar?
- 33) Welke belofte van Christus werd ook in later eeuwen wel vervuld in de weg van de gemeenschap der heiligen met elkaar?
- 34) Wanneer wordt die gemeenschap der heiligen het schoonst gezien?
- 35) Welk recht heeft Christus aan zijn heiligen op elke plaats gegeven?
- 36) Wanneer de gelovigen samenkomen tot de dienst des Woords op de rustdag — wie onderwijst dan allen?
- 37) Wat bezielt allen?
- 38) Wat ontvangen allen?
- 39) Wat vormen ze met z'n allen?

Vr. en antw. 56.

- 40) Waarom ging Luther in het klooster?
- 41) Wat had hem altijd al neergedrukt?
- 42) Door welke twee gebeurtenissen was Luther bovendien geschokt?
- 43) Wat hoopte hij in het klooster te worden?
- 44) Wat hoopte hij daar te krijgen?
- 45) Maar kreeg hij rust?
- 46) Bleef hij gezond?
- 47) Wat zei toen die oude monnik tot hem?
- 48) Hoe kwam Luther zo bang?
- 49) Waarom was het in de kerk der middeleeuwen zo donker geworden?
- 50) Wie riep men tegen de toorn van Christus te hulp?
- 51) Welke heilige vooral?
- 52) Waarom was dit nu zo erg?
- 53) Wie wisten helemaal niet meer, dat God zowel barmhartig als rechtvaardig is?
- 54) Hoe was de dienst der afgoden?
- 55) Waarom?
- 56) Waarom zette God Adam en Eva in zo'n heerlijk paradijs? Soms omdat zij Hem vooraf gunstig en goed hadden gestemd?
- 57) Als hoedanig zou Christus volgens Gods belofte aan Abraham in de wereld komen?
- 58) Hoe gaf God Zich aan Mozes te kennen?
- 59) Wat ondervond de oude kerk herhaaldelijk, wanneer ze had gezondigd?
- 60) Wat sprak Jesaja zelfs in de dagen van ernstige verbondsverlating?
- 61) Om welke zonden werd God zo toornig, dat Hij niet meer wilde vergeven?
- 62) Wat bad Daniël tegen het einde der ballingschapsjaren?
- 63) Wat mocht Israël toen in Kanaän zingen?
- 64) Wat vertelt Ps. 103 ons over de HEERE?
- 65) Maar wanneer heeft God Zich het allerheerlijkst doen kennen als een barmhartig Vader?
- 66) Wie is eerst door Hem gezonden en Wie daarna?
- 67) Is God karig om mensen te verlossen? Wat zegt Paulus daarvan?

- 68) Wat zegt Petrus daarvan?
- 69) Wie sprak ook al zo?
- 70) Wat is de grootste schat der kerk?
- 71) Wie zal het wel fijn vinden, als wij die kerkschat ongebruikt laten?
- 72) Welke heerlijke uitdrukkingen gebruikt de Schrift nog méér voor het vergeven van zonden?
- 73) Wat is voor ons alleen overgebleven?
- 74) Wanneer we dat doen, zullen we dan nog veroordeeld worden? Wat zei de Heere Jezus daarvan?
- 75) Welke dwaalleer is er in later tijd over de vergeving van zonden verkondigd?
- 76) Welke andere dwaling werd daaraan wel verbonden?
- 77) Op welk woord van Johannes beriep men zich?
- 78) Spreekt de Schrift van zondenvergeving reeds in de eeuwigheid?
- 79) Waarom natuurlijk niet?
- 80) Spreekt de Schrift van een zondenvergeving voor eens en voor goed voor heel het leven?
- 81) Waarop lijkt die dwaling?
- 82) Wat beval de Heiland ons aangaande de zondenvergeving wel en wat niet te bidden?
- 83) En hoe noemde de apostel Johannes juist zulke mensen, die beweerden, dat zij eigenlijk niet meer zondigden?
- 84) En uit welke woorden van Johannes blijkt, dat hij juist ernstig rekening hield met mogelijke zonden der gelovigen en met de verzoening daarvan?
- 85) Spreekt de apostel Paulus in Rom. 7 er over, dat de gelovigen toch eigenlijk volmaakt zijn?
- 86) Maar welke twee stelt hij toch wel tegenover elkaar om z'n afschuw van de zonde te kennen te geven?
- 87) Wil hij daardoor zeggen, dat zijn "ik" niet aansprakelijk is voor het kwade, dat hij doet?
- 88) Waaruit blijkt dat?
- 89) Is het wel goed om te spreken over "ik" als een deel van de mens?
- 90) Wat betekent het woord "ik" eenvoudig?
- 91) Hoe noemt Paulus die zonde, die in hem woont, ook wel?
- 92) Wat bedoelt hij daarmee, dat onze catechismus hier ook noemt?
- 93) Op wie was alleen Paulus' hoop gevestigd?
- 94) Tot welke conclusie durfde hij daarom komen?
- 95) Wat leren wij uit Rom. 7 en 8? Laat God zijn gelovigen ooit verloren gaan, ook al zijn ze verre van volmaakt?
- 96) Hoè zondigen de gelovigen dan?
- 97) Bedoelt de apostel Johannes dat ook in 1 Joh. 3:9 met de woorden: "Een iegelijk, die uit God geboren is, zondigt niet"?
- 98) Welke verklaring geeft de kantt. der St. V. van deze woorden?

Schriftplaatsen:

Ps. 133:1. Ziet, hoe goed en hoe liefelijk is het, als broeders ook samenwonen.

Matth. 23:8. Doch gij zult niet Rabbi genaamd worden, want Eén is uw Meester, namelijk Christus, en gij zijt allen broeders.

Marc. 10:29, 30. Voorwaar, voorwaar zeg Ik ulieden: er is niemand, die verlaten heeft huis of broeders of zusters of vader of moeder of vrouw of kinderen of akkers om Mij nentwil en des evangelies wil, of hij ontvangt honderdvoud, nu in deze tijd, huizen en broeders en zusters en moeders en kinderen en akkers met de vervolgingen en in de toekomstende eeuw het eeuwige leven.

Ef. 4:1-7. Als gevangene in de Heere vermaan ik u dan te wandelen waardig der roeping, waarmee gij geroepen zijt, met alle nederigheid en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid, en elkander in liefde te verdragen en u te beijveren de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes: één lichaam en één Geest, gelijk gij ook geroepen zijt in de éne hoop uwer roeping, één Heere, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen. Maar aan een ieder onzer afzonderlijk is de genade gegeven naar de mate, waarin Christus haar schenkt, N. V.

Ef. 5:23. Want de man is het hoofd van zijn vrouw evenals Christus het hoofd is zijner gemeente, Hij is het, die zijn lichaam in stand houdt. N. V.

1 Cor. 1:9. God is getrouw, door Wie gij zijt geroepen tot gemeenschap met zijn Zoon Jezus Christus, onze Heere.

Ps. 130:3, 4. Zo Gij, HEERE, de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan? Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt.

Ps. 51:19. De offeranden Gods zijn een gebroken geest; een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God, niet verachten.

Joh. 5:24. Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, wie mijn woord hoort en Hem gelooft, die Mij gezonden heeft, heeft het eeuwige leven en komt niet in het oordeel, want hij is overgegaan uit de dood in het leven. N. V.

1 Joh. 1:9. Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve en ons reinige van alle ongerechtigheid.

Nalezen:

Hand. 2:37-47. Petrus had z'n Joodse toehoorders op de Pinksterdag een grote zonde verweten. Zij hadden hun eigen Messias ter dood gebracht, vs. 23, 36. Toch predikte hij hun vergeving der zonden, vs. 38. Toen door deze schokkende, maar lieflijke prediking velen werden toegebracht, ontstond er een heerlijk gemeenschapsleven.

LES 28. [Zondag 22]

57e vr. Wat troost geeft u de opstanding des vleses?

Antw. Dat niet alleen mijn ziel na dit leven terstond tot Christus, haar Hoofd, zal opgenomen worden, maar dat ook dit mijn vlees, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, wederom met mijn ziel verenigd en aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig zal worden.

Wanneer onze voorouders, die behoorden tot de kerk der middeleeuwen, aan de wederkomst van Christus dachten, dan beefden ze vaak. Geen wonder. Ze kenden de Heere Jezus niet meer als een algenoegzame Zaligmaker. Voor z'n zaligheid moest een mens zelf maar zorgen door veel goede werken te doen, dachten ze, en in Christus zagen ze voornamelijk de Réchter, die gereed stond om die werken, die "gerechtigheid", te óórdelen. Denk aan Luther (zie bij vr. 56). Vooral toen het tegen¹⁾ het jaar 1000 liep, was men erg bang. In het boek der Openbaring werd de duur van de nieuwtestamentische kerk immers aangeduid als een periode van duizend jaren. In plaats, dat men dit getal duizend nu echter, zoals dat met de getallen van het boek der Openbaring behoort, als een niet-eigenlijk getal opvatte, meende men, dat die periode inderdaad duizend echte jaren zou duren en dat dus precies in het jaar 1000 de Heere Jezus zou wederkomen. Maar er gebeurde niets. Toen dacht men, dat het in het jaar 1033 zijn zou, omdat de Heere Jezus op zijn 33e jaar naar de hemel was gegaan. Toen er ook in 1033 niets gebeurde, was men weer beducht voor ²⁾ het jaar 1260, omdat de periode der nieuwtestamentische kerk ook wordt aangeduid met 1260 dagen, Openb. 12:6 (3 1/2 dag of jaar is 42 maanden, is 42 x 30 = 1260 dagen of jaren).

Toch was er in die middeleeuwse gedachten over de getallen 1000 en 1260 wel iets goeds. ³⁾ Dat men die getallen opvatte als eigenlijke getallen, was verkeerd. Maar ⁴⁾ dat men de 1000 en 1260 jaren aanzag als aanduidingen van de duur der nieuwtestamentische periode, ongeveer van Christus' hemelvaart tot zijn wederkomst, dat was goed.

Dat goede wordt niet gevonden⁵⁾ bij het latere Chiliasme, waarover we volgens afspraak (bij vr. 52) hier zouden spreken. "Wat de Chiliasten beweren komt hoofdzakelijk hierop neer: ⁶⁾ Zij zijn van mening, dat de Heere Jezus straks zal wederkomen om eerst een vrederijk hier op aarde te stichten, dat 1000 jaar duren zal (in het Grieks is 1000: chilioi, vandaar de naam Chiliasten) en pas daarna zal het laatste oordeel plaats hebben. Dus eerst zal Christus wederkomen en de satan binden en 1000 jaar in bedwang houden. Tijdens die 1000 jaar zal Hij met zijn gelovigen, die Hij vooraf, voor zover overleden, alle heeft opgewekt, op deze aarde een heerlijk vrederijk hebben. En daarna zal de satan ontbonden worden en de volkeren tegen Christus en zijn gelovigen opzetten. Doch Christus zal overwinnen en zijn vijanden in de poel des vuurs werpen. Men beroept zich, voor deze verwachting van een 1000-jarig rijk op aarde tussen Christus' wederkomst en het laatste oordeel, ⁷⁾ op Openbaring 20:1-6.

Dit Schriftgedeelte luidt aldus: "En ik zag een engel nederdalen uit de hemel met de sleutel des afgronds en een grote keten in zijn hand; en hij greep de draak, de oude slang, dat is de duivel en de satan, en hij bond hem duizend jaren en hij wierp hem in de afgrond en hij sloot en verzegelde die boven hem, opdat hij de volkeren niet meer zou verleiden, voordat de duizend jaren voleindigd waren; daarna moet hij voor een korte tijd worden losgelaten. En ik zag tronen en zij zetten zich daarop en het oordeel werd hun gegeven; en ik zag de zielen van hen, die onthoofd waren om het getuigenis van Jezus en om het Woord van God en die noch het beest noch zijn beeld hadden aanbeden en die het merkteken niet op hun voorhoofd en op hun hand ontvangen hadden; en zij werden weder levend en werden koningen met Christus, duizend jaren lang. De overige doden werden niet weder levend, voordat de duizend jaren voleindigd waren. Dit is de eerste opstanding. *Zalig* en heilig is hij, die deel heeft aan de eerste opstanding: over hen heeft de tweede dood geen macht, maar zij zullen priesters zijn van God en van Christus en zij zullen met Hem koningen zijn, duizend jaren", N. V.

We moeten bij het lezen van dit Schriftdeel vooral niet alleen maar op de klank afgaan, maar letten op het gehele boek, waarin het staat. ⁸⁾ Openbaring aan Johannes is n.l. een enigszins ander boek dan b.v. Handelingen. In Handelingen wordt ons verhaald wat er in de eerste dertig jaren na 's Heeren hemelvaart aan uitbreiding van de kerk heeft plaats gehad. Dat wordt daar dan alles successievelijk in beschreven, het een na het ander, in tijdrekenkundige volgorde. Maar Openbaring is een ander boek. Ten eerste worden daarin vooral vermeld dingen, die nog geschieden moesten, toen Johannes z'n boek schreef, 1:1. Maar bovendien stelt Openbaring ons die toekomstige gebeurtenissen niet alle precies op de rij af voor ogen, de ene nauwkeurig na de andere, dus eerst wat er in de 2e eeuw zou geschieden, dan wat er in de 3e eeuw zou gebeuren, dan de 4e, de 5e eeuw, enz., zodat we vandaag zouden beleven wat er in Openb. zoveel vs. zoveel staat, maar over 25 jaar een paar verzen verder zouden zijn. Zo'n boek is Openbaring niet. ⁹⁾ De gebeurtenissen van Handelingen vallen na elkaar, die van Openbaring soms naast elkaar. Wie Openbaring leest, ziet dat we daarin soms gedeelten vòòr ons vinden, die gelijkelijk ¹⁰⁾ op Christus' wederkomst uitlopen. Zie b.v. Openb. 19 en 20. Eerst zien we in Openb. 19, hoe Christus wederkomt en de ontrouwe Christenvolken straft, daarna in Openb. 20, hoe Hij de heidenen straft. Maar beide hoofdstukken lopen uit op hetzelfde einde, de straf in de poel des vuurs, 19:20; 20:15, en wat in deze hoofdstukken beschreven wordt moet dus, althans gedeeltelijk, wel terzelfdertijd plaats hebben. We mogen dus niet zomaar zeggen, dat Openb. 20:1-6 ons verhaalt wat er geschieden zal na het slot van Openb. 19, na Christus' wederkomst en bestraffing der Christenvolken.

Wanneer we nu met dit karakter van het boek der Openbaring rekening houden en thans speciaal op Openb. 20 letten, ontdekken we terstond, dat ons in dit hoofdstuk een beschrijving wordt geboden van hetgeen ¹¹⁾ niet maar alleen in een zeker tijdperk aan het einde der geschiedenis zal plaats hebben, maar van héél de tijd tussen Christus' hemelvaart en wederkomst. Het geeft een overzicht van heel de nieuwtestamentische geschiedenis. Het getal 1000 is n.l. inderdaad net zo'n getal als 1260, waarvan we in Openb. 11 en 12 lezen, dat er de tijdsduur der nieuwtestamentische kerk mee bedoeld wordt. Zo is ook de 1000-jarige binding van de satan reeds heel vroeg begonnen. ¹²⁾ Op Golgotha heeft onze Heiland reeds over satans macht getriumfeerd, Col. 2:15. Maar daarna heeft Christus die overwinning voortgezet. ¹³⁾ Hij heeft n.l. door middel van de evangelieprediking de invloed van satan in de heidenlanden teruggedrongen. Want de Schrift leert toch, dat die heidenwereld in 't bijzonder in satans macht was. Toen Paulus tot apostel der heidenen werd geroepen, zei de Heere Jezus, dat Hij dit deed "om hun ogen te openen en hen te bekeren van de duisternis tot het licht en van de macht des satans tot God", Hand. 26:18; Ef. 2:2. Van toenaf zouden de heidenlanden dus niet meer satans onbetwiste domein zijn. Wij zijn daarvan zelf het bewijs. Terwijl onze voorouders nog duisternis en heidendom waren, zijn wij thans "kinderen des lichts", Ef. 5:8; 1 Thess. 5:4, 5. ¹⁴⁾ Vooral in Europa heeft Christus aan satans macht een halt toegeroepen, zodat hij de volkeren (men mag ook vertalen "heidenen"; in het Grieks staat in Openb. 20:3, 8 hetzelfde woord als in Hand. 26: 17 voor "heidenen") "niet meer zou verleiden". We zien in onze dagen alweer het tegendeel plaats hebben. ¹⁵⁾ De macht van Christus door het Woord over vele volkeren mindert snel. Volkeren, die tot voor kort de kennis des evangelies nog bezaten, zijn thans bijna geheel ontkerstend en verheidenst. ¹⁶⁾ Dat is de ontbinding van satan, waarvan Openb. 20:3, 7, 8 spreekt. Terwijl in het begin onzer Christelijke jaartelling de kerk al groter en het heidendom al kleiner werd (dat was de binding van satan) gaat het nu precies andersom, want de kerk wordt thans al kleiner en het heidendom al groter (dat is de ontbinding van satan). ¹⁷⁾ De kerk zal het al benauwder krijgen, waarvan alleen God haar kan en zal verlossen. 20:9. ¹⁸⁾ Dan zal het laatste oordeel volgen en zullen alle vijanden van God en zijn kerk worden geworpen "in de poel des vuurs, dit is de tweede dood", 20:14. Dit is de straf in de hel, waarover wij bij Z. 4 gesproken hebben.

Johannes moest dus melden, dat er in die 1000 jaren vreselijke dingen zouden gebeuren. Om voor te sidderen. Daarom heeft hij ons bij voorbaat mogen troosten. Dat geschiedt in het boek der Openbaring wel vaker. Telkens als er dan weer iets heel ergs op komst is, worden we bij voorbaat getroost, b.v. in Openb. 7 en 14 waar God ons,

alvorens de weeën worden beschreven, de schare van verlost en laat zien, die niemand uit zijn hand rukken kan. Zo ook hier in Openb. 20.¹⁹⁾ Gedurende die 1000 jaren zullen de gelovigen, ook al zijn ze om hun verzet tegen de vijandige machten ter dood gebracht, veilig bij hun Heere zijn in de hemel. Zoals Paulus ook al schreef: "ontbonden te worden en met Christus te zijn is zeer verre het beste", Filipp. 1:23. Ja, door Johannes worden wij hier zó heerlijk over ons sterven vertroost, dat hij de dood der gelovigen noemt "de eerste opstanding", 20:5, d.w.z. hij is voor hen een doorgang ten eeuwigen leven (zie bij vr. 42). De doden, die in Christus hebben geloofd, gaan naar hun Heere Jezus toe en genieten daar in de periode tussen hun sterven en wederopstanding uit het graf reeds mee van zijn hemelse heerlijkheid, 20:4. Wat een verschil tussen hen en de ongelovigen, wanneer zij sterven. Diè gaan dan nièt naar Jezus toe.²⁰⁾ Johannes noemt hen "de overigen der doden". Zij werden niet weer "levend" vóór de 1000 jaren om waren, d.w.z. dat zij niet deelden in de heerlijkheid bij Christus met de gelovige ontslapenen. Over hùn toestand tussen dood en laatste oordeel zegt Openb. 20 niets. Wel, dat zij tenslotte met alle mensen, uit de aarde en uit de zee, zullen moeten opstaan en voor Gods rechterstoel staan en dat zij dan in de hel geworpen zullen worden, 20:11-15.

We zien nu, waarover Openb. 20:1-6 nièt spreekt en waarover wèl. Het spreekt niet over een 1000-jarig vrede-rijk op aarde aan het einde der tijden voor Christus en voor de gelovigen, die dan vooraf door Hem zouden zijn opgewekt uit hun graf. Openb. 20:1-6 spréékt niet over levenden, maar over doden. De gelovigen zijn na hun onthoofding bij Christus, 20:4, dus in de hemel en niet op de aarde. Ook later worden ze nogmaals uitdrukkelijk "doden" genoemd. Wanneer de ongelovigen immers worden aan geduid als "de òverige doden", 20:5. De Chiliasten zouden ons door hun verkeerde lezen van deze verzen beroven van²¹⁾ een Schriftgedeelte, dat ons juist zo heerlijk vertroosten wil over de dood. Hier is juist voor de kerk der ganse nieuwtestamentische periode neergeschreven, dat haar leden, die in de Heere ontsliepen, in de hemel zijn, bij Christus, en mee genieten van zijn vorstelijke heerlijkheid aldaar. Kortom,²²⁾ op grond van Schriftplaatsen als deze belijdt de kerk hier in Zondag 22, "dat mijn ziel na dit leven terstond tot Christus, haar Hoofd, zal opgenomen worden".

De betekenis van deze laatste woorden is duidelijk. Onze voorouders hebben daarmee willen belijden wat God hun in zijn Woord leerde omtrent de doden, die in de Heere Jezus ontsliepen. Dat is de bedoeling van die woorden.

In de Schrift vinden we het woord "ziel" echter dikwijls heel anders gebruikt. In het scheppingsverhaal zegt ze reeds, dat God "de mens geformeerd had uit het stof der aarde en in zijn neusgaten geblazen de adem des levens; also werd de mens tot ²³⁾ een levende ziel", Gen. 2:7. Ook later duidt ze met het woord "ziel" meermalen de ganse mens aan en niet maar een zeker deel van ons.²⁴⁾ We lezen b.v. dat in de ark van Noach acht zielen werden behouden, 1 Petr. 3:20, dat Jacob in Egypte kwam met zeventig zielen, Gen. 46:27, enz. Ziel betekent dan mens. Van deze ziel lezen we in de Schrift, dat zij eet: "de ziel, die daarvan eet, zal haar ongerechtigheid dragen", Lev. 7:18; ook dat zij zich verontreinigt door aanraking: "en gij zult Uw ziel niet verontreinigen aan enig kruipend gedierte, dat zich op aarde roert", 11:44; ook lezen we, dat die ziel bloed bezit: "Ik zal het bloed uwer zielen eisen van dieren en mensen", Gen. 9:5.²⁵⁾ Zo'n ziel kan ook geslagen worden, Num. 35:15, of gestolen en gebonden worden en in de gevangenis terechtkomen, Deut. 24:7. "Zijn ziel kwam in de ijzers" verhaalt Ps. 105:18 van Jozef. Onze St. V. geeft dat weer door: "zijn persoon kwam in de ijzers". Zo zouden wij het tegenwoordig inderdaad zeggen; maar in het Hebreeuws staat toch "zijn *ziel*". Zo *heek de Heere* Jezus eens gezegd: "Wat baat het een mens, als hij de gehele wereld gewint en lijdt schade zijner ziel?", Matth. 16:26.²⁶⁾ Dat betekent: wat heeft een mens aan het bezit van de hele wereld als hij zichzelf verliest! Lucas geeft diezelfde waarheid n.l. aldus weer: "Wat baat het een mens, die de gehele wereld zou winnen en zichzelf verliezen of schade zijnszelfs lijden?", Luc. 9:25. Ook hier is ziel dus weer zoveel als de gehele mens, hijzelf, z'n persoon. Zie ook in de psalmen. Wanneer we daarin de uitdrukking "mijn ziel" aantreffen, kunnen we haar vaak het best opvatten als:²⁷⁾ ik of: mij, mijn persoon. B.v.

Ps. 116. De dichter was door ziekte of anderszins, bijna gestorven. Hij vreesde zo voor de dood. Die had hem bijna in z'n macht gehad. Maar hij smeekte: "Och, HEERE, bevrijd mijn ziel", ²⁸⁾ d.w.z. red mijn persoon, red mij. Toen verhoorde God hem en hij mocht God aldus prijzen: Gij hebt mijn ziel gered van graf en dood, zodat ik nog wat in het land der levenden mag blijven, Ps. 116:8, 9. "Mijn ziel" is dan niet een apart deel van de mens, dat bijzonder de moeite van het redden waard zou zijn, maar de gehele mens. Lees de kantt. der St. V. De dichter van Ps. 16 zei: "Gij zult mijn ziel in de hel (het graf) niet verlaten". Volgens Petrus zijn deze woorden vervuld in de opstanding van de Christus, "omdat Hij niet aan het dodenrijk is overgelaten noch zijn vlees ontbinding heeft gezien", Hand. 2:31, N. V. ²⁹⁾ "Mijn ziel" betekent in Ps. 16 dus zoveel als mij, mijn persoon, ja *wij* zouden bepaald zeggen: mijn lichaam. Lees ook hier de kantt. der St. V. De Schrift spreekt dan ook wel van een ziel, die zondigt en die sterft en die dood is, Lev. 21:11; Num. 6:6; Ez. 18:4, 20. ³⁰⁾ Israëls hogepriester mocht geen "dode ziel" aanraken. Soms vertaalt men dat door: een dood lichaam, soms door: een lijk. En dat is begrijpelijk. Maar in het Hebreeuws staat toch: dode ziel. ³¹⁾ We leren hieruit, dat volgens de Schrift de ganse mens onder het oordeel des doods komt. De mens, die eerst een levende ziel was, wordt een dode ziel. Er is aan de mens niets, dat niet onder de straf op de zonde valt, ook geen apart deel van die mens, dat "ziel" heten zou en dat van nature verhevener zijn zou dan de rest of dat zelfs van Goddelijke oorsprong zou zijn tegenover de rest, die maar aards zou zijn of Geestelijk tegenover een vleselijke rest. Van zulk een tegenstelling in de mens willen we niets weten (zie Z. 14 en 16). Het woord ziel is in de Schrift in het geheel niet een apart woord, dat in 't bijzonder voor zo iets hoogs in de mens wordt gereserveerd en gebruikt.

Dat geldt ook voor een andere betekenis van het woord ziel, die zeer dicht bij de vorige komt, zodat ze er vaak nauwelijks van te onderscheiden is. ³²⁾ Soms betekent ziel ongeveer wat wij verstand of gevoel of geheugen zouden noemen. Zo zei Mozes b.v. tot de Israëlieten: "Legt gij dan deze mijn woorden in uw hart en in uw ziel", Deut. 10:16. Telkens lezen we, dat iemands ziel neergebogen is of bedroefd en dat iemand dan zichzelf moed insprekt door tot zijn ziel te spreken, 2 Kon. 4:27; Ps. 42:12. De Heere Jezus klaagde in de hof van Gethsémane: "Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe", Matth. 26:38. De Jeruzalemse Christengemeente was "één hart en ziel", Hand 4:32, d.w.z. aller gedachten en begeerten waren eender. "Mijn ziel" wordt wel vervangen door "al wat binnen in mij is", Ps. 103:1, Soms kunnen we het woord ziel het best vertalen door leven. Zo vertelde de Amalekiet aan David, dat Saul op Gilboa aan hem gevraagd had hem te doden "want mijn leven is nog gans in mij", 2 Sam. 1:9 St. V. Maar in 't Hebreeuws staat dan toch: "mijn ziel". ³³⁾ Abigail wenste David toe, dat God "zijn ziel", d.w.z. zijn leven, veilig mocht bewaren, maar dat Hij de ziel, het leven, van Davids vijanden zou wegslingeren. Hetgeen ook uitgekomen is, want Davids vijanden zijn alle een kwade dood gestorven; Nabal, Saul, Isboseth, Absalom, Joab, Simeï, 1 Sam. 25:29. De Heere Jezus zei: "Wie zijn leven verliezen zal om Mij nientwil, die zal het behouden", Luc. 9:24. Voor "leven" gebruikt Lucas dan het gewone woord voor "ziel", dat hij in vs. 25 echter, zoals we zagen, weergeeft door "zichzelf". In ieder geval wijst ook deze betekenis van het woord "ziel" beslist niet naar een apart verheven plekje of deel van een mens. Door de zonde zijn wij geheel en al bedorven, ook ons diepste innerlijk, en liggen wij geheel en al onder het oordeel des doods, hetgeen ook aan óns nog voltrokken wordt, wanneer wij sterven, Gen. 2:17; Rom. 5:12; 1 Petr. 4:6.

Toch moeten wij ons, anderzijds, door een boosaardig beroep op deze manier van spreken der Schrift over de ziel, die sterft en die verloren kan worden, niet laten wijsmaken, ³⁴⁾ dat dus volgens Gods eigen Woord bij de dood alles afgelopen zou zijn, althans voor de ongelovigen. Dat leert diezelfde Schrift wel anders. Denk reeds maar aan Openb. 20.

Inderdaad is het wel waar, dat de mens, die sterft, alles van dit tegenwoordige leven moet loslaten. Hij wordt er geheel uitgelicht. Immers "zijn geest gaat uit", Ps. 146:4. Zo is ook onze Heiland gestorven. "Hij gaf de geest", Luc. 23:46. ³⁵⁾ Die geest hebben we van God ontvangen. We hebben bepaald van de Heilige Geest gelezen, dat Hij ons het

leven geeft en weer ontnemt, bij Z. 20. ³⁶⁾ Daarom heet God "de God der geesten van alle vlees" en "de Vader der geesten", Num. 16:22; Hebr. 12:9. Die geest heeft God aan ons menselijk geslacht gegeven ³⁷⁾ bij de schepping van Adam. Toen had God in zijn neusgaten geblazen "de adem des levens", Gen. 2:7. Maar bij het sterven blaast de mens die adem uit. Dan gaat die geest, die drijfkracht, zonder welke we niet kunnen leven, uit. ³⁸⁾ Dan neemt God de beschikking over die adem, waardoor de mens een levende ziel is, weer aan Zich, Pred. 12:7; Jes. 42:5. Dan is de taak, die God voor ons in dit leven bestemd had, af. Wij hebben dan Gods raad uitgediend, Hand. 13:36. We worden van alles losgemaakt. ³⁹⁾ We lezen in het boek Job. dat een dode b.v. geen kennis heeft van en dus eventueel ook geen verdriet meer heeft over hetgeen er met z'n kinderen gebeurt. Wordt hij door rampspoeden getroffen tijdens z'n leven (Job had dat meegemaakt) dan "heeft z'n ziel rouw". Maar wanneer hij overleden is: "zijn kinderen komen tot eer en hij weet het niet; of zij worden klein en hij let niet op hen", Job 14:21, 22. De doden "hebben geen deel meer in deze eeuw in alles wat onder de zon geschiedt". Hun leven van liefde, haat en jaloersheid is voorbij, Pred. 9:6. Zo gaat het met allen, met hen, die in Christus zijn en met hen, die niet in Christus zijn. "Enerlei wedervaart den rechtvaardige en den goddeloze". Ze gaan allen "naar de doden toe". Niemand uitgezonderd, Pred. 9:2-4. Ook de hoogmoedige overweldigers "die op hun goed vertrouwen en op de veelheid huns rijkdoms roemen" moeten "hun goed aan anderen achterlaten", Ps. 49:7, 11. Alles *"ontvalt ons"* zeide de Heere Jezus, Luc. 16:9, N. V. ⁴⁰⁾ Daarom heeft God ons verboden "de doden te vragen", Deut. 18:11; Jes. 8:19, gelijk de Spiritisten zeggen te doen).

Daar ligt nu de dode. De mens is gegaan naar zijn eeuwig huis (d.w.z. naar zijn blijvende bestemming) en de rouwklagers gaan om in de straat, Pred. 12:5. Men treft voorbereidingen voor z'n begrafenis. ⁴¹⁾ De mensen zeggen dan vaak, dat zij maar "het stoffelijk omhulsel of overschot" begraven, maar de Schrift spreekt van een dode ziel of van een dode of noemt z'n naam. Abraham noemde de overleden Sara "mijn dode", Gen. 23:4. De Heere Jezus verhaalde: "en de rijke stierf ook en werd begraven", Luc. 16:23. Vader Jacob zei op z'n sterfbed tot zijn zonen: "Begraaft mij bij mijn vaders in de spelonk, die is in de akker van Efron, de Hethiet: aldaar hebben ze Abraham begraven en Sara zijn huisvrouw; daar hebben ze Izaäk begraven en Rebecca zijn huisvrouw; *en daar heb ik Lea begraven*", Gen. 49:29, 31. En toen Jacob "de geest gegeven had", viel Jozef op "zijns vaders" aangezicht en hij weende over hem en kuste hem, 50:1, 5. Wanneer we Schriftmatig spreken willen, moeten we over onze doden dus maar bij hun naam spreken. We moeten "Moeder" begraven, want "Moeder" is erg "veranderd" sinds gisteren. Dan dragen we onze doden uit en leggen ze in de aarde. ⁴²⁾ Daar wordt het Woord des HEEREN dan aan ons vervuld: "Stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren". Dan keren we tot de aarde weer, "dewijl gij daaruit genomen zijt", zei de HEERE God, Gen. 3:19. Dit algemene oordeel over de zonde komt over alle mensen, ook over de gelovigen, omdat ze nog kinderen van Adam zijn, 1 Petr. 4:6 (zie bij vr. 42). De Schrift siert de dood dan ook nooit met mooie woorden op, zoals de heidenen, die hem wel noemden "een broeder van de slaap" en zoals tegenwoordig velen de graven met bloemen bestrooien. Paulus noemt de dood ⁴³⁾ "de laatste vijand", 1 Cor. 15:26, en schrijft, ziende op onze begrafenis, dat "er wordt gezaaid in oneer", 15:43 N. V. Pas ten dage van onze zalige opstanding zal "de dood verzwolgen zijn in de overwinning", 1 Cor. 15:54 N. V., maar vóórdien is hij nog een geduchte vijand. Toen de HEERE koning Hizkia op het ziekbed aanzat, dat hij moest sterven, "keerde Hizkia zijn aangezicht om naar de wand en bad hij tot de HEERE" en "weende gans zeer", Jes. 38:2, 3. En hoe prees Hizkia later de HEERE, toen hij toch nog wat mocht blijven leven. "De levende, de levende, die zal U loven", 38:19. We lezen zo iets ook telkens in de Psalmen, Ps. 30:4; 56:14; 115:17; 116:8. HEERE, Gij hebt mijn ziel (dat is: mij) uit het graf opgevoerd! 't Is zeker niet tegen de Schrift, als wij voor de dood huiveren.

Maar toch, al zal ons in zó verre enerlei wedervaren als allen anderen mensen, n.l. dat God straks onze adem weer van ons terugnemen zal en wij wederkeren tot de aarde, ja tot pulver, zodat, gelijk Paulus schrijft, "ons aardse tenthuis" d.w.z. ons leven hier op aarde, verbroken zal zijn, toch zal er terstond een hemelsbreed verschil zijn tussen de

gelovigen en hen, die buiten Christus hebben geleefd. Want Paulus schrijft ook, dat we dan meteen zullen ontvangen "een huis in de hemelen", d.w.z. een leven in de heerlijkheid bij Christus, 2 Cor. 5:1. Terstond. Zoals ook blijkt uit 's Heeren gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus. Want al is dat een gelijkenis, en niet een echt gebeurd verhaal, de Heere Jezus heeft ons daarmee natuurlijk niet wat op de mouw willen spelden, maar willen leren, dat de toekomst na de dood voor de gelovigen terstond geheel anders was dan voor de ongelovigen. De oude kerk had al gezongen: "Gij zult mij leiden door uw raad en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen", Ps. 73:24. ⁴⁴⁾ De Heere Jezus heeft tot de moordenaar aan het kruis gezegd: "Heden zult gij met Mij in het paradijs zijn", Luc. 23:43. Dus niet na een kortere of langere reinigingsperiode in een zogenaamd vagevuur ("vagen" betekent vegen, reinigen), maar heden, 's Vrijdags, zouden zij beiden, Jezus en de rover, weliswaar behoren tot de doden, maar toch niet bij de goddelozen zijn, doch bij de gelovige ontslapenen, waar ook Abraham bij was, Luc. 16:22. Ook om déze reden (zie overigens ook bij vr. 30) verfoeien wij de leer van het vagevuur, waarvoor geen letter uit de Schrift is aan te voeren. Integendeel, de apostel schreef, dat wanneer hij "ontbonden" zou worden — dat is sterven — hij "met Christus" zou zijn en dat dit zeer verre het beste was, Filipp. 1:23. Het beste!! Dat lijkt weinig op een pijnigings- en reinigingsperiode. Ook lezen we in Openb. 14:13 aldus: ⁴⁵⁾ "Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven, van nú aan", d.w.z. onmiddellijk. De Roomsens verwijten ons hardheid, omdat wij niet voor de doden bidden, maar 't is veeleer hard, wanneer men Christus de eer van algenoegzaam Zaligmaker ontrooft. Zijn werk is zo volkomen, dat alwie in vertrouwen daarop sterft, zal zalig worden, maar wie de Zoon ongehoorzaam is in dit leven, kan dat niet meer goedmaken na dit leven. De toorn Gods blijft op hem, Joh. 3:36. Daarom hebben de Christenen der vroegste tijden de sterfdagen van hun overleden vromen wel gevierd als gebóórtedagen. Dat was naar de Schrift. Want Openb. 20 zegt ook, dat de doden, die om Jezus' wil van het leven beroofd waren, gedurende de "1000 jaren" met Hem lééfdén en als koningen op tronen zaten. "Deze is de eerste opstanding" staat er dan, 20:5.

Het is dus geheel naar de Schrift, wanneer wij van de ontslapen gelovigen zowel het een als het ander zeggen. Zowel, dat b.v. Abraham begraven is, Gen. 23:9, en dat David begraven is en verderving heeft gezien en tot stof is weergekeerd, Hand. 2:29; 13:36, en dat Paulus (vermoedelijk te Rome) begraven ligt, als dat zij thans in het dodenrijk zijn, maar dan bepaald in het paradijs en dat zij daar "leven" en bij de Heere Jezus zijn, Filipp. 1:23, en daar reeds zijn heerlijkheid zien in hetzelfde vlees, waarin alle doden straks zullen opstaan. Wat zal hen dat troosten. Die toekomst wacht hùn ook.

Want dat de doden weer kunnen en zullen opstaan, wist reeds de oude Joodse kerk, Ezech. 37:1-14; Jes. 26:19, ook dat er tweeërlei opstanding zal zijn. De dichter van Ps. 49 wist het lot der onderdrukkers, maar hij wist ook: "God zal mijn ziel (de kantt. zegt: hier wordt gezien op de volkómen verlossing van alle leden van Christus) van het geweld des grafs verlossen, want Hij zal mij opnemen", 49:16. Daniël had een ontzettend vergezicht door de toekomst moeten aanschouwen. Hij had vele getrouwen zien vallen, maar hoorde tot zijn troost: "En velen van die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken, deze ten eeuwigén leven en genen tot versmaadheden en tot eeuwige afgrijzing", Dan. 12:2. Bovendien ontving hij de verzekering, dat hij zelf, wanneer alles wat hij gezien had, geschied zou zijn, ook in heerlijkheid zou herrijzen. "Maar gij, ga henen tot het einde (oude Daniël, ga gij maar rustig sterven) want gij zult rusten en zult opstaan in uw lot, in het einde der dagen", 12:13. Van dit geloof aan de wederopstanding der doden gaf ook Martha blijk, toen ze tot de Heere Jezus zei: ⁴⁶⁾ "Ik weet, dat Lazarus zal opstaan in de opstanding ten jongsten dage", Joh. 11:34. En de Heere wees de loochening der opstanding door ⁴⁷⁾ de Sadduceeën af zeggende: ⁴⁸⁾ "Gij dwaalt, niet wetende de Schriften noch de kracht Gods", Matth. 22:23, 29. Zij hadden met al hun kennis van de Schrift nog geen flauw besef van Gods macht en heerlijkheid. Want die zullen we ondervinden als de Heere Christus wederkomt, Luc. 9:26. "Want de ure komt, in dewelke allen, die in de graven zijn, zijn stem zullen horen. En zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdoemenis", Joh. 5:28, 29.

Ook in de gemeente van Corinthe waren er vragen gerezen over de opstanding der doden, maar⁴⁹⁾ bij die voormalige heidenen was blijkbaar invloed van het heidense Griekse denken de oorzaak. Paulus had die al ondervonden op de Areopagus te Athene. Toen hij daar over een nieuwe god (dachten ze) aan 't spreken was, luisterde men, maar "toen zij nu van een opstanding van doden hoorden, spotten sommigen", Hand. 17:32. ⁵⁰⁾ De Griekse "wijzen" hadden immers beweerd, dat het lichaam een kerker was voor de ziel. Dat lichaam was maar "stof", doch de ziel was van Goddelijke afkomst en moest verlost worden van het lichaam. (Wij hebben vroeger, bij Z. 14 en bij Z. 16 vr. 43, die verachting van Gods schepping reeds afgewezen en we hebben zoëven gezien, dat de Schrift evenmin het woord ziel gebruikt voor iets goddelijks in de mens of voor iets verheveners dan de rest.) Geen wonder, dat die Atheners spotten, toen ze hoorden van de wederopstanding des vlees. Ook onder de Christen geworden Corinthiërs waren er nu, die daarmee zaten. Was dat wel waar? Konden de dode lichamen weer opstaan? Toen heeft de apostel geschreven: En ⁵¹⁾ Christus dan? Die is toch buiten alle twijfel opgestaan. Als dat niet waar was, wat zou ik dan te prediken hebben? 1 Cor. 15:1-34. En ⁵²⁾ op hun vraag: "Maar hoe zal dat dan gaan?" heeft Paulus gewezen op wat er jaar in jaar uit gebeurt, als het graan gezaaid wordt. Dan zaaien wij de korrel, die ten onder gaat, maar God zorgt, dat uit dit tarwezaad tarwe, uit roggezaad rogge, enz. enz. voortkomt. "Aan een iegelijk zaad zijn eigen lichaam", 15:38. Zo is God machtig ook hetzelfde lichaam van ons, dat in verderfelijheid ondergaat, in onverderfelijheid weer op te wekken, 15:42. We denken altijd weer te min van Gods almacht en wijsheid.

Omdat de apostel ons opstandingslichaam een "Geestelijk" lichaam noemt, 1 Cor. 15:44, hebben sommigen zich toch weer de fantasie van ⁵³⁾ een lichaam zonder vlees en benen in het hoofd gehaald. Maar dat bedoelt de apostel niet. Ons lichaam zal immers gelijkvormig worden gemaakt⁵⁴⁾ aan het verheerlijkt lichaam van Christus, Filipp. 3:21. Welnu, ⁵⁵⁾ onze Heiland had na zijn opstanding toch een echt tastbaar lichaam, Luc. 24:39. Hij heeft meermalen met de discipelen gegeten, Joh. 12:15; Hand. 1:4, N. V.; 10:41, N. V. Ze hebben Hem misschien wel betast. Ook zal Hij straks, wanneer Hij wederkomt, gezien worden, Openb. 1:7. Aan Hem zullen wij gelijk zijn, 1 Joh. 3:2. ⁵⁶⁾ Dat dit lichaam "Geestelijk" wordt genoemd, komt hierdoor, dat het geheel door de Geest Gods zal worden beheerst en vernieuwd. Men schrijve dan ook niet geestelijk, maar Geestelijk. "En indien de Geest Desgenen, die Jezus uit de doden opgewekt heeft, in u woont, zo zal Hij, die Christus uit de doden opgewekt heeft, ook uw sterfelijke lichamen levend maken door zijn Geest, die in u woont", Rom. 8:11.

Op deze opstanding, die door Christus' machtige stem zal worden bewerkt, Joh. 5:28, mag met de kerk der eeuwen onze hoop zijn, wanneer we erg ziek zijn of heel oud en voelen te gaan sterven. Zingen we dan maar Ps. 16: "Daarom is mijn hart verblijd en mijn tong verheugt zich, ja ook mijn vlees zal rusten in hope", Ps. 16:9; Hand. 2:26. Van ieder, die in Hem gelooft, heeft onze Heiland beloofd: "Ik zal hem opwekken ten uitersten dage", Joh. 6:40.

Maar van hen, die niet in onze Heiland hebben geloofd en dus niet bij Hem gekomen zijn, toen zij stierven, zegt de Schrift, dat hun na de opstanding wacht ⁵⁷⁾ "de tweede dood", Openb. 20:6, 14; 21:8. Daarover bij de volgende vraag.

55e vr. *Wat troost scheidt ge uit het artikel van het eeuwige leven?*

Antw. *Dat, nademaal ik nu het begin der eeuwige vreugde in mijn hart gevoel, ik na dit leven volkomen zaligheid bezitten zal, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft en in geens mensen hart opgekomen is, en dat om God daarin eeuwig te prijzen.*

Het gebeurt meermalen, dat de Schrift de woorden "dood" en "leven" anders gebruikt dan wij het in het dagelijks leven gewoon zijn. Een paar voorbeelden.

Zo had de Heere Jezus eens tot iemand gezegd: "Volg Mij". Die man ontving toen het bevel voortaan als discipel achter de Heere aan te komen. Maar hij antwoordde: "Heere, laat mij toe, dat ik heenga en eerst mijn vader begraven". Nu verbiedt God ons in 't

geheel niet er voor te zorgen, dat onze ouders een eervolle begrafenis ontvangen. Maar het hart van deze man zat blijkbaar nog vast aan al die wettische Joodse begrafenisplechtigheden als dodenklacht en dodenmaal, waarvoor de rabbi's zelfs andere godsdienstplichten lieten wijken. In elk geval antwoordde de Heiland hem: "Laat de doden hun doden begraven", Luc. 9:59, 60. Dat was een woordspeling. Het woord "dode" betekende hier natuurlijk niet beide malen hetzelfde als "overledene". Overleden mensen kunnen elkaar immers niet begraven. Neen, ⁵⁸⁾ het woord "doden" betekende hier de ene keer: "overledenen" (zoals de vader van die man) en de andere keer duidde het woord "doden" zulke mensen aan, wier hart aan allerlei zinledige Joodse begrafenisplechtigheden hing. Diè moesten zich dan maar druk maken met dat begraven.

Op zo'n manier spreekt de apostel Paulus ook in 1 Tim. 5. Hij heeft het daar over weduwen. Als een weduwe hulpbehoevend achterblijft, zonder man, ja zonder kinderen, maar zij verwacht en vraagt haar hulp bij God — dat is heerlijk. Maar als zo'n, nu ongetrouwde, vrouw een losbandig leven zou gaan leiden — dan zegt de apostel: haar man is dood, maar zij is ook dood. Want zij is "levende gestorven". Zij is "levend dood", 1 Tim. 5:6, N. V. ⁵⁹⁾ Haar hart gaat niet uit naar de dienst van God, maar naar de dienst der wereld.

Op dezelfde manier schreef Paulus ook aan de Efeziërs. Wat waren zij vroeger toch zondige mensen geweest. Net als de andere heidenen, "welke, ongevoelig geworden zijnde, zichzelf hebben overgegeven tot ontuchtigheid, om alle onreinheid gieriglijk te bedrijven", Ef. 4:19. Zo waren de Efezische Christenen ook geweest: ⁶⁰⁾ "dood in de misdaden en de zonden, in welke gij eertijds gewandeld hebt", 2:1, 2. Maar God, die rijk is in barmhartigheid, had hen "levend gemaakt met Christus", 2:5, en zo was het gekomen, dat zij thans niet meer "vervreemd waren van het leven Gods", 4:18.

Het is duidelijk, dat de Schrift op al zulke plaatsen de woorden "dood" en "leven" anders gebruikt dan wij in ons dagelijks spreken. Ook het woord "leven".

Meestal verstaan wij immers onder "leven" ⁶¹⁾ datgene wat God ons schenkt door onze geboorte uit onze ouders en daarna in stand houdt door ons eten en drinken, ademhaling, bloedsomloop, stofwisseling, enz. Dat leven eindigt straks bij ons overlijden.

Maar klaarblijkelijk bedoelt de apostel het woord "leven" in een andere zin, wanneer hij aan de Efeziërs schrijft, dat zij vroeger dood waren in de misdaden en zonden, maar nu niet méér vervreemd zijn van het "leven" Gods. Zijn bedoeling gaat dan in dezelfde richting als toen de Heere Jezus zei: "Laat de doden hun doden begraven". Hetzelfde bedoelt onze Heiland, wanneer Hij spreekt: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de ure komt *en is nu*, wanneer de "doden" zullen horen de stem des Zoons Gods en die ze gehoord hebben, zullen leven", Joh. 5:25. Dus toen de Heere daar stond te prediken, toen gebeurde dat al, n.l. dat er "doden" luisterden en gingen "leven". Zulke "doden" waren de Efeziërs vroeger ook geweest, maar ⁶²⁾ de Heilige Geest had hun het evangelie laten prediken en had door dat Goddelijke Woord in hun hart het geloof gewerkt en door dat geloof waren zij heel andere mensen geworden. Zij hadden niet alleen met grote vreugde God geprezen voor de verlossing door Christus' bloed n.l. voor "de vergèving van hun misdaden", 1:7, maar zij waren voortaan ook een heel ander leven gaan leiden; ⁶³⁾ ze lieten die vroegere zonden na, ze hielden op te doen "de wil des vleses", 2:3, en "wandelden als kinderen des lichts", 5:8. Dat was alles veroorzaakt door het Goddelijk evangeliewoord, dat dan ook wel genoemd wordt een "kracht Gods tot zaligheid" of "tot behoud", N. V., Rom. 1:16, of ook wel "woorden des levens", Hand. 5:20, ja "woorden des eeuwigen levens", Joh. 6:68. Want ⁶⁴⁾ van dit leven zegt de Schrift, dat het eeuwig is, ⁶⁵⁾ d.w.z. blijvend; dat het zelfs de dood zal trotseren en ook niets te lijden zal hebben van de verdoemenis. De Heere Jezus zei Zelf: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: die mijn Woord hoort en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven en komt niet in de verdoemenis, maar is uit de dood overgegaan in het leven", Joh. 5:24.

Dat is dus wel een scherpe tegenstelling, n.l. leven naar het woord en gebod des Heeren

òf leven naar de wil van eigen zondig vlees. Het eerste heet "léven", ja heet nù reeds "eeuwig leven", maar het tweede heet "dóód zijn" en loopt straks uit, wanneer men zich tenminste niet bekeert, op de "eeuwige dood" of, zoals de Schrift dit dan noemt,: de "tweede dood". Want al degenen, die hier op aarde werkers der ongerechtigheid en slaven der zonde hebben willen zijn, zullen straks daaraan volledig worden prijsgegeven. Ze hebben niet willen luisteren naar Gods woord en gebod, maar hadden vermaak in de misdaad en zonden? Ze wilden dood zijn? Nu, zal God dan a.h.w. zeggen, hebt dan uw zin en blijft dan dood. Naar zijn rechtvaardig oordeel zal Hij hen overgeven aan de door henzelf begeerde dood. Dit noemt de Schrift de "tweede dood", d.w.z. het vanzelfsprekend vervolg van de voorafgaande dood. Van de dag des oordeels sprekende zegt Openb. 20 immers: "en zo iemand niet gevonden werd geschreven in het boek des *levens* (omdat van hem geen werken des levens, maar enkel dode werken waren geboekt, n.l. ongeloof en ongerechtigheid) die werd geworpen in de poel des vuurs", 20:15. Uit Openb. 20:6 en 14 blijkt, dat dit dan "de tweede dood" is.

We moeten dus onderscheiden, in navolging van de Schrift, ⁶⁶⁾ tussen tweeërlei, ja eigenlijk drieërlei, *dood*:

⁶⁷⁾ Eigenlijk reeds: de dood in de zin van het gestorven zijn en begraven moeten worden.

⁶⁸⁾ Maar dan ten 1e, de dood in de zin van het dood zijn in de misdaden en de zonden.

En het vervolg hiervan, ten 2e, de tweede dood. Dit is de straf in de hel.

Het eerste is al wel erg, want de dood is een bezoldiging der zonde, Rom. 6:23, maar het tweede is erger, want wie zich niet van de zonde en misdaden bekeert, zal gestraft worden met het ergste, n.l. het eeuwig verderf in de buitenste duisternis, Matth. 22: 13; 2 Thess. 1:9.

Maar de Schrift leert ons verder ook te onderscheiden ⁶⁹⁾ tussen tweeërlei *leven*:

⁷⁰⁾ Eerstens: het leven, dat eindigt bij ons sterven.

En ten 2e: het eeuwige leven. Hierover spreekt het artikel, waarmee onze geloofsbelijdenis eindigt.

Nu hebben we vroeger gezien (bij vr. 44), dat de apostolische geloofsbelijdenis oorspronkelijk korter was. Verschillende woorden, waaraan wij thans gewoon geraakt zijn, kwamen er toen nog niet in voor. Het laatste gedeelte luidde b.v. aldus: "En in de Heilige Geest, 'n heilige kerk, vergeving van zonden en wederopstanding des vleses". Oorspronkelijk sprak de kerk dus slechts ⁷¹⁾ van twee weldaden, waarvan zij de eerste ontving in dit leven (de vergeving der zonden) en de tweede na dit leven (de wederopstanding des vleses). Maar dit heeft men op den duur toch blijkbaar niet voldoende geacht. Immers zullen alle mensen weer uit hun graven opstaan. De wederopstanding des vleses zal aan alle mensen ten deel vallen. Maar ⁷²⁾ ze zal niet voor alle mensen de weg tot dezelfde bestemming zijn, want de ongelovigen zullen ook wel opstaan, maar: "tot versmaadheden en tot eeuwige afgrijzing", Dan. 12:2. Hun opstanding zal zijn een "opstanding der verdoemenis", Joh. 5:29, en daarna wacht hùn ⁷³⁾ de vreselijke toekomst van de tweede *dood*. Ze waren hier reeds dood en ze blijven dood. Maar voor de gelovigen wacht een geheel andere toekomst. Zij waren immers hier reeds niet dood, maar *levend*? Zij geloofden toch in de Heere Jezus Christus en leefden door de Heilige Geest in zijn gemeenschap en in gemeenschap met de Vader, Wiens geboden zij liefhadden? Zij haatten het kwade en zochten in alles hun God te behagen? Welnu, dan zal het ook met hèn blijven zoals 't was. Ze hadden hier reeds het eeuwige leven en ze zullen leven ook na hun dood, Joh. 11:25. Over hen zal de tweede dood geen macht hebben, noch wanneer zij sterven (want dan zullen zij terstond "met Christus zijn", Filipp. 1:23, en de Schrift noemt dit dan ook hun "eerste opstanding", Openb. 20:5), noch wanneer zij met alle andere doden de wederopstanding des vleses zullen ontvangen, want ⁷⁴⁾ die opstanding zal voor hen zijn "een opstanding des levens", Joh. 5:29, en zal voor hen de weg zijn tot zó grote heerlijkheid, dat geen pen die kan beschrijven. Welnu haar vast vertrouwen op de belofte van die toekomstige heerlijkheid

heeft de kerk in dit laatste geloofsartikel willen uitspreken.

Dit laatste geloofsartikel, over "het eeuwige leven", wijst dus heen naar de toekomst en wel⁷⁵⁾ naar die, welke volgt na de dag der wederopstanding aller doden. En dit is volkomen naar de Schrift. Want⁷⁶⁾ het is wel waar, dat wij reeds op aarde dit eeuwige leven hebben, wanneer de Heilige Geest ons het geloof schenkt in Christus en wij ons in Hem verheugen, die ons de gerechtigheid en het leven verwerven en wedergeven kwam. Wat waren de Efeziërs niet blij met de vergeving hunner misdaden dank zij Christus' gerechtigheid. Ja toen Christus door het geloof in hen woonde en zij daardoor geheel andere mensen waren geworden in al hun doen en laten, noemde de apostel dit "het leven Gods". En ook is het wel waar, dat deze gemeenschap tussen Christus en ons niet verbroken wordt door de dood, want onze Heiland heeft gezegd: "Ik ben de opstanding en het leven; die in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven", Joh. 11:25. Maar⁷⁷⁾ dit is het grote verschil: wanneer straks de Heere Jezus terugkomt, dan zal toch pas "het volmaakte gekomen zijn", 1 Cor. 13:10. ⁷⁸⁾ Dan zullen wij worden "opgewekt in onverderfelijheid", 1 Cor. 15:42. Dan zullen alle gevolgen van de macht der zonde bij ons worden weggenomen. Ons lichaam, dat nu zo vernederd wordt door ziekte en lijden en sterven en graf, zal gelijkvormig worden aan het heerlijk lichaam, dat Christus thans hierboven in de hemel heeft, Filipp. 3:21. Wij zullen Hem gelijk zijn, 1 Joh. 3:2. ⁷⁹⁾ Zelfs de gelovigen, die niet zullen sterven, omdat zij tijdens hun leven de wederkomst des Heeren zullen meemaken, zullen toch nog "veranderd" worden. Want dit verderfelijke moet onverderfelijheid aandoen en dit sterfelijke moet onsterfelijheid aandoen. En wanneer dit verderfelijke zal onverderfelijheid aangedaan hebben en dit sterfelijke zal onsterfelijheid aangedaan hebben, alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is: De dood is verslonden tot overwinning", 1 Cor. 15:52-54. En dan zullen wij altijd met Christus zijn en met de gelovigen van alle eeuwen, met heel de verlost kerk, 1 Thess. 4:17. En dan zullen wij volop genieten van die grote heerlijkheid, waarvan zo verrukkelijk gesproken wordt⁸⁰⁾ in Openb. 21 :1—22:5. Johannes zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, 21:1. Dat wil niet zeggen, dat de hemel en de aarde, die er nu zijn, zullen vergaan, maar dat God er alle zondegevolgen uit wegnemen zal. Nieuw betekent hier vernieuwd. En Johannes mocht ook de kerk zien⁸¹⁾ als een stad, als een bruid, die voor haar man versierd is, 21:2. Die Man is de Heere Jezus, en die bruiloft, die dan volgt, is de bruiloft des Lams, 19:7, 9. En God zal zijn tabernakel onder ons opslaan: Hij zal bij ons wonen, 21:3. Johannes schrijft: "En God zal alle tranen van hun ogen afwissen; en de dood zal niet meer zijn, noch rouw, noch gekrijt, noch moeite zal meer zijn", 21:4. Ook heeft Johannes die toekomstige kerk der heerlijkheid nog wat nader mogen bezien. Zij was als een stad, als Jeruzalem, maar dan uit de hemel neergedaald. Ze vertoonde een lichtglans ⁸²⁾ alsof ze één edelsteen was. Ze was beschermd door een machtige muur. Ze had 12 poorten, in elke poort stond een engel, en ⁸³⁾ op die poorten waren de namen der 12 stammen Israëls geschreven. ⁸⁴⁾ Daar binnen was immers Israël, de kerk! Ook rustte de muur op twaalf fundamenten en⁸⁵⁾ op elk fundament stond de naam van een apostel des Lams. ⁸⁶⁾ Want de kerk rust op de leer van Christus en zijn apostelen, Matth. 16:18; 1 Cor. 3:11; Ef. 2:20, 21. Wie aan die oude, catholieke, apostolische leer iets afdoet of toevoegt, zal ook niet ingaan in de heerlijke kerkstad der toekomst, maar zal zwaar gestraft worden, Openb. 22:18, 19.

Geen wonder, dat velen zich met dit vooruitzicht op de toekomstige heerlijkheid getroost hebben, wanneer zij om Christus' wil smaadheid moesten lijden of al werden ze maar terneer gedrukt door het algemene mensenleed: ziekte, pijn, armoede, onrechtvaardige behandeling, enz. Daar mogen wij ons ook mee troosten. Er zijn b.v. zoveel schone dingen, waar menig Christen nooit aan toekomt, omdat hij er geld en tijd voor mist. Wie zou niet graag wat meer van Gods schone schepping, b.v. van de Alpen, willen zien, terwijl hij nu dagelijks in een werkplaats tussen vier muren staat? Een zekere vergoeding daarvoor vinden we wel in boeken en films, maar die zijn veelal ongenietbaar, omdat ze in de macht zijn van het ongeloof, dat niets ziet van de grote werken Gods. Maar geen nood. ⁸⁷⁾ Wie volhardt in het geloof, zal alles beërven, Openb. 21:7, en zal met heel de schepping en heel de kerk eeuwig God prijzen, 4:9-11. Paulus troostte zich hiermee: ⁸⁸⁾ "Want ik houd het daarvoor, dat het lijden dezes tegenwoordige tijds niet is te

waarderen tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden", Rom. 8:18.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 57.

- 1) In welk jaar vreesden de mensen in de middeleeuwen vooral, dat de Heere Jezus zou wederkeren?
- 2) En voor welk jaar waren ze ook zo bang?
- 3) Wat was verkeerd in de middeleeuwse gedachten over de getallen 1000 en 1260?
- 4) Maar wat was daarin wel goed?
- 5) Bij wie vindt men deze juiste gedachte niet?
- 6) Wat beweren de Chiliasten?
- 7) Op welk Schriftdeel beroept *men zich* vooral voor die verwachting van een aards 1000-jarig rijk?
- 8) Zijn de boeken Openbaring en Handelingen gelijksoortige boeken?
- 9) Hoe worden de gebeurtenissen verhaald in Handelingen en hoe soms in Openbaring?
- 10) Waarop lopen Openbaring 19 en 20 beide uit?
- 11) Spreekt Openb. 20: 1-6 over een déél van tle tijd tussen Christus' hemelvaart en wederkomst of over héél die tijd?
- 12) Waar is de binding van satan begonnen!
- 13) Waardoor heeft Christus die overwinning voortgezet?
- 14) In welk werelddeel geschiedde dat vooral?
- 15) Hoe zien we thans weer het tegendeel plaatsgrijpen?
- 16) Hoe noemt de Schrift dat?
- 17) Welke toekomst is de kerk voorzien?
- 18) Waarmee zal Christus haar vijanden straffen?
- 19) Maar waarmee komt Openb. 20 ons nu vooraf troosten? Bij Wie zijn wij veilig na onze dood?
- 20) Hoe noemt Johannes de ongelovigen, die gedurende al die eeuwen gestorven zijn?
- 21) Waarvan zouden de Chiliasten ons door hun dwaling beroven?
- 22) Wat belijdt de kerk juist op grond van zulke Schriftgedeelten als Openb. 20:1-6?
- 23) Hoe gebruikt de Schrift echter het woord "ziel" in het scheppingsverhaal?
- 24) Kunt ge nog meer voorbeelden noemen, waar de ganse mens en niet maar een déél van de mens wordt aangeduid met het woord ziel?
- 25) Kan deze ziel geslagen worden, gestolen worden, gebonden worden enz.?
- 26) Wat bedoelde de Heere? Jezus met "de gehele wereld gewinnen, maar schade zijner ziel lijden"?
- 27) Wat betekent de uitdrukking "mijn ziel" vaak in de psalmen?
- 28) Wat betekent in Ps. 116 "Och, HEERE, bevrijd mijn ziel"?
- 29) Wat betekent "mijn ziel" in Ps. 16, waar gezegd wordt: "Gij zult mijn ziel in het graf niet verlaten"?
- 30) Spreekt de Schrift ook van een "dode ziel"? Hoe bijvoorbeeld?
- 31) Ligt dus volgens de Schrift de ganse mens onder het oordeel des doods of is daarvan een apart stuk, dat ziel heten zou, uitgezonderd?
- 32) Betekent het woord ziel ook niet vaak wat wij zouden noemen: verstand, gevoel of geheugen? Kunt ge daar een voorbeeld van geven?

- 33) Kan het woord ziel ook niet zoveel betekenen als "leven"? Kent ge daarvan een voorbeeld?
- 34) Welke verkeerde conclusie wordt wel eens getrokken uit dat spreken der Schrift van een ziel, die sterft en die verloren kan worden?
- 35) Van wie hebben we die geest, die we uitblazen wanneer we sterven, ontvangen?
- 36) Hoe wordt God dan ook wel genoemd?
- 37) Wanneer heeft God die geest aan ons menselijk geslacht gegeven?
- 38) Wat gebeurt er met die geest, wanneer wij sterven?
- 39) Hebben de doden nog kennis van wat er hier op aarde gebeurt?
- 40) Mogen wij "de doden vragen"?
- 41) Is het Schriftuurlijk te spreken van een stoffelijk overschot? Hoe spreekt de Schrift?
- 42) Welk woord des HEEREN wordt aan ons vervuld, wanneer we begraven worden?
- 43) Hoe noemde Paulus de dood?
- 44) Moeten de ontslapen gelovigen nog in een zogenaamd vagevuur wachten? Wat zei de Heere Jezus tot de "moordenaar" aan het kruis?
- 45) Wat zegt Openb. 14:13 van de doden, die in de Heere sterven?
- 46) Wist de Joodse kerk ook al van de wederopstanding der doden? Wat zei Martha daarover tegen de Heere Jezus?
- 47) Door wie werd in de dagen van de Heere Jezus de opstanding geloochend?
- 48) Wat zei de Heere Jezus tot hen?
- 49) Hoe kwam het, dat sommigen in de gemeente van Corinthe moeilijkheden hadden met de wederopstanding?
- 50) Wat hadden de Griekse filosofen beweerd?
- 51) Aan Wiens opstanding herinnerde Paulus de Corinthische Christenen?
- 52) Wat antwoordde de apostel op de vraag hoè de opstanding geschieden zou?
- 53) Wat is de betekenis nièt van de woorden "Geestelijk lichaam"?
- 54) Aan Wiens lichaam zal ons opstandingslichaam gelijk zijn?
- 55) Had de Heere Jezus na zijn opstanding een echt, zichtbaar en tastbaar lichaam?
- 56) Wat betekenen de woorden "Geestelijk lichaam" dan wel?
- 57) Hoe wordt in Openb. 20 en 21 de toekomst genoemd van hen, die niet in de Heere Jezus geloven en niet in Hem ontslapen?

Vr. en antw, 58.

- 58) Wanneer de Heere Jezus zegt: "Laat de doden hun doden begraven", wat betekent dan dat woord "dode" de ene keer en wat de andere keer?
- 59) Wat bedoelde de apostel toen hij schreef: die weduwe is levend dood?
- 60) Hoe waren de Efezische Christenen vroeger dood geweest?
- 61) Welk leven bedoelen wij in het dagelijks spraakgebruik met het woord "leven"?
- 62) Waardoor waren de heidense Efeziërs gaan léven?
- 63) Waarin bestond dat leven van de Efezische Christenen?
- 64) Hoe noemt de Schrift dit leven?
- 65) Wat betekent het woord "eeuwig" als wij spreken van eeuwig leven?
- 66) Tussen hoevelerlei dood moeten we onderscheiden?
- 67) Welke zijn die?

- 68) Welke dood zouden we eigenlijk de eerste dood en welke de tweede dood moeten noemen?
- 69) Tussen hoevelerlei leven moeten we onderscheiden?
- 70) Welke zijn die?
- 71) Van welke twee weldaden slechts sprak de kerk oorspronkelijk in de apostolische geloofsbelijdenis?
- 72) Zal de wederopstanding des vleses voor alle mensen de weg naar dezelfde bestemming zijn?
- 73) Welke toekomst wacht dan voor de ongelovigen?
- 74) En welke voor de gelovigen?
- 75) Naar welke toekomst wijst het laatste geloofsartikel dus heen?
- 76) Hebben de gelovigen dan niet reeds op aarde het eeuwige leven?
- 77) Wat is dan het grote verschil, 'wanneer straks onze Heere Jezus verschijnen zal?
- 78) Hoe zullen we dan worden opgewekt?
- 79) Hoe zullen de gevolgen der zonden worden weggedaan bij hen, die de wederkomst des Heeren zullen beleven?
- 80) In welk Schriftdeel wordt die toekomstige heerlijkheid vooral beschreven?
- 81) Hoe zag Johannes de kerk?
- 82) Welk een lichtglans vertoonde ze?
- 83) Wat stond er op haar poorten geschreven?
- 84) Wat betekende dat?
- 85) Wat stond er geschreven op de 12 fundamenten van haar muur?
- 86) Wat betekent dat?
- 87) Waarmee mogen we ons troosten, wanneer we hier worden neergedrukt door vervolging of ander leed?
- 88) Waarmee vertroostte Paulus zich?

Schriftplaatsen:

Gen. 2:7: En de Heere God had de mens geformeerd uit het stof der aarde en in zijn neusgaten geblazen de adem des levens; zo werd de mens tot een levende ziel.

Joh. 5:24: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: de ure komt, en is nu, wanneer de doden zullen horen de stem des Zoons Gods en die ze gehoord hebben, zullen leven.

Joh. 5:28, 29: De ure komt, in dewelke allen, die in de graven zijn, zijn stem zullen horen en zullen uitgaan, die het goede gedaan hebben tot de opstanding des levens en die het kwade gedaan hebben tot de opstanding der verdoemenis.

Joh. 11:25: Jezus zeide tot Martha: Ik ben de opstanding en het leven; die in Mij gelooft zal leven, al ware hij ook gestorven.

Rom. 8:8: Want ik houd het daarvoor, dat het lijden dezes tegenwoordige tijds niet is te waarden tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden.

Openb. 14:13: Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid en hun werken volgen met hen.

Nalezen:

1 Thess. 4:13-18: Paulus had vroeger te Thessalonica het evangelie gepredikt van Jezus Christus, die de dood had overwonnen en nu leefde in de hemel en die daaruit wederkomen zou om al zijn gelovigen te doen delen in zijn volle heerlijkheid. Maar toen Paulus weg was en de Heere nog maar steeds niet terugkwam, doch de dood intussen

maar doorging verschillende gemeenteleden weg te nemen, raakten de Thessalonicensen in de war. Ze dachten: Ach, voor die en die ontslapen broeder en zuster komt de Heere Jezus dus te laat. En toen waren ze bedroefd, even bedroefd als het heidendom, waartoe ze vroeger behoord hadden en welks radeloosheid bij sterfgevallen we nu nog, dank zij de opgravingen, kunnen lezen op grafschriften. De heidenen zagen niet over het graf heen. — Toen Paulus hiervan hoorde, schreef hij zijn (eerste) brief aan de gemeente van Thessalonica. Broeders en zusters, ge moet niet zonder hoop zijn over uw ontslapenen (anders zijt ge weer net als "de anderen", de heidenen). Want als straks de dag van 's Heeren paroesie daar zal zijn, zult ge zien, dat onze ontslapenen door Hem niets tekort zijn gedaan. Integendeel, zij zijn ons ver vooruit. Want Hij zal in grote heerlijkheid verschijnen en zijn ontslapen gelovigen zal God met Hem meegeven en die zal Hij eerst opwekken. En daarna, stel dat wij de dag van zijn paroesie levend zullen meemaken, daarna komen wij pas aan de beurt en zullen wij met hen weggenomen worden de Heere tegemoet in de lucht. En zo zullen we altijd (de apostel zegt niet: weer bij elkaar zijn, maar hij schrijft:) met de Heere (Jezus) zijn. O wat een vreugde! vertroost elkaar met wat ik u hierover geschreven heb.

LES 29. [Zondag 22 - Vervolg / Zondag 23]

De 12 artikelen zijn nu alle verklaard. We herinneren ons nog welke Zondag daarmee begon. Dat was Z. 7. Daar werden de 12 artikelen opgenoemd. Daarna werden ze in Z. 8 verdeeld, in drie delen. Vervolgens werden ze in de Zondagen 9 tot 22 besproken en telkens werd er toen reeds op gewezen, wat wij er aan hadden, wanneer we zo'n artikel geloofden, b.v. "Wat nùt ons de opstanding van Christus?" en b.v. "Wat tróóst geeft u de opstanding des vleses?" Thans, in Z. 23, wordt "dit alles" nog eens overzien en samengevat.¹⁾ Met de woorden "dit alles" bedoelen we dan de 12 artikelen. Of, om het anders te zeggen: met "dit alles" bedoelen we de leer van apostelen en profeten, het evangelie. Of, om het nòg eens anders te zeggen: met "dit alles" bedoelen we "de beloften des evangelies".²⁾ Want in Z. 7 werd op de vraag: "Wat is dan een Christen nodig te geloven?" geantwoord: "Al wat ons in het evangelie beloofd wordt, hetgeen ons de artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof in een hoofdsom leren". Welnu de *vraag*, die met de woorden "dit alles" deze beloften des evangelies bijeen neemt, en het *antwoord*, dat van één bepaalde vrucht van het geloof in die beloften spreekt, — die vraag en antwoord luiden aldus: Z. 23.

59e vr. *Maar wat baat het u nu, dat gij dit alles gelooft?*

Antw. *Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben en een erfgenaam des eeuwigen levens.*

De Zondagen 23 en 24 behoren bij elkaar. Men zou er één opschrift boven kunnen schrijven.³⁾ Het gaat n.l. in beide Zondagen over de rechtvaardigmaking des zondaars louter uit genade.⁴⁾ Maar dit is het verschil: in Z. 23 wordt die rechtvaardigmaking meer beléden, doch in Z. 24 meer verdédigd, n.l. tegen de aanvallen, welke zij heeft moeten verduren van allerlei eigenwillige vroomheid. Met het oog hierop is het goed, dat we reeds nu het volgende bedenken.

Onnauwkeurige mensen zeggen wel 's: het verschil tussen de Roomsen en 's Heeren kerk is dit, dat de Roomsen beweren alleen door hun goede werken zalig te worden, terwijl wij geloven alleen maar uit genade zalig te worden; alleen maar dank zij de verdiensten van onze Zaligmaker Jezus Christus. Dat is echter niet goed gezegd. Een Roomse zou u heel gauw antwoorden: "O neen, wij geloven juist, dat de genade, welke de kerk schenkt, onmisbaar is". En dat menen de Roomsen werkelijk. Zij geloven b.v. dat een kindje, dat ongedoopt sterft, naar de hel gaat. Ook geloven zij, dat men van z'n zogenaamde doodzonden niet anders kan verlost worden dan door het sacrament der boete of biecht. De "kerk" geeft de zondaar dan door middel van het sacrament deel aan Christus. Dat sacrament is dan a.h.w. een kanaal of voertuig, waardoor men weer gevuld wordt met "genade". Maar van de goede werken beweren de Roomsen, dat zij bij de "genade" der kerk moeten worden opgeteld. Die optelsom bestaat dus uit twee delen: ten 1e de Christus van het sacrament en ten 2e de goede werken.

Nu hebben we van deze optelsom vroeger reeds gezegd, dat zij Christus de eer ontrooft van zijn enig en algenoegzaam Zaligmakerschap (bij Z. 11, vr. 30) en over die "Christus", die via het sacrament zo maar aan de ontvanger zou worden geschonken, zullen we nog wel spreken bij Z. 25-30. Maar hier moeten we vast opmerken, dat de kerk des Heeren, toen zij zich in de 16^e eeuw van haar Roomse dwaalleer ontdoed, niet alleen die verkeerde goede-werken-leer aan de kant zette, maar ook⁵⁾ die verkeerde sacramentsleer, alsof een mens n.l. min of meer automatisch, via het sacrament, zou worden volgeschonken met "genade" en daardoor zou worden rechtvaardiggemaakt. Ook dat laatste is immers fout. We worden niet automatisch gerechtvaardigd, maar⁶⁾ we worden gerechtvaardigd uit of door het *geloof*, zegt de apostel.

Toen we vroeger het doopsformulier bespraken (les 1-4), hebben we al gezien, wat de kerk volgens de Schrift van haar kinderkens, die gedoopt zullen worden, mag geloven. Die kinderkens zijn niet als heidenen geboren, maar als heiligen, als leden van Christus' kerk, net zo goed als hun vaders en moeders. Want God heeft zijn verbond niet alleen met onze ouders gesloten, maar ook met ons, hun kinderen. Wanneer dan ook een

kindje onze vergadering (= de kerk) wordt binnengedragen om gedoopt te worden, komt het de kerk niet binnen als een heiden, maar als één onzer medeleden in volle rechten en heeft het dus recht ook op de doop. Daarom "behoort het gedoopt te wezen".

Dit nu geloven de Rooms en niet. Zij kennen Gods verbond met ouders en kinderen niet.⁷⁾ Zij menen, dat hun kinderkens als heidenen geboren worden — daarom kan volgens hen een ongedoopt kindje niet zalig worden — en dat hun kinderkens als heidenen hun kerkgebouw binnenkomen. Doorgaans wordt het kindje, dat gedoopt zal worden, dan ook niet rechtstreeks in het kerkgebouw gebracht (volgens de Rooms en een heilig gebouw, wat ook al tegen de Schrift is, want thans zijn er geen heilige gebouwen meer), maar eerst in de "sacristie", een bijgebouw. Pas wanneer er allerlei voorafgaande plechtigheden hebben plaatsgehad, b.v. het kindje eerst geloofsbelijdenis heeft afgelegd, door de mond van de "peter" of "meter" (z'n kerkelijke ouders), pas daarna kan het kindje gedoopt. Maar wannéér zo'n kindje gedoopt wordt, dan ontvangt het ook alle "genade", die "de kerk" maar geven kan. Door middel van het doopwater. Automatisch. Machinaal. Werktuigelijk. Zoals men doormiddel van een kan een glas vol schenkt met water, zo schenkt de "kerk" dat kindje dan vol met "genade" door middel van het sacrament.⁸⁾ Door dat sacrament ontvangt het kindje een "wedergeboren" hartje en nu wordt aan dat reine kindje natuurlijk geen zonde (erfzonde) kwalijk genomen. Het is geheel tot een rechtvaardige gemaakt. Dat verstaan de Rooms en onder rechtvaardigen: niet tot een rechtvaardige verklaren (zoals de Schrift, daarover straks meer), maar tot een rechtvaardige, een vrome, maken. (Hierdoor begaat men de fout de rechtvaardiging te verwarren met de heiliging).

Nu zullen we maar niet lang spreken over het geheel verkeerde gebruik, dat de Rooms en maken van zulke woorden als "*genade*" (dat is niet iets, dat men in een mens ingiet of inschenkt, maar dat is gunst, welke men iemand bewijst; goedertierenheid; het tégengestelde van *tóór*) en "*wedergeboorte*" (die geschiedt maar niet pardoos op één moment en is ook maar niet meteen af, zie les 2, 5, 8 en 25) en "*rechtvaardigmaken*" (waarover straks). Ook zullen we maar geen woord verspillen aan dat "geloof", waarvan het kindje belijdenis zou afleggen door middel van de mond van "peter" en "meter", via welk "geloof" dan de mens zou komen tot de "rechtvaardigmaking" (door de doop), want dat bedoelt de Schrift niet als zij spreekt van onze rechtvaardigmaking uit (of door) het geloof. Neen, we willen thans slechts letten op dat automatische in de Roomse sacramentsleer en dus ook op dat automatische in de Roomse rechtvaardigmakingsleer (want de Rooms en zeggen immers, dat men door de dóóp, door het sacrament, rechtvaardiggemaakt wordt). Dat is zo'n treurige dwaling in de Roomse leer der sacramenten. Dat werktuigelijke. Want nu is het wel waar, dat de Rooms en er bij zeggen, dat het sacrament niét de "genade" mededeelt, wanneer hij, die het sacrament ontvangt, tégenwerkt, maar daarvan kan bij een klein kindje natuurlijk nimmer sprake zijn en bij een volwassene kan men er toch ook kwalijk van spreken, want waarom kómt men anders tot het sacrament? Volgens de Rooms en zijn de sacramenten a.h.w. kanalen, waarlangs de "kerk" iemand vol schenkt met "genade" en waardoor hij dan ook rechtvaardiggemaakt wordt en vergeving ontvangt van z'n doodzonden. Z'n vergeeflijke zonden moet men boeten met "goede werken". Welnu, van diè dwaalleer heeft zich de kerk, die in de 16e eeuw tot Gods Woord wederkeerde, mogen bevrijden.

⁹⁾ De Schrift leert immers allereerst, dat wij reeds gebóren werden in het bezit van de beloften des evangelies. ¹⁰⁾ En in dat evangelie is ons de ganse Christus gegeven, toegezegd, geschonken, (zie les 2, 4, 11, 12 en 25).

Wanneer nu iemand, een lid der kerk, die beloften Gods veracht, dan veracht hij het bloed en de Geest van Christus (zie les 4 en 25).

En wanneer iemand, een lid der kerk, sterft alvorens hij tot zijn verstand gekomen is, als kindje of als idiote volwassene, mogen wij ons troosten met het feit, dat ook hem de belofte des evangelies was geschonken en in die belofte al z'n zaligheid vervat was, n.l. de vergeving van zonden en het eeuwige leven.

Maar wanneer wij opgroeien en tot ons verstand komen, dan eist God van ons, ¹¹⁾ dat wij

de weldaden van Christus, welke Hij ons in zijn belofte geschonken had, ook zelf gelovig ons zullen toeëigenen. Ook de gerechtigheid van Christus en de aanneming tot kinderen des Vaders met Hem is ons in het evangelie van het verbond der genade geschonken, maar moet door ons bij het opgroeien nu ook gelovig aangenomen worden.¹²⁾ Tot de uitspraak: "Ik ben de gerechtigheid van Christus deelachtig en om Zijntwil door God tot zijn kind aangenomen", geeft ons geen Roomse automatische doopsbehandeling het recht, maar komen wij in de weg van het geloof in de beloften des evangelies, die ons geschonken zijn. Want schenken en schenken is twee. We kunnen zeggen: ik schenk dat glas vol. Maar we kunnen ook zeggen: ik schenk die arme man een verklaring, dat hij op de bank 1000 gulden mag halen. Hoe gaat God nu met ons, zondaren, om? Is een mens gelijk aan een glas, dat men maar vol schenkt? Of, zijn wij mensen, aan wie God heerlijke beloften "verklaringen", geschonken heeft, maar sommigen verachten die, terwijl anderen ze dankbaar aannemen? Natuurlijk het laatste.

Wanneer wij dus het evangelie of de beloften des evangelies, waarvan de 12 artikelen een korte samenvatting gaven, gelovig aangenomen hebben, mogen wij zeggen: Ik ben wel als kind van Adam geboren onder een zware last van zonde en schuld. Daardoor was ik gelijk aan alle mensen, van wie de apostel zegt, dat zij allen hebben gezondigd en niet kunnen naderen tot Gods heerlijkheid in het eeuwige leven, Rom. 3:23. Ook ik was oorspronkelijk, in mijn heidense voorouders, een vijand Gods en een vreemdeling. Maar nu is God naar mij toegekomen met zijn evangelie, waarin Hij mij zijn lieve Zoon schonk, Wiens bloed ons van alle zonden reinigt en Wiens Geest ons heiligt en reeds nu het eeuwige leven doet aanvangen en ons éénmaal geheel gelijkvormig zal maken aan onze Heiland Jezus Christus, wanneer wij met Hem zullen ingaan tot de eeuwige erfenis als zonen en dochteren Gods.

Dit zeggen wij nu niet zomaar.

Dit is vrucht van het geloof.

Dit is geen vrucht van een werktuigelijke sacramentsbehandeling, maar dit is vrucht van ons persoonlijk geloof in de beloften des evangelies.

¹ **60e vr.** *Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?*

Antw. *Alleen door een waar geloof in Jezus Christus,*² *Dus: al klaagt mijn geweten mij aan, dat ik tegen al Gods geboden zwaar gezondigd en geen daarvan gehouden heb en ik nog steeds tot alle kwaad geneigd ben, toch wil God mij, zonder enige verdienste van mijn kant, uit louter genade, de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenken en toerekenen, alsof ik nooit zonde had gehad of gedaan, ja, alsof ik zelf al de gehoorzaamheid volbracht had, die Christus voor mij heeft volbracht,*³ *Deze weldaad behoef ik slechts met een gelovig hart aan te nemen.*

Een enkele maal lezen we in de krant, dat iemand, die door de rechter veroordeeld was tot zo en zo'n straf, op z'n verzoek gratie ontving. Wat betekent dat? 't Is iets, dat herinnert aan oude tijden, toen de koningen nauwer bij de rechtspraak waren betrokken dan tegenwoordig, omdat zij souvereine opperrechters waren. Maar ook nu kan het nog gebeuren, dat iemand ter dood veroordeeld is, maar door de koning wordt begenadigd. In plaats van de doodstraf krijgt hij dan vaak levenslange gevangenisstraf. Welbeschouwd is dat dan nog geen volledige gratie. Volledige gratie zou het zijn, wanneer iemand, die ter dood veroordeeld was, volkomen vrijspraak ontving en dan ook weer bij z'n koning in de volle gunst kwam en weer als een vrije burger van z'n vaderland mocht deelnemen aan het verkeer in het volle leven. Dat is pas volledige gratie.

¹ Hier is voor de duidelijkheid overgenomen de vertaling van Dr J. Wytzes in zijn "De Heidelbergsche catechismus".

² Latijn: adeo ut

³ Latijn: modo haec beneficia vera animi fiducia amplectar, Duits: Wenn ich allein solche wolthat mit glaubigem hertzen anneme.

Aan zulk een volledige gratieverlening moeten we maar denken, nu we hier gaan spreken over de rechtvaardigmaking van zondaren door God. Want laten we dit maar vast onthouden, dat God aan ons, zondaren, die ook hadden verdiend te worden gestraft met de verdoemenis, volledige gratie verleent, omdat Hij ons niet alleen vergiffenis van zonden schenkt, maar ons ook weer aanneemt tot zijn kinderen, die Hem vrij mogen dienen tot in het eeuwige leven. Maar om het prachtige antwoord op vr. 60 goed te begrijpen, zullen we alle onderdelen daarvan stuk voor stuk nagaan.

Eerst moeten we weten wat volgens Gods Woord een "rechtvaardige" is. De Schrift leert, dat er een hemelsbreed verschil is tussen rechtvaardigen en goddelozen, Mal. 3:18; 1 Petr. 4:18, ja dat zij precies eikaars tegengestelden zijn. De Spreukendichter b.v. zegt: "Als de rechtvaardigen groot worden, verblijdt zich het volk, maar als de goddeloze heerst, zucht het volk", Spr. 29:2. Abraham sprak tot de HEERE even voor de verwoesting van Sodom en Gomorra: Maar U zult toch niet de rechtvaardige met de goddeloze ombrengen? Gen. 18:23. Een rechtvaardige is iemand zoals Simeon. "Deze mens was rechtvaardig en Godvrezende", Luc. 2:25. Het woord "rechtvaardige" wisselt menigmaal af met zulke woorden als "oprechte van hart", Ps. 32:11; 97:11, en "goede", Spr. 2:20. Lees maar 's wat Ps. 37 en 112 van de rechtvaardigen vertellen. Zij hebben grote lust in Gods geboden, ze gaan met vaste tred in de wet des HEEREN. Hun begeerte gaat uit naar het goede, Spr. 11:23, hun mond is een springader des levens, 10: 11, zij wandelen in de wegen des HEEREN, Hos. 14:10, in de vergadering van goddelozen en zondaars komen ze niet, Ps. 1:1 en 5, in dagen van benauwdheid klemmen zij zich gelovig vast aan Gods beloften, Hab. 2:4, enz. enz. Let wel, we spreken nu niet over de vraag, hoe een mens zo wordt. Zo worden we immers alleen, wanneer de Heilige Geest onze harten onder beslag van zijn Woord brengt en neigt tot de vreze des HEEREN, want uit zichzelf kan niemand iets goeds doen, dat Gode behaagt. Behalve de Heere Jezus. Diè wordt dan ook meermalen in de Schrift kortweg genoemd: de Rechtvaardige (zie bij Z. 17). Neen, maar we willen nu alleen maar zien, wat de Schrift onder een rechtvaardige verstaat. En wat is dat? Iemand, die slechts eerlijk is in de handel en "ieder het zijne" geeft? O neen, dat is het lang niet alleen. ¹³⁾ Een rechtvaardige is volgens de Schrift een vrome, die al de geboden des Vaders houdt en dit: van harte gaarne.

Nù kunnen we een ander woord gaan bespreken, n.l. het woord "gerechtigheid". Van zulke vromen zegt de Schrift n.l. verder, dat zij gerechtigheid (of rechtvaardigheid; dat is hetzelfde) hebben. En wat betekent dan dat woord "gerechtigheid"? Zoals het woord "rechtvaardige" tegengesteld is aan het woord "goddeloze", zo is het woord "gerechtigheid" tegengesteld aan het woord "goddeloosheid", Ps. 45:8. De Schrift spreekt dikwijls over de "gerechtigheid" der rechtvaardigen. Ze zegt n.l. niet alleen dat de rechtvaardigen gerechtigheid doen, gerechtigheid werken, gerechtigheid oefenen, Ps. 15:2; 106:3; Hebr. 11:33, maar ook, dat zij gerechtigheid hebben. In Ps. 37:6 wordt b.v. aan de rechtvaardigen in hun benauwdheid beloofd, dat God "hun gerechtigheid" zal doen voortkomen als het licht. Meermalen beroepen de rechtvaardigen zich voor God op hun gerechtigheid, Ps. 7:9, of zij doen als Daniël en beroepen er zich nièt op, Dan, 9:18. Toen Job door zijn vrienden beschuldigd werd van een goddeloos verleden, wees hij die verdachtmaking af, zeggende: 't is niet waar, "ik bekleedde mij met gerechtigheid" en vertelde hij o.a. van zijn barmhartigheid aan weduwen en wezen, 29:14. Wij zien nu wat gerechtigheid hier betekent. Zoals bij vrome vroomheid behoort, zo behoort bij rechtvaardige gerechtigheid. ¹⁴⁾ Gerechtigheid betekent hetzelfde als vroomheid, hetzelfde als gehoorzaamheid aan de geboden van onze hemelse Vader, gelovige onderhouding van Gods wet. Ja zeker, dat woord "gelovig" moet er beslist bij, want de Farizeën dachten ook veel "gerechtigheid" te hebben. Zij onderhielden de geboden Gods vreselijk secuur en verbeeldden zich, dat God hun nu wel erg dankbaar mocht zijn voor zoveel "gerechtigheid" als zij hadden bijeengegaard. Maar de Heere Jezus sprak: Ik zeg u, tenzij uw gerechtigheid overvloediger zij dan (die) der Schriftgeleerden en Farizeën, dat gij in het koninkrijk der hemelen geenszins zult ingaan", Matth. 5:20. Let wel, we spreken ook nu weer niet over de vraag, hoe een mens die "gerechtigheid" krijgt. Die hebben we immers te danken aan God Zelf, Ps. 24:5. "Want uit onszelf doen we geen

gerechtigheid en hebben we geen gerechtigheid. Behalve onze Heere Jezus. Die wordt dan ook wel in de Schrift kortweg genoemd: de HEERE, onze Gerechtigheid, Jer. 23:6; 1 Cor. 1:30 (zie bij Z. 17). Neen, maar we willen nu alleen maar zien wat de Schrift onder "gerechtigheid" verstaat (wel te verstaan niet de gerechtigheid van Gød, zie bij Z. 4 en 5, maar de gerechtigheid van 'n mèn's). En wat is dat? De gerechtigheid der rechtvaardigen is volgens de Schrift hun vroomheid, hun gehoorzaamheid aan de wil van God, aan al zijn geboden, niet alleen b.v. aan het gebod, dat wij ons over de armen zullen ontfermen, (daarom is gerechtigheid soms zakelijk hetzelfde als barmhartigheid), maar aan al Gods geboden.

Om dit even te herhalen:

Een rechtvaardige is dus een gehoorzame.

Rechtvaardigheid (of gerechtigheid) is dus gehoorzaamheid.

Zeer gemakkelijk kunnen we nu begrijpen wat het werkwoord "rechtvaardigen" betekent. Dat woord doet ons denken¹⁵⁾ aan de rechtzaal. We lezen b.v.: "Wie de goddeloze rechtvaardigt en de rechtvaardige verdoemt zijn den HEERE een gruwel, ja die beiden", Spr. 17:15. God vindt het vreselijk, wanneer de rechter een schuldige vrijspreekt en een onschuldige veroordeelt. Verdoemen is een Oudhollands woord voor veroordelen. We leren hieruit, dat "rechtvaardigen" het tegengestelde is¹⁶⁾ van verdoemen of veroordelen en dat het betekent: ¹⁷⁾ vrijspreken. Hetzelfde leert ons ook het N.T., b.v. in de bekende text: "God is het, die rechtvaardig maakt, wie is het, die verdoemt?", Rom. 8:33, 34. Rechtvaardigen of rechtvaardig maken of rechtvaardig verklaren heeft dus plaats, wanneer een rechter tot een ter dood veroordeelde zegt: "Ik spreek u vrij, gij zult niet sterven, maar leven". We begrijpen nu ook wat het betekent, dat Gød tot mensen, die de verdoemenis waardig zijn, zegt: "Ik spreek u vrij, gij zult niet onderworpen zijn aan de eeuwige dood, maar eeuwig leven". Want zoals aan de zonde en de ongerechtigheid verbonden is de dood, zo is aan de gehoorzaamheid en gèrechtigheid verbonden het leven. We mogen zeggen, dat, wanneer God ons rechtvaardigt, dit betekent, dat Hij ons vrijspreekt van de verdoemenis en het recht op het eeuwige leven geeft.

Maar nu schijnt het toch, ¹⁸⁾ dat we voor een raadsel komen te staan. Want we hebben zoëven gelezen, dat God het gruwelijk vindt, wanneer een rechter iemand, die schuldig is, vrijspreekt. Dat vindt God vreselijk. Maar wat lezen we nu in de Schrift? Dat God het Zelf doet. Een duidelijk voorbeeld vinden we in de geschiedenis van koning David. Hoe vreselijk had toch koning David gezondigd, Ps. 51:2, 6. Hij had zich Bathseba tot vrouw genomen. Hij had zich vervolgens bezoedeld met het bloed van haar man Uria. Hij had zijn zonde van echtbreuk bedekt met de zonde van doodslag. En daarna dacht hij, dat alles goed was, toen hij Bathseba in zijn huis nam en verder over het gebeurde maar "zweeg", Ps. 32:3. Welnu, ¹⁹⁾ toch heeft God koning David om dit ontzettende kwaad niet voor eeuwig verdoemd. De HEERE préés hem zelfs na zijn dood, 1 Kon. 11:34, 38; 14:8; 15:3-5. Hetzelfde zien we bij Paulus. Deze heeft zelf erkend, dat hij de gemeente Gods vervolgd had, Gal. 1:13. Ja, de Heere Jezus ver weet hem: "Wat vervolgt ge..... Mij?", Hand. 9:4. ²⁰⁾ Toch heeft God hem niet verdoemd, integendeel, tegen het einde zijns levens schreef hij: "Voorts is mij weggelegd de kroon der..... rechtvaardigheid, welke de Heere, de rechtvaardige Rechter, mij in die dag geven zal", 2 Tim. 4:8. Maar hadden David en Paulus om deze goddeloosheden *niet* heel wat anders verdiend? Trouwens niet alleen zulke geschiedenissen schijnen ons voor een raadsel te plaatsen, maar ook zo'n uitspraak als deze, waarin voluit wordt gezegd, dat God een God is: "die de goddeloze rechtvaardigt". Dat staat heus in de Bijbel. ²¹⁾ In Rom. 4:5. Hoe is dat nu toch mogelijk? Want dat was immers zo gruwelijk?

Nu gaan we spreken over iets, dat wel helemaal geen raadsel is, want God heeft het ons Zelf duidelijk geopenbaard. Maar desondanks blijft het zo ondoorgrondelijk, dat zelfs de engelen in de hemel er met verwondering op staren, zoals de cherubijnenbeelden staarden op het verzoendeksel, dat op de ark des Verbonds was en waarop het (schaduwachtig) bondsbloed gesprenkeld werd, Ex. 25:20; 1 Petr. 1:12. Ook is, wat nu

volgt, niet uitgedacht door knappe mensen, door de wijzen der wereld. Het is alleen te danken aan de ondoorgrondelijke wijsheid Gods, 1 Cor. 2:4-7. Wanneer God zondaren zoals David, Paulus, enz. vanwege hun goddeloosheid toch niet verdoemt, maar vrijspreekt (rechtvaardigt dus) zonder dat dit gruwelijk is, dan is dit, ²²⁾ omdat God zo genadig wilde zijn ons een Lam te schenken, waarop Hij al onze zonden wilde doen aanlopen. Onder het O.T. werd dit afgebeeld door de schaduwen der wet en onder het N.T. vervuld. Want God heeft voor ons, doemschuldige zondaren, ²³⁾ zijn Zoon, onze Heere Jezus Christus, gezonden. "Hierin is de liefde Gods jegens ons geopenbaard, dat God zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft in de wereld, opdat wij zouden leven door Hem", 1 Joh. 4:9. Johannes de Doper wees Hem aan, toen Hij midden onder de mensen liep, en sprak: "Zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt", Joh. 1:29. Om deze reden heet Christus onze Middelaar. Ook wordt Hij wel onze Borg genoemd. Voor de duidelijkheid zegt men er dan nog wel bij: onze plaatsbekledende Borg. Door de tussenkomst Aan onze Heere Jezus is het nu in 't geheel nièt gruwelijk, wanneer God zulke mensen als ons "rechtvaardigt". "Want ook al begaat iedereen niet zulke grote misdaden als David en Paulus, toch zou het ook gruwelijk kunnen schijnen, dat God óns rechtvaardigen wil. Om deze redenen: ten 1e omdat wij als kinderen van Adam mede schuldig zijn aan zijn opstand tegen God (zie Z. 4). ten 2e omdat wij, ook al leerden wij gelukkig weer de HEERE vrezen, toch "van nature" nog steeds geneigd blijven God en onze naaste te haten (zie Z. 2) en ten 3e omdat wij, al is het niet altijd in zo hevige mate als David, Paulus e.a. toch ook schuldig staan tegenover elk gebod Gods (zie Z. 44). Zo kunnen dus ook wij voor God niets verdienstelijks aanvoeren, op grond waarvan Hij ons zou moeten rechtvaardigen. Toch wil God het doen, op grond n.l. van Christus' volkomen middelaarswerk.

Ja we mogen zelfs dit zeggen: wanneer het ooit duidelijk gebleken is, dat God strikt rechtvaardig is en het met de zonde nooit op een accoordje werpt, dan hierin, dat God zondaren zoals ons rechtvaardigt op grond van Christus' volkomen middelaarswerk.

Want onze Heere Jezus Christus is er net zo één als Adam of liever Hij is precies Adams tegenvoeter. In plaats dat Adam gehoorzaam was, was hij ongehoorzaam en in plaats, dat hij voor ons het leven verwierf, zijn we, voor straf, allen in hem kinderen des doods. Maar nu is onze Heiland gekomen om twee dingen te doen. Om ten 1e die straf te dragen, door zijn lijden, en om ten 2e het léven te verwerven, door zijn gehoorzaamheid. Hij is volkomen heilig geweest van jongsaf tot zijn dood toe en altijd volkomen gehoorzaam en rechtvaardig, zoals we vroeger meermalen besproken hebben. We herinneren ons nu alleen maar deze Schriftplaatsen: "Want indien door de misdaad van één, de dood geheerst heeft door die éne (Adam), veelmeer zullen degenen, die de overvloed der genade en der gave der rechtvaardigheid ontvangen, in het *leven* heersen door die éne, namelijk Jezus Christus". "Want gelijk door de ongehoorzaamheid van die éne mens velen tot *zondaars* gesteld zijn geworden, alzo zullen ook door de gehoorzaamheid van één velen tot *rechtvaardigen* gesteld worden". Rom. 5:17, 19. Hier zien we duidelijk: de verdoemenis en de dood zijn door Adam. de vrij spraak en het leven door Christus. God doet in 't geheel geen onrecht, wanneer Hij op grond van het volkomen werk van deze tweede Adam ons, hoewel wij evenals alle mensen de verdoemenis hadden verdiend, vrijspreekt en het leven geeft, integendeel, daarin blinkt dan de rechtvaardigheid Gods als nergens elders. Hierop ziet de apostel, wanneer hij in Rom. 3 Christus²⁴⁾ "een zoenmiddel" noemt, vs. 25, N. V. Hij gebruikt dan een woord, dat (in de Griekse vertaling van het O.T.) wordt gebruikt voor het verzoendeksel. Ook schrijft hij, dat God, die vroeger vaak de zonden (van Israël en de heidenen) had laten passeren zonder ze meteen naar verdienste te straffen, in de dood van zijn Zoon bewezen heeft, dat Hij heus niet een oogje toeknijpt voor de zonde. Want toen heeft Hij getoond, dat zijn toorn tegen de zonde zo groot is, dat Hij die, wel verre van ze door de vingers te zien en ongestraft te laten, met de bittere en smadelijke dood des kruises gestraft heeft aan zijn eigen lieve Zoon Jezus Christus. Daarom noemt de apostel Christus' dood dan ook²⁵⁾ "een betoning van Gods rechtvaardigheid", vs. 25 en 26.

Wat dus eerst voor ons een onoplosbaar raadsel scheen, blijkt thans niet alleen zeer

duidelijk, maar ook volkomen billijk te zijn. Immers de Heere Jezus is onze Gerechtigheid geworden, 1 Cor. 1:30.

Toch blijft er nu nog een vraag over, die beantwoord moet worden, n.l. deze: Hoe wordt die gehoorzaamheid, die gerechtigheid van Christus nu de onze? Om die vraag te beantwoorden letten we eerst op dit beeld.

²⁶⁾ Daar is een arme stakker. Hij heeft grote schulden. Maar hij krijgt van een goede rijke heer een brief. In die brief staat geschreven, dat de arme man naar de bank mag gaan en zeggen tot de directeur van de bank: Wilt u mij uit het tegood van de heer, van wie deze brief is, zoveel geld geven als ik maar nodig heb? Dat staat te lezen in die brief. Dat zegt die brief. En omdat die brief dit zo heerlijk zegt, gaat onze arme stakker geloven, dat het waar is, wat hij leest en gaat hij doen wat hem aangeraden wordt (ja eigenlijk bevólen wordt, want het zou beledigend zijn voor die goede heer, wanneer men z'n brief niet geloofde, en er niet naar handelde, maar 'm verfrommelde en wegwierp). Terwijl hij naar de bank loopt, zegt hij onderweg al tegen zichzelf: Je bent nu een rijk mens. Je schuld is betaald. Doormiddel van deze brief ben je uit de nood geholpen. Hij kijkt nog 's naar z'n brief. Hij leest 'm nog 's. 't Is toch wel waar? O zeer zeker. Ten overvloede is er nog een zegel aan de brief gehecht. In dat zegel staat de naam geprent van die rijke goede heer, van wie iedereen weet: die heer liegt niet, die heer maakt geen arme stakker blij met fraaie leugens. Wie van hem een bewijs heeft, dat hij uw schuld betalen wil, is al rijk, alleen al door z'n brief en zekerder nog door z'n zegel. Maar tenslotte komt onze man bij de bank. Daar legt hij die brief neer in vast vertrouwen, dat men daar het bewijs van z'n milde schenker zal accepteren. En inderdaad gebeurt dat. Men telt voor hem uit wat hij nodig heeft en men zegt: Als u weer wat nodig hebt, komt u maar weer terug met dezelfde brief, met dit zelfde bewijs, al is het nog zo vaak. Nu gaat onze gelukkige man vrolijk naar huis, met het geld in z'n hand. Onderweg zien het de mensen en ze zeggen: Wel, wat zijt gij een rijk mens geworden. Maar hij antwoordt: Ja, dat heb ik gekregen door naar de bank te gaan, maar liever gezegd: door die brief, waarop ik vertrouwd. Beter nog gezegd: dat heb ik te danken aan het grote kapitaal waarvan in die brief zo heerlijk gesproken werd. Dûs eigenlijk: dat heb ik te danken aan die goede heer, die zich over mij, arme stakker, ontfermd heeft en doormiddel van die brief bij de bank van zijn enorme kapitaal een overschrijving en een uitbetaling deed plaats hebben te mijnen voordele.

Op zûlk een manier — maar dan veel heerlijker, 't is maar een beeld — heeft nu het rechtvaardigen van een zondaar plaats. En dat niet van één zondaar, b.v. David, maar van alle zondaren. En dat niet maar één keer in hun leven, maar zo dikwijls als zij de belofte des evangelies met een waar geloof aannemen. Want onze God vergeeft "menigvuldiglijk", Jes. 55:7.

²⁷⁾ Nu is immers onze goede hemelse Vader de milde Schenker van al dit goeds, waarover we thans spreken. Het voornemen om ons niet als vijanden in eeuwige verdoemenis te laten ondergaan, maar ons tot zijn vrienden, ja tot zijn kinderen aan te nemen en ons deel te geven aan de volkomen genoegdoening van de Middelaar Jezus Christus is van Hem uitgegaan. "Die ons tevoren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus, in Zichzelf, naar het welbehagen van zijn wil, tot prijs der heerlijkheid zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde (Heere Jezus)", Ef. 1:5, 6.

En nu is ²⁸⁾ de gehoorzaamheid van onze Heiland dat enorme kapitaal, dat tot voldoening van Gods toorn en rechtvaardigheid gestort is en dat zo groot is, dat de apostel schrijft: "En Hij is een verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonde der gehele wereld", 1 Joh. 2:2. "Want God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende", 2 Cor. 5:19.

²⁹⁾ En nu is het de Heilige Geest, die er voor zorgt, dat de boodschap van dit grote nieuws — dat Jezus Christus voor goddelozen en zondaars gestorven is, Rom. 5:6, 8 — de wereld ingaat. Dat is het evangelie, de boodschap, dat God genadig is, barmhartig en een ontfermend Vader. We hebben vroeger gezien, dat God dit evangelie ³⁰⁾ oudtijds

alleen aan de Hebreeuwse kerk gaf (zie Z. 20), maar toch liet God reeds aan Abraham weten, dat Hij zijn verbond van genade en vergeving eenmaal ook ³¹⁾ aan heidenen zoals ons zou schenken en ook ons de beloften van zijn evangelie zou geven, Gal. 3:8. En dat evangelie, hetwelk God nu ook aan onze ouders en ons geschonken heeft, is zo volkomen betrouwbaar, dat wij zeggen: in de belofte des evangelies is ons reeds de ganse Christus met al zijn gerechtigheid gegeven. Daarom kunnen we reeds tot een kindje der gemeente zeggen: Wat ben jij rijk.

Maar wanneer die man van zoëven de brief van zijn weldoener verfrommeld zou hebben en weggeworpen, zou hij door het verachten van die schat niets bij de bank ontvangen hebben. Zo moeten ook wij al wat wij in Christus hebben en ons in de beloften des evangelies geschonken is, niet verachten. Dan zouden wij "onze vrijmoedigheid" (d.w.z. ons recht van toegang) "wegwerpen", Hebr. 10:35. ³²⁾ Dan zouden wij dezelfde straf verdienen als vele leden van de kerk in de woestijn, die vanwege hun ongeloof niet ingingen, maar werden terneergeslagen, 1 Cor. 10:5; Hebr. 3:19. Ja wij zouden dan de Heilige Geest smadelijk wederstaan, die toch door het evangelie er bij ons op aan dringt, de Zoon van God niet te vertreden en zijn bloed, waardoor wij geheiligt waren, onrein te achten, 10:29. En al zijn wij Gods volk, wij weten, dat God ook zijn volk weet te oordelen, dat niet "zijn wil doet"; en wij zouden "de beloftenis" (d.w.z. het beloofde goed, in dit geval: Christus' gerechtigheid) niet "wegdragen", 10:30, 36.

Maar daar, waar het evangelie, dat de Heilige Geest in de wereld predikt (door middel van Vader en Moeder, de Christelijke school, de leraars der kerk) gewenste vrucht draagt, daar werd het hart bewogen tot geloof, 2 Cor. 5:10. Het gaat ons dan als die man, die door de schone brief van z'n weldoener werd overreed om ermee naar de bank te gaan. Zo brengt de Heilige Geest ons ook door het evangelie er toe om op Gods beloften, die daarin zijn vervat, ons geheel te verlaten en ze hartelijk te vertrouwen en ³³⁾ op grond van die toezeggingen Gods in zijn Woord ook vergeving van zonden en het eeuwige leven "te gaan halen". Ja, de Heilige Geest gaat met de overtuigende arbeid door zijn evangelie zóver en maakt door zijn Goddelijke Woord ons geloof dèrmate sterk — waarbij Hij Zich ook van de sacramenten als zégelen aan het evangelie wil bedienen — dat wij geloven, dat de gerechtigheid van Christus ons als onze eigene geschonken is, even alsof wij zelf in eigen persoon voor onze zonden hadden betaald en alle gerechtigheid en gehoorzaamheid aan de Goddelijke wet hadden volbracht. Hierop ziet de Schrift, wanneer zij zegt: "Die in Hem (in Gods Zoon) gelooft, wordt niet veroordeeld", Joh. 3:18. Hierop doelde ook onze Heiland, toen hij sprak: "Voorwaar, Voorwaar zeg Ik u: die mijn woord hoort en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven en komt niet in de verdoemenis, maar is uit de dood overgegaan in het leven", Joh. 5:24. Heel veel malen zegt de Schrift dit. B.v. dat wij "vergeving der zonden ontvangen door het geloof in Christus", Hand. 26: 18; dat "de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt", Rom. 3:28; dat wij gerechtvaardigd worden "uit het geloof", 5:1; of de Schrift spreekt van "de rechtvaardigheid, die uit God is door het geloof", Filipp. 3:9.

Ja, zoals tenslotte die man van zoëven door iedereen, zelfs door z'n weldoener, gelukkig werd geprezen, toen hij het bankgebouw uitkwam als een rijk mens, ³⁴⁾ zo wordt in de Schrift een ieder geprezen, die zich verlaat op Gods evangelie (waarvan altoos dit de korte inhoud is, dat God een ontfermend Vader is). Niet alleen worden we dan door mensen geprezen, b.v. door David, die na zijn eigen ondervinding, iedereen gelukkig prijst, die zomaar, alleen in de weg van geloof, vergeving van z'n zonde verkreeg, Ps. 32:1, 2; Rom. 4:6-8, maar zelfs door GóD. Want ³⁵⁾ we lezen: "En Abraham geloofde in de HEERE (d.w.z. Abraham nam Gods Vaderlijke belofte vertrouwend aan); en Hij rekende het hem tot gerechtigheid", (d.w.z. de HEERE rekende dat geloof Abraham tot gerechtigheid), Gen. 15:6. Abrahams geloof in Gods belofte, trouwens alle gelovig zich houden aan Gods Woord alleen, zonder te luisteren naar de stem van het vlees, heeft Gode altijd behaagd, Ps. 106:31; Hebr. 11:6. Alleen, zoals zoëven die man zei, dat zijn rijkdom, waarom hij thans gelukkig was te prijzen, ten diepste niet te danken was aan zijn gaan naar de bank, maar aan het kapitaal, dat hem, arme berooide stakker, in die

brief werd geschonken, ja nog beter gezegd: aan de ontferming van zijn weldoener, zo zullen ook wij erkennen, dat onze rechtvaardiging, die we weliswaar in de weg des geloofs verkregen hebben, toch te danken is aan het enorme middelaarskapitaal van Christus, dat ons, goddelozen en zondaren als we in onszelf voor God van nature zijn, werd geschonken in de brief des evangelies, ja nog beter gezegd: aan de ontferming van onze barmhartige God en Vader.

Ziehier wat de kerk bedoelt, wanneer zij in vr. en antw. 60 belijdt, dat wij voor God rechtvaardig zijn door een waar geloof in Jezus Christus.

61e vr. *Waarom zegt gij, dat ge alleen door het geloof rechtvaardig zijt?*

Antw. *Niet, dat ik vanwege de waardigheid van mijn geloof Gode aangenaam ben, maar daarom, dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus, mijn gerechtigheid voor God is en dat ik die niet anders dan alleen door het geloof aannemen en mij toeëigenen kan.*

Eigenlijk hebben we het antwoord op de 60e vr., de voorafgaande, nog niet helemaal besproken. We hebben nog één woordje overgeslagen. Op de vraag: "Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?" werd immers niet geantwoord: "Door een waar geloof in Jezus Christus", maar: "Alléén door een waar geloof in Jezus Christus". Aan dat woordje "alleen" hebben de Roomsens zich in de eeuw der grote kerkreformatie zeer gestoten. Dat de mens in de weg van "geloof" tot de rechtvaardigmaking kwam, konden ze nog enigszins toegeven. Zij vatten dat het geloof op als een zekere voorbereiding tot de genade van het sacrament (zie bij vr. 59) Maar "door het geloof alléén" — neen, dat ging niet. Dat woordje "alleen" stond niet letterlijk in de Bijbel! Ja, er stond juist in de Bijbel, dat Abraham niet uit het geloof alleen gerechtvaardigd was, maar ook uit de werken, Jac. 2. Zo zeiden ze.

Nu zullen we op dat laatste — Abraham gerechtvaardigd uit de werken — nog apart terugkomen, bij vr. 64, en zullen dan zien, dat de apostel Jacobus, die schrijft, dat Abraham wél uit de werken gerechtvaardigd is, 2:21, en de apostel Paulus, die schrijft, dat Abraham nièt uit de werken gerechtvaardigd is, Rom 4:2, met elkaar toch in 't geheel niet in tegenspraak zijn. Men moet alles in z'n verband lezen.

Ook behoeven we helemaal niet vol schrik terug te trekken wat we zoëven gezegd hebben n.l. dat wij door het geloof Gode wel terdege aangenaam zijn. Want dat staat in de Schrift, Hebr. 11:6, en dat kan hier dus door de catechismus niet afgekeurd worden.

Zelfs mogen we rustig verder gaan en overschrijven wat de apostel ons leert in Rom. 4: dat God aan de mens, die zich verlaat op zijn ontferming, zijn geloof rekent tot rechtvaardigheid (of gerechtigheid), 4:5; Gen. 15:6. De Schrift leert terdege, dat God de gelóvige rechtvaardig spreekt. Wie gelooft, wordt gerechtvaardigd, Hand. 13:39; Rom. 16:4. Evenals die man van zoëven geprezen werd. omdat hij de brief van zijn weldoener vertrouwd had en in dat vertrouwen het geld van de bank gehaald had en nu een grote schat bezat, zo zullen wij ook door God gerechtvaardigd worden, wanneer wij, evenals Abraham, ons onvoorwaardelijk op zijn evangelie verlaten. Dat is juist de belofte van heel de Schrift: dat er geen verdoemenis is voor degenen, die "in Christus Jezus zijn" d.w.z. die in Christus geloven. Hoe vaak worden die niet in de Schrift — dat is dus door God Zelf — gelukkig geprezen!

Maar al erkennen we dit alles nog zo uitdrukkelijk, daarmee zijn we toch geen stap tegemoet gekomen aan al dat soort van Pelagianen (Roomsens, maar later ook anderen, Remonstranten b.v.), die zich verbeeldden, dat er nog iets goeds in de mens was van nature en dat God wel dankbaar mocht zijn, wanneer wij zo goed wilden zijn in Hem te geloven. Ziedaar, zó werd nu van het geloof van de mens toch weer iets verdienstelijks gemaakt tegenover God. Alsof ons geloof ooit iets bij God zou kunnen verdienen! ³⁶⁾ Want God heeft het immers Zelf eerst door zijn Geest in ons hart gewerkt, doormiddel van het evangelie zijner genade. En daarom heeft men wel 's terecht gezegd: Wanneer God het geloof der zijnen kroont, kroont Hij zijn eigen werk.

Neen, het gaat nu om de grònd, de diepste oorzaak, waardoor wij Gode alleen aangenaam kunnen zijn om niet verdoemd te worden en aangenomen te worden tot kinderen. En dat kan nooit ons geloof zijn, hetwelk Gods eigen gave is. Trouwens, het is met ons geloven precies eender als met alles wat wij doen: het is op z'n best toch altijd nog maar gebrekkig en God zou er niets mee op kunnen hebben als Hij het niet om Jezus' wil voor lief van ons nam.

Neen, de diepe reden, waarom God Zich met ons, die van nature allen goddelozen en zondaars zijn, en die ons ook nadat we gelovig geworden zijn toch telkens weer zó schuldig voor God kunnen maken, dat Ps. 143:2 klaagt: "En ga niet in het gericht met uw knecht, want niemand, die leeft, zal voor uw aangezicht rechtvaardig zijn" — de diepe reden, waarom God zulke onwaardigen toch kan en wil verklaren voor zijn onschuldige kinderen en voor zijn lieve erfgenamen, is: ³⁷⁾ omdat God volkomen genoeg heeft genomen met de onuitsprekelijk rijke en volmaakt voldoende Borgtochtelijke storting van gehoorzaamheidskapitaal voor zijn heilige ogen door onze Heere Jezus Christus. God is daarmee tevreden. Op grond daarvan wil God vrede hebben met deze wereld, 2 Cor. 5:19. Dáárom kan God een goddelóze..... rechtvaardigen, Rom. 4:5. Want Christus is "voor de goddelozen gestorven", 5:6. En daarom kan de apostel schrijven, dat God ons "om niet" (d.w.z. cadeau, gratis) rechtvaardigt, 3:24, en dat God tóch strikt rechtvaardig is, wanneer Hij een zondaar rechtvaardigt, die uit het geloof in Jezus is, d.w.z. die zich op die Heere Jezus verlaat, 3:26.

Welnu, daarom nu, bij zulk een stand van zaken (n.l. zulk een barmhartige God, die zo stipt rechtvaardig ons vergiffenis en het eeuwige leven schenkt op grond van zulk een onberispelijk volle gehoorzaamheid van onze Middelaar en Plaatsbekledende Borg Jezus Christus) is er voor ons ³⁸⁾ niets anders te doen overgebleven dan ons vertrouwend te laten neerzinken op de boodschap van zo weergaloze genade voor zondaars. Dit laatste is: het ware Christelijke geloof. Het ziet dus juist van alle waardigheid bij onszelf af (welke waardigheid zouden wij, zondaars, hebben tegenover zulk een heilig God!) en erkent, dat wij zonder Christus voor God geen ogenblik kunnen bestaan.

We zien nu, waarom de kerk in de 16e eeuw zo graag dat woordje "alleen" gebruikte: gerechtvaardigd uit (of door) het geloof alléén! 't Was niet erg, dat het niet letterlijk in de Schrift stond. Dat is met andere woorden, als drieënheden, persoon, enz., ook het geval. Als maar duidelijk is, welke Schriftwaardheid de kerk met dat woordje "alleen" wil samenvatten. ³⁹⁾ Daarmee wilde zij, evenals Paulus tegenover de Judaïsten, alle hoogmoedige godsdienstigheid des mensen als toevoegsel bij Christus' verdienste afwijzen om over te houden het heerlijke "gerechtvaardigd om niet", d.w.z. om Christus' werk alleen, Rom. 3:24. Want het zal nu wel duidelijk zijn, dat het eender is, wanneer we zeggen: gerechtvaardigd om Christus' wil alleen, of: gerechtvaardigd om niet, of: gerechtvaardigd door het geloof alleen. Daarmee laten we dus het geloof in 't geheel niet toch weer in aanmerking komen als een verdienstelijke daad, waarop God onze vrijspraak ten diepste zou laten rusten. Dat zou even dwaas zijn als wanneer we tot die man van zoëven zeiden: ge hebt uw rijkdom verdiend door uw gaan naar de bank. Hij zou antwoorden: Neen, die rijkdom is mij door die brief geschonken en ik heb mij de inhoud van die brief toegeëigend door vol vertrouwen er mee naar de bank te lopen; maar dat vertrouwen zelf heb ik ook aan de schone inhoud van de brief te danken. In mijn lopen zat niets verdienstelijks. Het behoorde maar zo. Ik mocht toch niet ondankbaar zijn en mijn weldoener beledigen?

Zo heeft de kerk der 16e eeuw dus door haar belijdenis van het "sola fide" (d.w.z. "door het geloof alleen") twee dwalingen tegelijk afgewezen, n.l. ten 1e de Roomse automatische rechtvaardigmakingsleer (daar tegenover stelde zij haar "door het gelóóf") en ten 2e de Roomse goedewerkenleer (daar tegenover stelde zij haar "door het geloof alléén" = om niet, uit zijn genade, Rom. 3:24; zonder de werken der wet, 3:28; Gal. 2:16; niet uit ons, niet uit de werken, Ef. 2:8, 9; niet uit de werken der rechtvaardigheid, die wij gedaan hadden, Tit. 3:5.)

We kunnen dus dit overzicht opstellen:

1e. De God en Vader van onze Heere Jezus Christus, dezelfde, die wij door onze zonden grotelijks vertoornd hebben, is de milde Schenker van onze Middelaar, door Wiens gehoorzaamheid volkomen aan Gods recht voldaan is.

2e. Daarom wordt Gods Zoon — door deze gerechtigheid, die Hij verwierf om ons daarmee voor Gods aangezicht te bedekken en te bekleden — wel genoemd: onze Gerechtigheid.

3e. Het is de Heilige Geest, die dit evangelie — n.l. dat de rechtvaardige God, die de schuldige geenszins onschuldig houdt, toch goddelozen en zondaren, zoals wij van nature allen zijn, vrijspreekt op grond van Christus' gehoorzaamheid — doet prediken en door dit evangelie de harten er toe beweegt zich vertrouwend op Christus te verlaten.

4e. Door dit geloof nemen wij de Heere Jezus Christus aan, zodat Hij geheel van ons wordt.

5e. Een ieder, die in Christus gelooft, komt niet in de verdoemenis, maar wordt gerechtvaardigd, want zijn geloof wordt gerekend tot gerechtigheid.

Om te beantwoorden:

- 1) Waarvan wordt in Z. 23, vr. 59, een samenvatting gegeven met de woorden "dit alles"?
- 2) Waaruit blijkt, dat de catechismus met de woorden "dit alles" bedoelt "de beloften des evangelies"?

Vr. en antw. 59.

- 3) Waarover gaat het in beide Zondagen, 23 en 24?
- 4) Wat is echter het verschil?
- 5) In de 16e eeuw heeft de kerk zich losgemaakt van de Roomse goedewerkenleer. Maar van welke verkeerde leer, die daaraan nauw verbonden was, nog meer?
- 6) Wanneer we niet automatisch worden rechtvaardiggemaakt, door vol geschonken te worden met zogenaamde genade, hoe worden we dan wèl gerechtvaardigd?
- 7) Hoe komt volgens de Rooms en een kindje tot de doop?
- 8) Wat ontvangt zo'n kindje volgens de Rooms en door de doop?
- 9) Maar in welk bezit zijn wij, volgens de Schrift, reeds geboren?
- 10) Wie is ons toen in dat evangelie geschonken?
- 11) Wat eist God van allen, die tot hun verstand komen?
- 12) Hoe krijgen we deel aan Christus' gerechtigheid: door een automatische volschenking bij de doop of door een persoonlijk gelovig aanvaarden van hetgeen God ons in zijn belofte des Verbonds geschonken had?

Vr. en antw. 60.

- 13) Wat is volgens de Schrift een rechtvaardige?
- 14) Wat betekent in de Schrift de gerechtigheid der rechtvaardigen?
- 15) Aan wat voor zaal doet het werkwoord rechtvaardigen ons denken?
- 16) Waarvan is rechtvaardigen of rechtvaardigmaken het tegenovergestelde?
- 17) Wat betekent dus het woord rechtvaardigen?

- 18) Nu zegt God, dat het gruwelijk is, wanneer een schuldige in het gericht wordt vrijgesproken of een onschuldige veroordeeld. Welke schijn heeft het dan, wanneer God Zelf de goddelozen en zondaars voor rechtvaardigen verklaart?
- 19) Heeft God koning David om z'n kwaad tegen Uria en Bathseba verdoemd? Wat dan?
- 20) Heeft God de apostel Paulus om z'n kwaad tegen Christus en de gemeente verdoemd? Wat dan?
- 21) Staat het ook ronduit in de Schrift, dat God de goddeloze rechtvaardigt? Waar?
- 22) Hoe kan dit nu geschieden zonder dat het gruwelijk is?
- 23) Wie is door God voor ons in de plaats gegeven?
- 24) Hoe wordt Christus in Rom. 3:25 genoemd?
- 25) En hoe noemt Rom. 3:25 en 26 de dood van Christus?
- 26) Welk beeld hebben we gebruikt om de rechtvaardigmaking duidelijk te maken?
- 27) Wie is voor ons de goede en milde Schenker?
- 28) Waaruit bestaat voor ons het grote kapitaal, waarop onze rechtvaardiging rust?
- 29) Wie predikt dit evangelie, dat Christus voor de goddelozen gestorven is, in de wereld?
- 30) Aan wie was dit evangelie (dat God een ontfermend Vader is) voorheen alleen gegeven?
- 31) Aan wie is het thans ook geschonken?
- 32) Welke straf zouden wij verdienen als wij dit evangelie, waarin ons Christus en zijn gerechtigheid geschonken is, zouden verachten?
- 33) Maar wat gaan wij ook doen als ons hart bewogen is tot het geloof in Gods evangeliebeloften?
- 34) Worden degenen, die zich op Gods genadebeloften verlaten, in de Schrift ook geprezen?
- 35) Door Wie werd Abraham geprezen? Wat staat van hem geschreven?

Vr. en antw. 61.

- 36) Is ons geloof dan toch iets verdienstelijks, waardoor wij het ons waardig maken, dat God ons niet verdoemt en tot zijn kinderen aanneemt? Waarom niet?
- 37) Wat is de reden, waarom God zulke onwaardigen als ons kan en wil verklaren voor onschuldig en aannemen tot zijn kinderen?
- 38) Wat is er dan voor ons te doen overgebleven?
- 39) Wat heeft de kerk der 16e eeuw dan met dat woordje "alleen" bedoeld?

Schriftplaatsen:

Ps. 143:2. En ga niet in het gericht met uw knecht; want niemand, die leeft, zal voor uw aangezicht rechtvaardig zijn.

Rom. 3:25, 26. Hem (n.l. Christus) heeft God voorgesteld als zoenmiddel door het geloof, in zijn bloed, om zijn (om Gods) rechtvaardigheid te tonen, daar Hij de zonden, die tevoren onder de verdraagzaamheid Gods gepleegd waren, had laten worden — om zijn rechtvaardigheid te tonen, in de tegenwoordige tijd (d.w.z. de Heere Jezus was tijdens het leven van Paulus gestorven), zodat Hij Zelf (God Zelf) rechtvaardig is, ook als

Hij hem rechtvaardigt (d.w.z. vrijspreekt), die uit het geloof in Jezus is. N. V.

Rom. 4:5. Doch aan degene, die niet werkt, maar gelooft in Hem, die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid.

Rom. 5:6. Want Christus, als wij nog krachteloos waren, (d.w.z. toen Paulus nog ongelovig was en de kerk vervolgde) is te zijner tijd voor de goddelozen gestorven.

Ef. 1:5, 6, 7. (Gezegend zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus), die ons tevoren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen door Jezus Christus in Zichzelf, naar het welbehagen van zijn wil, tot prijs der heerlijkheid zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde, in welke wij hebben de verlossing door zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden, naar de rijkdom zijner genade. Filipp. 3:8, 9: Ja gewisselijk, ik acht ook alle dingen (d.w.z. mijn hele Farizeese verleden, dat zo voortreffelijk scheen) schade te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, mijn Heere; om Wiens wil ik al die dingen schade gerekend heb en acht die drek te zijn, opdat ik Christus moge gewinnen, en in Hem gevonden worde, niet hebbende mijn rechtvaardigheid, die uit de wet is, (die ik vroeger als Farizeër najaagde), maar die door het geloof van Christus is, namelijk de rechtvaardigheid, die uit God is door het geloof.

Nalezen:

Rom. 4. De kerk is in de middeleeuwen allengs tot de Roomse dwaling vervallen, als zou de rechtvaardiging gedeeltelijk rusten op de "goede werken" (de vergeving der "vergeeflijke" zonden) en gedeeltelijk op het sacrament, vooral de doop (vergeving der "doodzonden"). Maar zij mocht in de 16e eeuw wederkeren tot de Schrift en belijden: I we worden niet gerechtvaardigd uit de werken, II noch uit het sacrament, maar III uit het geloof. Dit leerde zij o.a. uit Rom. 4.

De apostel was van plan het evangelie ook in het Westen te gaan prediken, in Spanje. Hij zou dan via Rome reizen, 15:28. Om nu de gemeente te Rome, waartoe blijkbaar ook nogal Joden behoorden, te laten weten hoe en wat hij predikte, schreef hij haar een brief. Paulus predikt een evangelie, waarin niet geëerd wordt de gerechtigheid, die uit de godsdienstige mens is (zoals bij de Farizeën en de Judaïstische Christenen), maar alleen de gerechtigheid die uit God is, cadeau, in Christus geschonken, (zie die tweeërlei gerechtigheid b.v. scherp tegenover elkaar gesteld in Rom. 10:3-6: de rechtvaardigheid, of gerechtigheid Gods, ook wel genoemd: de gerechtigheid uit het geloof, tegenover de gerechtigheid uit de wet; deze laatste wordt ook wel genoemd: de eigen gerechtigheid).

Deze leer van de "rechtvaardigheid Gods" (van de gerechtigheid, die God aan ons om niet schenkt) is niet iets nieuws van Paulus. Ze is zo oud als de Schrift. Ze heeft "getuigenis van de wet en de profeten", d.w.z. van het O.T., 3:21. Lees b.v. maar wat de Schrift verhaalt van Abraham.

I. Rom. 4:1-8. Abraham is niet gerechtvaardigd uit de werken.

Vs. 1. Wat zullen we dan zeggen: dat Abraham onze vader (gerechtigheid) verkregen heeft naar het vlees? (overeenkomstig het vlees, in de weg van vleselijke vroomheid, goede-wer-ken-godsdienstigheid?). Vs. 2. Want indien Abraham uit de werken gerechtvaardigd is, zo heeft hij roem — maar (zo is het) niet — bij God. Vs. 3. (Nee, zo is het niet), want wat zegt de Schrift? En Abraham geloofde God en het is hem gerekend tot rechtvaardigheid. Vs. 4 en 5. (Welnu daaruit blijkt al de juistheid van het evangelie zoals ik, Paulus, dat predik, n.l. dat zondaren zoals ik, die zelfs Gods gemeente vervolgd heb, toch om niet worden gerechtvaardigd, hoe vreemd het mag klinken, wanneer we ons maar verlaten op die goede God, die, op grond van Christus' offer voor goddelozen, ons vrijspreekt. Zoals Abrahams geloof in Gods belofte-voor-diè-dagen door God werd gerekend tot gerechtigheid, zo wordt nu ons geloof in Gods beloften-voor-déze-dagen ook gerekend tot gerechtigheid. 't Gaat ons net als Abraham). Nu, aan degene, die werkt, wordt het loon niet toegerekend naar genade, maar naar schuld. Doch aan

degene, die niet werkt (die bij God geen "tegoed" heeft om er zich op te beroepen), maar gelooft in Hem, die de goddeloze rechtvaardigt (dus dat kan niet anders dan "om niet" zijn) wordt zijn geloof gerekend tot rechtvaardigheid ('t Gaat ons zelfs net als David. Want diè had toch zeker helemaal geen "tegoed" bij God, integendeel, een vreselijk "tekort". Maar 't ging met David net als met mij, Paulus, en alle zondaars). Vs. 6-8. Gelijk ook David de mens zalig spreekt, aan wie God de rechtvaardigheid toerekent zonder werken, zeggende: zalig zijn zij, wier ongerechtigheden vergeven zijn en wier zonden bedekt zijn. Zalig is de man, aan wie de Heere de zonden niet toerekent.

II. Rom. 4:9-12. Abraham is óók niet gerechtvaardigd uit het sacrament der besnijdenis.

(Wie vallen nu onder deze gelukkigprijzing, welke we uit de geschiedenissen van Abraham en van David hebben geleerd? Alleen maar besnedenen? Alleen maar Joden? Zodat wij tot de heidenen zouden moeten zeggen: als gij niet het sacrament van de besnijdenis hebt, kunt ge voor God niet rechtvaardig zijn?) Vs. 9. Deze zaligspreking dan, is die alleen over de besnijdenis (alleen voor Joden) of ook over de voorhuid (ook voor heidenen)? Want wij (blijven) zeggen (met de Schrift, Gen. 15:6) dat aan Abraham het gelóóf gerekend is tot rechtvaardigheid. Vs. 10. Hoe is het hem dan toegerekend? (Ga de feiten 's na. Was Abraham tijdens die geschiedenis van Gen. 15:6 — over dat geloof van hem, dat tot gerechtigheid gerekend werd — was Abraham toen al besneden?) Als hij in de besnijdenis was of in de voorhuid? (Ik antwoord:) niet in de besnijdenis, maar in de voorhuid. Vs. 11 en 12. (Ja, ga nu de feiten 's nauwkeurig na. Wanneer volgde toen pas de besnijdenis? Pas jaren later. In de geschiedenis van Gen. 17, toen de HEERE sprak: Abram, Ik verzeker u door de verandering van uw naam en van Sarai's naam en door uw besnijdenis, dat Ik mijn verbond, hetwelk Ik met u sloot, Gen. 15:18, ook zeker en vast zal vervullen, 17:2. Dus dit was de volgorde: a. God gaf zijn belofte en sloot met Abraham zijn verbond, b. Abraham vertrouwde daarop, c. de HEERE rekende hem dit tot gerechtigheid, d. En toen, een jaar of 15 later, ter bezegeling van dit voorafgaande, dat allemaal had plaats gehad terwijl Abraham nog onbesneden was, toen ontving hij het besnijdenisteken pas. De besnijdenis was dus geen voorwaarde, maar een bewijs van Gods gunst.) En hij heeft het teken der besnijdenis (slechts) ontvangen tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, die hem in de voorhuid (dus vóór z'n besnijdenis) was toegerekend. (Wat volgt daaruit nu? Dat Abraham alleen maar de vader en het voorbeeld is geweest van de Jóden, van de besnedenen? Ieder zal dat nu wel anders zien. De rechtvaardiging kan nooit enkel en automatisch aan het sacrament verbonden zijn, want dan heette Abraham niet reeds in de geschiedenis van Gen. 15 gerechtvaardigd. Neen) opdat hij zou zijn een vader van allen, die geloven in de voorhuid zijnde (en onbesnedenen dus) teneinde ook hun de rechtvaardigheid toegerekend worde; èn een vader der besnijdenis, voor degenen (wel te verstaan), die niet alleen uit de besnijdenis zijn, maar die ook wandelen in de voetstappen van het geloof van onze vader Abraham, hetwelk in de voorhuid was (toen hij dus nog een onbesneden was).

III. Abraham en wij allen worden gerechtvaardigd uit het geloof.

(Neen, de volgorde is niet zo geweest: eerst ontving Abraham de wet van Sinaï en toen hij die zeer gehoorzaam naleefde, gaf God hem de belofte, dat in hem al de volkeren der aarde zouden gezegend worden. Juist andersom. Éerst gaf God de belofte en toen pas, 430 jaar later, de wet, Gal. 3:17). Vs. 13. Want de belofte is niet door (d.w.z. tijdens) de wèt aan Abraham of zijn zaad geschied, namelijk, dat hij een erfgenaam der wereld zou zijn, maar door (d.w.z. tijdens, in die reeds voorafgaande dagen van) de rechtvaardigheid des geloofs. Vs. 14. Want indien (alleen) degenen, die uit de wet zijn, erfgenamen zijn (zoals het Farizeïsme en Judaïsme willen), zo is het geloof ijdel geworden en de beloftenis teniet gedaan. (Dan blijft zelfs Abraham kaal en berooid staan. Terwijl men trouwens moest bedenken, dat de wèt ons, Joden, heus geen recht gaf om op heidenen neer te zien. Integendeel, zij vergrootte slechts onze verantwoordelijkheid en schuld). Vs. 15. Want de wet werkt toorn; maar waar geen (bekendheid met de) wet is (zoals bij de heidenen), daar is ook geen overtreding (in die

mate als bij ons, Joden). Vs. 16. Daarom is het alles uit geloof, opdat het zou zijn naar genade en dus de belofte zou gelden voor al het zaad (N. V.), niet alleen dat uit de wet is (van Joodse afkomst), maar ook dat (van heidense afkomst is en alleen maar) uit het geloof Abrahams is (d.w.z. leeft), welke een vader is van ons allen (Christenen zowel uit de heidenen als uit de Joden). Vs. 17. Gelijk geschreven is: Ik heb u tot een vader van vele volken gesteld. (Zo was de houding, de wandel, van Abraham voor, d.w.z. voor het aangezicht van, tegenover) die God, aan Wie hij geloofd heeft, namelijk God, die de doden levend maakt en (in het aanzijn) roept de dingen, die niet zijn, alsof zij waren (zoals gebleken is bij de geboorte van het kind Izaäk uit zulke oude mensen van 100 en van 90 jaar, 9:7). Vs. 18. Welke tegen hoop op hoop (tegen alle menselijke verwachting in) geloofd heeft, dat hij zou worden een vader van vele volkeren; volgens hetgeen gezegd was: Zo (talrijk als de sterren) zal uw zaad zijn. Vs. 19. En niet verzwakt zijnde in het geloof, heeft hij zijn eigen lichaam niet aangemerkt (betere lezing: wel aangemerkt), dat alreeds verstorven was, also hij omtrent 100 jaren oud was, noch (betere lezing: en) ook, dat de moeder (schoot) in Sara verstorven was. Vs. 20. En heeft aan de beloftenis Gods (toch) niet getwijfeld door ongeloof, maar is gesterkt geweest in het geloof, gevende God de eer, vs. 21, en ten volle verzekerd zijnde, dat hetgeen beloofd was, Hij ook machtig was te doen. Vs. 22. Daarom (om dit trouwe volharden in het geloof) is het (dat vertrouwen op zijn belovende God) hem ook tot rechtvaardigheid gerekend. Vs. 23. Echter niet om zijnentwil alleen werd geschreven: "het werd hem toegerekend", N. V., vs. 24, maar ook om onzentwil, aan wie het zal toegerekend worden, namelijk aan degenen, die geloven in Hem, die Jezus onze Heere uit de doden opgewekt heeft. Vs. 24. Welke (Christus) overgeleverd is om (wegens) onze zonden (opdat Hij daarvoor een zoenmiddel zou zijn) en opgewekt is om (wegens) onze rechtvaardigmaking (opdat aan ons de zonden zouden kunnen worden vergeven en wij tot kinderen van God konden worden aangenomen), 5:1. Conclusie: Laten wij dus ook trouw volharden in het geloof in het evangelie van Christus en de vrede met God, welke we in die weg ontvingen, bewaren en vasthouden.

LES 30. [Zondag 24]

62e vr. *Maar waarom kunnen onze goede werken niet de gerechtigheid voor God of een stuk daarvan zijn?*

Antw. *Omdat de gerechtigheid, die voor Gods gericht bestaan kan, gans volkomen en aan de wet Gods in alle stukken gelijkvormig zijn moet en dat ook onze beste werken in dit leven alle onvolkomen en met zonden bevlekt zijn.*

De kerk des Heeren heeft in de loop der eeuwen telkens van verschillende zijden aanvallen moeten verduren, van buitenaf en van binnenuit. Wat stond het er hachelijk met haar voor, toen de goddeloze farao der verdrukking haar kinderen liet verdrinken in de Nijl. Ook hebben sommige Romeinse keizers de Christenen te vuur en te zwaard laten vervolgen. Dat waren bange dagen. Toch waren ¹⁾ die gewelddadige aanvallen de gevaarlijkste niet. ²⁾ Listiger was de satan, wanneer hij zich voordeed als een engel des lichts. Door ernstige schijnvroomheid heeft hij er veel meer gevangen dan door ruw geweld. ³⁾ De eigenwillige dienst van de HEERE onze God, waar de HEERE heel niet om gevraagd had, maakte doorgaans veel meer indruk dan de eenvoudige dienst Gods naar zijn Woord en gebod. De HEERE heeft het ons ook zo gemakkelijk gemaakt. Reeds voor de kerk van het O.T. ⁴⁾ Gods volk mocht voor de vergeving van z'n zonden zich verlaten op de volkomen verzoening, die God door de Messias bewerken zou en die door het schaduwachtig altaarbloed bij de tabernakel werd afgebeeld en gewaarborgd, en in dat vertrouwen moest het maar nederig en gehoorzaam voor Gods aangezicht leven. Dan zou het een volk vol gerechtigheid zijn, Lev. 1:4; Deut. 6:25; 12:5-7, 13; Micha 6:8. Maar in Kanaän aangekomen ging Israël de HEERE vermoeien ⁵⁾ met offers op de (voormalige heidense) hoogten, 2 Kron. 33:17. Israël's godsdienstigheid te Dan en te Bethel was eveneens druk. ⁶⁾ Ze was ook bedoeld ter ere van de HEERE, van Jahwèh, 1 Kon. 12:28. Maar God, de HEERE, zei Zelf: Ik zal bezoeking doen over de altaren van Bethel, Amos 3:14, ⁷⁾ De godsdienstigheid van de latere Farizeën léék veel béter, zeer wetsgetrouw, en toch lag ze in dezelfde lijn. Ook de Farizeën leefden niet uit het geloofsvertrouwen op de barmhartigheid van onze trouwe God, zoals Abraham, en onderhielden niet kinderlijk-nederig zijn geboden, maar waren ⁸⁾ zo hoogmoedig te menen, dat zij door stipte onderhouding van al de inzettingen der schaduwachtige wet (en van allerlei geboden, die ze er zelf nog hadden bijgedacht) zichzelf voor God konden rechtvaardigen, Luc. 16:15; 18:9. Johannes de Doper riep hen tot bekering van die eigengerechtigde wetsvervulling en wees de Messias aan als het Lam, dat alleen de zonde wegnam. En de Heere Jezus spotte met hun zogenaamde gerechtigheid, Matth. 5:20, en waarschuwde voor de zuurdesem der Farizeën, Matth. 16:6, 12; Luc. 12:1. Maar toch, hoewel velen zich van de leer der Schriftgeleerden en Farizeën bekeerden tot het geloof in Christus als hun enige en volkomen Zaligmaker — Petrus sprak zelfs voor de Joodse raad: En de zaligheid is in geen ander; want er is ook onder de hemel geen andere naam, die onder de mensen gegeven is, door welke wij moeten zalig worden. Hand. 4:12 — toch ging die Farizeese zuurdesem mee over in de kerk ten tijde van de apostelen. Dat was geen wonder. ⁹⁾ De eerste Christenen waren allen van Joodsen bloede en waren dus van jongsaf opgegroeid bij de stipte onderhouding der besnijdenis, naleving van spijswetten, nakoming van reinigingswetten, inachtneming van nieuwemaanfeesten en van sabbathdagen. Daar was menigeen zo maar niet los van, ja daarop bleven velen, hoewel zij de Heere Jezus als Messias erkenden, toch nog vertrouwen als ¹⁰⁾ onmisbare grond tot zaligheid naast het werk van onze Heiland; en van Paulus, die predikte: "geloof in de Heere Jezus Christus en gij zult zalig worden", vond men, dat hij ¹¹⁾ maar een oppervlakkige prediking voortbracht, ja een gevaarlijke leer, die goddeloze en zorgeloze mensen maakte, omdat de leer van Paulus (dat we uit loutere genade zalig worden) de mensen verleidde tot de redenering: O, laten we er dan maar op los leven, Rom. 3:8; 6:1. Met die laster heeft men de apostel Paulus overal achtervolgd. Zo was Paulus b.v. ook in het land van de Galatiërs gekomen en had aan die heidense Galatiërs gepredikt: ¹²⁾ Wanneer gij in Jezus van Nazareth, die voor goddelozen en zondaars is gekruisigd, gelooft, zijt ge, ook al hebt ge geen druppeltje Joods

bloed in uw aderen, toch evengoed kinderen van Abraham. Want daartoe is thans, nu de wet der schaduwen voor oud-Israël is vervuld, geen besnijdenis en al dat andere meer nodig. Neen, alleen maar geloof. Daardoor zijt gij dan, en natuurlijk ook uw kinderen, éven rechtmatige erfgenamen van Gods verbond met Abraham als de Jóden met hún kinderen. Zo schoof Paulus dus de onderhouding van de wet der schaduwen als overbodig voor de nieuwtestamentische kerk opzij. Maar toen de apostel weg was, waren er andere evangelie-predikers in het Galatische land gekomen en diè hadden gezegd: ¹³⁾ Neen, dat gaat zo gemakkelijk maar niet. Zoudt gij, heidenen, kinderen Gods zijn alleen maar door het geloof? Neen, daar behoort noodzakelijk de onderhouding bij van al die bepalingen, die wij, Joden, onderhouden. En zo leerden die kwade predikers de Galatische Christenen hun zaligheid te bouwen op een optelsom n.l. ¹⁴⁾ op Christus' middelaarswerk + de onderhouding van de Joodse godsdienstregels. O, wat was de apostel Paulus verontwaardigd, toen hij het hoorde. ¹⁵⁾ Hij heeft niet alleen dat nieuwe evangelie maar ook de brengers ervan vervloekt, Gal. 1:8, 9, en hij schreef: ¹⁶⁾ Galatiërs, als ge van 't geloof een optelsom durft maken, een beetje steunen op dat Christendom van besnijdenisverering en al die godsdienstigheid uit de wet meer + een beetje steunen op Christus' werk, dan zeg ik u, dat Christus u van totaal geen nut zal zijn, 5:2. Christus is alles of niets. Dan "is Christus u ijdel geworden, die door de wet gerechtvaardigd wilt worden". Dan zijt ge "van de genade vervallen", 5:3. Dan weet ge niet wat genade is. Had Paulus geen gelijk? Als er ook nog iets van 's mensen vroomheid bijkomen moet, dan is de genade geen genade meer, Rom. 11:6. Ja, in diezelfde brief aan de Galatiërs vertelde Paulus ook van een ernstige vermaning, die hij eens aan zijn geliefde ambtsbroeder ¹⁷⁾ Petrus had moeten geven. Want natuurlijk was Petrus het wel volkomen eens met het evangelie van Paulus. Hij verwierp evengoed als Paulus die Judaïstische dwaalleer. Toen Petrus dan ook eens te Antiochië kwam, waar zoveel heidenen waren, die gelovig waren geworden (maar die zich niet hadden laten besnijden en ook verder in geen enkel opzicht Joods leefden) stoorde Petrus zich daar niets aan. Die Christenen uit de heidenen waren hem er niets minder om. Tenminste aanvankelijk. Maar toen er na verloop van tijd een paar Christenen uit de Joden van Jeruzalem kwamen, uit de gemeente van Jacobus, waar velen nog op de oude Joodse voet voortleefden, toen deed Petrus niet eerlijk. Toen ging hij, uit bangheid voor die Jeruzalemmers, z'n broeders-uit-de-heidenen van zoëven mijden (want een Jood mocht niet met een onbesnedene sameneten). Maar daarover heeft Paulus hem toen ernstig bestraft. Want daardoor bracht Petrus het ¹⁸⁾ evangelie van de zaligheid uit loutere genade, alleen maar door Christus, in gevaar. Paulus zei: Maar Petrus, wat hebben wij zelf gedaan, wij, geboren Joden? Wij hebben toch zelf ook al onze hoop en vertrouwen op Christus gevestigd? "Wij zijn van nature (van afkomst) Joden en niet zondaars uit de heidenen. Doch wetende, dat de mens niet gerechtvaardigd wordt uit de werken der wet, maar door het geloof van Jezus Christus, zo hebben wij (gij, Petrus, en ik, Paulus) ook in Christus Jezus geloofd, opdat wij zouden gerechtvaardigd worden uit het geloof van Christus en niet uit de werken der wet; daarom dat uit de werken der wet geen vlees zal gerechtvaardigd worden", Gal. 2:15, 16. Ja, als wij in de plaats van of naast het offer van Christus iets verzinnen, waarop wij onze zaligheid gronden, dan doen wij de genade Gods teniet. Wanneer wij, al was 't maar gedeeltelijk, onszelf konden zaligmaken, waarom dan maar niet een beetje meer ons best gedaan en onszelf gehéél gered? Dan hadden we Christus dat kruis wel kunnen besparen. "Want indien de rechtvaardigheid door de wet is, zo is dan Christus tevergeefs gestorven", 2:21. Mogen wij Christus' dood tot een gehele of gedeeltelijke overbodigheid maken?

Uit Paulus' brief aan de Galatiërs, trouwens ook uit zijn andere brieven, Rom., Filipp., enz. leren we dus wel duidelijk, dat onze gerechtigheid voor God noch geheel noch gedeeltelijk verwacht kan worden van onszelf. Die (Judaïstische) vroomheid, die het niet aandurfde zich te verlaten op Christus alleen, maar het schijnbaar zó ernstig nam met de godsdienst, dat het naast Christus nòg iets verzon — die schijnvroomheid is door de Schrift vervloekt. Zij is juist nièt ernstig. Zij is vreselijk oppervlakkig. Zij verwacht iets van de (godsdienstige) mèn's. En zij wil het ook weer beter weten dan God, evenals Aäron, Ex. 32:5, Saul, 1 Sam. 15: 13, 20. 21, de Bethelpriesters en de Farizeën.

Toch leek het in later eeuwen wel alsof de apostel Paulus zijn brieven nooit geschreven had en de kerk der apostelen geen strijd op leven en dood gevoerd had met de eigenwillige vroomheid van Judaïsme en Gnostiek (zie bij vr. 43). Toen aan het einde van de middeleeuwen Maarten Luther geboren werd, was het weer zeer duister geworden in de kerk. Toen Luther in de Schrift las van de zaligheid des mensen door de gerechtigheid Gods, vatte hij die "gerechtigheid Gods" op¹⁹⁾ als een eigenschap Gods. Zoals God almachtig was en wijs, zo was God ook rechtvaardig. Wat inderdaad waar is. Maar nu meende Luther, dat wij alleen zalig werden,²⁰⁾ wanneer we aan die rechtvaardigheid van God met haar onverbiddelijk strenge eisen precies hadden voldaan. Daarom was Luther zo dodelijk ongerust. Geen wonder, want alle eigenwillige godsdienst maakt van de Christenen weer bange gebondenen, slaven, Gal. 5:1. Totdat God voor Luther, en zo ook voor ons, die sluier van de Schrift wegnam. Luther las in Romeinen van gerechtvaardigd worden zonder de werken der wet. Hoe kon dat nu? Dat had hij van jongsaf juist anders geleerd: we moesten door allerlei werken voldoen aan de onverbiddelijke eisen van de gerechtigheid Gods, zei de kerkleer. Maar hoe kon de brief aan de Romeinen dan spreken van gerechtvaardigd worden zonder de wet en van gerechtvaardigd worden om niet en van een rechtvaardigheid, die uit het geloof was (welke de apostel "de rechtvaardigheid Gods" noemt) tegenover de rechtvaardigheid die uit de wet was (en welke de apostel 's mensen "eigen gerechtigheid" noemt)? Zo bracht²¹⁾ de Schrift de Roomse kerkleer van Luther helemaal in de war. En eindelijk mocht hij de Schrift verstaan. Wanneer de apostel spreekt van "de gerechtigheid (of rechtvaardigheid) Gods", bedoelt hij lang niet altijd de eigenschap Gods om rechtvaardig te zijn, om de schuldigen geenszins onschuldig te houden. Soms inderdaad wel, zoals²²⁾ b.v. in Rom. 3:25, 26 (tot een betoning van Gods rechtvaardigheid hing Christus aan het kruis). Maar heel vaak wordt bedoeld²³⁾ de gerechtigheid, die door Christus verworven is en die door God genadig wordt toegerekend aan ieder, die in Christus gelooft. Dat is de gerechtigheid, die ons om niet geschonken wordt, uit loutere genade. Toen daalde er rust in Luthers hart en toen keerde de kerk mettertijd van haar dwaalleer terug tot de leer der Schrift: dat we om niet gerechtvaardigd worden, op grond van Christus' gerechtigheid, die alleen volkomen is. Christus is geworden onze gerechtigheid, 1 Cor. 1:30; 2 Cor. 5:21.

We zullen nu vr. en antw. 62 van onze catechismus wel begrijpen. Wanneer iemand ons nu tegenwerpt: "Maar waarom kunnen onze goede werken niet de gerechtigheid voor God of een stuk daarvan zijn?", dan bedenken we:

Ten 1e. dat de Rooms en onder "goede werken" geheel iets anders verstaan dan de Schrift. "Goede werken" zijn volgens Gods Wóórd alleen zulke, die uit het geloof voortkomen (zie bij vr. 91). Goede werken betekent: het goede werken, eenvoudig gelovig doen wat God ons als mannen, vrouwen en kinderen gebiedt. Maar de Róómse "goede werken" zijn²⁴⁾ kwade werken. Want de mis bijwonen; ter communie gaan; de kloostergelofte afleggen, dat men nimmer huwen zal; bidden voor mensen, die nog in het vagevuur zouden zijn; bedevaartplaatsen bezoeken; enz. enz. dat alles moet men werken van ongehoorzaamheid noemen en even eigenwillig als b.v. de godsdienst van Bethel, waarover God bezoeking deed.

Ten 2e bedenken we, dat echter ook de waarlijk goede werken²⁵⁾ toch nog maar onvolkomen zijn. Als Paulus het heeft over zijn gerechtigheid voor God dank zij de gerechtigheid van Christus, dan is hij niet bang, maar jubelt: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods, die door God om Christus' wil worden gerechtvaardigd? Rom. 8:33. Maar wanneer hij ziet op zichzelf als rechtvaardige, als vrome, als gelovige, dan ziet hij aan zijn eigen gerechtigheid (als gelovige!) zoveel ontbreken, dat hij de bangste zuchten slaakt o.a. "Ik ellendig mens", 7:24. En in Gal. 5 beschrijft hij ons Christenleven aldus: "Het vlees begeert tegen de Geest en de Geest tegen het vlees, en deze staan tegen elkander, also dat gij niet doet, hetgeen gij wildet", 5:17. Ook schreef Paulus eens: "Niet dat ik het alreeds gekregen heb of alreeds volmaakt ben", Filipp. 3:12. Maar dat God toch alleen met het volmaakte tevreden is, hebben we reeds gezien bij Z. 6. Welnu, we hebben dus zelfs aan de gerechtigheid van

de gelovige mens niets.

En ten 3e bedenken we, dat God Zich blijkens zijn Woord over al die drukke en bedrijvige godsdienstigheid, die beoefend wordt naast (en dientengevolge tegenóver) het kinderlijk vertrouwen op en leven bij de verzoening, welke Hij ons Zelf gegeven heeft in *Christus, onze volmaakte Middelaar* (onder het O.T. afgeschaduwd door de dienst der verzoening bij tabernakel en tempel), altijd diep belédigd getoond heeft, 't Is ook ontzettend hoogmoedig, het beter te willen weten, hoe wij vrede met God verkrijgen, dan God Zelf. Vandaar Gods doemvonnissen over al die schijnvroomheid buiten het allesbetalend bloed van Christus om, of ze nu Betheldienst, Farizeïsme, Judaïsme heet of anders.

63e vr. *Hoe? verdienen onze goede werken niet, die God nochtans in dit en in het toekomstige leven wil belonen?*

Antw. *Deze beloning geschiedt niet uit verdienste, maar uit genade.*

Er zijn mensen, die menen zeer Gode welgevallig te spreken, wanneer zij zeggen, dat niemand iets goeds doet; dat ook de gelovigen niets dan zonden doen. Dit is echter in 't geheel niet naar Gods Woord. ²⁶⁾ De Schrift werpt goddelozen en rechtvaardigen (vromen) in 't geheel niet op één hoop, maar maakt terdege onderscheid tussen degene, die God dient en degene, die Hem niet dient, Mal. 3:18. En ook in het leven van één en dezelfde gelovige maakt de Schrift onderscheid tussen het goede en het kwade. Davids doorgaande levenshouding werd na zijn dood geprezen, maar z'n zonde tegen Uria werd afgekeurd. De verachters van de gelovigen en hun goede werken hebben dus ongelijk.

Vlak tegenover hen staan echter de Rooms en met hun verèring van de goede werken. Zij maken onderscheid tussen tweeërlei verdienste der werken. De goede werken, die vóór de doop gedaan zijn, hebben geen eigenlijke verdienste, maar bereiden toch wel op de genade van het sacrament voor, zeggen ze. De goede werken na de doop zijn echter wel verdienstelijk, dank zij Christus (die, naar zij zeggen, door de doop gegeven is). Want Christus heeft voor ons dit verdiend, zeggen ze, dat wij door onze goede werken ons de zaligheid als loon kunnen waardig maken.

Nu zal zeker niemand mogen ontkennen, dat de Schrift dikwijls spreekt over onze goede werken en ook over het loon, dat God daaraan verbonden heeft. ²⁷⁾ De Heere Jezus heeft Zelf tot zijn discipelen gesproken: Laat uw licht also schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken, Matth. 5:16. En even tevoren zei Hij: Zalig zijt gij, als de mensen u smaden en vervolgen en liegende alle kwaad tegen u spreken, om Mij nentwil. Verblijdt en verheugt u; want uw loon is groot in de hemelen; want also hebben zij vervolgd de profeten, die voor u geweest zijn, 5:11, 12. En van het verborgen geven van aalmoezen, bidden en vasten beloofde Hij: uw Vader, die in het verborgene ziet, die zal het u in het openbaar vergelden, 6:4, 6, 18. Ook sprak onze Heiland: Hebt uw vijanden lief en doet goed en leent (uit) zonder iets weder te hopen; en uw loon zal groot zijn en gij zult kinderen des Allerhoogste zijn; want Hij is goedertieren over de ondankbaren en bozen, Luc. 6:35. En de apostel Jacobus schrijft: Want een onbarmhartig oordeel zal gaan (op de dag der dagen) over degene, die geen barmhartigheid gedaan heeft; maar de barmhartigheid (d.w.z. de barmhartige, degene, die wel barmhartigheid gedaan heeft) roemt tegen het oordeel (d.w.z. zal dat oordeel rustig afwachten en niets te vrezen hebben), Jac. 2:13. En tot de verdrukten Hebreëren schreef de apostel: Want God is niet onrechtvaardig, dat Hij uw werk zou vergeten en de arbeid der liefde, die gij aan Zijn naam bewezen hebt, als die de heiligen gediend hebt en nog dient, 6:10.

Het lijdt dus geen twijfel of de Schrift spreekt meermalen over onze goede werken en hun loon. Maar wat hebben we nu, dank zij het licht der overige Schrift, van dit loon te belijden?

We zullen nu maar niet meer herhalen wat gezegd is tegen alle eigenwillige godsdienst, die door z'n "goede werken" de zoendood van Christus geheel of gedeeltelijk overbodig zou willen maken. Maar we bedenken nu nog: ten eerste, dat God onze Schepper is en

wij zijn schepselen. Alles wat we zijn en hebben is van God Zelf. Kunnen wij dan echt iets tegenover God verdienen, zó, dat God bij ons in 't krijt komt te staan? ²⁸⁾ "Wie heeft Hem eerst gegeven en het zal hem wedervergouden worden?", Rom. 11:35. Vervolgens bedenken we, dat wij van nature allen kinderen des toorns zijn, Ef. 2:3. Wanneer wij dus van God eens ècht ons verdiende loon zouden krijgen, zouden we dan de hemel of ²⁹⁾ de hel verdienen? Voorts vergeten we niet, dat, wanneer we door God weer in genade aangenomen werden als zijn kinderen, aan wie Hij alle schuld vergeeft, die sinds Adam op ons rust en die we nog dagelijks meerder maken — dat God dit gedaan heeft ³⁰⁾ om Christus' wil, Rom. 3:25, 26. Al zouden onze goede werken dus nòg zoveel verdienen, ze kunnen toch *nooit in aanmerking komen om ons* te rechtvaardigen. Trouwens, we bedenken nu meteen, dat zelfs onze (waarlijk) goede werken (dus niet eens de quasi-goede werken der Roomsen) voortkomen uit het gelóóf en dat dat geloof te danken is ³¹⁾ aan Gods Geest (zie bij Z. 20 en 21). Wannéér God dus aan onze (waarlijk!) goede werken loon verbindt, dan bekroont God daarmee niets anders dan zijn eigen werk. Overigens behoeven we ook hièrom onze zaligheid niet te verdienen, omdat zij niet alleen reeds voor ons verdiend is, maar ook reeds aan ons geschonken is. Want ³²⁾ we zijn hier op aarde reeds zalig (zij 't ook nog slechts "in hope", nog niet volmaakt, Rom. 8:24). Maar slechts dank zij Gods genade. "Want uit genade zijt gij (nu reeds) zalig geworden door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave. Niet uit de werken, opdat niemand roeme", Ef. 2:8, 9; 2 Tim. 1:9. En tenslotte willen we niet vergeten, dat wij in de dienst van God ³³⁾ geen lòontrekkende hùurlingen, maar alles èrvende kinderen zijn. Immers wordt dezelfde zaligheid in de Schrift sòms voorgesteld onder het beeld van een loon, maar dan weer als een erfenis, Matth. 25:34; Rom. 8:17; Gal. 3:18. Nu, een èrfenis wordt toch zéker nooit door ouders aan kinderen uitgekeerd wegens prestatie, maar omdat men het voorrecht heeft kind te zijn. Toch zullen we, als men dan zo graag van de gelovigen loontrekkers wil maken, tenslotte eens lezen wat de Heere Jezus zei, toen Hij ons inderdaad eens met slaven vergelée. ³⁴⁾ Toen sprak de Heere: "Wie van u zal tot zijn slaaf, die voor hem ploegt of het vee hoedt, als hij van het land komt, zeggen: Kom terstond hier aan tafel zitten? Zal hij niet veeleer tot hem zeggen: Maak mijn maaltijd gereed, schort uw kleren op en bedien mij, tot ik klaar ben met eten en drinken en daarna kunt gij eten en drinken? Zal hij de slaaf soms danken, omdat hij deed wat hem bevolen was? Zo moet ook gij, nadat gij alles gedaan hebt wat u bevolen is, zeggen: Wij zijn onnutte slaven; wij hebben slechts gedaan, wat wij moesten doen", Luc. 17:7-10, N. V. Deze vergelijking gaat zeker wel op. Want ook wij zijn immers "duur gekocht" zegt de apostel, 1 Cor. 6:20, ³⁵⁾ wij zijn gekochten van Christus, zoals men vroeger een slaaf op de markt kocht en tegenwoordig een paard. ³⁶⁾ Keert een boer zijn paard *loon* uit? Evenmin verdiende vroeger een slaaf *loon* bij zijn heer. En evenmin is Christus, onze Eigenaar, aan ons loon verplicht. Heel het eeuwige leven wordt trouwens genoemd een "genadegift", Rom. 6:23.

Er blijft dus niets anders over dan in te stemmen met de catechismus, die belijdt, dat God de goede werken inderdaad wel wil belonen in dit leven en in het toekomstige leven, 1 Tim. 4:8, maar dat deze beloning geen loon is als tussen patroon en arbeider. Zulk loon is de "werkgever" na gedane arbeid rechtens verplicht aan zijn "werknemer" uit te betalen. Maar zo gaat het tussen God en ons niet. Want zo gaat het niet tussen een Vader en zijn kinderen.

Vergeten wij dus die regel maar nooit: "Deze beloning geschiedt niet uit verdienste, maar ³⁷⁾ uit genade". Dan zijn we niet bang voor zogenaamde "Roomse" Bijbelteksten. Die zijn er niet. Dan mogen we dankbaar zijn voor al die Schriftplaatsen, waar de HEERE ons ook door het vooruitzicht op een schone erfenis, een heerlijk leven, een schitterende lauwerkrans, wil aanvuren tot volharding in de strijd om in te gaan.

Maar Johannes zag, dat de verlostten, toen zij in de heerlijkheid waren aangekomen, hun krans (kroon, St. V.) van het hoofd namen en..... neerlegden voor Gods troon, Openb. 4:18.

64e vr. *Maar maakt deze leer geen zorgeloze en goddeloze mensen?*

Antw. *Neen, want het is onmogelijk, dat zo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zou voortbrengen vruchten der dankbaarheid.*

Daar zat een man in de gevangenis, een misdadiger. Hij was ter dood veroordeeld wegens grote zonde tegen de koning. Binnenkort zou hij worden terechtgesteld. Daar zat hij nu. Ineengedoken, als een kind des doods. Maar daar ging op een goede dag z'n gevangenishek open en trad een gezant van de koning bij hem binnen, die hem mededeelde: "De koning schenkt u gratie. Hij verklaart u voor vrij en hij herstelt u volledig in ere". Eerst kon de ongelukkige het haast niet geloven. Maar 's konings gezant toonde hem de vorstelijke vrij spraakbrief. Ook hingen 's konings zegels eraan. Toen rees die misdadiger op. Neen, toen sprong hij op, als een veer. Toen nam hij die boodschap van vergiffenis en van volledig herstel in de gunst des konings geestdriftig aan. Hij hief z'n hoofd op en, overweldigd door zo'n vorstelijke betoning van barmhartigheid, riep hij wenend uit: Maar nu wil ik ook nooit meer iets doen. dat mijn goede koning zou kunnen mishagen. Nu hoop ik hem dat leed van vroeger ook nooit meer aan te doen.

Dit gebruiken we nu als een voorbeeld, om daardoor duidelijk te maken het verband tussen ons geloof en 1e onze rechtvaardigmaking en 2e onze wedergeboorte.

Wij zijn van nature ook kinderen des toorns. Maar God is ook een barmhartige koning. Hij schenkt ook gratie, vergiffenis, vrij spraak, aan goddelozen en zondaars. (Dat is niet onbillijk van God, want de rechtsgrond daartoe wordt gevormd door de volkomen gehoorzaamheid van Christus, gelijk we zagen). En de Heilige Geest is de grote Afgezant Gods. Hij brengt tot ons de tijding van gratie voor goddelozen en zondaars, de boodschap, dat God op grond van Christus' offer zulke misdadigers als ons vrij spreekt. Nu, door dat vrij sprekende evangelie werkt de Heilige Geest in onze harten een blij geloof, waardoor wij ons op die boodschap — ik mag ook zeggen: op Christus' volkomen voldoening (want die is de inhoud der boodschap) — gaan verlaten en de gerechtigheid van Christus uit het evangelie gaan aannemen, zó echt, dat ze onze eigene wordt. Als hadden wij zelf al Christus' gehoorzaamheid volbracht. Zo is dus als eerste vrucht van ons geloof in Christus te noemen: ³⁸⁾ onze rechtvaardigmaking. Maar onafscheidelijk hieraan verbonden is die andere vrucht des geloofs: ³⁹⁾ onze wedergeboorte. Want tevens wordt ons hart vervuld van blijde dank jegens die goede God, die een ieder rechtvaardigt, die uit het geloof in Jezus leeft. Dat geloof, hetwelk de Heilige Geest door het evangelie in ons hart heeft gewerkt, is immers niet ijdel en leeg. (We hebben immers in vr. en antw. 60 beleden, dat wij voor God rechtvaardig zijn door een wáár geloof). Neen, door dat evangelie verandert Gods Geest tevens ons hart en leven. "Want door dat geloof worden nu ook onze harten gereinigd, zegt de Schrift, Hand. 15:9. Wij gaan de beide delen van de wedergeboorte vertonen (zie les 2 en 5): wij bedroeven er ons over, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben en gaan ze hoe langer hoe meer haten en we beginnen met lust en liefde naar de wil van God in alle goede werken te leven. Dit is dan als tweede vrucht van het ware geloof te noemen. Dus behalve de rechtvaardigmaking (of vergeving van zonden) de wedergeboorte (of dagelijkse vernieuwing onzes levens). Ieder ziet, dat ze onafscheidelijk aan elkaar verbonden zijn. Zoals die ter dood veroordeelde man door de boodschap van vrij spraak niet alleen werd bewogen tot het blij geloof, waardoor hij die vrij spraak aangreep, maar waardoor hij ook vol berouw opsprong tot een ander leven, zo doen wij ook. In zijn brief aan de Galatiërs handhaaft de apostel wel uitdrukkelijk, dat wij alleen gerechtvaardigd worden uit het geloof in Christus, maar in diezelfde brief schrijft hij van dat geloof ook, dat het is "door de liefde werkende", 5:6. Zie hoe dat geloof grote verandering teweeg bracht bij de Efeziërs. Toen de Heilige Geest hen bewogen had tot het geloof⁴⁰⁾ doormiddel van Paulus' prediking van de Heere Jezus "in welke wij hebben de verlossing door zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden", Ef. 1:7, kwamen zij⁴¹⁾ "hun schuld belijden en uitspreken wat zij bedreven hadden", Hand. 19:18, N. V. Ook brachten ze hun toverboeken bijeen en verbrandden ze, 19:19. En men kocht geen zilveren afgodstempeltjes van "de grote godin Diana" meer, zodat Demétrius, de zilversmid, erg boos werd,

19:27. Kortom, heel die verandering te Efeze laat ons zien, wat het betekent, wanneer de apostel zegt, dat "het geloof onze harten (en dan vanzelf ook onze daden, die uit ons hart immers voortkomen) reinigt", 15:9.

Wanneer we dit nu (uit de Schrift) leren — dat het ware geloof ons niet alleen rechtvaardigt, maar ook wederbaart en maakt tot nieuwe mensen en vrijmaakt van de slavernij der zonde — hoe kan men ons dan nog verwijten, dat "deze leer" (van de rechtvaardigmaking om niet) zorgeloze en goddeloze mensen maakt? Sprak het niet vanzelf, dat die misdadiger opsprong als een veer en zich voornam zijn koning voortaan trouw te dienen? Spreekt het zo ook niet vanzelf, dat de rechtvaardigmaking des zondaars op de voet gevolgd wordt door zijn bekering? Zegt de Schrift niet van onze goede God: "Bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt?", Ps. 130:4. Wie wèl van zijn zonden gewassen wil worden door Christus' bloed, maar nièt de zonden haten en laten wil en naar Gods geboden wandelen naar Christus' Géést, zou even ondankbaar zijn als wanneer die misdadiger van zoëven heenging en z'n koning in het aangezicht sloeg. Hij zou meteen tonen, dat zijn geloof het ware niet was. Of, zoals de apostel Jacobus dan zou zeggen: dat z'n geloof dood was, 2:17.

Hier hebben we een goede gelegenheid om in te gaan op de vraag, die bij vr. en antw. 61 gesteld werd, n.l. hoe de apostel Jacobus kan schrijven, dat Abraham wèl gerechtvaardigd werd uit de werken en hoe de apostel Paulus kan schrijven, dat Abraham nièt gerechtvaardigd werd uit de werken.

Over het doel, waarop de apostel Paulus het oog had, behoeven we niet veel meer te zeggen. Tegen de gevaarlijke eigenwilligheid onder de Christenen zijner dagen, die Christus' volkomen middelaarschap aanrandde, handhaafde hij het gerechtvaardigd worden "door het geloof alleen", "om niet", "om Christus' wil alleen".

Maar nù het doel, waarop de apostel Jacobus het oog had.

De brief van Jacobus is geschreven aan⁴²⁾ Christenen van Joodse afkomst, 1:1. De apostel heeft deze Christenen ernstig moeten vermanen.⁴³⁾ Er waren onder hen vele luie Christenen. Mensen, die wel vroom praatten over "geloof, geloof" maar hun levenswandel was er niet naar. Ze waren geen "daders des Woords", doch alleen maar "hoorders", 1:22. Maar dat is niet genoeg. Het echte Christenleven is heel anders. Wie God vreest, heeft grote lust in zijn geboden. Hij doet gaarne, van harte, vrijwillig, als vanzelf, ongedwongen wat de HEERE ons gebiedt in "de wet (d.w.z. het Woord) der vrijheid", 1:25. Dat komt b.v. hierin uit, dat hij weduwen en wezen helpt en troost, 1:27. Maar geloven in de Heere Jezus Christus, onze verheven hemelkoning en tegelijkertijd hier op aarde op arme mensen neerzien, maar rijke mensen naar de ogen kijken, neen, dat past niet bij elkaar, ook al zoudt ge nòg zo uw best doen om alle andere geboden na te leven. Dan zondigt ge toch tegen God. Want alle geboden zijn van Hem. Weest dus niet onbarmhartig. Denkt aan het laatste oordeel, 2:1-13. En dan komt Jac. 2:14-26. Daarover nù.

We konden echter uit het overzicht van het voorafgaande al duidelijk de bedoeling van Jacobus opmerken. Hij is hier bezig, trouwens in heel zijn brief, Christenen te bestraffen, bij wie het aan vruchten des geloofs ontbreekt, aan godvruchtige daden, aan godzalig leven.

Nu merkten we echter reeds op, dat Jacobus zijn brief richtte tot Christenen van Joodsen bloede. Welnu, er is door sommigen van hen blijkbaar aldus geredeneerd: Och, het komt niet op de wérken aan, maar het komt op het gelóóf aan. Kijk maar naar onze⁴⁴⁾ vader Abraham. Is die niet uit het gelóóf gerechtvaardigd, volgens Gen. 15:6? Hierop heeft de apostel aldus geantwoord:

Geloof zonder werken? Beweert gij, dat het geloof bij iemand aanwezig kan zijn, terwijl hij nièt doet wat God ons in zijn wet gebiedt? Geloof zonder werken? ⁴⁵⁾ Dat is er eigenlijk niet. 't Is dan ook maar een bewering van u. Maar goed, laten we een ogenblik met die bewering meegaan. "Wat baat het, mijne broeders, of iemand al beweert geloof te hebben, als hij geen werken heeft? Kan zulk geloof hem behouden? Stel, dat een

broeder of zuster gebrek heeft aan kleding en aan dagelijks voedsel, en iemand uwer zegt tot hen: Gaat heen in vrede, houdt u warm en eet goed, zonder hen echter van het nodige voor het lichaam te voorzien, wat baat dit?" Wat heeft men aan⁴⁶⁾ liefde zonder daden? "Zo is het ook met het geloof: indien het niet met werken gepaard gaat, is het, op zichzelf genomen, dood", 2:14-17, N. V.

Hiermee heeft de apostel eigenlijk reeds de onmogelijkheid bewezen van geloof zonder werken. Van ècht geloof tenminste, zonder werken. Het bestaat niet. Maar Jacobus zal er het volgende nog aan toevoegen.

Neen, zal iemand nu misschien toch nog zeggen, ik geloof wel terdege, dat geloof en werken geheel en al gescheiden van elkaar kunnen voorkomen. Immers, hièr kan iemand zijn, die gelooft zònder werken en daar kan iemand zijn, die gelooft mèt werken. Nu goed, zegt de apostel. Dan zullen we samen van die beide eens een voorbeeld nagaan. "Maar, zal iemand zeggen: Gij hebt geloof en ik heb werken. Toon mij dan uw geloof zonder de werken en ik zal u mijn geloof tonen uit de werken", 2:18, N. V.

Eerst een voorbeeld van geloof zònder werken. "Gij gelooft, dat er slechts één God is? Daaraan doet gij goed, maar dat geloven de boze geesten ook en zij sidderen", 2:19, N. V. Dus gesteld al, dat we konden spreken van geloof zonder werken — want het is eigenlijk maar een bewéring, een onding — dan zouden we ten voorbeeld daarvan moeten verwijzen naar⁴⁷⁾ de duivelen. Die zijn niet zo dom als de heidenen met hun vele goden. Diè twijfelen er niet aan of er is maar één God. Maar zij doen niets dan kwade werken, totaal geen barmhartigheid b.v., en zij worden met heel dat "geloof" van hen dus niet behouden. Ze sidderen voor het naderend oordeel. Zo moet ook ieder, die meent te kunnen volstaan met geloof zonder werken maar vrezen voor het laatste oordeel. Net als die zogenaamd "gelovige" duivelen, maar die tegelijk aartskwaaddoeners zijn.

Maar nu een voorbeeld van geloof mèt werken. Ik zal nu juist eens⁴⁸⁾ Abraham als voorbeeld nemen, van wie gij dat Schriftwoord aanhaalt; "Abraham geloofde in de HEERE en Hij rekende het hem tot gerechtigheid". Zeker, dat lezen we ⁴⁹⁾ in Gen. 15, ⁵⁰⁾ in die geschiedenis, waarin God aan Abraham, toen deze nog geheel kinderloos was, een nageslacht beloofde, dat zo talrijk als de sterren zou zijn. Maar nu moet ge eens vèrder lezen; ook de geschiedenis van Gen. 22, ⁵¹⁾ waarin ons verhaald wordt, hoe Abraham op Gods bevel heenging om Izaäk te offeren. Toèn is gebleken, van welke aard dat geloof van Abraham was. Toèn bleek ook dat geloof van Abraham onafscheidelijk te zijn ⁵²⁾ van het doen van hetgeen God gebod, dus van de werken. Want toen is die rechtvaardigverklaring, waarvan Gen. 15:6 reeds sprak, naderhand, vele jaren later, herhaald, toen God tot Abraham sprak: "Nu weet Ik, dat gij godvrezende zijt", Gen. 22: 12. Immers wist de HEERE het vóórdien ook al wel en wist Abraham het ook wel, maar Abraham leverde toen, op de berg Moria⁵³⁾ een proefstuk van zijn Godsvertrouwen als nog nooit tevoren, waardoor de aard van zijn geloof duidelijker dan ooit aan het licht kwam. Het was een geloof niet zònder, maar mèt werken, geen dood, maar lévend geloof. "Wilt gij weten, gij dwaze mens (met uw dommepraat over een zogenaamd geloof zonder werken), dat het geloof zonder de werken niets uitwerkt? Is onze vader Abraham (later) niet uit werken gerechtvaardigd (bleek dat geloof, waaruit hij vroeger gerechtvaardigd was, toen geen werkdadig geloof), toen hij zijn zoon Izaäk op het altaar legde? Daaruit kunt ge zien, dat zijn geloof samenwerkte met zijn werken (dat het er onafscheidelijk van was) en dat dit geloof pas volkomen werd uit de werken (het geloof van Abraham bereikte z'n hoogtepunt juist toen het zó uitgroeide, dat het die vrucht voortbracht; toen bewees het pas recht wat het was.); en de Schrift werd vervuld, die zegt (d.w.z. op die geschiedenis van Gen. 22 zien we uitlopen het woord van Gen. 15:6): Abraham geloofde God en het werd hem tot gerechtigheid gerekend, en hij werd (later in het O.T., Jes. 41:8, zelfs) een vriend van God genoemd (wat natuurlijk nooit gebeurd zou zijn, wanneer hij voor God gewandeld had in vreze en beven, al sidderend, met geloof zònder werken). Gij ziet dus, dat een mens gerechtvaardigd wordt uit werken en niet slechts uit geloof" (neen, maar uit een werkzaam geloof), 2:20-24, N. V.

De bedoeling van Jacobus is ons nu duidelijk. Hij wilde even zo toegeeflijk zijn om te spreken van een geloof los van werken, hoewel dat eigenlijk maar een verzinsel was. Want dan is het geen waar, geen levend, maar dood geloof, dode godsdienst. Doch de latere geschiedenis van niemand minder dan Abraham zelf, over wie de Schrift ons mededeelt, dat reeds lang vóór Izaäks geboorte zijn geloof hem gerekend werd tot rechtvaardigheid, die latere geschiedenis bewijst duidelijk, van welk een *aard* dat geloof van Abraham was: ⁵⁴⁾ het was geen geloof zònder werken, maar een geloof mèt werken. Uit zulk geloof is hij gerechtvaardigd in de geschiedenis van Gen. 15 (vóór Izaäks geboorte) en uit zulk geloof is zijn rechtvaardigheid nader gebleken, bewézen, bevèstigd, in de geschiedenis van Gen. 22 (van Izaäks offerande).

En als ge — zo gaat Jacobus nog voort — tenslotte nog mocht zeggen: Maar Rachab dan? Dat was dan toch wel duidelijk iemand met een geloof zònder goede werken, want zij was een slechte vrouw, een hoer, dus moet die Rachab wel gerechtvaardigd zijn uit een geloof, waartoe géén werken behoorden, dan antwoord ik: òf óók het geloof van Rachab⁵⁵⁾ een werkdadig geloof was. Dat toonde ze door de twee verspieters te verbergen en in het donker te laten ontsnappen. "En is niet evenzo Rachab, de hoer, uit werken gerechtvaardigd, toen zij de boodschappers opnam en langs een andere weg liet heengaan?", 2:25, N. V.

Tenslotte vat de apostel nog eens z'n bedoeling met deze woorden samen: "Want gelijk een lichaam zonder geest dood is, zo is ook het geloof zonder werken dood", 2:26, N. V.

We zien nu de treffende overeenstemming tussen Jacobus en Paulus. De apostel Jacobus bedoelde in 't geheel niet een bestrijding te leveren van de geschriften van de apostel Paulus. (Dat zou reeds daarom niet mogelijk geweest zijn, omdat, toen Jacobus zijn brief schreef — stellig één der oudste, zo niet hèt oudste der geschriften van het N.T. — de apostel Paulus nog met het schrijven van zijn brieven moest beginnen.) Neen, ⁵⁶⁾ Jacobus heeft slechts willen zeggen: het geloof, waaruit wij gerechtvaardigd worden, is geen *dood* geloof, geen *lui* geloof, geen geloof zonder werken, maar het is een van a tot z werkzaam geloof. Welnu, datzelfde leert ons ook de apostel Paulus. Want hij schrijft wel, dat Christus "voor de goddelozen en zondaars gestorven is", Rom. 5:6, 8, en dat God zo barmhartig is, dat Hij de "goddeloze rechtvaardigt", 4:5. ⁵⁷⁾ Paulus wil daarmee zeggen, dat de diepste grond van onze vrij spraak niet van onszelf is, maar alleen de barmhartigheid Gods, anders gezegd: de genoegdoening van Christus, zodat hij dan ook kortweg schrijft, dat wij gerechtvaardigd worden "om niet", 3:24, d.w.z. gratis. De apostel had dat zelf ondervonden. Want wat voor goeds had hij gedaan totdat hij de stad Damascus als een blinde werd binnengeleid? Hij had overal de heiligen vervolgd, ja Christus Zelf, Hand. 9:4, 5, 13. Toch sprak Ananias vlak daarna tot hem: "Sta op en laat u dopen en uw zonden afwassen, aanroepende de naam des Heeren", 22: 16. Waaraan had hij dat toen verdiend? Was die vergeving niet duidelijk "om niet"? Daarom heeft de apostel die rechtvaardiging des zondaars om niet ook tot anderen ijverig gepredikt en haar trouw verdedigd tegen de eigenwillige vroomheid zijner dagen. Altijd weer, wanneer wij door God voor rechtvaardig verklaard worden, of anders gezegd: telkens wanneer de HEERE ons onze zonden vergeeft, geschiedt dat op grond van niets verdienstelijks bij onszelf. Dan komen wij in die rechtvaardigmaking voor God, steeds slechts in aanmerking als goddelózen.) ⁵⁸⁾ Maar daarmee wilde de apostel Paulus volstrekt niet zeggen, dat God zondaren rechtvaardigt, die in hun goddeloosheid blijven vóórtleven en die zich in hun ongeloof blijven verharderen. Natuurlijk niet. Dan zou hij trouwens de gehele Schrift tegengesproken hebben. De Heere Jezus sprak: Die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden, Marc. 16:16. God rechtvaardigt géén zondaars, *die er maar op los blijven leven*. Dat leert Paulus niet. (Zoiets is hem wel door boze lasteraars verwéten. Alsof Paulus predikte: God is tóch barmhartig hoor, Hij rechtvaardigt u tóch uit genade, dus leeft maar raak, ja doet maar flink veel kwaad, dan kan God des te beter tonen, hoe genadig Hij is. De apostel heeft zich echter met verontwaardiging van deze vervalsing zijner prediking afgekeerd, Rom. 3:7, 8; 6:12. Men kan in zijn brieven onophoudelijk lezen, hoe Paulus niet minder dan Jacobus het luie praatgeloof bestraft, maar het trouwe daadgeloof geprezen heeft.) Ja, dat volgens de

apostel Paulus geen mensen worden gerechtvaardigd, die *ongelovigen zijn en blijven*, maar ⁵⁹⁾ alleen gélovigen, schrijft hij op wel honderd plaatsen, Rom. 3:26: dat God rechtvaardigt degene, die uit het geloof van Jezus is, 1 Cor. 1:21; dat het Gode behaagd heeft, door de dwaasheid der prediking, zalig te maken, die geloven; enz.) Pas dus op. dat ge de waarheid der Schrift nooit laat verdraaien. Alsof het er niet toe doen zou hoe wij leven, goddeloos of vroom, omdat God immers "de goddeloze rechtvaardigt", Rom. 4:5. Dat staat inderdaad wel geschreven. Maar er staat ook geschreven, nog wel o.a. in hetzelfde vers, Rom. 4:5, dat God de gelóvigen rechtvaardigt. Dat gaat aldus samen. Wanneer de apostel let op *de grond der rechtvaardiging*, dan noemt hij ons "goddelozen", want wij hebben Gode niets te presenteren. Maar let hij op *de weg der toeëigening*, dan noemt hij ons "gelovigen in Christus Jezus", want niemand ontvangt vergiffenis en eeuwig leven, wanneer hij ongelovig en goddeloos is, maar alleen indien hij in Christus gelooft. Wanneer de apostel schrijft, dat God "de goddeloze rechtvaardigt", wil hij ons slechts duidelijk zeggen, dat wij voor Gods rechterstoel geen kwijtschelding ontvangen dan dank zij Christus, en dat wij, in onszelf aangezien, daar slechts in aanmerking komen als nietsbezittenden, arm, berooid, ja zelfs doemschuldig. Maar hij verheerlijkt daarmee de goddelóósheid en de ongelovigen natuurlijk niet. Integendeel, hij leert ons immers tevens, dat geen andere dan gelovige mensen, zoals b.v. Abraham, Gen. 15:6, worden gerechtvaardigd. En we zagen reeds, dat dit geloof bij Paulus geen ander geloof is dan dat, hetwelk zich vertoont in werken der liefde. Gal. 5:6.

De apostel Jacobus is het dus volkomen eens met de apostel Paulus, dat wij gerechtvaardigd worden uit genade, anders zou hij niet Gen. 15:6 hebben aangehaald (geloof gerekend tot rechtvaardigheid), waar hij toch onder geloof verstaat: geloof in onze Heere Jezus Christus, 2:1. Ook is de apostel Paulus het volkomen eens met de apostel Jacobus, dat geloof zonder werken dood is. Dus wanneer Paulus leert, dat wij gerechtvaardigd worden uit het geloof zónder werken, wil hij daarmee het geloof niet tot een uitgehold en dood geloof maken en wanneer Jacobus leert, dat wij gerechtvaardigd worden uit het geloof mèt werken, wil hij daarmee onze werken niet als grond der rechtvaardigmaking schuiven in de plaats van Gods genade en Christus' genoegdoening. Maar de zaak is eenvoudig deze, dat Paulus, wanneer hij de rechtvaardiging uit het geloof zónder werken leert, met dat "zonder werken" ⁶⁰⁾ tegen de hoogmoed van eigenwillige godsdienstijver te velde trekt, terwijl Jacobus, wanneer hij de rechtvaardiging uit het geloof mèt werken leert, met dat "niet zonder werken" of "uit werken" of "met werken" ⁶¹⁾ tegen het praat-geloof van luie Christenen optrekt. Paulus bedoelt dan met het woord "werken" ⁶²⁾ iets slèchts, n.l. eigenwillige vroomheid, Jacòbus bedoelt met het woord "werken" dan ⁶³⁾ iets goeds, n.l. vrucht des Geestes, die vanzelf uit het geloof — uit het ware geloof tenminste — voortkomt. Paulus bedoelt met het woord "werken" dan iets, dat met het ware geloof niets te maken heeft, er vreemd van is, en er ver van afstaat, terwijl Jacòbus met het woord "werken" dan iets bedoelt, dat tot het ware geloof behóórt, ja er een onmisbaar deel van uitmaakt.

Wanneer we nu nog eens terugdenken aan die misdadiger, die ter dood veroordeeld was en die, door de boodschap van gratie ontroerd, niet alleen blij z'n vergiffenis aannam, maar het ook niet nalaten kon voortaan getrouw zijn barmhartige koning te dienen, dan zien we dat de Schrift zo ook de gelovigen beschrijft. Vooral door die vergelijking van Paulus met Jacobus hebben we geleerd, dat al degenen, die hartelijk in de Heere Jezus Christus geloven als hun Bevrijder van de zondes Schuld, het niet kunnen nalaten dat hartelijke geloof te tonen in een dankbaar leven naar de geboden van God, die door Christus onze Vader geworden is. Ze worden zowel tot het één als tot het ander door één Geest gedreven. Zowel tot het geloof als tot de werken des geloofs.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 62.

- 1) Welke aanvallen op de kerk zijn de gevaarlijkste niet?
- 2) Wanneer is de satan gevaarlijker?

- 3) Wat maakte vaak ernstiger indruk: de eigenwijze dienst van God of de eenvoudige dienst van God, zoals Hij die bevolen had?
- 4) Hoe gemakkelijk had God het reeds voor zijn oude kerk gemaakt?
- 5) Maar wanneer heeft Israël den HEERE in het land Kanaän bedroefd?
- 6) Was de godsdienstigheid te Dan en te Bethel ook bedoeld ter ere van de HEERE, van Jahweh? Maar wat zei de HEERE er van?
- 7) Welke godsdienstigheid lag later in dezelfde lijn?
- 8) Hoe hoogmoedig waren de Farizeën?
- 9) Waarom is het geen wonder, dat die Farizeze zuurdesem mee overging in de apostolische kerk?
- 10) Wat gingen vele Christenen van Joodse afkomst van die nauwgezette naleving van de schaduwwachtige geboden en regelen maken?
- 11) Wat oordeelden sommigen van Paulus' prediking?
- 12) Wat had Paulus tot de heidense Galatiërs gezegd?
- 13) Maar wat hadden daarna andere predikers tot de Galatiërs gezegd?
- 14) Op wat voor optelsom leerde men dus de Galatiërs hun zaligheid te bouwen?
- 15) Wat heeft Paulus van dat optelsom-evangelie gezegd?
- 16) En wat zei hij van dat optelsom-geloof?
- 17) Wie heeft dat eigenwillige geloof zelfs eens begunstigd, maar toen een vermaning van Paulus gekregen?
- 18) Welk evangelie had Petrus n.l. in gevaar gebracht?
- 19) Hoe vatte Luther eerst de woorden "gerechtigheid Gods" in de brief aan de Romeinen op?
- 20) Wanneer konden we volgens Luther alleen zalig worden?
- 21) Waardoor werd de Roomse kerkleer bij Luther omvergeworpen?
- 22) Waar bedoelt de apostel Paulus met de woorden "de gerechtigheid Gods" inderdaad de eigenschap van God om rechtvaardig te zijn?
- 23) Maar wat bedoelt hij met diezelfde woorden ook vaak?
- 24) Zijn de Roomse "goede werken" eigenlijk wel goede werken? Wat dan?
- 25) Maar zijn de waarlijk goede werken, der gelovigen, wel volmaakt? Wie zei van zichzelf: "Ik, ellendig mens"?

Vr. en antw, 63.

- 26) Mogen we goddelozen en vromen dan maar over één kam scheren? Maakt de Schrift geen onderscheid tussen hen?
- 27) Spreekt de Schrift over de goede werken der gelovigen en over hun loon? Waar b.v.?
- 28) Kunnen wij tegenover onze Schepper echt loon verdienen? Wat zei Paulus?
- 29) We zijn van nature allen kinderen des toorns. Wat zou dus ons verdiende loon zijn?
- 30) Maar al doen we goede werken, komen die dan nog in aanmerking tot onze rechtvaardigmaking? Om Wiens wil worden we alleen gerechtvaardigd?
- 31) Trouwens, aan Wie zijn onze goede werken te danken?
- 32) En moeten we onze zaligheid eigenlijk nog wel verdienen?
- 33) Zijn wij loontrekkende huurlingen in de dienst van God? Wat dan?
- 34) En wat zei de Heere Jezus, toen Hij ons inderdaad eens met slaven vergeléeek?

- 35) Hoe zijn wij ook gekochten van Christus?
- 36) Waarom is Christus aan ons geen loon verplicht?
- 37) Wat voor loon ontvangen wij dus?

Vr. en antw. 64.

- 38) Wat is als de eerste vrucht te noemen van ons geloof in Christus?
- 39) Welke vrucht is daaraan onafscheidelijk verbonden?
- 40) Waardoor werden de Efeziërs bewogen tot het geloof?
- 41) Wat gingen ze toen belijden? Wat verbrandden ze? En wat wilden ze niet meer kopen?
- 42) Aan wat voor Christenen heeft Jacobus zijn brief geschreven?
- 43) Waarom heeft hij hen moeten vermanen?
- 44) Op wiens geschiedenis hebben zich die Christenen, aan wie Jacobus schreef, blijkbaar beroepen?
- 45) Wat heeft de apostel direct gezegd van "geloof zonder werken"?
- 46) Waarmee heeft de apostel zulk "geloof zonder werken" vergeleken?
- 47) Gesteld, dat we konden spreken van geloof zonder werken, bij wiè zouden we dat dan vinden?
- 48) Maar wie had geloof mèt werken, zegt Jacobus?
- 49) In welk hoofdstuk lezen we, dat Abraham op God vertrouwde en dat de HEERE hem dit tot gerechtigheid rekende?
- 50) Wat wordt ons in Gen. 15 verhaald?
- 51) Wat wordt ons verhaald in Gen. 22?
- 52) Waarvan bleek toen Abrahams geloof niet te scheiden te zijn?
- 53) Wat heeft Abraham op de berg Moria geleverd?
- 54) Van welke aard bleek toen Abrahams geloof te zijn?
- 55) En hoe was óók het geloof van Rachab, die vrouw van slechte zeden?
- 56) Wat heeft Jacobus dus willen zeggen van het geloof, waaruit we gerechtvaardigd worden?
- 57) Maar wat bedoelt Paulus dan, als hij toch leert, dat God den goddeloze rechtvaardigt?
- 58) Dus bedoelt de apostel daarmee dan, dat alleen mensen, die in hun goddeloosheid voortgaan, worden gerechtvaardigd?
- 59) Wat voor mensen worden volgens Paulus dan alleen gerechtvaardigd?
- 60) Waartegen is dan de apostel Paulus te velde getrokken, toen hij schreef, dat wij gerechtvaardigd worden "zonder werken"?
- 61) En waartegen is dan de apostel Jacobus te velde getrokken, toen hij schreef, dat wij gerechtvaardigd worden "niet zonder werken"?
- 62) Wat bedoelt Paulus dan met het woord "werken"?
- 63) En wat bedoelt Jacobus dan met het woord "werken"?

Schriftplaatsen:

Spr. 20:6. Wie kan zeggen: Ik heb mijn hart gezuiverd, ik ben rein van mijn zonde?

Matth. 5:16. Laat uw licht zo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken.

Rom. 6:23. Maar de genadegift Gods is het eeuwige leven door Jezus Christus, onze Heere.

Gal. 5:2. Ziet, ik Paulus zeg u, zo gij u laat besnijden, dat Christus u niet nut zal zijn.

Gal. 5:4. Christus is u ijdel geworden, die door de wet gerechtvaardigd wikt worden; gij zijt van de genade vervallen.

Filipp. 3:12. Niet, dat ik het aarde verkregen heb of aarde volmaakt ben; maar ik jaag ernaar of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik door Christus Jezus ook gegrepen ben.

Nalezen:

Jac. **1:19—2:26.** Het ware geloof sluit een vrome wandel voor God en de mensen *in*. Zie nader hierover in de les.

LES 31. [Zondag 25]

Onze catechismus begint nu over iets anders te spreken, n.l. over de sacramenten. Dat zal gebeuren in de Zondagen 25 tot 30 (eigenlijk ook in Zondag 31, over de sleutelen des hemelrijks). Op de volgende manier.

Z. 25 spreekt eerst nog niet over elk sacrament apart, maar over beide tegelijk. Wat sacramenten zijn, wat ze doen, hoeveel er zijn, enz.

Z. 26 en 27 spreken dan apart over het éérste sacrament, n.l. de doop.

En Z. 28, 29 en 30 spreken dan apart over het tweede sacrament, n.l. het avondmaal.

65e vr. *Aangezien dan alleen het geloof ons Christus en al zijn weldaden deelachtig maakt, vanwaar komt zulk geloof?*

Antw. *Van de Heilige Geest, die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig evangelie en het sterkt door het gebruik van de sacramenten.*

Wat is de HEERE toch geduldig. Lees b.v. maar eens de geschiedenis van Gideon. ¹⁾ De HEERE wilde hem gebruiken om zijn volk Israël te verlossen uit de macht der Midianieten. Maar dat was te veel, vond Gideon. ²⁾ Hij was maar de jongste zoon van iemand uit een onaanzienlijk geslacht. ³⁾ Toen heelt de HEERE hem er van verzekerd, dat Hij heus van Gideon gebruik wilde maken, door te wachten tot Gideon een offer van vlees en brood bereid en op een rotssteen gelegd had. "En de Engel des HEEREN stak het uiterste van de staf uit, die in zijn hand was en roerde het vlees en de ongezuurde koeken aan; toen ging er vuur op uit de rots en verteerde het vlees en de ongezuurde koeken. En de Engel des HEEREN bekwam uit zijn ogen", Richt. 6:21. ⁴⁾ Later sprak Gideon nog eens tot God: Indien Gij Israël door mijn hand zult verlossen, zoals U beloofd hebt, laat dan vannacht dit wollen vlies nat worden van de dauw, maar laat de aarde er omheen dan droog blijven. En de HEERE deed het. "Gideon wrong de dauw uit het vlies, een schaal vol water." Ja, toen Gideon eerbiedig vroeg, of God het óók nog een keer net andersom wilde doen, het vlies alleen droog laten, terwijl de aarde er omheen nat zou zijn van de dauw, toen werd de HEERE niet boos, maar deed Hij dat óók nog. ⁵⁾ Hoe bleek toen Gods geduld!

Over dit geduld van God, of zoals de St. V. dan zegt: de ⁶⁾ lankmoedigheid van God, staat veel in de Schrift te lezen. Meermalen wordt in de psalmen aldus gezongen: "Barmhartig en genadig is de HEERE, lankmoedig (d.w.z. geduldig) en groot van goedertierenheid", Ps. 86:15, 103:8; 145:8; en in de geschiedboeken wordt er telkens van verhaald, dat de HEERE niet alleen genadig was en verlossing beloofde, maar dat Hij ook geduldig was en zijn beloften telkens en telkens weer herhaalde en steeds dichterbij de vervulling bracht, totdat ze tenslotte, zoals wij nu mogen weten, in Christus volkómen zijn vervuld, door Wiens slachtoffer voor zijn kerk vergeving van zonden en het eeuwige leven verworven is, 2 Cor. 1:20. Ja, wanneer de gelovigen telkens moeite hadden om Gods belofte te geloven, hielp de HEERE hen niet alleen ⁷⁾ door zijn belofte nog eens geduldig te herhalen, maar zelfs ook door allerlei andere middelen bovendien. Toen Abram b.v. maar steeds ouder werd en nog altijd geen kinderen had, hoewel de HEERE hem een talrijk zaad beloofd had, en Abram de HEERE eens z'n nood klaagde, nam deze hem in de nacht mee naar buiten en toonde hem de sterrenhemel en zeide: "Zo zal uw zaad zijn" en ⁸⁾ de HEERE sterkte hem door een plechtige verbondssluiting op de manier zoals die toentertijd ook tussen mensen gebruikelijk was, Gen. 15. 't Was enige tijd daarna, dat Abram op verzoek van Saraï er een vrouw bij nam. Hij vreesde, dat Gods belofte anders niet meer vervuld worden kon. Dat was een moment van afkeurenswaardige kleingelovigheid van Saraï en Abram, Gen. 16. ⁹⁾ Maar de HEERE zweeg er over en sprak: "Ik ben God, de Almachtige! Wandel voor mijn aangezicht en zijt oprecht! En Ik zal mijn verbond (van Gen. 15) tussen Mij en u stellen (dat betekent: Ik zal het nakomen, vervullen) en ik zal u gans zeer vermenigvuldigen", 17: 1, 2, en de HEERE veranderde Abrams naam in Abraham (vader van velen), 17:5, en maakte de besnijdenis tot een teken van het verbond tussen God en Abraham, 17:11. Ook Saraï's

naam werd veranderd. Of dat alles een steun voor hun geloof moet betekend hebben. In het leven van Mozes kunnen we datzelfde geduld Gods ook weer opmerken. ¹⁰⁾ Toen Mozes er zo tegen op zag naar Egypte te gaan om Israël daar uit te leiden, gaf de HEERE hem macht een stok in een slang te veranderen, een gezonde hand in een melaatse hand, en andersom, en om water in bloed te veranderen. Ex. 4. Er volgde toen een moeilijke tijd, ook voor het volk. Eens wensten ze zelfs, dat Mozes maar nooit met zijn werk was begonnen, 5:21. Maar de HEERE liet Mozes grote wonderen doen (de 10 plagen). Ja ¹¹⁾, om zijn volk er van te overtuigen, dat Hij het heus in het beloofde land zou brengen, stelde Hij het pascha voor hen in, toen ze nog in Egypte waren, tot een blijvende inzet, die ze in het beloofde land zouden moeten vieren ter herinnering aan hun verlossing uit het diensthuis, waarin ze toen nota bene nog waren. Ex. 12:24. Ook later, op de woestijnreis, steunde de HEERE voortdurend hun geloof in zijn belofte, dat zij Kanaän zouden beerven, ¹²⁾ en doordat Gods Geest aan Mozes en anderen wijsheid gaf om zijn Woord tot hen te spreken en doordat Hij onderweg allerlei Geestelijke gaven aan hen gaf als de doop in de zee en in de wolk en het eten van het manna en het drinken van het water uit de steenrots, 1 Cor. 10:1-4. Zie ook hoe geduldig de HEERE zijn latere profeten als Jesaja, Jeremia e.a. door middel van tekenen hielp. En in het N.T. lezen we daar weer van. 't Was toch ook weer zo geduldig van God om priester Zacharias te helpen zijn Woord te geloven ¹³⁾ door z'n eigen stomheid. En toen niemand aan het Kindeke en de Man Jezus iets bijzonders kon merken — Hij had vooral geen kransje om het hoofd zoals Roomse prentjes fantaseren — toen zorgde God. dat zijn Woord geloofd werd b.v. door de verschijning der engelen in Bethlehems velden, door zijn stem bij Christus' doop in de Jordaan, enz. enz. Ja, soms deed die gewone Man Jezus van Nazareth zo grote wonderen, dat zijn discipelen zich afvroegen: "Wie is toch deze?", Luc. 8:25, en voor Hem neervielen, zeggende: "Waarlijk, Gij zijt Gods Zoon!", Matth. 14:33. Toen de Heiland opgestaan was, heeft Hij in de 40 dagen daarna zijn discipelen ¹⁴⁾ "met vele gewisse kentekenen" verzekerd van zijn waarachtige opstanding, Hand. 1:3. En in de eerste jaren heeft Hij zijn apostolische kerk bijzonder voortgeholpen ¹⁵⁾ door allerlei wonderen, waardoor haar prediking gemakkelijker ingang vond (zie bij vr. 51 onder I). Kortom, de Schrift toont ons voortdurend, dat onze goede God niet alleen genadig is en barmhartig, maar dat Hij ook nog zo geduldig is bovendien.

Op die beide nu, Gods genade en Gods geduld, heeft de kerk het oog in deze vr. en antw. 65.

Want Gods genade wordt hier door ons beleden, ¹⁶⁾ wanneer we zeggen, dat de Heilige Geest door middel van de verkondiging van het evangelie in onze harten het geloof werkt, waardoor wij Christus en al zijn weldaden deelachtig worden. Hierover is genoeg gesproken bij de Zondagen 7, 20 en 23.

En we belijden hier bepaald Gods geduld of lankmoedigheid, ¹⁷⁾ wanneer we zeggen, dat de Heilige Geest ons geloof, nadat Hij het eerst door de prediking des Woords heeft gewerkt, bovendien nog sterkt door ons gebruik te laten maken van de sacramenten.

(Tussen twee haakjes: natuurlijk wil de catechismus hiermee niet zeggen, dat God ons geloof ook niet tevens sterkt door de herhaalde evangelieverkondiging der kerk. We zagen zoëven, dat de HEERE zijn kerk oudtijds ook geholpen heeft door zijn beloften gedurig weer te herhalen. Zo gaat het nu met ons ook nog. De Heilige Geest brengt ons niet alleen er toe, dat wij ons geloof en betrouwen op de volkomen offerande van Christus, aan het Kruis volbracht, als op de enige grond en fundament onzer zaligheid doen rusten, maar door ons steeds wéér van onze Heiland te laten onderwijzen versterkt Hij ook dat vertrouwen bij ons. De HEERE wil dan ook, dat we in zijn Woord gestadig zullen bezig zijn, van jongsaf. Zoals pasgeboren kinderkens ernaar verlangen om melk te drinken en te groeien, zo moeten wij, zegt de apostel, "verlangen naar de onvervalste melk des Woords, opdat gij daardoor moogt *opwassen* tot zaligheid", 1 Petr. 2:2, N.V. Zo wordt ons geloof dus óók wel terdege gesterkt door het gestadige gebruik van Gods Wóórd. Maar dit slaat de catechismus nu maar over, omdat het hem thans speciaal om de sacramenten te doen is).

66e vr. Wat zijn sacramenten?

Antw. De sacramenten zijn heilige, zichtbare waartekenen en zegelen, door God ingezet, opdat Hij ons door het gebruik daarvan de belofte des evangelies des te beter te verstaan geve en verzegele; namelijk, dat Hij ons wegens het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt.

Die middelen, waarmee de HEERE zijn volk geduldig tegemoet kwam en waardoor Hij het hielp geloven wat Hij het beloofd had, waren ¹⁸⁾ meestal van voorbijgaande aard, zoals b.v. de wonderen van Mozes, het vlies van Gideon, enz. ¹⁹⁾ Enkele waren echter meer van blijvende aard. God de HEERE heeft b.v. de regenboog verheven tot een garantie van zijn belofte, dat er nooit meer een vloed zou zijn om de aarde te verderven, Gen. 9: 11. "Voortaan al de dagen der aarde zullen zaaiing en oogst, koude en hitte, zomer en winter, dag en nacht niet ophouden", 8:22. Zo had de HEERE afgesproken, met Noach. Door dat "teken des Verbonds", 9:12, gerustgesteld mocht Noach en mogen ook wij rustig vertrouwen, dat niets en niemand de vaste gang der natuur zal kunnen verstoren totdat de Heere Jezus wederkomt. Een ander verbondsteken, dat ook eeuwen lang heeft dienst gedaan, is geweest: de sabbat, Ex. 31:16, 17. Door die sabbat werd Israël er voortdurend aan herinnerd en ervan verzekerd, dat het een apart volk was, het heilige volk van God, Ez. 20:12. Welnu, ²⁰⁾ zulke tekenen van blijvende aard zijn ook geweest de besnijdenis en het pascha, en zulke blijvende tekenen zijn thans nog de doop en het avondmaal. Deze laatste vier pleegt de kerk aan te duiden met het woord sacrament.

Het woord sacrament is niet afkomstig uit de Heilige Schrift, maar uit de taal van dië Christenen in de eerste eeuwen onzer jaartelling, die Latijn spraken. Het Latijnse woord sacramentum werd gebruikt ²¹⁾ voor de krijgseed, waardoor Romeinse soldaten en aanvoerders met elkaar verbonden werden. De soldaten zouden trouw onder het veldteken van hun bevelhebber dienen. In deze zin werd nu het woord sacramentum ook reeds tamelijk vroeg door de Christenen gebruikt. ²²⁾ Zij zeiden dan b.v., dat de martelaren trouw stand moesten houden in hun lijden, omdat zij door het sacrament waren geroepen tot de krijgsdienst van Christus. Nu stemt dit gebruik van het woord sacrament goed overeen met hetgeen wij belijden aangaande het verbond der genade, dat God met ons heeft willen sluiten. ²³⁾ Daarin zijn immers ook twee delen: de HEERE verbindt Zich aan ons om onze God te zijn en wij zijn verbondenaan Hem om zijn volk te zijn en als getrouwe krijgsknechten onder onze veldheer Jezus Christus te dienen. Om deze reden kunnen wij zonder bezwaar het allengs ingeburgerde woord sacrament blijven gebruiken. Maar de woorden, die de Schrift er voor gebruikt, zijn: ²⁴⁾ tekenen en zegelen¹, Gen. 17:11; Rom. 4:11. Daarmee worden de sacramenten dan ook door onze catechismus nader beschreven.

Waar toe moet nu een "teken" dienst doen? Denk maar aan de meester op school. Wanneer hij de kinderen iets duidelijk wil maken, tekent hij 't hun voor op het bord of haalt er een plaat bij. Zo bedient God Zich nu ook van de sacramenten als *tekenen* ²⁵⁾ om de dingen, die Hij ons in zijn verbondsbelofte schenkt, duidelijk voor onze ogen te stellen. Neem b.v. de doop. Wat wordt ons door de doop voor ogen gehouden? ²⁶⁾ Twee dingen. Ten eerste, dat wij door het bloed van Christus vergeving van zonden hebben en ten tweede, dat ons leven door de Geest van Christus vernieuwd wordt. ²⁷⁾ Nu zijn dat onzichtbare dingen. Vergeving van zonden door Christus' bloed kan men niet zien. Die krijgen we door het geloof. Een zaak van ons hart. En vernieuwing des levens door Christus' Geest kan men evenmin zien. Die krijgen we ook als vrucht des geloofs. Alweer een zaak des harten. Twee onzichtbare zaken dus, vergeving van zonden en vernieuwing van ons hart en leven. Wat doet nu echter onze goede God? ²⁸⁾ Nu maakt Hij voor ons het onzichtbare a.h.w. toch zichtbaar. Want wat Hij inwendig, in onze harten, doet, stelt Hij, uitwendig, ons voor ogen. Hij bedient Zich n.l. van het water des doops om daardoor

¹ Tenminste in de Latijnse text (signa ac sigilla). Het woord "teken" komt in de Duitse en Nederlandse text van vr. en antw. 66 niet voor, wel "Warzeichen" en "waarteken", hetwelk echter identiek is met "zegel".

af te beelden onze reiniging zowel door het bloed als door de Geest van Christus.

En waartoe moet een "zegel" dienst doen? Denk maar aan een handels- of fabrieksmerk. Wanneer dat merk zich niet op de verpakking bevindt, staat de firma niet voor de inhoud in. Oudtijds hechtte men *zegels* aan acten, oorkonden en brieven. Om daardoor de betrouwbaarheid te garanderen van wat er in zo'n stuk was afgesproken. Zo zijn nu de sacramenten ook door God ons gegeven ²⁹⁾ om ons, hetgeen Hij in zijn Woord belooft, nog eens te verzegelen en te verzekeren; òm ons maar van de beloofde zaak geheel verzekerd te maken. Zo wil onze goede en geduldige God maar voortdurend ons zwak geloof te hulp komen en zeggen door zijn sacramenten: Mijn verbond met u is heus eerlijk gemeend! Wat Ik in mijn belofte u schonk, is het uwe! Neen, Ik bespot u niet en Ik bedrieg u niet! Ik ben volkomen serieus.

Opzettelijk merkt de catechismus ook nog op, dat de sacramenten "heilige" tekenen en zegelen zijn. ³⁰⁾ In het alledaagse leven gebruiken de mensen immers ook allerlei tekenen en zegelen (figuren en garantiemerken). Maar de sacramenten zijn "heilige" tekenen en zegelen, d.w.z. ze zijn door God Zelf afgezonderd tot een bijzondere dienst, een geheel andere dienst dan waartoe men b.v. water in het alledaagse leven gebruikt.

Wanneer de catechismus hier nog aan toevoegt, dat de sacramenten "door God zijn ingezet", verzet hij zich met die woorden bepaald ³¹⁾ tegen de Roomsens, die behalve doop en avondmaal nóg vijf sacramenten hebben. Maar die vijf zijn niet door God ingesteld, doch door mensen uitgedacht.

67e vr. *Zijn dan beide, het Woord en de sacramenten, daarheen gericht of daartoe verordend, dat zij ons geloof op de offerande van Jezus Christus aan het kruis als op de enige grond onzer zaligheid wijzen?*

Antw. *Ja, want de Heilige Geest leert ons in het evangelie en verzekert ons door de sacramenten, dat onze volkomen zaligheid in de enige offerande van Christus staat, die voor ons aan het kruis geschied is.*

In de eeuw der grote kerkhervorming, 1500—1600, heeft de kerk des Heeren, die was weergekeerd tot de dienst van God zoals Hij ons die Zelf in zijn Woord beveelt, te strijden gehad tegen tweeërlei soort van vijanden, maar die zich in de grond der zaak schuldig maakten aan dezelfde zonde van eigenwillige vroomheid ten opzichte van Gods Woord en de sacramenten.

Aan de ene zijde kwam zij te staan tegenover de Roomsens. We hebben vroeger reeds gezien (bij Z. 23, vr. en antw. 59), dat dezen de zaligheid onafscheidelijk maakten van de sacramenten. Een kindje, dat ongedoopt stierf, ging volgens hen naar de hel. Zij maakten van de sacramenten a.h.w. kanalen, waardoorheen de zogenaamde kerk haar zogenaamde genade in de mensen inschonk. Nu zullen we straks, wanneer we het over de doop en het avondmaal hebben, wel nader spreken over die verafgoding van water en brood. Men mag aan zulke schepselen de verlossing niet toeschrijven. Die komt alleen aan Christus toe. Hier willen we echter vast opmerken, ³²⁾ dat de Schrift van zulk een volstrekte onmisbaarheid van de doop niets weet, integendeel. ³³⁾ We lezen b.v. van Cornelius en Lydia, dat zij reeds gelovige mensen waren vóór hun doop (en door het geloof zijn we toch de zaligheid deelachtig, Gen. 15:16; Rom. 5:1), terwijl we daarentegen van Simon de Tovenaar lezen, dat hij vlak na zijn doop door Petrus vervloekt werd, Hand. 8 :20, 10:2; 16:14.

Aan de andere zijde vond de kerk tegenover zich allerlei Geestdrijverige groepen van mensen, die weliswaar ook niets moesten hebben van het Roomse bijgeloof, maar die van de weeromstuit tot minstens even gevaarlijke eigenwilligheid vervielen. Tegen de Roomse sacramentsleer, die het voorstelde alsof men door de sacramenten Werktuigelijk werd volgegoten met "genade", riepen zij luide: ³⁴⁾ "De Heilige Geest moet het doen! De Heilige Geest moet het doen!" Dat was goed. ³⁵⁾ Maar toen gingen zij de *middelen* waarvan de Heilige Geest Zich bedient om in ons hart het geloof te werken en te sterken, opzij schuiven; *niet* alleen de sacramenten, maar zelfs ook de prediking des Woords. De Heilige Geest moest het onmiddellijk doen. Woord en sacrament waren maar

dode dingen, uitwendige dingen. Alleen de Heilige Geest kon tot het inwendige, het hart. van de mens naderen en het bekeren, meenden ze. 't Behoeft ons niet te verwonderen, dat deze geestdrijverij veel aanhang vond, want met haar leugens was zekere waarheid vermengd. 't Is immers waar, wij hebben het zelf beleden (in Z. 7,20 en 23), dat niets en niemand anders dan de Heilige Geest onze harten beweegt tot het geloof in Christus. Maar Hij heeft ons tevens geopenbaard, dat het Hem belijft dit te doen in de middellijke weg n.l. met gebruikmaking van de verkondiging des Woords. Wie aan de prediking des Woords deze eer ontnemt is, ondanks de vroomste schijn, bezig de Heilige Geest te bedroeven ³⁶⁾ door Hem los te maken *van zijn eigen middel tot der mensen zaligheid*. Trouwens, ³⁷⁾ het Woord Gods is maar geen ding, dat ergens op zichzelf voorkomt en los van de Geest genomen kan worden, want het is altijd "het zwaard des Geestes", Ef. 6:17. ³⁸⁾ Daarom is het ook nooit een dood ding, maar wordt het "een kracht Gods tot zaligheid", "een reuk des levens ten leven" genoemd, Rom. 1:16, zelfs voor de ongehoorzamen "een reuk des doods ten dode", 2 Cor. 2:16. Het is ook geen onmachtig ding, dat "maar uitwendig" iets doet. "Is mijn Woord niet alzo, als een vuur? spreekt de HEERE, en als een hamer, die een steenrots te morzel slaat?", Jer. 23:29. "De wet des HEEREN (d.w.z. Gods Woord) is volmaakt, bekerende de ziel", Ps. 19:8. "Het Woord Gods is levend en krachtig en schersnijdender dan enig tweesnijdend zwaard en gaat door tot de verdeling der ziel en des geestes en der samenvoegselen en des mergs en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten", Hebr. 4:12. ³⁹⁾ Wie dus Gods Woord verknoeit of verwaarloost (in prediken of horen) veracht de Heilige Geest metterdaad, ook al zegt hij Hem te eren. En ditzelfde geldt van de sacramenten. ⁴⁰⁾ Wanneer de Heilige Geest ze aan zijn Woord heeft toegevoegd en aan zijn kerk gegeven en geboden te gebruiken, moeten wij niet wijzer zijn dan God, maar Hem veeleer dankbaar zijn voor deze bewijzen van zijn Vaderlijk geduld jegens ons. Onze voorouders hebben dit geestdrijverige scheiding maken tussen enerzijds de Geest en anderzijds het Woord met de sacramenten dan ook in hun belijdenisgeschriften veroordeeld. Toch is die geestdrijverij in onze dagen nog lang niet uitgestorven. Onder een schijn van vroomheid heeft zij hele geslachten losgeweekt van de kerk met haar Geest, Woord, sacrament, ambt en tucht. Zelfs komt het voor, dat mensen, die gaarne over Christus horen spreken bij de prediking des Woords, toch hun kinderen niet laten dopen en geen avondmaal vieren; en nog veel vaker gebeurt het, dat men wèl, ouder gewoonte, z'n kinderen laat dopen, maar géén avondmaal viert. Hoewel de beide sacramenten door God als tekenen en zegelen van één en hetzelfde genadeverbond zijn geschonken. In deze mensen werkt nog die oude geestdrijverige zuurdesem na.

Wij moeten ons voor deze eigenwilligheid zowel van de Rooms en als van de Geestdrijvers ernstig wachten. Wij moeten vooral niet onder de indruk komen van hun schijnbare eerbied jegens de sacramenten. Een voorbeeld. Toen de Joodse schijnvroomheid zich zeer druk maakte met de wet Gods, had de Heere Jezus daar geen ogenblik waardering voor, maar sprak Hij het onomwonden uit, dat zij Gods wet krachteloos had gemaakt en Stefanus zei, dat zij de wet nièt had gehouden, Matth. 15:6; Marc. 7:13; Hand. 7:53. Zo moeten wij ook voor die schijnbare eerbied van Rooms en Geestdrijvers ten opzichte van de sacramenten geen waardering hebben, maar die onomwonden veroordelen.

Welke de ware leer der kerk aangaande het Woord en de sacramenten dan wèl is, is niet moeilijk te zeggen, omdat de Heilige Geest ons daarvan in de Schrift zeer klaar onderwijst.

Het Woord van God gaat voorop. Het belijft de Heilige Geest n.l. onze harten tot de vreze des HEEREN te neigen door de prediking van het Goddelijke Woord. Hierdoor leert Hij ons onze zaligheid enkel en alleen te verwachten van de gehoorzaamheid van onze Heere Jezus Christus tot de dood toe. Deze prediking des Woords, waarvan bij de Rooms en bijna niets is overgebleven en die door de Geestdrijvers losgemaakt is van de Geest en tot een op zichzelf uitwendig en dood ding verklaard, wordt door de Schrift echter aangewezen ⁴¹⁾ als de weg tot het geloof, Rom. 10:14, 17, en geëerd als de bediening des Geestes, 2 Cor. 3:8.

Daarna komen pas de sacramenten.⁴²⁾ Zij zijn aan het Woord toegevoegd. Zij komen daar *bij*. Ze verrichten *hulpdienst*.⁴³⁾ Ze kunnen dan ook alleen door hèn worden gebruikt, die vooraf door het Woord in Christus leerden geloven.⁴⁴⁾ Toen de Heere Jezus zijn apostelen de wereld inzond, beval Hij hun immers, dat zij eerst zouden onderwijzen en daarna pas dopen, Matth. 28:19. Eerst zouden de volwassen heidenen moeten geloven in het evangelie en dan zouden zij pas gedoopt mogen worden, Marc. 16:16. En hetzelfde geldt voor het avondmaal.⁴⁵⁾ De apostel beval, dat men het pas zou nuttigen na beproeving van zichzelf, dus nadat men eerst door het evangelie had geleerd wie Christus was en wat Hij gedaan had en wat zijn avondmaal betekende, 1 Cor. 11:28. 't Spreekt ook eigenlijk vanzelf. De sacramenten zijn zegelen bij Gods Woord. Neem nu een brief, waaraan twee zegelen zijn gehecht. Maak nu die zegelen van die brief los. Heeft dan die brief zonder zegelen nog betekenis?⁴⁶⁾ Ja. Maar nu andersom. Hebben die zegelen zonder brief nog betekenis?⁴⁷⁾ Neen. Stel dus, dat een ongelovige, een heiden, in onze kerkelijke samenkomst zou binnendringen, terwijl we juist bezig waren avondmaal te vieren, en hij zich met geweld zou meester maken van een stukje avondmaalsbrood en van een slokje avondmaalswijn en die zou nuttigen, wat zou hem dit baten? Zou dat zijn geloof versterken? Maar stel, dat een jongen van 10, 12 jaar zou horen, dat zijn ouders hem indertijd niet hebben laten dopen, maar hij zelf heeft het evangelie van onze Heere Jezus Christus gehoord en geloofd en de Heiland liefgekregen, behoeft die jongen te vrezen, dat God hem daarom zal straffen of dat hij nu toch niet in Gods Woord kan geloven? Of stel, dat een gelovige jarenlang verstoken is van de viering des avondmaals, maar hij heeft wel Gods Woord geloofd, zou hem dat schaden?⁴⁸⁾ Niet het ontbréken van de sacramenten stelt ons schuldig voor God, maar het verachten.

Dus: Gods Woord zonder sacrament — dat gaat. Maar sacramenten zonder Gods Woord — dat gaat niet; die hebben geen nut.

Intussen, wanneer wij zeggen, dat de sacramenten slechts bij het Woord bijkomen en daarbij een dienende plaats innemen om ons geloof nog eens te meer op de zoendood van Christus te richten, Rom. 6:3; 1 Cor. 11:26, dan betekent dit in 't geheel niet, dat wij de sacramenten verachten — gelijk trouwens ook wel uit het vervolg zal blijken — maar dat wij ons eerbiedig onderwerpen aan de orde, welke de Heilige Geest Zelf op deze zaken gesteld heeft.

68e vr. *Hoeveel sacramenten heeft Christus in het Nieuwe Verbond of Testament ingezet?*

Antw. *Twee, namelijk de heilige doop en het heilig avondmaal.*

Het kleinste kind onder ons weet nu al, dat er maar twee sacramenten zijn, n.1. de doop en het avondmaal. Maar in de eeuw, waarin onze catechismus werd opgesteld, was de kerk pas teruggekeerd van een zévental "sacramenten". Daarbij waren n.l. ook het vormsel (voor kinderen), de biecht, het laatste oliesel (voor stervenden), het huwelijk en de priesterwijding. Maar deze 5 missen totaal datgene wat vóór alles voor een sacrament nodig is: de Goddelijke instelling. De Schrift zegt er niets van. Het beroep op de Schrift, waarmee de Rooms en deze 5 sacramenten achteraf zochten goed te praten, is te kinderachtig om er lang bij stil te staan. B.v. voor het laatste oliesel, het sacrament der stervenden, beriepen ze zich op Jac. 5:14. Maar de apostel spreekt daar niet over hulp aan zieken om ze te helpen sterven, maar om ze te helpen genezen. (Olie was in het Oosten een zeer gebruikelijk geneesmiddel, zie bij vr. 31).

In de volgende Zondagen zal nu over de doop en het avondmaal elk apart gesproken worden. Vanzelf zal dan het *verschil* tussen die twee sacramenten blijken. Maar hun *overeenkomst* is toch ook zeer opvallend. Dit heeft zelfs tengevolge,⁴⁹⁾ dat de manier, waarop de catechismus over de *doop* spreekt, zo nu en dan woordelijk gelijk is aan de manier waarop hij over het *avondmaal* spreekt. Ja, de vragen en antwoorden over de *doop*, 69-74, lopen grotendeels evenwijdig aan die over het *avondmaal*, 75-82. Vergelijk ze maar eens met elkaar. Dan blijkt, dat we het volgende lijstje kunnen opstellen:

DOOP		NAGMAAL
Vr. en antw. 69	Van welke belofte dit sacrament spreekt	Vr. en antw. 75
Vr. en antw. 70	verklaring van het beloofde	Vr. en antw. 76
Vr. en antw. 71	vermelding van de Schriftplaatsen, waar de belofte te lezen staat	Vr. en antw. 77
Vr. en antw. 72	hoe het verband tussen dit sacrament en het beloofde niet is	Vr. en antw. 78
Vr. en antw. 73	hoe het verband tussen dit sacrament en het beloofde wel is	Vr. en antw. 79
Vr. en antw. 74	een aanval op dit sacrament afgeslagen	Vr. en antw. 80

Alvorens we nu over elk der sacramenten apart gaan spreken, stellen we ook nog even een lijstje op van woorden, die heel vaak in eikaars gezelschap voorkomen en die ook zeer veel met elkaar te maken hebben, maar die toch niet met elkaar mogen worden verward.

Ten 1e.: *Woord en sacrament*. De verhouding tussen die twee zou men kunnen vergelijken bij de verhouding tussen een woord en een klemtoon op dat woord. Ik schrijf b.v. op het bord het woord huiskamer. Iedereen kan dat woord daar lezen. Maar nu zet ik een klemtoonteken op dat woord. Zo: huiskamer. De betekenis van die klemtoon is nu ook duidelijk. Maar veeg nu 's met een doek het woord huiskamer onder die klemtoon weg. Dan staat daar alleen nog maar dat klemtoonteken. Wat betekent dat teken nú nog? ⁵⁰⁾ Niets meer. Het is geworden tot een streepje, dat daar maar los in de lucht hangt. Maar wanneer we nu eens andersom gedaan hadden en niet het wóórd hadden uitgewist (huiskamer), maar het klèmtoonteken, dan zou dat woord, al stond het daar nu zònder klemtoon, best uit te spreken geweest zijn. Welnu, zoals een woord zonder klemtoon heel goed uitgesproken (gebruikt) kan worden, maar een klemtoon zonder woord niet, zo kan Gods Woord zonder sacrament ook zeer wel verstaan en geloofd worden, ⁵¹⁾ maar wanneer we het sacrament hebben, doch geen kennis bezitten van Gods Woord, hebben we van dat sacrament geen nut; we kunnen het niet gebruiken.

Ten 2e: *Werken en sterken*. Uit het voorafgaande volgt, dat we nooit met elkaar moeten verwarren wat de Heilige Geest in ons hart doet door het Wóórd en wat Hij in ons hart doet door het sacrament. Zo moeten we b.v. ⁵²⁾ niet zeggen, dat de Heilige Geest het geloof door het sacrament in ons wírkst. Dat is fout. Hij doet dat immers door de prediking des Woords. En pas dan, wanneer wij daardoor in Christus geloven, kan dat geloof worden gesterkt.

Ten 3e: *Geloof en Sacrament*. Het is duidelijk, dat geloof en sacrament dus heel veel met elkaar te maken hebben. Alleen dan wanneer we gelóven (in het Woord), kunnen we daarin gesterkt worden door het sacrament. ⁵³⁾ Ongelovigen worden derhalve door het gebruik der sacramenten niet gezegend.

Ten 4e: *Ontvangen en gebruiken*. Toch moeten we uit het voorafgaande niet de verkeerde gevolgtrekking maken (gelijk de Wederdopers), ⁵⁴⁾ dat niemand recht heeft op de sacramenten dan die vooraf gelooft. ⁵⁵⁾ Aan onze kinderkens komt immers reeds van jongsaf de belofte toe en dus hebben ze ook recht op de sacramenten (op doop en avondmaal), die deze belofte verzegelen. Maar daarom zou het dan ook fout zijn te zeggen: omdat een kind de doop nog niet kan gebruiken (omdat een kind nog niet gelooft), moet het de doop dus ook maar niet ontvangen. Want wèl heeft men geloof nodig om de doop te gebruiken (wanneer we tot ons verstand gekomen zijn), maar nièt om hem te ontvangen. Of om het nog eens met andere woorden te zeggen: ⁵⁶⁾ het gebruik van de doop onderstelt bij de kinderen wèl geloof, maar nièt de ontvangst van de doop.

Ten 5e. *Teken en zegel*. Hoewel een en hetzelfde sacrament èn zegel èn teken is, moeten we toch onderscheiden tussen hetgeen zo'n sacrament dan doet als zegel èn wat het doet als teken. Immers als zégelen verzekeren de sacramenten ons ervan, dat al wat God ons in zijn Woord heeft toegezegd, volkomen betrouwbaar is. Maar als tékenen beelden de sacramenten voor onze ogen (uitwendig) af het werk, dat de Heilige Geest in onze harten (inwendig) doet; dit werk is uiteraard onzichtbaar, maar wordt met behulp van een beeld, een prent, een portret, voorgesteld. De sacramenten hebben dus van God een tweevoudige taak ontvangen, ⁵⁷⁾ n.l. a) als zegelen ons te verzekeren van het *dàt* (dàt God waarachtig meent wat Hij belooft; dat Hij ons niet bedriegt en niet met ons speelt) en b) als tekenen moeten ze voor ons verduidelijken het *wàt* (wàt het onzichtbare werk is, dat de Heilige Geest in onze harten doet).

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 65.

- 1) Waartoe wilde de HEERE Gideon gebruiken?
- 2) Waarom vond Gideon dat teveel?
- 3) Waardoor overtuigde de HEERE Gideon ervan, dat Hij hem wilde gebruiken?
- 4) Wat heeft Gideon later nog eens gevraagd?
- 5) Wat is in deze geschiedenis gebleken?
- 6) Welk woord gebruikt de St. V. vaak voor "geduld"?
- 7) Wanneer de gelovigen moeite hadden om Gods belofte te geloven, waardoor hielp de HEERE hen dan vaak?
- 8) En waardoor hielp Hij Abram in die nacht?
- 9) En hoe hielp de HEERE Abram na diens huwelijk met Hagar?
- 10) Hoe hielp de HEERE Mozes, toen deze er zo tegen opzag naar Egypte te gaan?
- 11) Waardoor hielp de HEERE het volk Israël in Egypte te geloven, dat zijn belofte van verlossing zou komen?
- 12) Hoe steunde Hij hun geloof in zijn belofte op de woestijnreis?
- 13) Hoe hielp Hij de priester Zacharias?
- 14) Waardoor heeft de Heere Jezus zijn discipelen verzekerd van de waarachtigheid zijner opstanding?
- 15) Hoe hielp Hij zijn apostolische kerk in de eerste tijd voort?
- 16) Hoe wordt hier, in vr. en ant. 65, door ons Gods genade beleden?

17) En hoe Gods geduld?

Vr. en antw. 66.

- 18) Van welke aard waren de middelen meestal, waardoor God zijn volk hielp geloven in zijn belofte?
- 19) Waren de regenboog en de sabbath dan ook voorbijgaande tekenen?
- 20) Welke 4 tekenen van meer blijvende aard pleegt de kerk sacramenten te noemen?
- 21) Waarvoor gebruikten de Romeinen het woord sacramentum?
- 22) Hoe vuurden de Christenen soms hun martelaren aan?
- 23) Waarom paste deze betekenis van het woord sacrament zo goed bij het verbond der genade?
- 24) Welke zijn de woorden der Schrift er voor?
- 25) Waartoe bedient God Zich van de sacramenten als tekenen?
- 26) Hoeveel dingen worden ons b.v. door de doop voorgesteld?
- 27) Zijn die vergeving van zonden en eeuwig leven zichtbare of onzichtbare dingen?
- 28) Hoe maakt God nu deze onzichtbare dingen voor ons a.h.w. zichtbaar?
- 29) Waartoe bedient God Zich van de sacramenten als zegelen?
- 30) Waarom spreekt de catechismus van "heilige" tekenen en zegelen?
- 31) Waarom zegt hij zo met nadruk, dat deze sacramenten "door God zijn ingezet"?

Vr. en antw. 67.

- 32) Leert de Schrift ook de volstrekte onmisbaarheid der sacramenten?
- 33) Kunt ge dat bewijzen?
- 34) Wat stelden de Geestdrijvers tegenover de Roomse dwaling, dat de sacramenten genadekanalen waren, waardoor een mens vanzelf werd volgegoten?
- 35) Wat was daarna echter hùn fout ten opzichte van de middelen, waardoor de Heilige Geest werkt?
- 36) Waardoor bedroeven wij de Heilige Geest, wanneer we zijn Goddelijk Woord van Hem losmaken?
- 37) Trouwens, komt het Woord van God ooit voor als een op zichzelf staand ding?
- 38) Is het Woord Gods dan ook wel een dood ding? Wat dan?
- 39) Wie wordt dus door ons veracht, wanneer wij het Woord Gods verwaarlozen?
- 40) Waarom geldt dit ook van de sacramenten?
- 41) Hoe wordt de prediking des Woords door de Schrift geëerd?
- 42) Waarbij komen de sacramenten slechts bij?
- 43) Door wie kunnen de sacramenten alleen worden gebruikt?
- 44) Kunt ge dat bewijzen uit de Schrift ten opzichte van de doop?
- 45) En hoe bewijst ge dat ten aanzien van het avondmaal?
- 46) Heeft een brief zonder zegelen betekenis?
- 47) Hebben zegelen zonder brief betekenis?
- 48) Waardoor zijn we schuldig voor God: door het ontbréken of door het verachten van de sacramenten?

Vr. en antw. 68.

- 49) Waardoor laat de catechismus de sterke overeenkomst tussen doop en avondmaal blijken?
- 51) Wat voor betekenis heeft een klemtoonteken nog, waaronder men het woord heeft weggeveegd?
- 52) Kunnen we de sacramenten gebruiken, wanneer we vooraf niet leerden geloven in Gods Woord?
- 53) Zeggen we dus, dat de Heilige Geest door de sacramenten het geloof in onze harten werkt of zeggen we dat Hij het daardoor sterkt?
- 54) Wat volgt hieruit voor de ongelovigen?
- 55) Maar wat mogen we hieruit niet afleiden (met de Wederdopers)?
- 56) Waarom komt aan de kinderen der kerk het recht op de sacramenten toe?
- 57) Waaraan moet perse het geloof voorafgaan, aan de ontvangst of aan het gebruik van de doop?
- 58) Welke tweevoudige taak hebben sacramenten? (Wat verzegelen ze en wat betekenen ze?)

Schriftplaatsen:

Gen. 17: 11. En gij zult het vlees uwer voorhuid besnijden; en dat zal tot een teken zijn van het verbond tussen Mij en u.

Ps. 103:8. Barmhartig en genadig is de HEERE, lankmoedig en groot van goedertierenheid.

Rom. 4:11. En hij heeft het teken der besnijdenis ontvangen tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs, die hem in de voorhuid was toegerekend; opdat hij zou zijn een vader van allen, die geloven in de voorhuid zijnde, teneinde ook hun de rechtvaardigheid toegerekend worde.

1 Petr. 2:2. En verlangt als pasgeboren kinderen naar de onvervalste melk des Woords, opdat gij daardoor moogt opwassen tot zaligheid. N.V.

Nalezen:

Gen. 17. De HEERE verklaarde, dat Hij de vervulling van zijn belofte te zijner tijd zou geven en zijn verbond (van Gen. 15:12) gestand zou doen. Hij onderstreepte die plechtige verklaring door verscheidene tekenen, o.a. de besnijdenis.

LES 32. [Zondag 26 en 27]

We hebben in Z. 25 geleerd, dat we mogen spreken van één "belofte des evangelies" (n.l. "dat God ons wegens het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt"), maar dat God ons twee sacramenten gegeven heeft, waardoor Hij ons die belofte des te beter te verstaan wil geven en verzegelen (n.l. de doop en het avondmaal). Die sacramenten verrichten dus beide dezelfde dienst, maar elk op zijn manier. Daarom moeten we er aan denken, dat we bij vr. 69, die nu volgt, de nadruk leggen op het woord, waarop het hier aankomt. Dat is hier het woord: doop. ¹⁾ Want later zullen we spreken over dat andere sacrament, het avondmaal, dat ons weer op een andere manier van hetzelfde zal onderwijzen en verzekeren. Dus lezen we:

69e vr. *Op welke wijze wordt gij door de heilige dóóp onderwezen¹ en ervan verzekerd, dat het enige offer van Christus, aan het kruis geschied, u ten goede komt?* ²

Antw. *Zo, dat Christus dit uitwendig waterbad ingezet en daarbij toegezegd heeft, dat ik even zeker met zijn bloed en Geest van de onreinheid mijner ziel, dat is van al mijn zonden, gewassen ben als ik uitwendig met het water, dat de onreinheid des lichaams pleegt weg te nemen, gewassen ben.* Hoe leren wij bidden?

Kan dat geleerd worden? Ja, dat rnoèt geleerd worden. Uit zichzelf kan niemand bidden, omdat wij uit onszelf God niet eens kennen. De discipelen vroegen aan onze Heiland, of Hij hen wilde leren bidden. Toen leerde Hij hen het "Onze Vader" bidden, Luc. 11:1, 2. Zo heeft Moeder ons óók leren bidden. Eerst een paar woordjes vóór het eten. Later ook nà het eten en voor en na het slapen. Begrepen we toen direct wat we baden? Nee, maar dat behoefde ook niet. Eerst moesten we het maar leren nazeggen. Later werd 'het ons allengs verklaard door Vader en Moeder. Ook gebruikt God het onderwijs van de kerk en de school. Langs die weg wil de Heilige Geest, dat ook kinderen leren bidden; ²⁾ de weg der middelen.

Ja, zo gaat het nu met héél ons geloven. Daar gebruikt ³⁾ God het onderwijs in zijn heilig Woord voor. Het eerst leren wij God kennen door het vertellen van de Bijbelse geschiedenis. Die God van de bijbel is de Vader van onze Heere Jezus Christus en ook van ons. Dat geloven wij nu. Maar dat moest ons natuurlijk eerst verteld worden. Want wat 'n mens niet weet, kan hij niet geloven. Joh. 9:36; Rom. 10:17. Maar door onderwijzing uit het Woord leert de Heilige Geest ons die grote God, die met ons zijn verbond is aangegaan, eerbiedig te aanbidden en Hem als een goede Vader te vertrouwen.

En zoals het gaat met het wèrken van het geloof door het Woord, ⁴⁾ zo gaat het nu ook met het stèrken van het geloof door de sacramenten. Wanneer daar een klein kindje gedoopt wordt, begrijpt het op dat moment nog niets van alles wat er met hem gebeurt. Wanneer men ons niet verteld had, dat ook wij indertijd als kleine kinderkens gedoopt zijn, zouden we het vandaag nog niet weten. 't Moet ons verteld worden. ⁵⁾ De doop moet ons verklaard worden. En dan gaan we pas die doop van zoveel jaar geleden verstaan en kunnen we hem gelovig gebruiken.

Hoe gaat dat dan?

¹ Bij vr. 69 is gebruik gemaakt van de vertaling van Dr Wytzes, omdat zijn weergave van het Latijnse "admoneri" door onderwijzen te verkiezen is boven het thans verouderde, in beperkter betekenis gebruikelijke, "vermanen". De Duitse text heeft: Wie wirtsu im heiligen Tauff **erinnert** und versichert. In vr. 75 heeft Dr. W. "Hoe wordt gij in het heilig avondmaal er op gewezen en er van verzekerd", welke m.i. eveneens voortreffelijke vertaling ik evenwel terwille van de parallelle verving door het ook in vr. 69 gebruikte "onderwijzen".

² De uitdrukking "ten goede komen" betekent hetzelfde als "gemeenschap hebben aan" blijkens het Nederlands van vr. 75, waar het Latijn, gelijk hier, luidt: "unici illius sacrificii Christi participem esse" + nog enige uitbreiding.

Dat gaat net als met alles wat God tot zijn kerk gesproken heeft. We zouden dat onmogelijk kunnen geloven, wanneer het ons niet vooraf medegedeeld was. Zo moeten we ook aangaande de doop eerst onderwezen worden. De Heilige Geest gebruikt daarvoor o.a. het onderwijs der kerk in deze Zondagen 26 en 27 van de Heidelberger catechismus.⁶⁾ Onze catechismus is immers maar geen boekje van deze of gene dominee. Ook is het geen samenspraak tussen een dominee en een wonderkind, dat alles al weet, wat de dominee vraagt. Nee, maar de catechismus is een boek van de kerk. Daarin spreken onze gelovige voorouders, die in de eeuw der grote kerk-hervorming ondanks brandstapel, galg en schavot wederkeerden tot de HEERE en zijn Woord en zijn zuivere dienst, en die trouwe kerk heeft toen als een goede moeder gezorgd,⁷⁾ dat haar nageslacht, haar kinderen — dat zijn wij nu — ook werden onderwezen in al hetgeen de Heilige Geest haar door het Woord weer had geleerd te geloven. In de catechismus spreekt dus onze moeder, de kerk, die ons wil leren geloven door ons in te prenten wat ook zij geloofde (zoals onze moeders haar kleine kindkens ook leren bidden door ze te leren nazeggen wat Moeder zelf al jaren lang tot God bidt). Hier spreekt dus de kerk van vroeger eeuwen tot de kerk van later eeuwen. De catechismus is dus van de kerk vóór de kerk. Hier spreekt maar niet één enkel gelovige, al staat in de catechismus heel vaak het woordje "ik" of "mijn". Maar dat is ook zo in de 12 artikelen. Die beginnen ook met: "Credo" d.w.z. 'k geloof. Toch sprak en spreekt in die 12 artikelen de kerk. Zo sprak en spreekt ook in de catechismus de kerk.⁸⁾ Hier spreken onze voorouders, onze grootouders en onze ouders hun geloofstaal (in de kerk heeft het óngeloof trouwens geen recht van spreken) en die geloofstaal omtrent de Heere en zijn Kerk en zijn evangelie en zijn sacramenten enz. enz. leggen zij nu ook ons op de lippen en prenten zij ons in en bidden daarbij van God of Hij Zich van dit onderwijs wil bedienen om ook ons, wanneer wij tot ons verstand gekomen zijn, te doen instemmen met het geloof van Gods kerk, die nu al voor een groot deel ontslapen en bij de Heere Jezus in de hemel is.

Zo willen de Heilige Geest en zijn kerk zich nu ook van deze Zondagen 26 en 27 bedienen om⁹⁾ ons te brengen tot het gelovig gebruik van onze doop. In de weg van onderwijs in dit deel van de belijdenisschat der kerk wil God ons leren haar geloof na te volgen, nú bepaald wat betreft de doop. Hij wil, dat wij zullen leren en voor onze rekening nemen¹⁰⁾ de geloof staal, waarin de kerk uitspreekt wat zij aan haar doop heeft, opdat wij straks, tot ons verstand gekomen zijnde, zullen zeggen tot al degenen, die door de Heilige Geest zijn gebruikt om ons tot het geloof in de belofte des evangelies en tot het gelovig gebruik van de sacramenten te brengen (dus tot Vader en Moeder en de meester en de dominee): "Wij geloven niet meer om uws zeggens wil, want wijzelfven hebben Hem gehoord en weten, dat deze waarlijk is de Christus, de Zaligmaker der wereld", Joh. 4:42.

En wat wordt hier dan door die kerk beleden?

Dit. Dezelfde kerk, die vroeger reeds (zie b.v. Z.25) beleden heeft, dat de Heilige Geest door de verkondiging van het heilig evangelie in haar hart het geloof wèrkte (waardoor wij geloofsgemeenschap hebben aan het offer van Christus aan het kruis volbracht en waardoor wij van God uit genade vergeving der zonden en het eeuwige leven ontvangen), diezelfde kerk belijdt hier, dat God dat geloof in ons wil stèrken door middel van de heilige doop. En als men dan aan haar vraagt: "Op welke manier doet de doop dat?" dan antwoordt zij:¹¹⁾ Op deze manier, dat ik die doop volgens Christus' eigen instelling mag gebruiken niet alleen als een teken, maar zelfs als een zegel.

Niet alleen als een teken, maar zelfs als een zegel. Dat zijn twee dingen.

Reeds het eerste is iets heerlijks; dat de doop ons is gegeven als een *teken*, een afbeelding, een schilderij. Waartoè is de doop ons als teken gegeven?¹²⁾ Om ons te onderwijzen. Waarvan te onderwijzen? Dat is heel gemakkelijk in te zien. Want iedereen begrijpt natuurlijk direct, dat de Heere Jezus de doop niet heeft ingesteld om onze lichamen eens een bad te geven en van zweet en andere vuilheid te reinigen. Nee de doop als teken heeft¹³⁾ figuurlijke zinnebeeldige betekenis. Hij is wel een uitwendig

waterbad, maar hij wijst heen naar iets inwendigs en daar komt het op aan. Dat heeft de kerk altijd goed begrepen. In zulke warme landen als Palestina kan het zo'n kwaad niet voor iemands gezondheid, wanneer hij eens helemaal onder water wordt gedompeld. Blijkbaar is de doop daar oorspronkelijk zo bediend. Maar in Noordelijker landen als het onze zou zo'n compleet bad niet ongevaarlijk zijn. Daarom moeten we niet luisteren naar rare mensen, die onze manier van dopen, niet door onderdompeling maar door besprenging, veroordelen. De Schrift spreekt zelf ook van besprenging ter aanduiding van reiniging, Ex. 36:25; 1 Petr. 1:2. Toen de hogepriester en priesters onder Israël Gode werden gewijd, werden ze niet geheel en al met bloed overgoten of daarin gedompeld, maar was het voldoende, wanneer er een weinig bloed werd gedaan aan hun rechteroorlapje, hun rechterduim en hun rechter grote teen, Ex. 29:20. Daarmee was toch de gehele man zinnebeeldig aan God gewijd. Zo gaat het ook bij de doop, omdat hij zinnebeeldig onderwijs geeft, ¹⁴⁾ niet om de massa van het water, maar om de taal, de onderwijzing van het water. En die is deze: ¹⁵⁾ zoals de vuilheid van ons lichaam wordt afgewassen door het water, zo worden we van onze zonden gewassen door het bloed en de Geest van Christus.

Déze schone dienst verricht de doop als téken.

Maar wat nog heerlijker is, is dit, dat hij ons bovendien ook als een zégel is geschonken.

Een zegel is een garantie, een onderpand, een waarmerk. Zo'n waarteken is b.v. de keur op goud- of zilverwerk, waardoor ons gewaarborgd wordt, dat we ons niet iets in de handen hebben laten stoppen, maar dat we met echt zilver of goud hebben te doen. ¹⁶⁾ Zo'n zegel drukten oudtijds de koningen met hun ring in het was. dat met een lint aan hun brieven bevestigd zat, waardoor ieder vast mocht geloven, dat hij heus een brief des konings voor zich had. Welnu, zulke zegels heeft God nu ook aan zijn Goddelijk Woord gehecht. ¹⁷⁾ Niet omdat dat Woord anders niet geloofwaardig zou zijn, want het is het Woord van God. En God liegt niet. Zoals God Zelf van het land, dat Hij in zijn belofte aan Israël had geschonken, verklaarde, dat Hij het hun reeds gegeven had, zo heeft God ook aan ons in zijn belofte des evangelies alreeds serieus en welgemeend het bloed en de Geest van Christus gegeven, zelfs zó eerlijk gemeend, dat Hij ieder, die zijn evangelie durft verachten, verwijt, dat hij Christus' bloed en Geest veracht, Hebr. 10:29. Daarom, zoals een jongen hier in Holland, die van z'n vader uit Indië een brief ontvangt, waarin Vader hem een nieuwe fiets belooft, naar buiten huppelt en roept: "Ik heb een fiets, een nieuwe fiets", zo mogen ook wij huppelen van blijdschap om het bloed en de Geest van Christus, die God ons reeds in zijn belofte des Verbonds gegeven heeft. Maar ¹⁸⁾ de HEERE kent ons wel. Hij weet wel, hoe wij zijn. Telkens zo ongelovig als Thomas. Daarom is onze goede hemelse Vader zo geduldig, dat Hij ons behalve zijn rotsvaste Woord nog bovendien zijn zegelen bij dat Woord schenkt, òm ons maar te overtuigen van zijn betrouwbaarheid. Als zulk een zegel is ons nu de doop gegeven. Want denkt erom: we hebben die doop niet zelf uitgedacht. Dan zouden we er ons bij God niet op kunnen beroepen. Maar God Zelf heeft hem uitgedacht en ons gegeven. Daarom mag de kerk welverzekerd belijden — en wanneer wij God niet door ongeloof willen bedroeven, moeten we met haar geloofstaal instemmen — wat hier in antw. 69 staat: ¹⁹⁾ dat ik even zeker van binnen gewassen ben door het bloed en de Geest van Christus, als ik van buiten gewassen ben door het water van de doop. Als teken toont de doop ons een vergelijking. Maar als zegel geeft hij ons — en dat is meer — een verzekering. In zijn eerlijk gemeende belofte des Verbonds had God ons het volle heil in Christus reeds in onze handen gedrukt. Maar door zijn sacrament komt Hij die belofte voor ons bovendien nog als volkomen betrouwbaar bezegelen, iken, keuren.

70e vr. *Wat is dat: met het bloed en de Geest van Christus gewassen zijn?*¹

Antw. *Het is vergeving der zonden hebben van God uit genade om des bloeds van Christus' wil, dat Hij in zijn offerande aan het kruis voor ons uitgestort heeft. Vervolgens ook door de Heilige Geest vernieuwd zijn en tot leden van Christus geheiligd zijn, opdat wij hoe langer hoe meer de zonde afsterven en in een godzalig, onstraffelijk leven wandelen.*

In de vorige vr. en antw. is de stellige geloofstaal gehoord van de kerk, die belijdt: even zeker als ik van buiten gewassen ben door het water van de doop, ben ik van binnen gewassen door het bloed en de Geest van Christus.

Hier rijzen echter twee vragen. Ten 1e.: wat is dat? Ten 2e.: waar staat dat? Deze twee vragen zullen nu beantwoord worden. De eerste in déze vr. en antw., 70, en de tweede in vr. en antw. 71.

Eigenlijk is die eerste vraag ("Wat is dat?") vroeger reeds meermalen beantwoord (vr. en antw. 37, 43, 45, 49, 53). Toen we b.v. bij vr. en antw. 43 spraken over de "nuttigheid" van Christus' offerande en dood aan het kruis, zagen we, dat die nuttigheid tweevoudig is; niet alleen dat we daardoor vergeving van zonden hebben, maar ook: "dat door zijn kracht onze oude mens met Hem gekruisigd, gedood en begraven wordt, opdat de boze lusten des vleses in ons niet meer regeren, maar dat wij onszelf aan Hem tot een offerande der dankbaarheid opofferen". Vooral dat laatste is toen uitvoerig besproken: dat afsterven. Daarmee was niet bedoeld, dat we onszelf moeten laten sterven, maar onze zonden, ons vleés. We moeten niet onszelf kruisigen, maar ons vlees, ons zondige vlees. Geen zelfdoding, maar zòndedoding. En we moeten in een godzalig leven wandelen. De eerste nuttigheid van Christus' offerande bleek dus te zijn onze rechtvaardigmaking en de tweede onze wedergeboorte. Thans komen we daarop terug, nu in verband met onze doop.

Een mens heeft twee dingen nodig om zalig te leven en te sterven. We hebben vergéving van zonden nodig. Maar we moeten voortaan ook de zonden laten. Voor die beide weldaden heeft onze goede Heiland gezorgd.

De Schrift leert immers, dat Christus zijn bloed gestort heeft tot vergeving van onze zonden, Rom. 3:27; Ef. 1:7; Hebr. 9:12; 1 Joh. 1:7; Openb. 1:5, enz. enz. Maar de Schrift leert ook, dat Christus als het Hoofd der kerk de Heilige Geest, die Hij in rijke mate verwierf, op zijn kerklichaam heeft uitgestort en dat die Geest ons brengt tot het geloof, waardoor ons hart en leven wordt gereinigd en vernieuwd tot een leven naar de wil van God, onze hemelse Vader, Hand. 2:33; 15:8, 9; 1 Cor. 12:13; Ef. 2:1,2, 22:4:18. (Zie verder bij Z. 20, over het werk van de Heilige Geest, die ons door de kracht des Woords tot gelovige leden van Christus maakt.)

Dat is dus een dubbele reiniging. Een reiniging door Christus' bloed en een reiniging door Christus' Geest. Een reiniging, die ons een vrij en goed geweten bezorgt (onze zondesschuld wordt vergeven) en een reiniging, die ons een rein hart bezorgt (onze oude mens wordt gekruisigd en begraven en onze nieuwe mens verrijst). Welnu, op die tweevoudige reiniging heeft de catechismus hier het oog, als hij spreekt van een wassing, een wassing door Christus' bloed en Geest. En dat is volkomen Schriftmatig gesproken.

Mogen we dat eerste — de vergeving van zonden dank zij Christus' bloed — volgens de Schrift immers geen wassing noemen? Zie b.v. Openb. 1:5, waar van onze Heiland geschreven staat, dat Hij ons heeft liefgehad en ons van onze zonden ²⁰⁾ "gewassen heeft in zijn bloed".

¹ Latijn: ablui, gewassen worden. Ook het antwoord heeft niet de verleden, maar tegenwoordige tijd: "accipere remissionem et per Spiritum Sanctum renovari", vergeving ontvangen en door de Heilige Geest vernieuwd worden. Omdat noch de rechtvaardigmaking noch de wedergeboorte zaken zijn van een ogenblik, maakt dit echter geen verschil met de Duitse en Nederlandse text.

En dan het werk des Heilige Geestes voor ons en in ons. Feitelijk begòn Hij reeds met onze heiligmaking, toen Hij ook over onze voorouders zijn Goddelijk evangelie bracht, waardoor Hij hen van hun medeheidene lossneed en heiligde tot zijn kerkvolk als met een zwaard, Ef. 6:17, en waardoor Hij hen van hun heidense vuilheden reinigde als in een waterbad, het Woordbad, 5:26. Dank zij dat historisch feit zijn wij reeds als leden der kerk, in de beloftegemeenschap met Christus, geboren als heilige kinderen, als kinderen van heilige adelstand. Dank zij dat Woordbad over ons voorgeslacht.

Maar wanneer Gods Geest met onze 'heiliging verder gaat en door de kracht van zijn evangelie in onze harten het ware geloof ontsteekt en wij door dat geloof worden wedergeboren en hoe langer hoe meer de macht der zonde tegenstaan en godvruchtig voor het oog van God en de naaste gaan leven — dat werk des Heilige Geestes in het mensenhart wordt eveneens als een wassen en baden beschreven, immers ook weer²¹⁾ met gebruikmaking van woorden als water, reinigen, gieten, storten, dopen, wassen, Ez. 36:25, Z. 27; Joël 2 :28; Marc. 1:8; Joh. 1:33; 3:5; Hand. 2:17; 1 Cor. 6:11.

Wat wonder, dat onze catechismus hier, in vr. en antw. 70, deze tweeërlei weldaad van Christus samenvat met één woord, dat op beide past, n.l. ²²⁾ met het woord: wassen?

Let wel: we hebben nu over deze tweeërlei weldaad van Christus even gesproken afgezien van de doop. Om zo te zeggen: wanneer er geen doop bestond, zouden deze twee weldaden ons evengoed waarachtig en welgemeend in Gods vaste belofte des evangelies geschonken zijn en zouden we ze evengoed één wassing noemen. Maar nu kunnen we achteraf toch vr. en antw. 69, de vorige, nog weer beter begrijpen. We zien het nu, dat onze doop ons een duidelijke afbeelding geeft van dat werk, dat Christus voor en in ons deed en doet. Want wat eigenlijk onzichtbaar is (de vergeving onzer zonden en de vernieuwing van de genegenheden onzer harten) wordt door de doop a.h.w. zichtbaar gemaakt, aanschouwelijk voorgesteld. Immers vergeving van zonden door Christus' bloed is iets onzichtbaars en vernieuwing des harten door zijn Geest is ook iets onzichtbaars. Een vrij geweten en een rein hart zijn inwendige zaken. Maar het werk van Christus, waardoor we ze krijgen, wordt ons prachtig voorgesteld door de doop als een uitwendig bad. We kunnen nu best begrijpen, dat in vr. en antw. 69 dat uitwendige en dat inwendige bad met elkaar worden vergeleken en dat de doop een téken wordt genoemd, waardoor wij onvergetelijk onderwijs ontvangen. En we zullen dat andere ook aannemen, n.l. dat de doop bovendien een zégel is, een waarborg, waardoor de gelovigen zeggen mogen: Even zeker als ik uitwendig door het water van de doop gewassen ben, ben ik ook door het bloed en de Geest van Christus gewassen. Dat zullen we òòk aannemen. Tenminste, op één voorwaarde: ²³⁾ als we er van overtuigd worden, dat deze verzegelende doop ons geleerd wordt door Gods eigen Woord en hij geen instelling van mensen is, zoals b.v. de 5 "sacramenten", die de Rooms en er bijgefantaseerd hebben. Daar hebben we immers niets aan. Daarop kunnen we ons bij God niet beroepen. Die geven ons geloof geen kracht, geen grond. Maar als we horen, dat Gods Woord zelf ons de inzetting van deze doop als een wijze inzetting van Christus, onze Heere, bericht, dat geeft ons rust en vertrouwen. Dus nu nog de vraag: Waar staat het?

71e vr. *Waar heeft Christus ons toegezegd, dat Hij ons zo zeker met Zijn bloed en Geest wil wassen, als wij met het doopwater gewassen worden¹⁾?*

Antw. *In de inzetting van de doop, die aldus luidt: Gaat dan heen, onderwijst al de volken, hen dopende in de naam des Vaders, des Zoons en des Heilige Geestes, Matth. 28:19. En: Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden, Marc. 16:16. Deze belofte wordt ook herhaald, waar de Schrift de doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden noemt, Tit. 3:5; Hand. 22:16.*

Thans zien we, dat de doop inderdaad maar geen uitvinding van òns is, maar een zaak

¹⁾ Hier hebben nu de Latijnse en Duitse text de verleden tijd: abluti sumus, gewaschen seind.

van Goddelijke afkomst en met een duidelijke bedoeling gegeven.

De catechismus beperkt zich hier tot Schriftplaatsen uit het N.T. Hij had echter reeds in het O.T. kunnen beginnen, bij de besnijdenis, omdat deze in de doop is overgegaan (waarover we bij vr. en antw. 74 zullen spreken). De geschiedenis van Gen. 17 bewijst ons, dat de besnijdenis aan Abram gegeven is tot een teken en zegel, Rom. 4:11, om hem te helpen geloven, dat hij op de goede weg was, wanneer hij maar niet twijfelde aan de waarachtigheid der toezegging Gods, doch er vast op vertrouwde. Daardoor zou hij God behagen. (Zie verder wat hierover gezegd is bij Z. 23 en 24). We gaan nu de Schriftplaatsen bespreken, welke antw. 71 opsomt,²⁴⁾ n.l. Matth. 28:19; Marc. 16:16; Hand. 22:16; Tit. 3:5, en nog enkele meer, als Rom. 6:3; Gal. 3:26; Col. 2:11, 12; 1 Petr. 3:21.

1e. *"Gaat dan heen, maakt al de volken (men mag dit woord ook vertalen door: heidenen) tot mijn discipelen en doopt hen in de naam des Vaders, des Zoons en des Heilige Geestes"*, Matth. 28:19, N.V. De Heere Jezus heeft deze woorden niet gesproken tijdens zijn vernedering. Toen had Hij zijn discipelen bevolen: "Gij zult niet heengaan op de weg der heidenen en gij zult niet ingaan in enige stad der Samaritanen, maar gaat veel meer heen tot de verloren schapen van het huis Israëls", Matth. 10:5, 6. Maar nu had onze Heiland zijn gehoorzaamheid tot de dood toe volbracht en was Hij door de Vader beloond met "alle macht in hemel en op aarde", Matth. 28:18, en nu toonde Hij die macht, die zeggenschap, door ook de heidenen onder zijn scepter en zo tot de gemeenschap met God te laten roepen. Want tot nog toe hadden die heidenen daarbuiten omgezworven. Ef. 2:12. Maar nu kwam de oude belofte Gods aan Abraham, dat deze de wereld zou beërven en een zegen voor de ganse aarde zou zijn, een zeer grote stap dicht bij haar vervulling, nu Christus door Zijn Geest het verbond Gods ook aan de heidenen ging schenken en God ook tot hen sprak, wanneer zij bogen onder het evangelie van Christus: "Ik zal u zijn tot een God en uw zaad na u", Gen. 12:3; 22:18; Rom. 4:13; Gal. 3:8. Door de doop werden deze heidenen daarvan dan extra overtuigd. Want die doop moest naar Christus' eigen bevel plaats hebben na²⁵⁾ onderwijzing en dan: ²⁶⁾ "in de naam des Vaders, des Zoons en des Heilige Geestes". Die doop was dus een openlijke bevestiging van de betuiging tot zulke bekeerde heidenen en hun kroost,²⁷⁾ dat de drieënige God hen opnam in zijn gemeenschap, waartoe Hij hen door zijn Woord gebracht had; dat de Vader hen aannam tot zijn kinderen, dat de Zoon hun de vergeving van zonden en de vernieuwing des levens schonk en dat de Heilige Geest deze weldaden van Christus hun toeëigene zou. Het zou dus zijn als met een huwelijk. Een man heeft een meisje gekozen en heeft zich door zijn woord aan haar verbonden. Nu bevestigt hij dit woord aan haar in het openbaar bij gelegenheid van hun huwelijk. Voortaan zullen zij met elkaar in gemeenschap leven. Zij zal zelfs zijn naam dragen en al wat van hem is, is van haar. En ook hun kinderen zullen naar hem heten en deel hebben aan al wat hij bezit. Zij zullen zich op de naam van hun vader mogen beroepen. Zo mogen wij ons nu ook beroepen op de naam des Vaders, des Zoons en des Heilige Geestes, die bij onze doop genoemd is en waardoor in het openbaar verklaard is. dat wij niet meer heidenen en vreemdelingen zijn, maar rechthebbers op de belofte des evangelies en alles wat zij inhoudt.

Deze Schriftplaats. Matth. 28:19, bewijst dus wel krachtig, dat wij van God in onze doop een pleitgrond hebben ontvangen, waarop wij ons bij Hem vrijmoedig mogen beroepen. Wij dragen zijn naam. We merken hier reeds op: óf de doop een zegel is!

2e. *"Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden"*, Marc. 16:16. Deze text is vaak misverstaan. De een meende, dat de Heere Jezus hier de doop der kinderen uitsloot, omdat Hij zeide: "Wie gelóófd zal hebben en (daarna) gedoopt zal zijn". Welnu, redeneerde men, kleine kinderen kunnen nog niet geloven, dus mag men ze ook niet dopen. De ander daarentegen meende, dat de Heere ons hier leerde, hoe beslist onmisbaar de doop is tot zaligheid. Maar beiden hebben het mis. Lees maar het verband na, waarin deze text

staat. De Heere Jezus stond gereed om naar de hemel te gaan. Vooraf gaf Hij het bevel in de gehele wereld zijn evanglie te gaan prediken. Tot wie zouden de apostelen zich dus moeten wenden met hun prediking? Tot iedereen? Zeker. Maar men begrijpt toch wel, dat de Heere Jezus hun niet opdroeg bij de wiegjes van zeer kleine kinderkens te gaan staan prediken. Nee, de apostelen zouden zich natuurlijk moeten wenden tot de vaders en moeders, tot de volwassenen, althans tot degenen, die tot hun verstand gekomen waren. En dan, zei de Heere Jezus, zou het naar deze regel gaan: òf men zou het evangelie der apostelen aannemen en zich laten dopen en in die weg zalig worden, òf men zou hun evangelie verwerpen (en dus zich vanzelf ook niet laten dopen) maar dan ook ten jongsten dage verdoemd worden. Daarom is de N.V. hier duidelijker: "Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden, maar wie niet gelooft, zal veroordeeld worden". Over het dopen van kinderkens gaat het hier in 't geheel niet. En evenmin behoeft een ongedoopte jongen (of meisje), die de Heere Jezus liefheeft, bang te zijn, dat hij niet zalig zal worden. Niet het ontbréken van de doop stelt schuldig, maar het verachten. Wel mogen wij weer leren uit de regel, die de Heere Jezus hier beschrijft, dat Hij ons de doop heeft willen geven als een heilzaam middel tot sterking van ons geloof op de weg der zaligheid.

3e. *"En nu, wat vertoeft gij? Sta op en laat u dopen en uw zonden afwassen, aanroepende de naam des Heeren"*, Hand. 22:16. Deze woorden zijn te Damascus gesproken door Ananias tot Paulus. De geschiedenis, waartoe ze behoren, is te lezen in Hand. 9, 22, 26 en Gal. 1 en 2. Men moet haar niet noemen de geschiedenis van Paulus' bekering. Die is daarin de hoofdzaak niet. De hoofdpersoon is ook daar onze Heere Jezus Christus, die niet langer duldde, dat zijn kerk door Paulus werd vervolgd, ja, die zelfs koninklijk beslag legde op deze kerkvernieler om hem te gebruiken als een "vat" (d.w.z. als een instrument, werktuig) voor zijn kerkbouw onder de heidenen. Dus is hier veeleer de hoofdzaak Paulus' roeping tot het apostolaat. Maar zoals *wij* niemand tot het ouderlingenambt zouden toelaten, die niet eerst lid van de kerk geworden is, zo heeft de Heere Jezus ook eerst gewild, dat Paulus lid van zijn nieuwtestamentische gemeente zou worden. Welk een grote genade heeft Christus hem daarin bewezen. Hij had immers vreselijk gezondigd tegen onze Heiland. Hij had een welbehagen gehad in de dood van Stefanus. Hij had de discipelen des Heeren vervolgd tot de dood, bindende en in de gevangenissen overleverende, beide, mannen en vrouwen. Hij blies dreiging en moord. Daarom heeft onze Heiland hem eerst diep vernederd. Hij werd verpletterd door de hemelse majesteit van onze Heere. Hij viel ter aarde. Zijn ogen werden verblind. Hij had al dat leed aan Christus Zelf aangedaan. Daarom: "Wat vervolgt gij Mij?" De Heere was erg kort tegen hem. Hij moest maar in de stad gaan en zou daar wel horen, wat hij doen moest. Aan de hand werd hij geleid. Drie dagen at hij niet en dronk hij niet. Het enige wat hij deed, was bidden. Want nu begreep hij, hoe zwaar hij had gezondigd. Zou daar nog vergeving voor zijn bij die doorluchtige vorst Jezus? De eerste hoop kreeg hij door een visioen, waarin hij zag, dat een man, genaamd Ananias, namens Jezus de hand op zijn hoofd legde, waardoor hij weer ziende werd. Zou die Heere Jezus dat heus nog willen doen? Bedroog hij zich niet? Werkelijk kwam na drie dagen een man bij hem binnen, die hem vriendelijk toesprak. Woorden van vergeving en troost kwamen uit zijn mond. Paulus kreeg hoop. Jezus wilde Zich werkelijk nog met hem bemoeien. Ja die man legde zelfs zijn hand op het hoofd van de blinde. Paulus voelde dus het bewijs op z'n hoofd, dat dat visioen hem niet bedrogen had. Jezus was wel ontzaglijk vergevensgezind jegens hem. Ja hij kreeg z'n gezicht weer terug. Schellen vielen hem van zijn ogen. Van stap tot stap ging Paulus sterker geloven in de woorden van vrede en vergeving, die Ananias sprak. Zou hij dus zichzelf niet levenslang behoeven te verfoeien, omdat hij zich vergrepen had aan Israëls beloofde Messias, de Zoon van God? Nee, want hij werd zelf met de Heilige Geest vervuld en zijn eigen mond begon nu ook te getuigen van de grootheid en goedheid van die machtige Heer Jezus. Maar dan waren er toch ook weer ogenblikken, dat hij vreesde. Om z'n verschrikkelijke zonde. Maar toèn is Ananias gekomen met een geneesmiddel, waardoor hij al het voorafgaande overtrof. Kom, Saul (dat is de Joodse naam voor Paulus), kom Saul, sprak Ananias, nu moet ge er niet meer aan twifelen, dat Christus u in genade heeft aangenomen en tot lid gemaakt van zijn

gemeente. Gij hebt die eerst vervolgd, maar ge zijt nu onze broeder. Ge zijt nu net zo rijk als wij. Gij hebt nu van onze Heer Jezus ook vergeving van zonden en het eeuwige leven ontvangen. Kom,²⁸⁾ "Wat aarzelt ge nog? Sta op, laat u dopen en uw zonden afwassen onder aanroeping van zijn naam", 22:16, N.V.²⁹⁾ Dat heeft toen voor Paulus' geloof de krachtigste steun betekend. Hij had bewijs op bewijs gekregen, dat Jezus niet boos meer op hem was:³⁰⁾ dat visioen, die vriendelijke woorden van vrede, die hand op zijn hoofd, de schellen van zijn ogen, de jubel uit zijn eigen mond. Maar dít was het heerlijkste bewijs. Zó goed en geduldig was Jezus voor het verbrijzelde zondaarshart. Hij sprak hier door de mond van Ananias, zijn knecht, en door de taal van het waterbad: Heus, Paulus, zo zeker als ge in het water afdaalt en uw lichaam gewassen wordt door water, zo zeker moogt ge geloven, dat uw afgrijselijk verleden is verzoend door het bloed van Mij, Jezus, de Messias, Gods Zoon.

Ook deze plaats bewijst duidelijk, dat de doop niet alleen een teken, maar bovendien een zegel is op het evangelie van Christus, en dat wij daarvan gelovig gebruik mogen, ja moeten maken en zeggen: even zeker als het water mijn lichaam wies, heeft Jezus mij gewassen van mijn zonden. Want eigenlijk had Paulus reeds tevoren vergiffenis ontvangen. Ananias zeide tot hem dan ook: "Saul, broeder". Maar om Paulus' geloof te sterken tegen z'n grote droefheid drong hij er bij hem op aan zich zo gauw mogelijk te laten dopen en daardoor — zoals Ananias toen in krachtige geloofstaal kortweg sprak — z'n zonden te laten afwassen.

4. *"Of weet gij niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in zijn dood gedoopt zijn"*, Rom. 6:3. Omdat Paulus tegen de Joodse eigenwillige vroomheid-uit-de-wet altijd zo krachtig verdedigde het evangelie van louter genade en van verlossing alleen en volkomen door Christus, vonden sommigen die Paulus maar een luchthartig, oppervlakkig mens, ja men dichtte hem de dwaalleer toe: "Laten we er maar flink op los zondigen, want alles wordt toch genadig vergeven. Ja, hoe meer men zondigt, hoe beter, want daardoor geeft men God des te meer gelegenheid te tonen, hoe groot zijn genade is". Dat was laster. Die wordt in Rom. 6 tegengesproken. Paulus had juist altijd gepredikt, dat Christus en zijn kerk één lichaam vormen. Welnu, als nu het Hoofd des lichaams, Christus, op Golgotha door zijn dood met de zonde heeft afgerekend, hebben wij, die zijn leden zijn, dan ook niet met haar afgerekend? Zouden wij nog bevriend kunnen zijn met iemand, die onze beste vriend vermoord heeft? Welnu, zouden wij dus nog bevriend kunnen zijn met de zonde, die onze lieve Heiland aan het kruis bracht? Zo is 't ook tussen de zonde en ons uit! Voor goed uit! "Wij, die der zonde (3e naamval) gestorven zijn, hoe zullen wij nog in dezelve leven?" En dan beroept Paulus zich op de doop. Dat was een krachtig en duidelijk sprekend argument, vooral in die dagen, toen de doop blijkbaar nog veelal door onderdompeling plaats had. Het was dus net alsof zo'n dopeling dan onderging en weer opstond uit een graf van water. Dat was wel een sprekende afbeelding van Christus' ingaan en opstaan uit zijn graf, een graf van aarde. Maar het was meer dan een afbeelding, een teken, een onderwijzing. Het was ook een zegel. Wie de Heere Jezus Christus gelovig had aangenomen als zijn Verlosser en zich, naar Christus' bevel, had laten dopen, mocht later op die doop zich gelovig beroepen en zeggen: toen Christus in zijn graf van aarde inging en daaruit opstond, ben ik met Hem mee daarin gegaan en opgestaan. Dat mag ik geloven op grond van zijn evangelie, dat Hij voor mij, zondaar, stierf. En in dat geloof word ik gesterkt door de doop, die Hij Zelf mij beval. Daardoor mag ik temeer geloven, dat de zondemacht over mij gebroken is. Ja, ik móét het geloven en uit dat geloof léven. Want de afsterving en begrafenis van mijn zondige vlees met Christus aan het kruis en in het graf, en mijn opstanding met Hem ten leven zijn mij niet alleen door zijn evangelie beloofd, maar ook door zijn doop afgebeeld, ja verzegeld, ja die beide (de dood van mijn zondige vlees en mijn opstaan in een nieuw leven) zijn mij niet alleen door de doop verzégeld, maar ik word daartoe door de doop zelfs verplicht. Zo hadden de Christenen, aan wie Paulus schreef, geleerd hun doop te verstaan en te gebruiken. Geen wonder dus. dat Paulus zich daarop beriep, toen men hem verweet, dat zijn prediking van loutere genade door Christus' algenoegzaam zaligmakerschap maar goddeloze mensen maakte. Integendeel, schreef Paulus, luister maar naar het evangelie: "Wij, die der zonde (met Christus aan het kruis) gestorven

zijn, hoe zullen wij nog in dezelve leven?", Rom. 6:3. Ja, kijk maar naar de doop: "Of weet gij niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, gelijkewijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, also ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden", Rom. 6:3, 4.

5e. *"Want gij zijt allen kinderen Gods door het geloof in Christus Jezus. Want zovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan"*, Gal. 3:26, 27. De heidense Galatiërs waren door Paulus' prediking tot Christus bekeerd. Nu waren zij leden in volle rechten van Gods kerk aller eeuwen. Nu waren zij kinderen van Abraham. Doch na Paulus' vertrek waren er predikers gekomen van de zware Joodse vroomheid, die zeiden: Nee, dat gaat maar zo gemakkelijk niet. Men is pas een volwaardig kind van Abraham en een kind van God, wanneer vooraf voldaan is aan zekere voorwaarden. En toen hadden zij die arme Christenen, die pas waren vrijgemaakt van de slavernij van het heidendom, weer willen opleggen het juk van de zware Judaïstische eigenwillige godsdienst. Alsof een heiden geen kind van Abraham en geen Christen kon zijn, wanneer door hem niet eerst voldaan was aan die Joods-godsdienstige voorwaarden (eerst besneden zijn en eerst de wet van Mozes houden). Toen Paulus ervan hoorde, schreef hij zijn Galatiërs een geduchte brief. "O gij Galatiërs, wie heeft u betoverd?" Maar ook hielp hij hen terecht door onderwijzing en troostte hij hen zodoende. Wat? Durven ze zeggen, dat gij, die in mijn evangelie gelooft, toch nog geen echte kinderen Abrahams zijt, omdat ge aan die voorwaarden nog niet voldaan hebt? Weest maar gerust, hoor. Ge zijt juist net op dezelfde manier als Abraham tot des HEEREN bondsvolk geworden. Zonder wetsonderhouding. Immers, toen God tot Abraham kwam, was er nog niet eens een wet van Mozes. Die kwam pas 430 jaar later. En Abraham heeft alleen God op zijn Woord gelóófd. Welnu, zo hebt gij ook gedaan. Gods Geest kwam met het evangelie tot u en neigde u daardoor tot geloof in Christus. God schonk toen hetzelfde verbond als Hij met Abraham had, ook aan u en uw kinderen, zeggende: Ik zal u zijn tot een God en uw zaad na u. Welnu, wilt ge nog duidelijker bewijs, dat gij waarlijk kinderen Abrahams en kinderen Gods zijt? Let maar op uw verleden. Ge hebt immers, evenals Abraham, Gods evangelie gelovig aangenomen? Welnu, dan zijt gij kinderen Gods alleen door dat geloof in Christus Jezus, zonder wet der schaduwen en zonder besnijdenis, 3:26. En let ook maar op uw doop. Want toen ge Christenen werdt, zijt ge toch gedoopt, nietwaar? Welnu, wat is u toen verzekerd? Dit, dat gij even zeker moogt geloven, dat gij door het aannemen van het evangelie zijt geworden tot leden, tot lichaamsdelen, van Christus, als ge lichamelijk door het water van de doop geheel zijt omspoeld en dat doopwater u als een kleed omving en aanhing. Zo waarachtig zijt ook gij Christenen geworden van gelijke rechten als wij. Laat men u dat niet betwisten. "Want gij allen, die in Christus gedoopt zijt, hebt u met Christus bekleed", 3:27, N.V.

We zien nu wat voor ons doel uit deze Schriftplaatsen te leren valt. Men moet uit Gal. 3:26 nièt willen afleiden, dat men dus geen kind des Verbonds, geen kind van Abraham of geen kind van God kan zijn, als men niet éérst het geloof in Christus bezit. Want dan vervalt men net weer tot de hier door Paulus vervloekte dwaling, die zou willen, dat men geen echt kind des Verbonds kan zijn als men niet eerst... besneden is (of bekeerd is of gelovig is, enz. enz.); en dan zouden onze kleine broertjes en zusjes en imbeciele volwassen kerkleden geen echte kinderen des Verbonds kunnen zijn, terwijl Gòd toch zegt, dat zij het wel zijn, dank zij zijn belofte. Nee, hiermee heeft Paulus juist de Galatische Christenen beschermd en getroost, zeggende: Ook gij zijt volwaardige kinderen Gods geworden, hoewel gij inderdaad niet besneden zijt en geen wet van Mozes onderhieldt, maar dank zij mijn evangelie en in de weg van uw geloof daarin. Door het woord "geloof" heeft Paulus dus juist die hatelijke eigenwillige vroomheid, die de rechten der Galatische gemeenten op Gods volle verbond beknibbelden, weggestoten en veroordeeld. "Geloof" staat hier juist tegenover allerlei voorwaarden (wet, besnijdenis, enz.). En evenmin moet men uit het volgende vers, Gal. 3:27, willen afleiden, dat iedereen, die maar gedoopt is, dus ook een ongelovige of althans iemand, die nooit gelovig worden zal, door Christus' bloed vergeving ontving en door Christus' Geest een rein hart. Natuurlijk is de doop ook wel een zegel van de betrouwbaarheid der

belofte Gods, wanneer hij ontvangen wordt door zulk een ongelóvige. Daar blijft de doop een even betrouwbare doop om, evenals het Woord Gods betrouwbaar blijft ook al wordt het door de ongelovigen veracht en evenals een zuiver handelsmerk er even goed gaaf om blijft, wanneer er iemand komt, die zegt: ik vertrouw het niet. Maar hier worden de arme Galatische Christenen getroost. De apostel zegt: òf gij echte kinderen Abrahams zijt, herinnert u maar mijn evangelie, waardoor gij hebt geloofd, vs 26; en hij voegt daaraan een zo mogelijk nog krachtiger opwekking tot vrijmoedigheid toe door te zeggen: òf gij echte Christenen zijt, herinnert u maar uw doop. Maakt daar maar gerust een vrijmoedig gebruik van en zegt maar: zo waarlijk als we in Christus gedoopt zijn, zijn we in zijn gemeenschap opgenomen en hebben we volkomen recht op Hem en deel aan Hem, als Christenen in volle rèchten.

6e. *Maar toen de goedertierenheid en mensenliefde van onze Heiland verscheen, heeft Hij, niet om werken der gerechtigheid die wij zouden gedaan hebben, doch naar zijn ontferming, ons gered door het bad der wedergeboorte en der vernieuwing door de Heilige Geest,* ³¹⁾ Tit. 3:4, 5, N.V. De catechismus is van mening, dat de Schrift op deze plaats met de uitdrukking "het bad der wedergeboorte" het oog heeft op de doop. Niet iedereen is dit met de catechismus eens.

De apostel Paulus had zijn "zoon" Titus op Kreta achtergelaten om daar "terecht te brengen hetgeen nog ontbrak". Daartoe behoorde het aanstellen van ouderlingen. Maar verder zou Titus zelf ook de gezonde leer moeten verbreiden. Hij zou de Kretensen moeten zeggen, dat zij zich moesten onderwerpen aan overheid en gezag, dat zij niet mochten lasteren, niet twisten en vechten. Dat moest nu immers tot hun verleden behoren. Want vroeger, toen ze nog heidenen waren, waren zij geweest "verdwaasd, ongehoorzaam, dwalende, verslaafd aan allerlei begeerten en zingenot, levende in boosheid en nijd, hatelijk en elkander hatende". Maar daaraan was een eind gemaakt. Door wie? Door God. Waarom? Soms omdat zij zulke goede werken gedaan hadden? Juist andersom. God had Zich over hen ontfermd. De Heilige Geest was ook over Kreta gekomen. Hij had daar het evangelie ook aan de heidenen laten brengen en op diè manier waren die mensen gered, gereinigd van hun heidense zonden en gebracht tot een leven naar de Geest van Christus.

Wanneer we deze plaats zo lezen, denken we b.v. aan de Efeziërs, die ook eerst dood waren in de zonden en misdaden, maar door het evangelie had de Heilige Geest grote verandering te Efeze teweeggebracht. Zie wat over dat werk van de Heilige Geest zoëven gezegd is bij die eerste text, Matth. 28:19, en vroeger bij Z. 20 en 24. ³²⁾ Die verandering of vernieuwing, welke God door zijn Woord teweegbrengt, wordt wel vaker een reiniging en een bad genoemd, Joh. 15:3; Ef. 5:26. Niet onmogelijk is dat ook hier in Tit. 3:5 het geval en wil de apostel zeggen, ³³⁾ dat de Kretensen (evenals trouwens ook Titus, van afkomst een heiden, en Paulus, van afkomst een eigenwillig-vrome Farizeër; de apostel spreekt van "wij") door de Heilige Geest waren gereinigd door het bad of waterbad des Goddelijke *Woords*. Door het Woord Gods worden wij immers gebracht tot geloof en dit geloof wederbaart ons dan en maakt ons tot nieuwe mensen en doet ons leven in een nieuw leven en maakt ons vrij van de slavernij der zonde, zowel van heidense vuilheid als van eigenwillige godsdienstigheid. Vandaar dat de Schrift dan ook wel 's kortweg zegt, dat wij door *Gods Woord* worden wedergeboren, Jac. 1:18, 1 Petr. 1:23 (zie de kantt. der St. V. op 1 Joh. 3 :9).

Maar onmogelijk is het niet, dat de apostel hier op de *doop* of tenminste *ook* op de doop het oog had. Het kan zijn geweest op de volgende ³⁴⁾ twee manieren: hetzij ³⁵⁾ doordat wij in de doop verzegeling ontvangen van de weldaden, welke ons in de belofte des evangelies worden toegezegd en geschonken, n.l. onze rechtvaardigmaking door Christus' bloed en onze *wedergeboorte* door Christus' Geest, hetzij ³⁶⁾ doordat God Zich tot de doding van ons vlees en onze opstanding in de nieuwe gehoorzaamheid (= onze wedergeboorte) behalve van zijn Woord, ook van onze doop bedienen wil (lees b.v. maar 's na, wat de kantt. der St. V. op Rom. 6, de eerste verzen, schrijft over de "trappen" onzer wedergeboorte, zoals Christus immers ook als bij trappen in de dood is afgedaald en tot heerlijkheid des Vaders opgerezen, waaraan de doop ons onze gemeenschap

verzegelt). Om dit nog eens kort te herhalen. De apostel kan de doop het bad der wedergeboorte genoemd hebben òf omdat de wedergeboorte (in de belofte, als beloofd goed) door de doop wordt verzegeld òf omdat de wedergeboorte door de doop wordt geëist.

Bezwaar om met de catechismus de doop "het bad der wedergeboorte" te noemen behoeven we dus niet te hebben, want al zou deze spreekwijze dan niet direct op Tit. 3:5 rusten, ze is Schriftmatig, want indirect berust ze stellig op zulke Schriftplaatsen als Matth. 28:19; Rom. 6:3 en Gal. 3:27, die we besproken hebben. Vooral wie Rom. 6 aandachtig leest, zal toestemmen, dat onze doop ons niet alleen de doding van ons vlees en onze wederopstanding tot een Gode welgevallig leven in gemeenschap met Christus belóóft, maar ook verzékert, ja, ons er toe verplicht. Daarom zeggen onze ouders wel 's tot ons, wanneer we gezondigd hebben: Je bent toch niet vergeten, dat je bent gedoopt?

7e. *"Waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt, niet die een aflegging is der vuiligheid des lichaams, maar die een vraag is van een goed geweten tot God, door de opstanding van Jezus Christus"*, 1 Petr. 3:21. De eerste brief van Petrus is een troostbrief. De Christenen, aan wie de apostel schreef, hadden het moeilijk. Ze waren vroeger heidenen geweest, 2:10, maar nu ze niet langer wilden meedoen aan dat vuile heidense leven van vroeger, nu werden ze bemoeilijkt, 4:4. Ja, ze werden verdrukt, 4:12. Ze moesten lijden. Maar, zegt de apostel, zorgt er voor, dat ge altijd lijdt met een goed geweten, 3:16. Dus nooit als een kwaaddoener, die z'n verdiende straf krijgt, maar onschuldig. Met een goed geweten. Want dan zult ge op Gods tijd verhoogd worden. Is het met de Heere Jezus ook niet zo gegaan? 3,17. Wat heeft diè geen tegenwerking moeten ondervinden. Niet pas toen Hij als mens hier op aarde was. Toen is Hij onschuldig ter dood gebracht. Hij werd echter door de Heilige Geest levend gemaakt en verhoogd, 3:18. Maar bij die zegepalende opstanding heeft Christus eigenlijk meteen getriumfeerd over al zijn vijanden, die hem in *vroeger* eeuwen óók al reeds hadden tegengestaan en die sindsdien al lang dood waren en bewaard werden tot de dag des oordeels (Egypte, Saul, Achab, Herodes, enz.). Christus' triumferend heengaan van de aarde naar de plaats der heerschappij over alle schepselen, mensen en engelen, is één geweldige stoot geweest op de bazuin der victorie over al zijn vijanden, van de vroegste tijden af, 3:19. Om de brutaalste van die alle eens te noemen: de goddelozen, over wie de zondvloed kwam. Voorbeeldig slechte mensen waren dat, Luc. 17:26, 27. Wat hebben ze Gods geduld op de proef gesteld. Eindelijk heeft God ze opgeruimd door de zondvloed. Anders zou Noach met z'n gezin, de toenmalige kerk van Christus, er door verstikt zijn. Zo is Noach door die vreselijke zondvloed uit het dodelijk gevaar van de vuile wereld zijner dagen gered, 3:20. En zo worden wij nu ook gered door iets, dat precies op die zondvloed lijkt, n.l. door de doop. Want toen gij uit het heidendom bekeerd zijt, zijt gij ook door God gered uit die verstikkende heidense wereld rondom u, die altijd nog een gevaar voor u blijft. En toen ge u liet dopen, hebt ge aan uw God dan ook om heel wat anders dan een schone huid gevraagd, n.l. om een rein hart. om een goed geweten, om der wille van uw Verlosser, die overgeleverd werd om uw zonden, maar opgewekt is om uw zonden-vergeving. Toen hebt ge bij uw doop gevraagd: Vader, Gij hebt mij verlost van mijn vroegere vuile heidendom. O, versterk toch door deze doop mijn vertrouwen, dat U het mij heus hebt vergeven en dat ik dus weer met een vrij geweten voor U mag staan. En helpt U mij toch door deze doop mij óók voortaan met een goed geweten verre te houden van die vroegere vuilheid, waaruit U mij verlost hebt, en die me nog dagelijks blijft omringen in mijn vroegere kameraden. Zo was en is uw doop een vraag tot God om een goed geweten, 3:21.

Ook deze Schriftplaats kan ons leren, welk een grote waarde door ons aan onze doop moet worden toegekend. Petrus schreef kortweg: de doop behoudt u (St, V.). De doop redt u (N.V.).

8e. *"In Hem zijt gij ook met een besnijdenis, die geen werk van mensenhanden is, besneden door wegneming van het lichaam des vleses, in ³⁷⁾ de besnijdenis van Christus, daar gij met Hem begraven zijt in de doop"*, Col. 2:11, 12, N.V. De Colossenzen zijn net zulke mensen geweest als de Efeziërs, n.l. onbesneden heidenen, dood in de zonden en

misdaden des heidendoms. Totdat het Woord van God ook tot hen gekomen was en schone vrucht gedragen had. ook bij hen. Zij leefden thans in gemeenschap met Christus, 1:6, 10. Toch waren er dwaalleraars tot hen gekomen, die tot hen durfden zeggen, dat zij door het geloof in Christus er nog lang niet waren (Zie wat over die dwaalleraars met hun geheimzinnige Joods-Gnostische "filosofie" gezegd is bij vr. en antw. 43). Men moest doen zoals zij. Veel vasten, allerlei heilige dagen in acht nemen, enz. Wie dat niet deed, zou niet volmaakt worden, maar zou wel eens een prooi kunnen worden van boze engelen. Maar wie een Jood was, had daar zo'n last niet van, want door de besnijdenis was men veilig tegen de demonen. Zo spraken blijkbaar die dwaalleraars. Toen Paulus het hoorde, heeft hij ook die Colossenzen getroost. Laat u maar niet bang maken, hoor. Over de engelen heeft onze Heere Jezus alle macht, 1:16; 2:10. En laat u ook maar niet wijs maken, dat gij eigenlijk iets te kort zoudt komen, omdat ge niet op Joodse wijze besneden zijt. Want ge zijt op Christelijke wijze besneden, n.l. niet door die kleine operatie aan uw lichaam, maar door de dóóp.

Het is immers aldus gegaan. Eerst waart ge heidenen en leefdet ge naar het zondige vlees. Maar toen heeft God door zijn Woord uw vlees gedood en u doen leven in de gemeenschap des geloofs met Christus. En toen zijt ge gedoopt en is die doop — op bevel van Christus u toebediend — voor u geweest de verzekering, dat zoals Christus met de zonde had afgerekend bij zijn sterven en begraven, ook gij voor uw zondige verleden, waarmee gij hadt gebroken, vergiffenis hadt ontvangen. Laat u dus niets wijs maken alsof gij niet besneden zoudt zijn. Gij zijt juist wel terdege besneden. Want de doop is "de besnijdenis van Christus" (men zou ook mogen vertalen: de Christelijke besnijdenis).

We leren hier vooral deze twee belangrijke dingen. Ten 1e, dat de apostel hier de doop de Christelijke besnijdenis noemt en 2e, dat hij de doop zo zeker als een zegel eert, dat hij hem hier, evenals in Rom. 6:3 (zie de 4e text), kortweg noemt een "met Christus begraven zijn".

72e vr. *Is dan het uitwendig waterbad de afwassing der zonden zelf?*

Antw. *Nee, want alleen het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest reinigt ons van alle zonden.*

We moeten nog even terugkomen op die teksten, die we bij de vorige vr. en antw. bespraken. We lazen daar b.v. dat Ananias tot Paulus zei: "Sta op en laat u dopen en uw zonden afwassen" en dat Petrus schreef: zoals Noach werd behouden door de zondvloed, zo worden wij behouden door de doop. Mogen wij daar nu uit afleiden, dat de doop zelf onze zonden afwast? Zoals we vroeger reeds zagen (zie bij vr. 59) beweren ³⁸⁾ de Rooms en dit. Volgens hen kan men zelfs zonder doop niet zalig worden. Vandaar dan ook, dat zij, wanneer een klein kindje gevaar loopt te zullen sterven, er gauw mee naar de pastoor lopen of anders als ook dat niet meer gaat, het recht geven aan ³⁹⁾ een dokter of baker om zo'n kindje te "dopen" (de zogenaamde nooddoop).

Dit is helemaal fout. De Rooms en verwarren sacraments-bediening en sacramentsgebruik (zie bij vr. 68 ten 4e) en vergeten, dat niet het ontbréken van de doop ons schuldig stelt, maar het verachten. Wanneer de kinderkens onder het O.T. stierven vóór de 8e dag — eerder mochten ze niet besneden — hadden zij blijkbaar ⁴⁰⁾ aan de belofte Gods genoeg. Waarom zouden de kinderkens, die onder het N.T. zonder doop sterven, dan niét aan de belofte Gods genoeg hebben? ⁴¹⁾ De kerk van het N.T. is toch niet armer dan die van het O.T.? Trouwens, wanneer de doop beslist onmisbaar is tot zaligheid, hoe kon de moordenaar aan het kruis dan zalig worden? En hoe kon Paulus dan in een bepaalde omstandigheid zeggen: Gelukkig, dat ik te Corinthe maar heel weinigen van de gemeente heb gedoopt, 1 Cor. 1:14-17? En als God door de doop de mens pas de vergeving der zonden en de wedergeboorte zou schenken, hoe kunnen we dan in Handelingen lezen van de kamerling, van Cornelius en van Lydia, dat zij de HEERE vreesden vóór de doop. En als het uitwendig waterbad de afwassing der zonden zelf is, hoe kon Petrus dan tegen Simon de Tovenaar vlak na diens doop zeggen: "Gij hebt part noch deel in dit woord, want uw hart is niet recht voor God", Hand. 8 :21. In

de grond der zaak komt die dwaling dan ook neer⁴²⁾ op verafgoding van water, van het doopwater. Dat is echter heel gewoon water, al mogen wij het heilig noemen, omdat en zolang het tot dit bepaalde doel afgezonderd is. Maar daarna mag de koster het gewoon weggooien in de gootsteen. Ook behoeft er niet een beetje zout door, zoals de Roomsers doen. Daar staat niets van in Gods Woord.

Volgens de Heilige Schrift hebben we geen andere Zaligmaker dan onze Heere Jezus Christus. Zij leert ons, dat zijn offerande de enige is, die ons redt en dat wij zonder zijn Geest niet kunnen ingaan in het koninkrijk der hemelen, Joh. 3:5; Hebr. 10:14 (zie verder onder vr. 70). Deze eer van Gods Zoon en Geest moet men aan geen schepsel geven, aan water.

73e vr. *Waarom noemt dan de Heilige Geest de doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden?*

Antw. *God spreekt zo niet zonder grote oorzaak; namelijk niet alleen om ons daarmee te leren, dat gelijk de onzuiverheid van het lichaam door het water, ook onze zonden door het bloed en de Geest van Jezus Christus weggenomen worden, maar veel meer, omdat Hij ons door dit Goddelijk pand en waarteken wil verzekeren, dat wij zo waarachtig van onze zonden geestelijk gewassen zijn als wij uitwendig met het water gewassen worden.*

We komen nóg eens op die teksten terug, die we bij vr. en ant. 71 hebben besproken (over afwassing der zonden of rechtvaardigmaking en met Christus begraven en opgewekt worden of wedergeboorte).

We hebben afgewezen het beroep, dat men op zulke Schriftplaatsen zou willen doen om daarmee te bewijzen, dat het uitwendig waterbad de afwassing der zonden zelf zou zijn. Die hebben we alleen te danken aan het bloed en de Geest van Christus, zo zagen we. Trouwens, wie die Schriftplaatsen maar eens aandachtig overleest, zal opmerken, dat men er zoiets niet uit afleiden mag. Ananias b.v. heeft zeker niet willen beweren, dat Paulus niet eerder vergeving van zonden zou hebben verkregen dan nadat hij zich had laten dopen, want in opdracht van Christus sprak hij vóórdien reeds vriendelijke woorden tot hem, deelde hem mede, dat hij zelfs een prediker van Christus' evangelie der zondenvergeving mocht worden, ja legde zijn hand op Paulus' hoofd, zeggende: "Saul, broeder", waarmee hij hem dus reeds als lid der kerk en deelgenoot aan al haar schatten begroette. En toen Petrus schreef, dat de doop ons thans redt, heeft hij daarmee de zaligheid allerminst machinaal aan de doop verbonden, want hij vergeleek zelf de doop bij de zondvloed en nu zal toch niemand durven beweren, dat Noach alleen maar gered is door het water van de zondvloed, want Noach is gered door Gød, die Zich evenwel bediend heeft van de zondvloed. Zo is ook de doop maar een middel in Christus' hand.

Toch hebben wij nu nog de vraag te beantwoorden, hoe we dan moeten verklaren wat we hebben gelezen: b.v. Sta op en laat u dopen en uw zonden afwassen; of b.v. dat wij door de doop met Christus zijn gestorven, begraven en opgestaan. Welke reden heeft de Heilige Geest dan om in de Schrift, zijn boek, herhaaldelijk zo merkwaardig kortaf te spreken, waardoor het inderdaad net is alsof de doop de afwassing der zonden en het bad der wedergeboorte zelf is

Daar heeft de Heilige Geest zijn wijze redenen toe.

Hij doet dat om deze⁴³⁾ twee redenen: ten eerste⁴⁴⁾ omdat de doop een teken, maar⁴⁵⁾ ten tweede, en dat vooral, omdat de doop een zegel is.

Ten 1e omdat de doop een teken is.

Wij vinden het in het dagelijks leven heel niet vreemd, wanneer we aan een afbeelding de naam geven van dat wat er door afgebeeld wordt.⁴⁶⁾ Daar heeft b.v. iemand een schilderij vervaardigd van een boerderij, een boomgaard of een heide. Wie vindt het dan vreemd, wanneer er een koper voor die schilderijen komt, die zegt: Ik bied zoveel geld voor die boomgaard en zoveel voor die bloeiende heide? En wie vindt het vreemd,

wanneer een kind in een prentenboek bladert en opeens bij een afbeelding van een paard zegt: Dat is een paard? Zo zouden we het reeds om deze reden heel niet vreemd moeten vinden, dat de Heilige Geest Zich eenvoudig van onze eigen dagelijkse spreekmanier bedient en de doop aanduidt met de naam van hetgeen hij afbeeldt (b.v. de vergeving van zonden). Want dat de doop ons als in een spiegel, op een plaat, door een schilderij, op treffende wijze voor ogen houdt en a.h.w. zichtbaar maakt wat als werk des Heilige Geestes (⁴⁷) vergiffenis en wedergeboorte) uiteraard onzichtbaar is, zal ieder moeten erkennen. We spraken daarover reeds genoeg in het voorafgaande.

Maar ten IIe, en vooral, omdat de doop een zegel is.

⁴⁸) Wanneer twee mannen het samen eens geworden zijn over de verkoop van een huis, gaan zij naar de notaris. Daar wordt dan een contract opgemaakt. En wanneer dan ieder zijn handtekening daaronder heeft gezet, heeft wel eens de overdracht van het huis op plechtige wijze plaats door overhandiging van de huissleutel. Daardoor wordt de koop als volkomen serieus bekrachtigd. Wanneer de Romeinen voor hun rechters twistten om het bezit van een akker, werd wel eens een kluit aarde uit die akker ter rechtszitting gedeponeerd en aan de winnaar die kluit aarde ter hand gesteld. Toen aan onze koningin de regering van het rijk in handen werd gelegd, werden haar plechtig de koningsscepter en de rijksappel ter hand gesteld. 't Is duidelijk, dat we bij déze voorbeelden niet slechts meer met gewone *tekenen* te doen hebben, maar met *zegelen*. Even zeker als de winnaar de kluit aarde ontving, was de ganse akker van hem. Die kluit was daarvoor een rechterlijk pand.

Zo is nu ook de doop niet alleen een téken, waardoor ons het werk van Christus en zijn Geest wordt duidelijk gemaakt, maar — en daar hebben we nog veel meer aan — een zégel, een pand, waardoor God ons er van verzekert, ⁴⁹) dat Hij ons maar niet wat op de mouw speldt, maar dat Hij eerlijk meent wat Hij ons in de belofte des evangelies heeft toegezegd, ja geschonken heeft.

Bijvoorbeeld: zó waarachtig schenkt God aan ons in zijn Woord het bloed en de Geest van Christus en zó waarachtig verklaart Hij door de doop, dat Hij die schenking eerlijk meent, ⁵⁰) dat tegen ieder onzer, die het evangelie veracht en de doop versmaadt, moet worden gezegd, dat hij *het bloed en de Geest van Christus* vertreden heeft en versmaadt. Natuurlijk zal dat dan door zo'n verbondsverlater niet worden erkend en geloofd, maar wij moeten het wél geloven en hem zijn zonde als zó zwaar voor houden. We hebben met dezelfde spreekwijze der Schrift te doen, wanneer de apostel in 1 Cor. 11 schrijft, dat wie op zondige wijze omgaat met brood en beker des avondmaals, zich schuldig maakt jegens niets minder dan het lichaam en bloed van onze Heiland. Zoals wij ook heel goed zouden begrijpen, dat iemand, die in het openbaar een gezant of zelfs ook maar een brief van de koningin beledigde en besmeurde, zich daarmee schuldig maakte aan majesteitsschennis jegens Haar zelf.

Zo mogen, ja moeten wij de korte krachtige taal des Heilige Geestes navolgen, gelijk de kerk ons daarin in deze Zondagen 26 en 27 voorgaat, en belijden: zo zeker als het doopwater over mij heengevloeid is, even zeker heeft Christus mij door zijn bloed en Geest gereinigd en zal Hij dat ook blijven doen zo menigmaal ik in mijn leven, hoe oud ik ook word, mij eerbiedig bij Hem op mijn doop beroep.

74e vr. Zal men ook de jonge kinderen dopen?

Antw. Ja, want omdat zij evengoed als de volwassenen begrepen zijn in Gods verbond en in zijn gemeente en omdat de vergeving der zonden door Christus' bloed en de Heilige Geest, die het geloof werkt, aan hen evengoed wordt toegezegd als aan de volwassenen, (daarom) moeten zij ook door de doop als door het teken des Verbonds in de Christelijke kerk worden ingelijfd en van de kinderen der ongelovigen onderscheiden worden, gelijk in het Oude Verbond of Testament door de besnijdenis geschied is, waarvoor in het Nieuwe Verbond de doop in de plaats gezet

is.¹

We hebben vroeger al meer dan eens over de Wederdopers gesproken (Les 3 en 4). Deze mensen waren van mening, dat kinderen nog niet mochten worden gedoopt. De kinderdoop was maar een "hondenbad". De Heere Jezus had immers gezegd: "Die gelóófd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden", Marc. 16:16 (zie echter over het misbruik van deze Schriftplaats bij vr. 71). Daarom achtten zij de doop van een kindje ongeldig en eisten, dat zo'n kind, wanneer het volwassen was geworden en tot geloof gekomen, zou worden overgedoopt. Vandaar hun naam Ana-baptisten of Wederdopers.

Nu wordt de aanval van deze Dopersen op het recht, dat de kinderen op de doop hebben, in deze vr. en antw. 74 afgeslagen met ⁵¹⁾ drie argumenten.

⁵²⁾ Ten 1e. onze kinderen zijn evengoed leden van de kerk als de volwassenen, dank zij het verbond Gods.

Ten 2e. onze kinderen zijn even rijk als de volwassenen, dank zij de belofte Gods.

Ten 3e. onze kinderen moeten thans, onder het Nieuwe Verbond, evengoed van de kinderen der ongelovigen worden onderscheiden als vroeger onder het Oude Verbond.

We zullen opmerken, dat we veel van wat hier nu volgen zal, vroeger ook al eens hebben gelezen, maar thans wordt dat nog eens herhaald en soms wat uitgebreid.

Ten 1e: *dank zij het verbond Gods zijn onze kinderen evengoed leden der kerk als hun ouders.* Dit argument is het voornaamste.

Het berust geheel en al op de leer der Schrift, dat er maar één verbond der genade is onder het O. en N. T. en dat God Zich daarmee niet alleen aan de gelovigen heeft verbonden, maar ook aan hun kinderkens. (⁵³⁾ Wanneer de catechismus hier van het Oude en Nieuwe Verbond spreekt, bedoelt hij daarmee geen twee verschillende verbonden, maar één en hetzelfde genadeverbond, doch over twee tijdperken, n.l. voor en na Christus, onder de schaduwen en in vervulling. De woorden "het oude en nieuwe verbond" zijn verkorte uitdrukkingen voor "het genadeverbond onder de oude bedeling en onder de nieuwe bedeling"). Over dit verbond lezen we het eerst in de geschiedenis van Abraham. De HEERE zou niet alleen de God van Abraham zijn, maar ook van z'n zaad, z'n nakomelingschap, Gen. 17:7. Het gehele O.T. bewijst, hoe eerlijk de HEERE dit verbond met Abraham is nagekomen. Trouwens, ook het N.T. bewijst dat. Want de HEERE had Abraham beloofd, dat in hem al de volken der aarde zouden gezegend worden en dit is metterdaad gebeurd, toen de apostelen het evangelie van Christus ook aan de heidenen brachten en ook deze heidenen, die eertijds vreemd waren aan ⁵⁴⁾ Gods verbond met Abraham, werden aangenomen tot Gods volk en huisgenoten, Rom. 9:1-5; Gal. 3:7-9; Ef. 2:12, 19; 1 Petr. 2:5, 10 (Zie wat onder vr. 71 bij Gal. 3:26, 27 gezegd is). Wanneer dit nu eerst vaststaat — dat er maar één verbond der genade is, vroeger en nu — dan zien we, dat we hetgeen God reeds onder het Oude Verbond aan de kinderen der kerk schonk, zeker aan die onder het Nieuwe Verbond niet mogen ontzeggen. En wat sprak God nu tot de kinderen der oude kerk? ⁵⁵⁾ Dat Hij ook hun God zou zijn. Gen. 17:7; dat ook hun de belofte toekwam, Hand. 2:39; dat ook zij kinderen des koninkrijks waren, Matth. 8:12"; 19:13-17. De HEERE sprak zeer vriendelijk van het nageslacht zijner Joodse kerk: Hij zou Zich nog ontfermen over duizenden leden (d.w.z. geslachten) van degenen, die Hem liefhadden, Ex. 20:6; Deut. 7:9; Ps. 105:8; zelfs tot de ontrouwe ouders, die hun kinderen voor de afgoden door het vuur hadden laten gaan, zeide Hij, dat het toch *zijn* kinderen, waren, Ez. 16:20. Welnu, wanneer er nu maar één verbond der genade is en hierdoor reeds de kinderen van oud-Israël een wettige plaats in de kerk hadden, zouden dit dan de kinderen van thans, onder het Nieuwe Verbond, dat veel rijker is, soms nièt hebben? En zouden ze dan niet met hetzelfde recht op de doop en het avondmaal geboren worden als God aan hun ouders schonk, toen dezen uit

¹ Enkele wijzigingen, die ontleend werden *aan* de Latijnse text, zijn *voor* 't gemak aangebracht, b.v. "per sanguinem Christi remissio peccatorum" en "substitutus".

het heidendom bekeerd werden tot de kerk van Christus? Daarom mag de kerk niet anders belijden dan zij hier doet, n.l. "dat de kinderen evengoed als de volwassenen begrepen zijn in Gods verbond en (dientengevolge) in zijn gemeente".

Ten 2e: *dank zij Gods belofte zijn onze kindeven even rijk als hun ouders.* De rijkdom der kerk is het Woord van haar God. Zie het b.v. maar aan de gemeente in de woestijn. Ze bestond maar uit een arm en zwak slavenvolk. Maar ze had deze belofte Gods: Ik breng u aan mijn hand in Kanaän. Die belofte had God aan heel de gemeente gegeven, ook aan het kleinste kindje daarvan. Ja, vanwege hun ongeloof hebben de volwassenen de vervulling van Gods belofte zelfs niet verkregen, terwijl hun kinderkens wel ingingen. Hebr. 3, 4. Zo is het ook thans, onder het Nieuwe Verbond. Ook wij hebben Christus naar het lichaam nog niet bij ons en ook wij moeten nog ingaan in het beloofde land der rust, Hebr. 4:9. Wij moeten, evengoed als de oude kerk, van Gods belofte leven. Alleen in die belofte is ons de vergeving van zonden door Christus' bloed geschonken en door het geloof in die belofte reinigt Gods Geest ons hart. Maar wanneer wij die belofte, dat evangelie, zouden verachten, zou God ons toch verwijten, dat wij het bloed van Christus hebben vertreden en zijn Geest smaadheid aangedaan, 10:29. Nu leert de Schrift, zo zagen we, dat ook aan de kinderkens der gemeente Gods belofte toekomt. Die bezitter zij óók. en daarin dus ook datzelfde bloed en diezelfde Geest. Welnu, waarin zijn die kleintjes dan armer dan wij, die tot ons verstand gekomen zijn? Het enige, dat de volwassenen, die tot geloof gekomen zijn, meer dan die kinderen hebben, is dit⁵⁶⁾ geloof, maar dat kan men de kinderkens niet kwalijk nemen, omdat zij op hun leeftijd immers nog niet kunnen geloven.⁵⁷⁾ Dat is hun schuld niet, maar zo is Gods eigen scheppingsorde. Welnu, wanneer dan de kinderen de belofte hebben van de vergeving der zonden door Christus' bloed en van de gaven des Geestes, evengoed als de volwassenen, dan mag men hen ook in niets, dus ook niet in het recht op de sacramenten, achterstellen⁵⁸⁾ bij die volwassenen.

Ten 3e: *Onder het Oude Verbond moest het kerkvolk zich van de heidenen afgezonderd houden. Dit werd door de besnijdenis geëist. Hiervoor is thans de doop in de plaats gekomen.* Hier komt het er vooral op aan, dat men wete, wat de besnijdenis was. Ze was eigenlijk een òmbesnijdenis of rondomsnijdenis, omdat de HEERE had bevolen, dat een klein stukje van het voorste deel van het mannelijk lid bij een jongetje moest worden afgesneden. Het was een kleine maar pijnlijke operatie, Gen. 34:25, waarbij bloed vloeiende, Ex. 4:26. Nu heeft God de HEERE beslist gewild, dat die besnijdenis, waarvan men z'n hele latere leven natuurlijk⁵⁹⁾ een duidelijk zichtbaar litteken overhield, nooit zou worden nagelaten.⁶⁰⁾ Degene, die zich in dezen aan verzuim schuldig maakte, moest uit Israël worden uitgeroeid, Gen. 17:14. God nam dat verzuim zó ernstig, dat Hij er Mozes zelfs bijna om zou hebben gedood, Ex. 4:24. Telkens lezen we van Israël's afzondering door die besnijdenis tegenover de heidenen, de "onbesnedenen", Ex. 12:48; Num. 23:9; 1 Sam. 14:6; 17:26. Van dit strenge afzonderingsgebod is in de Schrift nergens een opheffing te lezen en dat, terwijl⁶¹⁾ de Schrift toch ook van de gemeente des Nieuwe Verbonds uitdrukkelijk leert, dat zij heilig is, afgezonderd, evengoed als oud-Israël, Rom. 11:16; Ef. 5:26; 1 Petr. 2:5, 9, wat dan weer niet alleen van de volwassen kerkleden gezegd wordt, maar ook van de ònvolwassene, de kinderen, 1 Cor. 7:14. Trouwens van de kinderen lezen we in het N.T., heel praktisch, soms gelijke dingen in het kerkelijke leven als van hun ouders: de kinderen van de kerk te Tyrus deden met hun ouders de apostel Paulus uitgeleide en knielden met hen neer op het strand, Hand. 21:5; in de brieven worden ze soms evengoed apart vermaand als de mannen en de vrouwen, de dienstbaren en de vrijen, Ef. 6:1-3; Col. 3:20. Daarom, wanneer er in het N.T. nergens van de doop gesproken werd, zouden we alsnog de jongetjes der gemeente moeten *besnijden*.⁶²⁾ Omdat de HEERE die inzet, dat zijn volk door een (besnijdenis)sacrament van de heidenen zou worden afgezonderd, nooit heeft ingetrokken. Maar dan zouden we toch voor een grote moeilijkheid komen te staan, omdat iedereen voelt, dat er sinds de dood en bloedstorting van onze Heere Jezus Christus in de kerk geen bloed meer vloeien mag. Hoe moet dat nu? De oplossing bestaat eenvoudig hierin, dat de besnijdenis als ingangssacrament der kerk ook eigenlijk⁶³⁾ niet is *afgeschaft*, maar slechts *veranderd van gedaante*. De besnijdenis is

veranderd in de doop, maar een ingangssacrament is er gebleven. Dat blijkt b.v. uit de geschiedenis van de "kamerling", Hand. 8. Zulke mannen, die verminkt waren naar de aanduiding van Deut. 23:1, mochten van de oude Israëlitische kerk zelfs geen lid en niet besneden worden. ⁶⁴⁾ Toch is deze man, evenals later de bekende Cornelius, die ook nog een onbesneden was, lid in volle rechten geworden van de kerk des Nieuwen Verbonds, evenwel niet zonder dat aan de oude eis van de besnijdenis voldaan is, want èn de kamerling èn Cornelius zijn gedoopt, Hand. 8:38; 10:48. Dat door die doop toen aan de aloude eis Gods, dat er een sacrament van openlijke inlijving in de kerk en van afzondering van de wereld zou blijven, is voldaan, ⁶⁵⁾ blijkt duidelijk uit de woorden van Paulus in Col. 2:11, 12, waar de apostel de doop zó duidelijk vereenzelvigt met de besnijdenis, dat hij hem kortweg "de Christelijke besnijdenis" noemt (zie onder vr. 71). Wanneer er dus thans nog mensen zijn, die er op wijzen, dat in het N.T. nergens bevolen wordt ook de kinderen te dopen, moesten zij beseffen, dat juist dit feit bewijst, dat de apostolische kerk zich aan Gods regel: "Geen leden der kerk zonder afzonderingssacrament" zó stipt heeft gehouden, dat ze er niet aan dacht die eis Gods te overtreden, jegens geen enkel kerklid, noch groot, noch klein. En dat niet alleen de gelovigen, maar ook hun kinderen leden der nieuwtestamentische kerk zijn is onder ten 1e uit de Schrift bewezen. ⁶⁶⁾ De kinderen der gelovigen worden reeds als erfgenamen van het rijk Gods en van zijn verbond geboren en door de doop worden ze dan ook eigenlijk niet pas tot leden der kerk gemaakt, maar wordt het openlijk erkend, dat zij reeds kerkleden zijn. Wanneer de catechismus hier zegt, dat de kinderen "door de doop in de Christelijke kerk worden ingelijfd" moet men daar eigenlijk het woordje "openlijk" bijdenken. Ze waren al lid, maar dit werd bij de doop in het openbaar erkend. Zoals wij van een dienstplichtige jongen ook zeggen, dat hij reeds behoort tot het Nederlandse leger. (Hij mag niet eens het land verlaten.) Maar wanneer hij de uniform ontvangt, zeggen we, dat hij in het leger der koningin (openlijk) is ingelijfd. (Maar hij behóórde er al toe!) Zo zijn wij ook reeds als leden der kerk geboren, maar hebben wij door de doop ons openbare merk- en veldteken (uniform) van Christus ontvangen.

Natuurlijk zou niemand zich met een klein kindje, dat stervende is, naar de kerk behoeven te spoeden, want we geloven niet, zoals de Rooms en, dat de doop ons in de eerste plaats gegeven is om goed te kunnen sterven, maar om goed te kunnen leven. Toch is onze doop een grote troost voor onze ouders, wanneer wij vroeg sterven, ⁶⁷⁾ want daardoor heeft God openlijk verklaard en bevestigd, dat ook aan hun kinderen het bloed en de Geest van Christus geschonken zijn. En wijzelf worden bij het opgroeien door de doop levenslang geroepen ⁶⁸⁾ tot dank voor Gods genade, ons bewezen in het schenken en verzegelen van zijn belofte des evangelies, en opgewekt om telkens en telkens weer met beroep op onze doop God te bidden om onze rechtvaardigmaking door het bloed en om onze wedergeboorte door de Geest van Christus, welke Hij ons door zijn vaste Woord van jongsaf heeft toegezegd, ja daarin geschonken.

Om te beantwoorden:

- 1) Waarom moeten we in vr. 69 zo de nadruk leggen op het woordje "doop"?

Vr. en antw. 69.

- 2) Langs welke weg leert de Heilige Geest ons bidden?
- 3) Wat gebruikt God om ons te leren geloven?
- 4) Gaat het zo alleen met het werken van het geloof?
- 5) Wanneer kunnen we pas onze doop gelovig gebruiken?
- 6) Van wie is de catechismus een boek?
- 7) Waarvoor heeft de kerk gezorgd als een goede moeder?
- 8) Hoe wil ons voorgelicht ons leren geloven door de catechismus?
- 9) Wat willen de Heilige Geest en zijn kerk nu door de Zondagen 26 en 27?
- 10) Welke geloofstaal moeten wij dan voor onze rekening nemen?

- 11) Als men aan de kerk vraagt: "Op welke manier sterkt de doop uw geloof?" wat antwoordt zij dan?
- 12) Waartoe is de doop ons gegeven als een teken?
- 13) Wat voor een betekenis heeft dan de doop als teken?
- 14) Gaat het bij de doop dus om de massa van het water? Waarom dan wel?
- 15) Hoe luidt dan de onderwijzende taal van de doop?
- 16) Kunt ge een voorbeeld geven van een zegel?
- 17) Heeft Gods Woord zulke zegels (om de geloofwaardigheid er van te bevestigen) wel nodig?
- 18) Waarom geeft God ze ons dan?
- 19) Hoe mag dan de welverzekerde geloofstaal der kerk krachtens de doop als zegel luiden?

Vr. en antw. 70.

- 20) Hoe wordt in Openb. 1:5 de vergeving van onze zonden door Christus' bloed genoemd?
- 21) Met welke woorden wordt dat werk des Geestes wel genoemd, waardoor Hij ons beweegt tot het geloof, dat onze harten reinigt?
- 22) Met welk woord vat de catechismus deze tweeërlei weldaad samen?
- 23) Wanneer kunnen we alleen aannemen, dat de doop zulk een zegel is, dat wij daardoor mogen zeggen: "Even zeker als ik uitwendig door het doopwater gewassen ben, ben ik inwendig gewassen door het bloed en de Geest van Christus"?

Vr. en antw. 71.

- 24) Kunt ge enige plaatsen noemen, waar de Schrift ons aldus leert?
- 25) Wat zouden de apostelen aan de doop der heidenen vooraf moeten laten gaan?
- 26) En hoe moest die doop dan plaats hebben?
- 27) Waarvan gaf de doop dan aan die heidenen een openlijke bevestiging?
- 28) Wat sprak Ananias tot Paulus?
- 29) Wat heeft dat voor Paulus betekend?
- 30) Welke bewijzen had hij vóórdien óók reeds ontvangen, dat Christus hem in genade aannam?
- 31) Waar komt in de Schrift de uitdrukking "het bad der wedergeboorte" voor?
- 32) Wordt de bekering der harten door het Wóórd wel eens een bad genoemd? Waar?
- 33) Wanneer van zulk een reiniging door het Wóórd ook in Tit. 3:5 sprake is, wat zal de apostel dan met de uitdrukking "bad der wedergeboorte" bedoeld hebben?
- 34) Maar wanneer de apostel in Tit. 3:5 het oog op de doop had, op hoeveel manieren kan dat dan geweest zijn?
- 35) Welke was dan de eerste manier?
- 36) Welke de tweede?
- 37) Hoe wordt de doop in Col. 2:11 genoemd?

Vr. en antw. 72.

- 38) Wie beweren, dat het doopwater zelf de zonden afwast?

- 39) Door wie laten zij een kindje zelfs in geval van "nood" dopen?
- 40) Waaraan hadden de kinderkens, die onder het O.T. onbesneden stierven, blijkbaar genoeg?
- 41) Waarom zouden onze ongedoopt stervende kinderkens daaraan dan nièt genoeg hebben?
- 42) Waarop komt de Roomse dwaling inzake de doop neer?

Vr. en antw. 73.

- 43) Maar hoeveel redenen heeft de Heilige Geest dan om in de Schrift de doop kortaf de afwassing der zonden en het bad der wedergeboorte te noemen?
- 44) Wat is de eerste reden?
- 45) En wat is de tweede reden?
- 46) Komt het in ons dagelijks leven wel eens voor, dat we iets noemen met de naam van dat, wat het afbeeldt? Kunt ge daarvan een voorbeeld noemen?
- 47) Wat stelt de Heilige Geest ons door de doop aanschouwelijk voor ogen?
- 48) Komt het in het dagelijks leven wel eens voor, dat een handeling of uitspraak wordt verzegeld op tastbare wijze? Kunt ge daarvan een paar voorbeelden noemen?
- 49) Waarvan verzekert God ons door ons zijn doop als een pand of zegel te geven?
- 50) Hoe waarachtig b.v. meent God zijn schenking aan ons in zijn Woord van Christus' bloed en Geest?

Vr. en antw. 74.

- 51) Hoeveel argumenten gebruikt vr. en antw. 74 tegen de aanval der Wederdopers op het recht der kleine kinderkens op de doop?
- 52) Welke zijn die?
- 53) Bedoelt de catechismus hier van twee verschillende verbonden te spreken?
- 54) Met welk verbond kwam God dus in later eeuwen tot de heidenen?
- 55) Wat heeft God tot de kinderen van Abraham en dus ook tot die van de bekeerde heidenen gesproken?
- 56) Wanneer God dus ook aan de kinderen der kerk zijn beloften des Verbonds gegeven heeft, wat voor onderscheid is er dan tussen de volwassen gelovigen en de kinderkens?
- 57) Mag men de kinderkens der kerk in hun prille jeugd kwalijk nemen, dat zij niet in Gods Woord geloven?
- 58) Bij wie mag men de kinderkens dus niet achterstellen?
- 59) Wat bleef er van de besnijdenis levenslang over aan het lichaam van een besnedenene?
- 60) Hoe ernstig nam God het verzuim van dit onderscheidingsteken?
- 61) Wil God, dat de oudere en de jongere leden der kerk van het nieuwe testament óók een afgezonderd volk zullen zijn?
- 62) Waarom zouden we de jongetjes der kerk nóg moeten besnijden, wanneer er in het N.T. niet van de doop gesproken werd?
- 63) Is de besnijdenis als ingangssacrament geheel afgeschaft? Wat dan?
- 64) Zijn de kamerling en Cornelius lid van de kerk des N.T. geworden zonder enig ingangssacrament?
- 65) Waaruit blijkt, dat toen aan de eis Gods, dat er een ingangssacrament zou zijn en blijven, voldaan is?

- 66) Wanneer de catechismus zegt, dat de kinderen door de doop in de Christelijke kerk worden ingelijfd, bedoelt hij daarmee dan, dat zij vóórdien nog geen lid waren?
- 67) Welke troost hebben onze oudere aan onze doop, wanneer wij als kinderen komen te sterven?
- 68) En waartoe worden wij zelf door de doop levenslang geroepen?

Schriftplaatsen:

Gen. 17:14. En wat mannelijk is, de voorhuid hebbende, wiens voorhuidsvlees niet zal besneden worden, dezelve ziel zal uit haar volken uitgeroeid worden; hij heeft mijn verbond gebroken.

Num. 23:9. Ziet dat volk zal alleen wonen en het zal onder de heidenen niet gerekend worden.

Rom. 6:4. Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdatelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, also ook wij in nieuwheid des levens wandelen zouden.

1 Cor. 7:14. Want de ongelovige man is geheilgd door de vrouw en de ongelovige vrouw is geheilgd door de man; want anders waren uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.

Col. 2:11, 12. In Welke (Christus) gij ook besneden zijt met een besnijdenis, die zonder handen geschiedt, in de uittrekking van het lichaam der zonden des vleses, door de besnijdenis van Christus, zijnde met Hem begraven in de doop, in welke gij ook met Hem zijt opgewekt, door het geloof der werking Gods, die Hem uit de doden opgewekt heeft.

Nalezen:

Hand. 9: 1-18 en 22:6-16. De geschiedenis, waarin ons verhaald wordt, hoe Christus zijn vijand Paulus maakte tot zijn apostel, na hem vooraf te hebben begenadigd en aangenomen tot lid van zijn kerk en gedoopt. Zie in de les bij vr. 71 ten 3°.

LES 33. [Zondag 28-30, zonder vr. en antw. 81 en 82.]

Zondag 28

We hebben in Z. 25 geleerd, dat we mogen spreken van één "belofte des evangelies" (n.l. "dat God ons wegens het enige slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt"), maar dat God ons ¹⁾ twee sacramenten gegeven heeft, waardoor Hij ons die belofte des te beter te verstaan wil geven en verzegelen (n.l. de doop en het avondmaal). Die sacramenten verrichten dus beide dezelfde dienst, maar elk op zijn manier. Daarom moeten we er aan denken, dat we bij vr. 75, die nu volgt, de nadruk leggen op het woord, waarop het hier aan komt. ²⁾ Want vroeger hebben we gesproken over de dóóp, die ons op zijn manier onderwees en verzekerde. Nú is het ávondmaal aan de beurt en gaan we zien op welke manier het avondmaal het doet. Dus lezen we:

75e vr. *Op welke wijze wordt gij in het heilig avondmaal onderwezen en er van verzekerd, dat gij aan de enige offerande van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al zijn goed gemeenschap hebt?*

Antw. *Zo, dat Christus mij en alle gelovigen tot zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van deze drinkbeker te drinken bevolen heeft en daarbij ook beloofd: ten eerste, dat zijn lichaam even zeker voor mij aan het kruis geofferd en gebroken en zijn bloed voor mij vergoten is als ik met de ogen zie, dat het brood des Heeren voor mij gebroken en de drinkbeker aan mij medegedeeld wordt; en ten tweede, dat Hij Zelf mijn ziel met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed even zeker tot het eeuwige leven spijs en laaft als ik het brood en de drinkbeker des Heeren als gewisse waartekenen des lichaams en bloeds van Christus uit des dienaars hand ontvang en met de mond geniet.*

Hièr is het wel héél duidelijk, dat de catechismus geen samenspraak is tussen een leraar, die vraagt, en een wonderkind, dat op alle moeilijke vragen weet te antwoorden, want kinderen vierden nog geen avondmaal. Toch laten onze ouders en grootouders, kortom de kerk des Heeren, ons ook deze Zondagen over het avondmaal leren. ³⁾ Zij wil immers, dat wij haar geloofstaal, waarin zij uitspreekt, wat zij aan haar avondmaal heeft, ook voor onze rekening zullen nemen, wanneer wij tot ons verstand gekomen zullen zijn. De kerk mag dat. Zij mag ons bevelen te geloven, wat zij aangaande het avondmaal belijdt, omdat haar belijdenis geheel uit Gods Woord geput is. Zo wil de kerk ons brengen tot gehoorzaamheid aan Christus' bevel, dat ook wij bij brood en beker zijn dood zullen bedenken.

Maar wat wórdt hier dan door de kerk beleden? Dit. Dezelfde kerk, die vroeger reeds (zie b.v. Z. 25) beleden heeft, dat de Heilige Geest door de verkondiging van het heilig evangelie in haar hart het geloof wérkte (waardoor wij gemeenschap des geloofs hebben aan de enige offerande van Christus en aan al zijn goederen, ook wel genaamd: zijn weldaden ¹⁾), diezelfde kerk belijdt hier, dat God haar geloof wil sterken door middel van het avondmaal. En wanneer men dan aan haar vraagt: "Op wèlke manier doet het avondmaal dat?" dan antwoordt zij: Op deze manier, dat ik ook het heilig avondmaal volgens Christus' eigen instelling mag gebruiken niet alleen als een teken, maar ook en vooral als een zegel.

Reeds het eerste is iets heerlijks; dat het avondmaal ons is gegeven als een teken, een afbeelding, een schilderij. Waartoè is het avondmaal ons als een teken gegeven? Om ons te ⁴⁾ onderwijzen. Waarvan te onderwijzen? Dat is heel gemakkelijk te begrijpen. ⁵⁾ Want spijsje en drank zijn om ons te sterken. Natuurlijk heeft de Heere Jezus het avondmaal niet ingesteld om onze lichamelijke honger en dorst te stillen. Toen Hij in de nacht vóór zijn dood het avondmaal inzette, had men al gegeten en gedronken. Hij had dus klaarblijkelijk niet het oog op de instandhouding van ons tijdelijk leven, maar op de

¹ [Zie noot ^{2\)} bij vr. 69.](#)

sterking van ⁶⁾ ons geloof in Hem, door Wiens bloed wij vergeving van zonden en door Wiens Geest wij het eeuwige leven in zijn gemeenschap (en niet in de zonde en de wereld) zouden hebben. En wat geeft het avondmaal ons dan duidelijk onderwijs! Want wat is zo voedzaam als brood en wat is zo verkwikkend als wijn? De overeenkomst tussen deze schilderij en datgene wat er door voorgesteld wordt, springt dus iedereen in 't oog. Zoals dit brood wordt verbroken, zo is onze Heiland door de dood aan het kruis verscheurd. En zoals deze wijn wordt vergoten — soms zien we nog een rood druppeltje langs de beker lopen — zo is het bloed van onze Heere langs de kruispaal ter aarde gevloeid. En zoals het brood ons wordt toegereikt en de beker ons wordt aangegeven, zo heeft God ons zijn lieve Zoon gegeven als het manna uit de hemel en als een drank, waardoor wij nimmermeer dorsten, Joh. 3:36; 6:35. En zulk een innige gemeenschap als er is tussen de spijze en drank en hem, die ze nuttigt, is er ook tussen Christus en ons, die in Hem geloven.

Deze schone dienst verricht het avondmaal als téken. Wat uiteraard onzichtbaar is, wordt er wèl zichtbaar door gemaakt, ⁷⁾ n.l. de vergeving van zonden en de kracht tégen de zonde door Christus' Geest. Want ten 1e: vergeving van zonden door Christus' offerande is uiteraard onzichtbaar. Maar zij wordt ons door deze schilderij, waarop alles staat uitgebeeld wat op Golgotha voor ons gebeurd is — daar is onze Heiland stuk gebroken door de toorn Gods en daar heeft zijn bloed gevloeid — op onovertroffen wijze voor ogen gesteld. En ten 2e: kracht tégen de zonde door Christus' Geest, die in ons woont, is uiteraard ook onzichtbaar. Maar zij wordt ons hier eveneens duidelijk getoond. Want waarmee worden we zo geheel en al verenigd als met de spijze en drank, die wij nuttigen, en waardoor worden wij zó gesterkt? Zo beeldt het heilig avondmaal niet alleen de zondevergiftenis uit door Christus' bloed, maar ook de levensvernieuwing door Christus' Geest, die ons door het geloof doet leven in zijn gemeenschap. Zo wordt door het heilig avondmaal als teken zichtbaar gemaakt hetgeen God onzichtbaar deed en doet in onze harten n.l. ons wassen van de zonden door Christus' bloed en stérken tégen de zonde door Christus' Geest.

Maar wat nog heerlijker is, is dit, dat het avondmaal ons bovendien ook als een zégel is geschonken. (We herinneren ons, dat een zegel ons ⁸⁾ verzekering geeft, garantie, waarborg.) De Heere Jezus heeft ons n.l. beloofd (d.w.z. ons de verzekering gegeven), ⁹⁾ dat wanneer wij gelovig het avondmaalsbrood nemen en eten en wanneer wij de avondmaalsbeker aannemen en daaruit drinken, wij dan zijn gekruisigde lichaam eten en zijn vergoten bloed drinken. Want Hij heeft gezegd: "Neemt, dit is mijn lichaam". En de apostel Paulus herhaalde dit later nog eens door te schrijven, dat het brood gemeenschap is met Christus' lichaam en de drinkbeker met Christus' bloed. 't Is dus net als met de doop. Zoals de belofte van Christus aangaande de doop (b.v. "die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden", Marc. 16:16) ons recht geeft te belijden, dat wij even zeker door Christus' bloed en Geest van onze zonden gewassen zijn als wij uitwendig door het doopwater gewassen zijn, zo geven Christus' beloften aangaande het avondmaal (b.v. "Neemt, dit is mijn lichaam", enz.) ons het recht te belijden, dat wij even zeker het gekruisigde lichaam van Christus eten en zijn bloed drinken als wij het brood en de wijn des avondmaals aannemen met onze hand en nuttigen met onze lichamelijke mond.

76e vr. *Wat is dat¹: het gekruisigde lichaam van Christus eten en zijn vergoten bloed drinken?*

Antw. *Het is niet alleen met een gelovig hart het ganse lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving van zonden en het eeuwige leven verkrijgen, maar ook door de Heilige Geest, die èn in Christus èn in ons woont, zo met zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer verenigd worden, dat wij, al is het, dat Christus in de hemel en wij op de aarde zijn, nochtans vlees van zijn vlees en been van zijn gebeente zijn en*

¹ Om het Latijn (guid est) en om de parallelie met vr, 70 liet ik de woorden "te zeggen" vervallen. Zo ook in het antwoord "daarbenevens".

*dat wij door één Geest, gelijk de leden van een lichaam door één ziel,
eeuwig leven en geregeerd worden.*

In de vorige vr. en antw. is de stellige geloofstaal gehoord van de kerk, die belijdt: even zeker als ik bij het avondmaal brood en wijn aanneem en nuttig, eet ik het gekruisigde lichaam en drink ik het vergoten bloed van mijn Heiland.

Ook hier rijzen weer twee vragen: ten 1e wat is dat? en 2e waar staat dat?

Deze twee vragen zullen nu beantwoord worden. De eerste in déze vr. en antw., 76, de tweede in vr. en antw. 77.

Wanneer we deze vr. en antw., 76, eens aandachtig overlezen, komen we tot een merkwaardige ontdekking. Hier wordt n.l. gesproken over de twee weldaden, die de inhoud vormen van de belofte des evangelies, kort gezegd: de vergeving van zonden en de Heilige Geest. Herhaaldelijk zagen we die twee reeds ter sprake komen. B.v. wanneer we opmerkten, dat deze weldaden aan alle kinderen der gemeente Gods zijn geschonken, zodat een ieder, die den HEERE de rug toekeert, het bloed van Christus vertreedt en zijn Geest versmaadt, Hebr. 10:29, 30; we spraken daarover reeds bij de leer des doops in het doopsformulier. En bij het gebed na de doop zagen we dat deze twee weldaden, ons in Gods vaste belofte geschonken, ons werden bezegeld en bekrachtigd. Hier, in Z. 28. in verband met het avondmaal, komen nu diezelfde twee zaken wederom ter sprake.

Een mens heeft ¹⁰⁾ twee dingen nodig om tot Gods eer te leven en te sterven. ¹¹⁾ We hebben niet alleen vergéving van onze zonden nodig, maar ook moeten we ze voortaan haten en moet het uit zijn met de regeermacht der zonde in ons leven. Voor beide heeft onze Heiland gezorgd. Hij heeft door zijn gehoorzaamheid voor ons niet alleen de rechtvaardigmaking (of de vergeving van zonden en het eeuwige leven) verworven, maar ook de levendmakende Geest, waardoor wij wandelen in gemeenschap met Christus en weer de geboden zijns Vaders doen. Duidelijk wordt ons dit geleerd door het avondmaal. Maar ¹²⁾ al zou er geen avondmaal bestaan, dan zou de Schrift ons daarvan nog duidelijk genoeg onderwijzen. ¹³⁾ B.v. in Joh. 6.

Het gaat in Joh. 6 ¹⁴⁾ in 't geheel nog niet over het avondmaal. ¹⁵⁾ Het begint met een verhaal over spijziging met brood en vis. De Joden hadden van de Heere Jezus nog grote verwachtingen. Hij had met 5 gerstebroden en 2 visjes een schare van 5000 mannen gevoed, vs 9, 10. Dat sloeg in. Diè man zou Israël kunnen verlossen van de Romeinen. ¹⁶⁾ Diè moest koning worden. Maar daartoe was de Heere Jezus niet op aarde gekomen. Om een koninkje te worden zoals er zovelen komen en gaan. De Heere onttrok Zich aan die aardse, Joods-nationalistische, Messiasverwachtingen, vs 15. Maar men bleef onze Heiland achterna lopen. ¹⁷⁾ Die vermenigvuldiging der broden had indruk gemaakt, vs 23, 26. Toen heeft de Heere Jezus gepoogd aan zijn volk duidelijk te maken, waartoe Hij gekomen was. ¹⁸⁾ Niet om Israël een gemakkelijk leventje te bezorgen op aarde, ¹⁹⁾ maar om zijn leven voor de wereld over te geven, vs 33. ²⁰⁾ Toen ging de Heere Zichzelf brood noemen. Zulk een brood zou de Heere verschaffen en zulk een drank, dat wie daarvan at en dronk, nooit meer zou hongeren en dorsten, vs 35. Dat brood was Hij Zelf en die drank was Hij Zelf. ²¹⁾ Hij zou Zichzelf immers geven voor het leven der wereld. Hij was immers niet gekomen om als een Joodse koning te heersen, maar om Zich te offeren tot verlossing van vele zondaren, ook buiten Israël. "Het brood, dat Ik geven zal, is mijn vlees, hetwelk Ik geven zal voor het leven der wereld", vs 51. En wat de Heere Jezus van Israël verlangde was dus ²²⁾ niet, dat men Hem naliep vol verbazing over het broodwonder en Hem koning zou maken, maar dat men Hem zou aannemen ²³⁾ als de door de Vader gezonden Zaligmaker der wereld. Dat noemde de Heere toen "in Hem geloven", vs 27, 29, en ook wel, ziende op zijn toekomstige offerande aan het kruis, ²⁴⁾ "zijn vlees eten en zijn bloed drinken", vs 53. Dat was hetzelfde.

Bij deze woorden des Heeren moet men dus niet denken, dat de Heiland het oog had op zulk eten van zijn vlees zoals wij 's middags aan tafel b.v. rundvlees eten. Zelfs moet men hier nog niet eens aan het avondmaal denken. Maar 's Heeren vlees eten en zijn

bloed drinken betekent hier: in Hem geloven als de Zaligmaker van zondaren. Wat Johannes in latere hoofdstukken verhaalt, maakt ons dit overduidelijk. Wanneer hij heel het lijden des Heeren heeft verhaald, en ook de bekroning daarvan door de opstanding, zegt hij: "deze dingen zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus (de wáre Messias), de Zone Gods; en opdat gij, gelovende, het leven hebt in zijn naam", 20:31.

Hiermee is dus verklaard, dat de uitdrukking "het gekruisigde lichaam van Christus eten en zijn bloed drinken" in de eerste plaats betekent: ²⁵⁾ met een gelovig hart het ganse lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving van zonden en het eeuwige leven verkrijgen; de eerste weldaad. ²⁶⁾ Maar zij betekent nog meer.

In datzelfde hoofdstuk, Joh. 6, lezen we ook, dat de Heere gezegd heeft: "Die mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, die blijft in Mij en Ik in hem", 56. ²⁷⁾ Nu betekent de uitdrukking "in Christus blijven" eenvoudig: in zijn liefde blijven en zijn geboden bewaren, 15:10; 1 Joh. 3:24. Dus niet in de zónde vermaak hebben, maar met lust de wil des Vaders doen. Dit kunnen we goed begrijpen, wanneer we het geloof in Christus vergelijken met de liefde tussen een man en zijn vrouw. Door deze liefde zijn zij met elkaar geheel één. De vrouw zou geen andere man willen dienen. Zo kunnen wij ook de zonde niet meer dienen, wanneer Christus door het geloof in ons woont. Dàt is: "in Hem blijven". ²⁸⁾ Het is de Heilige Geest, die dit *geloof in en de liefde tot de Heere Jezus Christus in onze harten* werkt, waardoor Christus in ons hart woont (zoals die man de plaats had in het hart zijner vrouw), Ef. 3:17, ja waardoor wij één lichaam met Hem vormen en leden van zijn lichaam en vlees van zijn vlees en been van zijn gebeente zijn, 5:30. De Schrift spreekt zeer vaak over deze eenheid tussen Christus en ons. Niet alleen in Joh. 6, waar de Heere Zelf onze eenheid met Hem beschrijft als een eten van zijn vlees en een drinken van zijn bloed en een blijven in Hem, dat is in zijn liefde, in zijn geboden, maar ook b.v. aldus: "Want gelijk het lichaam één is en vele leden heeft en al de leden van het lichaam, hoe vele ook, één lichaam vormen, zo ook Christus; want door één Geest zijn wij allen ²⁹⁾ tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen, en allen zijn wij met één Geest gedrenkt", 1 Cor. 12:13, N.V. De catechismus bedient zich hier van het beeld van vele leden eens lichaams, waarin één "ziel" woont. De Schrift vergelijkt het geloof, waardoor Christus in ons woont, ³⁰⁾ bij de liefde tussen man en vrouw, Ef. 3:17; 5:22-33. Zie wat hierover gezegd is bij vr. en antw. 55 (over de gemeenschap der heiligen). Daardoor verstaan we dan tevens, dat het voor onze eenheid of gemeenschap met Christus in 't geheel geen bezwaar is, dat Christus in de hemel is en wij nog op de aarde zijn, evenmin als het huwelijk tussen man en vrouw door plaatselijke afstand wordt verbroken. Zo kan ook geen afstand ons scheiden van de gemeenschap, die wij door het geloof hebben met Christus' lichaam en bloed in de hemel.

Ziehier het antwoord op de vraag: Wat is dat "het gekruisigde lichaam van Christus eten en zijn vergoten bloed drinken"? Het is niet anders dan geloven in onze Heere Jezus Christus en daardoor ontvangen 1° rechtvaardigmaking (vergeving van zonden en het eeuwige leven) en 2° wedergeboorte (leven in geloofsgemeenschap met Christus en dus hoe langer hoe meer de macht der zonde tegenstaan en de geboden des Vaders doen).

Let wel: we hebben nu over deze tweeërlei weldaad even gesproken *nog afgezien van het avondmaal*. Om zo te zeggen: wanneer er geen avondmaal bestond, zouden deze twee weldaden ons evengoed waarachtig en welgemeend in Gods vaste belofte des evangelies geschonken zijn. Maar nu kunnen we toch vr. en antw. 75 nog weer beter begrijpen. We zien het nu, dat het avondmaal ons een duidelijke afbeelding toont van het werk, dat Christus voor en in ons deed en doet. Want wat eigenlijk onzichtbaar is (onze rechtvaardigmaking en dat de Geest van Christus in ons woont en ons tot levende leden van Christus heiligt) wordt door het avondmaal a.h.w. zichtbaar gemaakt. We kunnen nu best begrijpen, dat de kerk in vr. 75 het eten van brood en drinken van wijn aan het avondmaal met de lichamelijke mond vergelijkt met het geloven in Christus' offerande aan het kruis, waarbij zijn vlees verbroken en zijn bloed vergoten werd, en dat het avondmaal een téken wordt genoemd, dat ons voortreffelijk onderwijst. En we zullen

dat andere ook aanvaardden, n.l. dat het avondmaal bovendien een zégel is, een waarborg, waardoor de gelovigen mogen zeggen: Even zeker als ik brood en beker uit de hand van de dienaar des Woords ontvang en dat brood eet en die wijn drink, eet ik het gekruisigde lichaam van Christus en drink ik zijn bloed. Tenminste, ³¹⁾ als we er van overtuigd worden, dat deze verzegelende spraak des avondmaals geen uitvindsel van mensen is, maar door Gods Woord zelf ons geleerd wordt. Want dat alleen geeft rust en vertrouwen. Dus nú nog de vraag: Waar staat dat?

77e. vr. *Waar heeft Christus beloofd, dat Hij de gelovigen even zeker zo met zijn lichaam en bloed wil spijzen en laven, als zij van dit gebroken brood eten en van deze drinkbeker drinken?*

Antw. *In de inzetting van het avondmaal, die aldus luidt: In de nacht, waarin Hij verraden werd, nam de Heere Jezus het brood en toen Hij gedankt had, brak Hij het en zeide: Neemt, eet, dit is mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt; doet dat tot mijn gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook de drinkbeker na het eten des avondmaals en zeide: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in mijn bloed; doet dat, zo dikwijls als gij die zult drinken, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als gij dit brood zult eten en deze drinkbeker zult drinken, verkondigt ge de dood des Heeren, totdat Hij komt, 1 Cor. 11:23-26. Deze toezegging wordt ook herhaald door (de heilige) Paulus¹, wanneer hij spreekt: De drinkbeker der dankzegging, die wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap met het bloed van Christus? Het brood, dat wij breken, is dat niet een gemeenschap met het lichaam van Christus? Want één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, omdat wij allen eens broods deelachtig zijn. 1 Cor. 10 :16, 17.*

Thans gaan we zien, dat het avondmaal inderdaad maar geen uitvinding van ons is, maar een zaak van Goddelijke afkomst en met een duidelijke bedoeling gegeven.

Over het heilig avondmaal wordt in de Schrift tenminste gesproken ³²⁾ op twee soorten van plaatsen: a) in de evangeliën en b) in de brieven. (Wanneer op sommige plaatsen van "brood-breken" gesproken wordt is het niet zeker of daar van het avondmaal sprake is, Hand. 2: 42; 20:7).

a) Wat we in de evangeliën over het avondmaal lezen, is te vinden ³³⁾ in de evangeliën van Mattheüs, Marcus en Lucas. De eerste plaats luidt aldus: "En terwijl zij aten nam Jezus brood, sprak de zegen uit, brak het en gaf het aan zijn discipelen en zeide: Neemt, eet, dit is mijn lichaam. En Hij nam een beker, sprak de dankzegging uit en gaf hun die en zeide: Drinkt allen daaruit. Want dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden", Matth. 26:26-28, N.V. De tweede plaats luidt als volgt: "En terwijl zij aten, nam Hij brood, sprak de zegen uit, brak het, gaf het hun en zeide: Neemt, dit is mijn lichaam. En Hij nam een beker, sprak de dankzegging uit en gaf hun die en zij dronken allen daaruit. En Hij zeide tot hen: Dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt", Marc. 14:22-24, N.V. En bij Lucas lezen we: "En Hij nam brood, sprak de dankzegging uit, brak het en gaf het hun, zeggende: Dit is mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt; doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo de beker, na de maaltijd, zeggende: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, die voor u uitgegoten wordt", 22:19, 20, N.V.

We leren uit deze Schriftplaatsen (lees ook wat de evangelisten nog méér verhalen over het laatste Pascha), dat het avondmaal is ingesteld door ³⁴⁾ niemand minder dan onze Heere Christus Zelf. Dus hebben wij hier te doen met geen mensengebod en zijn wij maar niet vrij om wel of niet avondmaal te vieren en zeker niet vrij er iets van af te laten of er iets bij te fantaseren. Verder blijkt uit de Schrift, dat het avondmaal is ingesteld ³⁵⁾ aan de dis van het Pascha, waarbij een lam gegeten werd. Van zulk een lam behoeven

¹ Jammer, dat de catechismus zo spreekt. In het N.T. komt het woord "heilig", van een mens gezegd, nooit in het enkelvoud voor. 't Zal een overblijfsel zijn van de Roomse spreekmanier: Sint Jan, Sint Paulus, enz.

wij thans echter niet meer te eten. ³⁶⁾ Die schaduw is vervuld in Christus' dood voor ons, Joh. 1:29; Col. 2:14-17; 1 Cor. 5:7; Openb. 5:6. Het is ook niet zonder betekenis, dat de Heere het avondmaal voor ons niet éérder instelde, bij een vroéger Pascha, b.v. een jaar tevoren, maar bij het laatste, dat Hij meevierde, en wel in de nacht, waarin Hij verraden werd. Alles wees op de vervulling der schaduwen door zijn dood. De schaduwachtige bedeling van het genadeverbond met het bloed van dieren was nu bijna voorbij. Nu zou de Zoon van Gòd zijn bloed geven en nu zou de nieuwe bedeling van het verbond, door de Heere Jezus kortweg het "nieuwe verbond" of "zijn verbond" genoemd, aanbreken. ³⁷⁾ Voorts lezen we, dat de Heere niet alleen bevolen heeft het bróód tot zijn gedachtenis te eten, maar ook de wijn te drinken, zodat men tegen zijn bevel handelt, wanneer men bij het avondmaal alleen maar brood gebruikt en geen wijn, zoals de Roomsers doen. De Heiland sprak: "Drinkt àllen daaruit". Vervolgens is het ook duidelijk, dat de Heere Jezus het brood en de wijn op het ogenblik, waarop Hij ze aan zijn discipelen gaf, niet in zijn lichaam en bloed liet veranderen. Wanneer men met dom geweld de woorden zó wil persen, dan moet men immers ook vèrder gaan en niet alleen zeggen, dat blijkens de woorden "dit is mijn lichaam" het bróód is veranderd in Christus' lichaam, maar ook, dat blijkens de woorden "deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed" de bèker (niet de wijn, maar de béker) veranderd is ³⁸⁾ in het nieuwe verbond (niet in Christus' bloed, maar in het nieuwe verbond, gelijk er immers letterlijk staat). Neen, in de nacht, waarin de Heere, gelijk vroeger een lam uit de kudde, zou worden gevangen en gebonden om te worden geslacht tot onze verlossing, beval Hij vooraf, dat wij dit nimmer zouden vergeten, maar telkens door het viëren van zijn avondmaal zijn dood dankbaar zouden gedenken. Daarop ziende sprak Hij van het brood: "Neemt, dit is mijn lichaam, dat (straks) voor u verbroken wordt". Dat verbroken lichaam des Heeren van straks werd nú al door dit gebroken brood afgebeeld, zinnebeeldig voorgesteld. Even zeker als dit brood thans werd verbrokkeld, zou de Heere straks worden verbroken voor onze zonden. Evenzo deed Hij met de beker. Straks zou het bloed des Heeren ter aarde vloeien en dan zou het "nieuwe verbond" ingaan (d.w.z. de nieuwe bedeling van het genadeverbond), waarin alle schaduwen zouden zijn vervuld. En dit stond nu voor de Heere zó vast, dat Hij kortweg aan dat brood de naam van zijn lichaam gaf en aan de beker de naam van verbond of nieuwe verbond. Zo waarachtig als de discipelen toen en later het brood en de wijn des avondmaals gebruikten, mochten zij geloven, dat hun Heiland hun volkomen Zaligmaker was. Wie voelt nu niet de bedoeling van die gulle taal des Heeren: Hier, dit is mijn lichaam, hier, dit is het nieuwe verbond? Gaf Hij Zichzelf aan zijn discipelen te eten? Ja. Hoe dan? Zoals wij 's middags vlees tussen de tanden nemen en eten? Nee, zó natuurlijk niet. De Heere was trouwens nog levend en wel, lichamelijk, bij hen aanwezig.

b) Wat we in de briéven over het avondmaal lezen is te vinden ³⁹⁾ ten 1e in 1 Cor. 10 en ten 2e in 1 Cor. 11.

Ten 1e lezen we samen 1 Cor. 10:14-22. Om deze Schriftplaats te verstaan moet men weten, dat de Corinthiërs nog niet lang geleden heidenen waren, maar nu tot Christus bekeerd. Hun omgeving was en bleef evenwel die ⁴⁰⁾ van een slechte heidense stad. Dat bracht grote gevaren mee. Zo had men b.v. in Corinthe geen slagerswinkels gelijk wij die kennen, maar ⁴¹⁾ eigenlijk was alle vlees met afgoderij in aanraking geweest. Minstens werd van een geslacht dier een gedeelte, al waren het maar een paar haren, ter ere van een afgod verbrand. Maar ook was het vlees in de winkels vaak afkomstig van de heidense priesters. Zij kregen n.l. hun deel van de offers, maar dat was vaak zo veel, dat zij het lieten verkopen in de winkels. Ook kon 't gebeuren, dat een Christen bij heidense familie werd uitgenodigd tot een offermaaltijd. Mocht men daaraan dan deelnemen en van zulk vlees gebruik maken? Sommige Corinthische Christenen achtten zich sterk genoeg om rustig zulk vlees te eten. Zij stonden daar verre boven. ⁴²⁾ Afgoden bestonden immers niet? Welnu, dan was er met zulk vlees dus eigenlijk niets gebeurd. 't Was kostelijk vlees. (Paulus was het hiermee wel eens). Maar anderen onder hen waren zo ver niet. ⁴³⁾ Ze bleven het in hun hart zonde vinden, wanneer men zulk vlees at. Maar omdat de anderen het wèl deden en zij niet kinderachtig wilden schijnen, deden zij het dan toch ook maar, doch het werd voor hen noodlottig. Ze vielen, dachten ze, immers

terug in het heidendom. Ze bezondigden zich in hun hart van afgoderij. Men vroeg nu aan Paulus, hoe men in dezen moest handelen. ⁴⁴⁾ De apostel antwoordde, dat men nog niet alles behoeft te doen en zelfs niet móet doen, wat men mag doen. Als ik weet, dat ik door iets, dat volgens mij onschuldig is, een ander ten val breng, die mijn broeder en medelid van Christus' kerklichaam is, moet ik het toch nalaten uit liefde tot mijn broeder, 1 Cor. 8. Paulus durft naar zichzelf als voorbeeld te wijzen, hoe men van de Christelijke vrijheid het gebruik moet kunnen nalaten, 1 Cor. 9. Trouwens, laten diè Corinthiërs, die bij zichzelf denken: "Wij staan door kennis en wijsheid zo hoog, dat wij er wel tegen kunnen", maar oppassen. Zie naar Israël in de woestijn. Waren zij ook niet allen hoog bevoorrecht? Maar in het merendeel van hen had God geen welgevallen. Daarom, laten we maar niet op 't randje lopen, 1 Cor. 10:1-13. En dan volgt 1 Cor. 10:14-22. "Daarom dan, mijn geliefden, ontvlucht de afgoderij! Ik spreek immers tot verstandige mensen; beoordeelt dan zelf, wat ik zeg. Is niet de beker der dankzegging, die wij dankzeggende zegenen (d.w.z. de avondmaalsbeker, waarvoor wij God hartelijk danken) ⁴⁵⁾ een gemeenschap met het bloed van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, ⁴⁶⁾ een gemeenschap met het lichaam van Christus? (Dat in de eerste plaats. Maar er is nòg iets. Moeten we ook niet onze medeleden der gemeente ontzien?) Want wij zijn, hoe velen ook, één brood, ⁴⁷⁾ één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ène brood (dat bij het avondmaal gegeten wordt. Dat brood spreekt niet alleen van gemeenschap met Christus, maar ook van gemeenschap met elkaar. En kan die gemeenschap met Christus en zijn heilig kerklichaam nu samengaan met gemeenschap met de heidense altaren? En zo is het toch. Wie eet van het offer, heeft gemeenschap met het altaar. Lees de Schrift maar.) Zie, hoe het gaat bij Israël naar het vlees (het oude Joodse volk): hebben niet zij, die de offers eten, gemeenschap met het altaar? (Lev. 7. Een onreine mocht b.v. van het altaar niet eten). Wat heb ik hiermee dan gezegd? (Zult ge hieruit vooral niet afleiden, dat ik dus toch eigenlijk wèl zou beweren) dat een afgodenoffer iets is of dat een afgod iets is? (Dat niet.) Integendeel, (maar afgoderij is daarom nog niet iets onschuldigs, want de Schrift leert, dat de satan in die afgoderijen der heidenen de hand heeft en dat) hun offeren is een offeren aan boze geesten (Lev. 17:7; Deut. 32:17; Hand. 26:18; Ef. 2:2) en niet aan God en ik wil niet, dat gij in gemeenschap komt ⁴⁸⁾ met boze geesten. ⁴⁹⁾ Gij kunt niet de beker des Heeren drinken èn de beker der boze geesten, gij kunt niet aan de tafel des Heeren deel hebben èn aan de tafel (de maaltijd) der boze geesten. (En dus: wie nog niet absoluut los is van het geloof aan de afgoden, moet zich maar verre houden van al zulk vlees). Of willen wij de Heere tergen (zoals Israël God de HEERE jaloers maakte)? Zijn wij soms sterker dan Hij?" N.V.

Ten 2e lezen we nu 1 Cor. 11:20-34. Dit Schriftgedeelte is heel goed te begrijpen, wanneer men rekening houdt met wat de overlevering ons over de avondmaalsviering der Christenen van de eerste eeuwen mededeelt. Ten eerste verbonden zij die ⁵⁰⁾ aan een gewone maaltijd, welke men als gemeenteleden allen tezamen met elkaar hield en vervolgens was die maaltijd vooral ook bedoeld ⁵¹⁾ als voorziening in de nood der armen. De rijken brachten dan zoveel mee, dat er meteen genoeg was voor hun behoeftige broeders en zusters. Vandaar de naam liedemaaltijden. Judas: 12. Wanneer die maaltijd ten einde liep, nam men iets van het brood en de wijn (dit waren de gewone spijs en drank in het Oosten) en nuttigde dat speciaal ter gedachtenis van het lijden en de dood van onze Heiland. Helaas heeft de apostel Paulus echter de Christenen te Corinthe moeten bestraffen ⁵²⁾ wegens ernstige zonde tegen het karakter van die liefdemaaltijden en diensengevolge ook tegen het heilig avondmaal. Bij die gemeenschappelijke maaltijden heerste n.l. te Corinthe de liefde niet, waardoor de een voor de ander zorgt. Neen, ⁵³⁾ er vormden zich blijkbaar clubjes van mensen, die rijk waren en die vèèl eten en drinken van huis konden meenemen; en wanneer dan de maaltijd begon, haalde ieder gauw zijn meegebrachte portie naar zich toe, zodat er voor de anderen weinig of niets overschoot. Daarom schreef de apostel in vs 17-20 ongeveer aldus: Wat uw samenkomsten betreft, kan ik u niet prijzen. Want daarbij doen zich verdeeldheden onder u voor. Niet, dat ik het afkeur, wanneer er meningsverschillen zijn. Ge behoeft geen jabroers te zijn. Anders kunnen de flinken onder u niet kenbaar worden. Maar dan

zal de gemeente daar vóórdeel bij hebben. Ze zal er door gestèrkt worden. Maar door wat gij nù doet wordt de gemeente gescheurd. Dat is geen Christelijke maaltijd houden. En dan schrijft Paulus letterlijk in vs 21-34: "Want bij het eten neemt ieder haastig zijn eigen deel, zodat de één hongerig is en de ander dronken (d.w.z. verzadigd). Hebt gij dan geen huizen om te eten en te drinken? Of minacht gij zózeer de gemeente Gods, dat gij de behoeftigen beschaamd maakt? Wat zal ik tot u zeggen? Zal ik u prijzen? Op dit punt prijs ik niet. Want zelf heb ik bij overlevering (uit verhalen van andere Christenen) ontvangen (d.w.z. vernomen), wat ik u weder overgegeven heb (toen ik u het evangelie bracht), dat de Heere Jezus in de nacht, waarin Hij werd overgeleverd, een brood nam (men mag ook vertalen: brood nam), God dankte, het brood brak en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was en zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed; doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. (Zo heeft de Heere Jezus Zelf gesproken. Bedenkt dus goed, wat gij doet, wanneer gij uw gezamenlijke maaltijden houdt en avondmaal viert.) Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heeren totdat Hij komt (in grote heerlijkheid, als Rechter. Ziet ge dus, jegens Wie gij u misdraagt, wanneer gij op zo'n onwaardige manier, n.l. in onenigheid, avondmaal viert?) Wie dus op onwaardige wijze ⁽⁵⁴⁾ d.w.z. in onenigheid) het brood eet en de beker des Heeren drinkt, zal zich bezondigen ⁽⁵⁵⁾ aan het lichaam en het bloed des Heeren (niet alleen wie het Wóórd van Christus verwerpt, verwerpt Hem Zelf, Luc. 10:16; 1 Thess. 4:8, Hebr. 6:6; 10:29, maar ook wie zich misdraagt jegens het brood en de wijn van zijn tafel, misdraagt zich jegens Hem). Maar (wanneer ge mij vraagt "Hoe moet het dan wel?" dan antwoord ik:) ⁽⁵⁶⁾ ieder beproeve zichzelf ⁽⁵⁷⁾ laat hij er zich eerst terdege rekenschap van geven wat avondmaal vieren is) en ete dan van het brood en drinke uit de beker. Want (wie dat niet doet en maar raak eet en drinkt, zonder te bedenken, dat hij met geen alledaagse spijs en drank te doen heeft, doch met spijs en drank, die tot een speciaal doel geheiligd, afgezonderd, zijn) wie (zó) eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam (des Héeren) niet onderscheidt. (Diè haalt zich door zulk ondoordacht, onverschillig, oneerbiedig eten en drinken ⁽⁵⁸⁾ een straf op de hals. Let maar op wat er thans reeds onder u gaande is. God is immers bezig u te kastijden, tot uw beterschap. Want) ⁽⁵⁹⁾ daarom zijn er onder u velen zwak en ziekelijk en niet weinigen ontslapen. Indien wij echter onszelf beoordeelden, zouden wij niet onder het oordeel komen. (Paulus bedoelt: indien gij echter op uzelf wat nauwkeuriger acht gegeven hadt, zoudt gij nu niet Gods straffen ondervinden. Maar weest er nog maar dankbaar voor. God heeft geen lust in uw ondergang.) Maar onder het oordeel des Heeren (in die ziekte en sterfgevallen) worden wij (de apostel bedoelt: wordt gij) gekastijd, opdat wij niet met de wereld zouden veroordeeld worden. Daarom, mijne broeders, als gij samenkomt om te eten, wacht op elkander (weest niet gulzig. Egoïsme en avondmaal kunnen niet samengaan). Heeft iemand honger, laat hij thuis eten, opdat gij niet tot uw oordeel bijeenkomt", N.V.

Dit zijn de plaatsen, waar de Schrift over het heilig avondmaal spreekt. Ze geven een duidelijk antwoord op de vraag: "Waar staat het? Waar heeft Christus beloofd, dat Hij de gelovigen even zeker met zijn lichaam en bloed wil spijzen en laven, als zij van dit gebroken brood eten en van deze drinkbeker drinken?"

Zondag 29

78e vr. *Worden dan brood en wijn het lichaam en bloed zelf van Christus?*¹

Antw. *Neen, maar gelijk het water in de doop niet in het bloed van Christus veranderd wordt, noch de afwassing der zonden zelf is, waarvan het alleen een Goddelijk waarteken en verzekering ² is, zo wordt ook het brood in het avondmaal niet het lichaam van Christus zelf, hoewel het naar de aard en de eigenschap der sacramenten het lichaam van Christus Jezus genoemd wordt.*

In de teksten, die we bij de vorige vr. en antw. bespraken, lazen we, dat de Heere Jezus zeide: "Dit is mijn lichaam". Mogen we daar nu uit afleiden, dat brood en wijn bij het avondmaal in het lichaam en bloed des Heeren veranderen? De Roomsens bewéren dit. ⁶⁰⁾ Zij zeggen, dat wanneer de priester de 5 woorden "want dit is mijn lichaam" (in 't Latijn) uitsprekt, er transsubstantiatie plaats heeft. ⁶¹⁾ Zij bedoelen daarmee, dat dan (wat zij noemen) de "substantie" of het "wezen" van brood en wijn zou veranderen in die van onze Heere Jezus Christus, Gods Zoon. De smaak, reuk, vorm, bederfelijkheid enz. van brood en wijn zouden echter blijven voortbestaan. Dat is al iets raars. En waarom beweert men zo iets dan ook maar niet van het doopwater? Mozes veranderde toch ook water in bloed? (Maar er staat niet bij, dat het meteen toch eigenlijk ook weer water blééf.) En wanneer men met alle geweld die woorden "Dit is mijn lichaam" pressen durft om maar een schijn van gelijk te krijgen voor de leer, dat het brood in Christus verandert, waarom leert men dan ook niet, dat Christus in een deur of een deur in Christus is veranderd? Want Hij heeft toch ook gesproken: "Ik ben de deur", Joh. 10:9. Ook wordt van Christus gezegd, dat Hij is een weg, een steenrots, een wijnstok, Joh. 14:6; 15:1; 1 Cor. 10:4. Trouwens, ⁶²⁾ de Heere Jezus zei niet, dat het brood in zijn lichaam veranderen zóu, maar dat het zijn lichaam al was, toen Hij het Zelf uitreikte. ⁶³⁾ Terwijl de apostel toch na de dankzegging — die de Roomsens consecratie noemen; wat dan het wondermoment zou zijn — gewoon blijft spreken van "brood", dat gegeten wordt en van de "beker", die gedronken wordt, 1 Cor. 11:26, 27. Volgens de apostel blijven we derhalve echt brood en wijn nuttigen. We zullen de manier, waarop de Heilige Geest in de Schrift over de sacramenten pleegt te spreken dus anders moeten verklaren dan de Roomsens doen in hun transsubstantiatieleer.

We moeten hieraan nog toevoegen, dat ⁶⁴⁾ Luther weliswaar van deze Roomse leer der verandering niets meer hebben moest, maar dat ⁶⁵⁾ hij wél bleef bij een andere, toen ook al oude, dwaling, n.l. dat wanneer de zogenaamde consecratie was geschied, het brood wel brood bleef, maar Christus' lichaam daaronder verborgen en daarin aanwezig was, zodat de gelovigen aan het avondmaal op deze manier toch het eigen lichaam van Christus in de mond namen. Evenwel hebben we bij vr. en antw. 47 en 48 reeds gezien, dat deze dwaling der ⁶⁶⁾ consubstantiatie, zoals men de Lutherse avondmaalsleer noemt, in de grond der zaak neerkomt ⁶⁷⁾ op een loochenen van Christus' hemelvaart. En ditzelfde geldt ook van de Roomse dwaling der transsubstantiatie, ja van deze wel in bijzondere mate, want zou het eigen lichaam des Heeren, dat door de Vader aan zijn rechterhand verhoogd werd, nu toch nog hier op aarde zijn? Ja, zou het hier ten prooi kunnen zijn aan onze tanden en aan de stofwisseling in onze ingewanden?

79e vr. *Waarom noemt dan Christus het brood zijn lichaam en de drinkbeker zijn bloed of het Nieuwe Testament in zijn bloed en Paulus de gemeenschap des lichaams en bloeds van Christus?*

Antw. *Christus spreekt zo niet zonder grote oorzaak; namelijk niet alleen om ons daarmee te leren, dat gelijk brood en wijn dit tijdelijk leven onderhouden, zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed de waarachtige spijs en drank zijn, waardoor onze zielen ten eeuwigen leven gevoed*

¹ Naar het Latijn: num ergo panis et vinum fiunt ipsum corpus et sanguis Christi?

² Latijnse text: zinnebeeld en pand.

worden; maar veel meer om ons door deze zichtbare tekenen en panden te verzekeren, dat wij zo waarachtig, door de werking des Heilige Geestes, zijn ware lichaam en bloed deelachtig worden als wij deze heilige waartekenen met de lichamelijke mond tot zijn gedachtenis ontvangen; en dat al zijn lijden en gehoorzaamheid zo zeker onze eigene is als hadden wij zelf in onze eigen persoon alles geleden en Gode voor onze zonden genoeggedaan.

We komen nu nog eens op die teksten terug, die we bij vr. en antw. 75 bespraken. We hebben afgewezen het beroep, dat men op zulke Schriftplaatsen heeft willen doen om daarmee te bewijzen, dat het brood en de wijn des avondmaals in Christus' lichaam en bloed zouden veranderen (de Roomsens) of dat Christus' lichaam en bloed daarin tenminste zouden aanwezig zijn en zo toch ook door de lichamelijke mond zouden worden genuttigd (Luther).

De vraag blijft nu over, hoe we dan moeten verklaren wat we hebben gelezen, b.v. dat Christus zeide: "Neemt, eet, dit is mijn lichaam" en (van de beker) "Drinkt allen daaruit. Want dit is het bloed van mijn verbond" of zoals Lucas schrijft: "Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed". Zie ook wat Paulus in 1 Cor. 10 en 11 zegt. Welke reden heeft de Heilige Geest toch om in de Schrift, die zijn boek is, telkens zo eigenaardig te spreken over het avondmaal?

Daar heeft de Heilige Geest zijn wijze redenen toe. Hij doet dat ⁶⁸⁾ om deze twee redenen: ten eerste, omdat het avondmaal een teken is, maar ten tweede, en dit vooral, omdat het avondmaal een zegel is.

Ten 1e omdat het avondmaal een *teken* is.

Wij vinden het heel niet vreemd, ⁶⁹⁾ wanneer een kind, dat in een prentenboek bladert, bij een bladzijde, waarop een paard staat afgebeeld, uitroept: "Dit is een paard". Van een schilderij, waarop een boerderij staat afgebeeld, zeggen de mensen heel gewoon: "Ik koop die boerderij". Is het dan zo vreemd, wanneer de Heilige Geest, die in de Schrift immers tòch altijd al de gewoonte heeft zo eenvoudig te spreken, Zich van onze eigen dagelijkse spreekmanier bedient en, net als bij de doop, ook bij het avondmaal aan het *teken* (b.v. het brood) de naam geeft van datgene wat het afbeeldt en waar het ons heen wijst (n.l. het lichaam des Heeren)? Want het avondmaal is, evenals de doop, a.h.w. een schilderij, waardoor de Heilige Geest voor ons zichtbaar maakt hetgeen uiteraard onzichtbaar is. Want 1e: onze vergeving van zonden door Christus' dood en lijden is een onzichtbare zaak. En 2e: dat wij door de Heilige Geest met Christus in geloofsgemeenschap verbonden worden is eveneens onzichtbaar. Maar op onovertroffen wijze wordt ons dit uitgebeeld door het brood en de wijn des avondmaals. Want 1e: waardoor wordt ons aanschouwelijker voor ogen gesteld ⁷⁰⁾ de harde mishandeling en het bloedvergieten van Christus aan het kruis voor onze zonden dan door het brood dat aan stukjes wordt gebrokkeld en door de wijn, die in de beker uitgegoten wordt? ⁷¹⁾ Dat de Heere Jezus daarop het oog had, zal niemand kunnen ontkennen. Denk toch aan de gelegenheid, waarbij Hij het avondmaal instelde. Niet zonder bedoeling herinnerde ook Paulus de Corinthiërs er aan, dat de Heere het avondmaal inzette "in de nacht, waarin Hij verraden werd", 1 Cor. 11:23. En dat het heilig avondmaal ook dat 2e voor onze ogen aanschouwelijk voorstelt, n.l. onze gemeenschap met Christus door de Heilige Geest, is evenmin iets, dat wij maar eigenmachtig afleiden uit het sprekende van de gelijkenis. (Al is dit ook zeer opvallend. Want waarmee krijgt een mens ooit zo'n innige gemeenschap als met de spijs, die hij eet en met de drank, die hij drinkt? Hij wordt er geheel één mee.) Neen, ⁷²⁾ de Schrift spreekt zelf uitdrukkelijk van deze gemeenschap in 1 Cor. 10, gelijk we bij vr. en antw. 77 gezien hebben. Paulus roept daar uit: Is niet de beker, waarvoor wij God zo hartelijk danken, een gemeenschap met het bloed van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, een gemeenschap met het lichaam van Christus?

Maar ten 2e, en vooral, omdat het avondmaal een *zege* is.

We moeten hier nog eens goed bedenken, dat een téken meer is gegeven om te onderwijzen, duidelijk te maken, te verklaren, maar dat een zégel meer is gegeven om te verzekeren, te overtuigen, te sterken. Nu heeft God ons zijn sacramenten ook als zégelen gegeven, om ook daardoor ons geloof in zijn Woord te versterken.

Want eigenlijk moest ons tot onze volkomen geruststelling ⁷³⁾ Gods Wóórd genoeg zijn, zijn eerlijk gemeente evangeliebelofte, die Hij ons reeds van onze geboorte af schonk en waarin Hij ons zijn lieve Zoon met alles wat Deze voor de zondaars leed en verwierf heeft gegeven. ⁷⁴⁾ Deze belofte des evangelies meent God zó serieus, dat wanneer iemand haar verwerpt, het hem zal worden aangerekend, dat hij Christus Zelf verworpen heeft en Christus' bloed vertreden en Christus' Geest veracht, 1 Thess. 4:8; Hebr. 10:29. Daarom moesten wij niet vrezen en onze vrijmoedigheid (ons recht van toegang) niet wegwerpen, Hebr. 10:35, maar die Heere Jezus, die ons door God van jongsaf (immers in het evangelie als in een schoon foedraal vervat) reeds geschonken is, blij omhelzen en (uit datzelfde evangelie) zijn weldaden dankbaar naar ons toe halen.

Maar ⁷⁵⁾ de HEERE weet wel, hoe weinig gehoorzaam zelfs de allerbesten onder ons Hem alleen op zijn Wóórd geloven, denk aan Mozes en Gideon, en Hij wil thans ook ons nog geduldig in onze ongelovigheid tegemoet komen met sacramenten als zegelen, als waarborgen, ⁷⁶⁾ dat Hij de waarheid spreekt in zijn Woord en ons maar niet wat op de mouw speldt.

Hij gaf ons 1e zijn doop, om ons daarmee te verzekeren, ⁷⁷⁾ dat wij heus als leden in volle rechten van zijn kerk door Hem werden erkend en dat wij dus vrijmoedig, hoewel eerbiedig, beslag mogen leggen op al de schatten, welke Hij aan haar geschonken heeft (de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus).

Hij geeft ons 2e zijn avondmaal, om ons daardoor te verzekeren, ⁷⁸⁾ dat Hij zijn lieve Zoon voor ons heeft overgegeven tot een spijs en drank, waardoor wij hebben vergeving van zonden en het eeuwige leven en waardoor wij kunnen volharden door het geloof tot de zaligheid. God wil ons tot flinke gelovigen maken, die hun volle vertrouwen zetten ⁷⁹⁾ op Christus en alles wat Hij deed en leed en die Hem daarvoor hartelijk dankbaar zijn en dat tonen in hun gedragingen. Uit die Goddelijke begeerte is ⁸⁰⁾ de korte, gulle spreekmanier te verklaren, waarvan Christus Zich bediende, toen Hij b.v. zeide: "Dit is mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt; doet dat tot mijn gedachtenis" en toen Hij dus kortweg aan dat brood daar in zijn hand de naam gaf van datgene wat er voortaan door zou worden afgebeeld. Zo vast moesten wij ons op zijn kruisoffer verlaten en het zo dankbaar gedenken. En uit diezelfde begeerte is het te verklaren, dat Christus beval: "Drinkt allen daaruit. Want dit is het bloed van mijn verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden". De oude kerk had het maar ⁸¹⁾ met schaduwachtig bloed moeten stellen, de nieuwtestamentische kerk echter zou weten, dat ⁸²⁾ Christus' eigen bloed gevloeid had op Golgotha, waardoor thans ⁸³⁾ het rechtsfundament onder onze verlossing, dat altijd nog metterdaad moest gelegd, was aangebracht. ⁸⁴⁾ Om ons hiervan te overtuigen, zei de Heere kortaf: "Dit is mijn bloed" en ook "Dit is mijn bondsbloed". Verder drong de Heere er ook op aan, dat wij ⁸⁵⁾ dat brood zouden "eten" en uit die beker zouden "drinken", alles òm ons door dit sacrament maar te overtuigen ⁸⁶⁾ van de waarheid, (waarvan het Wóórd reeds sprak, n.l.) dat wie in (het evangelie van) Christus, de Zaligmaker van zondaren, gelooft, zijn vlees eet en zijn bloed drinkt (d.w.z. zijn ganse lijden en sterven aanneemt en uit zijn Geest leeft, zie wat bij vr. 76 gezegd is over Joh. 6). De Heere wilde, dat wij van Hem zouden geloven, dat Hij ons heus door de Vader is geschonken tot een volkomen Verlosser, Rom. 8:32, omdat alles wat Hij verwierf van òns is, ⁸⁷⁾ daar wij door het geloof (hetwelk de Heilige Geest in ons werkt door de verkondiging van het evangelie) met Hem geheel één worden, zoals wij met de spijzen, die wij eten en met de dranken, die wij drinken geheel één zijn. Wij eten die op en bezitten ze geheel en al. Zo wilde onze Heiland, dat wij ook door het avondmaal er nog vaster van overtuigd zouden raken, ⁸⁸⁾ dat Hij en wij door het geloof één zijn en dat dus al het zijne het onze is. Deze opvatting der kerk van de instellingswoorden van onze Heiland wordt bevestigd door de verklaring, welke de apostel Paulus terloops geeft in 1 Cor. 10, wanneer hij waarschuwt voor ⁸⁹⁾ de heidense

tafels, waaraan we geen gemeenschap kunnen hebben èn metéén gemeenschap des geloofs en der liefde hebben met Christus en zijn heilige gemeente. Terloops zegt hij dan: "Is niet de beker der dankzegging, die wij dankzeggende zegenen, een gemeenschap met het bloed van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, een gemeenschap met het lichaam van Christus?". Dat de apostel hier niet leert, dat de Corinthiërs zó maar (automatisch, Werktuigelijk) met Christus in gemeenschap werden gezet door brood en beker des avondmaals, spreekt vanzelf. Hij leert immers op andere plaatsen, dat zulke heidenen als de Corinthiërs waren, reeds vroeger in gemeenschap met Christus waren gezet ⁹⁰⁾ door de Heilige Geest, die hun het Wóórd gepredikt had, waardoor zij geloofd hadden in Christus, die door dit geloof in hen woonde, 1 Cor. 1:9; 3:5; 12:3; Ef. 3:17; Col. 1:6. Derhalve bedoelt Paulus te zeggen, dat door onze gelovige avondmaalsviering onze gemeenschap met de Heere Jezus niet pas wordt bewèrkt, maar wordt geoëfend, gestèrkt. En hoe vast en zeker ons geloof het brood en de wijn des avondmaals als zegelen en panden van onze gemeenschap met Christus mag aannemen en gebruiken, laat de apostel wel zeer duidelijk zien, ⁹¹⁾ wanneer hij in 1 Cor. 11 de waarschuwing geeft, dat wie zich misdraagt jegens brood en beker des avondmaals, zich misdraagt jegens niemand minder dan Christus Zelf. Hij schrijft n.l. "Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heeren, totdat Hij komt. Wie dus op onwaardige wijze het brood eet of de beker des Heeren drinkt, zal zich bezondigen aan het lichaam en bloed des Heeren".

Wanneer wij nu alles nog eens overzien, kunnen we het goed billijken, dat de kerk des Heeren èn van haar doop (zie vr. 69) èn van haar avondmaal (zie vr. 75) belijdt, dat zij daardoor wordt onderwezen en er van verzekerd, dat zij aan de enige offerande van Christus en aan al zijn goederen gemeenschap heeft.

Zondag 30

80e vr. Welk onderscheid is er tussen het avondmaal des Heeren en de Paapse mis?

Antw.

<i>Het avondmaal des Heeren betuigt ons, dat wij volkomen vergeving van al onze zonden hebben door de enige offerande van Jezus Christus, die Hij Zelf eenmaal aan het kruis volbracht heeft</i>	<i>Maar de mis leert, dat de levenden en de doden niet door het lijden van Christus vergeving der zonden hebben, tenzij Christus nog dagelijks voor hen door de mispriesters geofferd worde</i>
<i>en dat wij door de Heilige Geest Christus worden ingelijfd,</i>	
<i>die nu naar zijn menselijke natuur niet op de aarde, maar in de hemel is, ter rechterhand Gods zijns Vaders</i>	<i>en dat Christus lichamelijk onder de gestalte des broods en des wijns is</i>
<i>en daar door ons wil aangebeden zijn.</i>	<i>en daarom ook daarin moet aangebeden worden</i>

en zo is de mis in de grond anders niet dan een verloochening van de enige offerande en het lijden van Jezus Christus en een vervloekte afgoderij.

Wanneer we achterin onze catechismus kijken, zien we daar, dat dit leerboek thans 129 vragen en antwoorden telt. Oorspronkelijk bevatte het er slechts 128. Maar in de tweede uitgave van de catechismus, eveneens van 1563, is deze 80e vr. en antw. ingelast, vermoedelijk, ⁹²⁾ omdat de Roomsen ons kort tevoren op hun Trentse concilie (een concilie is een synode) zwaar vervloekt hadden. Hun verlaten van het oude catholieke kerkpad was nu wel onherroepelijk.

Het woord "mis" is afkomstig ⁹³⁾ van de gewoonte in de eerste eeuwen om, wanneer de prediking des Woords beëindigd was (waarbij ook zij, die nog geen kerkleden waren, mochten aanwezig zijn), te zeggen: "Ite, missa est" (n.l. de ecclesia) d.w.z. "Gaat heen, ze (de vergadering) is afgelopen". ⁹⁴⁾ Daarna werd n.l. het avondmaal gevierd en hiertoe hadden alleen de gelovigen toegang. Naar het woord "missa" is toen dit slotgedeelte van de samenkomst genoemd. We moeten hierdoor echter niet in de war komen. ⁹⁵⁾ Wat wij het avondmaal noemen, noemen de Roomsen niet de mis, maar de communie. *Dit* is dan ook al het eerste verschilpunt tussen het avondmaal, dat de Heere Jezus heeft ingesteld, en de mis, die door de Roomsen is uitgedacht, dat de mis geen avondmaal, ⁹⁶⁾ geen maaltijd, maar, zoals ze zeggen, een offerande is. Wie de twee helften, waaruit antw. 80 bestaat, met elkaar vergelijkt, kan zien, dat hier tussen het avondmaal van Christus' kerk en de mis van de Roomsen ⁹⁷⁾ vooral 4 punten van verschil worden opgenoemd.

Ten 1e gaat het over de vraag, of Christus' kruisofferande voldoende was of niet.

Ten 2e over de vraag, hoe wij met Christus gemeenschap hebben.

Ten 3e over de vraag, waar Christus' lichaam thans is.

Ten 4e over de vraag, waarheen wij onze harten moeten richten, wanneer wij Hem aanbidden.

1e. Volgens de Roomsen wordt bij de mis ⁹⁸⁾ Christus opnieuw aan God als een ⁹⁹⁾ hostie (d.w.z. ¹⁰⁰⁾ offerdier) opgeofferd, nadat brood en wijn n.l. in Hem veranderd zijn, zoals zij zeggen. Men behoeft bij deze offerande van Christus niet aanwezig te zijn om er voordeel van te hebben. Zij kan ook plaats hebben voor mensen, die op reis zijn, zelfs ¹⁰¹⁾ voor doden, in het vagevuur, ja voor hèn worden vooral veel missen gelezen ("zielsmissen"), opdat zij verlost zullen worden van hun nog onverzoende zonden. Nu behoeven we hier niet veel meer tegen te zeggen. Aparte priesters hebben we thans, in de kerk van het N.T., niet meer, omdat alle gelovigen priesters zijn, zie bij Z. 12. En van een vagevuur leert de Schrift ons ook niets, zie bij vr. 30 en 57. Maar vooral: dat men het offer van Christus, aan het kruis volbracht, niet genoegzaam acht dat is wel heel erg. Er is voor de leer van zo'n aanvullend offer, dat nóg dagelijks zou moeten worden gebracht, geen letter in de Schrift te vinden, integendeel, de Schrift leert uitdrukkelijk, dat Christus' lijden en dood éénmalig, ¹⁰²⁾ niet voor herhaling vatbaar, waren (in tegenstelling met ¹⁰³⁾ de offeranden der Aäronietische priesters), lees Hebr. 7-10, b.v. 10:10-14 (Christus' offerande is "éénmaal" geschied, met "één offerande" heeft Hij "voor altijd" voldaan) of 1 Petr. 3:18 (éénmaal is Christus voor de zonden gestorven). Wat wordt onze Heiland door zulke "offeranden" dus diep beledigd! De mis is een schandelijke eerroof jegens Christus, die onze enige en algenoegzame Zaligmaker is dank zij zijn kruisdood op Golgotha. Daarom moeten wij ons niet van de wijs laten brengen door allerlei Roomse plaatjes, waarop b.v. Christus' hoofd staat afgebeeld met de doornenkroon, want door zo'n afbeelding wil men u niet zozeer herinneren aan Christus op Golgotha, maar aan die arme Christus, die daar nog dagelijks geofferd wordt op het misaltaar in dat gebouw. Het zijn eigenlijk Godonterende plaatjes.

2e. Volgens de Roomsen is de ouwel bij de mis in Christus veranderd en ¹⁰⁴⁾ wie die ouwel opeet, krijgt dus gemeenschap met Christus' lichaam en bloed, zeggen ze. Hier vertoont de Roomse sacramentsleer weer sterk haar automatisch karakter. Denk maar aan Z. 23, waar wij op de vraag "Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?" niet hebben geantwoord: "Zo maar, door het doopwater", ook niet "Door het op de tong laten smelten en doorslikken van de ouwel der communie", maar: ¹⁰⁵⁾ "Alleen door een waar geloof in Jezus Christus". Wij hebben vroeger gezien, (b.v. bij vr. en antw. 53 en 55), dat wij niet maar Werktuigelijk in gemeenschap met Christus worden gezet, maar ¹⁰⁶⁾ door de Heilige Geest. Die gemeenschap kan n.l. op aarde tweeërlei zijn: de Heilige Geest heeft aan de kerk van Christus de belofte des evangelies gegeven, aan al haar leden, en daarom staan zij ook alle met Christus in beloftegemeenschap, reeds de pasgeboren kinderkens. Maar wanneer wij tot ons verstand komen en door de middelen des Heilige Geestes (kort gezegd: de prediking des Woords) de belofte des evangelies hartelijk aannemen en in Christus gaan geloven, woont en regeert Christus in heel ons hart en leven; dan leeft Hij in ons en wij in Hem. En van deze geloofsgemeenschap met Christus worden wij nu ¹⁰⁷⁾ door de doop en het avondmaal onderwézen. En ¹⁰⁸⁾ door het gelovig gebruik van onze doop en ons avondmaal worden wij in deze geloofsgemeenschap met Christus (die de Heilige Geest vooraf dus door de verkondiging des Wóórds gewerkt heeft) gestèrkt. Wij worden dus niet in Christus ingelijfd op een machinale manier, door doopwater of ouwel, maar het was de Heilige Geest, die ons reeds deed geboren worden als leden van zijn kerk (in de volle beloftegemeenschap met Christus en zijn kerk) en het was de Heilige Geest, die door de prediking des Woords ons hart tot het geloof neigde, waardoor wij gelovige leden van Christus werden; en tot het stèrken van dit geloof en het gestadig voortgaande inlijven in Christus bedient Gods Geest Zich (behalve van de prediking des Woords) nu van het gebruik van doop en avondmaal.

3e. Volgens de Roomsen zijn brood en wijn in Christus veranderd en is Christus daar in de kerk lichamelijk aanwezig. Ook Luther was nog van mening, dat Christus naar zijn menselijke natuur onder de tekenen van brood en wijn aanwezig was. Maar de kerk mocht geheel en al terugkeren tot de belijdenis van wat de Schrift ons omtrent Christus

na zijn hemelvaart mededeelt, n.l., ¹⁰⁹⁾ dat Hij is gezeten aan de rechterhand Gods, zie bij vr. 50. Het avondmaal leert ons trouwens zelf, dat onze Heiland niet meer op aarde is, wat zijn mens zijn betreft, want wij moeten het vieren "tot zijn gedachtenis" en "totdat Hij komt". Nu, wij kunnen toch niet een aanwezige, maar wel een afwezige "gedenken". Daarom zongen de oude Christenen bij het avondmaal "Sursum corda" d.w.z. de harten opwaarts, en nog altijd zingen de mispriesters deze woorden ook, maar zij doen er niet naar.

4e. Volgens de Roomsen moet de hostie aangebeden worden. ¹¹⁰⁾ Zij vallen er voor op de knieën, zetten er zelfs bij 't voorbijgaan hunner gebouwen de hoed voor af, branden er kaarsen voor, houden er processies (optochten) mee en hebben er een aparte feestdag aan gewijd (Heilige Sacramentsdag, de tweede Donderdag na Pinksteren). De kerk moet dit ¹¹¹⁾ als gruwelijke afgoderij veroordelen. Zij doet dit niet om mensen te beledigen. Bedenk ook wel, dat het woord "paaps" oudtijds geen scheldwoord was. Zo noemde men zichzelf: Papales, aanhangers van de paus. Tegenwoordig is het woord "Rooms" gebruikelijker. De Roomsen zien zelf hun afgoderij met een stuk schepping (brood en wijn) niet in. Daarom zeggen we nog, sparerderwijs, dat de mis "in den grònd" Christus' enige offerande verloochent en een gruwelijke afgoderij is. Maar het moet toch zo gezegd. Want niet wat de mensen bedoelen, maar wat Gød bevéélt, beslist. En dan heeft de Heere Jezus ons Zelf geleerd: ¹¹²⁾ "De Heere, uw God, zult gij aanbidden en Hem alleen dienen", Matth. 4:10. En wanneer de Schrift ons de weg wijst bij het zoeken naar Christus, wijst zij ons naar boven, "waar Christus is, zittende ¹¹³⁾ aan de rechterhand Gods", Col. 3:1.

Om te beantwoorden:

- 1) Door hoeveel sacramenten wil God voor ons de belofte des evangelies bevestigen?
- 2) Waarom moeten we dus in vr. 75 zo de nadruk op het woord avondmaal leggen?

Vr. en antw. 75.

- 3) Waarom laat de kerk óók de catechismuszondagen over het avondmaal door haar kinderen leren, hoewel kinderen toch nog geen avondmaal vieren?
- 4) Wat doet het avondmaal als teken?
- 5) Waarom is dit onderwijs zo gemakkelijk te begrijpen?
- 6) Wat heeft de Heere Jezus dan door zijn avondmaalsinstelling willen sterken?
- 7) Welke 2 onzichtbare zaken worden door het avondmaal a.h.w. zichtbaar gemaakt?
- 8) Wat doet het avondmaal als zegel?
- 9) Waarvan verzekert het ons?

Vr, en antw. 76.

- 10) Hoeveel dingen heeft een mens nodig om tot Gods eer te leven?
- 11) Welke zijn die?
- 12) Worden we van deze twee weldaden, die we door Christus ontvangen, alleen maar door het avondmaal onderwezen?
- 13) In welk Schrifthoofdstuk b.v.?
- 14) Gaat het in Joh. 6 al over het avondmaal?
- 15) Waar begint het mee?
- 16) Wat wilden de mensen toen van de Heere Jezus maken?
- 17) Waarom bleef men de Heere achterna lopen?

- 18) De Heere heeft de mensen toen willen duidelijk maken wat het doel van zijn komst was. Wat was dat niet?
- 19) En wat was dat wel?
- 20) Hoe ging de Heere Zichzelf toen noemen?
- 21) Waarom zou Hij Zelf een brood en een drank zijn?
- 22) Hoe wilde de Heere dus nièt nagelopen zijn?
- 23) Hoe wilde Hij wèl aangenomen zijn?
- 24) Dit aannemen van Hem als Zaligmaker noemde de Heere toen "in hem geloven". Maar hoe noemde Hij het nog meer?
- 25) Wat betekent dus de uitdrukking "het gekruisigde lichaam van Christus eten en zijn bloed drinken" in de eerste plaats?
- 26) Betekent ze nog meer?
- 27) Wat betekenen n.l. in datzelfde hoofdstuk de woorden "in Christus blijven"?
- 28) Wie werkt dit geloof in en deze liefde tot Christus, waardoor wij in Hem blijven, in onze harten?
- 29) Waartoe heeft de Geest Christus en alle gelovigen gemaakt?
- 30) Waarmee mogen we het geloof, waardoor Christus in ons woont, vergelijken?
- 31) Wanneer mogen de gelovigen alleen zeggen: even zeker als ik brood en beker aanneem en geniet, eet en drink ik Christus' lichaam en bloed?

Vr. en antw. 77.

- 32) Op hoeveel soort van plaatsen wordt in de Schrift met zekerheid over het avondmaal gesproken? En welke zijn die?
- 33) In welke evangeliën wordt de geschiedenis van de inzetting van het avondmaal verhaald?
- 34) Wie is blijkens deze verhalen de insteller van het avondmaal?
- 35) Aan wat voor dis werd het avondmaal ingesteld?
- 36) Waarom behoeven wij thans geen paaslam meer te eten?
- 37) Is het goed bij het avondmaal alleen maar brood te eten en geen wijn te drinken?
- 38) Wanneer men wel persé wil, dat het brood veranderd is in Christus' lichaam, waarin zou dan volgens dezelfde dwaze redenering de beker veranderd zijn?
- 39) Op welke plaatsen spreekt Paulus over het avondmaal?
- 40) In wat voor omgeving woonden de Corinthische Christenen?
- 41) Waarmee was alle vlees in Corinthe in aanraking geweest?
- 42) Hoe redeneerden die Corinthische Christenen, die zulk vlees zonder bezwaar opaten?
- 43) Maar hoe dachten anderen daarover? En wat deden ze dan toch maar?
- 44) Hoe moest men in dezen volgens Paulus handelen?
- 45) Hoe noemde de apostel toen de avondmaalsbeker?
- 46) En hoe noemde hij het brood, dat wij bij het avondmaal breken?
- 47) En wat vormden de avondmaalvierders allen tezamen met elkaar?
- 48) En met wie hebben de afgodendienaars door het offer deel en gemeenschap?
- 49) En welke twee gemeenschappen konden nu niet samengaan?
- 50) Waaraan was het avondmaal bij de eerste Christenen verbonden?
- 51) Waartoe was die gemeenschappelijke maaltijd vooral ook bedoeld?

- 52) Waarover heeft de apostel de kerk van Corinthe moeten bestraffen?
- 53) Wat deden de rijken tegenover de armen?
- 54) Wat bedoelde Paulus met "op onwaardige wijze" eten en drinken?
- 55) Waaraan bezondigde men zich dan?
- 56) Wat moest men dan doen?
- 57) Wat betekende dat: ieder beproeve zichzelf?
- 58) Wat haalde men zich anders door zulk oneerbiedig eten op de hals?
- 59) Welke straf had God nu reeds in de Corinthische kerk gezonden?

Vr. en antw. 78.

- 60) Hoe vatten de Roomsen die woorden des Heeren op: "Dit is mijn lichaam"?
- 61) Wat bedoelen zij met dat woord "transsubstantiatie"?
- 62) Zei de Heere Jezus, dat het brood in zijn lichaam veranderde?
- 63) Wat dan wel?
- 64) En hoe noemt Paulus het brood toch na de dankzegging (welke de Roomsen consecratie noemen)?
- 65) Heeft Luther de dwaling der transsubstantiatie verworpen?
- 66) Maar bij welke andere oude dwaling bleef hij toch?
- 67) Hoe noemt men de Luthersche avondmaalsleer? Waar komt ze op neer?

Vr. en antw. 79.

- 68) Om welke redenen spreekt Christus dan zo eigenaardig: "Dit is mijn lichaam" *en* "Dit is mijn bloed" en waarom verhaalt de Heilige Geest ons dat zo in de Schrift?
- 69) Kunt ge een voorbeeld noemen uit het dagelijks leven, waarbij men aan het teken de naam geeft van datgene wat er door afgebeeld wordt?
- 70) Wat wordt ons voor ogen gesteld door de breking des broods en de vergieting van de wijn?
- 71) Is dat dan heus wel de bedoeling van het avondmaal? Waar blijkt dat uit?
- 72) En is het ook in de Schrift zelf te lezen, dat het avondmaal ons onze gemeenschap met Christus uitbeeldt?
- 73) Wat moest ons tot onze geruststelling eigenlijk genoeg zijn?
- 74) God meende jegens ons allen de belofte des evangelies volkomen ernstig. Wat zal er b.v. geschieden met hen, die haar verwerpen?
- 75) Waarom komt de Heere ons met sacramenten geduldig tegemoet?
- 76) Wat wil Hij ons door die sacramenten waarborgen?
- 77) Waarvan wil Hij ons door onze doop verzekeren?
- 78) Waarvan wil Hij ons door het avondmaal verzekeren?
- 79) Op wie wenst God, dat zijn gelovigen hun volle vertrouwen zullen zetten?
- 80) Wat is uit die Goddelijke begeerte te verklaren?
- 81) Met wat voor bloed had de oude kerk het maar moeten stellen?
- 82) Maar Wiens bloed was nu op Golgotha vergoten?
- 83) Wat was daardoor onder onze verlossing gelegd?
- 84) Wat zei de Heere Jezus kortaf om ons daarvan te overtuigen?
- 85) En wat moesten wij dan met dat brood en die wijn doen?

- 86) Waarvan wilde Hij ons daardoor overtuigen?
- 87) Waardoor wordt alles wat Christus verwierf voor ons?
- 88) Waarvan wilde Christus ons door zijn avondmaal al vaster overtuigen?
- 89) Aan welke twee kunnen wij niet tegelijkertijd deel hebben volgens Paulus in 1 Cor. 10?
- 90) Werden de Corinthiërs met Christus in gemeenschap gezet op een werktuigelijke manier door dat brood en die wijn, zoals de Roomsen beweren? Door wie dan wel en waardoor dan wel, vooraf?
- 91) Wij mogen dus dat brood en die wijn als waarborgen van onze gemeenschap met Christus aannemen. Op welke manier maakt Paulus dat in 1 Cor. 11 duidelijk?

Vr. en antw. 80.

- 92) Waarom zal vr. 80, met antwoord, pas in de 2e uitgave van onze catechismus zijn opgenomen?
- 93) Waarvan is het woord mis afkomstig?
- 94) Wat werd na de heenzending van degenen, die nog geen leden der kerk waren, gevierd?
- 95) Betekent het woord mis bij de Roomsen dan zo iets als bij de kerk des Heeren het avondmaal?
- 96) Is de mis der Roomsen een maaltijd, zoals het avondmaal des Heeren, of iets anders? Wat dan?
- 97) Hoeveel verschilpunten tussen avondmaal en mis noemt de kerk hier op? Welke zijn die?
- 98) Wie wordt volgens de Roomsen bij de mis geofferd?
- 99) Hoe heet Hij dan ook?
- 100) Wat betekent dat woord "hostie"?
- 101) Voor wie zijn de "zielsmissen"?
- 102) Is volgens de Schrift het offer van Christus herhaalbaar?
- 103) Welke offeranden in de Joodse kerk waren dat wel?
- 104) Wie krijgt volgens de Roomsen gemeenschap met Christus' lichaam en bloed?
- 105) Gaat dat heus maar op zo'n machinale manier? Hoe geschiedt dat?
- 106) Door Wie worden wij in geloofsgemeenschap met Christus gezet?
- 107) Waardoor worden wij van deze geloofsgemeenschap met Christus onderwezen?
- 108) Waardoor worden wij in deze geloofsgemeenschap met Christus gesterkt?
- 109) De mis beweert, dat Christus hier op aarde lichamelijk aanwezig is. Maar wat leert de Schrift?
- 110) Wat doen de Roomsen met de hostie?
- 111) Hoe moet de kerk dit veroordelen?
- 112) Wie mogen we volgens onze Heere Jezus Zelf alleen aanbidden?
- 113) Waar moeten wij volgens de Schrift Christus zoeken?

Schriftplaatsen:

Joh. 6:35. En Jezus zeide tot hen: Ik ben het brood des levens; die tot Mij komt, zal geenszins hongeren en die in Mij gelooft, zal nimmermeer dorsten.

Joh. 6:54, 55, 59. Die mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven;

en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Want mijn vlees is waarlijk spijs en mijn bloed is waarlijk drank. Deze dingen zeide Hij (lang vóór de avondmaalsinzetting reeds) in de synagoge, lerende te Kapernaum.

1 Cor. 10: 16, 17. De drinkbeker der dankzegging, die wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood, dat wij breken, is dat niet een gemeenschap des lichaams van Christus? Want één brood is het. zo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen ééns broods deelachtig zijn.

Hebr. 7:27. Dien het niet allen dag nodig was, gelijk den hogepriesters, eerst voor zijn eigen zonden slachtofferen op te offeren, daarna voor de zonden des volks; want dat heeft Hij eenmaal gedaan, als Hij Zichzelf opgeofferd heeft.

Nalezen:

Marc. 14:10-26. Judas had zich bij de overpriesters gemeld met het plan de Heere Jezus, zonder dat het publiek het merkte, in hun handen over te leveren. Hij zocht nu naar een goede gelegenheid, 10, 11. Die zou de Paasavond hem geboden hebben. Want in de laatste tijd was de Heere elke dag vóór donker Jeruzalem uitgegaan. Maar nu zou Hij, op Paasavond, in Jeruzalem zijn. Dan zou het stil zijn in de straten. Iedereen zou gezellig in feestelijke kring verkeren. Maar de Heere Jezus heeft Judas geen kans gegeven om die Paasavond in de war te sturen. Judas kwam niet eens te weten, waar de Heere met zijn discipelen ditmaal Pascha vierden zou. De Heere zond twee discipelen uit, die in de stad een man zouden zien met een waterkruik op z'n hoofd, anders vrouwenwerk, en diè moesten ze maar volgen en bij die man aan huis het Pascha bereiden. De Heere Jezus voorkwam zodoende, dat de overpriesters Hem zouden gevangen nemen in de Paasavond. Dat wilde Hij niet. Want in die avond had Hij nog zoveel te doen. Hij moest daarin vooral nog het avondmaal instellen, ter gedachtenis aan zijn dood. Of de Heere Jezus het avondmaal dus belangrijk vond!

LES 34. [Zondag 30 (vr. en antw. 81 en 82) en Zondag 31.]

In deze les zullen we spreken over de sleutelen des hemelrijks, die Gods Zoon aan zijn kerk op aarde gegeven heeft. Dat zal vooral de inhoud van Z. 31 zijn; over de sleutelen des hemelrijks. Wie straks echter goed oplet, zal zien, dat ¹⁾ het laatste stukje van Z. 30 óók al over dat onderwerp spreekt, over die sleutelen des hemelrijks. In antw. 82 gaat het n.l. reeds over het verbieden van de toegang tot de tafel des Heeren aan ongelovige en goddeloze kerkleden. Dat is dus eigenlijk reeds een onderdeel van de leer aangaande de sleutelen des hemelrijks. Daarom nemen we dat gedeelte van Z. 30 maar bij déze les. Dan is dat meteen een mooie overgang. Aldus: vr. en antw. 81 ²⁾ over het toegaan tot de tafel des Heeren. vr. en antw. 82 ³⁾ over het toeláten tot de tafel des Heeren. En dan wordt bij Z. 31 ⁴⁾ de gehéle zaak van de sleutelen des hemelrijks behandeld.

81e vr. *Wie behoren er aan 's Heeren tafel te komen?*¹

Antw. *Degenen, die zich vanwege hun zonden mishagen en nochtans vertrouwen, dat deze hun om Christus' wille vergeven zijn en dat ook de overblijvende zwakheid met zijn lijden en sterven bedekt is; die ook begeren hoe langer hoe meer hun geloof te sterken en hun leven te beteren. Maar de hypocrieten, — dat wil zeggen: zij², die zich niet met waren harte tot God bekeren — eren en drinken zichzelf een oordeel.*

82e vr. *Zal men ook diegenen tot dit avondmaal laten komen, die zich met hun belijdenis en hun leven als ongelovige en goddeloze mensen aanstellen?*

Antw. *Neen, want zo wordt het verbond Gods ontheiligd en zijn toorn over de ganse gemeente verwekt. Daarom is de Christelijke kerk schuldig, naar de ordening van Christus en zijn apostelen zulken, totdat zij betering huns levens bewijzen, door de sleutelen des hemelrijks uit te sluiten.*

De eerste vraag luidde: "Wie behoren er aan 's Heeren tafel te komen?" De catechismus gaat er dus van uit, dat avondmaal vieren ons gebóden is. Dat is juist. ⁵⁾ De Heere Jezus sprak: ⁶⁾ "Doet dit tot mijn gedachtenis", Luc. 22:19. Aan dit bevel des Heeren mogen wij ons niet onttrekken. Wanneer de kerk des Heeren in dagen van reformatie het weer nauw ging nemen met Gods verbond, keerde zij vooral steeds terug tot getrouwe onderhouding van de dienst der sacramenten, b.v. onder Jozua, Joz. 5, Hiskia en Josia, 2 Kron. 30 en 35; en toen de kerk in ons vaderland zich van haar Roomse verkeerdheden bekeerde, begreep men ook, dat niet alleen de doop, maar eveneens het avondmaal door allen behoorde te worden gebruikt. ⁷⁾ God heeft zijn verbond geschonken aan heel de gemeente, ouders en kinderen, en dus komen de sacramenten, ⁸⁾ omdat zij verzégelingen van dit verbond zijn, ook aan heel de gemeente toe. Onze viering van het avondmaal moet dus minstens evenzeer een feest voor heel de gemeente zijn als oudtijds de viering van het pascha, waarvan de HEERE bevolen had: "De ganse vergadering van Israël zal het doen", Ex. 12:47. Zelfs hadden de kinderen het recht aan de paasdis te vragen wat die maaltijd betekende, 12:26. De Schrift leert, dat thans ook het avondmaal een zaak is, die de ganse gemeente aangaat. ⁹⁾ "Want één brood is het, zo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen ééns broods deelachtig zijn". 1 Cor. 10: 17. Het avondmaal is dus niet maar iets voor enkele vrome mensen in de gemeente. Dat is tegen de mening des Geestes blijkens de Schrift. Zelfs op de kinderen der gemeente wacht een plaats aan de bondsdis krachtens Gods verbond met hun ouders en met hen.

De kerk heeft echter bepaald, dat kinderen nog geen avondmaal moeten vieren. Deze maatregel nam ze, ¹⁰⁾ omdat de apostel in 1 Cor. 11 schreef, dat men het brood en de wijn des avondmaals niet zó maar moest nuttigen alsof het een gewone, alledaagse

¹ Vertaling dezer vraag overgenomen van Dr Wytzes. Latijn: Quibus accedendum est ad mensam Domini? Duits: Welche sollen zu dem Tisch des Herren kommen?

² In de Nederlandse vertaling: "Maar de hypocrieten en die zich niet met waren harte tot God bekeren" heeft het woordje "en" de betekenis van "d.w.z.", blijkens antw. 84, waar het Latijnse "hypocritae" en Duitse "Heuchler" is vertaald door "die zich niet van harte bekeren".

maaltijd was, "maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit de beker. Want wie (zo) eet en drinkt (als gij nu doet), eet en drinkt tot zijn eigen oordeel, als hij het lichaam (des Heeren) niet onderscheidt", 28, 29 (zie hierover bij vr. en ant. 77). Welnu, omdat men van kinderen nog niet kan vergen, dat zij "het lichaam des Heeren onderscheiden" kunnen en "zichzelf beproeven", heeft de kerk haar avondmaalsviering uit eerbied voor Gods sacrament zo geregeld, dat daaraan nog niet deelgenomen wordt door de onvolwassen kerkleden. Weliswaar heeft zij geen uitdrukkelijke leeftijdsgrens gesteld, ¹¹⁾ omdat de één reeds vroeg en de ander pas later door het geloof verstaat en aanneemt wat God hem in de belofte des Verbonds geschonken heeft. Maar misschien is het wel goed op te merken, dat men volgens de Schrift ¹²⁾ tot z'n 20e jaar kind blijft. ¹³⁾ Want toen de gemeente in de woestijn de belofte Gods door ongeloof verwierp, stelde de HEERE de kinderen beneden de 20 jaar daarvoor niet aansprakelijk, Num. 14:29, 31. ¹⁴⁾ Ook is het opmerkelijk, dat God pas van kerkleden boven de 20 jaar, op welke leeftijd men "tot de getelden" overging, een halve sikkel liet heffen als een heoffer voor de tent der getuigenis, Ex. 30:13; 2 Kron. 24:6; Matth. 17:24. Derhalve scheen het de kerk goed toe om weliswaar nimmer te vergeten, dat het avondmaal een maaltijd voor geheel de gemeente is en dat tot deze dis des Verbonds dus ook alle leden der gemeente als erfgenamen des Verbonds geroepen zijn, dus ook reeds de allerkleinste kinderkens. Daarom moet het zaad der gemeente reeds vroeg met die roeping worden bekend gemaakt. Maar met het oog op het bevel van de apostel in 1 Cor. 11 laat de kerk de jeugdige gemeenteleden niet eerder aan de avondmaalsviering deelnemen voor zij omstreeks 20 jaar zijn en voldoende onderwezen zijn in het Woord van God en kunnen verstaan wat avondmaalvieren is, opdat zij bewaard blijven voor een slordig en oneerbiedig aangaan, waarbij het lichaam des Heeren niet wordt ontzien.

Uit wat tot hiertoe gezegd is blijkt meteen, dat de regel nu verder in 't geheel niet aldus luidt: en nu moeten alle volwassen kerkleden zó maar toegaan tot de tafel des Heeren. ¹⁵⁾ Neen, voor ongelovige kerkleden is daar geen plaats. God heeft ons immers zijn sacramenten gegeven om door het gebruik daarvan ons geloof te sterken. Wat zou er echter te sterken zijn, wanneer aan het avondmaal door ongelovigen zou worden deelgenomen? En met de mogelijkheid van ongelovigen temidden van Christus' kerk moet volgens de Schrift toch terdege rekening worden gehouden. ¹⁶⁾ Zij leert ons, dat in de woestijnkerk velen ongelovig zijn geweest tegenover Gods belofte, dat zij zouden ingaan in Kanaän, en dat dezen voor dat ongeloof met de dood zijn gestraft, 1 Cor. 10:5; Hebr. 3:16-19, N.V. ¹⁷⁾ David werd vervolgd door Saul en andere boze kerkleden, ja hij werd verraden door zijn "vriend en vertrouwde", met wie hij "samen vertrouwelijke omgang genoot" en "in het feestgewoel naar Gods huis ging", Ps. 55:14, 15, N.V. ¹⁸⁾ De profeten klagen er over, dat in de kerk hunner dagen de rechtvaardigen door de goddelozen werden verdrukt, Jes. 29:21; 27: 1; Amos 3:12; Hab. 1:4. Aangaande de kerk, temidden van welke onze Heere gearbeid heeft, heeft Hij verklaard, ¹⁹⁾ dat velen toentertijd op de brede weg wandelden, maar weinigen op de smalle weg, die tot het leven leidt, Matth. 7:13; tenslotte is Hij door "de zijnen" zelfs uitgeworpen, Joh. 1:11; Hebr. 13:12. En toen de Hebreeuwse kerk zich voortzette in de apostóliche kerk, bleek ook daar kaf onder het koren te zijn: ²⁰⁾ Ananias en Saffira beledigden de Heilige Geest, Hand. 5:3, Paulus klaagde over "valse apostelen", die "bedrieglijke arbeiders" waren, "zich veranderende in apostelen van Christus", 2 Cor. 11:13, en over "ingekropen valse broeders", Gal. 2:4. Gelijke klachten leest men bij Johannes: over gemeenteleden, die waren heengegaan uit de kerk des Heeren, waar Johannes was, 1 Joh. 2:19; bij Petrus en Judas: over gemeenteleden, die "vlekken in hun liefdemaaltijden" waren; over valse predikers, 2 Petr. 2:1, 13; Jud.: 12.

Natuurlijk zou het niet aangaan hieruit de conclusie te trekken, dat in iédere kerk op iédere plaats ten allen tijde de meeste kerkleden de HEERE niet vrezen. ²¹⁾ Dat ware klakkeloos en tegen de Schrift. Alle tijden zijn niet eender. ²²⁾ Onder Jozua was het in de kerk beter dan onder Mozes, onder de Richteren weer slechter dan onder Jozua. De Heere Jezus heeft in zijn brieven aan de 7 gemeenten van Openb. 2 en 3 in sommige gemeenten menig gebrek gegispt; ²³⁾ Laodicea heeft Hij zelfs zéér ernstig bestraft. Doch

²⁴⁾ Smyrna en Filadelfia trof geen enkel woord van berisping. Maar toch, al moeten we voorzichtig zijn en niet de rechtvaardigen als goddelozen veroordelen, hetgeen den HEERE een gruwel zou zijn, Spr. 17: 15, we moeten wel altoos rekening houden met de mogelijkheid, dat er in Christus' kerk niet alleen zijn, die de HEERE vrezen, maar ook, die Hem niet vrezen. En omdat de gemeenteleden, die de HEERE niet vrezen, ons soms bekend zijn, maar soms onbekend, spreekt de catechismus hier over elk van ²⁵⁾ deze tweeërlei, eigenlijk drieërlei, soort gemeenteleden.

- I. Over de kerkleden, die de HEERE liefhebben en dienen naar zijn Woord en gebod, Ex. 20:6; Joh. 15:10, 14 (het eerste deel van antw. 81);
- II. Over de kerkleden, die de HEERE niet liefhebben en dienen naar zijn Woord en gebod;
 - A. van wie dit niet bekend is (het tweede deel van antw. 81);
 - B. van wie dit wel bekend is (vr. en antw. 82).

I. Reeds de gemeente van het O.T. wist wel, dat men zó maar niet mocht naderen tot de heiligheden Gods. ²⁶⁾ Op de vraag, waarmee Ps. 15 begon: "HEERE, wie zal verkeren in uw tent, wie zal wonen op de berg uwer heiligheid?" volgde dit antwoord: "Die oprecht wandelt en gerechtigheid werkt en die met zijn hart de waarheid spreekt, enz.". Israëel kon het weten: "De HEERE heeft de rechtvaardigen lief", Ps. 146:8, maar wanneer men Gods verbond overtrad door zich om de 10 wóórden van dat verbond (Z. 2, vr. 4) niet te bekommeren, ook al deed men soms nog zo vroom, dan vertoornde de HEERE Zich daarover, ja, de HEERE walgde van zulke onwaarachtige vroomheid, Jes. 1:12, 13; Jer. 7:21-23. "Maar tot de goddeloze (in Israëel) zegt God: Wat hebt gij mijn inzettingen op te tellen en neemt mijn verbond in uw mond?", Ps. 50:16, N.V. Juist om die verbondsverlating (vaak onder vrome schijn) heeft God zijn oude kerk met de ballingschap gestraft, 1 Kon. 14:15, 16; 2 Kon. 17:1-23. Men had Gods heiligheden zó weinig ontzien, dat men ²⁷⁾ zelfs "vreemdelingen" en "onbesnedenen van hart en van vlees" tot het heiligdom des HEEREN had toegelaten. Daarom liet God aan Ezechiël in een gezicht een geheel vernieuwde tempel zien en beval Hij, dat zo iets nooit meer mocht gebeuren, Ez. 44. Deze regel geldt thans nog voor ons ten opzichte van de dis des Verbonds, het avondmaal. Paulus schreef: "De drinkbeker der dankzegging, die wij dankzeggende zegenen, is die niet een gemeenschap des bloeds van Christus? Het brood, dat wij breken, is dat niet een gemeenschap des lichaams van Christus?" Welnu, zouden wij, avondmaalvierders, dan gemeenschap mogen hebben met afgodenoffers? Dat zou gemeenschap met de duivelen zijn. "En ik wil niet, dat gij met de duivelen gemeenschap hebt. Gij kunt de drinkbeker des Heeren niet drinken en de drinkbeker der duivelen. Gij kunt niet deelachtig zijn aan de tafel des Heeren en aan de tafel der duivelen", 1 Cor. 10: 16, 20, 21. We leren hieruit, dat thans avondmaal en onheiligheid ook tot elkaar in volstrekte tegenstelling staan. Toen in de gemeente van Corinthe onheilig met het avondmaal werd omgegaan, heeft de HEERE dat bezocht ²⁸⁾ met ziekten en sterfgevallen, 1 Cor. 11:30, N.V. Paulus wees daar op en waarschuwde: "Zo dan, wie onwaardiglijk dit brood eet of de drinkbeker des Heeren drinkt, die zal schuldig zijn aan het lichaam en bloed des Heeren. Maar de mens beproeve zichzelf en ete also van het brood en drinke van de drinkbeker. Want die onwaardiglijk eet en drinkt, die eet en drinkt zichzelf een oordeel, niet onderscheidende het lichaam des Heeren", 1 Cor. 11:27-29, St. V.

Toch moet men aan deze woorden van Paulus (n.l. "zichzelf beproeven" en "onwaardiglijk") geen verkeerde betekenis hechten. De apostel bedoelde met die eis van zelfbeproeving niet, dat men te Corinthe zich voor elke ²⁹⁾ avondmaalsviering moest afvragen of men wel tot de gemeente van Christus behoorde; of men daar wel lid van was. Neen, dat was immers zo. Zelfs bedoelde hij niet, dat men zich telkens zou afvragen of men nu van Christus' kerk wel heus een gelóvig lid was en dus wel avondmaal zou vieren. ³⁰⁾ Dát was ook niet in geding, want in 1 Cor. 11 spreekt de

apostel niet over de vraag of men, maar hoe men zou aangaan; op welke manier. ³¹⁾ Men moet er immers goed op letten, dat het woord "onwaardiglijk" van onze St. V. geen bijvoeglijk naamwoord, maar een bijwoord is en betekent, zoals ook uit de N.V. blijkt, op waardige manier, op waardige wijze, d.w.z. niet in onderlinge verdeeldheid en niet hoogmoedig en zodoende zonder de rechte eerbied jegens Christus' eigen lichaam, waarvan brood en wijn de tekenen en zegelen waren.

Derhalve moet men voor dat woord "onwaardiglijk" van 1 Cor. 11 geen verkeerde vrees hebben, alsof de apostel ons daardoor leren zou, dat we pas aan het avondmaal mogen gaan, wanneer we vooraf bij onszelf zoveel heiligheid des harten hebben aangetroffen, dat we tot de conclusie komen: nu vind ik mezelf wel het avondmaal des Heeren waardig. Dat zou juist niet de goede manier zijn om naar het avondmaal te gaan. ³²⁾ Want de apostel zet in 1 Cor. 11 stellig niet zonder reden voorop, dat de Heere Jezus het avondmaal inzette "in de nacht, in welke Hij verraden werd", vs. 23, dus toen Hij Zich overgaf om de grote toorn Gods, die op ons lag, aan het vloekhout geheel te verzoenen, zodat er voor ons niets tot onze zaligheid te doen overbleef dan in zijn werk te rusten. Zouden wij dan naar het avondmaal mogen gaan met enig gevoel van waardigheid op grond van iets godsdienstigs, dat we bij onszelf aantreffen? Het gaat juist andersom. Wanneer wij ons neerzetten aan de avondmaalstafel en daar door de knechten van Christus namens Hem horen zeggen: "Neemt, eet en drinkt" en dat bleke brood en die rode wijn zien, dan worden we er menigmaal door ontroerd. ³³⁾ We schamen ons er voor, dat onze grote schuld dit bitter lijden van Gods Zoon nodig maakte en dat de macht van die zonde zelfs nu nog niet gans en al uit ons leven weg is. We zijn toch zeker niet beter dan Paulus? Nu, wanneer Paulus naar zichzelf keek, had hij in zichzelf in 't geheel geen behagen (zoals iemand, die zichzelf in de spiegel gadeslaat en zichzelf erg knap vindt). Paulus zag dan zijn vroegere zonden als vrome kerkvervolger. ³⁴⁾ Hij zei dan niet luchtigjes: Dat is vergeven en vergeten, maar droeg er nog leed om, Gal. 1:13, 14; Filipp. 3:6; 1 Tim. 1:13. ³⁵⁾ En van z'n tegenwóórdige zonden maakte hij zich evenmin gemakkelijk af door te zeggen: Dat is m'n oude mens nu eenmaal. Nee, hij erkende in Rom. 7, dat hij telkens weer het kwade deed, in plaats van z'n goede voornemens uit te voeren en hij vond zichzelf daarom maar een ellendig mens.

Toch heeft de Heilige Geest deze erkenning van z'n zonde en ellendigheid door Paulus niet laten opschrijven om ons wanhopig te maken. ³⁶⁾ Dat zou immers weinig in overeenstemmig geweest zijn met de overige Schrift, die ons leert, dat God een gebroken en verslagen hart niet zal verachten, Ps. 51:19. De Heere Jezus heeft ons dat Zelf laten zien in de gelijkenissen van de verloren zoon en de tollenaar, Luc. 15:21; 18:13. Paulus zelf was ook in 't geheel niet wanhopig, want, hoewel hij vroeger "een godslasteraar en vervolger" was, was hem "ontferming bewezen" en had hij zelfs een prediker mogen worden van het "getrouwe woord en alle aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren te behouden, onder welke ik een eerste plaats inneem", 1 Tim. 1:15, N.V.

Maar die overgebleven zwakheid dan, die zonden en velerlei ellendigheden dan, die nog bij Paulus waren te vinden? Mocht dat dan? Neen, want God vertoort Zich schrikkelijk beide over onze aangeboren en werkelijke zonden en straft ze met de verdoemenis (zie Z.4). Daarom erkende Paulus wel, dat hij maar een ellendig mens was en dat hij nog maar "in hope zalig" was, 7:24; 8:24. Toch maakte hem ook dat niet wanhopig, want hij bleef belijden, dat er voor hen, die in Christus Jezus zijn, ondanks hun zonden en ellendigheden, toch geen verdoemenis is, ³⁷⁾ omdat zij die zonden niet van harte doen, maar tengevolge van de zonde, die nog als een vreemde macht in hen woont, 7: 17, 18, zodat zij toch "niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest", 8:1. Hun levenskoers, hun doorgaande levensrichting, is toch naar de wil Gods. Paulus twijfelde niet of God, die zijn eigen Zoon voor hem niet gespaard had, zou hem toch ook verder "alle dingen" met Christus schenken, 8:32. Waarom? Christus bleef n.l. zijn Voorbidder, 8:34. ³⁸⁾ De Heere Jezus heeft niet alleen voor ons gearbeid aan het kruis, maar Hij werkt nog dagelijks voor ons in de hemel om door zijn dood en lijden voortdurend onze zonden te bedekken en Hij werkt vanuit de hemel in ons door zijn Geest en Woord en doop en avondmaal.

Hij bewaart onze erfenis in de hemelen en door zijn kracht worden we bewaard om in het geloof te volharden tot de zaligheid, 1 Petr. 1:4, 5. Hiermee heeft ook ³⁹⁾ de apostel Johannes zichzelf en alle andere gelovigen getroost. ⁴⁰⁾ Want, zegt hij, als wij in het licht wandelen (d.w.z. naar de wil des HEEREN leven) en dus gemeenschap met God hebben, zijn we daarin toch nog lang niet volmaakt en blijven we nog voortdurend nodig hebben, dat het bloed van Jezus, zijn Zoon, ons reinigt van alle (elke) zonde, die we nog doen, 1 Joh. 1:7, N.V. Maar dat geschiedt dan ook, ⁴¹⁾ want "wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige; en Hij is een verzoening voor onze zonden", 2:1. In hun strijd tegen de overgebleven zondemacht in hun leven, ondanks hun herhaaldelijk struikelen, bleven dus beide apostelen, Paulus en Johannes, toch steeds goedsmoeds, omdat zij hun vertrouwen bleven stellen op het bloed van hun Heere, die hierboven voor hen bad. Zo spreekt ook de overige Schrift, b.v. ⁴²⁾ de brief aan de Hebreëen, over onze grote Hogepriester, aan Gods rechterhand, die "kan medelijden hebben met onze zwakheden", 4:15. En naar diezelfde Christus op diezelfde plaats — in de hemel — wil de Heilige Geest nu ook het verslagen hart der gelovigen opheffen ⁴³⁾ doormiddel van hun gebruik van het heilig avondmaal.

II. Maar wanneer nu de gemeenteleden, die God wèl vrezen, al mogen zij ondanks hun zonden en gebreken vrijmoedig tot de tafel des Heeren naderen, dit reeds niet anders dan met grote eerbied mogen doen, hoeveel te minder zal het dan aan hen, die God nièt vrezen, geoorloofd zijn ook maar een vinger naar de heilige spijze en drank uit te steken.

A. Hier moeten in de eerste plaats worden genoemd de hypocrieten. Het woord hypocriet betekent ⁴⁴⁾ toneelspeler. Het wordt in antw. 81 door de kerk gebruikt ⁴⁵⁾ ter aanduiding van hen, die wel schijnbaar, maar niet in waarheid de HEERE vrezen, hetzij dat zij dit van zichzelf wèten, hetzij zij het nièt weten. Want lang niet allen, die de HEERE, onze God, met hun eigenwillige vroomheid vermoeien, zien hun zonde ook in. ⁴⁶⁾ De Heere Jezus sprak: "Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Heere, Heere! hebben wij niet in uw naam geprofeteerd en in uw naam duivelen uitgeworpen en in uw naam vele krachten gedaan? En dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend; gaat weg van Mij gij, die de ongerechtigheid werkt", Matth. 7:22, 23. Koning Saul dacht geweldig te ijveren voor de HEERE. ⁴⁷⁾ "Hij had uit het land weggedaan de waarzeggers en de duivelskunstenaars", 1 Sam. 28:3. Zelfs wilde hij de (niet-Joodse) Gibeonieten uitroeien, wat God nooit bevolen had. integendeel, 2 Sam. 21:1. ⁴⁸⁾ Maar telkens bleek zijn eigenwilligheid, ja, zijn goddeloosheid; b.v. toen hij het vee en de koning der Amalekieten spaarde, toen hij de priesters van Nob liet uitmoorden en toen hij in de nacht voor zijn dood de tovenares van Endor bezocht, 1 Sam. 15; 22; 28. Ook ⁴⁹⁾ Jerobeam dacht te Bethel waarlijk de HEERE te eren, die Israël "uit Egypte opgebracht" had, 1 Kon. 12:28. ⁵⁰⁾ Maar zijn eigenwillige vroomheid bereidde de weg voor de brutale afgoderij van Achab, zoals dat nu nog dikwijls gaat: ⁵¹⁾ Vader en Moeder dienen de HEERE heel anders dan Hij het in zijn Woord beveelt, soms schijnbaar veel ernstiger, maar de kinderen verlaten de dienst des HEEREN totaal. In de dagen van Jesaja en Jeremia, vóór de ballingschap, klaagde de HEERE erg over die ongehoorzame godsdienstigheid, ⁵²⁾ Jes. 1; Jer. 7. En we lazen zoëven over zulke schijnvromen ook in de kerk van het N.T., zelfs van "valse apostelen". Paulus heeft gewaarschuwd voor mensen "met een schijn van godsvrucht", maar die de kracht daarvan verloochend hebben, 2 Tim. 3:5, N.V. Men kan zich dus lelijk in sommige kerkleden vergissen. David werd verraden door een vertrouwde vriend, wiens vertrouwelijke omgang "hij genoot, zij gingen samen in het feestgewoel naar Gods huis", Ps. 55:15, N.V. David zag daar eerst niets van. Later ontdekte hij het pas en sprak van de verrader: ⁵³⁾ "Zijn mond is gladder dan boter, maar zijn hart is vol krijg", Ps. 55:22.

De kerk is net als David. Pas later komt zij soms tot de ontdekking wat voor huichelachtige leden zij in haar midden had. Dan kan de kerk op grond van de feiten evenals David over het hart oordelen en zeggen, dat het vals was. Maar tot die ontdekking komt zij lang niet altijd. ⁵⁴⁾ Dan moet zij zich van een uitspraak-op-de-man-af onthouden en alleen in 't algemeen waarschuwen voor het lot van verraders als

Achitofel en Judas en van eigenwillig vromen als Saul en Jerobeam. Want wanneer Paulus reeds de Corinthiërs (aan wie hij het avondmaal overigens in 't geheel niet verbod) verwees naar de oordelen Gods in hun midden, n.l. ziekten en sterfgevallen, omdat zij zich niet eerbiedig jegens de heilige spijze en drank gedragen hadden, hoeveel te zwaarder oordeel zal dan op de dag van Christus neerkomen op allen, die zijn heilige tafel met hun schijnheiligheid hebben bezoedeld.

B. Terwijl de kerk dus de geveinsden, die blijkens de Schrift soms in haar midden kunnen zijn. niet met de vinger kan aanwijzen, kan zij dit wel doen met degenen, van wie openlijk bekend is, dat zij de HEERE niet vrezen. Tot hen mag zij en moet zij spreken: "Gij zijt die man".

De catechismus schijnt hier een scheiding te maken. Hij spreekt immers ten eerste van *ongelovige* gemeenteleden, die van de rechte weg afwijken wat aangaat de belijdenis of leer der kerk; ten tweede van *goddeloze* gemeenteleden, die kenbaar zijn aan hun zondige gedragingen. Het eerste heeft dus meer betrekking op de woorden, het tweede meer op de daden van een mens. Inderdaad is het waar, dat iedereen, die de goede leer der kerk loochent (het gaat hier n.l. niet over zulken, die door onkunde dwalen en die de nadere onderwijzing der kerk gaarne aannemen) 't is waar, dat iedere openbare loochenaar van de leer der kerk nog niet altijd direct door z'n overige levensgedrag aanstoot geeft. Arius werd door het volk zelfs om z'n (monnikachtige) levenswijze vereerd. Onschriftuurlijke vroomheid kan zich vaak zeer aantrekkelijk voordoen. Andererzijds kunnen sommigen, die oneerlijk of onkuis wandelen, het soms zeer ernstig schijnen te menen met de zuivere kerkleer.⁵⁵⁾ Toch zijn zonden inzake de leer en zonden inzake het leven nooit van elkaar te *scheiden*. De catechismus doet dat dan ook niet in vr. 82, maar voegt ze tot één tezamen.⁵⁶⁾ Wie de leer der kerk loochent is immers evengoed ongehoorzaam aan God en zijn Woord als wie b.v. een openbare dronkaard of hoereerder is. Trouwens wie het Woord Gods door het voorstaan en verbreiden van kwade leer ongehoorzaam is, zal ook in z'n overige leven almeer een ongehoorzame blijken. Dat blijft niet uit. Want Gods Geest brengt ons tot en houdt ons bij het ware geloof door zijn Woord. Wie door kwade leer nu dit Woord verlaat, zal vroeg of laat ook door zijn overige levenshouding tonen Gods Woord kwijt te zijn, Jes. 8:20; Rom. 10:16; 2 Thess. 1:8. Leer en leven zijn zó één, dat het ware geloof meermalen "de weg" genoemd wordt. Hand. 9:2; 22:4; 24:14, 22. Leer en leven zijn niet te scheiden.⁵⁷⁾ Men kan de twee delen van Gods verbond (belofte en eis) niet van elkaar losmaken,⁵⁷⁾ want Gods verbond is één. Gods verbond te *houden* betekent en de belofte des Verbonds (dus het Goddelijk evangeliewoord) en de eis des Verbonds (dus de 10 "woorden") te eerbiedigen.

Wanneer nu dit verbond Gods, hetzij meer de belofte, hetzij meer de eis daarvan, openlijk vertreden wordt, mag de kerk niet doen alsof zij niets ziet,⁵⁸⁾ anders maakt zij zich mede schuldig met de zondaars en zal God niet alleen die zondaars, maar ook de gemeente, die voor hun kwaad de ogen sloot, met zijn verbondswraak bezoeken. Toen Achan zich aan het heilige Gods vergrepen had, bezocht de HEERE daarvoor de ganse kerk van die dagen. Zo werkelijk was Achan immers een lid der kerk. En dat terwijl hij zijn zonde nog maar heimelijk had bedreven, hoogstens met medeweten van z'n gezin. Joz. 7; 22:20. Hoeveel te meer zal Gods verbolgenheid over de vergadering komen, wanneer de zonde openlijk bedreven wordt. En hoeveel nog te meer, wanneer de kerk aan zulke openbare zondaars toegang verleent tot de sacramenten.⁵⁹⁾ Om dergelijk kwaad ging Israël in ballingschap, Ez. 44. Oneerbiedigheid jegens zijn sacrament heeft God zelfs in Mozes niet verdragen, maar⁶⁰⁾ bijna met de dood gestraft, Ex. 4:24-26. Toen er onder koning Hiskia een heerlijke terugkeer kwam onder het volk en men het pascha weer vierde, maar sommigen dit deden zonder zich te hebben gereinigd, strafte de HEERE het volk⁶¹⁾ met krankheid. "Doch Hiskia bad voor hen, zeggende: de HEERE, die goed is, make verzoening voor die, die zijn ganse hart gericht heeft om God de HEERE, de God zijner vaders, te zoeken, hoewel niet naar de reinigheid des heilighdoms. En de HEERE verhoorde Hiskia en heelde het volk", 2 Kron. 30: 18-20. In Corinthe geschiedde iets dergelijks, 1 Cor. 11. Hoeveel te erger zal dan niet Gods toorn over zijn

gemeente worden gaande gemaakt, wanneer zij de openbare zondaars in haar midden niet alleen stil met rust laat, maar hun zelfs toegang verleent tot de sacramenten, ook dus tot het avondmaal, waarin wij oefenen de heerlijke gedachtenis aan de bittere dood van Gods lieve Zoon Jezus Christus, aan Wie de zonde zo smadelijk is gestraft. En nu zouden *wij* die zonde *openlijk dulden*? Ja, nu zouden wij haar een plaats geven aan de tafel des Heeren Jezus Christus? Alsof onze Heiland het zou houden met ongelovigen en goddelozen, met publieke verbondsbrekers?

Daarom mag de kerk niet nalaten tegenover zulke openbare zondaars gebruik te maken van de opdracht haar door Christus verstrekt, d.w.z. van de macht der sleutelen.

Over deze sleutelen des hemelrijks wordt in de nu volgende Z. 31 gesproken. ⁶²⁾ Aldus:

in vr. en antw. 83 wordt beleden, dat er twee sleutelen zijn, n.l. Woord en Discipline;

in vr. en antw. 84 wordt beleden, wat de eerste sleutel, het Woord, doet;

in vr. en antw. 85 wordt beleden, wat de tweede sleutel, de Discipline, doet.

83e vr. *Wat zijn de sleutelen des hemelrijks?*

Antw. *De verkondiging van het heilig evangelie en de kerkelijke discipline, waardoor de hemel voor de gelovigen opengedaan en voor de ongelovigen toegesloten wordt.*¹

Wie duidelijk wil zien wat we hier mogen verstaan onder het woord "hemelrijk", kan dat leren ⁶³⁾ uit de geschiedenis van de hoofdmans te Kapernaum, die tot de Heere Jezus kwam met de bede: "Heere, mijn knecht ligt thuis verlamd, met hevige pijn!" De Heere antwoordde hem: "Zal Ik hem komen genezen?" Maar dat vond de hoofdmans veel teveel eer. De Heere moest alleen maar even een bevel geven, dan zou de zieke knecht wel herstellen. "Toen Jezus dit hoorde, verwonderde Hij Zich en zeide tot hen, die Hem volgden: Voorwaar, Ik zeg u, bij niemand in Israël heb Ik een zó groot geloof gevonden!" Die hoofdmans was dus een heiden. Het geloof van deze man was voor de Heere Jezus aanleiding om de volgende voorspelling te doen, over de toekomstige heerlijkheid en de heidenen. ⁶⁴⁾ "Ik zeg u, dat er velen zullen komen van Oost en West (uit de heidenlanden) en zullen aanzitten met Abraham, Izaak en Jacob in het koninkrijk der hemelen." Eigenlijk staat er een woord, dat "aanliggen" betekent. Bij feestmalen werd op divans aangelégen. Verder sprak onze Heiland nog: "Maar de zonen van het koninkrijk (hiermee bedoelde de Heere de Joden) zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis; daar zal het geween zijn en het tandengeknars", Matth. 8:5-13, N.V. Zonder twijfel had de Heere hier met die woorden "koninkrijk der hemelen" het oog op de eeuwige heerlijkheid. Deze wordt in de Schrift wel meer met het beeld van een maaltijd beschreven, Matth. 22:1-14; Openb. 19:9. Hier, in Matth. 8, wordt dat koninkrijk genoemd "het koninkrijk der hemelen", soms heet het alleen maar "koninkrijk", Matth. 25:34, soms "koninkrijk des Vaders", Matth. 13:43; 26:29, soms "koninkrijk Gods", Luc. 13:28, 29, soms "hemels koninkrijk", 2 Tim. 4:18. Zoals de kerk in de woestijn op reis was naar Kanaän om daar te rusten, zo is de kerk ook thans op reis naar de eeuwige rust, Hebr. 4:9. Die rust wordt in Matth. 8 genoemd "het koninkrijk der hemelen". ⁶⁵⁾ De catechismus spreekt in antw. 83 kortweg van "hemel". Zoals God thans volkomen gehoorzaamd wordt in de hemel door zijn heilige engelen, zo zal straks in de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde ook alle ongehoorzaamheid zijn weggedaan. De ongehoorzamen gaan naar de hel, zegt Matth. 8. Maar in het hemels koninkrijk der toekomst zal God volkomen gehoorzaamd worden. Daar zal alleen gerechtigheid wonen, 2 Petr. 3:13.

(Het woord "koninkrijk" kan in de Schrift ook nog wel andere betekenis hebben, maar daarover behoeven we nu nog niet te spreken. Dat komt bij Z. 48, bij de bede "Uw

¹ Vertaling van de Latijnse text. De weergave van "ecclesiastica disciplina" door "Christelijke ban of uitsluiting uit de Christelijke gemeente" kweekt het misverstand als zou de tweede sleutel alleen maar uitsluiten. Voor het woord "hemel", in het antwoord, heeft het Latijn niet "regnum coelorum", maar eenvoudig "coelum".

koninkrijk kome").

Nu spreekt de catechismus verder van de *sleutelen* des hemelrijks. Om dit woord te verstaan gaan we 3 belangrijke Schriftplaatsen bespreken, waarin we zullen lezen, welke bevelen Christus heeft gegeven voor de tijd, waarin Hij niet meer onder ons zou verkeren. Deze Schriftplaatsen zijn te vinden in ⁶⁶⁾ Matth. 16, Matth. 18 en Joh. 20.

1e. *"Ik zal u de sleutels geven van het koninkrijk der hemelen en wat gij op aarde binden zult, zal gebonden zijn in de hemelen en wat gij op aarde ontbinden zult, zal ontbonden zijn in de hemelen"*, Matth. 16: 19, N.V.

We hebben vroeger (bij vr. 39) al gelezen, dat de Joden een totaal verkeerde Messiasverwachting hadden. De Messias zou volgens hen optreden als een groot en machtig koning. Maar een Messias, die leéde en stierf, was voor hen even tegenstrijdig als wanneer wij zouden spreken van een houten glas of van droog water. Daarom heeft de Heere Jezus er aanvankelijk zoveel mogelijk over gezwégen, dat Hij de Messias was. Dat zou maar opschudding geven. Trouwens, wanneer Hij een of ander wonder deed, gaf dat vaak toch al zo'n oploop. Dan werd telkens dat vleselijke Joodse verlangen maar wakker. Toch moest eenmaal de tijd komen, dat de Heere het tot zijn discipelen ronduit uitsprak, dat Hij wel de Messias was, maar dan... een *lijdende* Messias, die straks zelfs sterven zou. Hoe moest dat nu? Om Zich van deze taak ongestoord te kunnen kwijten is de Heere toen met zijn discipelen naar het buitenland gegaan, dus de grens van het Joodse land over. ⁶⁷⁾ In de omgeving van Caesarea Filippi, ⁶⁸⁾ een geheel heidense streek. ⁶⁹⁾ Daar was de Heere Jezus nog onbekend en zou er geen ongewenste volksbeweging ontstaan, wanneer Hij ronduit over zijn Messiasschap sprak.

"Als nu Jezus gekomen was in de delen van Caesarea Filippi", vroeg Hij aan zijn discipelen wat de mensen (de Joden) van Hem zeiden. Zij antwoordden, dat de een Hem hield voor Johannes de Doper, de ander voor Elia, weer een ander hield Hem voor Jeremia of een der profeten. Maar dat Jezus de lang verwachte Messias was, geloofde het volk niet meer. Diè hoop had het Joodse volk blijkbaar opgegeven. Toen sprak de Heere echter tot zijn discipelen: "Maar gij, wie zegt gij, dat Ik ben?" Zouden ook zij de verwachting, dat Jezus de Messias was, hebben opgegeven? Neen. ⁷⁰⁾ Simon Petrus nam het woord. Niet voor niets wordt hij nóg altijd het eerst genoemd, wanneer Christus' discipelen worden opgesomd, 10:2. Ook nu werd hij weer tot iets bijzonders verwaardigd. Hij sprak: "Gij zijt de Messias, de Zoon des levende Gods. En Jezus antwoordende, zeide tot hem: Zalig zijt gij, Simon Bar-Jona! want vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar mijn Vader, die in de hemelen is" (Petrus had dit niet van zichzelf. Want naar zijn aard was Petrus net als de anderen en verwachtte hij een aards koninkrijk voor Jezus. Dat bleek even later wel, toen de Heere over zijn lijden en sterven sprak. Daar mocht volgens Petrus niets van inkomen, vs. 22. Toen was deze zelfde Petrus een satansinstrument. Maar nù préés de Heere hem, om wat *hij* van de Heere gezegd had. En wat zei de Heere op zijn beurt van *hèm*?) ⁷¹⁾ "En Ik zeg tot u, dat *gij* zijt Petrus" (Wanneer Petrus de Heere erkende als de Messias, zou Simon een man zijn, op wie men kon bouwen.) "En op deze Petra (rots) zal Ik mijn gemeente bouwen" (⁷²⁾ Petrus zou in de ekklesia van z'n Messias, dien hij zoëven beleden had, een zeer belangrijke, een fundamentele, plaats innemen. Daarvan lezen we dan ook in het boek Handelingen. Op de Pinksterdag b.v. deed Petrus direct namens allen het woord.) "En de poorten der hel (de macht van graf en dood, waarmee Christus' kerk zou worden vervolgd) zullen haar niet overweldigen."

Ja, de Heere ging nog verder. Niet alleen zou Petrus voor zijn gemeente, die Hij vergeleken had met een huis, gelijk zijn aan een *fundament*, maar ook aan een *deurwachter*. ⁷³⁾ "En Ik zal u geven de sleutelen van het koninkrijk der hemelen; en zo wat gij zult binden (verbieden) op de aarde, zal in de hemelen gebonden (verboden) zijn; en zo wat gij zult ontbinden (toestaan) op de aarde, zal in de hemelen ontbonden (toegestaan) zijn." Petrus kreeg macht om voor de mensen de toegang tot Christus' gemeente hier op aarde en zo tot het koninkrijk der hemelen te openen of te sluiten. Hij zou dus wel een heel andere macht ontvangen dan waarop hij, en ook de andere

discipelen, aanvankelijk had gehoopt. Hij zal alles ook wel niet direct begrepen hebben. Vlak hierop heeft hij de Heere immers nog bedroefd door Hem te willen terughouden van zijn (ware) Messiastaak, vs 22. Maar Christus heeft deze woorden, die nù alleen maar gesproken werden tot Petrus, later nog eens herhaald ⁷⁴⁾ tot al de discipelen en ze daardoor nader verklaard. Daarover thans.

2e. *"Indien uw broeder zondigt, ga heen, bestraf hem onder vier ogen. Indien hij naar u luistert, hebt gij uw broeder gewonnen. Indien hij niet luistert, neem dan nog een of twee met u mede, opdat op het woord van twee getuigen of van drie elke zaak vaststa. Indien hij naar hen niet luistert, zeg het dan aan de gemeente. Indien hij naar de gemeente niet luistert, dan zij hij u als de heiden en tollenaar. Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij op aarde bindt, zal gebonden zijn in de hemel en al wat gij op aarde ontbindt, zal ontbonden zijn in de hemel. Wederom, voorwaar zeg Ik u, dat, als twee van u op aarde iets eenparig zullen begeren, het hun zal ten deel vallen van mijn Vader, die in de hemelen is. Want waar twee of drie vergaderd zijn in mijn naam, daar ben Ik in hun midden"*, Matth. 18:15-20, N.V.

Deze verzen staan wel in Matth. 18, maar uit Marc. 9 blijkt, dat de aanleiding tot de woorden, 'waarmee Matth. 18 begint, is geweest ⁷⁵⁾ een twist onder de discipelen over de vraag, wie van hen straks, als de Heere hier op aarde, in het Joodse land, aan de koningsmacht zou komen, recht had op de voornaamste plaats. Toen heeft de Heere Jezus hen beschaamd door een klein kind te roepen en te zeggen: "Indien gij u niet verandert (bekeert van uw hoogmoed en onderlinge naijver) en wordt gelijk de kinderkens, (die in een kring van grote mensen niet groot doen, maar verlegen en klein) zo zult gij in het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan", Matth. 18:3. Ze zouden straks, als de Heere weg was, wel wat anders te doen hebben dan de grote meneer te spelen en te heersen als vorsten. Dan zou hun de zorg zijn toevertrouwd over Christus' gemeente, ook voor de allergeeringste leden daarvan in mensenoog, 18:6-10. Zij zouden herders moeten zijn. En wat doet een herder? Hij zoekt zelfs het éne verdwaalde schaapje, 12-14.

En toen sprak de Heere de woorden, die in vs 15-20 staan. "Indien uw broeder zondigt" (de St. V. heeft zelfs "indien uw broeder *tegen u* zondigt", dus dat is nòg krasser. ⁷⁶⁾ Dan moeten we niet zeggen: "Laat hij eerst maar bij mij komen, want ik heb gelijk." ⁷⁷⁾ Het gaat helemaal niet om ons gelijk hebben, maar het gaat om die broeder, die op de weg der zonde is geraakt en dus, wanneer hij daarop volhardt, een prooi van het verderf en de satan zal worden) "indien uw broeder zondigt" (hetzij tegen u of niet tegen u) "ga heen, bestraf hem onder vier ogen". (Het is dus ongeoorloofd de zonde van uw broeder direct aan de grote klok te hangen). "Indien hij naar u luistert, hebt gij uw broeder gewonnen". (Want daar gaat het om: de broeder redden uit de greep van zonde en satan. Tegen wie en wat hij misdreven heeft is niet de hoofdzaak). "Indien hij niet luistert, ⁷⁸⁾ neem dan nog een of twee met u mede, opdat op het woord van twee getuigen of van drie elke zaak vaststa". (Want zo was door Mozes bevolen, Deut. 17:6; 19:15). ⁷⁹⁾ "Indien hij naar hen niet luistert, zeg het dan aan de gemeente". (Natuurlijk bedoelde de Heere hiermede niet, dat wij het kwaad van onze broeder huis aan huis, bij elk gemeentelid in het bijzonder, moeten rondzeggen, maar alleen moeten bekendmaken bij hen, die de gemeente regeren en vertegenwoordigen, de oudsten of ouderlingen, Hand. 15:2; Fil. 1:1; 1 Tim. 4:14). "Indien hij naar de gemeente niet luistert, ⁸⁰⁾ dan zij hij u als de heiden en de tollenaar" (Heidenen stonden buiten de voorrechten van Gods verbond met Abraham. En tollenaars eveneens. Wij moeten n.l. ook niet te sympathiek denken over deze laatste mensen, de tollenaars, vanwege 's Heeren gelijkenis van de Farizeër en de tollenaar, Luc. 18:9-14. Tollenaars waren vaak dieven, uitzuigers van de bevolking.) "Voorwaar, Ik zeg u (het woordje "u" staat in het meervoud, dus sprak de Heere ditmaal niet enkel tot Petrus, zoals in Matth. 16, maar tot al de discipelen, ja Hij had blijkens het voorafgaande vers de ganse geméente op het oog) "Voorwaar, Ik zeg u, al wat gij (weer meervoud, dus: al wat gijlieden) op aarde bindt (verbiedt), zal gebonden (verboden) zijn in de hemel en al wat gij op aarde ontbindt (toestaat), zal ontbonden (toegestaan) zijn in de hemel. Wederom zeg Ik u

(bovendien beloof Ik ulieden), dat, als twee van u (dus al is de gemeente nog zo klein) iets eenparig zullen begeren (n.l. in het gebed, en dan niet maar in 't algemeen, doch in verband met het behouden van een broeder of in verband met het tot heiden en tollenaar verklaren van een broeder), het hun zal ten deel vallen van mijn Vader, die in de hemelen is. Want (al is ergens mijn gemeente nog zo klein) waar twee of drie vergaderd zijn in mijn naam (om een broeder te binden of te ontbinden), daar ben Ik in hun midden" (en daar ben Ik feitelijk de Binder en de Ontbinder).

De Heere heeft zijn discipelen dus doen zien, dat hun niet de taak van aardse machthebbers wachtte en dat het in zijn gemeente (of kerk) niet mocht toegaan gelijk in de koninkrijken der wereld. Zij zouden als herders moeten waken over de kudde, ook over elk schaapje apart, ja heel de gemeente zou liefdevolle zorg moeten dragen voor het éne gemeentelid, dat zondigde. Al wees de Heere ook een grens aan. Want in zijn kerk zou ook wel terdege discipline moeten zijn, uitsluiting uit de hemel.

3e. *"Wien gij hun zonden kwijtscheldt, dien zijn ze kwijtgescholden; wien gij ze toerekent, dien zijn ze toegerekend"*, Joh. 20:23, N.V. Deze text vinden we in dat hoofdstuk, hetwelk begint met het verhaal van Christus' opstanding en van zijn verschijning aan Maria Magdalena. Deze vrouw had zeker gedacht, dat de Heere Jezus van nu af altijd bij haar blijven zou. Maar de Heere sprak tot haar: "Houd Mij niet vast", 20:17, N.V. Een dergelijke les kregen op de avond van diezelfde dag ook de apostelen des Heeren. Hij kwam tot hen en staande in hun midden sprak Hij: "Vrede zij ulieden".

⁸¹⁾ Dat was onder de Joden de gewone groet. De Arabieren zeggen vandaag nog tegen elkaar bij 't groeten: "Sjalem eleikem". Zo ongeveer sprak de Heere tot zijn discipelen. Maar toen Hij hun de littekenen in zijn handen en zijde getoond en hun bewezen had, dat Hij waarlijk was opgestaan, zei Hij wéér: "Vrede zij ulieden". Dus toen liet Hij wéér zijn groet horen. Waarom toch? ⁸²⁾ Omdat Hij 't ook hun wilde doen verstaan, evenals 's morgens aan Maria Magdalena, dat Hij niet van plan was bij hen te blijven, maar van hen heen te gaan. Daarom gaf de Heere hun meteen te kennen, dat zijn ledige plaats dan door hen zou moeten worden vervuld. Zij zouden zijn plaatsvervangers zijn. "Gelijk de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u", vs 21. Straks zouden zij des Heeren "apostelen" zijn. Het woord apostel betekent: uitgezondene. Zulk een apostel was de Heere Jezus Zelf ook geweest. Hij was een Apostel, een ⁸³⁾ Uitgezondene, ⁸⁴⁾ van de Vader geweest. En hoe trouw had Hij zijn taak vervuld tot nu toe! Maar nu zouden de discipelen op hun beurt apostelen, uitgezondenen, zijn ⁸⁵⁾ van de Heere Christus. En kregen zij dan ook een taak te doen? Ja. Wat voor een taak? Daarover spreken de volgende verzen: "En als Hij dit gezegd had, blies Hij op hen en zeide tot hen: Ontvangt de Heilige Geest.

Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn ze gehouden", vs 22, 23.

We moeten bij deze verzen vooral niet menen, dat de Heere Jezus op de eerste dag na zijn opstanding reeds de beloofde Heilige Geest heeft uitgestort. Dat heeft Hij pas 50 dagen later gedaan, vanuit de hemel, Hand. 2:1. Neen, 't is hier heel wat anders. Dit blazen van de Heere Jezus op zijn discipelen is slechts ⁸⁶⁾ een zinnebeeldige daad geweest, die ons duidelijk wordt, wanneer we bedenken, dat er in de talen der Schrift slechts één woord is voor onze woorden wind, adem, geblaas en geest (zie bij vr. 51). Een Arabier zou ook deze daad des Heeren weer gemakkelijk begrijpen. Nog tegenwoordig gebeurt het wel, dat een Arabisch godsdienstleraar bij het groeten op zijn leerlingen blaast. Hij wil daarmee dan zeggen: ⁸⁷⁾ gij moet van mij heengaan en hetzelfde leren als ik. Iets, dat hieraan herinnert, vinden we in de geschiedenis van Elia's afscheid van Elisa. Elisa had gevraagd om twee delen van Elia's geest. Hij had daarmee de wens te kennen gegeven straks een opvolger van Elia te mogen zijn. Hij vroeg zelfs Elia's voornaamste opvolger te mogen zijn, want hij had gevraagd om een dubbel deel, het deel van een eerstgeborene. Oudtijds kreeg n.l. de oudste zoon twee kindsdelen. In een gezin van zeven zonen zou de oudste zoon dus twee achtsten gekregen hebben. Zo vroeg Elisa bij 't afscheid van Elia om twee delen van zijn geest, d.w.z. om zijn voornaamste opvolger te mogen zijn.

Op de avond van de dag zijner opstanding, heeft de Heere Jezus dus zijn *afscheid* voorbereid, èn met woorden èn met een zinnebeeldige handeling. Hij kwam zijn discipelen uitdrukkelijk *groeten*. Daarbij blies Hij op hen. En daarbij deed Hij hen verstaan, dat Hij nu wel bij hen terug was, opgestaan van de doden, maar dat ze niet moesten menen, dat Hij hier blééf. Hij ging heen en wees nu zijn *discipelen* aan als zijn opvolgers. Zij zouden er nu op uit moeten. Zij zouden nu het evangelie van Christus' opstanding alom moeten verspreiden. Dat was hun opdracht. Bij de andere evangelisten lezen we, dat de Heere sprak: ⁸⁸⁾ "Gaaf dan heen, onderwijst al de volken, enz.", Matth. 28:19, en: ⁸⁹⁾ "Gaaf heen in de gehele wereld, predikt het evangelie aan alle creaturen. Die geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden; maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden", Marc. 16: 15, 16, zie ook Luc. 24:46-48. Johannes heeft ons hierbij bovendien ⁹⁰⁾ de zinnebeeldige daad van het blazen verhaald. Maar alle vier evangelisten verhalen ons van dezelfde *opdracht*. Johannes vermeldt haar aldus: "Wien gij hun zonden kwijtscheldt, dien zijn ze kwijtgescholden; wien gij ze toerekent, dien zijn ze toegerekend", vs. 23.

Natuurlijk stelde de Heere Jezus zijn apostelen hierdoor niet aan tot machthebbers los van Hèm. Vergelijking met de andere, genoemde, plaatsen bij de andere evangelisten bewijst, dat Hij hun eenvoudig opdroeg het evangelie te gaan prediken "in zijn naam". En ⁹¹⁾ door die evangelieprediking zouden zij op deze aarde grote macht uitoefenen. ⁹²⁾ Degenen, die hun evangelie (van de vergeving der zonden en het eeuwige leven door Christus' gehoorzaamheid) zouden aannemen, zouden zij mogen zaligspreken, maar ⁹³⁾ wie hun evangeliewoord verachtte, zou ook door Christus Zelf worden veracht en verdoemd.

Wanneer we nu alles nog eens kort samenvatten, zien we dit:

- a. Bij het "koninkrijk der hemelen" denken we hier aan de toekomstige heerlijkheid. Wij kunnen hiervoor kortweg het woord *hemel* gebruiken.
- b. Over de *toegang* tot dat koninkrijk wordt beschikt door God en door onze Heere Jezus Christus in de hemel.
- c. Maar Christus heeft zijn apostelen en zijn kerk op aarde tot *medebeschikkings* over die toegang aangesteld.
- d. Voor dat medebeschikken heeft Hij echter *nauwkeurige aanwijzingen* gegeven, die dus zorgvuldig in acht genomen moeten worden. Stel voor, dat de kerk ons de toegang tot de heerlijkheid ontzeggen zou zònder daarbij nauwkeurig de bevelen van Christus (die wij alleen kennen uit zijn Woord) in acht te nemen, dan behoeven we daarvoor in 't geheel niet te schrikken; anders wel. Luther wierp de pauselijke banbul in het vuur. Dat was erger voor de paus dan voor Luther.
- e. Deze beschikkingsmacht heeft onze Heere Jezus Christus aangeduid met de uitdrukking *sleutelen des hemelrijks*.

Deze sleutelen, welke Christus aan Petrus en de andere apostelen en aan zijn kerk gegeven heeft, worden nu ⁹⁴⁾ in tweeën onderscheiden, n.l. ⁹⁵⁾ het evangelie en de discipline.

84e vr. *Hoe wordt het hemelrijk door de prediking van het heilige evangelie geopend en toegesloten?*

Antw. *Dat geschiedt, wanneer op bevel van Christus aan de gelovigen allen tezamen en afzonderlijk, verkondigd en openlijk te kennen gegeven wordt, dat hun zonden waarlijk om Christus' wil door God vergeven zijn, zo vaak zij de belofte van het evangelie met een waar geloof aannemen. Daarentegen wordt aan alle ongelovigen en huichelaars verkondigd, dat Gods toorn en de eeuwige verdoemenis op hen blijft liggen, zolang zij zich niet bekeren. Naar dit getuigenis van het evangelie wil God in dit en het*

*toekomstige leven oordelen.*¹

Toen we zoëven, bij vr. en antw. 83, een gedeelte van Matth. 8 lazen om te zien wat de Heere Jezus daar bedoelde met de woorden "koninkrijk der hemelen", trof het onze aandacht, dat de Heere terzelfder tijd sprak: "Maar de zonen van het koninkrijk zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis", vs 12, N.V. Met die "*zonen* van het koninkrijk" of, zoals onze St. V. het uitdrukt, die "*kinderen* des koninkrijks" had onze Heiland het oog op zijn volk. Vele Joden zouden de toekomstige heerlijkheid niet beërven. Maar hoe kon dat nu? Was dat koninkrijk hun dan niet door God beloofd? Hoe kon het hun dan toch nog ontgaan?

Inderdaad was het koninkrijk hun wel terdege beloofd. Dat was juist de reden, waarom de Heere Jezus hun de schone titel van "kinderen des koninkrijks" gaf. We moeten die titel goed begrijpen. Dergelijke benamingen komen we wel meer tegen in de Schrift.⁹⁶⁾ Zo noemde b.v. Abraham zijn knecht Eliëzer: "zoon mijns huizes", d.w.z. onderhorige, huisslaaf, Gen. 15:2; Jacob noemde zijn jongste zoon: Benjamin, zoon der rechterhand, d.w.z. gelukskind, 35:18; de weergekeerde ballingen worden *zonen* der gevangenis genoemd, Ezra 4:1; de naam Barnabas wordt verklaard als zoon der vertroosting, d.w.z. vertrooster, Hand. 4:35. Met die woorden "kind van" of "zoon van" behoeft helemaal niet op kleine kinderkens gedoeld te worden, evenmin als wanneer wij het hebben over een buitenkind, een kind van z'n tijd of een kind des doods. Men kan zo immers spreken zelfs over mensen van 60, 70 jaar.⁹⁷⁾ Die woorden "kind van" dienen niet om een zekere leeftijd aan te duiden, maar een zekere *verhouding*, waarin zo'n persoon tot iets (gevangenis of huis of geluk of dood of iets anders) staat. Welnu, een bepaalde verhouding lag er ook tussen de *Israëlieten*, in wier midden de Heere Jezus arbeidde, en *het koninkrijk der hemelen*.⁹⁸⁾ God had dit koninkrijk n.l. beloofd aan hun vader Abraham, Rom. 4:13, en hiervan waren zij nu medeërfgenen, 9:4, in tegenstelling met de heidenen, Ef. 2:12. De HEERE had die *Israëlieten* en dat *koninkrijk der hemelen* aan elkaar verbonden door Zijn *Woord*. De HEERE had Zich met zijn *Woord* aan Abraham en zijn zaad verbonden. Hij zou dat *Woord* ook zeker nakomen. God gaf als onderpand zelfs de besnijdenis, Gen. 17. Alleen maar — ⁹⁹⁾ wie die belofte Gods verachtte, en dat verbond van God verbrak, zou niet ingaan in dat beloofde hemelrijk, maar ¹⁰⁰⁾ in plaats van deze zegen, de wraak van Gods verbond ondervinden in de hel.

Lees nu, hoe dat *Woord* van God nu eens zegen, dan weer vloek te weeg bracht. Niet, dat Gods *Woord* een *Woord* van vloek is naar zijn aard.¹⁰¹⁾ Het is van begin tot eind een evangeliewoord. Het woord evangelie betekent blijde boodschap. Zelfs wanneer zijn *Woord* ons voor de verdoemenis waarschuwt, wil God, dat wij niet met de goddeloze wereld zullen omkomen. Het *Woord* Gods is in zijn aard goed en liefelijk en wil niemand kwaad doen. Tenzij ge er tegen zondigt. Dan slaat het u dood. Evenals ¹⁰²⁾ de electriciteitsleiding in onze woningen. Die is daarin ook aangebracht met het doel om ons tot verlichting en verwarming te strekken. Maar wanneer men er tegen "zondigt", slaat zij ons dood. Doch dat was niet de bedoeling bij de aanleg, maar komt door onze eigen schuld.

Zo had God ook zijn belofte, dat de *Israëlieten* uit de woestijn Kanaän zouden binnentrekken,¹⁰³⁾ eerlijk gemeend, want God is waarachtig, Hij liegt niet, Num. 23:19, God heeft nooit berouw van zijn belofte, 1 Sam. 15:29; Rom. 3:4; 11:29. Maar in het merendeel der *Israëlieten* in de woestijn had God geen welgevallen,¹⁰⁴⁾ omdat zij zijn belofte door ongeloof verwierpen, Num. 13, 14; 1 Cor. 10:5; Ps. 95:11; Hebr. 3:18, 19, 4:2. Aan hem, die de belofte verwerpt, ontgaat het beloofde.

Zo heeft Mozes ook in de naam des HEEREN aan Israël ¹⁰⁵⁾ de zegen en de vloek voorgesteld, met het oog op hun toekomstige wonen in het beloofde land, Lev. 26; Deut. 10: 10-11; 32; 28-30.¹⁰⁶⁾ Evenwel heeft Israël telkens en telkens het *Woord* van Gods knechten, en daarin de HEERE Zelf, verworpen, totdat Gods geduld op was en Hij het

¹ Deze vr. en antw. 84 zijn overgenomen van Dr Wytzes, evenals antw. 85, waarin ik alleen de 2 laatste keren, dat Dr W. "ecclesia" door "gemeente" vertaalde, ook maar het woord "kerk" gebruikte en de woorden "mensen, die" verving door "zij, die" (ii qui).

strafte met ballingschap, 2 Kon. 17:7-23. hoe graag Hij het anders gewild had en ¹⁰⁷⁾ hen in Kanaän had willen zégenen, Ps. 81:14.

Eindelijk kwam Gods Zoon Zelf op aarde en hoe vond Hij zijn kerk? ¹⁰⁸⁾ Het gewone volk was door z'n leidslieden dom gehouden. Gods Woord was immers iets voor de geleerde mensen, "maar deze schare, die de Wet niet weet, is vervloekt", dachten de Farizeën. Joh. 7:49. ¹⁰⁹⁾ De rabbijnen hadden het druk met het inprenten en naspeuren van wat hun "ouden" (beroemde rabbi's van vroeger) gezegd hadden en legden die leringen en geboden (van mensen) aan de schare op als Gods Woord, zodat het arme volk "vermoeid en belast" raakte van al die eigenwillige godsdienst der "theologen". Want al durfden zij zich nota bene Wetgeleerden en Schriftgeleerden noemen, ze hielden zich niet bezig met de Wet en de Schrift, met Gods Woord, maar met de "ouden", de "vaderen" en hun menselijke inzettingen en geboden, Matth. 11:28; 15: 1-23; 23:9; Gal. 1:14. De Heere Jezus toornde er voortdurend tegen. Hij sprak o.a. ¹¹⁰⁾ "Wee u, gij Wetgeleerden! want gij hebt *de sleutel der kennis* weggenomen; gijzelf zijt niet ingegaan en die ingingen (de mensen waren immers a.h.w. op weg om het koninkrijk in te gaan, want zij luisterden naar Johannes de Doper en de Heere Jezus) die hebt gij verhinderd (door de mensen van de Heere Jezus afkerig te maken, Marc. 3:22)", Luc. 11:52; Matth. 23:13. Zo heeft de kerkelijke leiding in Christus' dagen onze Heere tegengewerkt, ondanks zijn allerlieftelijkste optreden (denk aan zijn krankengenezingen, enz.) en ondanks zijn allerlieftelijkste beloften, b.v. deze: "Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: die mijn Woord hoort en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven en komt niet in de verdoemenis, maar is uit de dood overgegaan in het leven" en ondanks zijn allervreselijkste bedreigingen, b.v. deze: "Die Mij verwerpt en mijn woorden niet onvangt, heeft, die hem oordeelt; het Woord, dat Ik gesproken heb, dat zal hem oordelen ten laatste dage", Joh. 5:24; 12:48.

Toen heeft Gods Zoon Zelf zijn predikers uitgezonden, eerst nog alleen maar onder Israël. Hij sprak: "Wie u hoort, die hoort Mij; ¹¹¹⁾ en wie u verwerpt, die verwerpt Mij; en wie Mij verwerpt, die verwerpt Degene, die Mij gezonden heeft", Luc. 10:16. Maar toen Hij al zijn lijden en gehoorzaamheid op aarde volbracht had, zond Hij zijn apostelen de wijde wêrld in, wederom sprekende: "Gelijkerwijs Mij de Vader gezonden heeft, zend Ik ook ulieden" en gaf hun opdracht om door de prediking van zijn Woord de weldaad van de vergeving der zonden alom uit te reiken. Hoewel Hij, (evenals Hij vroeger, toen Hij hen alleen nog maar onder Israël uitzond, zijn discipelen geboden had, dat zij tegen hen, die hun boodschap niet aannamen, het stof van hun voeten zouden schudden "hun tot een getuigenis") ook nu sprak: ¹¹²⁾ "Maar die nièt geloofd zal hebben (in uw prediking), zal verdoemd worden", Marc. 6:11; 16: 16; Joh. 20:21-23.

Met deze opdracht (om dus met *de sleutel des Woords* voor allen, die hun prediking aannamen, het koninkrijk der hemelen te openen, maar het voor de ongehoorzamen te sluiten), zijn 's Heeren apostelen toen de landen ingetrokken en zij hebben haar trouw vervuld. Zowel a) over dat "openen" als b) over dat "sluiten" staat zeer veel in de Schrift te lezen.

a) Zo heeft de apostel Paulus b.v. aan de gemeente te Rome geschreven, dat hij van plan was zo spoedig mogelijk ook in de grote hoofdstad der heidense wereld het evangelie te komen prediken. Het was immers net iets voor Rome, zo'n stad, waarin zeer veel Joden, maar nog veel meer heidenen woonden. Want het evangelie was éérst wel alleen maar aan de Joden gegeven, maar nu ook aan de heidenen ("de Grieken"). Want Israëls bijzondere voorrechten waren thans vervallen. Wat God nu zowel van de Jood eiste als van de Griek en wat nu voldoende was zowel voor de Griek (de onbesnedene) als voor de Jood (de besnedene) was: geloof in Jezus Christus. De apostel gebruikte bijna z'n gehele brief om de schoonheid uit te stallen van dat evangelie. Hij schreef, dat God in het evangelie aan de gelovigen laat zien, dat men niet gerechtvaardigd wordt op grond van gerechtigheid door 's mensen werken, maar op grond van gerechtigheid, die Gód verschaft heeft (door het zenden van Christus) en die de onze wordt, wanneer wij in die Christus geloven, 1:17; 3:21-26. En aldus was het evangelie, dat Paulus predikte, zowel voor de gelovige Griek als voor de gelovige Jood

¹¹³⁾ "een kracht Gods tot zaligheid", Rom. 1:16.

In zijn 2e brief aan de Corinthiërs spreekt Paulus even geestdriftig over zijn heerlijk werk. Hij noemt daar zijn werk als prediker ¹¹⁴⁾ "de bediening der verzoening" en schrijft, dat die "bediening" hierin bestaat, "dat God in Christus de wereld met zichzelf verzoenende was, door hun hunne overtredingen niet toe te rekenen en dat Hij ons (apostelen) het woord der verzoening heeft toevertrouwd. Wij (apostelen) zijn dus gezanten van Christus, alsof God door onze mond tot u sprak; in naam van Christus vragen wij u: laat u met God verzoenen. Hem (Christus) die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid (gerechtvaardigden) Gods in Hem", 2 Cor. 5: 19-21.

Hetzelfde rijke en allerlieflijkste evangelie hebben ook de andere apostelen gepredikt. Zo predikte b.v. de schrijver van de brief aan de Hebreërs, dat Christus door tot het einde toe de gehoorzaamheid (die van Hem gevergd werd) te vervullen "voor allen, die Hem gehoorzamen, een oorzaak van eeuwig heil geworden is", 5:9, N.V. En zo predikte, om nog één voorbeeld te noemen, de apostel Johannes, dat er natuurlijk geen gemeenschap was tussen God en hen, die (met hun schijnvrome praatjes) leefden in de duisternis (d.w.z. in de zonden), maar wanneer men in het licht wandelde, zoals Johannes en de andere apostelen, o zeker, dan bleef er voor God telkens nog wel heel wat aan ons te vergeven, maar dat kon dan ook, want dan (anders niet) reinigde het bloed van Jezus, zijn Zoon, ons van iedere nog weer voorkomende zonde, 1 Joh. 1:17,

Wij zagen dus, dat de apostelen allen één en hetzelfde allerlieflijkste evangelie in deze wereld hebben gepredikt: gratis verlossing voor Joden en voor "Grieken"! Met die *sleutel* hebben zij voor ieder, die geloofde, wie hij ook was, Jood of Griek, man of vrouw, de deur des hemels geopend.

Toch konden we uit deze Schriftplaatsen, die we over dat lieflijke evangelie nalazen, meteen ook al leren, dat de gerechtigheid van Christus, en al zijn overige weldaden, natuurlijk niet zómaar aan iederéén, wie ook maar, ten deel viel. De hemeldeur werd niet voor iederéén opengezet. Niet voor de eerste de beste "Griek", die nog nooit van Christus had gehoord. ¹¹⁵⁾ Want, zei Paulus, het geloof is uit het gehoor van het Woord Gods, Rom. 10:17. ¹¹⁶⁾ En evenmin voor huichelachtige Christenen, die het evangelie wel kenden, maar intussen "in de duisternis wandelden", 1 Joh. 1:6, Voor zulken deed de sleutel des evangelies de deur van het hemelrijk natuurlijk niet open. Integendeel. Voor hen sloot de apostolische prediking de deur toe. Dat zal nog duidelijker worden uit het volgende.

b) Dat de prediking van het evangelie voor sommigen ook andere gevolgen kon hebben, had de Heere Jezus Zelf reeds gezegd, toen Hij tot de steden Chorazin, Bethsaïda en Kapernaüm, die zo hoog waren bevoorrecht, omdat de Heere Zelf in haar midden had gepredikt en wonderen gedaan, het ontzettende verwijt richtte: "Wee u, ¹¹⁷⁾ het zal in de dag des oordeels voor goddeloze steden als Sodom, Tyrus en Sidon verdragelijker zijn dan voor u", Matth. 11:20-24; evenzo, toen Hij van de Joodse kerkleiders verklaarde: ¹¹⁸⁾ "Indien Ik niet gekomen ware en tot hen gesproken had, zij hadden geen zonde; maar nu hebben zij geen voorwendsel voor hun zonde"; ook, toen Hij zei, dat ¹¹⁹⁾ het Woord, hetwelk Hij gesproken had, hen zou oordelen ten laatsten dage, Joh. 12:48; 15:22. Welnu, op dezelfde wijze hebben ook de apostelen gepredikt. De apostel Johannes b.v. leert ons niet alleen: "Die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven", ¹²⁰⁾ maar ook dé keerzijde daarvan: "maar die de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem", Joh. 3:36. We zien hier, dat ongeloof jegens het evangelie hetzelfde is als ongehoorzaamheid jegens de Zoon van God en dat de toorn Gods en de eeuwige verdoemenis, die oorspronkelijk op alle mensen rusten, op zulke ongelovigen of ongehoorzamen blijft liggen. Het was dan ook een zinnebeeldige daad van ontzettende betekenis, toen Paulus en Barnabas tegen de Joden in de synagoge te Antiochië in Pisidië, die "het Woord Gods verstieten", ¹²¹⁾ het stof van hun voeten schudden, Hand. 13:46, 51. Daarin gehoorzaamden zij het bevel van Christus, die daarbij gedreigd had: "Voorwaar Ik zeg u: Het zal den lande van Sodom en

Gomorra verdragelijker zijn in de dag des oordeels dan die stad", Matth. 10:14, 15. Ook de apostel Paulus was er vast van overtuigd, dat God straks door Jezus Christus over "de verborgen dingen der mensen" zou oordelen overeenkomstig het evangelie, zoals *hij* dat gepredikt had, Rom. 2:16. Daarom vinden we in zijn brieven keer op keer ernstige waarschuwingen voor ongehoorzaamheid aan zijn prediking. Hij waarschuwde de *Corinthiërs* toch niet terug te vallen tot hun oude heidense verleden van hoererij, afgoderij, overspel, ontucht, enz., waaruit de Geest van God hen gered had. "Of weet gij niet, dat de onrechtvaardigen het koninkrijk Gods niet zullen beërven?", 1 Cor. 6:9. Hij waarschuwde de *Galatiërs* toch niet terug te vallen tot nog erger slavernij dan hun vroegere heidendom, n.l. tot de Judaïstische eigenwillige vroomheid, die een vroomheid zonder (het volledige Middelaarswerk van) Christus was. De apostel wist: 't Is beter nooit van Christus te hebben gehoord, dan wèl van Hem te hebben gehoord, maar Hem te hebben veracht door, zoals die dwaalleraars hadden gedaan, een ander evangelie te schuiven in de plaats van het evangelie zoals Christus en zijn apostelen het bevolen hebben. Daarom schrijft hij vol ontzetting neer: "Was het dan tevergeefs, dat gij zoveel (voorrechten) hebt ondervonden? Ware het slechts tevergeefs", Gal. 3:4, N.V. (Waart ge dan maar heidenen gebleven, dan zou uw straf straks niet des te zwaarder zijn.) Terwijl de apostel met dezelfde waarheid de getrouwe gemeente te *Thessalonica* vertroostte. Ze had zo moeten lijden van haar medeburgers, die waren opgehitst door de ongehoorzame Joden, Hand. 17:5, net als de Christelijke kerken in het Joodse land zelf en net als de Heere Jezus en Paulus zelf, 1 Thess. 2:14, 15. Maar eenmaal zou God hen, en Paulus zelf ook, "verkwikken", wanneer Hij met een vlamvend vuur wraak zou doen "over degenen, die God niet kennen en (d.w.z. namelijk) over degenen, die het evangelie van onze Heere Jezus Christus niet gehoorzaam zijn", 2 Thess. 1:8. Daarom moesten er nu ook geen ongehoorzamen zijn in haar eigen midden, die "ongeregeld wandelden, niet werkende, maar ijdele dingen doende" en die het Woord door Paulus, in zijn brieven geschreven, "niet gehoorzaam" waren. Zulken moesten bestraft worden, 3:11, 14. Ook de schrijver van de brief aan de *Hebreërs*, om dit voorbeeld nog te noemen, heeft zijn eerste lezers ernstig gewaarschuwd. Ze liepen n.l. gevaar, misschien tengevolge van de verdrukking, geen lijdzaamheid (d.w.z. volharding, geduld) te betonen, 10:36. Ze waren verslapt, 12:12. Wilden ze terug naar de ontrouwe Joodse kerk, die Christus buiten de legerplaats geworpen had? 13:13. Maar hoe zou dat goed voor hen kunnen aflopen? Ze moesten maar 's denken aan hun (Joodse) voorouders. Hoe waren die gestraft! Maar hoeveel te meer moesten dan *zij* oppassen, die het evangelie der vervulling hadden mogen ontvangen. "Want indien het woord, door bemiddeling van engelen gesproken (de wet van Mozes, Hand. 7:53), van kracht is gebleken en elke overtreding en ongehoorzaamheid rechtmatige vergelding heeft ontvangen (b.v. in de woestijn), hoe zullen wij dan ontkomen, indien wij geen ernst maken met zulk een heil. dat allereerst verkondigd is door de Heere (Jezus Christus Zelf) en door hen, die het gehoord hebben (de apostelen), op betrouwbare wijze ons is overgeleverd", Hebr. 2:2, 3, N.V. En met nog veel meer andere woorden vermaande de brieveschrijver hen zich toch in acht te nemen voor Gods wraak tegen de verwerpers van zijn Woord en de verlaters van zijn getrouwe kerk, omdat de Heere dan zijn volk (hen) zou (ver)oordelen, 10:30, 39.

Wanneer we nu op dit onderwijs der Schrift eerbiedig letten, stemmen we in met wat de kerk in vr. en antw. 84 zo heerlijk blij en tegelijk zo diep ernstig belijdt over de eerste sleutel.

Ook tot ons is God gekomen met het verbond, dat Hij eens met Abraham sloot. Ook wij zijn thans kinderen des koninkrijks. Ook ons gaf Hij zijn Woord, dat aan een lamp en een licht gelijk is en dat goed en liefelijk is, Ps. 119:105; Luc. 8:11; Hebr. 6:5. En wanneer wij aan dat liefelijke Woord van God ons gehoorzaam onderwerpen en er ons op verlaten gelijk Abraham deed en God erkennen als waarachtig en eerlijk en wij naar dat Woord ons hart richten, dan brengt het ons ook zijn zegen, Gen. 15:6; Ps. 78:8; Joh. 3:33. Zelfs wanneer wij telkens weer struikelen, en dat doen we, maar onze zonden zijn ons leed en we nemen gestadig de toevlucht tot het bloed, de dood, het lijden en de gehoorzaamheid van Christus, dan schenkt God ons om Zijnentwil telkens weer vergiffenis "menigvuldiglijk", "dagelijks", Jes. 55:7; 1 Joh. 1:7, Matth. 6:12. Tot zulken mag

de kerk in navolging van Christus en zijn apostelen zeggen, dat de toegang van het hemels koninkrijk voor hen openstaat. Maar de kerk moet eveneens haar Heere Christus en zijn apostelen navolgen, wanneer sommigen het Woord verstoten door ongeloof of verachten door schijnvroomheid of door ongodvruchtige wandel. Zulke kerkleden, zulke "kinderen des koninkrijks" zullen dan, tenzij ze zich nog bekeren, de deur der toekomstige heerlijkheid gesloten vinden, Matth. 25:1-13; Luc. 13: 25. Dat moet de kerk òòk zeggen.

Zo wordt het hemelrijk ontsloten en gesloten door één en dezelfde prediking van het goede Woord Gods. Evenals Christus Zelf in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken — dat was het doel van zijn komst, Matth. 18:11; 1 Tim. 1:15 — maar Hij voor velen een steen des aanstoots was vanwege hun ongeloof, Luc. 2:34; Rom. 9:32, 33, zo is het werk der kerk, n.l. de prediking van Christus' evangelie, een schone en blijde "bediening der verzoèning", hoewel zij de straf van alle ongehoorzamen verzwaren en hun tot "een reuk des doods ten dode" strekken zal, 2 Cor. 2:16. Eén en dezelfde sleutel (het Woord des evangelies) opent en sluit.

85e vr. *Hoe wordt het hemelrijk door de kerkelijke discipline gesloten en geopend?*

Antw. *Dit geschiedt, wanneer op bevel van Christus zij, die onder de Christennaam onchristelijke leer of leven voeren, eerst herhaalde malen broederlijk vermaand zijn en daarna, als ze met hun dwalingen en zonden niet willen ophouden, bekend gemaakt worden aan de kerk of aan degenen, die door de kerk daartoe zijn aangesteld. Indien zij zich zelfs aan deze vermaning niet storen, dan worden zij door het verbieden der sacramenten door hen uit de Christelijke kerk en door God Zelf uit het rijk van Christus buitengesloten. Zij worden weer als lidmaten van Christus en zijn gemeente aangenomen, wanneer zij waarachtige betering beloven en bewijzen.*

In deze laatste vr. en antw. van Z. 31 wordt gesproken over de tweede sleutel van het hemelrijk, n.l. de kerkelijke discipline. We moeten even op die beide woorden letten, zowel op het woord "discipline" als op het woord "kerkelijke".

In sommige Nederlandse vertalingen van de catechismus, die oorspronkelijk werd opgesteld in het Duits en Latijn, wordt gesproken van "de Christelijke *ban*". ¹²²⁾ Nu is het woord "ban" echter alleen maar te gebruiken voor een gedeelte van hetgeen met deze tweede sleutel geschiedt, n.l. wel voor het uitsluiten, maar niet voor het wederopnemen in de kerk. Beter geschikt zou zijn het woord "tucht", ¹²³⁾ omdat dit, in overeenstemming met z'n oorspronkelijke betekenis (trekken, opvoeden), gebruikt kan worden in dubbele zin. Tucht was oorspronkelijk niet alleen tegenstaan en straffen van het kwade, maar ook, ja eerst, bevorderen van het goede. Maar ¹²⁴⁾ helaas is die *tweevoudige* strekking van het woord tucht zó onbekend geworden en wordt ook het woord tucht tegenwoordig zó uitsluitend gebruikt voor *de bestraffing van het kwade*, dat we het thans evenmin als het woord "ban" kunnen bezigen voor de beide handelingen met de tweede sleutel, n.l. niet alleen sluiten, maar ook openen. Daarom houden we ons maar 't best aan het Latijnse ¹²⁵⁾ woord disciplina. Weliswaar doet dit woord ons ook het èèrst denken ¹²⁶⁾ aan straffen. Dat is echter wel goed, ¹²⁷⁾ want dit staat bij deze tweede sleutel inderdaad voorop. Maar het doet ons daaraan niet uitsluitend denken, want ¹²⁸⁾ door discipline kan men iemand toch ook op ordelijke wijze in rechten en eer herstellen. Bovendien moeten we niet uit het oog verliezen, dat de catechismus deze discipline "kerkelijk" noemt. ¹²⁹⁾ In de kerk mag n.l. geen gebruik gemaakt worden van middelen als gevangenis, geldboete, enz., waarvan de burgerlijke overheden zich bedienen, Matth. 20:25. Waarin de kerkelijke discipline dan wèl bestaat, zal ons blijken, wanneer we nog vèrder zullen nagaan, hoe de apostelen hun bevoegdheid hebben gebruikt, waarvan de Heere sprak met de woorden: "wat gij op aarde binden zult, zal gebonden zijn in de hemelen en wat gij op de aarde ontbinden zult, zal ontbonden zijn in de hemelen". Daarvan hebben zij n.l. niet alleen gebruik gemaakt door eenvoudig het Wóórd te prediken, maar ook door

bevelen te geven, waarmee zij de zondaars bepaald uit de vergadering der kerk buitensloten en soms daarin ook weer opnamen. We spreken eerst over het uitsluiten a) en daarna over het wederom opnemen b).

a) De apostel Paulus had te Thessalonica gepredikt over Christus, die gestorven was, maar ook opgestaan en ten hemel gevaren en die eenmaal op de wolken des hemels zou wederkomen. Daaruit hadden sommigen afgeleid, ¹³⁰⁾ dat die wederkomst des Heeren zeer binnenkort zou plaats hebben (ten onrechte, want van die ure weet niemand) en dat het er dus niet meer toe deed of men al voortging met het gewone dagelijkse werk. Waar was dat nog voor nodig? ¹³¹⁾ Nu had de apostel reeds bij zijn verblijf te Thessalonica deze moedwillig werkelozen meteen al vermaand, 2 Thess. 3:10, en toen hij er later berichten over vernam, had hij hen andermaal vermaand, in zijn eerste brief naar Thessalonica, 1 Thess. 3:11; 5:14. Maar toen dit nog niet hielp, heeft hij deze kerkleden, die zo "ongeregeld wandelden", in zijn tweede brief nogmaals vermaand. "En wij bevelen u, broeders, in de naam van onze Heere Jezus Christus, dat gij u onttrekt (¹³²⁾ d.w.z. dat gij oppast niet al te zeer onder de invloed te komen) van een iegelijk broeder, die ongeregeld wandelt en niet naar de inzetting, die hij van ons (Paulus en zijn metgezellen) ontvangen heeft", 2 Thess. 3:6. De apostel zou n.l. het recht gehad hebben als evangelieprediker ook van het evangelie te leven, maar dit had hij niet gewild. Hij had zelf met zijn handen in zijn nooddrift voorzien. Nu, daar moesten die lediggangers maar een voorbeeld aan nemen. "Want wij horen, dat sommigen onder u ongeregeld wandelen, niet werkende, maar ijdele dingen doende", 3:11. Ze zijn niet druk met hun dagelijks werk, maar zij zijn maar druk met dingen, waarmee wij ons niet druk mogen maken, omdat God ons die verborgen heeft. "Doch den zodanigen bevelen en vermanen wij door onze Heere Jezus Christus, dat zij met stilheid werkende hun eigen brood eten" om niet tot de bedelstaf te geraken of op kosten van de ekklesia te leven, 3:12. Dus de apostel had zeer nadrukkelijk gezegd, (in vs 6 en toen nog 's in vs 12) dat hij hen vermaande met apostolisch gezag, "in de naam van onze Heere Jezus Christus". Dat was al zeer ernstig geweest. Toch had hij nog niet gezegd, dat men zulke kerkleden moest uitsluiten (het "zich onttrekken" van zoëven, in vs 6, betekende nog slechts: zorgt er voor niet onder hun invloed te komen; past voor hen op). Maar als deze zoveelste vermaning in Paulus 2e brief óók niet hielp, dan moest het uit zijn. "Maar indien iemand ons woord, door deze brief geschreven, niet gehoorzaam is, ¹³³⁾ tekent die (signaleert hem; maakt hem bij name bekend) en vermengt U niet met hem (laat alle omgang met hem na), opdat hij beschaamd worde (wanneer hij zich alleen ziet staan tegenover de ganse gemeente). Doch houdt hem niet als een vijand, maar vermaant hem als een broeder", 3:14, 15. Want met deze harde maatregel beoogde de apostel toch een lieflijk doel, n.l. ¹³⁴⁾ het behoud van de zondaar.

Een ander voorbeeld van uitsluiten lezen we in Tit. 3. Terwijl de apostel Paulus in 2 Thess. 3 meer het oog had op afwijking in het leven, waarschuwde hij in Tit. 3 meer ¹³⁵⁾ tegen afwijking in de léér. In de gemeenten op Kreta, waar Titus door Paulus was achtergelaten, waren er blijkbaar, die zich onder invloed hadden laten brengen van de fantasterijen en spitsvondigheden, waaraan de Joodse geleerden zich schuldig maakten. Men staat verbaasd over de dwaasheden, welke deze mensen aan de man brachten, evenals de vroeger meermalen genoemde Gnostieken, en dat onder een schijn van Schriftmatigheid. Ze knoopten die vast aan de verschillende geslachtsregisters, die we in het O.T. aantreffen. Of ze plozen de geboden der wet uit op de manier der Farizeën, zó dat er geen einde kwam aan allerlei eigengemaakte vraagstukken. ¹³⁶⁾ Paulus vond, dat Titus aan zulke onnutte dingen zijn tijd maar niet moest verbeuzelen. "Maar wedersta (betere vertaling: ontwijk) de dwaze vragen en (fantasiën over) geslachtsrekeningen en twistingen en strijdningen over de wet; want zij zijn onnut en ijdel", Tit. 3:9. Titus moest die mensen wel één en andermaal vermanen, maar als dat niet hielp, ¹³⁷⁾ moest hij hen "verwerpen", d.w.z. ¹³⁸⁾ verwijderen uit Gods huis, uitstoten uit de gemeente, zoals men wel eens een slaaf verwijderde uit z'n huis of een vrouw verstiet. De apostel schreef: "Verwerp een ketterse mens na de eerste en tweede vermaning", 3:10. De dwaling, waartegen de apostel zich in Tit. 3 verzette, kwam op andere plaatsen soms wel weer wat anders voor de dag, maar een schijn van Schriftmatigheid, van getrouwheid aan de

"Wet" poogde zij steeds voor zich uit te dragen. Doch in Gal. 6:12 en 13 waarschuwt de apostel: ze doen zich nu wel uiterlijk goed voor, maar ze houden zelf de wet niet. Echte gehoorzaamheid aan het Woord was er immers bij hen niet. Diè was bij de apostel. En in Rom. 16 waarschuwde de apostel tegen hetzelfde soort mensen: "En ik bid u, broeders, neemt acht op *degenen, die tweedracht en ergernissen aanrichten tegen de leer*, die gij van ons ontvangen hebt; en wijkt af van hen", 16:17.

b) Dit waren twee voorbeelden, in 2 Thess. 3 en in Tit. 3, van uitsluiting uit de gemeente. Maar nù zullen we nòg een voorbeeld zien van uitsluiting èn een van wederopneming in de gemeente. We vinden die in Paulus' brieven aan de Corinthiërs.

Corinthe was in de dagen der apostelen een spreekwoordelijk slechte stad. Het stond voor Grieken en Romeinen, die van "uitgaan" hielden, vast, dat men nog nooit echt van het leven genoten had, wanneer men nog nooit een plezierreisje naar Corinthe had gemaakt. Corinthe was een stad, waar drukke handel werd gedreven tussen Oost en West en waar geld werd verdiend. Het was een havenstad. De onkuisheid was er groot.

Maar nu was er toch in de kerk van Corinthe iets gebeurd, waarvan zelfs de heidenen schande spraken. Men moet weten, dat die heidense wereld het heel gewoon vond, wanneer één man méérdere vrouwen had en soms een vrouw van zich wegstuurde. Dan nam eenvoudig een andere man zo'n verstoten vrouw. Maar nu was daar in Corinthe weer eens zo'n vrouw door iemand verstoten. De man hield nog één of meer vrouwen over. Maar wat gebeurde? ¹³⁹⁾ Toen nam een zoon van de man, die de vrouw verstoten had, deze verstoten vrouw tot de zijne aan. Hij huwde dus wel niet met z'n moeder, maar toch met een gewezen vrouw van z'n eigen vader. En daarvan gruwde toch zelfs het toenmalig heidendom. Want dat was bloedschande.

Toen de apostel Paulus het hoorde, vond hij het ook ontzettend. ¹⁴⁰⁾ Maar het ergste vond hij nog, dat de kerk van Corinthe er zich helemaal niet voor schaamde, dat zo iets in haar midden was gebeurd. Ze had die bloedschender niet eens getuchtigd. Ja, ze durfde nog gerust een hoge borst opzetten tegen de apostel Paulus. Want de gemeente van Corinthe was hoogmoedig. Ze verhief zich zeer op haar gaven. De apostel schreef: "Men hoort ganselijk, dat er hoererij onder u is en zodanige hoererij, die ook onder de heidenen niet genoemd wordt, alzo, dat er een zijns vaders huisvrouw heeft. En zijt gij nog opgeblazen (hoogmoedig) en hebt niet veel meer leed gedragen, opdat hij uit het midden van u weggedaan worde, die deze daad begaan heeft?", 1 Cor. 5:1, 2. Helaas was de apostel niet zelf te Corinthe aanwezig. Anders zou hij handelend opgetreden zijn. Nu kon hij alleen "met de geest tegenwoordig" zijn te Corinthe; in gedachten. Maar ¹⁴¹⁾ in gedachten had Paulus dan ook reeds een vergadering met de gemeente van Corinthe belegd. Hij zag het alles gebeuren. Hij zag wie er allemaal waren. Wie allereerst? ¹⁴²⁾ De Heere Jezus Christus. Want Hij is de Heer der kerk en Hij heeft recht op de voorzitterszetel in onze kerkvergaderingen. Maar Paulus zag zichzelf daar ook bij, samen met de gemeente vergaderd, onder leiding van de Heere Jezus. En op die (denkbeeldige) vergadering had Paulus reeds gehandeld ¹⁴³⁾ "in de naam van onze Heere Jezus Christus", op zijn gezag, net of Christus 't Zelf deed. En Paulus had het besluit genomen, dat die man zou worden ¹⁴⁴⁾ "overgegeven aan de satan". ¹⁴⁵⁾ Dat betekent: hij werd door de vergadering verklaard voor een heiden, alle kerkrechten werden hem ontnomen. (Heidenen liggen immers onder de macht van de satan, Matth. 18:17; Hand. 26:18; Ef. 2:2.) En waarom moest dat gebeuren? Om die man nu maar voor eeuwig buiten de kerk te laten omkomen? ¹⁴⁶⁾ Nee, maar juist "tot verderf van het vlèes" van die man. ¹⁴⁷⁾ Opdat zijn onreine hart, zijn zondige vlees, *waaruit die misdaad was voortgekomen*, zou worden gedood en die man zich van z'n zonde zou bekeren en straks niet verloren gaan, maar als een Geestelijk mens behouden worden op de dag van 's Heeren wederkomst, 5:3-5. Daarom moest die zware straf op die man toegepast. Als een geneesmiddel. Niemand zou zich met hem mogen bemoeien, ¹⁴⁸⁾ zodat hij z'n ontzettende vereenzaming goed zou voelen en zou beginnen te kermen: O, nu mag ik niet meer tot de kerk behoren, die naar de hemel gaat! O, laat mij er toch alstublieft weer in, anders ga ik naar de hel!

Was Paulus dan van mening, dat een Christen helemaal niet in aanraking mocht komen met hoereerders, afgodendienaars, dronkaards, enz. enz.? Dat hadden sommige Corinthiërs gedacht, naar aanleiding van een andere brief van de apostel. (Want vóór 1 Cor. heeft Paulus óók al een brief naar Corinthe geschreven, maar die is niet bewaard gebleven, 1 Cor. 5:9). Dat hadden ze echter verkeerd begrepen.¹⁴⁹⁾ Natuurlijk mocht een Christen best zaken doen met een heiden. Dat kon niet anders. "Want anders zoudt gij moeten uit de wereld gaan", 5:10.¹⁵⁰⁾ Maar Paulus had het oog gehad op geméenteleden, die wegens grote zonden uit de kerk gezet waren. Met zulken moest men niet maar gemoedereerd op de oude voet voortleven. Hij schreef: "Maar nu heb ik u geschreven (in die verlorengedane brief), dat gij u niet zult vermengen, (wel te verstaan) indien iemand, een broèder genaamd zijnde, een hoereerder is of een gierigaard of een afgodendienaar of een lasteraar of een dronkaard of een rover; dat gij met zodanig een ook niet zult eten (niet in uw huis nodigen en er niet vriendschappelijk mee omgaan, alsof er niets gebeurd was tussen de Heere Jezus en hem)", 5:11. Neen, de apostel had hun niet geboden met de tucht op te treden tegen de wéreldlingen. Over wéreldlingen had de kerk niet te oordelen.¹⁵¹⁾ "Die buiten (de kerk) zijn, oordeelt God". Maar de kerk had een taak jegens haar leden, die in zulke grote zonden leefden. "Doet gij deze boze uit ulieden weg.", 5:13. Dit laatste haalde de apostel aan uit het O.T. Ook aan Israël had God reeds geboden: afgodendienaars, valse getuigen, echtbrekers, dieven, enz. "zult gij uit het midden van u wegdoen", Deut. 17:7; 19:9; 22:24; 24:7.

Het is ¹⁵²⁾ niet onmogelijk, dat het met die zondaar te Corinthe later nog in orde gekomen is. De apostel heeft later de Corintische kerk nog eens bezocht.¹⁵³⁾ Bij die gelegenheid is hij echter diep beledigd, niet alleen door één bepaalde man, (dezelfde man van 1 Cor. 5?). maar eigenlijk door de gehele gemeente, omdat zij die man de hand boven het hoofd hield. De apostel heeft daarop een ernstige brief naar Corinthe geschreven (die ook niet bewaard gebleven is, zie 2 Cor. 2:3, 4).¹⁵⁴⁾ Door deze brief is er toen een grote verandering ten goede gekomen. De gehele gemeente heeft zich tegen de zondaar gekeerd, 7:11, en hem, ook toen hij berouw gekregen had, zó zwaar gestraft, dat de apostel er op heeft moeten aandringen¹⁵⁵⁾ de man weer in liefde aan te nemen. Dit heeft hij gedaan in 2 Cor. Wanneer de man, op wie Paulus daar het oog heeft, echter nièt dezelfde is als de hoereerder van zoëven, dan is het toch tenminste iemand geweest, die zich aan zware ambtsverachting jegens de apostel had schuldig gemaakt en leren we hier, in 2 Cor., in ieder geval, dat berouwvolle zondaars weer door de kerk moeten worden aangenomen. De apostel schreef: "Doch indien iemand (d.w.z. die man) droefheid veroorzaakt heeft, dan heeft hij niet mij bedroefd (de Corinthiërs moesten nu ook weer niet te veel op Paulus' persoon letten), maar in zekere zin, om mij niet te sterk uit te drukken, u allen. Voor zo iemand is het reeds genoeg, dat het merendeel (van u) hem berispt heeft, zodat gij nu integendeel hem vergiffenis moet schenken en hem vertroosten, opdat hij niet door overmatige droefenis overstelpt worde. Daarom spoor ik u aan te besluiten hem liefde te betonen." De gemeente moest die zondaar nu vergiffenis schenken. Dan zou dat tévens Paúlus' vergiffenis zijn. "Wien gij nu iets vergeeft, dien vergeef ik het ook", 2 Cor. 2:5-8, 10, N.V.

Na deze onderwijzing uit de Schrift kunnen we de volgende vragen beantwoorden.

Waarin *bestaat* de discipline? Antwoord: ¹⁵⁶⁾ Hierin, dat men wordt verwijderd uit of weer opgenomen in de gemeente des Heeren en daardoor uit of in de gemeenschap van Christus, van de sacramenten en van alle Geestelijke zegeningen en weldaden Gods, die Hij aan zijn gemeente belooft en bewijst, zonder welke niemand het hemelrijk beërven zal, Matth. 7:21-23.

Over *wie gaat* de discipline? Antwoord: ¹⁵⁷⁾ Alleen over de kinderen des koninkrijks, over de dragers van de belofte des Verbonds, over de leden der kerk. "Maar die buiten (de kerk) zijn, oordeelt God", 1 Cor. 5:13. 't Zou ons dus niet betamen b.v. te doen gelijk de Wederdopers, die ongodvrezende overheden durfden "te verdoemen".

Gaat de discipline over alle kerkleden, die zondigen? Antwoord: ¹⁵⁸⁾ Alleen over hen, die niet "horen" willen, Matth. 18:6. Maar aan de boetvaardige Corinthiër moest vergiffenis

geschonken, 2 Cor. 2:7. 't Was dus in strijd met de Schrift, wanneer er in de loop der tijden telkens waren, die aan grote zondaars de terugkeer tot de kerk voor goed wilden verbieden, ook al toonden dezen berouw.

Van welke *aard* is de discipline? Antwoord: ¹⁵⁹⁾ Van kerkelijke aard. Vlak tegen de Joods-nationalistische verwachting der discipelen in gaf de Heere Jezus hun ¹⁶⁰⁾ een gans andere taak dan die der burgerlijke overheden (zie wat opgemerkt is bij Matth. 16 en 18). Daarom was het onbetamelijk, dat de Roomse inquisitie de "ketteren" folterde en ter dood liet brengen, hun huizen verbrandde en hun kinderen ontferde. En 't was even ongepast wat de Wederdopers wilden, dat b.v. een man, die "afgesneden" was, door zijn vrouw moest worden verlaten en door zijn kinderen niet meer mocht gehoorzaamd, ja dat men met zo iemand niet mocht varen in een schip, noch rijden op een wagen, noch eten in een herberg. Dan zou het evangelie het ganse leven ontwrichten, in plaats van genezen, Matth. 5:17.

Over welke zonden gaat de discipline? Antwoord: ¹⁶¹⁾ Over zonden van onchristelijke leer of leven, die uiteraard openbaar zijn (b.v. doodslag) of die het gewòrden zijn, omdat de broederlijke vermaningen onder vier ogen en met behulp van anderen niet baatten (zie wat opgemerkt is bij Matth. 18, 2 Thess. 3 en Tit. 3).

Door wiè moet de discipline geoefend? Antwoord: ¹⁶²⁾ door de kerk, die echter ook in dezen geleid en geregeerd wordt door "de gezamenlijke ouderlingen", Matth. 18:17; 1 Tim. 4:14, N.V. Het mag dus niet geschieden door één persoon (een paus). De apostel Paulus zag zichzelf handelen in en met de samenkomst van heel de Corinthische gemeente, 1 Cor. 5 :3, 4.

Tot welk *doel* moet de discipline worden gebruikt? Antwoord: ¹⁶³⁾ Tot tweeërlei doel. Ten eerste om de broeder "te winnen", Matth. 18:15, 2 Thess. 3:15; 2 Cor. 2:7, 8, waarom men haar dan ook wel een remedie (d.w.z. een geneesmiddel) noemt; ten tweede om de gemeente zuiver te houden, 1 Cor. 5:6.

Met welk *gezag*? Antwoord: ¹⁶⁴⁾ "In de naam en de macht van onze Heere Jezus Christus", Matth. 16:19; 18:18, 19; 1 Cor. 5:4. ¹⁶⁵⁾ Christus leert ons, dat het oordeel der binding zowel als dat der ontbinding, door zijn kerk volgens Gods Woord uitgesproken, "voor vast en bondig gehouden wordt door de Heere".

Op welke *wijze* moet de discipline geoefend? Antwoord: ¹⁶⁶⁾ Met voorzichtigheid. De Heere Jezus heeft niet geboden zómaar, met elke zonde, bij de (raad der) gemeente aan te komen, integendeel, Matth. 18. En wannéér tot de discipline wordt overgegaan, moeten er eerst enige vermaningen plaats hebben alvorens men de onboetvaardige uitstoot uit het huis Gods, uit de kerk. Om zoveel mogelijk alle willekeur te voorkomen, hebben de kerken in ons land in de eeuw der grote reformatie, 1500-1600, zelfs vrijwillig afgesproken, dat men niet tot bekendmaking van de *naam* eens zondaars zou overgaan, dan na ingewonnen advies van de kerken in de omtrek. Alvorens de paus Luther in de ban deed, hield zelfs hij nog verscheidene vergaderingen met kardinalen en raadgevers, en in de bul, die hij tegen Luther uitvaardigde, somde hij zorgvuldig 41 "dwalingen" van Luther op. Onze voorouders klaagden er over, dal. de Wederdopers "soo lichtvaardelijk ende onbedachtelijk met den Ban te werke" gingen (b.v. reeds wanneer iemand van de ene Doperse secte met een vrouw uit een andere Doperse secte trouwde). Tenslotte moet de *wederopneming* eveneens voorzichtig plaats hebben, omdat het hart des mensen arglistig is, Jer. 17:9, en het ganse lichaam der kerk er mee gemoeid is, 1 Cor. 5:6.

Wie meer over deze discipline wil weten, b.v. hoe zij nader geregeld is, leze wat de kerk daarvan belijdt in haar "formulier des bans of der afsnijding van de gemeente" en in haar "formulier van wederopneming des afgesnedenen in de gemeente van Christus", te vinden achter in het kerkboek.

Om te beantwoorden:

- 1) Wordt er in de catechismus pas over de sleutelen des hemelrijks gesproken in Z. 31?
- 2) Waarover handelt vr. en antw. 81?
- 3) En waarover vr. en antw. 82?
- 4) En waarover Z. 31?

Vr. en antw. 81 en 82.

- 5) Door Wie is het avondmaalvieren geboden?
- 6) Wat beval Hij?
- 7) Heeft God zijn verbond aan héél de gemeente, oud en jong, geschonken?
- 8) Waarom komen de sacramenten dan óók aan heel de gemeente toe?
- 9) Waaruit blijkt duidelijk, dat de viering van het avondmaal een zaak is, waarbij niet slechts sommigen, maar heel de gemeente betrokken is?
- 10) Waarom laat de kerk haar kinderen toch nog niet tot het avondmaal toe?
- 11) Waarom heeft de kerk geen uitdrukkelijke leeftijdsgrens gesteld?
- 12) Tot hoelang blijft men kind volgens de Schrift?
- 13) Waar blijkt dat?
- 14) Waaruit nog meer?
- 15) Mogen nu verder alle volwassen kerkleden zó maar aan het avondmaal gaan?
- 16) Waren er boze kerkleden in de woestijnkerk? Waarin weigerden ze te geloven?
- 17) Welke boze kerkleden kent ge uit Davids tijd?
- 18) En waarover klagen de profeten?
- 19) Wat verklaarde de Heere Jezus van de kerk zijner dagen?
- 20) Was er ook kaf onder het koren in de apostolische kerk? Kunt ge voorbeelden noemen?
- 21) Mogen we echter zeggen, dat de meeste kerkleden altijd maar kaf zijn?
- 22) Hoe was het in de kerk onder Jozua gesteld?
- 23) Welke gemeente in Kl. Azië is door de Heere Jezus ernstig bestraft?
- 24) Maar welke helemaal niet?
- 25) Over welke drieërlei soort van gemeenteleden wordt in vr. en antw. 81 en 82 gesproken?
- 26) Wist de kerk van het O.T. ook al, dat men niet oneerbiedig tot Gods heiligheden mocht naderen? Met welke vraag begon b.v. Ps. 15 en welk antwoord volgde daarop?
- 27) Wat voor mensen had men zelfs in de tijd voor de ballingschap tot Gods tempel toegelaten?
- 28) Waarmee heeft God het onheilig gedrag der Corinthiërs tegenover het avondmaal gestraft?
- 29) Bedoelde de apostel met zijn eis, dat men "zichzelf beproeve" soms dit, dat men zich vóór het avondmaal telkens zou afvragen, of men wel tot Christus' kerk behoorde?
- 30) Dan soms of men wel een gelóvig lid van haar is?
- 31) Wat is het woord "onwaardiglijk" voor een woord en wat betekent het?
- 32) Moeten we dus wachten met naar het avondmaal te gaan totdat we bij onszelf genoeg waardigheid hebben bevonden? Met welk deel van 1 Cor. 11 zou dat strijden?

- 33) Zitten wij aan het avondmaal onszelf te behagen of eerder te schamen? Waarvoor schamen wij ons?
- 34) Schaamde Paulus zich nog voor zijn vroegere zonden?
- 35) En mishaaide hem ook nog zijn overblijvende zwakheid? Wat voor een mens vond hij zichzelf?
- 36) Maar moeten wij door de erkenning van zoveel kwaads bij ons dan wanhopig worden? Waarom niet?
- 37) Waarom is er volgens Paulus voor hen, die in Christus Jezus zijn, ondanks hun zonden, toch geen verdoemenis?
- 38) Wie bedekt onze overgebleven zwakheid met zijn voorbede voor het aangezicht Gods?
- 39) Welke apostel heeft ons met dezelfde vertroosting verblijd?
- 40) Meent Johannes, dat we Christus' bloed niet meer nodig hebben, wanneer we in het licht wandelen en in gemeenschap met de Heere leven?
- 41) Waardoor ontvangen wij dan geregeld die vergiffenis van onze telkens weerkerende zonden?
- 42) Welke brief spreekt ook zo heerlijk over onze grote Hogepriester, die medelijden met ons heeft, waar wij telkens weer zwak zijn?
- 43) Waarvan, behalve van de prediking des Woords, maakt de Heilige Geest gebruik om onze verslagen harten te verheffen tot Christus in de hemel?
- 44) Wat betekent het woord hypocriet?
- 45) Wat voor mensen worden er in antw. 81 mee aangeduid?
- 46) Uit welk woord van de Heere Jezus blijkt, dat niet alle hypocrieten zich van hun zonde bewust zijn?
- 47) Waardoor dacht koning Saul voor God te moeten ijveren?
- 48) Maar waaruit bleek zijn goddeloze eigenwilligheid?
- 49) Wat dacht Jerobeam?
- 50) Maar tot welk kwaad heeft hij de weg bereid?
- 51) Wanneer zien we dat nu nog gebeuren?
- 52) In welke hoofdstukken lezen we over die schijnvroomheid bij de profeten?
- 53) Wat zei David van die schijnvrome vriend, die een verrader bleek?
- 54) Maar wat moet de kerk doen, nu zij tot die ontdekking maar zelden komt?
- 55) Maakt de catechismus in vr. 82 bepaald een scheiding tussen zonden inzake de leer en zonden inzake het leven?
- 56) Waarom kan dat niet?
- 57) Waarom mag men leer en leven, V/oord en Gebod, belofte en eis des Verbonds niet scheiden?
- 58) Waarom mag de kerk niet haar ogen sluiten, wanneer dit verbond Gods vertreden wordt?
- 59) Met welke straf is volgens Ez. 44 de oude kerk gestraft, omdat zij de bondsbrekers tot de heiligheden Gods toeliet?
- 60) Hoe heeft God de oneerbiedigheid jegens het sacrament gestraft aan Mozes?
- 61) En hoe aan het volk ten tijde van Hizkia?
- 62) Hoe spreekt Z. 31 over de sleutelen des hemelrijks? Welke worden n.l. genoemd in vr. en antw. 83? Welke wordt genoemd in vr. en antw. 84? En welke in vr. en antw. 85?

Vr. en antw. 83.

- 63) Uit welke geschiedenis kunnen we goed leren, wat we hier mogen verstaan onder het woord "hemelrijk"?
- 64) Welke voorspelling deed de Heere Jezus toen over de heidenen en de toekomstende heerlijkheid?
- 65) Hoe wordt dit koninkrijk der hemelen in Z. 31 kortweg genoemd?
- 66) In welke hoofdstukken zijn belangrijke Schriftplaatsen te vinden over de sleutelen des hemelrijks?
- 67) Waar heeft de Heere Jezus met zijn discipelen ronduit over zijn Messiasschap gesproken?
- 68) Wat was dat voor een streek?
- 69) Waarom ging de Heere daar heen?
- 70) Wie van de discipelen heeft de Heere daar als Messias mogen belijden?
- 71) Hoe noemde de Heere Jezus hem toen?
- 72) Wat bedoelde de Heere Jezus met de zinspeling "En op deze Petra zal Ik mijn gemeente bouwen"?
- 73) Met welke woorden maakte de Heere Jezus zijn discipel Petrus zelfs tot een deurwachter in zijn kerk?
- 74) Tot wie heeft Christus deze woorden nog eens herhaald?
- 75) Naar aanleiding waarvan heeft de Heere Jezus de woorden gesproken in Matth. 18 (indien uw broeder tegen u gezondigd heeft)?
- 76) Wanneer onze broeder tegen ons gezondigd heeft, mogen wij dan zeggen: Laat hij eerst maar bij mij komen, want ik heb gelijk?
- 77) Waar gaat het dan om?
- 78) Wat moeten we doen als hij niet naar onze vermaning wil luisteren?
- 79) En wat als hij dan nóg niet luistert?
- 80) En wat als hij ook naar de gemeente niet luistert?
- 81) Wat was de groet "vrede zij ulieden" onder de Joden voor een groet?
- 82) Waarom groette de Heiland zijn discipelen op de dag van zijn opstanding **2 x**?
- 83) Wat betekent het woord apostel?
- 84) Van wie was Christus een uitgezondene?
- 85) Door Wie werden de discipelen uitgezonden?
- 86) Wat was het blazen van Christus op de eerste dag na zijn opstanding voor een daad?
- 87) Wat betekende die daad?
- 88) Hoe wordt de opdracht des Heeren aan zijn discipelen door Matth. 28:19 vermeld?
- 89) En hoe door Mar. 16:15?
- 90) En welke zinnebeeldige dáád des Heeren vermeldt Johannes bovendien?
- 91) Waardoor zouden de apostelen op aarde grote macht uitoefenen?
- 92) Wie zouden zij mogen zaligspreeken?
- 93) Maar wie zou verdoemd worden?
- 94) In hoeveel worden de sleutelen des hemelrijks onderscheiden?

Vr. en antw. 84.

- 95) Hoe worden ze genoemd?

- 96) Komen zulke benamingen als "kinderen des koninkrijks" wel meer voor in de Schrift? Kunt ge enige noemen ?
- 97) Duiden die woorden "kinderen van" een zekere leeftijd aan? Wat dan wel?
- 98) Welke verhouding lag er tussen de Israëlieten en het hemelrijk?
- 99) Maar welke kinderen des koninkrijks zouden niet ingaan in het beloofde hemelrijk?
- 100) Wat zouden zij dan ondervinden?
- 101) Is Gods Woord dan een vloekwoord naar z'n aard?
- 102) Waarmee zoudt ge het kunnen vergelijken?
- 103) Was Gods belofte aan Israël in de woestijn eerlijk gemeend?
- 104) Waarom beërfdten zij dan het beloofde niet?
- 105) Wat heeft Mozes aan Israël voorgesteld alvorens zij het land Kanaän binnengingen?
- 106) Hoe heeft Israël daarop geantwoord?
- 107) Wat had de HEERE liever gewild?
- 108) Hoe vond de Heere Jezus zijn kerk toen Hij op aarde kwam?
- 109) Waren Israëls leidlieden druk met Gods Woord? Waar dan mee?
- 110) Wat verweet de Heere Jezus aan de Wetgeleerden?
- 111) Wie zouden de mensen verwerpen, wanneer zij de prediking der discipelen verwierpen?
- 112) Wat zou er met zulke mensen gebeuren?
- 113) Hoe noemde de apostel Paulus het evangelie zowel voor de gelovige "Griek" als voor de gelovige Jood?
- 114) En hoe noemde Paulus in 2 Cor. 5 zijn werk als evangelieprediker?
- 115) Waarom werd de hemeldeur niet opengezet voor iedereen?
- 116) En werd zij geopend voor de huichelachtige Christenen?
- 117) Welke gevolgen zou de prediking des evangelies volgens de Heere Jezus Zelf hebben voor de steden Chorazin, Bethsaïda en Kapernaum?
- 118) En wat verklaarde de Heere van de Joodse kerkleiders?
- 119) Waardoor zouden zij ten laatsten dage geoordeeld worden?
- 120) De apostel Johannes schreef: "Die in de Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven". Maar wat zou daarvan de keerzijde zijn?
- 121) Welke ontzettende zinnebeeldige daad hebben Paulus en Barnabas gedaan in de synagoge te Antiochië tegen de Joden, die "het Woord Gods verstieten"?

Vr. en antw. 85.

- 122) Waarom is het woord "ban" minder geschikt ter aanduiding van wat met de 2e sleutel geschiedt, n.l. zowel het wederopnemen in als het uitsluiten uit de kerk?
- 123) Waarom zou het woord "tucht" beter geschikt zijn?
- 124) Maar waarom kunnen we het thans toch evenmin goed gebruiken als het woord "ban" ter aanduiding van de gehele 2e sleutel?
- 125) Welk woord gebruikten de opstellers van de catechismus in het Latijn?
- 126) Waaraan doet dit woord thans ook wel het eerst denken?
- 127) Waarom is dat wel goed?
- 128) Maar wat kan door discipline óók gebeuren?
- 129) Waarom wordt deze discipline kerkelijk genoemd?
- 130) Waarom hadden sommige gemeenteleden te Thessalonica hun dagelijkse arbeid

gestaakt?

- 131) Hoe vaak had de apostel hen reeds vermaand?
- 132) Wat bedoelde hij, toen hij in zijn 2e brief schreef, dat men zich aan dezulken moest "onttrekken"?
- 133) En als nu Paulus' zoveelste vermaning, in zijn 2e brief n.l., nòg niet hielp, wat dan?
- 134) Wat beoogde de apostel met die strenge maatregel?
- 135) Waartegen waarschuwde de apostel meer in Tit. 3?
- 136) Moest Titus onophoudelijk met de mensen, die aan Gods Woord allerlei fantastische dwaasheden vastknoopten, blijven twisten?
- 137) En als de vermaningen niet hielpen?
- 138) Wat betekent hier "verwerpen"?
- 139) Welke zonde was er in de kerk van Corinthe gebeurd, waarvan zelfs de heidenen schande spraken?
- 140) Wat vond Paulus het ergste?
- 141) Op welke wijze had Paulus reeds een vergadering te Corinthe belegd?
- 142) Wie zag Paulus daar, in gedachten, allereerst aanwezig?
- 143) Op Wiens gezag had Paulus reeds, in gedachten, gehandeld?
- 144) Aan wie zou die man moeten worden overgegeven?
- 145) Wat betekent dat?
- 146) Was het dan de bedoeling die man voor eeuwig buiten de gemeente van Christus te laten omkomen?
- 147) Wat betekenen de woorden: "tot verderf des vleses"?
- 148) Waarom moest men zich met die man zo min mogelijk bemoeien?
- 149) Mochten de Christenen te Corinthe zich dan van Paulus met geen enkele wereldling inlaten?
- 150) Op wie had Paulus dan het oog gehad met het verbod: "Vermengt u niet met hen"?
- 151) Waarom behoefde de kerk niet te oordelen over wereldlingen?
- 152) Is het met die Corinthische zondaar later nog in orde gekomen?
- 153) Wat is er gebeurd bij een bezoek, dat Paulus later aan Corinthe bracht?
- 154) Waardoor is er verandering gekomen in de houding der gemeente?
- 155) Waarop heeft de apostel moeten aandringen?
- 156) Waarin bestaat de kerkelijke discipline?
- 157) Over wie gaat de discipline?
- 158) Gaat de discipline dan over alle kerkleden, die zondigen?
- 159) Van welke aard is de discipline?
- 160) Kregen de discipelen, naar hun verwachting, net zo'n taak als de overheden der volken?
- 161) Over welke zonden gaat de discipline?
- 162) Door wie moet de discipline geoefend?
- 163) Welk doël moet bij de discipline beoogd?
- 164) Met welk gezag wordt de discipline geoefend?
- 165) Wat betekent dat?
- 166) Op welke wijze moet de discipline geoefend?

Schriftplaatsen:

Matth. 16:18, 19. En Ik zeg u ook, dat gij zijt Petrus en op deze Petra zal Ik mijn gemeente bouwen en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen. En Ik zal u geven de sleutelen van het koninkrijk der hemelen; en zo wat gij zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn; en zo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.

Matth. 18: 15-18. Maar indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, ga heen en bestraf hem tussen u en hem alleen; indien hij u hoort, zo hebt gij uw broeder gewonnen. Maar indien hij u niet hoort, zo neem nog één of twee met u; opdat in de mond van twee of drie getuigen alle woord besta. En indien hij hun geen gehoor geeft, zo zeg het der gemeente; en indien hij ook der gemeente geen gehoor geeft, zo zij hij u als de heiden en de tollenaar. Voorwaar zeg Ik u: Al wat gij op de aarde binden zult, zal in de hemel gebonden wezen; en al wat gij op de aarde ontbinden zult, zal in de hemel ontbonden wezen.

Joh. 20:23. Zo gij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven; zo gij iemands zonden houdt, dien zijn zij gehouden.

Luc. 10:16. Wie u hoort, die hoort Mij; en wie u verwerpt, die verwerpt Mij; en wie Mij verwerpt, die verwerpt Degene, die Mij gezonden heeft.

Luc. 11:52. Wee u gij Wetgeleerden: want gij hebt de sleutel der kennis weggenomen; gij zijt zelf niet ingegaan, en die ingingen, hebt gij verhinderd.

2 Joh.:10. Indien iemand tot ulieden komt en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in huis (in de huisgemeente) en zegt tot hem niet: Zijt gegroet.

Nalezen.

Matth. 8:5-13. Wat onder het koninkrijk der hemelen hier te verstaan is en hoe het met kinderen des koninkrijks kan aflopen; zie de les.

HOE WIJ ONS MET ONS GANSE LEVEN GODE DANKBAAR VOOR ZIJN WELDADEN BEWIJZEN

LES 35. [Zondag 32]

We gaan thans ¹⁾ het laatste deel van onze catechismus bespreken. In zekere zin mogen we dit het mooiste van de drie noemen. ²⁾ Want hier zien we, dat God van zondige mensen weer schepselen maakte, die de wil van hun Schepper volgen als hun liefste lust. Dat is toch het doel van Christus' werk? De macht der zonde moet uit ons hart en leven weg, geheel en al weg, eerder is het niet goed. Helaas wordt dit doel in ons aardse leven echter nog niet volkomen bereikt, zo zullen wij zien. Zelfs de allerheiligsten moeten zich nog telkens voor hun God schamen en zich van hun zonden bekeren. Over deze bekering zal hier zeer vaak worden gesproken.

In Zondag 32 belijdt de kerk, dat het niet anders kan of onze dankbaarheid voor de verkregen verlossing moet blijken in onze bekering.

In Zondag 33 spreekt zij uit wat zij onder die bekering verstaat.

In Zondag 34-44 belijdt de kerk, dat het gebod van God de enige regel voor haar dankbaarheid is; of om het nog eens met andere woorden te zeggen: dat het gebod van God de enige regel voor onze bekering is.

In Zondag 45-52 erkent zij, dat het gebed het voornaamste stuk der dankbaarheid is.

Zondag 32.

86e vr. *Aangezien wij uit onze ellendigheid zonder enige verdienste onzerzijds, alleen uit genade, door Christus, verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?*

Antw. *Omdat Christus, nadat Hij ons met zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, ons ook door zijn Heilige Geest tot zijn evenbeeld vernieuwt, opdat wij ons met ons ganse leven Gode dankbaar voor zijn weldaden bewijzen en Hij door ons geprezen worde. Daarna ook, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij en dat door onze godzalige wandel onze naaste ook voor Christus gewonnen worde.*

87e vr. *Kunnen dan die niet zalig worden, die, in hun goddeloos ondankbaar leven voortvarende, zich tot God niet bekeren?*

Antw. *In generlei wijze, want de Schrift zegt, dat geen onkuise, afgodendienaar, echtbreker, dief, geldgierige, dronkaard, lasteraar noch rover noch dergelijke het koninkrijk Gods beërven zal.*

We lezen in Matth. 7, dat de Heere Jezus waarschuwde voor de valse profeten. Dat zijn gevaarlijke mensen. Hun woorden zijn verleidelijk. Hun daden schijnen vroom. "Welke in schaapsklederen tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven". Hoe kunnen wij ons voor zulke verleiders in acht nemen? De Heere gaf ons ³⁾ dit middel: "Aan hun vruchten zult gij hen kennen. Leest men ook een druif van doornen of vijgen van distelen? Alzo een ieder goede boom brengt voort goede vruchten en een kwade boom brengt voort kwade vruchten. Een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen noch een kwade boom goede vruchten voortbrengen. Een ieder boom, die geen goede vrucht voortbrengt, wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen", Matth. 7:15-19.

Wat de Heere Jezus in deze woorden zei, vindt iedereen vanzelfsprekend. Natuurlijk, aan een stekelige doornhaag komen geen heerlijke appels. Maar waarom vinden wij dat zo natuurlijk? Waarom schieten wij er bijna van in de lach, evenals wanneer iemand zou spreken van een steen, die omhoog viel of van water, dat kurkdroog was? ⁴⁾ Dat komt, omdat God de dingen nu eenmaal zo geschapen heeft en zo onderhoudt. Dat is Gods orde. Die merken wij meestal niet eens op, zo vast is ze, behalve wanneer iemand of iets

er dwars tegen ingaat. Dan vinden we dat ⁵⁾ "raar".

Op deze orde Gods in al zijn werken had de Heere Jezus nu ook het oog, toen Hij ons een eenvoudig middel aan de hand deed om valse profeten te ontmaskeren en deze orde Gods wordt door de kerk ook beleden in Zondag 32, wanneer daar de vraag beantwoord wordt, waarom de gelovigen nog goede werken moeten doen.

We lezen vr. 86 nog eens aandachtig over. "Aangezien wij uit onze *ellendigheid* zonder enige verdienste onzerzijds alleen uit genade door Christus *verlost* zijn, waarom moeten we dan nog goede werken doen?" Het valt ons direct op, dat hier dingen worden gezegd, die ons bekend zijn van vroeger. Geen wonder, want hier worden in weinig woorden de eerste twee delen van de catechismus samengevat (over ellende en verlossing). Maar de korte vraag, die er op volgt ("Waarom moeten wij dan nog goede werken doen?") doet ons óók direct aan vroeger denken. Aan ⁶⁾ Z. 24, over goede werken. En we denken bij onszelf: Over "goede werken" hebben we 't toch al eens gehad? Waarom wordt er nu wéér over gesproken, hier in Z. 32? Is dat niet overbodig?

Neen, want er is een aanmerkelijk verschil tussen de manieren waarop de goede werken ter sprake komen in Z. 24 en in Z. 32. Want Z. 24 was nauw verbonden aan ⁷⁾ Z. 23. Nu was in Z. 23 beleden, ⁸⁾ dat wij door God alleen gerechtvaardigd worden dank zij de voldoening door Christus; dank zij Christus' volkomen gerechtigheid. Daarna moest in Z. 24 afgerekend worden ⁹⁾ met de dwaalleer, die beweert, dat onze goede werken wel onze gerechtigheid voor God, althans een deel daarvan, kunnen zijn. Neen, zei toen Z. 24, onze zaligheid is niet op onze goede werken gegrond, ook niet voor een deel. Want zelfs wanneer wij echte goede werken doen — dus werken des gelóófs — dan zijn ze nog door ons vlees besmet en derhalve eerder strafwaardig dan verdienstelijk. Zo werd door Z. 24 over de goede werken gesproken. Als gronden, als verdiensten tot onze verlossing en zaligheid werden ze beslist afgewezen. En nu Z. 32. Nu wordt hetgeen in Z. 24 beleden is, hier in Z. 32 niet teruggenomen. ¹⁰⁾ Dat blijft erkend. Uitdrukkelijk. Zie de samenvatting, waarmee vr. 86 begint: dat wij uit onze ellendigheid zonder enige verdienste onzerzijds (dus niet door onze goede werken) alleen uit genade door Christus verlost zijn. Maar juist daarom temeer rijst nu ¹¹⁾ de vraag: waarom nog goede werken? Wel te verstaan echte goede werken en b.v. geen Roomse, die feitelijk kwade werken zijn. Neen, maar een waarlijk leven uit de Geest van Christus, uit het geloof in God, onze Vader door Christus, een wandel in oprechtheid naar Gods verbond — waartoe is die nodig? Tot onze verlossing behoeft het niet, zagen we. Waartoe dan?

In het antwoord, dat op deze volkomen gepaste vraag gegeven wordt, klinkt nu ook een beroep ¹²⁾ op Gods orde. ¹³⁾ Zoals iedereen het dwaasheid vindt, dat een goede boom kwade vruchten voortbrengt, Matth. 7:15-19, ja zoals geen tuinman het op den duur dulden kan, dat er een boom in zijn hof staat, die totaal géén vruchten voortbrengt en dus maar onnut de grond beslaat, Luc. 13:6-9, zo spreekt het volgens de Schrift ook "vanzelf", dat gelovige mensen vruchten des geloofs voortbrengen, want deden ze het niet, dan zouden ze ingaan tegen Gods orde voor het mensenleven, dat door Hem vernieuwd is. Op de vraag "Waarom moeten wij dan nog goede werken doen?" geeft Z. 32 ¹⁴⁾ het volgende 4-voudige antwoord.

¹⁵⁾ Ten eerste: anders zou God door ons niet worden geprezen.

Ten tweede: anders zou ons geloof geen vast en zeker geloof zijn.

Ten derde: anders zouden wij onze naasten niet voor Christus winnen.

En ten vierde: anders zouden wij niet Gods koninkrijk beërven.

Over deze 4 punten het volgende.

Ten 1e: anders zou God door ons niet worden geprezen.

Wanneer iemand aan ons vraagt, waarom de Heere Jezus in de wereld gekomen is, antwoorden wij daarop meestal: om zondaren zalig te maken. Dat antwoord is goed,

want Paulus schreef letterlijk: "Dit is een getrouw woord en alle aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken, van welke ik de vooraamste ben", 1 Tim. 1:15. Toch moeten we oppassen, dat we ongemerkt in deze woorden der Heilige Schrift geen verkeerde inhoud leggen. Want onder de "zaligheid" wordt vaak verstaan een genotvol leven hiernamaals; en "zaligmaken" betekent dan: zorgen, dat de mensen hiernamaals die eeuwige genietingen verkrijgen. Nu is het zeker waar, dat allen, die de Heere Jezus in dit leven hebben liefgehad, eenmaal een onuitsprekelijke heerlijkheid deelachtig zullen zijn (zie Z. 22). In het boek der Openbaring wordt daar dikwijls van gesproken. B.v. "het Lam, dat in het midden des troons is, zal hen weiden en zal hun een Leidsman zijn tot levende fonteinen der wateren; en God zal alle tranen van hun ogen afwissen", Openb. 7:17. Maar we moeten niet vergeten, dat Johannes daar in een voorafgaand vers schrijft: "Daarom zijn zij voor de troon van God en *dienen Hem* dag en nacht in zijn tempel", 7:15. We moeten niet egoïstisch over de eeuwige heerlijkheid spreken.¹⁶⁾ Onze zaligheid bestaat immers allereerst en zal ook in de heerlijkheid allereerst bestaan in het *dienen van God*. En met dat dienen van God beginnen we niet pas na dit leven, maar reeds in dit leven. Dit wordt ons duidelijk, wanneer we ons rekenschap geven van de betekenis van het Griekse woord voor "zaligmaken", en hoe het soms wordt gebruikt. Dat woord betekent:¹⁷⁾ redden, bevrijden, verlossen, behouden. Die text van zoëven, 1 Tim. 1:15, luidt in de N.V. dan ook aldus: "Dit is een getrouw woord en alle aanneming waard, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren te *behouden*, onder welke ik een eerste plaats inneem". En bij dit woord zaligmaken of behouden moeten we niet enkel letten op het leven na de dood. Let maar op, hoe dit woord vaak gebruikt wordt in de Schrift. De apostel schreef aan de Efeziërs: "Uit genade zijt gij zalig geworden", St. V.; de N.V. heeft dan: "Door genade zijt gij behouden", dus beiden hebben¹⁸⁾ voltooid tegenwoordige tijd. Het behouden, het redden, het zaligmaken was dus reeds geschied.

En waarvan waren de Efeziërs gered? De apostel verhaalt daarover in Ef. 2. Zij waren vroeger heidenen geweest. Zij hadden vermaak gehad in¹⁹⁾ de vaak liederlijke zonden van de toenmalige heidenwereld (zie Rom. 1 en 1 Petr. 4). Zij waren daarin "dood" geweest. Ef. 2:1. Waar zou het met hen op uitgelopen zijn, wanneer ze daarin waren blijven voortleven? Op het eeuwig verderf. Want "hoereerders, afgodendienaars, overspelers, schandjongens, knapenschenders, dieven, geldgierigen, dronkaards, lasteraars of oplichters zullen het koninkrijk Gods niet beërven", 1 Cor. 6:10; Ef. 5:5. Trouwens, wanneer Paulus de Efeziërs herinnert aan hun vreselijke verleden, dan denkt hij ook aan zijn eigen tijd, toen hij nog²⁰⁾ een Farizeër was, die op z'n "vroomheid" vertrouwde, op zijn godsdienstigheid uit de wet. Dat schéén beter, maar 't was evenzeer vleselijk, eigenwillig. De apostel erkende eerlijk: "Trouwens, ook wij allen (Joden, die ons zelf behaagden met onze ongehoorzame vroomheid, waarop we zó trots waren, dat we de critiek van Johannes de Doper en van de Heere Jezus niet konden uitstaan en kerkvervolgers werden) ook wij allen hebben vroeger daarin verkeerd, in de begeerten van ons vlees, handelende naar de wil van het vlees en van de gedachten, en wij waren van nature, evenzeer als de overigen (de heidenen) kinderen des toorns", Ef. 2:3, N.V. En waar zou het ook met Paulus en zijn mede-Farizeën op uitgelopen zijn, wanneer ze waren blijven voortleven in die eigenwilligheid, die hen vervoerde tot haat jegens Christus en zijn gemeente? De Heere Jezus Zelf had tegen zulke mensen als Nicodémus en Paulus gezegd:²¹⁾ "Gijlieden (gij en uw mede-Farizeën) moet wederom geboren worden", Joh. 3 :7. Anders zouden zij "het koninkrijk Gods niet zien, niet ingaan", 3:3, 5, evenmin als de heidenen, die zich niet van hun hoererij, afgoderij, enz. bekeerden, 1 Cor. 6:10. Maar gelukkig, het was zo niet doorgegaan met de Efezeërs en met Paulus. "God echter, die rijk is aan erbarming heeft, om zijn grote liefde, waarmee Hij ons heeft liefgehad, ons, hoewel wij dood waren in de misdaden (van heidendom en eigenwillige godsdienst) mede levend gemaakt met Christus", Ef. 2:4. Daarom is de brief van Paulus aan de Efeziërs één dankjubel²²⁾ voor de verlossing, het behoud, de zaligheid, de redding, door God in Christus nù al aan Paulus en de Efeziërs gegeven.

De apostel begint in die brief God direct al te prijzen voor zijn verkiezend mededogen. "Hij heeft ons immers in Hem (in Christus) uitverkoren vóór de grondlegging der wereld.

"Maar Paulus zegt er meteen bij waartoè God dat deed. ²³⁾ "Opdat wij (thans reeds) heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht", 1:4, N.V. "Tot lof van de heerlijkheid zijner genade", 1:6, N.V. Zeker, "in Christus hebben wij de verlossing, door zijn bloed", 1:7, N.V. "Door Hem hebben wij beiden (voormalige heidenen en Joden) in één Geest de toegang tot de Vader", 2:18, N.V. Want ook te Efeze, uit voormalige heidenen en Joden, was thans een heilige tempel van Christus opgebouwd, "een woonstede Gods in de Geest", 2:22. Maar daarom drukt de apostel het zijn Efeziërs nu ook op het hart, dat zij zullen wandelen ²⁴⁾ "waardig der roeping, waarmede gij geroepen zijt", 4:1. Voormalige heidenen en Joden moesten elkaar verdragen. Ze vormden toch één lichaam dank zij één en dezelfde Geest en zij hadden toch één hoop (op de heerlijkheid straks) en één Heere (Jezus) en één geloof, één doop, één God en Vader van allen? 4:4-6. En met het vroegere heidenleven moest het ook uit zijn. "Breekt daarom met de leugen — wie een dief was, stele niet meer — geen liederlijk woord kome uit uw mond — bedroeft de Heilige Geest Gods niet — alle bitterheid, gramschap, toorn, geschreeuw en gevloek worde uit uw midden gebannen — weest jegens elkander vergevend zoals God in Christus u vergeving geschonken heeft", 4:25-32, N.V. Kortom, zij moesten ²⁵⁾ het beeld van hun Vader vertonen. "Weest dan navolgers Gods als geliefde kinderen", 5:1. "Want hiervan moet gij doordrongen zijn, dat in geen geval een hoereerder, onreine of geldgierige, dat is een afgodendienaar, erfdeel heeft in het koninkrijk van Christus en God", 5:5, N.V.

Ziedaar de orde Gods voor het geredde mensenleven, waarvan de apostel ons in zijn brief aan de Efeziërs onderwijst. En hetzelfde is uit de andere brieven te leren. Toen Christus door zijn Heilige Geest ook tot de heidenen de prediking van zijn evangelie deed uitgaan en ook die heidenen tot het geloof in God als een vergevend Vader bewoog en ook hen maakte, met hun kinderen, tot erfgenamen van Gods verbond met Abraham, zeker, toen betekende dat voor die heidenen, dat zij zouden ontkomen aan het eeuwig verderf, waarheen zij met rasse schreden op weg waren, en dat zij zouden beërven het heerlijk koninkrijk der toekomst. Maar dat kwam later pas. Tijdens hun leven hiër werden ze echter reeds verlost van de slavernij der zonde en werden zij tot dienstknechten en dienstmaagden, ja tot zonen en dochteren van God geroepen tot nieuwe gehoorzaamheid. Zij waren thans reeds verlost: opdat zij "heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht". En zo was ook Paulus, evenals menige andere Jood, gereinigd "van dode werken (uit de wet), om de levende God te dienen", Hebr. 9:14. En we hebben vroeger meer dan eens gezien, dat God, wanneer Hij mensen redt, altijd meteen ook zijn vriendelijke hand op hun kinderen legt.

Dit is alles Gods orde en hoe dwaas zou het dus zijn, wanneer wij die orde omver wierpen. Ook wij. Want toen onze voorouders, die net zulke heidenen als de Efeziërs waren, tot God bekeerd werden, gaf de HEERE hun tévens zijn belofte voor òns, hun kinderen. ²⁶⁾ Hij schonk toen in zijn vaste Woord ook òns de verlossing door het bloed en de Geest van Christus. Hij verzegelde die schenking bovendien als waarachtig door onze doop. Hij maakte ons tot kinderen des HEEREN. Tot ranken ²⁷⁾ van de wijnstok Christus. Wanneer wij nu echter dat Woord Gods zouden "verstoten" en niet bij deze genade des Verbonds zouden willen "blijven", Hand. 13:43, 46, zou de Schrift ons noemen ²⁸⁾ kinderen, die "liegen", Jes. 63:8, zoals men ook van een boom, die geen vrucht voortbrengt, zegt, dat hij "liegt", Hab. 3:17. Maar wanneer wij nièt "liegen", doch goede vrucht voortbrengen, ²⁹⁾ vrucht des Geestes, Gal. 5:22, vrucht des Woords, Col. 1:6, dan vertonen wij het beeld van Christus. Dan zijn we "zachtmoedig en nederig van hart", evenals Hij, Matth. 11:28; dan "wassen wij elkaar de voeten" naar zijn voorbeeld, Joh. 13:14, 15; dan "doen we geen ding door twisting of ijdele eer", evenmin als Christus Jezus, Filipp. 2:3, 5; wanneer we gescholden worden, schelden we niet terug, 1 Petr. 2:21, 23; we "reinigen onszelf gelijk Hij rein is", 1 Joh. 3:3, en zijn "rechtvaardig gelijk Hij rechtvaardig is", 3:7. Dan doen we de wil van God, gelijk Christus leefde om de wil des Vaders te doen, Joh. 4:34, en wie de wil van God doet blijft in der eeuwigheid, 1 Joh. 2:17. Maar wanneer mensen zoals wij, onze Heere Christus, die ons gekocht heeft (uit de slavernij van het heidendom) verloochenen door de waarheid van Gods Woord tegen te spreken en door terug te vallen tot zo'n wereldse wandel, als die onzer

heidense voorouders, dan vindt de Schrift dat zó "raar", ³⁰⁾ dat ze van ons zegt: "De hond is weergekeerd tot zijn uitbraaksel en de gewassen zeug tot de wenteling in het slijk", 2 Petr. 2:1, 22.

Ten Iie: anders zou ons geloof geen vast en zéker ge!oof zijn.

De kerk des Heeren heeft altijd tegen ³¹⁾ de Roomsen, die het een bewijs van ernst vonden, wanneer men maar steeds tobde en twijfelde en daarom maar steeds veel "goede werken" deed om daardoor almeer grond te hebben voor de verwachting, dat men misschien nog 's zalig zou worden, gehandhaafd, ³²⁾ dat twijfelen aan de beloften Gods grote zonde is, Jac. 1 :6. Wij mogen er niet aan twijfelen of God heeft ons van kindsaf in de belofte zijns evangelies al de zaligheid geschonken en dit verzegeld door onze doop. Wie dat niet gelooft, valt ³³⁾ in de zonde der Israëlieten in de woestijn, die God verzocht en getergd hebben, Num. 14:11, 23. Daarom moeten we oppassen, dat we het zinnetje, dat de catechismus nu laat volgen, toch weer niet Rooms opvatten. Dat zinnetje luidt aldus: "Daarna ook (d.w.z. vervolgens), dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij." ³⁴⁾ De kerk des Heeren heeft helemaal niet bedoeld met deze woorden aan de Roomse twijfel toch weer een ereplaats te geven, ook niet aan de twijfelredeneringen, die in later tijd zijn opgekomen bij mensen, die zeiden van de Roomsen niets te moeten hebben, maar intussen tot de Roomse twijfelverheerlijking terugvielen. Alsof men b.v. van z'n geloof *pas uit* de vruchten verzekerd zou kunnen zijn. Alsof men net zo lang met spanning naar zichzelf zou moeten turen tot men zag bij zichzelf, dat men vrucht des geloofs voortbracht om op grond daarvan dan de conclusie op te stellen: "Nu geloof ik, dat ik een gelovige ben." ³⁵⁾ Neen, dan zou ons geloof toch weer rusten ³⁶⁾ op iets van onszelf, n.l. op onze "logische" redenering, terwijl ³⁷⁾ ons geloof maar één grond heeft, n.l. de belofte Gods. In het leven van alle dag zou iedereen het ³⁸⁾ "raar" vinden, wanneer men naar een boom ging zitten kijken om te zien of en zo ja welke vruchten er aankwamen, om dan pas te kunnen zeggen, dat het een boom is en wat het voor een boom is. ³⁹⁾ Men kan zelfs in de winter wel aan een boom, die blad noch vrucht heeft zien of het een boom, ja of het een appelen- of perenboom, een doornstruik of wingerd is. Maar wanneer er straks bladeren en vruchten aan komen, ⁴⁰⁾ dàn is de zaak nog zekerder. Wanneer die vruchten echter nièt komen, dan wordt het bedenkelijk. Zo is het ook met het geloof. Het is met het geloof in onze Heere Jezus Christus immers als ⁴¹⁾ met de liefde. Wat heb ik er aan of iemand mij al liefheeft zonder dat hij 't mij ooit laat merken? ⁴²⁾ Niets. De Schrift zegt: "Openbare bestraffing is beter dan verborgen liefde", Spr. 27:5. Zo is ook het geloof zonder de werken dood. De Schrift laat ons echter geregeld zien wat het ware geloof doet. Dat het geloof ⁴³⁾ de harten reinigt, Hand. 15:9. Door het geloof werden de Efeziërs tot gans andere mensen. ⁴⁴⁾ Ze beleden hun zonden en verbrandden hun toverboeken, Hand. 19:18, 19. Het geloof brengt de wedergeboorte voort (zie Z. 20, 24). Het geloof is door de liefde werkende, Gal. 5:6. Toen Paulus bekeerd was van zijn eigenwillige vroomheid, was hij geen tobber meer, die zich uitsloofde om toch vooral de wet pijnlijk-nauwkeurig na te komen, maar zag hij bij zichzelf ⁴⁵⁾ "een vermaak in de wet Gods naar de inwendige mens", Rom. 7:22. Dat schreef hij toen ronduit van zichzelf. Dit was in 't geheel niet hoogmoedig. Paulus was dankbaar voor de verlossing, die door Christus was teweeggebracht, en was er van verzekerd, ⁴⁶⁾ dat niemand en niets hem zou kunnen scheiden van de liefde Gods jegens hem, 8:38, 39. En Hiskia legde zijn gelovige leven naar Gods wil zelfs ⁴⁷⁾ in zijn gebed aan de HEERE voor: "Och HEERE, gedenk toch, dat ik voor uw aangezicht in waarheid en met een volkomen hart gewandeld en wat goed in uw ogen is, gedaan heb", Jes. 38:3.

De catechismus bedoelt dus niet, dat wij eerst op zoek zullen gaan naar goede dingen in ons leven (naar vrome ogenblikken b.v.) om dan daarna, op grond daarvan, te besluiten, dat wij van onszelf wel mogen geloven, dat we wat zijn. Dàt zou nu hoogmoedig zijn. Maar de catechismus bedoelt dit: wanneer wij (in de weg, die de Heilige Geest daarvoor volgt: de onderwijzing der kerk in Gods verbond en woorden) wanneer wij het beloofde heil in Christus gelovig hebben aangenomen en dit geloof ons hart en leven regelt en beheerst, en wij dan — ⁴⁸⁾ achteraf — zien, hoe God ons leven geleid heeft om niet de zonde te dienen, maar door het *geloof* te wandelen en zijn verbond te *houden* en aan

zijn bevelen te denken om die te doen — dan danken wij God, dat Hij ons hiertoe verkoren en ons dit geloof geschonken heeft. Dan nemen wij — achteraf — met Geestelijke blijdschap en heilige vermaking in ons hart en leven de vruchten van Gods eigen werk waar. Dat is dan de "normale" gang van zaken. Let er maar eens op, wanneer we gezondigd hebben. Dan missen we die vreugde. Net als een kind, dat anders altijd blij uit school naar huis huppelt. Daar is Moeder. Maar wanneer we kwaad gedaan hadden, liepen we als met lood in de schoenen huiswaarts. En het was pas weer goed, als wij onze zonde beleden hadden en vergeving ontvangen en beterschap beloofd. ⁴⁹ Zo bad ook David eens, toen hij zeer zwaar gezondigd had, tot de HEERE: "Geef mij weder de vreugde uws heils", Ps. 51:13. David was zelfs bang, dat de HEERE zijn Heilige Geest van hem zou wegnemen, zodat hij geen koning naar Gods hart meer zou kunnen zijn, gelijk eens van Saul, 1 Sam. 16:14; Ps. 51:13.

⁵⁰) Pas dus op, dat de vruchten des geloofs nooit worden gemaakt tot een schakel in een redenering, waarlangs men pas tot aanwezigheid van het geloof zou mogen besluiten. Zo'n redenering heeft ons geloof trouwens heel niet nodig, ⁵¹) omdat het zich zo maar op de belofte Gods werpt en zeker is van het heil daarin vervat, omdat die belofte immers van zo'n goede, eerlijke, nooit ligende God is. Net als Abraham. Die was ⁵²) niet pas gelovig en Godvrezende na zijn offerande van Izaak. De HEERE had ook vóórdien reeds best gezien, dat Abraham zich op zijn toezeggingen in den regel (slechts met momenten van zwakheid) trouw verliet. Gen. 15:6. Maar toen Abraham toonde zó sterk op de belofte van zijn God te vertrouwen (o.a. dat de HEERE hem tot een groot volk zou maken door Izaak), zó sterk, dat Abraham zelfs bereid was die Izaak op Gods bevel te doden, tóén sprak de HEERE, ziende op de vrucht van Abrahams geloof: ⁵³) "Nu weet Ik, dat gij Godvrezende zijt", 22:12. Zo zijn ook wij reeds door het geloof zèlf zeker van Gods heil, ons in zijn trouwe belofte gegeven, maar worden er des te zekerder van, wanneer wij — achteraf — zien, welke schone vruchten het draagt. De werken des vleses zijn immers afzichtelijk: "Hoererie, onreinheid, losbandigheid, afgoderij, toverij, veten, twist, afgunst, uitbarstingen van toorn, zelfzucht, tweedracht, sektegeest, nijd, dronkenschap, brasserijen en dergelijke". "Maar de vrucht van de Geest is ⁵⁴) liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing", Gal. 5:20, 22. N.V.

Ten IIIe: anders zouden wij onze naaste niet voor Christus winnen.

Natuurlijk is het voornaamste middel, waardoor de kerk des Heeren zich over de aarde verbreiden moet, ⁵⁵) de prediking van het evangelie. Maar onafscheidelijk daaraan verbonden is ⁵⁶) het gedrag van die kerk. Wanneer de Christenen het Woord Gods niet alleen horen, maar ook bewaren en doen, wordt dit a.h.w. door hen voor het oog der mensen zichtbaar gemaakt en wordt de gemeente een brief van Christus "kenbaar en leesbaar voor alle mensen", 2 Cor. 3:2. Stel voor, dat de leden van Christus' kerk elkaar echter verbijten en vereten. Of stel voor, dat van de vreugde, welke het geloof in de verlossing door Christus ons schenkt, niets te zien is, maar de Christenen steeds met droevige gezichten rondlopen zonder vreugde om het heil in Christus hun geschonken. ⁵⁷) Wie zou zich tot zulke mensen aangetrokken gevoelen? Ja, door zulke zonden zou de kerk zelf ten ondergaan. Daarom wil God, dat wij, Christenen, ⁵⁸) allereerst elkander zullen liefhebben, anders zal Hij over ons zijn zegen niet gebieden, Ps. 133:3. "Zo laten wij dan najagen hetgeen de vrede en de onderlinge opbouw bevordert", Rom. 14:19, N.V. "Laten wij dus, zolang wij de gelegenheid hebben, doen wat goed is voor allen, maar inzonderheid voor onze geloofsgenoten", Gal. 5:10, N.V. Ook beval de apostel aan de gemeente van Corinthe, dat in haar samenkomsten "alles betamelijk en in ⁵⁹) goede orde zou geschieden", 1 Cor. 14:40. Dit was voor haar vooral nodig, omdat in Corinthe druk beoefend werd de zogenaamde glossolalie (spreken, in vervoering door de Heilige Geest, met ander dan normaal tong-gebruik, Marc. 16:17; Hand. 2:4; 10:46; 1 Cor. 12-14). Zulk spreken "in vreemde talen" (beter "in tongen" d.w.z. met ander tonggebruik dan normaal) kon een verwarde indruk maken op buitenstaanders. Daarom wilde de apostel liever, dat men zou profetieren (d.w.z. rustig uit het Woord onderwijzen, preken). Want "indien dan de gehele gemeente bijeengekomen is en allen in tongen spreken en

er komen toehoorders of ongelovigen binnen, zullen zij niet zeggen, dat gij wartaal spreekt? Maar als allen profeteren en er komt (dan) een ongelovige of toehoorder binnen, dan wordt hij door allen overtuigd, allen doorgronden hem, het verborgene van zijn hart komt aan het licht en hij zal zich ter aarde werpen, Gode hulde bewijzen en belijden, dat God inderdaad in uw midden is", 14 :23-25.

Doch niet alleen moeten zij, die buiten zijn, aangetrokken worden door ons gedrag jegens elkaar, maar ook door ons gedrag jegens hen zèlf. De Heere Jezus heeft zijn discipelen bevolen: ⁶⁰⁾ "Hebt uw vijanden lief, doet wel dengenen, die u haten; zegent wie u vervloeken; bidt voor wie u smadelijk behandelen. Slaat iemand u op uw wang, keer hem ook de andere toe, neemt iemand u uw mantel af, laat hem ook het hemd nemen. Vraagt iemand iets van u, geef het hem; neemt iemand het uwe, vraag het niet terug. En gelijk gij wilt, dat u de mensen doen, doet gij hun evenzo. En indien gij liefhebt, die u liefhebben, wat hebt gij vóór? Immers ook de zondaars hebben lief, die hen liefhebben. Want indien gij goeddoet aan wie u goeddoen, wat hebt gij vóór? Ook de zondaars doen dat. En indien gij leent aan hen, van wie gij hoopt iets te ontvangen, wat hebt gij vóór? Ook zondaars lenen aan zondaars om evenveel terug te ontvangen. Neen, hebt uw vijanden lief en doet hun goed en leent zonder op vergelding te hopen, en uw loon zal groot zijn en gij zult kinderen van de Allerhoogste zijn, want Hij is goed jegens de ondankbaren en bozen", Luc. 6:27-35. N.V. Later is het leven der Christenen vaak zeer moeilijk geweest. Ze werden van gruwelijke zonden beticht. De Christenen zouden menseneters zijn (avondmaal) en bloedschande bedrijven (men noemde elkaar broeders en zusters). Maar Petrus schreef hun: "Ik vermaan u, dat gij een goede wandel leidt onder de heidenen, ⁶¹⁾ (om elk vooroordeel weg te nemen) opdat zij, nader toeziende op datgene, waarin zij u als boosdoeners belasteren, op grond van uw goede werken God mogen verheerlijken ten dage der bezoeking" (wanneer God Zich over uw vervolgers ontfermen en hen bekeren zal); en zij moesten maar steeds bereid zijn "tot verantwoording aan al wie u rekenschap vraagt van de hoop (op de beloofde eeuwige heerlijkheid met de Heere Jezus), die in u is, doch (niet brutaal, maar) met zachtmoedigheid en vreze en met een goed geweten, opdat bij al het kwaad, dat men van u spreekt, zij, die uw goede wandel in Christus smaden, beschaamd gemaakt worden", 1 Petr. 2:12, 3:15, 16, N.V. En wanneer er Christen-vrouwen waren, wier mannen heidenen gebleven waren, dan moesten zij maar stil zijn, opdat zij (die mannen) "door de wandel hunner vrouwen ⁶²⁾ zonder woorden gewonnen worden, doordat zij uw reine en godvrezende wandel opmerken", 3:1, 2, N.V.

Ten IVe: anders zouden wij niet Gods koninkrijk beërven.

We hebben zoëven gelezen (onder ten 1e) hoe blij en dankbaar de apostel Paulus met zijn Efeziërs was voor de verlossing, die God hun had geschonken. Maar we lazen tevens, dat hij hen vermaande nu voortaan geheel met hun boze verleden te breken, ⁶³⁾ "Maar van hoererij en allerlei onreinheid of geldgierigheid mag onder u zelfs geen sprake zijn, zoals het heiligen betaamt, en evenmin van onwelvoeglijke en zotte of losse taal, die geen pas geven, doch veeleer dankzegging. Want hiervan moet ge doordrongen zijn, dat in geen geval een hoereerder, onreine of geldgierige, dat is een afgodendienaar, erfdeel heeft in het koninkrijk van Christus en God". Ef. 5:3-5, N.V. We leren hieruit, dat voor de apostel dus deze twee dingen met elkaar volstrekt onverenigbaar waren: ⁶⁴⁾ hier in de zonde leven en straks in de hemelse heerlijkheid ingaan. Hetzelfde leren wij uit zijn eerste brief aan de Corinthiërs. Ook het leven der Corinthiërs was vroeger schandelijk geweest, maar door de evangelieprediking van Paulus waren zij gebracht tot het geloof, 1 Cor. 3:5; 4:15, en waren zij de gemeente Gods te Corinthe geworden, evengoed als andere gelovigen op andere plaatsen, 1:2. Maar daarom vermaande de apostel hen ernstig, toen zij onrecht bedreven jegens elkaar! "Of weet gij niet, dat onrechtvaardigen het koninkrijk Gods niet beërven zullen? Dwaalt niet! Hoereerders, afgodendienaars, overspelers, schandjongens, knapenschenders, dieven, geldgierigen, dronkaards, lasteraars of oplichters zullen het koninkrijk Gods niet beërven", 6:9, 10, N.V. Evenals de Efeziërs herinnert hij ook de Corinthiërs ⁶⁵⁾ aan de vuile poel van zonden, waaruit zij waren verlost, ⁶⁶⁾ opdat zij toch dankbaar Gods genade zouden erkennen. "En sommigen

uwer zijn dat geweest. Maar gij hebt u laten afwassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd door de naam des Heeren Jezus Christus en door de Geest onzes Gods", 6:11, N.V. De weg des levens is dus niet: heidendom, leven in de misdaden en de zonden en dan ingaan in het koninkrijk Gods. Evenmin is de weg des levens: des HEEREN bondsvolk zijn, eigenwillige vroomheid plegen, en dan ingaan in het koninkrijk Gods, Joh. 3:3, 5. Evenmin: discipelen des Heeren zijn, hoogmoedig en aardsgezind zijn, en dan ingaan in het koninkrijk Gods, Matth. 18:3. Neen, maar de weg des levens is aldus: geloof in de Heere Jezus Christus, reiniging van hart en leven, en dan ingaan in het koninkrijk Gods, Matth. 3:2, 14:17. Wanneer wij echter deze enige goede weg verwarren met de andere, ⁶⁷⁾ zondigen wij tegen Gods orde. En wij zouden ons dit oordeel op de hals halen: "Een ieder boom, die geen goede vrucht voortbrengt, ⁶⁸⁾ wordt uitgehouwen en in het vuur geworpen", Matth. 7:19.

Om te beantwoorden:

- 1) Het hoeveelste deel van de catechismus begint met Z. 32?
- 2) Waarom zouden we dit 3e deel het schoonste mogen noemen?

Vr. en antw. 86 en 87.

- 3) Welk middel heeft de Heere Jezus ons aan de hand gedaan om de valse profeten te herkennen?
- 4) Waarom vinden we het zo vanzelfsprekend, dat aan een druif geen doornen en aan een distel geen vijgen groeien?
- 5) Hoe vinden wij het, wanneer iemand of iets tegen Gods orde ingaat?
- 6) Waar heeft de catechismus al eerder over goede werken gesproken?
- 7) Aan welke Z. was Z. 24 nauw verbonden?
- 8) Wat hebben we in Z. 23 beleden?
- 9) Met welke dwaalleer heeft Z. 24 daarna afgerekend?
- 10) Neemt Z. 32 de belijdenis, dat wij uit onze ellendigheid alleen uit genade door Christus verlost zijn, soms terug?
- 11) Maar welke vraag rijst hier daarom temeer?
- 12) Waarop beroept zich het antwoord op deze vraag?
- 13) Welke orde dan?
- 14) Hoeveelvoudig is het antwoord van Z. 32 op de vraag waarom wij, die door Christus verlost zijn, nog goede werken moeten doen?
- 15) Hoe luiden die antwoorden alle vier?

I.

- 16) Waarom mogen we niet egoïstisch over de eeuwige heerlijkheid spreken?
- 17) Wat betekent het Griekse woord voor zaligmaken?
- 18) Toen de apostel aan de Efeziërs schreef: "Uit genade zijt gij zalig geworden" (St. V.) of "Uit genade zijt gij behouden", schreef hij toen onvoltooid tegenwoordige tijd of volt. tegenw. tijd?
- 19) Waarvan waren de Efeziërs dan gered?
- 20) En hoe was het verleden van Paulus zelf geweest?
- 21) Wat had de Heere Jezus ook tegen zulke mensen als Nicodémus, Gamaliël en Paulus gezegd?

- 22) Waarvoor wordt nu door de apostel in zijn brief aan de Efeziërs gedankt?
- 23) Maar waartoe had God Paulus en de Efeziërs gered?
- 24) Hoe moesten de Efeziërs dan ook wandelen?
- 25) Wiens beeld moesten zij vertonen?
- 26) Wat schonk God aan ons in de belofte, die Hij aan onze voorouders gaf met het oog op ons?
- 27) Van Wie maakte Hij ons tot ranken?
- 28) Wanneer wij nu deze genade zouden verachten, hoe zou de Schrift ons dan noemen?
- 29) Maar als wij bij de genade Gods blijven, waardoor vertonen wij dan het beeld van Christus?
- 30) Maar hoe "raar" vindt de Schrift het, wanneer wij terugvallen tot het heidense leven van onze voorouders?
- 31) Wie vonden in de eeuw der grote kerkhervorming twijfel vroom?

II.

- 32) Wat zegt de Schrift daarvan?
- 33) In welke zonde zouden we vallen, wanneer we er aan twijfelden of God ons wel zijn heil in de belofte des Verbonds gegeven en dit door de doop bekrachtigd heeft?
- 34) Bedoelt de catechismus met de woorden: "Vervolgens, dat elk bij zichzelf van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij" toch weer aan Roomse of andere twijfelzucht een ereplaats te geven?
- 35) Dus is het niet de bedoeling, dat wij net zolang onszelf zullen blijven waarnemen tot we goede werken bij ons zien om dan te zeggen: Nu weet ik, dat ik een gelovige ben?
- 36) Waarop zou ons geloof dan rusten?
- 37) Waarop kan ons geloof alleen rusten?
- 38) Zitten we naar een boom ook net zolang te turen tot we vruchten zien om dan te zeggen, dat het een boom is en wat voor een boom het is? Hoe zouden we dat vinden?
- 39) Kan men aan een boom ook 's winters wel zien óf het een boom is en wat vóór een boom het is?
- 40) Wat kunnen we echter zeggen, wanneer we straks de bladeren en de vruchten van die boom zien?
- 41) Waarmee is het geloof te vergelijken?
- 42) Wat hééft men aan liefde, waarvan men niets merkt?
- 43) Wat zegt de Schrift, dat het ware geloof doet?
- 44) Wat deden b.v. de Efeziërs, toen zij gelovig werden?
- 45) En wat zag Paulus bij zichzelf?
- 46) En waarvan was hij verzekerd?
- 47) En aan Wie durfde Hiskia zelfs zijn gelovig leven voor te leggen?
- 48) Moeten wij naar de vruchten van ons geloof vóóraf op zoek gaan of ze achteraf bij onszelf vinden?
- 49) Wat deed David, toen die normale gang van het geloof en zijn vruchten verstoord was door zijn eigen zonde?
- 50) Zijn de vruchten des geloofs dus een schakel in een redenering, waarlangs men pas bij zichzelf tot de aanwezigheid van geloof mag besluiten?

- 51) Waarom heeft het geloof trouwens zo'n redenering niet nodig?
- 52) Was Abraham pas gelovig na de offerande van Izaak?
- 53) Wat zeide de HEERE toch na die geloofsdaad?
- 54) Welke vrucht des Geestes noemt de apostel?

III.

- 55) Wat is het voornaamste middel tot uitbreiding der kerk?
- 56) Maar wat is daaraan zeer nauw verbonden?
- 57) Zouden de mensen zich tot de kerk aangetrokken voelen, wanneer wij elkaar zouden haten en mishandelen of wanneer wij niet blij waren en dankbaar voor onze verlossing?
- 58) Welke mensen moeten wij, Christenen, allereerst liefhebben?
- 59) En wat moet er in onze samenkomst, vooral in de prediking, heersen?
- 60) En welke mensen moeten wij vervolgens liefhebben?
- 61) Waarom moeten wij ons onder heidenen en ongelovigen waardig gedragen?
- 62) Hoe moesten gelovige vrouwen haar mannen, die ongelovig gebleven waren, trachten te winnen voor Christus?

IV.

- 63) Waarvoor waarschuwde de apostel zijn Efeziërs?
- 64) Welke twee dingen konden volgens hem niet samengaan?
- 65) Waaraan herinnerde Paulus ook de Corinthiërs?
- 66) Waartoe deed hij dat?
- 67) Wanneer wij de weg des levens (n.l. geloof — bekering — ingang in het eeuwig koninkrijk) verwarren met andere wegen, waarvan de Schrift zegt, dat men daarlangs nièt zal ingaan, tegen welke orde zondigen wij dan?
- 68) Welk oordeel sprak de Heere Jezus uit over een boom, die geen goede vrucht voortbrengt?

Schriftplaatsen:

Matth. 5:16. Laat uw licht zo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken mogen zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken.

Rom. 6:21,22. Wat vrucht dan hadt gij toen van die dingen, waarover gij u nu schaamt? want het einde derzelve is de dood. Maar nu, van de zonde vrijgemaakt zijnde en Gode dienstbaar gemaakt zijnde, hebt gij uw vrucht tot heiligmaking en het einde het eeuwige leven.

Rom. 12:1, 2. Ik vermaan u dan, broeders, bij de barmhartigheden Gods, dat gij uw lichamen stelt tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer: dit is uw redelijke eredienst. En wordt niet gelijkvormig aan deze wereld, maar wordt hervormd door de vernieuwing van uw verstand, opdat gij moogt onderkennen wat de wil van God is, het goede, welgevallige en volkomene, N.V.

Gal. 5:19-21. Het is duidelijk, wat de werken van het vlees zijn: hoererij, onreinheid, losbandigheid, afgoderij, toverij, veten, twist, afgunst, uitbarstingen van toorn, zelfzucht, tweedracht, sektegeest, nijd, dronkenschap, brasserijen en dergelijke, waarvoor ik u waarschuw, zoals ik u gewaarschuwd heb, dat wie dergelijke dingen bedrijven het koninkrijk Gods niet zullen beërven, N.V.

Nalezen:

1 Kron. 29:10-20. Koning David had zo gaarne voor de HEERE een tempel gebouwd, maar God liet hem door Nathan weten, dat dit werk voor Salomo was weggelegd. Toen heeft David toch vast voor zijn zoon een grote massa goud, zilver, koper, ijzer, hout en steen verzameld. En toen hij die, samen met zijn volk, voor Gods aangezicht nederlegde, sprak hij: "Nu dan, onze God, wij danken U en loven de naam uwer heerlijkheid. Want wie ben ik en wat is mijn volk, dat wij de macht zouden verkregen hebben om vrijwillig te geven als dit is? want het is alles van U en wij geven het U uit uwe hand".

LES 36. [Zondag 33]

Het ligt voor de hand, dat we thans gaan spreken over de bekering. Wanneer het immers is zoals we in de vorige les zagen, dat zonder waarachtige bekering niemand het koninkrijk Gods beërven zal, dan moeten we goed weten wat onder zulk een bekering dient te worden verstaan.

88e vr. *In hoeveel stukken bestaat de waarachtige bekering des mensen?*

Antw. *In twee stukken: in de afsterving van de oude en in de opstanding van de nieuwe mens.*

Een paar lessen terug hebben we gesproken over de Roomse doopsleer. Het viel ons toen op, dat volgens de Roomsen een kindje ¹⁾ bij de doop zo maar, pardoes, in tijd van een moment, werd wedergeboren, nog wel door het doopwater zelf. We wezen die dwaalleer af. De Schrift spreekt niet eens over de wedergeboorte van kleine kinderkens. Integendeel, zij leert ons, dat men wordt weder geboren ²⁾ door de verkondiging van het Woord Gods, Jac. 1:18; 1 Petr. 1:23, en daar kunnen die kleintjes immers nog niet naar luisteren. ³⁾ Toen de kerk des Heeren zich in de 16e eeuw mocht losmaken van haar Roomse dwalingen en wederkeren tot het eenvoudige catholieke belijden van niets anders dan wat de Schrift ons duidelijk leert, viel dat vreemde spreken over die pardoes-wedergeboorte en pardoes-rechtvaardigmaking dan ook weg. De kerk sprak er in haar geschriften niet van. Diezelfde geschriften hebben wij nu nog en wij spreken er dus ook niet van.

Toch heeft dat vreemde spreken in later tijden wel weer gepoogd de kerk binnen te dringen. De Roomse idee van een wedergeboorte en rechtvaardiging, Werktuigelijk, dóór de doop, haalde men wel niet weer op, maar de oude idee van rechtvaardigmaking en wedergeboorte kant en klaar in één moment kwam toch weer tevoorschijn en aan dat moment werd dan een plaats gegeven nu hier, dan daar, soms ⁴⁾ reeds vóór de doop. Zo werd b.v. aangaande de *rechtvaardiging* beweerd, dat deze eigenlijk plaats had op één moment, waarop God aan zo'n zondaar al de zonden vergaf, die hij gedaan had, die hij dèèd en die hij nog doen zoù, zodat hij sinds dat moment eigenlijk niet meer aan God behoefde te vragen om vergeving, echte vergeving, van z'n zonden, doch alleen maar of hij zich weer bewust mocht worden van die totale zondenvergeving van vroeger, van dat moment. Aan dat moment werd door sommigen dan zelfs reeds een plaats gegeven ⁵⁾ in de eeuwigheid. ⁶⁾ Dit was wel heel iets anders dan wat de kerk beleed in het "Onze Vader", n.l. dat wij dagelijks om vergeving van zonden moeten bidden en dat de gelovigen hun toevlucht tot niets anders moeten nemen, (dus ook niet tot een zeker moment of daad Gods in hun leven of zelfs reeds in de eeuwigheid), dan tot de Christus van het evangelie, in Wie zij vergeving hunner zonden hebben. En dat zij die toevlucht dan ⁷⁾ "gestadig" moeten nemen. Welnu, evenzo dook later de oude idee van een *moment-wedergeboorte* weer op. Men hield zich niet aan de Schrift en aan de belijdenis der kerk, die alleen maar spreken van wedergeboorte, welke de Heilige Geest in ons werkt door de prediking des Woords, omdat Hij ons hierdoor tot het geloof brengt en door dit geloof dan ons hart wordt gereinigd en ons leven vrijgemaakt van de dienst der zonde. ⁸⁾ Neen, men ging weer spreken van een wedergeboorte, die gewerkt werd zónder de verkondiging des Woords ⁹⁾ en zelfs weer — want daarvoor scheen toen de baan vrij — van een wedergeboorte bij kleine kinderkens, zelfs vóór hun doop. Ja, men ging vervolgens deze zogenaamde wedergeboorte ¹⁰⁾ voor de enige en eigenlijke wedergeboorte aanzien. Doch ¹¹⁾ wat de kerk altijd onder wedergeboorte verstaan had, werd op de achtergrond gedrongen en met andere namen genoemd. Ieder voelt, dat hiervan reeds ¹²⁾ een gevaarlijke spraakverwarring het gevolg moest zijn. Reeds daarom moeten we ook inzake de wedergeboorte blijven spreken gelijk de kerk dit in haar aloude belijdenis doet.

En dan hebben we al heel in het begin van dit boek, in les 2 tot 5, gelezen wat de kerk des Heeren in de eeuw der hervorming verstond onder de wedergeboorte. Ons oorspronkelijke doopsformulier beschreef haar aldus, als bestaande uit ¹³⁾ twee stukken: ¹⁴⁾ "ten eerste, dat wij oprecht berouw en leedwezen over onze zonden hebben en ons

eigen verstand en allerlei lusten verloochenen en aan de wil van God onderwerpen; ten tweede, dat wij beginnen lust en liefde te 'hebben om in alle heiligheid en gerechtigheid naar Gods Woord te leven". Dit was de wedergeboorte, welke ons formulier op het oog had, toen het zei, dat wij zonder haar "in Godes Rycke" niet kunnen komen.

Zo sprak ons doopsformulier over de wedergeboorte.

Wanneer wij nu echter in onze catechismus kijken, zien we, dat Z. 33 onder de *bekering*¹⁵⁾ precies hetzelfde verstaat als ons dóópsformulier onder de *wédergeboorte* verstond. Immers bestaat de bekering volgens vr. en antw. 88 ook¹⁶⁾ in twee stukken, n.l.¹⁷⁾ in de afsterving van de oude en in de opstanding van de nieuwe mens; dat eerste, die afsterving, wordt dan in vr. en antw. 89 beschreven als¹⁸⁾ "een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben en die hoe langer hoe meer haten en vlieden"; en dat tweede, de opstanding, wordt dan in vr. en antw. 90 beschreven¹⁹⁾ als "een hartelijke vreugde in God door Christus en lust en liefde om naar de wil Gods in alle goede werken te leven". Zoals men ziet gelijken die twee (n.l. de *wedergeboorte* volgens het doopsformulier en de *bekering* volgens Z. 33) op elkaar als twee druppels water. Ja, die gelijkenis is zo sterk, dat de vraag onwillekeurig rijst: Had de kerk soms in de dagen der opstelling van doopsformulier en catechismus met de woorden bekering en wedergeboorte hetzelfde op het oog?

Hierop moet geantwoord worden:²⁰⁾ Inderdaad, tussen die twee, bekering en wedergeboorte, maakte de kerk in de eeuw der hervorming geen onderscheid. En dat is nog heel lang zo gebleven.²¹⁾ Op de Dordtse Synode b.v., die gehouden werd in 1618 en '19, gebruikte men die twee woorden nog door elkaar en sprak men strijk en zet van "bekeringhe ofte wedergeboorte", zoals iedereen zien kan in het boek door die synode zelf over haar besprekingen en handelingen uitgegeven.

Natuurlijk moeten we nu nog de vraag onder de ogen zien, of Gods kerk daar wel góéd aan deed, toen zij al zulke woorden als bekering, wedergeboorte, vernieuwing, opwekking, enz. door elkaar heen gebruikte ter aanduiding van één en dezelfde zaak. Want de kerk kan dwalen en moet dan wederkeren naar Gods Woord. Daarom willen wij thans²²⁾ de Heilige Schrift over die vraag raadplegen.

Een leerzaam hoofdstuk hiervoor is²³⁾ Joh. 3, waar we lezen van een gesprek tussen onze Heiland en de Farizeër Nicodemus. Deze Farizeëen waren hoogmoedige Joden. Toen Johannes de Doper en de Heere Jezus aan Israël de prediking lieten horen: "Bekeert u, want het koninkrijk der hemelen is nabij gekomen", Matth. 3:2; 4:17, meenden zij, dat die oproep tot bekering voor hèn overbodig was. Wanneer de Messias en zijn rijk zouden komen, waren de eerste plaatsen in dat rijk toch zeker voor hèn, vrome mannen als zij immers waren! Ze dachten er niet aan, dat hun godsdienstigheid in Gods ogen een zondige godsdienstigheid was, waarvan zij zich bekeren moesten, en zij verwierpen de prediking van de Heiland. Matth. 21:42; Luc. 7:30.

In zijn gesprek met Nicodemus nu heeft de Heere Jezus die eis tot bekering ook voor de Farizeëen laten horen. Ditmaal zei de Heere het zo:²⁴⁾ "Het betaamt¹ u, Farizeëen, dat gij wederom geboren wordt, anders komt gij het rijk Gods in 't geheel niet binnen".²⁵⁾ Nu was Nicodemus zo dom bij de uitdrukking "wederom geboren worden" te denken aan wat er met een kindje gebeurt, alvorens het ter wereld komt, terwijl het toch duidelijk genoeg was, dat de Heiland juist zulke volwassen mannen als Nicodemus en zijn medeleraars van hun hoge eigenwilligheid terug riep tot een geheel ander leven, heel nederig, van voren af aan, een leven van eenvoudige godsvrucht naar de Schriften. En toen Nicodemus bij herhaling toonde, dat hij de bedoeling des Heeren maar niet begreep, gaf Deze hem dan ook een standje:²⁶⁾ "Zijt gij een leraar van Israël en weet gij deze dingen niet?" Nicodemus gaf zich uit voor een kenner van en een onderwijzer in de Wet, in het Woord Gods, en nu begreep hij zèlf nog niet eens wat de Heere bedoelde met die wedergeboorte. Maar hij had dat uit de Schrift,²⁷⁾ uit dat wat wij thans het O.T. noemen, kunnen weten. Zo werd Nicodemus door de Heere berispt.

¹ Van zulk een "moeten" of "betamen" spreekt de Schrift ook in 2 Petr. 3:11.

²⁸⁾ Wanneer wij echter in het O.T. gaan zoeken, waar dit over over de wedergeboorte spreekt, moeten we constateren, dat het wóórd "wedergeboorte" of "wederom geboren worden" daarin nergens letterlijk voorkomt. We leren daaruit, ²⁹⁾ dat het de Heere Jezus dus niet maar om een wóórd te doen was, maar dat Hij een zaak, die Nicodemus door en door uit het O.T. bekend kon zijn, aanduidde met een woord, dat wel niet letterlijk in het O.T. voorkwam, maar dat voor Nicodemus terstond begrijpelijk zou zijn geweest, als hij maar naar het aloude Woord Gods geluisterd had. Waarom dacht Nicodemus b.v. niet aan Ps. 15 en Ps. 24 met die vraag: "HEERE, wie zal verkeren in uw tent, wie zal wonen op de berg uwer heiligheid?" Wie zou dus ook alleen maar onder Gods ogen kunnen komen in het koninkrijk van vorst Messias? De psalmdichter antwoordde: ³⁰⁾ "Die rein van handen en zuiver van hart is" — diè zou slechts mogen verkeren in Gods gemeenschap. Daarom lezen we ook reeds in het O.T. talloze malen, dat de HEERE zijn volk terugriep tot reinheid van hart en wandel. ³¹⁾ Wanneer Israël b.v. Gods verbond totaal vergat en zich gedroeg als de onbesneden heidenen, dan riep de HEERE hen toe: "Besnijdt dan de voorhuid uws harten (een zinspeling op de besnijdenis, waarmee bedoeld werd: Reinigt dan uw harten) en verhardt uw nek niet meer", Deut. 10: 16. Of: "Besnijdt u den HEERE en doet weg de voorhuid uws harten (d.w.z. uw verbondsverlating; ge lijkt wel heidenen), gij mannen van Juda en inwoners van Jeruzalem", Jer. 4:4. Of zònder beeldspraak: "Maakt u een nieuw hart en een nieuwe geest, want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls?" Ez. 18:31. Ja, juist in die donkere dagen van Jesaja, Jeremia en Ezechiël kondigde de HEERE ³²⁾ de toekomst aan van Israëls herstel en van de komst van de Messias. Dan zouden er weer rechtvaardigen zijn. die "Gods wet in het hart" hadden, d.w.z. die weer grote lust hadden om Gods geboden te doen (Ps. 37:31; 40:9). Want de HEERE zou het huis Israëls een "nieuw hart geven en een nieuwe geest in het binnenste geven" en het zou den HEERE weer "tot een volk" zijn (want de HEERE had in zijn toorn gezegd: Ge zijt Lo-Amrni. d.w.z. niet mijn volk, Ik wil niets meer met u te maken hebben. Hos. 1:9). ³³⁾ Israëls herstel zou zijn als een opwekking van doden uit hun graf, Ez. 36:26, 27; 37. En door de mond van de ongelukkige Jeremia sprak God: ³⁴⁾ "Dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt de HEERE (d.w.z. dit beloofde de HEERE na de ballingschap aan Israël te zullen doen): Ik zal mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun harten schrijven", 31:33. Dat zou de HEERE bewerken. Israël zou zich weer bekeren. Het zou zijn zonden bewenen en weer de HEERE, zijn God, liefhebben en vrezen en in zijn wegen wandelen en zijn geboden houden, Deut. 10:12, 13; Jer. 32:39. En tot zulk een nederig, godvrezend Israël zou dan de Messias komen en Hij zou dan óók een zegen voor de heidenen zijn, Jes. 42:1-4; 49:6; 57:15; Matth. 12:18-21; 2 Cor. 3:3. Welnu, als Nicodemus zich maar had laten leiden door dat Woord Gods, het O.T., zou hij de vervulling van dat Woord rondom zich aan de gang gezien hebben.

³⁵⁾ Johannes de Doper had gearbeid om voor de Messias te bereiden "een toegerust volk", Luc. 1:17, en rondom de Heere Jezus begon zich een nederige godvrezende kring als het nieuwe Israël te vormen, Matth. 12:17-21; 18:3; Luc. 6:20. Voor deze eenvoudigen zou zijn het koninkrijk der hemelen. Maar ³⁶⁾ wanneer Nicodemus en de zijnen zich niet van hun hoogmoedige vroomheid bekeerden, zouden zij dat rijk geenszins beërven. — Zo verwees de Heere Jezus de Wetsleraar Nicodemus voor de wedergeboorte naar het O.T.

En wanneer we nu verder in het Nieuwe Testament lezen, valt het ons op, dat de apostelen op dezelfde wijze spraken tot de Christenen uit de heidenen als onze Heiland tot de Jóód Nicodemus. Zoals de Heere Jezus zei, dat eigengerechte Farizeën het koninkrijk niet zouden ingaan, indien zij niet wederom geboren werden (indien zij niet braken met hun eigenwillige vroomheid en de wil des Vaders deden), Joh. 3:3, 5, zo schreef de apostel Paulus aan de Corinthiërs, dat wie niet brak ³⁷⁾ met de zonden, waarin zij vroeger als heidenen geleefd hadden ("hoereerders, afgodendienaars, overspelers, schandjongens, knapenschenders, dieven, geldgierigen, dronkaards, lasteraars of oplichters"), het koninkrijk Gods niet zou beërven, 1 Cor. 6:10 N.V. ³⁸⁾ Eigenwilligvroom bondsvolk èn goddeloos heidendom krijgen in Joh. 3:3, 5, 7 èn in 1 Cor. 6:10 dus gelijke waarschuwing. ³⁹⁾ Hieruit blijkt weer, dat met de bekering hetzelfde bedoeld wordt als

met de wedergeboorte.⁴⁰⁾ En van de stukken van die bekering of wedergeboorte worden we in het N.T. ook duidelijk onderwezen. De apostel noemt ze: het afleggen van de oude mens en het aandoen van de nieuwe mens.⁴¹⁾ Zie Paulus' brieven aan de Efeziërs en de Colossenzen. Aan de Efeziërs schreef de apostel niet alleen: "Want hiervan moet gij doordrongen zijn, dat in geen geval een hoereerder, onreine of geldgierige, dat is een afgodendienaar, erfdeel heeft in het koninkrijk van Christus en van God", Ef. 5:5, N.V., maar we hebben bij de vorige les (bij de vraag of zij, die zich van zulke zonden niet bekeerden, het koninkrijk Gods wel konden beërven) ook reeds Paulus' brief aan de Efeziërs doorgelopen en gezien, dat deze mensen vroeger, toen ze nog heidenen waren, dood geweest waren, d.w.z. in misdaden en zonden zich vermakende, maar door God waren levend gemaakt, toen Hij hen bracht tot geloof en wandel in de Heere Jezus Christus; en ziende op die nieuwe levenswandel schreef de apostel, dat zij "de oude mens" moesten afleggen (zoals men een vuil kleed aflegt) en "vernieuwd worden in de geest 'huns gemoeds' en 'de nieuwe mens' aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid, 4:22-24. En aan de Colossenzen schreef Paulus bijna woordelijk hetzelfde. Ze moesten hun aardse leden, de zonden, waarin zij eertijds gewandeld hadden, doden; hoererij, onreinheid, enz. "Liegt niet meer tegen elkander, daar gij de oude mens met zijn practijken afgelegd en de nieuwe mens aangedaan hebt, die vert nieuwd wordt tot volle kennis naar het beeld van zijn Schepper", Col. 3:5-10, N.V. Dus⁴²⁾ die heidenen hadden de oude mens afgelegd, maar zij moesten nog steeds voortgaan die af te leggen. En zo schreef ook Petrus aan de voormalige heidenen in Bithynië en omstreken. Zij waren door de prediking van het evangelie uit de ijdele wandeling, die hun van hun heidense voorouders overgeleverd was, verlost. Op die reine levenswandel ziende, schreef de apostel, dat zij waren "wedergeboren door het Woord van God", 1 Petr. 1:18, 23. Maar ze moesten voortgaan "alle kwaadwilligheid, alle bedrog, enz. af te leggen" en de tijd, die nu nog over was, naar de wil van God leven, 2:1; 4:2. Die vernieuwing moest steeds doorgaan.

Wij vatten nu het voorgaande aldus samen.

- a. Met zulke woorden als bekering, vernieuwing, wedergeboorte, opwekking van doden en levendmaking heeft de Heilige Schrift dezelfde zaak op het oog.
- b. De kerk des Heeren heeft dus Schriftmatig gehandeld door van gelijke zaken, van de wedergeboorte (in het doopsformulier) en van de bekering (hier in Z. 33), gelijke beschrijving te geven.
- c. Deze bekering of wedergeboorte bestaat, kort gezegd, in hartelijk berouw over de zonde en 'hartelijke lust en liefde om God te vrezen.
- d. Dit hartelijke berouw en deze hartelijke lust zijn onmisbaar om in het koninkrijk Gods in te gaan.
- e. Dit berouw en deze lust werkt de Heilige Geest in ons door de prediking van zijn Woord.
- f. Daarom komt de lof en dank voor onze bekering geheel en al aan de HEERE toe.

89e vr. *Wat is de afsterving van de oude mens?*

Antw. *Het is een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben en die hoe langer hoe meer haten en vlieden.*

90e vr. *Wat is de opstanding van de nieuwe mens?*

Antw. *Het is een hartelijke vreugde in God door Christus en lust en liefde om naar de wil van God in alle goede werken te leven.*

Het spreekwoord zegt: "Schijn bedriegt". Daar moeten we ook bij het spreken over de bekering of wedergeboorte om denken. Niet alle bekeringen of wedergeboorten zijn uit het geloof.⁴³⁾ Daar is b.v. een ongelovige man, die zich geregeld aan dronkenschap schuldig maakte. Hij komt echter tot het inzicht, dat die dronkenschap nadelig is voor z'n gezondheid, z'n gezin, z'n zaken en z'n goede naam, en ineens bréékt hij met dat

kwaad. Hij bedrinkt zich niet meer. Dan zeggen de mensen wel's: "Hij heeft zich van z'n dronkenschap bekeerd". Of wanneer een volk uit diepe vernedering of armoede wordt opgericht, spreekt men wel van "een nationale wedergeboorte". Natuurlijk kan dit alles buiten het geloof in God en onze Heere Jezus Christus omgaan. Daarom werd in de vorige vr. en antw. reeds gesproken van de "waarachtige" d.w.z. de "wàre" bekering, en daarom wordt hier, in vr. en antw. 89 en 90, gesproken van een "hartelijk" leedwezen en een "hartelijke" vreugde, waarmee ook weer een "waar" leedwezen en een "ware" vreugde worden bedoeld¹. In de Schrift lezen we n.l. van bekeringen, die ook wel bekeringen waren, maar die geen bekeringen uit het gelóóf waren en geen bekeringen tot Gòd. Toen b.v. koning Achab na z'n moord op Naboth uit de mond van Elia de aankondiging van Gods wraak hoorde, schrok hij zo, dat hij zich het vorstelijk gewaad afrokte en in een rouwgewaad ging lopen, ja daarin zelfs sliep des nachts. Ook merkte de HEERE die vernedering wel terdege op en Hij stelde zijn straf nog wat uit. Maar ⁴⁴⁾ toch bleek het hart van Achab later in 't geheel niet tot de HEERE bekeerd, toen hij Gods Woord uit de mond van de arme Micha verwierp en in z'n zonde stierf, 1 Kon. 21 en 22. En zo had ook Judas wel berouw over z'n misdaad, maar in plaats, dat hij aan de Heere Jezus om vergeving vroeg, ging hij heen en verhing zich, Matth. 27:3. Maar de bekering van koning David was waarachtig, uit het geloof. ⁴⁵⁾ Hij was innig bedroefd over z'n kwaad, omdat hij daardoor vooral Gòd, de HEERE, zo vertoornd had; en hij vroeg om vergeving en om een rein hart en of de HEERE hem weer vreugde wilde schenken over zijn heil en dan zou hij op zijn beurt aan andere overtreders weer Gods wegen leren, n.l. dat er bij God genade is voor een boetvaardig zondaar, Ps. 51. Die bede heeft de HEERE verhoord, want wij worden nu nog onderwezen en vertroost door Davids bekering. Die geschiedenis van David maakt nu deel uit van Gods Woord, waardoor de Geest des HEEREN ons tot bekering leidt. Een ander voorbeeld van een waarachtige bekering wordt ons verhaald in Hand. 19. ⁴⁶⁾ De evangelieprediking van Paulus vond grote ingang te Efeze "en velen van hen, die gelovig geworden waren, kwamen hun schuld belijden en uitspreken wat zij bedreven hadden. En enigen van degenen, die toverkunsten hadden uitgeoefend, brachten hun boeken bijeen en verbrandden ze ten aanschouwen van allen", 19:18, 19, N.V. Of ze dus een hekel hadden gekregen aan hun vroegere kwaad! Ze wilden er nooit meer mee te doen hebben. Een ander duidelijk bewijs, dat de Heilige Geest ons tot bekering brengt door middel van het Woord Gods vinden we in 1 Petr. 1. ⁴⁷⁾ De apostel herinnert hen, aan wie hij zijn brief schreef, er n.l. aan, dat zij eertijds heidenen waren geweest, maar dat zij uit die "ijdele wandeling" van hun heidense voorouders waren verlost door het Woord van God, dat onder hen verkondigd was. Door de prediking van dat Goddelijke Woord waren zij wedergeboren. Welnu, op zulk een bekering of wedergeboorte heeft Z. 33 nu het oog. Niet zomaar op een sterke omkeer in het leven van sommige mensen tengevolge van een braafheidsopwelling, een godsdienstige bevliesing of een zwaarmoedige angstbui. Neen, de bekering, die Z. 33 bedoelt, is vrucht van het geloof in de blijde boodschap des Woords, dat er bij God vergeving is voor boetvaardige zondaars (die dus hun zonden belijden en laten) dank zij de volkomen voldoening van Christus.

Ook met die termen "oude mens" en "nieuwe mens" moeten we oppassen. Er wordt zo licht een verkeerde betekenis aan gegeven. De Schrift gebruikt ze b.v. helemaal niet zo, dat wij er uit zouden mogen afleiden, dat de gelovigen eigenlijk uit 2 mensen zouden bestaan, of dat er een bepaald tijdstip in hun leven zou zijn, waarbij men met de vinger kan aanwijzen: alles wat daar vóór valt, hoort tot de oude mens en wat daar na valt, hoort tot de nieuwe mens. ⁴⁸⁾ Paulus had later nog wel terdege verdriet van zijn vroegere grote zonde en zei in 't geheel niet: "Och kom, dat behoort tot die vroegere periode van m'n oude mens. Daar heb ik niets meer mee te maken". Neen, hij klaagde: Dat heb *ik* gedaan (dus niet eigenlijk iemand anders) en *ik* ben de "voornaamste" der zondaren, 1 Tim. 1:13, 15. ⁴⁹⁾ Trouwens hij schreef zelf aan de Efeziërs en anderen, dat zij moesten vóórtgaan de oude mens te doden. Dat was dus nog niet voorbij. Evenmin worden met die woorden (oude en nieuwe mens) 2 délen van een mens bedoeld, b.v. de oude mens, die slechts de buitenkant of het onderste stuk, het lichaam, het vlees, met z'n lagere

¹ blijkens de Latijnse text.

neigingen van eten, slapen, spreken, huwen, handel drijven, werken, enz. zou zijn, tegenover de nieuwe mens of de binnenkant of het bovenste stuk of de ziel of de geest, die hoger zou zijn of waarin althans een beter ik, een edele kern, zou aangebracht zijn, terwijl de afsterving van de oude mens dan zou bestaan in het onderdrukken van dat lagere en de opstanding van de nieuwe mens dan zou bestaan in het verzorgen en al hoger opvoeren van die edele kern. We hebben vroeger al meermalen, b.v. bij vr. 43 van Z. 16. deze fantasieën verworpen. Zo spréékt de Schrift niet over de mens, ook niet over de gelovige mens.

Wanneer wij hetgeen de apostel in zijn brieven aan de Corinthiërs, Galaten, Efeziërs, enz. schrijft over nieuw schepsel in Christus en over oude en nieuwe mens, goed willen verstaan, moeten we maar bedenken, dat ook wij, in onze voorouders, zulke heidenen waren, ja dat wij kinderen van Adam zijn.

De Schrift leert ons, dat ⁵⁰⁾ Adam tegen God is opgestaan. Dat is de eerste afkering van God af geweest, waarop bèkering naar God toè moest volgen en dat niet alleen voor Adam, maar ook voor ons. Want wij hebben in Adam allen gezondigd en ⁵¹⁾ aan de heidenen is duidelijk te zien, hoe de mensen zijn, wanneer zij louter Adamskinderen blijven. Dan zijn zij ⁵²⁾ dood in hun misdaden en zonden, Ef. 2:1, N.V., en wie daarin voortgaat, zal het hemelrijk niet beërven, 5:5. Daarom is de liefde Gods zo groot geweest om zijn lieve Zoon in deze wereld te zenden. Onze Heere Jezus Christus heeft in onze dode wereld weer het leven ingedragen, ⁵³⁾ toen Hij voor zondaren stierf en uit het graf verrees. Toen verwierf Hij de levendmakende Geest. Toen was het Licht en het Leven metterdaad voor de wereld verschenen. ⁵⁴⁾ Daarom schrijft Petrus, dat God ons door de opstanding van Jezus Christus uit de doden heeft doen wedergeboren worden, 1 Petr. 1:3. Deze verlossing nu heeft God ook aan ons geschonken, ⁵⁵⁾ toen Hij zijn verbond aan onze voorouders schonk. Hij verzegelde dat verbond ook aan ons door zijn doop. ⁵⁶⁾ Opdat wij des te vaster zouden geloven, dat onze oude mens met Christus is gestorven en wij met Hem zijn opgestaan, Rom. 6:2-6. Trouwens deze zelfde verlossing schonk de HEERE reeds in zijn verbond aan de oude kerk, aan Israël. Daarom, wanneer de kerk dat verbond verzaakt, glijdt zij terug ⁵⁷⁾ naar het dode heidendom. Toen Israël z'n heil ging zoeken, waar het niet te vinden was, n.l. in de dienst der heidense hoogten (Deut. 12; Micha's heiligdom van Richt. 11; Jerobeam; Gilgal; Bethel) in plaats van in het bondsbloed van Christus, dat God ook hun reeds in zijn verbond geschonken had en voortdurend liet betekenen en verzegelen door zijn tabernakel en altaar en schaduwachtig offerbloed, toen was dat een terugglijden naar het heidendom; ⁵⁸⁾ die eigenwilligheid werd weldra gevolgd door een vertreden van al de 10 woorden van Gods verbond; door hoererij, stelen, onrecht, enz., 2 Kon. 17: 16. Toen klonk het: "Besnijdt uw hart"! En toen zulke eigenwillige mensen als Nicodemus later dezelfde zonde deden en ook zij weer hun heil ergens anders in stelden dan in Gods genadeverbond, n.l. in hun ongehoorzame godsdienstigheid, toen werden zij ⁵⁹⁾ met de heidenen gelijk gezet en zouden zij evenmin het hemelrijk beërven als de heidense hoereerders, dieven, moordenaars, enz. Joh. 3:3, 5, 7; 1 Cor. 6: 10; Gal. 5:21. Toen de dwaalleraars de Galactische Christenen wilden bewegen hun heil te stellen niet meer in Christus alleen, maar in 's mensen vroomheid, en toen men iets dergelijks probeerde met de Christenen te Colosse, veroordeelde de apostel dat ook weer ⁶⁰⁾ als een terugval naar het heidendom en naar het vlees, Gal. 5:9; Col. 2:23. En die veroordeling verdienen wij ook, wanneer wij Gods verbond verzaken. Wanneer wij ons heil ook zoeken ergens anders dan in Gods verbond met ons (waarin Hij ons immers de reiniging door Christus' bloed en Geest eerlijk heeft geschonken) of wanneer wij ook in haat en nijd, in onkuisheid, echtbreuk, dieverij, dronkenschap, enz. leven; dan glijden wij ook terug ⁶¹⁾ naar de zonde onzer heidense voorouders, de Friezen, Franken en Saksen, die evenals de Efeziërs leefden "in de begeerlijkheden des vleses, doende de wil des vleses en der gedachten", Ef. 2:3, en dan dient alle godsdienstige drukte ook maar "tot verzadiging van het vlees", Jes. 58:3, Col. 2:23. Alle verachting van Gods verbondsbelofte en -eis, hetzij op ruwe manier, hetzij op vroomschijnende manier (Jerobeam. Nicodemus, Colossensische verleiders) is een terugvallen naar de praktijken van de oude mens, naar het heidendom, naar de opstand van Adam, toen hij zich van God afkeerde.

Maar uit Rom. 6 leren wij wat de ware bekering of wedergeboorte is. Dan zullen wij het feit, dat God ons, heidenen, zijn verbond schonk en daarin al wat Christus verwierf (hetgeen Hij ons ten overvloede betekende en verzegelde door de doop), niet verachten, maar dankbaar en blij geloven, ⁶²⁾ dat wij "met Hem begraven zijn door de doop in de dood, opdat gelijkewijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, also ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden; dit wetende, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde teniet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen" (Lees bij Rom. 6 eens de kantt. der St. V. over de "trappen" der wedergeboorte).

En zeer leerzaam is ook wat Paulus hierover schreef aan de Efeziërs en Colossenzen. Zij leefden nog steeds temidden van hun vroegere mede-heidenen. Dat bracht veel verleiding mee. Maar ⁶³⁾ zij hadden "de oude mens met zijn praktijken afgelegd en de nieuwe aangedaan, die vernieuwd wordt tot volle kennis naar het beeld van zijn Schepper", Col. 3:9, 10, N.V. ⁶⁴⁾ Doch met dat "uitdoen" van de oude mens en dat "aandoen" van de nieuwe mens moesten ze maar steeds voortgaan. ⁶⁵⁾ Vooral voor de zware eigenwillige godsdienst der dwaalleraars, die een verkapte terugval ⁶⁶⁾ naar het heidendom was, moesten ze oppassen. "Indien gij dan (d.w.z. nu gij dan) met Christus de eerste beginselen der wereld (d.w.z. het heidendom) zijt afgestorven", nu moet gij ook niet meer uw heil zoeken in die gevaarlijke vleselijke vroomheid, 2:20, 23. Dat zou toch wéér zijn een zoeken van de dingen die beneden zijn, evenals de heidense godsdiensten doen. Terwijl Christus toch boven is. Van Hem moet ge alles verwachten en niet van de godsdienstige mens. Wanneer Hij straks terugkomt, zult ge maar's zien hoe volmaakt het geluk is, dat Hij ons bezorgt: 3:1-4. Weest daar dus dankbaar voor en "doodt dan (d.w.z. doodt dus) uw leden, die op de aarde zijn, namelijk hoererij, onreinigheid"....., 3:5. Dat moesten ze "afleggen", 3:8, zoals men een vuil kleed aflegt. Maar wat ze moesten "aandoen"? "Innerlijke ontferming, goedheid, nederigheid.....", 3:12. "En boven dit alles doet aan de liefde, dewelke is de band der volmaaktheid", 3:14.

Wij leren hieruit, dat de woorden oude en nieuwe mens door de apostel in zijn brieven in het geheel niet worden gebruikt gelijk termen van een wetenschappelijk boek, waarin men zich met angstige nauwkeurigheid aan een eenmaal precies afgepaalde en uitgewogen definitie houden moet. De apostel spreekt praktisch. Hij gebruikt beelden daarbij. Hij zegt b.v. nu eens, dat de oude mens wordt "afgelegd" (gelijk een kleed), dan weer dat hij wordt "gekruisigd" (als een man). Hij zegt nu eens, dat de nieuwe mens moet worden "aangedaan", dan weer, nog wel in hetzelfde verband, dat goedheid, nederigheid, geduld moeten worden "aangedaan". We zullen daarom goed doen te zeggen, dat de Schrift met de uitdrukking "oude mens" wijst ⁶⁷⁾ in de richting van ons verleden, dat ook in de gelovigen nog nawerkt; in de richting van ons zondige hart; van het lichaam (d.w.z. het totaal, het geheel, de ganse macht) der zonde en des doods (niet te verwarren met ons lichaam); van ons vlees (niet te verwarren met ons lichaam); van onze oude natuur; van ons doen en laten voorzover dit niet voortkomt uit het geloof in Christus, maar onder invloed van onze afkomst uit Adam plaats heeft. Met de uitdrukking "nieuwe mens" daarentegen wordt gewezen ⁶⁸⁾ naar onze gemeenschap des geloofs met Christus; naar ons leven zoals dat onder de verlossende invloed staat van de Geest van Christus en van zijn Woord; naar onze Gode welgevallige wandel des geloofs; naar ons dankbaar houden van 's HEEREN verbond. De Schrift leert ons, dat al wat de gelovigen doen, spreken, denken, enz. geschiedt óf "naar" (d.w.z. overeenkomstig) de oude mens óf "naar" de nieuwe mens. Maar met de termen "oude mens" en "nieuwe mens" worden in 't geheel niet 2 personen of 2 gedeelten van één mens of 2 tijdperken in één mensenleven bedoeld. Eén en dezelfde gelovige handelt óf naar het vlees óf naar de Geest.

En zo moeten we ook oppassen, dat we van "de afsterving van de oude mens" en "de opstanding van de nieuwe mens" geen 2 tijdperken in een mensenleven achter elkaar maken, b.v. zo, dat men zou mogen zeggen: "Die man was 10 jaar geleden nog bezig aan de afsterving van de oude mens, maar tegenwoordig beoefent hij de opstanding van

de nieuwe mens". ⁶⁹⁾ Tot zulk een scheiding geeft Z. 33 ons zeker niet het recht. Wanneer de kerk spreekt van de twee delen der bekering of van de twee stukken der wedergeboorte, bedoelt zij daarmee in 't geheel niet 2 van elkaar te scheiden tijdperken. Het is er mee, om een beeld te gebruiken, als met een communicerend vat, waarin de leraar bij natuurkundeles water giet aan de ene kant. Dan loopt het vat aan de andere kant ook vol; en wanneer men het water aan de ene kant naar beneden perst, rijst het aan de andere kant omhoog. Zo is het ook bij de waarachtige bekering of wedergeboorte. Wanneer wij, door het geloof in Christus gedrongen, de strijd tegen de macht der zonde in ons leven aanbinden en voortzetten, zal dit ook altijd gepaard gaan ⁷⁰⁾ met de hartelijke begeerte om te gaan doen en te blijven doen wat onze Heiland ons gebiedt. Het laten van het kwade is onafscheidelijk verbonden aan het doen van het goede. Toen koning David zo zwaar gezondigd had en hij zich bekeerde, had hij niet alleen diep berouw, dat hij tegen God gezondigd had, maar vroeg hij tevens ⁷¹⁾ om een rein hart en wenste hij aan andere overtreders Gods wegen te leren, Ps. 51. De zondares, die tijdens de maaltijd tot Jezus kwam, weende niet alleen vanwege haar grote zonde, ⁷²⁾ maar was ook ontroerd door de vergéving van haar kwaad en bewees haar Verlosser grote eerbied door zijn voeten te zalven, Luc. 7. De apostel Paulus heeft niet alleen over zijn zonde van kerkvervolging diep berouw getoond, zowel terstond, buiten en binnen Damascus, Hand. 9:1-14, als later, Gal. 1:13; 1 Tim. 1:13, ⁷³⁾ maar heeft ook met grote ijver de kerk des Heeren zowel terstond, te Damascus, Hand. 19:20, als later, 1 Cor. 15:10; Gal. 2:20, opgebouwd; zoals hij zich trouwens ook niet alleen om zijn overige zonden en ellendigheden bedroefd heeft, maar tegelijkertijd ook beleed een hartelijk vermaak te hebben in Gods wet, Rom. 7. Evenzo hebben de Efeziërs niet alleen hun zonden beleden en hun boeken verbrand, Hand. 19:18, 19, maar ook in allerlei ander opzicht, b.v. in liefde tot de heiligen, hun geloof getoond, Ef. 1:15; 2:10. En de apostel schrijft in één en dezelfde brief aan de Colossenzen, dat zij niet alleen de oude mens met zijn practijken hadden afgelegd en nu nog moesten voortgaan tegen allerlei zonde te strijden, maar ook de nieuwe mens hadden aangedaan en nog moesten voortgaan het goede te doen. De afsterving van de oude mens en de opstanding van de nieuwe mens zijn immers van elkaar evenmin te scheiden als de twee zijden van één zaak. Zoals alle dingen hun voorzijde en keerzijde hebben, zo hebben ook alle bekeringen met elkaar dit gemeen, ⁷⁴⁾ dat daarbij de oude mens (het vlees) wordt gekruisigd en tevens de nieuwe mens (allerlei goed werk des geloofs) wordt aangedaan.

Overigens moet men uit de samenvatting door Z. 33 van wat alle waarachtige bekeringen met elkaar gemeen hebben, niet afleiden, dat alle bekeringen nu ook in ieder ander opzicht eender zijn. ⁷⁵⁾ Dat is evenmin het geval als alle mensen eender zijn. In de Schrift wordt immers niet zo maar's in 't algemeen over het onderwerp "de bekering of wedergeboorte" gesproken, maar ⁷⁶⁾ altijd zeer bepaald verhaald van de bekering van David, Ps. 51, van Israël, Jer. 4:1, van de wedergeboorte van Nicodémus, Joh. 3, van de bekering van Pétrus, Luc. 22:32, enz. enz. Steeds wordt ons duidelijk aangewezen en de persoon, die zich bekeerde en de zonde, waarvan die persoon zich bekeerde. Daarom is het ongeoorloofd zo maar's tegen iemand te zeggen: "Gij moet wederom geboren worden" of "Gij moet u bekeren", maar ⁷⁷⁾ is men steeds verplicht duidelijk te maken aan welke zonde die bepaalde persoon zich dan schuldig maakt en waarvan hij zich dus bekeren moet. De Heere Jezus heeft dat de Farizeërs herhaaldelijk gezegd: dat en dat moet gij laten. De drie vrienden van Job meenden vroom te spreken, toen zij Job er van beschuldigden, dat hij gezondigd had, en dat hij zich bekeren moest. Maar de HEERE nam het hun kwalijk. Wie de rechtvaardige verdoemt, is Hem immers een gruwel. Daarom gaat de catechismus straks stuk voor stuk over de 10 geboden spreken, opdat ieder duidelijk zie wat God ons verbiedt en wat Hij ons gebiedt en ieder zijn hart en leven *daaraan toetse*.

Eindelijk is er ook nog dit, waarvoor men zich bij het spreken over de bekering moet wachten.

Wij hebben in het voorafgaande uit de Schrift geleerd, dat de waarachtige bekering der zondaars te danken is aan God. Het is de HEERE, die door zijn Heilige Geest het Woord

tot ons laat brengen — al maakt Hij daarbij weer van allerlei mensen als middelen in zijn hand gebruik — en door de verkondiging van zijn Woord het geloof in onze harten werkt, Rom. 10: 17; en uit dit geloof komt voort onze belijdenis van zonden, ons breken met het kwade en wandelen in de liefde tot God. Hierover is vroeger genoeg gesproken.

Helaas heeft men deze waarheid soms echter zo verdraaid, dat men haar tot een leugen verworden heeft. ⁷⁸⁾ In plaats dat men n.l. Gods barmhartigheid prees als de bron onzer verlossing, ontsloeg men zichzelf van de schuldige plicht om uit dankbaarheid zich van z'n zonden berouwvol tot God te bekeren en naar zijn wil te wandelen. Men redeneerde dan zo: "De bekering des zondaars is te danken aan God. ⁷⁹⁾ Ik kan mij zelf dus niet bekeren. God moet het doen. Laat men dus maar oppassen en niet zo maar zeggen, dat iemand zich bekeren moet. Dat moet God doen. Daar kan men eigenlijk zelfs niet eens om bidden. Want ik kan niet eens bidden als ik niet eerst bekeerd ben".

Deze redenering schijnt zeer ernstig; maar wanneer men haar nauwkeurig aan de Schrift toetst, blijkt zij op te borrelen ⁸⁰⁾ uit een hart vol onkunde, ondank en onwil.

Immers is reeds zulk spreken van "gij moet bekeerd worden", heel in 't algemeen, niet Schriftmatig. ⁸¹⁾ We hebben zoëven gezien, dat er bij moet: wië zich moet bekeren en waarvan. Dit niet te doen verraadt allereerst onkunde met de Schrift.

Maar vervolgens verraadt deze redenering ook grove ondankbaarheid. ⁸²⁾ Wij zijn immers maar niet door God aan ons lot overgelaten. De HEERE kwam reeds naar onze heidense voorouders toe met het verbond zijner genade. Dat verbond schonk Hij ook aan ons en verzegelde het met zijn doop. In dat verbond schonk Hij ons het bloed en de Geest van zijn lieve Zoon Jezus Christus. Wij drijven dus maar niet als ten dode opgeschreven drenkelingen op de golven van de wereldzee, maar God heeft de reddende lasso van zijn genadeverbond om ons heen geworpen. Wanneer nu echter zulk een drenkeling die gordel van genade van zich losmaakt en wegwerpt, moet hij niet klagen, dat hij zichzelf niet redden kan. Hij *versmaadt* zijn verlossing. Zo handelen wij nu ook, wanneer wij de kostelijke gouden keten van Gods verbond, die Hij eerlijk gemeend om ons heensloeg, van ons afwerpen of net doen alsof die er niet is. Ons ongeloof is dan dit: Gods verlossing (ons in zijn belofte geschonken) wegwerpen. En ons geloof is slechts dit: Niet uit Gods reddende armen weglopen, maar bij Hem, die naar ons toekwam en ons aan Zich verbond met zijn erewoord, van harte dankbaar blijven en uit dat geloof vrucht dragen. Ongelovig bondsvolk is echter zo ondankbaar.

En tenslotte zegt de Schrift ⁸³⁾ in de geschiedenis van de kinderen Israëls, die Kanaän niet beërfden, niët, dat een mens zichzelf niet kan bekeren, maar wèl, dat God door die "kinderen des HEEREN" is getergd en dat zij vanwege hun "ongehoorzaamheid" niet konden ingaan, Num. 14:11, 23; Deut. 14:1; Hebr. 3:18, 19. En in Jesaja's dagen sprak de HEERE van de bondsbrekers: "Ik heb mijn handen de ganse dag uitgebreid tot een wederstrevig volk", Jes. 65:2. En om diezelfde onwil heeft de Heere Jezus gesniikt en geklaagd: "Jeruzalem, Jeruzalem, hoe menigmaal heb Ik uw kinderen d.w.z. uw inwoners) willen bijeenvergaderen gelijkkerwijs een hen hare kiekens onder de vleugelen vergadert? En gijlieden hebt niet gewild?", Luc. 13:34. En van de Joden zijner dagen zegt Paulus ook weer, dat zij niet "bij de genade" Gods wilden "blijven" en "het Woord Gods verstieten" en "ongehoorzaam" waren net als het bondsvolk in Jesaja's dagen, Hand. 13:43, 46; 14:2; 28:25; Rom. 10:21. En de brief aan de Hebreëen noemt zulk verachten van Gods heil, dat Hij ons schonk, een vertreden van de Zoon van God en een onrein achten van het bloed van het nieuwe verbond en een smaden van de Geest zijner genade, 10:29. — Dit is heel andere taal dan die van zulke ingewikkelde doolhofredeneraties (n.l. "ik kan niet bidden om bekering, want dan moet ik eerst bekeerd zijn"). Tegen zulke boze verdraaiers van de lieflijke waarheid, dat heel onze verlossing, ook dus onze bekering, uit God is, moet men zeggen: veracht liever Gods verbond niet, waarin Hij u het bloed van zijn lieve Zoon en de Geest zijner genade gegeven heeft. De HEERE geeft zijn verbondsrechten op u niet prijs. Dat zult ge aan de weet komen.

91e vr. *Maar wat zijn goede werken?*

Antw. *Alleen, die uit een waar geloof, naar de Wet Gods, Hem ter eer geschieden en niet die op ons goeddunken of menseninzettingen gegrond zijn.*

Sommige mensen schrikken al, wanneer zij de uitdrukking "goede werken" horen en denken dan direct aan wat de Róómsen goede werken noemen. Dat is verkeerd. Het is met die woorden als met zoveel andere woorden, waaraan men een onjuiste betekenis heeft gegeven. Dat kunnen die wòrden toch niet helpen. De Schrift zelf spreekt meermalen van goede werken. Het is echter maar de vraag: Wat is goed? Wie maakt dat uit? Maken wij, mènsen, dat uit? ⁸⁴⁾ Neen, dat maakt Gòd uit en dat heeft God ons bekend gemaakt in zijn Woord. Dat alleen is goed, wat Gòd goed vindt. En dat alleen is vroom, wat Gòd vroom vindt. Daarvan moeten wij uitgaan, wanneer er geoordeeld moet worden over de vraag of we ergens met de goede dienst van God te doen hebben, ja of neen.

Dus moeten we niet zeggen: "Ja maar, die mensen bedoelen het wel goed". ⁸⁵⁾ Ook bedoelingen zijn dan pas goed, wanneer Gòd ze goed vindt; en dat kunnen we weten uit zijn Woord. Koning Saul kreeg van God de opdracht de Amalekieten met de ban te verdelen. Hij spaarde echter het beste vee. Toen Samuel hem daarop wees, antwoordde hij: "Dat heb ik gespaard om het straks aan God te offeren". Waarschijnlijk loog Saul dit. Maar ook al was het z'n bedoeling geweest, dan keurde Samuel zijn gedrag nog af. ⁸⁶⁾ "Opmerkzaamheid is beter dan vet van rammen", zei Samuel, 1 Sam. 15. De Farizeën meenden door hun eigenbedachte sabbatsgeboden ook God te eren, maar de Heere Jezus hield zich daar nièt aan, wel aan de geboden des Vaders, Matth. 12:1. De Joden, die onze Heiland verwierpen, en die de prediking van zijn apostelen ongehoorzaam waren, meenden ook Gode een dienst te bewijzen; en de dwaalleraars, die de Galatische en Colossensische Christenen poogden af te brengen van het geloof in Christus als algenoegzaam Zaligmaker, vonden hun eigen vroomheid ook veel degelijker dan het evangelie van Paulus. Maar de apostel week geen stap, Hand. 26:9; Rom. 6:1; 10:2; Gal. 2:5. Wat heeft het dus voor zin te zeggen: "Ja maar, ze bedoelen het goed"? Iederéén denkt het natuurlijk aan 't rechte eind te hebben. Gods Woord moet beslissen. Daarom verwierpen onze voorouders in de eeuw der grote kerkhervorming de Roomse vroomheid. Omdat zij door mensen verzonnen was. Hierop heeft de catechismus het oog met de uitdrukking "op ons goeddunken gegrond". ⁸⁷⁾ Dat betekent: door ons verzonnen in de mening er goed mee te doen. Evenmin moet men zeggen: "Jamaar, zo is het altijd geweest. Zo hebben we van onze ouders en grootouders geleerd", Ef. 20:18. Ook die ouders en grootouders zijn echter maar mensen geweest. Gods Woord moet beslissen. Daarom verwierp de getrouwe kerk in de eeuw der grote reformatie de Roomse vroomheid ook al was zij eeuwen oud. Gods Woord was nog ouder. Hierop heeft de catechismus het oog met de uitdrukking: "op menseninzettingen gegrond". ⁸⁸⁾ Dat betekent: door mensen aan ons overgeleverd.

Verder moet men ook niet menen, dat zùlke werken goed te noemen zijn, die men niet doet tot Gods eer, maar met een ander doel, b.v. om er z'n zaligheid mee te verdienen. Al zijn zulke werken dan nóg zo indrukwekkend — onthouding van eten, slapen, huwelijk, bezit — ze zijn toch niet goed. Want behalve dat ze reeds een belediging zijn voor Christus, onze algenoegzame Zaligmaker, zijn ze ook te veroordelen, omdat ze niet Gods eer beogen, maar iets van de mens. Het is egoïsme, hoewel onder vrome schijn bedekt.

Zelfs al schijnt voor 't oog alles in orde, de HEERE walgt er van. Toen men in Jesaja's dagen heel druk naar de tempel liep, maar dit niet deed om er God mee te eren, doch om er mee te tonen, hoe nauw men het nam en hoe braaf men was, terwijl men intussen Gods verbond niet hield, sprak de HEERE zelfs: ⁸⁹⁾ "Wanneer gijlieden voor mijn aangezicht komt te verschijnen (in de tempel, met offers), wie heeft zulks van uw hand geëist, dat gij mijn voorhoven betreden zoudt?", Jes. 1:12. Natuurlijk veroordeelde de HEERE niet zijn eigen offerdienst, maar het egoïstisch *misbruik* er van wel. Om dezelfde reden veroordeelt God goede werken, die men doet "om van de mensen gezien te

worden", Matth. 6:5.

Het moet juist andersom. ⁹⁰⁾ Wij moeten geen goede werken doen om de verlossing te verkrijgen, maar omdat wij de verlossing hebben verkregen moeten wij goede werken doen. Dat was het doel van Christus' lijden en gehoorzaamheid, Tit. 2:14. Welnu, de HEERE heeft ook ons ⁹¹⁾ in zijn vast vertrouwbare verbond zijn verlossing geschonken en nu moeten wij *vanuit die verlossing* (dus niet naar de verlossing toe, maar vanuit de geschonken verlossing) ⁹²⁾ uit dankbaarheid, doen wat God ons gebiedt. Daartoe zijn we geroepen. "Opdat gij zoudt verkondigen de deugden Desgene (de deugden van God), die u uit de duisternis (van het heidendom) geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht", 1 Petr. 2:9. Zoals vanwege z'n schone vruchten een boom geprezen wordt, zo wordt dan om ons de God en Vader van onze Heere Christus geprezen, die ons zulk een heerlijke verlossing schonk. "Hierin is mijn Vader verheerlijkt, dat gij veel vrucht draagt en gij zult mijn discipelen zijn", Joh. 15:8. Dan wordt niet de mens geëerd, ook niet de vrome mens, maar God.

Daarom stelt de kerk hier voorop, dat alleen diè werken goed zijn, die uit het gelóóf voortkomen. Want het ware geloof is immers dit, dat wij de verlossing, welke God ons in zijn eerlijk gemeente verbond geschonken heeft, niet verwerpen, maar ootmoedig en blij aannemen als dankbare kinderen (denk aan Abraham). De apostel Paulus was dan ook diep verontwaardigd, ⁹³⁾ toen de dwaalleraars weer slaven wilden maken van de Galatische Christenen. Ook al zouden we de geboden Gods schijnbaar nóg zo correct naleven, en nog zo druk aan de godsdienst doen, maar we zouden het doen niet omdat, maar omdat wij met God verzoend zouden worden, dan waren we nog maar slaven, loonslaven, meiden en knechts, in plaats van kinderen, Gal. 4:9. We hebben het trouwens in 't voorafgaande al meermalen gelezen, hoe het bij de Efeziërs en anderen toeging. Zij namen eerst het evangelie van Christus gelovig aan en daaruit vloeide dan hun bekering voort; zij lieten hun boze werken na en deden de wil van God. Zo *moet* ook óns leven geheel *worden beheerst door het* geloof. Uit dank voor Gods ontferming over ons moeten we naar zijn wil vragen en die doen. Gelijk de apostel Paulus schrijft: "Ik vermaan u dan, broeders, bij ⁹⁴⁾ de barmhartigheden Gods (waarover hij in 't voorafgaande zoveel had geschreven), dat gij uw lichamen stelt tot een levend, heilig en Gode welgevallig offer", Rom. 12:1, N.V. Evenzo grondde ook de apostel Petrus zijn vermaning, dat men de deugden Gods verkondigen zou ⁹⁵⁾ op het feit, dat God zijn lezers ontferming had bewezen door hen tot zijn bondsvolk aan te nemen: "Gij, die eertijds geen volk waart, maar nu Gods volk zijt; die eertijds niet ontfermd waart, maar nu ontfermd zijt geworden", 1 Petr. 2:10.

En opdat wij nu zouden weten, hoe wij onze goede God kunnen behagen, heeft Hij ons zijn wil wel bekend gemaakt ⁹⁶⁾ in heel zijn Woord, maar die voor ons kort samengevat ⁹⁷⁾ in zijn tien geboden. Dat was nodig. Want zonder het vaste richtsnoer, dat God Zelf ons geeft, zouden ook de allerheiligsten nog onzeker zwalkend door het leven gaan vanwege hun zondige vlees. Maar aan de leiband van Gods heilige wet gaan wij veilig en gevoelen wij ons recht in ons element. Want zoals een vis in z'n element is, wanneer hij zwemt, en een vogel, wanneer hij vliegt, zo leeft een mens niet gedwongen, maar vrij, ⁹⁸⁾ wanneer hij weer naar het gebod Gods leeft in alle opzichten en in alle dingen van het gewone leven van alle dag. Dat is pas een "menswaardig" bestaan. Daarom is de opvatting, die sommigen van goede werken hebben, zo dwaas. Ze menen, dat goede werken zijn: geweldige daden, opvallende verrichtingen, topprestaties. Natuurlijk is een mens daartoe wel niet voortdurend in staat, maar dan toch zo nu en dan wel's, zeggen ze. Maar dat is fout. ⁹⁹⁾ "Goede werken" betekent eenvoudig: het goede werken. En wat goed is heeft de HEERE in zijn tien geboden kort samengevat. En ¹⁰⁰⁾ die geboden gelden voor ons allen altijd en evenzeer; voor vaders en moeders en kinderen. En wat daar aan toegevoegd wordt, door wie ook, moeten we verwerpen als ¹⁰¹⁾ "leringen, die geboden van mensen zijn", Spr. 30:5; Matth. 15:9. Daarmee zijn zowel de brave-jongensprestaties van de Padvinderij als de vrome-mensen-prestaties van Roomsen en anderen veroordeeld.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 88.

- 1) Wanneer en waardoor wordt volgens de Roomsen een kindje wedergeboren?
- 2) Waardoor wordt men echter volgens de Schrift wedergeboren?
- 3) Wanneer viel dat vreemde spreken van zo'n plotselinge wedergeboorte en rechtvaardigmaking (n.m.l. in tijd van een ogenblik) weg?
- 4) Toen die idee van zo'n moment-wedergeboorte later weer opdook — wanneer had dat ogenblik dan volgens sommigen plaats?
- 5) En wanneer had volgens sommigen die pardoës-rechtvaardigmaking al plaats gehad?
- 6) Maar heeft de Heere Jezus ons bevolen in het "Onze Vader" te bidden om bewustwording van (de reeds kant en klaar geschiede) zondevergeving of om die echte vergeving zelf?
- 7) Hoe vaak moeten wij onze toevlucht nemen tot Christus, onze Middelaar en Voorbidder?
- 8) En bleef men dan ook wat betreft de wedergeboorte spreken met de Schrift van een wedergeboorte door de verkondiging des Wóórds?
- 9) Ja, ging men ook weer, net als de Roomsen, spreken van wedergeboorte van kleine kinderkens? Wanneer dacht men dan soms wel, dat die plaats had?
- 10) Waar ging men deze verzonnen wedergeboorte voor aanzien?
- 11) En wat gebeurde er met de échte wedergeboorte, door Geest en Woord, waarvan de Schrift en de kerk spraken?
- 12) Wat moest hiervan wel het gevolg zijn?
- 13) Uit hoeveel stukken bestaat dan die échte wedergeboorte, waarvan de Schrift spreekt en waarvan de kerk in de eeuw der kerkhervorming in haar officiële geschriften ook weer sprak?
- 14) En welke brede beschrijving gaf zij van die wedergeboorte?
- 15) Verstaat Z. 33 onder de bekering hetzelfde als het doopsformulier onder de wedergeboorte?
- 16) In hoeveel stukken bestaat dan de bekering?
- 17) Welke zijn die?
- 18) Wat is dan de afsterving van de oude mens?
- 19) En hoe wordt dan de opstanding van de nieuwe mens beschreven?
- 20) Maakte de kerk in de eeuw der hervorming onderscheid tussen bekering en wedergeboorte?
- 21) Op welke synode sprak men nog strijk en zet van "bekering of wedergeboorte"?
- 22) Waardoor moet beslist worden over de vraag, of het wel goèd was al zulke woorden als bekering, wedergeboorte, enz. in gelijke betekenis te gebruiken?
- 23) Welk hoofdstuk is hierover zeer leerzaam?
- 24) In welke bewoordingen liet de Heere Jezus aan Nicodemus en de andere Farizeën zijn eis van bekering horen?
- 25) Waaraan dacht Nicodemus toen in zijn domheid?
- 26) Welk standje gaf de Heere hem?
- 27) Waaruit had Nicodemus dan de bedoeling des Heeren met die wedergeboorteëis kunnen weten?
- 28) Komt het woord wedergeboorte echter letterlijk in het O.T. voor?
- 29) Wat leren we daaruit?

- 30) Wat had Nicodemus b.v. uit Ps. 15 kunnen leren? Wie zou alleen in het rijk van vorst Messias kunnen ingaan?
- 31) Wanneer riep God het oude Israël b.v. tot reinheid van hart en wandel terug?
- 32) Welke toekomst kondigde de HEERE aan in de donkere dagen van Jes., Jer., en Ez.?
- 33) Wat beloofde de HEERE door Ezechiël?
- 34) En wat door Jeremia?
- 35) Welke vervulling had Nicodemus reeds in zijn dagen kunnen zien?
- 36) Wanneer zouden Nicodemus en de zijnen in dat koninkrijk der hemelen niet ingaan?
- 37) En met welke zonden moesten ook de heidenen breken om in het koninkrijk Gods in te gaan volgens 1 Cor. 6:10?
- 38) Wie krijgen dus in Joh. 3 en in 1 Cor. 6 gelijke waarschuwing?
- 39) Wat blijkt hieruit weer?
- 40) Worden we in het N.T. ook onderwezen aangaande de stukken van die wedergeboorte of bekering? Hoe noemt de apostel ze?
- 41) In welke brieven van de apostel Paulus lezen we daarover vooral?
- 42) En moest dat afleggen van de oude mens en dat aandoen van de nieuwe mens één maal of méérdere malen gebeuren?

Vr. en antw. 89 en 90.

- 43) Zijn alle bekeringen of wedergeboorten wel uit het geloof? Kunt ge daar voorbeelden van noemen?
- 44) Waaruit bleek, dat Achabs bekering nièt uit het geloof was?
- 45) Waaruit bleek, dat Davids bekering wèl uit het geloof was?
- 46) Wat vertelt Hand. 19 over de bekering der Efeziërs?
- 47) En wat vertelt 1 Petr, 1 over de wedergeboorte van die voormalige heidenen?
- 48) Wanneer de Schrift spreekt over de oude mens, bedoelt zij daarmee dan een vroeger tijdperk, waarvan de gelovigen zich niets meer aantrekken? Hoe sprak Paulus over zijn verleden?
- 49) Waaruit blijkt, dat met die oude mens geen vroeger tijdperk kan zijn bedoeld?
- 50) Wie heeft zich het eerst van God afgekeerd?
- 51) Aan wie is duidelijk te zien, hoe de mensen zijn, wanneer zij zich totaal als Adamskinderen gedragen?
- 52) Hoe noemt de Schrift zulke heidenen in hun misdaden en zonden?
- 53) Maar wanneer verwierf Christus de levendmakende Geest?
- 54) Wat hebben wij volgens Petrus aan Christus' opstanding te danken?
- 55) Wanneer schonk God die verlossing ook aan ons?
- 56) Waartoe verzegelde Hij ons dat verbond door de doop?
- 57) Waarheen glijdt de kerk altijd terug, wanneer zij Gods verbond verzaakt?
- 58) Waardoor werd Israëls eigenwilligvrome verachting van het (schaduwachtig) bondsbloed van Christus gevolgd?
- 59) En met wie werden Nicodemus en de zijnen gelijkgesteld?
- 60) Hoe werd de dwaalleer in Colosse en Galatië door Paulus veroordeeld?
- 61) Waarheen zullen ook wij afglijden, wanneer wij Gods verbond met ons verzaken?

- 62) Maar wat belijden wij, wanneer we met Paulus in Rom. 6 Gods verlossing (ons in zijn verbond geschonken, hetwelk de HEERE met zijn doop bekrachtigde) gelovig aannemen?
- 63) Hadden de Efeziërs en Galatiërs, aan wie Paulus schreef, de oude mens met zijn praktijken afgelegd en de nieuwe mens aangedaan?
- 64) Maar moesten ze er nog steeds mee voortgaan?
- 65) Waarvoor moesten ze vooral oppassen?
- 66) Waarheen betekende dat weer een terugval, ondanks een schijn van vroomheid?
- 67) Waarheen wijst de Schrift met de woorden "oude mens"?
- 68) En waarheen met de woorden "nieuwe mens"?
- 69) Mogen de afsterving van de oude mens en de opstanding van de nieuwe mens van elkaar gescheiden worden?
- 70) Waarmee gaat de strijd tegen onze zonde altijd gepaard?
- 71) Waar om vroeg koning David, toen hij berouw had, tevens?
- 72) Heeft de zondares, die aan Jezus' voeten knielde, alleen om haar zondige gedrag geweend?
- 73) Heeft Paulus alleen maar z'n zonde van kerkvervolging beweend? Wat deed hij tevens?
- 74) Wat hebben dus alle bekeringen met elkaar gemeen?
- 75) Maar zijn voor 't overige alle bekeringen ook eender?
- 76) Spreekt de Schrift trouwens ooit ergens zomaar over bekering of wedergeboorte in 't algemeen?
- 77) Mag men zomaar tegen iemand zeggen: "Gij moet u bekeren"? Wat moet er dan bij gezegd?
- 78) Hoe heeft men de waarheid, dat de dank voor onze bekering of wedergeboorte geheel en al aan God toekomt, wel verdraaid?
- 79) Hoe redeneerde men dan?
- 80) Uit wat voor hart komt zulk een zondige redenering voort?
- 81) Waaruit blijkt hier de onkunde?
- 82) Waaruit blijkt de ondank?
- 83) En welke voorbeelden kent de Schrift van onwillig bondsvolk?

Vr. en antw. 91.

- 84) Wanneer wij van goede werken spreken — wie maakt dan uit wat goed is?
- 85) Mogen we zeggen: "Jamaar, die mensen bedoelen het goed"?
- 86) Wat zei Samuel van de "goede bedoelingen" van koning Saul?
- 87) Wat bedoelt de catechismus met de woorden "op ons goeddunken gegrond"?
- 88) En wat met de woorden "op menseninzettingen gegrond"?
- 89) Wat zei de HEERE, toen Israël tot Hem in de tempel naderde zonder een hart, dat Gods eer bedoelde?
- 90) Moeten wij goede werken doen om de verlossing te **verkrijgen** of omdat wij haar **verkregen hebben**?
- 91) Waarin heeft God die verlossing ook aan ons geschonken?
- 92) Waarom moeten wij nu doen wat God ons gebiedt?
- 93) Waarom was de apostel Paulus dan ook zo verontwaardigd op de dwaalleraars onder de Galatiërs?

- 94) Waarop doet Paulus in Rom. 12:1 een beroep om ons te bewegen tot een Gode welgevallig leven?
- 95) En waarop grondde de apostel Petrus dat beroep in 1 Petr. 2:10?
- 96) Waarin heeft God ons zijn wil bekend gemaakt, opdat we zouden weten hoe Hem te behagen?
- 97) Waarin vatte Hij dit samen?
- 98) Wanneer leeft een mens pas zoals het bij "de waardigheid" van een mens past?
- 99) Goede werken, zijn dat dus geweldige prestaties van zo nu en dan's? Waarom niet?
- 100) Voor wie en voor wanneer gelden de tien geboden?
- 101) Als hoedanig moeten we al wat daaraan toegevoegd wordt verwerpen?

Schriftplaatsen:

Deut. 10:16. Besnijdt dan de voorhuid uws harten en verhardt uw nek niet meer.

Ezech. 18 :31. Werpt van u weg al uw overtredingen, waardoor gij overtreden hebt en maakt u een nieuw hart en een nieuwe geest, want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls?

Ezech. 36:26. En Ik zal u een nieuw hart geven en zal een nieuwe geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen en zal u een vleses hart geven.

Col. 3:1-14. Indien gij dan (d.w.z. nu gij dan) met Christus opgewekt zijt, zoekt de dingen die boven zijn, waar Christus is. gezeten aan de rechterhand Gods. Bedenkt de dingen, die boven zijn (d.w.z. stelt uw heil in Christus in den hemel), niet die op de aarde zijn (d.w.z. stelt uw heil niet in de vroomheidseisen der dwaalleraars). Want gij zijt gestorven (aan het heidendom, dat immers óók z'n heil op aarde zoekt) en uw leven is verborgen met Christus in God (veilig hierboven). Wanneer Christus verschijnt, die ons leven is, zult ook gij met Hem verschijnen in heerlijkheid. Doodt dan de leden, die op de aarde zijn: hoererij, onreinheid, hartstocht, boze begeerte en de hebzucht, die niet anders is dan afgoderij, om welke dingen de toorn Gods komt. Daarin hebt ook gij eertijds gewandeld, toen gij erin leefdet. Maar thans moet ook gij dit alles wegdoen: toorn, heftigheid, kwaadaardigheid, laster, en vuile taal uit uw mond. Liegt niet meer tegen elkander, daar gij de oude mens met zijn praktijken afgelegd en de nieuwe aangedaan hebt, die vernieuwd wordt tot volle kennis naar het beeld van zijn Schepper, waarbij geen onderscheid is tussen Griek en Jood, besneden en onbesneden, barbaar, Scyth (onbeschaafde bewoner van de Aziatische steppen), slaaf en vrije, maar alles en in allen is Christus. Doet dan aan, als door God uitverkoren heiligen en geliefden, innerlijke ontferming, goedheid, nederigheid, zachtmoedigheid en geduld. Verdraagt elkander en vergeeft elkander, indien de een tegen de ander enige grief heeft; gelijk ook de Heere u vergeven heeft, doet gij evenzo. En doet bij dit alles de liefde aan als de band der volmaaktheid. N.V.

Micha 6:8. Hij heeft u bekend gemaakt o mens, wat goed is; en wat eist de HEERE van u dan recht te doen en weldadigheid lief te hebben en ootmoedig (nederig) te wandelen met uw God?

Matth. 15:9. Tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen, die geboden van mensen zijn.

Nalezen:

Hand. 9:1-30. Paulus heeft hartelijk berouw gehad, dat hij God vertoornd had door zijn Farizese verleden, zelfs later nog; en hij vroeg terstond naar de wil des Heeren en leefde blij voort door het geloof in de Zoon van God, die Zich ook voor hem had overgegeven, Gal. 2:20. Zie in de les.

LES 37. [Zondag 34 (vr. en antw. 92 en 93)]

92e vr. Hoe luidt de wet des HEEREN?

Antw. God sprak al deze woorden: Ik ben de HEERE, uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis uitgeleid heb.

Het eerste gebod.

Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

Het tweede gebod.

Gij zult u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken van hetgeen boven in de hemel is, noch van hetgeen onder op de aarde is, noch van hetgeen in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen noch hen dienen, Want Ik, de HEERE, uw God, ben een ijverig God, die de misdaad der vaders bezoekt aan de kinderen, aan het derde en vierde lid dergenen, die Mij haten; en doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden.

Het derde gebod.

Gij zult de naam des HEEREN, uws Gods, niet ijdel gebruiken, want de HEERE zal niet onschuldig houden, die zijn naam ijdel gebruikt.

Het vierde gebod.

Gedenk de Sabbatdag, dat gij die heiligt. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen, maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN, uws Gods. Dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uwe poorten is. Want in zes dagen heeft de HEERE de hemel en de aarde gemaakt, de zee en alles wat daarin is, en Hij rustte ten zevenden dage. Daarom zegende de HEERE de Sabbatdag en heiligde die.

Het vijfde gebod.

Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de HEERE, uw God, geeft.

Het zesde gebod.

Gij zult niet doodslaan.

Het zevende gebod.

Gij zult niet echtbreken.

Het achtste gebod.

Gij zult niet stelen.

Het negende gebod.

Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste.

Het tiende gebod.

Gij zult niet begeren uws naasten huis, gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets dat van uw naaste is.

Er heerst *inzake* de lieflijke wet des HEEREN nog al te zeer een bijna onuitroeibaar misverstand. ¹⁾ In veler oor heeft het woord "wet" een onwelluidende klank. Ze denken

bij dat woord direct aan iets onaangenaams, iets hards. Zelfs hebben ze er een lelijk bijvoegelijk naamwoord van gemaakt, n.l. ²⁾ het woord "wettisch". Een wettische preek b.v. is dan ³⁾ een preek, die niet het evangelie van Gods genade laat horen, maar de wet, de (zoals men dat meent) harde wet, als regel van Gods strenge recht.

Is dit gebruik van het woord wet echter wel juist? Mogen we deze tegenstelling tussen wet en evangelie wel goedkeuren?

Volstrekt niet. Of men zou zich door de ⁴⁾ Farizeën moeten laten leiden. Zij hebben dit misverstand op hun geweten. Zij hadden van de wet van Mozes een benauwd corset, een adembeklemmend dwangbuis, gemaakt voor het arme volk des HEEREN. Maar dat kon die goede wet Gods toch niet helpen. De Heere Jezus moest er niets van hebben en riep het kerkvolk terug tot de vrijheid, waarin Gods bondsvolk immers ademen mag dank zij Gods vriendelijke, lieflijke verbond en de Heere sprak: ⁵⁾ "Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt (door de zware, eigenwillige godsdienst der Farizeën) en Ik zal u rust geven", Matth. 11:28. En de Heere verweet de Farizeën, dat zij door hun eigen inzettingen Gods Woord en gebod krachteloos gemaakt hadden, 15:16; Marc. 7:13. En de apostel Paulus zei, dat ze een deksel op het hart hadden bij het lezen van Mozes, 2 Cor. 3:15.

Hoe spreekt de Schrift zelf over de wet?

Vroeger (bij Z. 2 en 6) hebben we al gezegd, dat er verschillende betekenissen zijn te onderscheiden, waarin het woord "wet" door de Schrift wordt gebruikt. We moeten daar thans aan toevoegen, dat we zelfs met dat onderscheiden maar voorzichtig moeten zijn.¹ Dit is wel zeker, dat Paulus b.v. met het woord "wet" in Gal. 3 het oog heeft op Gods volle Woord. Hij noemt die wet daar ⁶⁾ een "tuchtmeester" tot Christus, (St. V.), letterlijk: ⁷⁾ een paedagoogos. De apostel bedoelt te zeggen, dat God zijn oude kerk, toen ze nog in de kinderschoenen stond, door middel van die "wet", welke Hij haar in de woestijn had gegeven, 'begerig wilde maken ⁸⁾ naar de komst van Christus. Die wet gaf aan Gods kerk nog niet de volle vrijheid, welke wij thans als volwassen kerk van het N.T. mogen bezitten. Israël werd behandeld als een onmondig kind. Het werd op een afstand gehouden. Mozes was nog tussenpersoon. Het naderen tot de vurige berg was verboden. Ook wordt die wet nog een juk genoemd, Hand. 15:10. Niemand kon haar volkomen houden. Door haar leerde Israël enerzijds zijn zonde en vervloeking kennen. ⁹⁾ (Want de regel gold: "Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen", Gal. 3:10). Maar tevens leerde Israël door die wet verlangen naar de volkomen gehoorzaamheid van zijn beloofde Messias, Ps. 40:9, ja werd het door diezelfde wet getroost, ¹⁰⁾ omdat haar schaduwen de volkomen verzoening, die eenmaal geschieden zou, betekenden en Gods belofte van vergeving van zonden verzegelden. (Lees Lev. 1 met de Kantt. van de St. V.). Daarom kunnen we die wet gerust ¹¹⁾ *het evangelie der schaduwen* noemen en gaat het beslist niet aan haar te stellen tegenover Gods evangelie. Daaraan was zij veeteer *gelijk*.

Maar wanneer het woord "wet" door ons gebruikt wordt, bedoelen wij er meestal mee ¹²⁾ de tien geboden, die we in Ex. 20 en Deut. 5 geschreven vinden; en die bedoelt de catechismus er hier ook mee. Welnu, draagt dié wet dan soms een geheel ander karakter? Heeft God dié wet dan soms aan zijn volk gegeven om het eens lekker te plagen?

Dat zou daarom reeds onwaarschijnlijk zijn, ¹³⁾ omdat de HEERE geen plaaggeest voor zijn volk is, maar omdat de HEERE juist goed voor hen is. Hoe zou de Schrift anders kunnen zeggen: "Welgelukzalig (d.w.z. goed af) is het volk, welks God de HEERE is", Ps. 32:12? Maar bovendien zien we, dat de tien geboden een onderdeel vormen ¹⁴⁾ van die goede wet van Mozes, waarover we zoëven spraken en waarvan we zagen, dat die juist zulk een evangélie-karakter droeg. Trouwens, zelfs wanneer we die tien geboden

¹ We hebben nu niet het oog op zulke Schriftplaatsen als b.v. Rom. 7, een hoofdstuk, waarin de apostel zich een woordspeling veroorlooft door o.a. te spreken *van* "de wet der zonde". Hiermee bedoelt hij dan klaarblijkelijk niet het "Woord Gods, noch een deel daarvan, maar de macht der zonde, die, hoewel zij geknakt is, toch nog niet geheel uit de gelovigen verdreven is.

eens helemaal apart zouden nemen en eens uit Exodus en Deuteronomium los zouden maken (dus los van die overige "wet" van Mozes), zou het ons nòg overduidelijk blijken, dat God die tien geboden uit loutere *liefde* tot zijn volk gegeven heeft. Want alvorens Hij die tien geboden tot Israël uitsprak, liet God de volgende woorden horen (men noemt die wel 's de aanhef der wet): ¹⁵⁾ "Ik ben de HEERE. uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb." De HEERE begòn dus met een herinnering ¹⁶⁾ aan zijn liefde en trouw jegens Israël. Alleen moest zijn volk nu z'n dank daarvoor tonen door de onderhouding van wat God het ging bevelen. De HEERE had vaderlijk met hen gehandeld. Nu moesten zij kinderen zijn, die niet "liegen" zouden, maar vruchten van dankbaarheid voortbrengen. En wanneer we die tien geboden verder aandachtig dóórlezen, zien we, dat God er nog eens verscheidene malen de verzekering doorheen vlocht, ¹⁷⁾ dat Hij hun HEERE was, d.w.z. hun Jehova (misschien nog beter uitgesproken als Jahwe) d.w.z. hun Verbonds-God, hun Vader. Telkens spreekt God dan over Zichzelf als "de HEERE, uw God". ¹⁸⁾ In Ex. 20:1-17 vinden we die woorden "de HEERE, uw God" 6 X en in Deut. 5:6-21 treffen we ze 9 X aan. Dat was dus wel een zeer krachtige herinnering ¹⁹⁾ aan Gods verbond met hun voorvader Abraham. Want in die woorden — "de HEERE, uw God" — lag heel Gods verbond als in één korte formule besloten, Gen. 17: 1, 8. Ja, wanneer we goed opletten, zien we, dat alles wat God voor zijn volk deed bij de uittocht uit Egypte, de wetgeving bij Horeb, de intocht in Kanaän en de komst van Christus *vervulling* was ²⁰⁾ van dat verbond, dat Hij met Abraham eens sloot. In Gen. 12 lezen we n.l., dat de HEERE aan Abram beloofde: "Ik zal u tot een groot volk maken en in u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden;" en in Gen. 15 lezen we, dat de HEERE daarvan zelfs met een plechtige verbondssluiting (naar de gewoonte van die dagen, met in tweeën gekloofde dieren) kwam verzekeren en dat de HEERE nog eens weer beloofde, dat Abrams kinderen hetzelfde land, waarin hun vader thans als vreemdeling verkeerde, erfelijk zouden bezitten, al zouden zij vóórdien ook wel enige tijd vreemd zijn in een land, dat het hunne niet was (Egypte). Thans mogen wij, die zoveel eeuwen later leven, zien hoe *trouw* de HEERE dat verbond is nagekomen. Israël is uit het Egyptische slavenhuis verlost, het is in het beloofde land Kanaän binnengeleid en het heeft de wet van Mozes ontvangen, waardoor het als door een paedagoogos is voorbereid op de komst van Christus, die inderdaad een zegen is geworden èn voor Israël èn voor de gehele wereld, Luc. 1:54, 72; 2:32; Joh. 1:12; 6:51. Welnu, onlosmakelijk verbonden ²¹⁾ aan dat lieflijke verbond met Abraham en die lieflijke wet van Mozes (de paedagoogos), treffen we nu de tien geboden in de Schrift aan. Gaat het dan aan, dat men over die tien geboden spreekt als over tien harde kwelregels? Dat is beslist onbillijk. ²²⁾ Eigenlijk worden ze niet eens in de Schrift ooit zo genoemd: "tien geboden", maar wel noemt de Schrift ze meermalen kortweg "het verbond" of "de tien woorden des Verbonds", Ex. 34:28; Deut. 4:13; 9:11, 15. En wanneer wij nu bedenken, dat wij, die eertijds heidenen waren, door God zijn opgenomen in hetzelfde verbond, dat Hij met Abraham sloot, dan gelden dus voor ons dezelfde belofte en ²³⁾ dezelfde eis. Dezelfde *belofte* hebben wij ontvangen: want ook aan ons heeft God de zegen van Christus en zijn werk geschonken, hetzelfde heil is ons toegezegd als aan Abraham, Gal. 3:8; wij zijn ook gered, net als Israël, uit de greep van een wrede farao, n.l. de satan, die ons overheerste, toen wij nog heidenen waren, Hand. 26:28; Ef. 2:2, en wij zijn door God getrokken uit die macht der (heidense) duisternis en overgezet in het koninkrijk van de Zoon zijner liefde en nu ook gemaakt tot zijn volk, Col. 1:13; 1 Petr. 2:9, 10; ja de HEERE heeft ook reeds aan ons, in zijn belofte, het beloofde "land" geschonken, n.l. de nieuwe hemel en aarde, Rom. 4:13; Hebr. 1:1:2 Petr. 3:13. En de HEERE *eist* nu ook van ons, dat wij uit dankbaarheid dat verbond zullen houden en aan zijn bevelen zullen denken om die te doen, Ps. 103:18. Weliswaar behoeven wij de gehele schaduwachtige wet van Mozes met al haar bepalingen inzake priesters, offeranden, heilige plaatsen, heilige tijden, enz. niet meer in acht te nemen. ²⁴⁾ Zij is door Christus' lijden en gehoorzaamheid vervuld. De kerk is thans mondig geworden. Maar toch blijft die wet van Mozes — de paedagoogos der oude kerk — voor ons nog steeds van hoog belang. ²⁵⁾ Want Christus en zijn werk is de werkelijkheid, de waarheid, de betekende zaak, die door haar afgebeeld werd. Daarom is de wet van Mozes, mits gelezen ²⁶⁾ in het licht der vervulling uit het N.T., ook voor ons van blijvende waarde, omdat wij er nog steeds veel

uit kunnen leren om daardoor het evangelie der vervulling des te beter te verstaan. Het N.T. is zonder het O.T. niet te begrijpen. Zij behoren bij elkaar als schaduw en vervulling. Niemand verachte het O.T. Het is tezamen met het N.T. het éne Woord van God. ²⁷⁾ Ook uit de wet van Mozes Ieren wij Christus kennen en zij leert ons ²⁸⁾ ons leven in heiligheid en gerechtigheid in te richten tot Gods eer, al worden b.v. haar uitwendige reinigingen ons niet meer geboden. Welnu, evenzo zijn bepaald de tien *geboden* van die wet voor ons van blijvend gezag, evengoed als de ganse *wet van Mozes en het ganse* Woord Gods. Weliswaar moeten we ook die tien geboden (evenals de ganse wet van Mozes) lezen ²⁹⁾ in het licht der vervulling van het N.T. Dan merken we b.v. de *schaduwen* ³⁰⁾ in het 4e en 5e gebod op. Wanneer we het 5e gebod horen, waarin die woorden staan "het land, dat de HEERE, uw God u geeft", moeten we natuurlijk niet denken, dat wij thans nog op reis zijn naar Palestina zoals Israël, dat bij de Sinai stond. Evenmin viëren wij thans nog een sabbat zoals Israël (4e gebod). Maar zulke schaduwen beroven de tien geboden voor ons niet van kracht. ³¹⁾ Neen, ze zijn en blijven ook voor ons *de tien woorden van het aloude verbond*, dat de HEERE thans, in de nieuwe bedeling, ook voortzet met ons en dat wij dankbaar houden. We staan dus niemand toe op de 10 geboden te smalen. Ze zijn liefelijk en goed.

Nu hebben we in het bovenstaande gezien, dat de catechismus *boven elk gebod een nummering heeft aangebracht, van 1 tot 10*. Tegen het getal tien kan niemand bezwaar inbrengen, want de Schrift zelf spreekt uitdrukkelijk van 10 woorden. Maar wel is door sommigen de nummering anders aangebracht. De Roomsens b.v. hebben de eerste twee geboden ³²⁾ bij elkaar genomen als één gebod. ³³⁾ Wat bij ons het 3e gebod is, is bij hen dus pas het 2e, ons 4e gebod is hun 3e enz. Maar als ze zo doortelden, zouden zij ³⁴⁾ maar 9 geboden hebben. Ze hebben echter het laatste gebod gesplitst, ³⁵⁾ aldus, dat volgens hen het 9e gebod verbiedt de vrouw van de naaste te begeren en het 10e gebod zou dan verbieden al het andere des naasten, zijn huis, dienstknecht, enz., te begeren. Maar dat is verkeerd. Het is wel waar, dat het 1e en 2e gebod zich nauw bij elkaar aansluiten, maar dat is juist een reden te meer ze niet met elkaar te verwarren. Ze zijn duidelijk bedoeld als twee aparte geboden en niet als één gebod. ³⁶⁾ Het 1e gebod verbiedt afgoderij en *het 2e* verbiedt beeldendienst. Blijkbaar heeft de HEERE *op dat* verschil van inhoud onze aandacht reeds willen vestigen ³⁷⁾ door het eerste gebod te laten beginnen met "Gij zult niet" en daarna ook het tweede te laten beginnen met "Gij zult niet". En, hoewel we zoiets in het tiende gebod ook vinden, gaat het splitsen van het 10e gebod in tweeën niet aan, ³⁸⁾ want in Deut. 5 staat wel voorop, dat men niet des naasten vrouw mag begeren, maar in Ex. 20 staat voorop, dat men niet des naasten huis mag begeren. Men zou dus evengoed een apart 9e gebod kunnen maken, dat luidde: "Gij zult niet begeren uws naasten *huis*" (wat Luther dan ook gedaan heeft), terwijl dan het 10e pas zou moeten luiden: "Gij zult niet begeren uws naasten *vrouw*", enz., want de volgorde is in Ex. 20 juist andersom dan in Deut. 5, waarop men zich wil beroepen. Bovendien zou het wel wat vreemd zijn, indien de HEERE na het gebod "Gij zult niet echtbreken" (waarin ons meteen verboden wordt de vrouw van de naaste te begèren) nog eens een geheel apart gebod zou laten volgen, waarin niet anders zou staan dan: "Gij zult de vrouw van uw naaste niet begeren." Ieder voelt, dat dit stroef zou lopen. Gelijk ieder het ook overbodig moet vinden, wanneer na het gebod "Gij zult niet stelen" (waarin ons verboden wordt het huis van de naaste te begeren) er nog eens een geheel apart gebod zou zijn, waarin niets anders zou hebben gestaan (gelijk Luther meende) dan: "Gij zult het *huis* van uw naaste niet begeren" Maar alles loopt vlot, als men het 1e en 2e gebod wèl scheidt (afgoderij en beeldendienst) en in het 10e gebod géén scheiding aanbrengt, maar het neemt als één gebod, dat ons al het zondige begeren verbiedt, gelijk ³⁹⁾ de apostel Paulus blijkbaar ook doet (in Rom. 7:7). Deze laatste orde hebben dan ook reeds de Joden gevolgd en die volgt onze catechismus ook.

Wanneer we nu nader op die geboden letten, valt het ons op, dat ze, nauwkeurig beschouwd, eigenlijk geen tien geboden zijn, maar eerder tien verboden. Tenminste ⁴⁰⁾ acht van de tien zijn verboden, omdat de HEERE daarin zegt hoe men nièt moet doen (nièt doodslaan, niet stelen, enz.) en ⁴¹⁾ alleen in het 4e en 5e gebod zegt Hij hoe men wèl moet doen (de rustdag heiligen en Vader en Moeder eren). Deze merkwaardigheid is

gemakkelijk te verklaren. ⁴²⁾ Israël was pas uit Egypte verlost. Daar had het zich niet rein gehouden van besmetting door het heidendom, Joz. 24:14, Ezech. 20:8, 23:8, 19. Daarom moest de HEERE meest *beginnen* met verbieden. Trouwens we zijn van nature allen geneigd ⁴³⁾ tot het kwade. Daarom moet alle opvoeding *beginnen* ⁴⁴⁾ met verbieden van wat nièt mag. Moeder moet geregeld tot haar kindje zeggen: "Afblijven!". Later leren we dan pas wat wèl moèt. Daarom heeft de HEERE zijn tien woorden des Verbonds ook meest in de vorm van vèrboden gegeven. Voor volmaakte mensen zou dat niet nodig geweest zijn, 1 Tim. 1:9. Maar nu moet God ons eerst leren, ⁴⁵⁾ dat wij de oude mens moeten afleggen met zijn werken. De keerzijde daarvan komt dan vanzelf ook aan de orde, n.l. ⁴⁶⁾ doen wat Gode welbehagelijk is. God lièfhebben. Vandaar dat de catechismus straks bij de verklaring van elk gebod zich niet zal beperken tot wat er letterlijk staat, het verbod, ⁴⁷⁾ maar ook zal zeggen, wat ons door elk gebod gèboden wordt. B.v. bij het 6e gebod. Het is niet genoeg, wanneer wij onze naasten *niet doodslaan*, maar wij moeten hen bepaald ook *liefhebben*. Ja, zegt de Schrift, pas door de liefde wordt de (ganse) wet vervuld, Rom. 13 :10. Wij zien hier duidelijk, welk een schone regel ⁴⁸⁾ voor de bekering of wedergeboorte we in de tien woorden van Gods verbond dus hebben, omdat de bekering of wedergeboorte immers bestaat in de afsterving van de oude mens (het kwade haten en laten) en de opstanding van de nieuwe mens (God de HEERE en de naaste liefhebben).

Tenslotte moeten we niet vergeten, dat de tien woorden maar een korte hoofdsom aangeven ⁴⁹⁾ van alles wat God in zijn ganse Woord, in O. en N.T., van ons vraagt. Want weliswaar heeft God het ons niet moeilijk willen maken, maar is Hij ons geheugen tegemoet gekomen door zijn wil voor heel ons leven kort en klaar bekend te maken in evenzoveel geboden als wij vingers aan onze beide handen hebben. Maar hoe meer wij die tien geboden lezen in het licht van heel het Woord van God, hoe meer wij de diepe strekking en wijde omvang van elk gebod gaan verstaan. Om een voorbeeld te geven. Dan weten we, dat het maar niet genoeg is, wanneer wij de naaste niet doodslaan (6e gebod), maar "een iegelijk, die zijn broeder haat, ⁵⁰⁾ is (reeds) een doodslager", 1 Joh. 3:15; en dan weten we, dat het maar niet genoeg is, wanneer wij de vrouw van onze naaste niet tot de onze maken, maar ⁵¹⁾ "wie een vrouw (van een ander) aanziet om haar te begèren, die heeft airede overspel in zijn hart met haar gedaan", Matth. 5:28. En deze regel ter verklaring van Gods geboden moet worden toegepast op alle 10 geboden, ⁵²⁾ want achter alle tien staat dezelfde HEERE, onze God. Daarom is de wet der tien geboden één en ondeelbaar. ⁵³⁾ "Want wie de gehele wet zal houden en in één zal struikelen, die is schuldig geworden aan alle. Want die gezegd heeft: Gij zult geen overspel doen, die heeft ook gezegd: Gij zult niet doden. Indien gij nu geen overspel zult doen, maar (wel) zult doden, zo zijt gij een overtreder der (ganse) wet geworden", Jac. 2:10, 11. Wij hebben in elk gebod te doen ⁵⁴⁾ met één en dezelfde Wetgever, n.l. de HEERE, Wiens ganse verbond wij moeten houden ⁵⁵⁾ "uit geheel ons hart en met geheel onze ziel en met geheel onze kracht en met geheel ons verstand", Luc. 10:27, N.V.

93 vr. *Hoe worden deze tien geboden gedeeld?*

Antw. *In twee tafelen, waarvan de eerste leert, hoe wij ons jegens God zullen houden; de tweede, wat wij aan onze naaste schuldig zijn.*

We lezen in Exodus, dat ⁵⁶⁾ de HEERE de tien woorden eerst Zelf tot het volk heeft gesproken, maar ze daarna op de berg Sinai, na een veertigdaags verblijf van Mozes bij de HEERE aldaar, ⁵⁷⁾ op 2 stenen tafelen heeft gegrift, 20:1, 19; 31:18. Deze tafelen waren aan beide zijden, van voren en van achteren, beschreven, 32:15. Ze zullen wel niet zo groot zijn geweest, want Mozes kon ze dragen en ze pasten in de ark des Verbonds, 40:20. Wel zijn de eerste tafelen door Mozes stuk geworpen, maar de HEERE heeft op twee nieuwe tafelen hetzelfde nog eens weer geschreven, Ex. 34:1; Deut. 10:4. ⁵⁸⁾ Hoeveel geboden er nu op elke tafel stonden, vermeldt de Schrift niet uitdrukkelijk. ⁵⁹⁾ Maar het is gewoonte geworden over de eerste vier geboden te spreken als de geboden van de eerste tafel en over de laatste zes als de geboden van de tweede tafel. Dat komt ⁶⁰⁾ door het antwoord, dat de Heere Jezus eens gegeven heeft op de vraag van een wetgeleerde, welk gebod het voornaamste was (zie hierover bij Z. 2, vr. 4), Matth.

22:37-40. De Heere heeft toen alle tien geboden samengevat ⁶¹⁾ in twee "geboden", waarvan het eerste beval: ⁶²⁾ "Gij zult liefhebben de HEERE, uw God, met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand". En het tweede gebod noemde Hij: ⁶³⁾ "Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf". ⁶⁴⁾ Omdat nu de eerste vier van de tien geboden meer spreken over de HEERE en de laatste zes meer over de naaste (Vader en Moeder zijn onze eerste naasten), daarom menen we, dat de Heere Jezus met die twee (samenvattende) "geboden" zal hebben bedoeld de twee tafelen, waarover het O.T. verhaalt, en dat er dus op de eerste tafel 4 en op de tweede tafel 6 geboden gestaan zullen hebben.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 92.

- 1) Heeft het woord "wet" wel in ieders oor een aangename klank?
- 2) Welk lelijk bijv. naamwoord heeft men er zelfs van gemaakt?
- 3) Wat zou dan b.v. een "wettische" preek zijn?
- 4) Wie hebben dit misverstand op hun geweten?
- 5) Met welke woorden troostte de Heere Jezus het arme verdrukte kerkvolk?
- 6) Hoe noemt Paulus de wet in Gal. 3 volgens de St. V.?
- 7) Welk woord gebruikt hij zelf in het Grieks?
- 8) Waarnaar maakte God zijn volk door die wet begerig?
- 9) Waarom leerde Israël door die wet z'n zonde en vervloeking kennen?
- 10) Maar waarom werd het door diezelfde wet getroost?
- 11) Hoe kunnen we die wet gerust noemen?
- 12) Wat bedoelen wij meestal met het woord wet en ook de catechismus hier in Z.34?
- 13) Waarom is het reeds onwaarschijnlijk, dat God de wet der tien geboden zou hebben gegeven om zijn volk te plagen?
- 14) Waarvan is de wet der tien geboden bovendien een onderdeel?
- 15) Hoe luidt trouwens de aanhef der wet?
- 16) Waaraan herinnerde de HEERE hiermee?
- 17) Welke verzekering heeft God door de tien geboden heengevlochten?
- 18) Hoe vaak staan die woorden "de HEERE, uw God" in de wet van Ex. 20 en hoe vaak in de wet van Deut. 5 te lezen?
- 19) Waaraan was dat een herinnering?
- 20) Waarvan zijn al die grote werken Gods, als de uittocht uit Egypte, de wetgeving op Horeb, de intocht in Kanaän en de zending van Christus de vervulling geweest?
- 21) Waaraan vinden we de tien geboden onlosmakelijk verbonden in de Schrift?
- 22) Worden ze eigenlijk wel ooit tien gebóden genoemd? Hoe dan?
- 23) Aangezien God aan òns hetzelfde verbond heeft geschonken als aan Abraham en zijn zaad, geldt voor ons dus dezelfde belofte. En wat nog meer?
- 24) Moeten wij dan ook nog de schaduwachtige wet van Mozes geheel in acht nemen, evenals de Joden? Waarom niet?
- 25) Waarom blijft die wet van Mozes toch nog van nut voor ons?
- 26) Hoe moeten we haar dan lezen?
- 27) Wie leren we uit de wet van Mozes kennen?
- 28) En wat leert zij ons nog meer?
- 29) In welk licht moeten we de tien geboden lezen, evenals de ganse wet van Mozes?

- 30) In welke geboden b.v. merken we dan schaduwen op?
- 31) Maar waarom beroven zulke schaduwen de tien geboden heden voor ons niet van kracht?
- 32) Wat hebben de Rooms en met de eerste twee geboden gedaan?
- 33) Het hoeveelste gebod is voor hen dus ons 5e gebod?
- 34) Hoeveel geboden zouden zij maar hebben, als ze zo doortelden?
- 35) Hoe hebben ze dan het laatste gebod gesplitst?
- 36) Maar waaruit blijkt het, dat het eerste en tweede gebod als twee aparte geboden bedoeld zijn? Wat verbiedt ons het 1e gebod en wat verbiedt ons het 2e gebod?
- 37) Waardoor heeft de HEERE op die verschillende inhoud van het 1e en 2e gebod onze aandacht willen vestigen?
- 38) Waarom gaat het splitsen van het 10e gebod niet aan?
- 39) Wie neemt het gebod van het begeren blijkbaar ook als één gebod?
- 40) Hoeveel geboden zijn eigenlijk verboden?
- 41) Welke geboden zijn alleen geboden?
- 42) Waarom moest de HEERE Israël vooral verbieden?
- 43) Waartoe zijn wij trouwens van nature allen geneigd?
- 44) Waarmee moet dan ook alle opvoeding beginnen?
- 45) Wat moet God ons ook eerst leren?
- 46) En wat is van dat afleggen van de oude mens met zijn werken vanzelf de keerzij?
- 47) Blijft de catechismus bij de verklaring van de geboden dan ook staan bij wat ons letterlijk verboden wordt?
- 48) Wat blijkt hier? Waarvoor zijn de 10 woorden des Verbonds dus zo'n schone regel?
- 49) Waarvan zijn de tien geboden tenslotte maar een hoofdsom?
- 50) Is het b.v. genoeg, wanneer wij onze naaste niet doodslaan? Wie is volgens de Schrift reeds een doodslager?
- 51) En wie is reeds een overspeler?
- 52) Waarom moet deze regel ter verklaring op alle tien geboden worden toegepast?
- 53) Waarom is de wet der tien geboden één en ondeelbaar?
- 54) Met Wie hebben we in elk gebod te doen?
- 55) En hoe moeten wij het verbond van die enige God en Wetgever houden?

Vr. en antw. 93.

- 56) Wie heeft de tien woorden het eerst tot het volk gesproken?
- 57) Op hoeveel tafelen heeft de HEERE ze toen gegrift?
- 58) Staat er uitdrukkelijk in het O.T. hoeveel geboden er op elke tafel stonden?
- 59) Hoeveel geboden rekent men echter gewoonlijk tot de eerste en hoeveel tot de tweede tafel?
- 60) Hoe is dat gekomen?
- 61) In hoeveel geboden heeft de Heere Jezus de tien samengevat?
- 62) Wat beval het eerste van die twee?
- 63) En wat beval het tweede van die twee?
- 64) Waarom menen wij nu, dat de Heere Jezus met die twee samenvattende "geboden" de twee tafelen zal hebben bedoeld, waarvan het O.T. verhaalde?

Schriftplaatsen:

Matth. 11:28. Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.

Luc. 10:27. Gij zult de Heere, uw God, liefhebben uit geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht en met geheel uw verstand en uw naaste als uzelf. N.V.

Rom. 13:10. Zo is dan de liefde de vervulling der wet.

Gal. 3:24. De wet is dus een tuchtmeester voor ons geweest tot Christus, opdat wij uit geloof gerechtvaardigd zouden worden. N.V.

Jac. 2:20. Want wie de gehele wet zal houden en in één zal struikelen, die is schuldig geworden aan alle.

Nalezen:

Gen. 12:1-3; 15:13-16; Ex. 2:24, 25; 3:6-8, 12; 19:1-8; 20:1, 18, 19; 31:18; 34:1. De HEERE had woord gehouden. Hij was zijn verbond nagekomen. Hij had Israël op arendsvleugelen gedragen. Nu moest het volk óók het verbond dankbaar houden en alles doen wat de HEERE het door Mozes bevelen zou, heel de wet, waarvan de 10 woorden des Verbonds een bijzonder onderdeel waren, blijkens het feit, dat ze door de HEERE Zelf zijn vooropgesteld, ten aanhore van allen zijn uitgesproken en daarna door God Zelf in twee tafelen zijn gegrift met zijn eigen vinger. Dit is met geen ander deel der wet van Mozes geschied.

LES 38. [Zondag 34 (vr. en antw. 94 en 95).]

Nadat de HEERE de Israëlieten er aan herinnerd had, dat zij door Hem uit het slavenhuis van Egypte waren verlost, liet Hij hun als eerste van zijn tien woorden des Verbonds het volgende horen: ¹⁾ "Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben." Van dit eerste gebod belijdt de kerk het volgende:

94e vr. *Wat gebiedt God in het eerste gebod?*

Antw. *Dat ik, zo lief als mij de zaligheid mijner ziel is, alle afgoderij, toverij, waarzeggerij, superstitie of bijgeloof, aanroeping van de heiligen of van andere schepselen, mijde en vliede en de enige ware God recht lere kennen, Hem alleen vertrouwde, in alle ootmoed en lijdzaamheid mij aan Hem alleen onderwerpe, van Hem alleen al het goede verwachte, Hem van ganser harte liefhebbe, vreze en ere, zo, dat ik eer van alle schepselen afa en die varen late dan dat ik in het allerminste tegen zijn wil doe.*

95e vr. *Wat is afgoderij?*

Antw. *Afgoderij is in de plaats van de enige ware God, die Zich in zijn Woord geopenbaard heeft, of benevens Hem iets anders verzinnen of hebben, waarop de mens zijn vertrouwen zet.*

De voornaamste bedoeling des HEEREN met het eerste gebod is terstond duidelijk. ²⁾ Hij heeft tot Israël eenvoudig willen zeggen: "Ge zult geen andere god hebben dan Mij." Toch valt het ons op, dat de HEERE niet maar sprak: "Gij zult geen andere god hebben, Israël", doch dat de HEERE daaraan de woorden toevoegde "voor mijn aangezicht". Nu kan deze uitdrukking ³⁾ tweëerlei betekenis hebben; òf: "voor mijn ogen", "ten aanschouwe van Mij", dus "*in mijn tegenwoordigheid*"; òf: "boven mijn persoon", "boven Mij", "met verdringing van Mij", dus "*in mijn plaats*". Welke betekenis men echter ook kiese, in elk geval voelen we, dat de HEERE ook door deze woorden de Israëlieten weer herinnerde ⁴⁾ aan het enige recht, dat Hij op hen had. Hij had zijn verbond aan hen geschonken en was dat verbond trouw nagekomen door hen te redden uit Egypte. Zou het nu niet vreselijk ondankbaar zijn, wanneer zulke verlostte mensen een andere god gingen dienen? Hetzelfde geldt thans voor ons. De HEERE riep onze voorouders uit de duisternis van het heidendom en schonk hun en hun kinderen (dat zijn wij) ook zijn verbond en daarin de volle verlossing door onze Heere Jezus Christus. Hij heeft alle rechten ook op ònze wederliefde.

Maar heeft de HEERE door dit gebod, dat Israël geen andere god mocht hebben dan willen zeggen, dat er behalve Hem nog méér goden waren? Is de HEERE dan niet alléén God? Zeker. De HEERE leert ons Zelf in zijn Woord, dat Hij alleen God is en niemand meer en dat ⁵⁾ een afgod eigenlijk niets anders is dan een verzinsel van het verdwaasde mensenhart, Ps. 86:10; Jes. 45:22; Rom. 1:21; 1. Cor. 8:4, 10:19. Maar de HEERE wist best wat er pas nog in Egypte gebeurd was. ⁶⁾ Daar had Israël zich aan de afgoden verontreinigd, Joz. 24:14; Ezech. 20:8. En de HEERE wist best, dat zijn volk nog lang niet los was van dat kwaad. ⁷⁾ We lezen b.v. in Lev. 17:9, dat de HEERE in de woestijn de tijdelijke maatregel nam te gebieden, dat iedere slachting zou plaats hebben bij de tabernakel. Blijkbaar stond Israël nog sterk onder invloed van de heidenen, die geen dier durfden slachten zonder daarvan een deel te geven (hetzij wat bloed, hetzij wat vet, of een paar haren, zie les 33) aan de afgoden. Later is dat met het oog op het wonen in Kanaän veranderd, hoewel de HEERE ook toen moest gebieden: geen godsdienstige slachtingen overal waar ge maar een heidense hoogte ziet, maar alleen op de heilige plaatsen, die Ik u in uw stamgebieden zal aanwijzen, Deut. 12:14. Want de HEERE wist best door welke gevaren zijn volk straks in Kanaän zou worden omringd. ⁸⁾ Daar zou het in aanraking komen met Moabieten, Ammonieten, Filistijnen, Sidoniërs, enz. enz., die vereerders waren van ⁹⁾ Baal-Peor, Milkom, Dagon, Astarte, enz. Daar zou het heidenen ontmoeten, die zich bezig hielden met ¹⁰⁾ gruwelen als tovenarij, waarzeggerij, doden vragen (spiritisme) en andere zonden, waartoe ¹¹⁾ de satan de heidenen, die het Woord

des HEEREN vergeten zijn, verleidt. Want de Schrift leert, dat achter de heidense afgoderijen de vreselijke macht der duivelen schuilt, Lev. 17:7; Hand. 26:18; Ef. 2:2; 1 Cor. 10:20. Blijkbaar op deze dingen lettende sprak de HEERE allerèerst tot Israël: "Gij zult geen àndere goden voor mijn aangericht hebben." Een erkenning van het werkelijk bestáán van andere goden lag daar echter in 't geheel niet in. De HEERE hield rekening met het boze mensenhart. Hij wist, dat de zonde in den beginne reeds ¹²⁾ als afgoderij in de wérelde gekomen was, toen Adam zich verleiden liet door de duivelse voorspiegeling: "Gij zult als God zijn". Misschien is dit tezamen wel de reden geweest, waarom God als éérste gebod zijn volk het verbod van afgoderij oplegde. De HEERE zal daar in elk geval wel zijn wijze redenen toe hebben gehad en dus moeten ook wij, die in déze tijd 's HEEREN bondsvolk mogen zijn, vooral met de bestrijding van diè zonde in ons hart en leven beginnen. De Schrift leert ons genoeg om te weten wat God ons door dit gebod tegen de afgoderij niet alleen vèrbiedt, maar ook gebiedt.

I. Wat de HEERE ons door het 1e gebod vèrbiedt.

Toen de mensen grotendeels vergeten waren wat zij over de HEERE gehoord en geleerd hadden van hun voorouders Adam en Noach, gingen zij zichzelf een god fantaseren en verzinnen. Men voelde zich afhankelijk van allerlei dingen, b.v. van de zon, de maan, de sterren, de regen, de vruchtbaarheid der aarde, enz. enz. en men ging die toen godsdienstig vereren. Nu is het inderdaad waar, dat zulke schepselen als b.v. de zon van grote invloed zijn op ons leven. Zonder zonlicht en zonnewarmte zou er niets groeien. Maar daarom is de zon nog niet almachtig. Dàt is alleen de HEERE en de zon en andere schepselen meer worden genoemd Gods "knechten", Ps. 119:91. 't Is niet meer met zekerheid te zeggen, hoe de verschillende volken aan al die afgoden gekomen zijn. Misschien door fantastische verhalen over die bijzondere mannen, van wie we lezen in Gen. 6:4; 10:9? "Reuzen", "geweldig" uit de tijd voor en na de zondvloed. We moeten er ook maar niet nieuwsgierig naar zijn en b.v. de afgoderij van onze Germaanse voorouders met Wodan, enz. vooral niet interessant en mooi vinden, maar liever God danken, dat Hij ons verlost heeft uit de greep van de satan, die ons onder zijn macht tot die dwaasheden drong. De Schrift leert ons met die belachelijke verzinselen te spòtten, 1 Kon. 18:27.

De zonde der afgoderij kan zich voordoen ¹³⁾ op tweeërlei manier, n.l. òf zo, dat men *in de plaats van* de HEERE iets anders als god vereert en vertrouwt en dient, òf zo, dat men *naast* de HEERE aan iets anders zulk een eer bewijst.

Het eerste vond men oudtijds bij de heidense volken, b.v. ¹⁴⁾ de Grieken en Romeinen, van wie de Schrift zegt, dat zij "het schepsel geëerd en gediend hebben boven de Schepper, die te prijzen is in der eeuwigheid", Rom. 1:25. Zulke zijn er nu nog wel ¹⁵⁾ in Afrika en Azië. Ze kennen de HEERE niet en aanbidden afgoden van hout en steen enz. Toch treft men deze afgoderij niet bij diè volken alleen aan, die nog nooit van het evangelie hoorden. Er zijn ook volken, die wèl met het evangelie bezocht zijn, maar het verworpen hebben en nu weer tot afgoderij vervallen zijn. We zien in onze eigen omgeving daarvan de bewijzen. Sommigen dragen dezelfde achternamen als wij en stammen van dezelfde Christenvoorouders af. Maar zij hebben God en zijn Christus en Diens kerk de rug toegekeerd en nu loochenen zij, uitdrukkelijk of practisch, dat de HEERE er is en leeft en regeert. Doorgaans zien zulke afvalligen dan meewarig op de heidenen met hun afgodsbeelden neer. Maar intussen bedrijven zij hetzelfde kwaad, waartoe de duivel die heidenen verleidde. Want al maken zij zich geen afgoden met hun hànden, zij doen het wel met hun hèrsenen. ¹⁶⁾ Zo zijn er geweest, die onze HEERE, de God der Schrift, vergaten, maar zichzelf een god uitdachten, aan wie zij de naam gaven van "Noodlot", "Opperwezen", "Idee", "de Zijnde", "het hoogste Zijn" enz. 't Spreekt vanzelf, dat dit de HEERE niet was, maar een afgod. Anderen verwachtten al hun geluk van "de Staat" of "het Kapitaal" of zij leefden geheel voor "de Gemeenschap" en offerden zich daarvoor geheel op. Maar dit is alles, al aanbidt men dan geen beelden van hout of goud meer, hetzelfde als de afgoderij der heidenen. 't Zijn ook verzonnen goden.

Trouwens er zijn mensen, die van de HEERE niets willen weten, maar in hun auto of vliegtuig een poppetje hangen, waarvan zij bewaring voor ongelukken verwachten. Dit alles is duidelijke afgoderij, die *in plaats van* de HEERE een andere god fantaseert.

Maar men bedrijft evengoed afgoderij, wanneer men *naast* de HEERE een afgod verzint en die eert en daaraan ten déle z'n hart geeft. Zo was b.v. koning Asa wel een man, die deed wat recht was in de ogen des HEEREN, maar toen hij op het laatst van zijn leven ernstig krank werd, "zocht hij de HEERE niet in zijn krankheid, maar ¹⁷⁾ de (vermoedelijk afgodische) medicijnmeesters", 2 Kron. 16:12. Ernstig waarschuwt de Schrift ons voor zulke verdeeldheid van hart. Zij zegt b.v., dat wij Vader en Moeder als 't er op aankomt niet mogen liefhebben boven God en boven Christus, Matth. 10:37. Zij zegt b.v.: "Vervloekt is de man, die op een mens vertrouwt en vlees tot zijn arm stelt (de Joden vertrouwden tegenover het dreigende Babel op het machtige Egypte) en wiens hart van de HEERE afwijkt", Jer. 17:5. ¹⁸⁾ Die verdeeldheid van hart was zelfs de grote zonde van koning Salomo. "Want het geschiedde in de tijd van Salomo's ouderdom, dat zijn vrouwen zijn hart achter andere goden neigden, dat zijn hart niet volkomen was met de HEERE, zijn God, gelijk het hart van zijn vader David", 1 Kon. 11:4. Ook het vertrouwen van zijn volk op eigen kracht of op rijkdom, Deut. 8:11, 17; Jer. 9:23, of het leven voor eigen genot en het hunkeren naar geld en goed veroordeelt de HEERE ¹⁹⁾ als afgoderij, Col. 3:5, Ef. 5:5. Evenmin als een vrouw met twee mannen gehuwd kan zijn, evenmin mogen wij naast de HEERE iemand of iets hebben, waaraan wij zulk een eer, liefde en vertrouwen schenken als alleen toekomt aan Hem, onze goede God en Vader, die gaarne voor ons zorgen wil. De zonde tegen het eerste gebod wordt in de Schrift dan ook vaak beschreven en verafschuwd als *hoererij*, d.w.z. als de zonde van een vrouw, wier hart niet ongedeeld voor haar eigen man is.

Zoëven zagen we reeds, dat achter deze zonde (der afgoderij) de gevaarlijke macht van de duivel steekt. Dit werd in de eeuw, waarin onze catechismus werd opgesteld, nog goed gezien en erkend. Daarom waarschuwde de kerk hier, in Z. 34, ook zo ernstig tegen een bepaalde gedaante, waarin die afgoderij zich vertoonde, n.l. "toverij". Zij begreep, dat gemeenschap met de duivel en gemeenschap met Christus, onze Zaligmaker, onmogelijk konden samengaan. Wie zich aan die zonde overgaf, gaf zich ²⁰⁾ aan de duivel over en verbeurde zijn zaligheid. (Vandaar dat hier wordt gezegd: "Zo lief als mij de zaligheid mijner ziel is", d.w.z. op straffe van het eeuwig verderf, Openb. 21:8). In later tijd heeft men echter gemeend over dat "middeleeuwse" geloof aan duivelen, door wier invloed sommige mensen de macht zouden hebben te toveren, de schouders te mogen ophalen. Was dat goed?

Het is best mogelijk, dat men vroeger wel eens voor "zwarte kunst", voor "duivelskunstenaar" heeft aangezien, wat thans bekend is geworden als een heel natuurlijke zaak. De schepping Gods is zeer rijk en God heeft ook na de val aan de mensen nog schone gaven gegeven van allerlei aard, b.v. muzikale gaven, gaven om te denken, te spreken, ziekten te genezen, enz. Wanneer er nu eens iemand is, die van zulke gaven veel meer ontvangen heeft dan iemand anders, behoeven we hem er heus niet van te verdenken, zoals inderdaad oudtijds wel gebeurde, dat hij "een verbond met de duivel" gesloten heeft. Van zulk een verbond met de duivel, waarbij men z'n "ziel" aan de duivel beloofde, mits de duivel dan tijdens dit leven zijn wondermacht zou beschikbaar stellen, lezen we trouwens in de Schrift niets. Wel waarschuwt Gods Woord ons voor het gevaar van de duivel, waaraan *hij* zich blootstelt, die zich inlaat met toverij. En daarvoor waarschuwt ons de catechismus hier ook. Aldus.

Op het eerste gezicht zou men denken, dat de catechismus met de woorden "toverij, waarzeggerij, superstitie of bijgeloof" een opsomming geeft van *drie* zonden.¹ Dit is

¹ Dit blijkt uit de Latijnse text — "magia" (tovenarij), "incantatio" (waarmee bedoeld is het met de toverij gepaard gaande uitspreken van toverformules; de catechismus gebruikt niet het woord divinatio, voorspelling) "superstitio" — vergeleken met de Duitse text ("Zauberei, abergläubische Segen") en de Emdense uitgave van 1563 ("toverij en bijgelovige zegening") Dr Wytzes vertaalt dan ook m.i. terecht: "toverij en bijgelovige zegening". Veroordeeld wordt dus het toveren, eventueel met bijgelovig woordgeprevel (belezen, zegenen).

echter niet het geval. ²¹⁾ Hij heeft slechts één zonde op het oog, n.l. dat bijgeloof, hetwelk zich aan *toverij* schuldig maakt. De tovenaars zou n.l. ²²⁾ in het bezit zijn van geheime kracht, waardoor hij b.v. ziekten van mens of vee zou kunnen genezen, iemand ontfelbaar maken voor verwondingen. enz. 't Is jammer, dat onze Nederlandse vertaling van de catechismus daarna ook nog het woord waarzeggerij gebruikt. Dit brengt ons hier wat in de war, omdat de gewone betekenis van waarzeggerij is: de toekomst voorspellen. Uit het Latijn blijkt echter, dat hier slechts bedoeld is ²³⁾ het z.g.n. bezweren, het zegenen, het prevelen van allerlei geheimzinnige woorden en formules, het belezen, waarmee het toveren vaak gepaard ging. Het ware daarom beter geweest, wanneer er in onze Nederlandse vertaling van de catechismus slechts gestaan had ²⁴⁾ "toverij, vaak gepaard gaande met bijgelovig belezen". De kerk waarschuwt ons hier eenvoudig voor een en dezelfde zonde als die zij veroordeelt in haar avondmaalsformulier ("alle *tovenaars*, die vee of mensen, mitsgaders andere dingen zegenen en die aan zulke zegening geloof hechten").

Voor deze waarschuwing bestaat alle reden, ook tegenwoordig. Want niet alleen werkt het heidendom, waaronder de satan onze voorouders een eeuw of tien geleden gevangen hield, ook bij ons nog altijd na ²⁵⁾ in allerlei bijgelovige verhalen (over weerwolven, die geesten van doden zouden zijn; over jankende honden en krassende kraaien, die een dode zouden voorspellen; over zigeuners, die uit de lijnen onzer hand de toekomst zouden weten, enz.), maar in onze dagen is het Christelijk geloof, waardoor wij eertijds van deze heidense dwaasheden, bekeerd zijn, al weer zo sterk aan het verdwijnen, dat het eertijds verdreven heidendom zelfs weer geducht de kop opsteekt en de duivel vele afvallige Christenen weer verleidt tot de oude heidense practijken ²⁶⁾ iemands lichaam bestrijken onder het prevelen van allerlei, soms gevaarlijkvrome woorden, ja van zogenaamde gebeden; uit koffiedik of een ei of uit de loop der sterren of uit het geschrei van vogels de toekomst voorspellen; het doden vragen of spiritisme, enz.). De Schrift leert ons, dat wij deze bijgelovigheden wel moeten verafschuwen, maar niet, dat we hierin niet met de boze macht van de satan zouden te doen hebben. De duivel kan veel en weet veel. ²⁷⁾ Hij heeft onze eerste voorouders, Adam en Eva, tot afval van God verleid, Gen. 3:5; Joh. 8:44; hij heeft gepoogd onze Zaligmaker een voetval voor zich te laten maken, Matth. 4:9, daarna probeerde hij onze Heiland aan zich te verplichten door zijn duivelen met de mond van bezeten mensen te laten uitroepen, dat Jezus de Messias, de Zoon van God was, Marc. 3:11, 12. Een zelfde strik spande hij voor de apostel Paulus, toen deze voor het eerst ons heidens Europa betrad en de satan blijkbaar begreep, dat hij nu op z'n privé-domein, n.l. de heidense wereld, Hand. 26:18; Ef. 2:2, zou worden aangetast, Hand. 16:17. ²⁸⁾ Toen Israël zich in de woestijn gereed maakte het land Kanaän in te trekken, heeft de HEERE het gewaarschuwd voor de duivelse practijken van de heidenen aldaar. Want satan heeft de Kanaänieten blijkbaar op vreselijke wijze in zijn macht gehad. De zonde van sommigen hunner was reeds in Abrahams dagen zo hemeltergend, dat God reeds toen er een eind aan gemaakt heeft (Sodom en Gomorra), Gen. 19. Met de anderen heeft God echter nog een paar eeuwen geduld gehad, 15:16. Totdat de maat vol was en God het land Kanaän door zijn volk Israël met de "ban" heeft laten reinigen, omdat Hij de zonde der Kanaänieten niet langer kon aanzien, Deut. 7:2, 4:5. Daarom heeft de HEERE de Israëlieten gewaarschuwd het heilige land niet wéér te verontreinigen, anders ²⁹⁾ zou Hij hen er óók uitwerpen, Lev. 18:28. Mozes sprak: "Wanneer gij komt in het land, dat de HEERE, uw God, u geven zal, zo zult gij niet leren te doen naar de gruwelen van dezelfde volken. Onder u zal niet gevonden worden, die zijn zoon of zijn dochter door het vuur doet doorgaan ³⁰⁾ de kinderen ondergingen dan a.h.w. een vuurdoop en waren daardoor levenslang aan zo'n afgod gewijd in plaats van aan de HEERE; ³¹⁾ in later tijd werden er zelfs kinderen voor Moloch verbränd, geöfferd, Jer. 7:31; Ezech. 16:21) die met waarzeggerijen omgaat (men meende, dat de heidense godheden soms in het binnenste van een mens openbaringen gaven), ³²⁾ een guichelaar (hiermede is bedoeld de man, die uit de wolken de toekomst afleest; volgens anderen de man, die met zijn ogen betovert) of die op vogelgeschrei acht geeft (die uit allerlei verschijnselen in de natuur, als de stand der sterren, het drijven der wolken, het vliegen en geluid geven der vogels, de toekomst

voorzeggen kan), of tovenaars (die geheimzinnige woorden mompelt), of een bezweerder, die met bezwering omgaat, of die een waarzeggende geest vraagt (de man, die de geest van een dode dwingt zijn geheime kennis aan hem af te staan) of een duivelskunstenaar (letterlijk: de man, die verstand heeft, n.l. van geesten der doden), of die de doden vraagt. Want al wie zulks doet is den HEERE een gruwel; en om dezer gruwelen wil verdrijft hen de HEERE, uw God, voor uw aangezicht uit de bezitting (uit Kanaän). Oprecht zult gij zijn (in uw omgang) met de HEERE, uw God, (Israël moest helemaal en alleen voor God zijn. Wanneer het de HEERE vreesde en op zijn leiding vertrouwde, zou het geen behoefte hebben aan al die bijgelovigheden en afgoderijen). Want deze volken, die gij zult erven (n.l. hun land, Kanaän), horen naar guichelaars en waarzeggers; maar u aangaande, de HEERE, uw God, heeft u zulks niet toegelaten", Deut. 18:9-14. Helaas heeft de oude kerk deze waarschuwing van Mozes in de wind geslagen.³³⁾ In plaats, dat zij Gods opdracht vervuld en het heidendom in Kanaän radicaal uitgeroeid heeft, heeft zij zich met de gruwelijke praktijken der Kanaänietische bevolking ingelaten. Niet alleen Noord-Israël bedreef afgoderij en allerlei toverij, 2 Kon. 17:17, maar ook Juda deed "naar alle gruwelen der heidenen", 2 Kron. 30:14; het vroeg "de waarzeggers en duivelskunstenaars, die daar piepen en binnensmonds mompelen", zodat de profeet verontwaardigd sprak: "Zal niet een volk zijn God vragen? zal men voor de levenden de doden vragen?", Jes. 8:19.³⁴⁾ Tenslotte hééft de HEERE hen metterdaad uit zijn land geworpen, ook om déze zonden. En de kerk van de nieuwe bedeling is tot hetzelfde ontzettende kwaad vervallen. In onze dagen is er niet alleen hier en daar weer allerlei raar bijgeloof (b.v. de angst voor de 13e van de maand, vooral als hij op Vrijdag valt; enz.) maar is³⁵⁾ de spiritistische beweging (van het doden vragen) wijdvertakt over vele landen. Weliswaar heeft dit heidendom zich thans nog veelal³⁶⁾ in een Christelijk gewaad gestoken. Op spiritistische samenkomsten worden b.v. Christelijke versjes gezongen en Bijbelteksten te pas gebracht. (Dat kan de duivel goed, Matth. 4:6). Ook is³⁷⁾ het Roomse aanroepen der heiligen (dode mensen) een gevaarlijke overgang naar dit duivelse kwaad. De Roomsers hebben trouwens ook maar een Christelijk vernisje over de heidense toverij gestreken door hun besprengen met zogenaamd wijwater van altaren, klokken, lijken, auto's, jagers, ja van honden (op St. Hubertusdag). Geen wonder, dat ons Europese werelddeel, dat door God uit de nacht van het heidendom en uit de macht des satans verlost was, thans vanwege het vergeten van Gods Woord en het verlaten van zijn verbond al dieper terugzinkt in afgoderij en bijgeloof.³⁸⁾ 't Is te vrezen, dat God daarom óók de Europese kerk geheel zal wegwerpen evenals Hij de oude kerk verworpen heeft, Openb. 2:5. Laten wij dus acht geven op de dringende vermaning van de apostel: "kinderkens, bewaart uzelf van de afgoden", 1 Joh. 5:21, opdat wij niet met de goddeloze wereld mee omkomen.

II. Wat de HEERE ons door het 1e gebod gebiedt.

Omdat de zonde tegen het 1e gebod zich, gelijk we zagen, op ontelbaar veel manieren kan voordoen, zou iemand nu misschien kunnen denken, dat het vreselijk moeilijk is de HEERE en zijn wil te kennen en dat het ontzettend zwaar is zijn wil te doen. Tegen dit misverstand heeft³⁹⁾ Mozes reeds gewaarschuwd, toen hij tot Israël sprak: "Want ditzelve gebod, hetwelk ik u heden gebied, dat is van u niet verborgen en dat is niet verre. (Ge hoeft heel niet te tobben om Gods Woord te weten te komen). Het is niet in de hemel, om te zeggen: Wie zal voor ons ten hemel varen, dat hij het voor ons hale en ons hetzelve horen late, dat wij het doen? Het is ook niet op gene zijde der zee. (oceanenver van u verwijderd) om te zeggen: Wie zal voor ons overvaren aan gene zijde der zee, dat hij het voor ons hale en ons hetzelve horen late, dat wij het doen? (Neen, ik heb er nu al zo vaak met u hier in de woestijn over gesproken, dat gij op uw beurt er ook gewoon over spreken kunt en 't onthouden kunt.) Want dit woord is zeer nabij u, in uw mond (ge praat er met elkaar over) en in uw hart (in uw geheugen, zodat ieder het zich herinneren kan) om dat te doen", Deut. 30:11-13. Daarom mag de HEERE van ons eisen, dat wij Hem zullen kennen. En de catechismus voegt er nog bij: *recht* kennen.⁴⁰⁾ Want wij mogen over God, de HEERE, niet maar zowat verzinnen en babbelen, zoals

door vele mannen van zogenaamde wetenschap gedaan is. Zij bedachten maar wat en gaven dat uit voor zuivere kennis van God. Maar dit is évengoed afgoderij (met een godsbeeld, dat 's mensen hêrsenen maken) als de afgoderij met Dagon, Moloch, enz. (afgodsbeelden, die 's mensen hânden maakten). We mogen over God ⁴¹⁾ alleen datgene zeggen, wat Hij in zijn eigen Woord over Zichzelf aan ons meedeelt. Anders houden wij ons maar op ⁴²⁾ met nutteloze, ja oneerbiedige speculaties (bespiegelingen, fantasieën) van ons zondig mensenhart. Maar diè God, van Wie de Heilige Schrift spreekt, diè mogen wij gadeslaan ⁴³⁾ in al zijn werken, b.v. rondom ons in de natuur, en daarop ziende mogen we over de HEERE spreken. "De aarde is vol van de goedertierenheid (vriendelijkheid) des HEEREN ", Ps. 33:5. Zeg dat maar eens, wanneer ge een mooie bloem in uw handen hebt. "*Hij vergadert de wateren der zee als op een hoop*" en al is er 1½ zoveel water als aarde op de wereld, toch bedekt de zee de aarde niet. "Hij stelt den afgronden schatkameren", 33:7. Deze grote God mogen wij nu kennen, ja, Hij heeft Zich met een verbond aan ons verbonden. Wat zijn wij dus gelukkig! "Welgelukzalig is het volk, welks God de HEERE is; (vroeger het Joodse volk, thans wij, 1 Petr. 2:10), het volk, dat Hij Zich ten erve verkoren heeft", Ps. 33:12. Vóór alle dingen moeten wij deze enige ware God kènnen. Anders kunnen wij zijn beeld (in vrome gerechtigheid en reine heiligheid) onmogelijk vertonen, Col. 3:10.

Want nu bedoelen wij met dit "kennen" van God maar geen liefdeloos praten over God, ook al is het dan uit de Schrift. De HEERE heeft ons in zijn Woord niet allerlei aangaande Zichzelf medegedeeld, opdat wij daarmee nu maar's wat hersengymnastiek zouden bedrijven. Van mensen, die de Schrift wel kennen, maar de HEERE niet liefhebben en dienen, zegt Gods Woord ronduit, dat zij ongehoorzaam zijn. ⁴⁴⁾ "Dit volk genaakt Mij met hun mond en eert Mij met de lippen, maar hun hart houdt zich verre van Mij", Matth. 15:8. ⁴⁵⁾ In de Schrift is kennen trouwens vaak ongeveer hetzelfde als liefhebben, zich dicht aan iemand hechten, ja met iemand getrouwd zijn, Ex. 2:25; 1 Sam. 2:12; 1 Kron. 28:9; Jes. 1:3; Joh. 1:10; Rom. 8:29 (bekennen). Daarom is aan het rechte kennen van God onafscheidelijk verbonden, ⁴⁶⁾ dat wij Hem zullen *vertrouwen*. Israël heeft in de woestijn God niet vertrouwd, maar gewantrouwd. Men weigerde zich tegenover de grote Enaks-kinderen in de sterke steden van Kanaän geheel op God te verlaten, die toch beloofd had: "Ik heb u dat land gegeven". Daarentegen heeft Abraham onze goede God nièt gewantrouwd, toen deze hem beval zijn zoon Izaak te offeren. Want ⁴⁷⁾ Abraham erkende de HEERE in zijn doen en laten als een God, die niet alleen almachtig was, maar ook zijn eens gegeven woord trouw nakwam en dus wel zou zorgen, dat uit Izaak de Zaligmaker zou geboren worden als een zegen voor alle geslachten des aardrijks, Gen. 12:3; 17:21; 22:2; Hebr. 11:17-19. Zo moeten wij nu ook onze God, die thans ook aan ons Zich met een eed verbonden heeft, eerlijk vertrouwen. We kunnen heus op Hem aan.

En nu moet ons vertrouwen van de HEERE hierin vooral blijken, ⁴⁸⁾ dat wij ons aan Hem *onderwerpen*. De catechismus zegt zelfs, dat wij ons aan Hem "in alle ootmoedigheid en lijdzaamheid" (dat betekent ⁴⁹⁾ "nederig en geduldig") moeten onderwerpen. Bijvoorbeeld: de HEERE heeft ons bevolen te leven naar zijn 10 geboden. Maar soms schijnt het veel gemakkelijker of voordeliger of eervoller die geboden van God nièt te gehoorzamen. Soms lijkt stelen voordeliger dan eerlijk te blijven. Soms lijkt het eervoller, wanneer we ferm terugslaan dan wanneer we nalaten ons te wreken. ⁵⁰⁾ Dan moeten we tòch echter ons vlees kruisigen en het hart aan de wil van onze goede God onderwerpen. Dat kan wel eens erg zwaar vallen voor ons opstandige hart. Bijvoorbeeld: wanneer de HEERE ons met tegenspoeden bezoekt. Dan zouden we licht tegen Gods bestel kunnen murmureren. Of wanneer de HEERE ons het kruis der vervolging om Jezus' wil belieft op te leggen. In plaats dat wij dan gewillig het kruis achter onze Heiland aan dragen, gelijk Hij ons bevolen heeft, Luc. 9:23, en even geduldig en volhardend als Hij de wil des Vaders doen, Hebr. 12:1, 2, zijn we dan wel eens zwak. zoals Petrus, ja. onwillig, zoals de rijke jongeling, die liever zijn aardse goederen behield dan als een arme discipel achter de Heere Jezus aankwam, Marc. 10:21, 22. Maar de Schrift verhaalt ons ook met lof van gelovigen, die in vaak moeilijke omstandigheden liever de wil van hun God deden dan de wil van het vlees. Wanneer Jozef bij alles wat zijn heer hem had

toevertrouwd ook nog diens vrouw genomen had, zou hij a.h.w. Potifar zelf gelijk geworden zijn, maar dan was hij niet gehoorzaam aan zijn hemelse Vader geweest.⁵¹⁾ Hij sprak: "Hoe zou ik dan dit een zo groot kwaad doen en zondigen tegen God?", Gen. 39:9. Mozes liet zich⁵²⁾ door de schatten van Egypte niet verleiden om God en zijn volk te vergeten, Hebr. 11:24-26. David liet zich niet verleiden⁵³⁾ om Saul te doden en langs een revolutionaire weg de troon te bestijgen, maar wachtte op Gods tijd, 1 Sam. 24:5; 26:8. Onze Heiland heeft Zich volmaakt aan de wil des Vaders onderworpen, hoezeer ook⁵⁴⁾ de satan, zijn vijanden en zijn vrienden hebben gepoogd⁵⁵⁾ Hem van de rechte weg te trekken, Matth. 4:9, 16:23; 27:42. En het Godsvertrouwen, waarmee Hij Zich gewillig aan de ontzettende opdracht Gods om voor de goddelozen te sterven onderwierp, is niet beschaamd, maar beloond met de verhoging aan Gods rechterhand, Matth. 27:43; Luc. 22:42; Hebr. 12:1, 2. Hij heeft niet tevergeefs verwacht, dat de weg der onderwerping aan de Vader toch eens goed zou aflopen. Zo moeten ook wij *alle goeds alleen van onze God en Vader verwachten*, die zijn gelovigen verlossen en verhogen zal op zijn tijd, Ps. 43:5; 2 Tim. 4:18. Ja, onze hoop mag zich ook uitstrekken⁵⁶⁾ naar de dag van de volle openbaring der majesteit en luister van onze Heere Jezus Christus, wanneer wij met Christus verhoogd zullen worden, 1 Petr. 1:13. Daarom moeten we in moeilijke omstandigheden niet gered willen worden door oneerlijkheid of leugen of opstand, maar alleen in de wet des HEEREN gaan, d.w.z. in de weg van gehoorzaamheid aan Hem.

Kortom, zegt de catechismus, wij moeten God zó "van ganser harte liefhebben, vrezen⁵⁷⁾ d.w.z. bang zijn Hem te vertoornen) en eren (eerbiedig vereren), dat wij eerder alle schepselen loslaten dan ook maar het minste of geringste tegen zijn wil te doen". Inderdaad kunnen er schepselen zijn, die wij zeer liefhebben en mógen liefhebben, b.v. Vader en Moeder. Ook zijn wij eerbied verschuldigd aan de overheden. Ook moeten wij het goed dezer wereld niet verachten. Maar de Heere Jezus zei: "die Vader of Moeder liefheeft boven Mij, is Mijns niet waardig", Matth. 10:37. En Petrus en de apostelen zeiden tot de Joodse overheden: "Men moet Gode meer gehoorzaam zijn dan den mensen", Hand. 5:29. En de apostel Johannes waarschuwt ons: "de wereld gaat voorbij en haar begeerlijkheid; maar die de wil van God doet, blijft in der eeuwigheid", 1 Joh. 2:17.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 94 en 95.

- 1) Hoe luidt het eerste gebod?
- 2) Wat is de voornaamste bedoeling van dit gebod?
- 3) Hoeveel betekenissen kunnen de woorden "voor mijn aangezicht" hebben en welke zijn die?
- 4) Waaraan herinnerde de HEERE het volk Israël ook door deze woorden?
- 5) Maar waarom verbood de HEERE dan de dienst van andere goden? Bestaan er dan werkelijk afgoden? Wat is volgens de Schrift een afgod eigenlijk?
- 6) Maar waaraan had Israël zich nog pas in Egypte verontreinigd?
- 7) En was het volk in de woestijn daar los van? Waaruit blijkt ons dat?
- 8) Met welke volken zou Israël in het land Kanaän in aanraking komen?
- 9) Hoe heetten de afgoden van die volken?
- 10) Met welke gruwelen hielden die Kanaänietische volken zich bezig?
- 11) Wie is het, die de heidenen daartoe verleidt?
- 12) Hoe is de zonde trouwens reeds in de wereld gekomen?
- 13) Op hoeveel manieren kan de zonde der afgoderij zich bepaald voordoen en welke zijn die?

- 14) Bij welke volken vond men oudtijds de afgoderij, die in de plááts van God een andere god vereerde?
- 15) Waar vindt men zulke heidenen nu nòg wel?
- 16) Maar welke afgoden werden en worden er door afvallige Christenen vereerd?
- 17) Op wat voor afgod vertrouwde koning Asa náást de HEERE, zijn God?
- 18) Wat was de grote zonde van koning Salomo?
- 19) Hoe wordt het leven voor geld en goed in de Schrift veroordeeld?
- 20) Aan wie geven wij ons over, wanneer wij toverij bedrijven?
- 21) Hoeveel zonden worden er in de catechismus met die woorden "toverij, waar' zeggerij, superstitie of bijgeloof" eigenlijk maar bedoeld?
- 22) Wat verbeeldt zich de tovenaar?
- 23) Wat wordt hier bedoeld met het woord waarzeggen?
- 24) Wat kon er beter in onze Nederlandse vertaling van de catechismus gestaan hebben?
- 25) In wat voor verhalen werkt het oude heidendom onzer voorouders nog bij ons na?
- 26) En tot welke heidense practijken wordt het afvallige Christendom onzer dagen weer verleid?
- 27) Heeft de duivel dan zoveel macht? Kunt ge daar iets van vertellen?
- 28) Wanneer heeft God Israël gewaarschuwd voor de duivelse godsdienstig-heden van de Kanaänieten?
- 29) Wat zou de HEERE met de Israëlieten doen, wanneer zij zich aan hetzelfde kwaad schuldig zouden maken?
- 30) Wat betekent in Deut. 18 de uitdrukking: de kinderen door het vuur laten doorgaan?
- 31) En wat is er later zelfs wel met kinderen gebeurd voor Moloch?
- 32) Wat betekent het woord guichelaar?
- 33) Heeft het oude bondsvolk zich aan de waarschuwing van Mozes gestoord?
- 34) Wat is tenslotte hun straf geweest?
- 35) En welke bijgelovige beweging is in onze dagen zelfs internationaal georganiseerd?
- 36) In wat voor gewaad heeft dit heidendom zich vaak gestoken?
- 37) Welke Roomse zonde is een gevaarlijke overgang naar dit duivelse kwaad?
- 38) Wat is daarom ook voor de Europese kerk te vrezen?
- 39) Is het soms erg moeilijk de HEERE te kennen en zijn wil te doen? Wie heeft tegen dat misverstand reeds gewaarschuwd?
- 40) Waarom zegt de catechismus, dat we God rècht moeten kennen?
- 41) Wat mogen we over God alleen zeggen?
- 42) Waar houden we ons anders maar mee op?
- 43) Waarin mogen wij dan de HEERE gadeslaan en Hem leren kennen?
- 44) Maar mag dit een liefdeloos kennen van de HEERE zijn? Wat zegt de Schrift van zulke mensen?
- 45) Welke betekenis heeft het woord "kennen" trouwens vaak in de Schrift?
- 46) Wat is aan het rèchte kennen van God onafscheidelijk verbonden?
- 47) In wiens leven zien we zulk een recht kennen van en hartelijk vertrouwen op God?
- 48) Waarin moet ons vertrouwen van de HEERE vooral blijken?
- 49) Wat betekenen de woorden "in ootmoed en lijdzaamheid"?

- 50) Wat moeten we doen, wanneer de verleiding er is om door oneerlijkheid gemakkelijk vooruit te komen of door onszelf te wreken flink te schijnen?
- 51) Hoe heeft Jozef b.v. de verleiding (om als Potifar te worden) weerstaan?
- 52) Waardoor liet Mozes zich niet verleiden om God en zijn volk te vergeten?
- 53) Waartoe liet David zich niet verleiden, toen Saul in zijn macht was?
- 54) Wie hebben gepoogd onze Heiland te verleiden?
- 55) Waartoe hebben zij Hem willen verleiden?
- 56) Waarheen moet onze hoop zich allermee uitstrekken?
- 57) Wat bedoelt de catechismus hier, wanneer hij zegt, dat wij God moeten "vrezēn"?

Schriftplaatsen:

1 Kron. 16:23-26. Zingt den HEERE, gij ganse aarde! boodschapt zijn heil van dag tot dag. Vertelt zijn eer onder de heidenen, zijn wonderwerken onder alle volken. Want de HEERE is groot en zeer te prijzen en Hij is vreselijk boven alle goden. Want al de goden der volken zijn afgoden, maar de HEERE heeft de hemelen gemaakt.

Ps. 119:91. Naar uwe ordinantiën blijven zij (n.l. hemel en aarde) nog heden staan, want zij alle zijn uw knechten.

Jes. 45:22. Wendt u naar Mij toe; wordt behouden, alle gij einden der aarde! want Ik ben God en niemand meer.

Matth. 4:10. Toen zeide Jezus tot hem: Ga weg, satan! want er staat geschreven: De Heere, uw God zult gij aanbidden en Hem *alleen dienen*.

Hand. 14:15. Mannen! waarom doet gij deze dingen? (Men wilde voor Barnabas en Paulus offers brengen, menende, dat zij Jupiter en Mercurius waren, die in mensengedaante op aarde waren neergedaald). Wij zijn ook mensen van gelijke bewegingen als gij en verkondigen ulieden, dat gij u zoudt van deze ijdele dingen bekeren tot de levende God, die gemaakt heeft de hemel, de aarde, de zee en al hetgeen in dezelve is.

Hand. 26:18. (De Heere Jezus zond Paulus tot de heidenen) om hunne ogen te openen en hen te bekeren van de duisternis tot het licht en van de macht des satans tot God.

Col. 3:5. Doodt dan uw leden, die op de aarde zijn, namelijk hoererij, onreinigheid, schandelijke beweging, kwade begeerlijkheden en *de gierigheid, welke is afgodendienst*.

Nalezen:

Dan. 3. Sadrach, Mesach en Abed-nego zijn gehoorzame dienaren van Nebukadnezar geweest, maar voor zijn afgod bogen zij niet.

LES 39. [Zondag 35]

Nadat de HEERE in het 1e gebod zijn volk vèrboden had een andere god te dienen en dus gèboden had Hèm alleen als God lief te hebben, te vrezen en te eren, sprak Hij in het 2e gebod tot Israël aldus: ¹⁾ "Gij zult u geen gesneden beeld, noch enige gelijkenis maken van hetgeen boven in de hemel is, noch van hetgeen onder op de aarde is, noch van hetgeen in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen, Want Ik, de HEERE, uw God, ben een ijverig God, die de misdaad der vaderen bezoek aan de kinderen, aan het derde en vierde lid dergenen, die Mij haten; en doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden." Van dit 2e gebod belijdt de kerk het volgende:

96e vr. *Wat eist God in het tweede gebod?*

Antw. *Dat wij God op generlei wijze afbeelden en op geen andere wijze vereren dan Hij in zijn Woord bevolen heeft.*

We herinneren ons (uit les 36), dat de Roomsen het 1e en 2e gebod *tot één gemaakt* hebben. We *zagen* toen ook waarom dit verkeerd geacht moet worden. ²⁾ Het staat vast, dat God Zelf van *tien* woorden sprak. Welnu, men loopt met de nummering der geboden hopeloos vast, wanneer men gebod 1 en 2 als één neemt.

Intussen ontkennen wij niet, dat de eerste twee geboden zich *nauw bij elkander aansluiten*. ³⁾ De HEERE heeft stellig niet voor niets deze volgorde der geboden gekozen en juist deze twee geboden vlak achter elkaar voorop gezet. Israël kwam pas uit Egypte. Het was daar omringd geweest door een wereld vol afgoderij en was er niet vrij van gebleven. Het had daar voorts gezien, hoe die afgoderij bedreven werd door verering van allerlei dierenbeelden en ook door verering van dieren zelf, b.v. koeien. Welnu, ook wanneer Israël zich zou houden aan het 1e gebod, en dus alleen Jahweh, de HEERE, zou dienen en geen afgod, zou het toch nog gemakkelijk kunnen gebeuren, dat Israel de dienst van Jahweh maakte tot een dienst met beelden, n.l. door een beeld te maken voor *de HEERE Zelf* (zoals werkelijk gebeurd is, reeds in de woestijn door Aaron, Ex. 32:4, en later door de moeder van Micha, Richt. 17:3, en door Jerobeam, 1 Kon. 12:28) en hoe licht zou zulk een verboden verering van de HEERE dan niet de weg kunnen worden tot de verering van afgoden (wat ook werkelijk gebeurd is, want door de zondige bèèlddienst van de HEERE, welke Jerobeam bedacht heeft, is Israël rijp gemaakt voor de Bàaldienst van Achab en Izebel). Daarom mogen we gerust zeggen, dat God ook in het twééde gebod zijn volk eerst nòg wat gewaarschuwd heeft voor de afgodische wereld van rondom, voor afgoderij met beelden van dieren, zoals in Egypte, en voor afgoderij met zulke dieren zelf. ⁴⁾ Maar dit was toch beslist de enige en zelfs de speciale bedoeling des HEEREN met dit 2e gebod niet. ⁵⁾ Dit blijkt ons immers uit de verklaring van het 2e gebod, welke we te danken hebben aan niemand minder dan Mozes.

We lezen n.l. ⁶⁾ in Deut. 4, hoe Mozes vóór zijn sterven alles wat de HEERE door zijn dienst aan Israël geboden had, zijn volk nog eens op het hart gedrukt heeft. En waarmee is hij toen begonnen? Met Israël te herinneren ⁷⁾ aan wat het zelf had meegemaakt bij Horeb. Hij sprak: "Alleenlijk, wacht u en bewaart uw ziel wel (past op, uw ziel, uw leven staat op 't spel) dat gij niet vergeet de dingen, die uw ogen gezien hebben; en dat zij niet van uw hart wijken al de dagen uws levens, en gij zult ze aan uw kinderen en uw kindskinderen bekend maken. Ten dage als gij voor het aangezicht des HEEREN, uws Gods, aan Horeb stondt, als de HEERE tot mij sprak: Vergader Mij dit volk en Ik zal hun mijn woorden doen horen, die zij zullen leren, om Mij te vrezen al de dagen, die zij op de aardbodem zullen leven en zij zullen ze hunnen kinderen leren; en gijlieden naderdet en stondt beneden die berg; die berg nu brandde van vuur, tot aan het midden des hemels (zo hoog was de vuurzuil, waarin de HEERE nederdaalde); er was duisternis, wolken en donkerheid (vanwege de enorme rook, Ex. 19:18). Zo sprak de HEERE tot u uit het midden des vuurs; gij hoordet de stem der woorden, maar gij zaagt ⁸⁾ geen gelijkenis, behalve de stem. (Diè alleen hebt ge waargenomen). Toen verkondigde Hij u zijn verbond, dat Hij u gebod te doen, de tien woorden, en schreef ze op twee stenen tafelen. (De 10 geboden van Ex. 20). Ook gebod mij de HEERE

terzelve tijd, dat ik u inzettingen en rechten leren zou (deze zijn dan ook te vinden in 't vervolg, Ex. 20:22-31:18); opdat gij die deedt in dat land, naar hetwelk gij doortrekt om dat te erven. Wacht u dan wel voor uw zielen (uw leven in Kanaän staat erbij op 't spel); want gij hebt geen gelijkenis gezien ten dage als de HEERE op Horeb uit het midden des vuurs tot u sprak; opdat gij u niet verderft en maakt u iets gesnedens (d.w.z. een uit hout of steen gehouwen beeld) en maakt u iets gesnedens, (namelijk) de gelijkenis van enig beeld, de gedaante van man of vrouw (letterlijk "van een mannelijk of vrouwelijk" dier; te weten:) de gedaante van enig beest, dat op de aarde is (b.v. heilige koeien); de gedaante van enige gevleugelde vogel, die door de hemel vliegt; de gedaante van iets, dat op de aardbodem kruipt; de gedaante van enige vis, die in het water is onder de aarde (Mozes bedoelde natuurlijk geen onderaards water, maar zag slechts de waterspiegel lager liggen dan het aardoppervlak, zoals wij spreken van "beneden A.P."); dat gij ook uw ogen niet opheft naar de hemel en aanziet de zon en de maan en de sterren, des hemels ganse heir, en wordt aangedreven (verlokt), dat gij u voor die buigt en hen dient; dewelke de HEERE uw God, aan alle volken onder de ganse hemel heeft uitgedeeld (d.w.z. laat die dienst der hemellichamen liever over aan de heidenen, die overal op aarde wonen; hèn heeft God tot hun straf daaraan overgegeven, Rom. 1). Maar ulieden heeft de HEERE aangenomen en uit de ijzeroven, uit Egypte, uitgevoerd; opdat gij Hem tot een erfvolk zoudt zijn, gelijk het ten dezen dage is" (Straks gaat gij dat heerlijke Kanaän in, ik mag helaas niet mee, vs 21, 22) Wacht u, dat gij het verbond des HEEREN, uws Gods, hetwelk Hij met u gemaakt heeft, niet vergeet, dat gij u een gesneden beeld (d.w.z. een uit hout of steen gehouwen beeld) zoudt maken, de gelijkenis van iets, dat de HEERE, uw God, u verboden heeft. Want de HEERE, uw God, is een verterend vuur (zoals ge gezien hebt bij Horeb, Ex. 24:17, maar de goddeloze heidenen in Kanaän zullen het straks ook ondervinden, Deut. 9:3; past dus maar op, dat ge hun niet gelijk wordt), een ijverig God", Deut. 4:9-24.

Voor al door de laatste woorden wordt ons de bedoeling van Mozes duidelijk. Wanneer hier n.l. staat, dat de HEERE "een ijverig God" is, moeten we bedenken, dat dit woord "ijverig" hier betekent ⁹⁾ "ijverzuchtig, jaloers". Het herinnert ons aan plaatsen als Num. 5, waar gesproken wordt over de jaloersheid van een man, wiens vrouw haar huwelijk met hem heeft geschonden door zich met een andere man in te laten. Zo'n man wordt dan vervuld van "jaloersheid", van "minnenijd". Voor deze minnenijd Gods heeft Mozes nu de Israëlieten gewaarschuwd. Ze moesten vooral Gods verbond, Gods huwelijk, met hen niet verbreken door God in het een of andere schepsel te zoeken en te aanbidden, of in het béeld van zo'n schepsel, maar Hem dienen zónder dat alles. Anders, zei Mozes, zal de HEERE u uit minnenijd verdelgen en uit Kanaän wegslijten, Deut. 4:25-28. En we weten uit de latere geschiedenis, dat dit ook werkelijk is gebeurd (de ballingschappen).

Wanneer we nu aan deze les van Mozes denken, zal Gods bedoeling met het 2e gebod ons wel duidelijk zijn. We lezen het nu nog eens helemaal over, met het 1e gebod erbij. Dan voelen we hun zeer nauwe verwantschap, maar merken ook het verschil tussen die beide op.

"Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben. (Maar dan is dat nog niet genoeg. Het is niet genoeg, wanneer ge *Mij alleen* dient. Maar ge moet Mij ook op reine wijze dienen). Gij zult u geen gesneden beeld noch enige gelijkenis maken van hetgeen ¹⁰⁾ boven in de hemel is (vogels), noch van hetgeen ¹¹⁾ onder op de aarde is (landdieren), noch van ¹²⁾ hetgeen in de wateren onder de aarde is (waterdieren). Gij zult u voor die niet buigen (u er niet biddend voor neerwerpen) noch hen dienen (d.w.z. niet bij zulke schepselen of bij hun beelden straks op de heidense hoogten in Kanaän aan *Mij* offers brengen of andere eerbied betuigen. Want dan beledigt gij Mij toch weer. Want hebt ge bij Horeb ooit een gelijkenis van Mij gezien? Dan geeft ge uw liefde toch weer niet aan Mij, maar aan zo'n heidens ding en dat wordt dus toch weer afgoderij. En dat maakt Mij naijverig). Want Ik, de HEERE (de God, die zich met een verbond, een huwelijk, aan u heeft willen verbinden), uw God, ben een ijverig (een minnenijdig) God (wanneer gij u met andere goden afgeeft), Die de misdaad der vaders bezoekt aan de kinderen, ¹³⁾ aan het derde en vierde lid (of geslacht) dergenen, ¹⁴⁾ die Mij haten

(letterlijk: die Mij hatende zijn, dus: die Mij blijven haten; die in het goddeloze spoor hunner ouders verder gaan. ¹⁵⁾ Natuurlijk wilde de HEERE de zonden van goddeloze ouders niet bezoeken aan godvruchtig wandelende kinderen, zoals de ongehoorzame Israëlieten van Jeremia's en Ezechiëls dagen den HEERE durfden verwijten, Jer. 31:29; Ezech. 18:2. Neen, de latere geschiedenis van Israël bewijst, dat de HEERE zeer geduldig was, maar wanneer de zonden van geslacht op geslacht zich torenhoog hadden opgestapeld, kwam er een tijd. dat Hij aan een ongehoorzaam nageslacht niet meer wilde vergeven, doch er al zijn opgehoopte gramschap over uitstortte, 2 Kon. 17; 24:4; 2 Kron. 36:16; Jer. 7: 16; Luc. 11 :5). En ¹⁶⁾ doe barmhartigheid (d.w.z. maar Ik kom mijn verbondstrouw, de plichten der huwelijksliefde, na) aan ¹⁷⁾ duizenden dergenen (d.w.z. aan duizenden geslachten, Deut. 7:9; Ps. 105:8 dergenen), die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden (d.w.z. beantwoorden zij mijn verbondsliefde door wederliefde, die blijkt in de onderhouding van mijn tien woorden des Verbonds, dan zal Ik eeuwenlang aan zulke geslachten de liefde en trouw van mijn verbond blijven bewijzen)."

Deze vergelijking van het 2e gebod in Ex. 20 met hetgeen Mozes later, volgens Deut. 4, tot Israël gesproken heeft, blijkt wel zeer leerzaam. Beide Schriftgedeelten leren ons, dat Gods verbond niet alleen staat of valt met het éérste gebod — Natuurlijk; wanneer Israël een àndere god nam, was dat wel een héél duidelijke verwerping van het verbond des HEEREN met hen — ¹⁸⁾ neen, maar dat Gods verbond eveneens opzij gezet wordt, wanneer het twééde gebod verzaakt wordt. Wanneer Israël wel de HEERE vereerde, maar met een onreine eredienst; wanneer er toch weer vreemde, heidense, elementen in die eredienst inslopen; ook al sloofde men zich dan nog zo uit "voor de HEERE", dan moest de HEERE er niets van hebben, b.v. van de eigenwillige vroomheid te Bethel en Gilgal. Dan walgde de HEERE daarvan als van heidendom. De HEERE zei; ¹⁹⁾ Ik zal bezoeking doen over de altaren van Bethel, Amos 3:14. De HEERE noemde de vroomheid van Gilgal ²⁰⁾ boosheid en ongerechtigheid, Hos. 9:15; 12:12.

Kort saamgevat: Niet alleen wanneer het 1e gebod, maar ook wanneer het 2e gebod verzaakt wordt, is alle vroomdoenerij toch van nul en gener waarde. Het verbond Gods wordt dan verbróken in plaats van gehouden. ²¹⁾ De Schrift noemt die ongehoorzame vroomheid menigmaal afhoereren van de HEERE, d.w.z. verbondsverlating. Hele geslachten zijn daaraan ten onder gegaan.

We zullen nu na deze verklaring van het 2e gebod nagaan wat God ons daarin vèrbiedt en gebiedt.

I. Wat de HEERE ons door het 2e gebod vèrbiedt.

Het eerste, wat God ons in zijn tweede gebod verbiedt is, dat wij van Hem een beeld maken. Waarom? Omdat het immers reeds onmógelijk is, ²²⁾ want wij, mensen, kunnen God niet eens zien, laat staan Hem afbeelden. "Niemand heeft ooit God gezien", Joh. 1:18. Daar moeten we goed om denken, wanneer we toch een enkele maal in de Schrift kortweg geschreven vinden, dat de gelovigen God zagen. Dan moeten we niet menen, dat zij God zagen zoals wij, mensen, elkaar zien, wanneer we elkaar aankijken, maar dan zagen zij de gedaante van een man of engel, waarin God hun verscheen, of zij zagen een andere openbaring van Gods heerlijkheid. Zo lezen we b.v. dat vader Jacob zeide God gezien te hebben aan de beek Jabbok, Gen. 32:30, maar later blijkt ons, dat de HEERE Zich aan hem geopenbaard had in de gedaante van een engel, Hos. 12:5. En zo lezen we b.v. dat de HEERE voor Mozes' aangezicht voorbijging, Ex. 34:6, maar wat Mozes aanschouwde was niet des HEEREN "aangezicht", niet de HEERE Zèlf. "Want Mij zal geen mens zien en leven", zei God, 33:20. Later heeft Mozes zelf het volk er uitdrukkelijk aan herinnerd, dat het bij de Sinaï wel Gods stem gehoord, maar geen gedaante van God gezien had, Deut. 4. En de apostel schrijft van de HEERE: "Die alleen onsterfelijkheid heeft en een ontoegankelijk licht bewoont; denwelke geen mens gezien heeft noch zien kan; welken zij eer en eeuwige kracht", 1 Tim. 6:16. Wat was het dus dwaas, toen een schilder in de middeleeuwen God voorstelde als een oude man, gezeten op een troon, met een drievoudige kroon op het hoofd. Maar 't is ook ongeoorloofd God

de HEERE uit te tekenen met een driehoek en een oog er in, zoals voorin sommige psalmboekjes gebeurt.

Toch was er nog een andere reden, waarom God aan Israël verbood van Hem een beeld te maken. Dat begrijpen wij misschien niet aanstonds, omdat voor ons een beeld eigenlijk maar een dood ding is, b.v. een foto, schilderij of beeldhouwwerk. In zo'n ding zit voor ons besef geen leven en kracht. Voor de aardigheid laat men kleine kinderen wel's een kus geven op een foto van Vader, die lang en ver van huis is, maar wanneer grote mensen dat doen of tegen een foto pràten, vinden wij dat raar. Maar voor de oude wereld, waarvan de Schrift spreekt, ²³⁾ was een beeld beslist géén dood ding, maar een levende werkelijkheid. Voor het besef der heidenen hadden de goden in hun beelden wóning gemaakt. Zij huisden er in. Daarom was zo'n godenbeeld maar niet een afbeelding slechts. Wie zou zich voor 'n afbeelding aanbiddend neergeworpen hebben? Neen, maar in zo'n beeld was de hoge god zelf neergedaald. Toen het hoofd en de handpalmen van Dagon terecht gekomen waren op de drempel van z'n tempel, namen de priesters van Dagon voortaan de vaste gewoonte aan met hun voeten zelfs niet op die drempel te treden, 1 Sam. 5:5. In het godenbeeld dacht men zich god Dagon, althans iets van zijn kracht, zelf tegenwoordig. Iets dergelijks vinden we ook bij de Roomsen. ²⁴⁾ Want ze zèggen wel, dat hun heiligenbeelden slechts afbeeldingen van de "heiligen" te zien geven, maar uit hun praktijken blijkt, dat ook zij geloven aan een zekere inwoning en een zekere kracht van de heiligen in hun beelden. Ze geloven immers, dat sommige beelden wonderdoende beelden zijn, andere blijkbaar niet. In de Abessijnse oorlog hebben de Italianen een wonderdoend Mariabeeld overgebracht naar Afrika, teneinde meer succes te hebben in de strijd. Welnu, op zo'n manier geloofden de heidenen in Israël's dagen ook, dat zij in hun beelden de hoge goden dichtbij zich hadden gehaald en vielen zij voor hun afgodsbeelden aanbiddend neer. Het beeld was minstens een vertegenwoordiging van de god. We zien hier weer hoe onmerkbaar snel de overgang van beeldendienst naar afgoderij is gemaakt. Vandaar, dat God de HEERE onmiddellijk op zijn verbod van *afgoderij* heeft laten volgen zijn verbod van *beeldendienst*. Want niet alleen zou Israël door beeldendienst van zijn God zich schuldig maken aan grote dwaasheid — van God kàn immers geen afbeelding worden gemaakt, want niemand heeft ooit God gezien — maar het zou (in z'n verbeelding dan) God ook neertrekken ²⁵⁾ in het schepsel, ja Hem daaraan gelijk maken, en dat zou dus toch weer zijn..... afgoderij.

Toch heeft men zich in Israël telkens aan beeldendienst voor de HEERE bezondigd. Denk maar aan de geschiedenissen ²⁶⁾ a) van Aaron, b) van Micha en c) van Jerobeam. Er is zelfs een merkwaardige historische lijn door deze geschiedenissen op te merken.

a) De eerste, die de oude kerk in beeldendienst voorging, was niemand minder dan Aaron. Reeds in de woestijn, kort nadat men Gods eigen stem het 2e gebod had horen uitspreken, terwijl Mozes nog op de berg bij de HEERE was, heeft hij er zich toe laten verleiden voor de HEERE een beeld te maken. ²⁷⁾ Hij stelde God, de HEERE, toen voor als..... een stierkalf. Wij sidderen en gruwen daar thans van, maar in de toenmalige heidenwereld werd zoiets in 't geheel niet oneerbiedig gevonden. ²⁸⁾ Een stier was immers het toonbeeld van kracht en van vruchtbaarheid. Ook bedoelde Aaron in 't geheel niet een beeld te maken voor een vreemde afgod, maar voor de Heere, ²⁹⁾ want hij riep woordelijk uit: "Morgen zal er een feest voor Jahweh zijn" en men riep elkaar toe: "Dit zijn uw goden, o Israel! (we mogen ook enkelvoud vertalen: uw God, o Israël) die u uit Egypteland opgevoerd hebben (of heeft)", Ex. 32:4, 5. Wat was het goed bedoeld! Wat leek het vroom! Maar de HEERE Zelf, de heilige God, gruwde er van. De Schrift zegt: "Zij maakten een kalf bij Horeb en zij bogen zich voor een gegoten beeld. En zij veranderden hun Eer (d.w.z. hun God, Deut. 10:21) in de gedaante van een os, die gras eet", Ps. 106:19, 20. Lees in Ex. 32, hoe God er over getoornd heeft. Niettemin kon Israël het ook in 't vervolg maar niet laten de HEERE te dienen bij een beeld. Toen de trouwe Jozua, Mozes' opvolger, en Pinehas, de hogepriester, kleinzoon van Aaron, dood waren, kwam er diepe inzinking.

b) Zo was er in de Richterentijd een zekere ³⁰⁾ Micha, die een godshuis voor zichzelf gemaakt had. Hij hād daarin reeds een efod (d.w.z. een schouderkleed, dat men zich

omsloeg voor heilige verrichtingen) en terafim (afgodsbeeldjes), maar bovendien voegde hij daarbij ook nog een zilveren beeld voor de HEERE. Zeer waar schijnlijk had dit beeld eveneens de gedaante van een kalf. (We zien hier weer hoe gemakkelijk afgoderij met heidense terafim en Joodse beeldendienst ter ere van de HEERE met elkaar gepaard gingen.) Tenslotte had hij ³¹⁾ een zekere Leviet, n.l. Jonathan, zoon (dit kan ook betekenen kleinzoon of afstammeling) van Gersom, de zoon van Mozes, tot priester bij z'n heiligdom aangesteld. Evenwel werd dit hele bezit van Micha — dus beeld des HEEREN, efod, terafim, ja zelfs z'n priester er bij — op zekere dag ³²⁾ meegeroofd door een bende mannen uit de stam van Dan, die een eigen heiligdom inrichtten op de plaats van een stad, die zij veroverden en waaraan zij de naam Dan gaven. Die stad lag in het Noorden des lands, in een uithoek, ver bij het centrale heiligdom des HEEREN, de tabernakel te Silo, vandaan. ³³⁾ Eeuwen lang heeft dat onwettige heiligdom daar in Israël bestaan. ("Tot de dag toe, dat het land gevankelijk is weggevoerd", Richt. 18:30. Hiermee is waarschijnlijk bedoeld de gedeeltelijke wegvoering, die plaats gehad heeft vóór de val van Samaria en de wegvoering van de 10 stammen in 722 v. Chr., n.l. die van 733 voor Chr. door de Assyrische koning Tiglath-Pilezer, 2 Kon. 15 :29).

c) Later heeft ³⁴⁾ koning Jerobeam op listige wijze van de aanwezigheid van dit oude en dus voor velen eerbiedwaardige heiligdom uit de Richterentijd gebruik gemaakt, toen ook hij een beeldendienst voor de HEERE inrichtte. ³⁵⁾ Want ook hij sprak het woordelijk uit, dat zijn beelden opgericht waren ter ere van God, die Israël uit Egypte had opgebracht, 1 Kon. 12:28. Op slimme manier sloot hij zich bij de oude woorden van Aaron aan. Ook wekte hij door de plááts van zijn heiligdommen de indruk van aansluiting bij het oude, want te *Bethel* was nog 's de beroemde Pinehas, kleinzoon van Aaron, met de ark des HEEREN geweest, Richt. 20:26, 28, en te *Dan* had immers een kleinzoon van Mozes gediend bij een zilveren beeld voor de HEERE. Wat 'n heilige namen! Op die oude plaatsen richtte Jerobeam nu zelfs gouden beelden voor de HEERE op en hij zorgde voor priesters en altaren en offers en, althans te Bethel, voor een aanzienlijk heiligdom, Amos 7:13. Wat zal dat gekost hebben! Hoe verleidelijk toch alles! 't Was toch: voor de HEERE! En de meeste mensen in Israël volgden koning Jerobeam na (vergetende de tempel te Jeruzalem). En welke schitterende oude namen waren aan deze vroomheid verbonden! Maar de HEERE Zelf heeft over al die beeldendienst, die te zijner ere heette te zijn, getoornd. De zonde van Aaron is bloedig gestraft, de zonde van Micha en de stam van Dan eveneens, met vervroegde ballingschap, en over de vroomheid bij de Jerobeamsaltaren te Bethel heeft God ook ontzettende bezoeking gedaan. Hij noemde haar een "terging", 1 Kon. 15:30. Wij leren hieruit bij de dienst des HEEREN niet te oordelen naar de grote menigte noch naar de oudheid, maar naar het Woord en gebod Gods. Daaraan hebben de profeten Gods volk dan ook voortdurend herinnerd. De HEERE had Israël door Mozes duidelijk laten onderwijzen van de enige eredienst, die Hem behaagde, n.l. ³⁶⁾ bij de altaren van Levi met z'n schaduwachtig priesterschap en offers en zoenbloed, die naar Christus' volkomen Middelaarswerk heenwezen. Van dat schaduwachtig evangelie der wet van Mozes mocht niet afgeweken. Zo had de HEERE b.v. verboden, dat Israël thuis, in z'n dorpen en steden, van elke slachting van een dier een godsdienstige plechtigheid zou maken. Offeren moest geschieden op die plaatsen, welke de HEERE aanwijzen zou en niet op allerlei heidense hoogten, Deut. 12:5, 14. Doch Israël heeft zich aan dit gebod niet trouw gehouden. ³⁷⁾ Waar de Kanaänieten vóór hen hun afgodische hoogten hadden gehad, daar bedreven ook vele Israëlieten hun eigenwillige godsdienst voor Jahweh. ³⁸⁾ Zelfs lezen we van godvrezende koningen, dat zij dit hardnekkige kwaad van de eigenwillige hoogtendienst niet wegnamen, 1 Kon. 22:44, 2 Kron. 16:17; 33:17. Deze onwettige plaatsen, waar Israël in aanraking kwam met de huiveringwekkend gemene wereld der oude Kanaänieten, zijn een groot gevaar gebleken en hebben de overgang naar de afgoderij begunstigd, Jer. 2:20. Iets dergelijks lezen we zelfs in de geschiedenis ³⁹⁾ van Gideon. Weliswaar maakte hij bij zijn heiligdom te Ofra geen bééld, maar toch wel een efod, d.w.z. een kleeid, dat men omsloeg, wanneer men goddelijke openbaring zou ontvangen. Maar ook deze dienst wordt gelijk alle zonde tegen het tweede gebod als *verbondsbreking* veroordeeld. "En gans Israël ⁴⁰⁾ hoereerde aldaar denzelven na; en het werd Gideon en zijn huis tot een

valstrik", Richt. 8:27.

⁴¹⁾ Toen de Joden uit de ballingschap weergekeerd waren, hebben ze wel geen tastbare afgoderij en letterlijke beeldendienst meer gepleegd, maar aan de eenvoudige dienst bij het schaduwachtig bloed, dat van vergeving uit genade sprak, hebben zij zich toch evenmin trouw gehouden. Ze maakten wel geen beelden meer. ⁴²⁾ maar gingen zich nu verheffen op hun secure waarneming van godsdienstplichten, op "de werken der wet". ⁴³⁾ God moest wederom klagen: "Tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen, die geboden van mensen zijn", Matth. 15:9. Dat waren dezelfde woorden als waarmee God de eigenwillige godsdienst in de dagen van Jesaja veroordeeld had, en het was dus dezelfde zonde. Dat kwaad zette zich zelfs in de nieuwtestamentische kerk voort ⁴⁴⁾ in de zonde van de Judaïsten. Deze mensen hielden zich wéér niet aan het gebod Gods — dat was nù: onder Christus buigen en alle heil alleen van Hem verwachten — maar meenden alleen de zaligheid te kunnen verwerven, wanneer ze toch ook nog de wetten van Mozes volledig naleefden. Dat was dus toch weer een hoogtedienst *naast* de dienst des evangelies. En ook deze dienst was weer zeer verleidelijk. ⁴⁵⁾ Ze beriep zich op Gods Woord, op de wetten van Mozes, op het oude. En ze scheen zo ernstig. Deze mensen schenen het niet zo licht te nemen als Paulus. Maar Paulus heeft toch hun leer ⁴⁶⁾ vervloekt, Gal. 1:8, 9, en hen met al hun godsdienstigheid gewaarschuwd voor het verderf, buiten Christus, 5:2, 4. Iets dergelijks is de vroomheid geweest van hen, die de Colossenzen hebben willen aftrekken van de dienst van Christus, onze enige Zaligmaker, in Wie wij alleen volmaakt zijn. (Zie bij vr. 43). Wat scheen de vroomheid van deze mensen ook weer ernstig te zijn. Maar de apostel noemde het: ⁴⁷⁾ eigenwillige godsdienst, Col. 2:23. Zo lezen we reeds in het N.T.

Helaas heeft de latere kerk zich evenmin altoos getrouw aan dit gebod Gods gehouden, maar de HEERE telkens weer vermoeid met allerlei eigenwillige eredienst in haar gebouwen (⁴⁸⁾ b.v. met altaren en offers, die nù juist zijn vervallen), met eindeloze eigenwillige gebeden (⁴⁹⁾ tot "heiligen"), met eigenwillig spreken over de HEERE (⁵⁰⁾ niet uit zijn Woord, doch, net als Jerobeam, uit eigen hart allerlei fraais over God bedenkende en schrijvende, dikke folianten vol). Ja de eigenwillige vroomheid van onze tijd is verbijsterend groot. Evenals de godsdienstigheid van Israël bij beelden en op hoogten "voor de HEERE" schijnt ze net echt. Men spreekt druk van God, van Christus, van genade, geloof, enz. enz. Maar geef steeds goed acht, ⁵¹⁾ of men onder die woorden wel hetzelfde verstaat als de HEERE ons leert in zijn Woord. Laat u niet verleiden door een schijn van ernst, gestrengheid, liefelijkheid, geleerdheid, oudheid, enz. De Heere Jezus heeft gewaarschuwd: "Niet een iegelijk, die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die daar doet de wil mijns Vaders, die in de hemelen is", Matth. 7:21.

II. Wat de HEERE ons door het 2e gebod gebiedt.

Israël moest de HEERE niet dienen op allerlei zelfbedachte godsdienstige plaatsen met eigen gemaakte priesters, altaren, offers en met zelf verzonnen pijnlijk nauwkeurige wetsbetrachting, maar moest de HEERE met zijn offers vereren ⁵²⁾ op *zijn* wettige heilige plaatsen (Gibeon, Mizpa), met ⁵³⁾ *de ark des Verbonds in het middelpunt van alles*, waarop het verzoendeksel was, dat ⁵⁴⁾ de verzoening door Christus' Middelaarsbloed afschaduwde en dan moest Israël, daarop vertrouwend, maar nederig met de HEERE wandelen in zijn geboden, Ps. 119:1; Micha 6:8; Rom. 3:25; Hebr. 10:1. Thans is die tijd, dat men voor de rechte eredienst aan bepaalde plaatsen gebonden is, voorbij. ⁵⁵⁾ De Heere Jezus wees daarheen reeds in zijn gesprek met de Samaritaanse vrouw, naar de aanbidding des Vaders ⁵⁶⁾ "in Geest en waarheid". Dat betekent: zelfs de Samaritanen zouden door de Heilige Geest worden gebracht tot het geloof in Christus, die de waarheid, de werkelijkheid, der oude schaduwen was, Joh. 1:17; 4:23, 24, Hand. 8. De weg tot Gods troon is ons geopend ⁵⁷⁾ door de eenmalige bloedstorting van Christus, Hebr. 10:12, 19, 20. Maar via deze Heere Jezus Christus mogen we dan ook alleen tot God naderen; slechts via deze Middelaar des Verbonds met zijn bloed. Deze nieuwe verbondsdienst staat ons uitvoerig ⁵⁸⁾ in Gods Woord beschreven en wij worden daarvan onderwezen ⁵⁹⁾ door de gestadige bediening van dat Woord in de samenkomsten der

gemeente, waarbij de HEERE bovendien ⁶⁰⁾ zijn sacramenten gevoegd heeft. ⁶¹⁾ Buiten deze dienst der verzoening der apostelen en hun evangelie is er van geen waarachtige gemeenschap met God sprake, 2 Cor. 5:18; 1 Joh. 1:3, doch alleen van verderf, Gal. 1:8, 9. Door zijn Woord en sacrament werkt en sterkt de Geest des HEEREN onze geloofsgemeenschap met Christus in de hemel en door Hem, onze Middelaar, met God. Van deze rechte en eenvoudige weg mogen wij ons niet laten afvoeren, al spreekt men ook nog zo ernstig (als eertijds de Judaïsten) of nog zo druk (als de hoogtendienst) van godsdienst en vroomheid "voor den HEERE" of al heeft men er goud en schone gebouwen (zoals Jerobeam) voor over en al kan men zich op nog zulke oude voorbeelden beroepen (zoals Jerobeam). We moeten de HEERE maar vragen om een scherp oog om al die ongeoorloofde vroomheid, die "voor de HEERE" heet te zijn en daarom ons licht verwarren en verleiden en meetrekken kan, ronduit als zondige vroomheid te veroordeelen, als verbondsverlating, als afhoereren, en te blijven ⁶²⁾ op de oude kerkweg. Hele geslachten, die dat nièt deden, maar de HEERE eigenwillig-vroom meenden te mogen naderen, zijn (evenals het volk van Jerobeam) al verder afgezakt en ⁶³⁾ ten prooi geworden van afgoderij en allerlei andere heidense goddeloosheid. ⁶⁴⁾ De geschiedenis van ons land en werelddeel bewijst het. Men maakte God jaloers door dat afhoereren en Hij strafte vreselijk, met de wraak van zijn verbond, met armoe, oorlogen, wegvoering, enz.

Wanneer straks onze Heere wederkomt, dàn zullen wij ⁶⁵⁾ in Hem God zien. Niet meer zoals nu, ⁶⁶⁾ in de Schrift, — wij zien thans in de evangeliën de Heere Jezus op aarde lopen en hóren Hem daarin spreken — maar dàn zullen we Hem, Gods Zoon, evenals de discipelen eertijds, zien van aangezicht tot aangezicht. Dan is Hij niet meer slechts in onze samenkomsten met zijn Geest en Woord, maar dan zal Hij onder ons wandelen, Openb. 7: 17: 21 :22, 23.

97e vr. *Mag men dan in 't geheel geen beelden maken?*

Antw. *God kan en mag op generlei wijze afgebeeld worden. Maar de schepselen, al is het, dat zij mogen afgebeeld worden, toch verbiedt God hun beeltenis te maken en te hebben om die te vereren of God daardoor te dienen.*

Er is groot verschil tussen het maken van een beeld van Gòd of van een creatuur, een schèpsel.

Een beeld van Gòd te maken is ongeoorloofd. Het is immers reeds onmogelijk. "Bij wien dan zult gij God vergelijken? Of wat gelijkenis zult gij Hem toepassen?", Jes. 40:18 (zie bij de vorige vr. en antw.).

Een beeld van een schèpsel te maken is echter niet ongeoorloofd, ⁶⁷⁾ De HEERE heeft b.v. Zelf engelenbeelden laten maken op het verzoendeksel, Ex. 25:18, en de koperen slang, Num. 21:8. Evenmin is het ons natuurlijk verboden te schilderen of te fotograferen. Maar in het tweede gebod wordt ons verboden van een schepsel of schepselenbeeld gebruik te maken bij het vereren van Gòd. De koperen slang schijnt lang te zijn bewaard als historisch gedenkstuk, maar toen ze voor godsdienstige doeleinden werd gebruikt, is ze vernietigd, 2 Kon. 18:4. Daarom moet ook de begeerte der Rooms en om doormiddel van beelden de heiligen uit de hemel wat dichterbij zich toe te halen, worden veroordeeld. Trouwens, ook zònder beelden is de Roomse verering der heiligen afgoderij. Bidden mogen we alleen tot God, Matth. 4:10.

98e vr. *Maar zou men de beelden in de kerken als boeken der leken niet mogen dulden?*

Antw. *Nee, want wij moeten niet wijzer zijn dan God, die zijn Christenen niet door stomme beelden, maar door de levende verkondiging van zijn Woord wil onderwezen hebben.*

In deze vr. en antw. gaat het nòg even over de Roomse beeldendienst. Het is bij 't eerste horen al te merken. De Roomse táál is hier zelfs enigszins binnengedrongen.

Want niet alleen is het reeds af te raden de Roomse cathedralen "kerken" te noemen — ⁶⁸⁾ dit schone woord past alleen op de gemeente van Christus (zie bij vr. en antw. 54) — maar het woord "leken" is diep af te keuren. ⁶⁹⁾ De Roomse onderscheiding, ja scheiding, tussen clerus en leken (d.w.z. tussen geestelijkheid en kerkvolk) is een schande voor God, die niet slechts op een deel, maar op het geheel der gemeente van Christus zijn Geest uitstortte. Zulk een onderscheiding maakten de Farizeëen, tussen de wetsleraars en de schare, die de wet niet kende en die vervloekt was, Joh. 7:49. Maar Luther zei terecht: alle Christenen behoren tot de Geestelijke stand. De Schrift leert ons allerminst een deel der gemeente Gods voor onmondig te verklaren, 1 Joh. 2:20.

Nu hebben de Rooms en gepoogd hun beeldenverering goed te praten door de beelden te noemen "boeken der leken". ⁷⁰⁾ Deze uitdrukking is afkomstig van een paus, Gregorius genaamd (gest. 604). ⁷¹⁾ Toen n.l. eens een bisschop te Marseille met grote ijver de beelden had laten verwijderen uit de gebouwen der kerk, schreef paus Gregorius hem, dat weliswaar de *aanbidding* der beelden ongeoorloofd was, maar dat ze als "boeken der leken" wel nuttig waren, om het onwetende volk te onderwijzen, en dus niet weggedaan moesten worden. We hebben bij vr. en antw. 96 al opgemerkt, dat de Roomse praktijk wel terdege op beeldenverering en -aanbidding neerkomt. Ook hebben we reeds de verering en aanbidding der heiligen zélf (dus ook al zou ze zónder beelden plaats hebben) verworpen als afgoderij. Maar zelfs als middelen om het eenvoudige volk te onderwijzen zijn de beelden af te keuren. Dus niet alleen om de verleiding tot afgoderij, die er aan verbonden is. En ook niet slechts, omdat we over talloze legendarische "heiligen" in het geheel niet behoeven onderwezen te worden. En ook niet, omdat de Rooms en zichzelf tegenspreken. Want waarom hebben ze dan over die heiligen wèl een grote massa boeken geschreven? In de eeuw der grote kerkhervorming waren er al zeer veel van die boekjes onder het volk verspreid. Konden de "leken" die dan wèl lezen? En waarom werden onze voorouders dan verbrand, wanneer ze een Bijbel bezaten? Ook is de "onderwijzing" van sommige beelden totaal fout, b.v. Petrus met de sleutels (maar die zijn niet enkel aan Petrus gegeven, zie bij vr. en antw. 83), b.v. Maria met een stralenkrans om het hoofd (maar daarvan lezen we niets in de Schrift) en b.v. Christus met de doornenkroon (maar die plaat predikt het dagelijks herhaalde offer van Christus in de mis). Maar de voornaámste reden, waarom de kerk van het gebruik van beelden moet gruwen, is ⁷²⁾ deze, dat God klaarblijkelijk *de prediking van zijn Goddelijk Woord* heeft aangewezen als het enige middel, waardoor de Geest van Christus het geloof in de harten werkt, Rom. 10:17. Christus zond zijn apostelen de wereld in met het bevel: "Predikt het evangelie", maar een beeld gaf onze hoogste Profeet en Leraar hun niet mee. Moeten wij dan wijzer zijn dan God Zelf? De eerste Christenen wisten dan ook van beelden niets af bij hun eredienst. Ze werden juist door de heidenen beschimpt als goddeloze mensen, omdat zij tempels, altaren noch beelden hadden. Natuurlijk is het in 't geheel nièt te veroordelen, wanneer er bij het onderwijzen in Gods Woord gebruik gemaakt wordt van platen, atlanten, enz., omdat deze de Schrift dan niet vervangen, maar slechts hulpmiddelen zijn, die naar het Woord van God héénleiden en zichzelf overbodig maken.

Alles nog eens overziende moeten we concluderen, dat God vele eeuwen lang in Europa getergd is. Daarom is te vrezen, dat het het ongelukkigste werelddeel zal worden van alle.

Om te beantwoorden:

- 1) Hoe luidt het tweede gebod?

Vr. en antw. 96.

- 2) Waarom moet men van het eerste en tweede gebod er niet één maken?
- 3) Maar sluiten de eerste twee geboden zich dan niet nauw bij elkaar aan? Waaruit blijkt dat?

- 4) Is het alleen maar Gods bedoeling geweest zijn volk door het 2e gebod nog wat nader voor afgoderij te waarschuwen?
- 5) Uit wiens verklaring van het 2e gebod blijkt ons dat?
- 6) Waar lezen wij die verklaring?
- 7) Waaraan herinnerde Mozes zijn volk?
- 8) Wat hadden ze bij Horeb van de HEERE niet gezien?
- 9) Wat betekenen de woorden "een ijverig God"?
- 10) De HEERE verbood een beeld te maken van iets, dat "boven in de hemel" was. Wat bedoelde Hij daarmee?
- 11) Wat bedoelde de HEERE met "hetgeen onder op de aarde is"?
- 12) Wat met "hetgeen in de wateren onder de aarde is"?
- 13) Wat betekent "aan het derde en vierde lid"?
- 14) Wat bedoelde de HEERE met "degenen die Mij haten"?
- 15) Wat bedoelde de HEERE er niet mee?
- 16) Wat betekenen de woorden "en Ik doe barmhartigheid"?
- 17) Wat betekent "aan duizenden dergenen"?
- 18) Wanneer we het 2e gebod (van Ex. 20 en Deut. 5) vergelijken met de verklaring daarvan in Deut. 4, blijkt dan Gods verbond alleen maar met het 1e gebod te staan of te vallen?
- 19) Wat zei de HEERE van de eigenwillige godsdienst van Bethel?
- 20) En hoe noemde God de vroomheid van Gilgal?
- 21) Hoe noemt de Schrift die ongehoorzame vroomheid vaak?
- 22) Waarom is het reeds onmogelijk van God een beeld te maken?
- 23) Maar was zo'n beeld voor de heidenen bovendien wel een dood ding?
- 24) Hoe vindt men iets dergelijks ook bij de Roomsens?
- 25) Wanneer Israël van God, de HEERE, een beeld maakte, waarin zou het God dan ook neertrekken?
- 26) In welke drie geschiedenissen lezen we toch van beeldendienst, waarmee Israël de HEERE heeft willen dienen?
- 27) Hoe stelde Aaron God, de HEERE, aan Israël voor?
- 28) Waarvan was een stier bij de heidenen een beeld?
- 29) Waaruit bleek, dat Aaron geen beeld voor een afgod, maar voor de HEERE bedoelde te maken?
- 30) Hoe heette de man, die in de Richterentijd een beeld voor de HEERE maakte?
- 31) En hoe heette de Leviet, die hij bij zijn heiligdom aanstelde?
- 32) Door wie werden de heilige dingen en de priester van Micha meegeroofd en waar richtten zij er hun heiligdom voor op?
- 33) Hoe lang heeft dat onwettige heiligdom in Israël bestaan?
- 34) Wie heeft zich later op een handige manier bij dat aloude heiligdom van Dan aangesloten?
- 35) Waaruit blijkt, dat ook hij zijn beelden oprichtte voor de HEERE?
- 36) Maar welke eredienst behaagde de HEERE alleen?
- 37) Heeft Israël zich daaraan gehouden? Van wie namen zij hun hoogtedienst voor de HEERE over?
- 38) Van wat voor koningen lezen we zelfs, dat zij die gevaarlijke hoogtedienst niet geheel uitroelden?

- 39) Van welke Richter lezen we al dat hij een eigen heiligdom had?
- 40) Hoe wordt de zonde van Israël daarmee genoemd?
- 41) Hebben de Joden nà de ballingschap wéér beelden vereerd?
- 42) Waaraan hebben zij zich toen weer schuldig gemaakt?
- 43) Hoe moest God toen weer klagen?
- 44) Waarin heeft zich dit kwaad voortgezet in de nieuwtestamentische kerk?
- 45) Waardoor was deze hoogtendienst ook weer zo gevaarlijk?
- 46) Maar hoe luidde Paulus' oordeel over de Judaïstische vroomheid?
- 47) En hoe noemde Paulus de vroomheid van de dwaalleraars te Colosse?
- 48) Met wat voor eigenwillige eredienst in haar gebouwen heeft de latere kerk God ook weer telkens vermoeid?
- 49) Met wat voor eigenwillige gebeden?
- 50) En met wat voor eigenwillig spreken over de HEERE?
- 51) Waarop moeten we bij allerlei godsdienstige woorden steeds goed letten?
- 52) Waar moest Israël de HEERE met offers komen vereren?
- 53) Wat stond in het middelpunt van alles?
- 54) Wat werd door het bloed op het verzoendeksel afgeschaduwd?
- 55) Thans zijn we niet meer aan tempels en altaren gebonden. Wie heeft deze tijd Zelf aangekondigd?
- 56) Wat betekenen de woorden "aanbidding in Geest en waarheid"?
- 57) Waardoor is ons de weg tot Gods troon geopend?
- 58) Waar staat ons de dienst van dit nieuwe verbond beschreven?
- 59) Waardoor wil de HEERE ons daarvan gestadig onderwijzen?
- 60) Wat heeft God daarbij gevoegd?
- 61) Is er gemeenschap met de HEERE mogelijk buiten deze dienst der verzoening om, waarvan het evangelie van profeten en apostelen spreekt?
- 62) Op welke weg moeten wij blijven ondanks de verleidingen van allerlei eigenwillige godsdienst?
- 63) Waaraan zijn hele geslachten, die God eigenwillig vroom dienden, ten prooi gevallen?
- 64) Waarin zien we dat?
- 65) In Wie zullen wij straks God aanschouwen?
- 66) Waar zien wij thans de Heere Jezus?

Vr. en antw. 97 en 98.

- 67) Waarom is het niet ongeoorloofd een beeld te maken van een schepsel?
- 68) Waarom is het verkeerd de gebouwen der Roomsen "kerken" te noemen?
- 69) En waarom is het verkeerd van (clerus en) "leken" te spreken?
- 70) Van wie is de uitdrukking "boeken der leken" afkomstig?
- 71) Naar welke aanleiding gebruikte hij die uitdrukking?
- 72) Wat is de voornaamste reden, waarom Gods kerk van het gebruik der beelden moet gruwen?

Schriftplaatsen:

Jes. 40:18. Bij wie dan zult Gij God vergelijken? Of wat gelijkenis zult gij Hem toepassen?

Ps. 73:27. Want ziet, die verre van U zijn, zullen vergaan; Gij roeit uit, al wie van U afhoereert.

Matth. 4:10. Toen zeide Jezus tot hem: Ga weg, satan! Er staat immers geschreven: Den Heere, uw God, zult gij hulde bewijzen en Hem alleen dienen. N.V.

Matth. 15:6-9. (Wanneer in de plaats van Gods Woord geschoven worden allerlei, misschien heel "geleerde", menselijke gedachten over de HEERE en wanneer in de plaats van de eenvoudige dienst des HEEREN, waarvan de getrouwe bediening van Woord en sacramenten der kerk het voornaamste deel is, geschoven wordt allerlei vroomheid, die deze bediening van Woord en sacramenten in de grond der zaak versmaadt, geldt de waarschuwing van onze Heiland:) Zo hebt gij het Woord Gods van kracht beroofd terwille van uw overlevering. Huichelaars, terecht heeft Jesaja over u geprofeteerd, zeggende: Dit volk eert Mij met de lippen maar hun hart is verre van Mij. Tevergeefs eren zij Mij, omdat zij leringen leren, die geboden van mensen zijn. N.V.

Joh. 1:18. Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, die in de schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard.

Col. 2:23. Dit toch is, al staat het in een roep van wijsheid met zijn eigendunkelijke godsdienst, zijn nederigheid en zijn kastijding van het lichaam, zonder enige waarde (en dient slechts) tot bevrediging van het vlees. N.V. (In plaats van "eigendunkelijke godsdienst" heeft de St. V. "eigenwillige godsdienst".)

1 Tim. 6:15, 16. De zalige en alleenmachtige Heere, de koning der koningen en Heere der heren; Die alleen onsterfelijkheid heeft en een ontoegankelijk licht bewoont; dewelke geen mens gezien heeft noch zien kan; welken zij eer en eeuwige kracht. Amen.

Nalezen:

Ex. 32. Aäron maakte een beeld voor de HEERE en organiseerde een godsdienstig feest voor de HEERE, met offers, maar de HEERE was er in 't geheel niet op gesteld, doch heeft deze zondige vroomheid bloedig gestraft. Toch gingen Micha en de stam van Dan op de weg van deze vroomheid voort, Richt. 17 en 18; en Jerobeam ook, van wie het dikwijls herhaalde refrein zegt, dat hij Israël in het ongeluk stortte, 1 Kon. 12:25 — 13:34; 14:16; 15:26, 30, 34, enz. Eigenwillige godsdienst tegenover de HEERE geldt voor Hem als heidens.

LES 40. [Zondag 36 en 37]

De HEERE heeft zijn oude kerk dus in het 1e woord des Verbonds verboden een andere god te vereren. Vervolgens verbood Hij haar in het 2e woord des Verbonds Hem te vereren op eigenwillige manier, bepaald met gebruikmaking van beelden, zoals de heidenen in die dagen hun goden naar zich toe meenden te kunnen halen doormiddel van beelden. Toen volgde het 3e gebod, dat aldus luidde: "Gij zult de naam des HEEREN, uws Gods, niet ijdel gebruiken, want de HEERE zal niet onschuldig houden, die zijn naam ijdel gebruikt". Van dit gebod belijdt de kerk het volgende:

99e vr. *Wat wil het derde gebod?*

Antw. *Dat wij noch door vloeken of vals zweren, noch ook door onnodig zweren, de naam Gods zullen lasteren of misbruiken, noch door stilzwijgen of toezien aan zulke verschrikkelijke zonden deel zullen hebben, maar dat wij Gods heilige naam niet anders dan met vreze en eerbied gebruiken, opdat Hij door ons recht beleden, aangeroepen en in al onze woorden en werken geprezen worde.*¹

100e vr. *Is het dan zo'n grote zonde, Gods naam met zweren en vloeken te lasteren, dat God Zich ook over diegenen vertoort, die, zoveel als hun mogelijk is, het vloeken en zweren niet helpen weren en verbieden?*

Antw. *Ja, want er is geen groter zonde noch die God meer vertoort dan de lastering zijns naams; waarom Hij die ook met de dood te straffen bevolen heeft.*

In het 3e gebod noemde de HEERE Zich tegenover Israël wéér "de HEERE, uw God". Voor ons Hollandse woord "HEERE" staat er dan in het Hebreeuws een woord, dat vroeger abusievelijk werd uitgesproken als ¹⁾ Jehova, maar het is wel zo goed als zeker, dat de uitspraak ²⁾ Jahweh alleen juist is. Dat abuis is ³⁾ aan de Joden te wijten. Zij hebben in later eeuw gemeend, dat men het gehoorzaamst was aan het 3e gebod, ⁴⁾ wanneer men de naam van Israëls God, de naam Jahweh, maar helemáál niet uitsprak. Dit was beslist verkeerd, want God had wel verboden ⁵⁾ de namen van afgoden in de mond te nemen. Ex. 23:13; Joz. 23:7; Ps. 16:4, maar van God Zelf lezen we: "De HEERE, uw God, zult gij vrezen; Hem zult gij dienen en Hem zult gij aanhangen en ⁶⁾ bij zijn naam zweren. Hij is uw lof en Hij is uw God", Deut: 10:20, 21. Door de psalmdichters is de naam des HEEREN, de naam van Jahweh, dan ook herhaaldelijk geprezen; en die psalmen werden dan door volk en Leviëten luide gezongen. Dan klonk luide de naam des HEEREN, de naam Jahweh.

Belangrijker dan de *uitspraak* van het woord Jahweh is de *betekenis* ervan. Wanneer men het Hebreeuwse woord Jahweh letterlijk vertaalt, krijgt men: ⁷⁾ "Hij is", d.w.z. God is de Almachtige, Hij is van ons niet afhankelijk; wij hebben ons bestaan aan Hem te danken. Hij het zijne niet aan ons. Hij is de Schepper en wij het maaksel. In tegenstelling tot elk schepsel en vooral in tegenstelling tot de niet-goden is Hij de God, die *is*. Deze voor de handliggende betekenis van deze Hebreeuwse werkwoordsvorm (3e pers. enkelv.) moeten reeds de aartsvaders bij het uitspreken van de naam Jahweh hebben gehoord. ⁸⁾ We lezen n.m.l. meermalen, dat reeds Abraham en anderen met gebruikmaking van het woord Jahweh over God en tot God hebben gesproken. Maar het. is pas ⁹⁾ Mozes geweest, voor wie God de volle diepte van die naam ging ontsluiten. Dit geschiedde, ¹⁰⁾ toen Hij aan Mozes verscheen bij de brandende braambos. God liet bij die gelegenheid aan Mozes weten, dat Hij de verdrukking van zijn volk in Egypte wel had gezien en gehoord, Ex. 2:24, en dat Hij het nu ging verlossen doormiddel van Mozes. En toen Mozes vroeg: "Maar als de Israëliëten dan zullen vragen, hoe U heet?" ¹¹⁾ antwoordde God: "Ik zal zijn, die Ik zijn zal". ¹²⁾ Men mag ook vertalen: "Ik ben, die Ik ben". De HEERE bedienende Zich toen van hetzelfde werkwoord, waarvan Jahweh ook een

¹ Naar het Latijn wat gewijzigd. De oude Hollandse text is voor het tegenwoordige geslacht waarlijk al te houderig.

vorm is; Jahweh is daarvan de 3e persoon en "Ik ben" is daarvan de eerste persoon enkelvoud. Mozes moest maar zeggen: "Ik zal zijn (men mag ook vertalen: Ik ben) heeft mij tot u gezonden". "Toen zeide God verder tot Mozes: Aldus zult gij tot de kinderen Israëls zeggen: Jahweh, de God uwer vaders, de God van Abraham, de God van Izaäk en de God van Jakob, heeft mij tot ulieden gezonden; dat is mijn naam eeuwiglijk en dat is mijn gedachtenis van geslacht tot geslacht", Ex. 3:14, 15.

Uit deze geschiedenis der roeping van Mozes om Israël uit Egypte te verlossen kunnen wij leren, hoe God vooral door zijn volk geëerd wilde zijn.¹³⁾ Als de Getrouwe. Als de Nakomer van zijn verbond met Abraham. Want de HEERE had aan Abraham beloofd,¹⁴⁾ dat in zijn zaad de ganse aarde zou worden gezegend en dat dit zaad in Kanaän zou komen te wonen, hoewel het vooraf een tijd van grote verdrukking zou moeten doormaken, Gen. 12 en 15. Welnu, het is vooral¹⁵⁾ in de geschiedenis van de uittocht, dat wij God een heerlijk begin zien maken met de vervulling van deze beloften. Israël heeft metterdaad het beloofde land ontvangen en heeft aldaar¹⁶⁾ de Messias voortgebracht.¹⁷⁾ Zacharias zong even vóór Christus' geboorte: God heeft barmhartigheid gedaan aan onze vaders en is gedachtig geweest aan zijn heilig verbond, n.l. aan de eed, die Hij Abraham onze vader, gezworen heeft, Luc. 1:72, 73. Ook¹⁸⁾ Maria sprak zo, 1:54, 55. Ja voor òns is het nu wel heel duidelijk, wat Jahweh betekent, n.l. dat God zozeer een God van zijn Woord is, dat Hij niet alleen zijn lieve Zoon gezonden heeft om een Verlosser voor Israël te zijn, maar¹⁹⁾ ook voor de gehele aarde, d.w.z. voor ons, die heidenen waren en die geen druppel bloed van Abraham in de aderen hebben, Luc. 2:31, 32; Joh. 1:12; 3:16; Gal. 3:8, 26, 29; Ef. 2:12, 13; 3:6; 1 Joh. 2:2. Wij mogen dus concluderen, dat de gelovigen vóór Mozes onze God ook wel hebben gekend als de alleen machtige, wijze, goede, rechtvaardige, barmhartige, ja ook als de getrouwe God, op Wiens eens gegeven Woord zij zich gelovig durfden verlaten, Gen. 15:6; Hebr. 11:6, maar met name de trouw Gods is aan hen toch niet bekend geweest in die mate als aan Mozes en allen, die na hem kwamen, Ex. 6:2, en zeker hebben zij God niet gekend gelijk wij Hem thans mogen kennen als de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, die zijn verbond ook aan ons, voormalige heidenen, geschonken heeft. Zo is dus in de naam Jahweh a.h.w. de hele bijbel samengetrokken. Want in die naam mogen wij nu zelfs duidelijker dan de gelovigen der oude bedeling horen, dat God niet alleen de almogende Schepper en Onderhouder aller dingen is, aan Wie alle schepsel onderworpen is (doch God is aan niets onderworpen; Hij is), maar ook dat Hij getrouw nakomt zijn eed aan Abraham, n.l. dat deze door Christus de wereld zou erven en een vader zou zijn van gelovigen uit alle volken. Laat niemand daarom zo kinderachtig zijn te menen, dat de naam van God opgeborgen was in een paar, in 4, geheimzinnige medeklinkers (de klinkers in het Hebreeuwse woord Jahweh werden oorspronkelijk niet geschreven). We lezen van God immers, dat Hij aan de aartsvaders ook wel bekend was als b.v.²⁰⁾ "God, de Almachtige", de "God des hemels en der narde" en "de Vreze van Izaäk", Gen. 14:22; 17:1, 24:3; 31:42. Evenmin mag men onder de naam van God iets (heidens geheimzinnigs) verstaan, dat men in z'n macht kon hebben en waarmee men wonderlijke dingen doen kon, omdat men Gods naam eigenlijk van God zou kunnen los maken. Men kan Gods naam zelfs nauwelijks van God losdenken. Reeds onder de mensen gaat dat al slecht. Een jongen *heet* niet alleen Jan, maar hij *is* ook Jan en een spotten met de naam Jan zou hij aanvoelen als onprettig voor zijn hele persoon. Maar de Schrift leert van Gød uitdrukkelijk, dat God en zijn naam onafscheidelijk zijn.²¹⁾ In Deut. 28:58 kunnen wij slechts een komma zetten tussen God en zijn naam. Daar staat immers: "Indien gij niet zult waarnemen te doen al de woorden dezer Wet, die in dit boek geschreven zijn, om te vrezen dezen heerlijken en vreselijken Naam, (komma) den HEERE uwen God, zo zal de HEERE.....". Die Naam was dus zoveel als God Zelf.

Meermalen baden de heiligen: O God, verlos mij door uw naam. d.w.z. door uw hand, uw macht. Men moet daarom vooral níet menen — zoals de Joden blijkbaar — dat de naam Jahweh een soort geheimnaam was, waarin geheimzinnige kracht lag. Zulke gedachten waren heidens. We zouden het zo mogen zeggen: De naam Jahweh is de kortste samenvatting²²⁾ van alles wat wij over God weten. Ook voor de aartsvaders gold

reeds de regel des geloofs, dat wie tot God komt, moet geloven, dat Hij is; dat Hij bestaat; dat Hij in zijn bestaan van ons niet afhankelijk is, noch van enig ander schepsel, Hebr. 11:6, maar alles, wat Hij is, uit Zichzelf is. Zij kenden Hem dan ook als de God, die is. Als Jahweh, d.w.z. Hij is. God is van ons niet afhankelijk, maar de Almachtige, enz. Doch het heeft Gode wèl behaagd de naam Jahweh zo heerlijk als nooit tevoren voor Mozes te openen en speciáál de betekenis bekend te maken, die ons in de geschiedenis van Mozes bij de brandende braambos verhaald wordt. Wij weten sindsdien: God wil door ons in de naam Jahweh bóvenal worden geroemd en geprezen als God des verbonds, als de God van Abraham, Izaak en Jakob; als de God, die zijn verbond met hen trouw nakwam; die het vervuld heeft bij de uittocht uit Egypte, de intocht in Kanaän, de geboorte, het lijden en de verhoging van Christus en in de toebrenging van heidenen. Natuurlijk behoeven *wij* God thans niet letterlijk met die naam, Jahweh, aan te spreken, want het is naar Gods eigen beschikking, dat onze moedertaal niet het Hebreeuws is. Wij mogen dat woord thans gerust eerbiedig vervangen door "HEERE". Ook mogen wij, die thans àl Gods beloften, vervuld zien in Christus, daarvoor in de plaats best zeggen: de God en Vader van onze Heere Jezus Christus. Of kortweg: Onze Vader. Als we maar bedenken, dat die naam dan de heerlijkste samenvatting is van alles, wat God ons over Zichzelf heeft bekend gemaakt.

Wanneer wij nu met deze rijke betekenis van de naam des HEEREN rekening houden en bedenken, dat Israël de waarachtigheid van die naam voor z'n ogen had aanschouwd, in Egypte, en bij de uittocht, dan horen we ook in het 3e gebod weer een krachtig beroep Gods op de plicht tot dankbaarheid voor z'n volk. En dat geldt nog zoveel te meer voor ons, die verlost zijn uit de macht van de duivelse farao, die ons in onze voorouders onder het heidense duister gevangen hield, en God nu ook Vader noemen mogen.

Wat zouden wij verschrikkelijk ondankbaar zijn, wanneer wij de naam van onze HEERE, onze hemelse Vader, "ijdel zouden gebruiken". IJdel betekent: ²³⁾ zo maar, voor niets, zinloos. Dàt reeds wil God niet goedkeuren, laat staan, dat Hij het zou willen verdragen, wanneer wij ons van zijn naam zouden bedienen om onheilig te vloeken of vals te zweren of wanneer wij zo groot kwaad maar stil zouden laten gaan. Hoe vreselijk de HEERE Zich over zulk kwaad bij zijn volk vertoort, kunnen we lezen in Lev. 24:10-23, Om ons de plicht tot heiliging van Gods naam onvergetelijk in te prenten wordt ons daar wel een zeer aangrijpend geval van òntheiliging van 's HEEREN naam beschreven. ²⁴⁾ Er was een Israëlietische vrouw getrouwd met een Egyptenaar. Uit dit huwelijk was een zoon geboren. Deze raakte op zekere dag slaags met één der Israëlieten. ²⁵⁾ Om z'n tegenstander, naar hij meende, totaal krachteloos te maken "doorboorde" hij (zo staat er letterlijk; St. V. "lasterde") de naam van Jahweh. Want zo dacht het heidendom (de vloeker had een Egyptische vader). Men dacht, dat ieder volk zijn eigen god had. Wanneer men nu maar iemands god van z'n kracht kon beroven, zou zo'n tegenstander heel gemakkelijk te verslaan zijn. Daarom "doorboorde" die zoon van die Egyptische vader de naam van Jahweh, de God van Israël. Nadat hij gevangen genomen was, beval de HEERE aan Mozes, dat de vloeker buiten de legerplaats moest worden gebracht en dat allen, die zijn verwensing gehoord hadden, hun handen op hem zouden leggen. Ze spraken daarmee uit, dat ze aan zijn zonde beslist geen deel wilden hebben. Vervolgens moest de vloeker door de gehele gemeente gestenigd worden. En de HEERE stelde de verordening in. ²⁶⁾ dat wie zijn naam zou "doorboren", onverschillig of hij tot Israël behoorde of een vreemdeling was, zou gedood worden, evengoed als iemand, die een mèn's gedood zou hebben. Wij leren hieruit weer, hoe onafscheidelijk God en zijn naam aan elkander verbonden zijn. Wie Gods naam "doorboort", "doorboort" a.h.w. God Zelf. Wie dat doet is minstens evenzeer des doods schuldig als de doodslager van een mens. En de gemeente des HEEREN moet met zulk kwaad geen ogenblik van doen willen hebben. Het derde gebod laat ons deze dreiging horen: "Want de HEERE zal niet onschuldig houden, die zijn naam ijdel gebruikt".

We zullen nu nagaan wat het 3e gebod ons blijkens het gånse Woord van God niet alleen verbiedt, maar ook gebiedt.

I. Wat de HEERE ons door het 3e gebod verbiedt.

Het ergste, waardoor God vertoornd wordt, is wel wanneer men Hem hoont. Dat leren we reeds uit de geschiedenis van de vloeker in de woestijn, Lev. 24. Ook worden we van dit kwaad afgeschrikt door het verhaal van Goliath, die Israël hoonde en David vloekte bij zijn goden, maar tegen wie David optrok "in de naam van de HEERE der heirscharen, de God der slagorden van Israël", 1 Sam. 17:10, 25, 43, 45. ²⁷⁾ De vloekende reus werd met een slingersteen geveld. Zo verging het ook den koning van Assyrië, Sanherib, die de HEERE durfde te laten honen door zijn krijgsoverste ten aanhore van Hizkia's mannen, 2 Kon. 19:22. ²⁸⁾ Hij werd door zijn zonen vermoord, 19:37. Dit honen en vervloeken van God en zijn volk is dus wel een zonde, welke God zeer zwaar straft.

²⁹⁾ Maar het spreekt vanzelf, dat het ook een gruwelijk kwaad is. wanneer men zichzelf vervloekt, onder aanroeping van de naam van God (b.v. "God verdoeme mij"). Of, wanneer men wel niet diezelfde gruwelijke woorden gebruikt, maar toch wel andere vreselijke woorden, als men z'n naaste verwenst, Rom. 12:14. Iedereen hoort ze wel eens. We noemen ze dus maar niet. Evenmin mag men de naam van God, de HEERE, maar iedere keer onbedachtzaam gebruiken, wanneer men schrikt of verblijd wordt. ³⁰⁾ Dan geschiedt dat ook "ijdel", zinloos. Zelfs moet men de woorden "God" of "Almachtig" dan niet vervangen door "krachttermen" als donder, bliksem of duivel (bastaardvloeken), ³¹⁾ want dat is flauwe camouflage en net zo goed een de naam des HEEREN ijdel, d.w.z. zo maar, voor niets, zinloos, gebruiken. Men roept dan immers iets er bij aan, dat machtiger, veel machtiger zou zijn dan de mens. Maar wij moeten niets en niemand aanroepen dan God. de HEERE. Hem komt alleen die eer toe.

Zweren was door God aan zijn volk in 't geheel niet verboden. (Daarover straks meer). Maar de meened of valse eed was den HEERE een gruwel. ³²⁾ Dan riep iemand immers God tot z'n getuige aan, terwijl hij heel goed begreep, dat de alwetende God het wel beter wist. Dat was God tarten. Daarom sprak God: "Gij zult niet vals bij mijn naam zweren, want gij zoudt de naam uws Gods ontheiligen; Ik ben de HEERE", Lev. 19:12; Zach. 8:17. Aar, zulk een meened hebben zich de valse getuigen tegen Naboth schuldig gemaakt, 1 Kon. 21:10, 13. En al is het geen bepaalde meened geweest, die Herodes zwoer aan de dochter van Herodias, toen hij haar beloofde, dat hij haar zou geven wat zij verlangde, al was het de helft zijns koninkrijks, inzover Herodes daarbij niet loog. toch was het *onnodige* zweren van die eed wel een slechte daad en het nakomen ervan, de schenking van het hoofd van Johannes, niet minder, Marc. 6. Want slechte eden mag men niet houden. Dan handelde David verstandiger. Hij had zich ertoe laten verleiden te zweren, dat hij Nabal en zijn mannen zou doden. Dat was ook een *zondige* eedzwering. ('t Is trouwens toch zeer de vraag of het wel goed was, dat sommige Israëlieten maar direct klaar stonden met betuigingen als: "Zo doe mij God en zo doe Hij daartoe", 1 Sam. 14:44, enz.) ³³⁾ Maar toen Abigail David herinnerde aan zijn Goddelijke roeping, kwam hij gelukkig op z'n zondige voornemen terug, 1 Sam. 25. Men mag nooit zweren dit of dat kwaad te zullen doen. Maar nog veel minder mag men zulke eden houden. Dan moet men zich van z'n boze voornemen bekeren. Evenmin mag men een *onvoorzichtige eed* zweren; d.w.z. een eed wel voor een goede zaak, maar zonder vooraf alles genoegzaam te hebben onderzocht. Denk aan de eed van Jozua aan de Gibeonieten, Joz. 9. ³⁴⁾ Maar zulk een onvoorzichtige eed moet men dan wel nakomen, al zou het ons ook tot schade wezen, Ps. 15:4. Toen het bedrog van de Gibeonieten uitkwam, heeft Jozua z'n eed wel gehouden, vs 19: en de HEERE heeft het niet vedragen, dat Israël in later eeuw, onder ³⁵⁾ koning Saul, z'n eed aan de Gibeonieten brak, 2 Sam. 21:1, 2. ³⁶⁾ En toen koning Zedekia z'n eed van gehoorzaamheid bij God. waarmee Nebucadnezar hem beëdigd had, verbrak en rebelleerde, werden zijn zonen voor zijn ogen geslacht en werden hem daarna de ogen uitgestoken, 2 Kon. 24: 20; 25:7; 2 Kron. 36:13; Ezech. 17: 11-21. Weer iets anders is het *verkapte* zweren, dat sommigen doen, ³⁷⁾ wanneer ze aan hun beloften of verklaringen toevoegen: "Op m'n erewoord". Of "waarachtig waar". Of "Zowaar ik leef". Of "Bij mijn ziel". Soms steekt men er dan de twee vingers bij op, alsof het echt zweren was. ³⁸⁾ Iets dergelijks deden de Farizeën. Zij beweerden, dat men een echte eed, bij God gezworen, niet mocht breken, maar ³⁹⁾ wanneer men gezworen

had bij de hemel of bij Jeruzalem of bij z'n hoofd, was men niet verplicht zo'n eed te houden. De Heere Jezus heeft zulk zweren als een gecamoufleerd, verkapt, zweren bij de naam Gods aan de kaak gesteld. Hij zei: "Wee u, blinde wegwijzers, die zegt: Heeft iemand bij de tempel gezworen, dat betekent niets (dat hoeft hij niet te houden); maar heeft iemand bij het goud van de tempel gezworen, dan is hij gebonden (verplicht z'n eed na te komen)", Matth. 23: 16, N.V. Of wanneer iemand gezworen had bij de hemel, dan behoefde hij zo'n eed niet te houden. Maar de Heere scheurde die ragfijne spitsvondigheden uiteen met de woorden: "Wie gezworen heeft bij de tempel, zweert daarbij en bij Hem, die er in woont. En wie gezworen heeft bij de hemel, zweert bij de troon Gods en bij Hem, die daarop gezeten is", 23:21, 22, N.V. ⁴⁰⁾ We leren hieruit, dat we niet moeten zweren bij dingen, die zulk een eer niet waard zijn. Maar als men het doet, zal God ons eraan houden alsof we bij Hem gezworen hadden. (En hoe vaak blijken zulke mensen, die telkens direct met twee vingers klaarstaan of zich voortdurend van allerlei krasse verzekeringen bij hoog en bij laag bedienen, later niet juist leugenachtige mensen te zijn!) We moeten de naam des HEEREN maar steeds heel eerbiedig gebruiken; en niet alleen zijn naam, waarmee we Hem aanroepen (HEERE of ook wel God of Almachtige), maar ook heel zijn Woord, waarin Hij Zichzelf aan ons bekend maakt. Wat sommige Christenen doen, wanneer zij grappig willen zijn, n.l. daarbij gebruik maken van bijbelteksten of bekende uitdrukkingen uit Gods Woord of uit de geschriften der kerk, is evenzeer af te keuren als ijdel gebruik van wat Gode heilig is.

Maar niet alleen is het zonde, die God verbiedt, wanneer men zijn naam hoont of wanneer men vloekt of vals zweert of voor een kwade zaak of onnodig of onvoorzichtig of bij een schepsel zweert. De HEERE vertoont Zich eveneens over ons, wanneer we zulke zonden aanhoren en er niets tegen doen. ⁴¹⁾ Dan maken wij ons aan dat kwaad mede schuldig. We zouden bij het 8e gebod zeggen: de heler is even slecht als de steler, Spr. 29:24. Het vraagt wel soms veel wijsheid en vaak grote moed, om, wanneer Gods naam beledigd wordt, daartegen op te komen. Maar welk kind kan het verdragen, dat men de naam van z'n vader besmeurt? Zo mogen wij zeker niet dulden, dat men de naam van onze goede hemelse Vader naar beneden haalt. De HEERE zou onze traagheid trouwens niet ongestraft laten, Matth. 10:32. We lezen in Lev. 5:1 "Als nu een mens zal gezondigd hebben, dat hij gehoord heeft een stem des vloeks, waarvan hij getuige is. hetzij dat hij het gezien of geweten heeft; indien hij het niet te kennen geeft, zo zal hij zijn ongerechtigheid dragen". De bedoeling van deze Schriftplaats is deze: Wanneer iemand voor de rechter een valse eed aflegt en gij weet het, maar gij houdt er u maar gemakshalve buiten, dan is het uw schuld, wanneer de rechter straks in de naam des HEEREN een verkeerd vonnis uitspreekt. Het gaat in deze text, Lev. 5:1, dus niet precies over hetgeen wij meestal verstaan onder vloeken. Maar dat God ons niet alleen verbiedt te zwijgen ingeval van een meened, maar ook bij alle ander onheilig gebruik van zijn naam, b.v. bij 't gedachteloos uitspreken van Gods naam, ligt voor de hand. Aan werken der duisternis mogen we nimmer déél hebben, maar we moeten ze veeleer bestraffen, Ef. 5:11. Er staat niet voor niets, dat God niet onschuldig zal houden, die zijn naam ijdel gebruikt, en dat de jongen, die God gehoond had, moest gestenigd worden, Ex. 20:7: Lev. 24:14, en dat schenders van zijn naam als Goliath, Sanherib en Belsazar, Dan. 5:30, door God Zelf gedood zijn. Daarom moeten wij de ontheiliging van Gods naam overal tegengaan; in onze gezinnen, scholen, bedrijven, enz. Vooral de overheid, die immers een dienaar van God is, moet dit kwaad verbieden en bedwingen. Ze zou het toch ook niet mogen gedogen, dat de naam van een bevriend "staatshoofd" werd beledigd? Hoeveel te minder de naam van God, die de Koning der koningen is. En wie temidden van Christus' gemeente zich aan deze zonde blijft schuldig maken, moet daaruit, wanneer hij zich aan de vermaningen niet stoort. ⁴²⁾ door de discipline worden verwijderd, opdat Gods toorn niet over de ganse gemeente worde verwekt. Zulk een afsnijding van Christus' kerk is dan nog erger dan gestenigd te worden onder het O.T. ⁴³⁾ Want wat is vreselijker dan vreemd te zijn aan de gemeenschap van Christus, van de heilige sacramenten en van alle Geestelijke zegeningen en weldaden Gods, die Hij aan zijn gemeente belooft en bewijst?

II. Wat de HEERE ons door het 3e gebod gebiedt.

Allereerst moeten wij er steeds op bedacht zijn de naam van de HEERE, onze God, niet anders dan "met vreze en eerbied" te gebruiken. Dat wil niet zeggen met voortdurende angst in het hart, want het strekt een vader allermintst tot eer, wanneer zijn kinderen voor hem sidderen als voor een tyran. Onze God is geen tyran en beul. Maar evenmin mogen we tot de HEERE en over de HEERE spreken met allerlei familiale en zelfbedachte woorden en namen ("onze lieve Heer", "t Opperwezen"). De HEERE is goed en vriendelijk, maar ook groot en heiligen rechtvaardig. We mogen tot Hem naderen, dank zij de genoegdoening van Christus,⁴⁴⁾ als kinderen tot hun vader. Maar juist daarom betaamt ons jegens Hem ook⁴⁵⁾ diep ontzag. En wij moeten de HEERE, die zo goed voor ons was, dat Hij ons tot zijn bondsvolk aannam, zó hartelijk liefhebben, dat wij dagelijks er naar streven Hem vooral niet door onze zonden te vertoornen, maar door al ons doen en laten, ook door ons spreken over Hem en tot Hem, Hem te behagen. Daarom zal ieder, die Hem eerbiedig vreest,⁴⁶⁾ gestadig in zijn heilig Woord lezen en trouw naar de prediking van dat Woord luisteren om steeds meer bekend te worden met Hem, die door Christus nu ook onze Vader geworden is. Eerbied voor de HEERE en b.v. slordig bijbellezen of ontrouw naar de kerk gaan, kunnen niet samengaan. Maar in een gezin, waar de HEERE gediend wordt naar zijn Woord,⁴⁷⁾ wordt Hij dagelijks in den gebede aangeroepen, in alle wegen gekend, in voorspoed gedankt, in tegenspoed om hulp gevraagd. Daar woont het evangelie van Christus rijkelijk in de harten en regeert het het ganse leven. Daar onderwijst men elkaar en wijst men elkaar met Gods Woord terecht. En daar worden psalmen en lofzangen en Geestelijke liedekens gehoord tot zijn eer, Col. 3:16. Ja, zulke Christenen bedenken allen dag, dat de naam des HEEREN op hun voorhoofd staat geschreven⁴⁸⁾ door de doop. Wanneer zij nu de zonde en de wereld zouden dienen, zou dan de naam des HEEREN daardoor geen schade lijden? Rom. 2:24; 1 Tim. 6:1. Zulke Christenen hebben de naam van hun Vader in de hemelen zó lief, dat hun de tranen in de ogen springen, wanneer er kwaad gesproken wordt van hun God of van hun lieve Heiland Jezus Christus; zoals Eljakim en koning Hizkia hun klederen scheurden, toen de naam des HEEREN door Sanheribs legeroverste werd gesmaad, 2 Kon. 18:37; 19: 1. Ja, wij moeten "brieven van Christus" zijn, 2 Cor. 3:3. Onze ganse wandel moet Godverheerlijkend zijn. We moeten bereid zijn aan hen, die God niet kennen, te laten weten welke hoop (op de beloofde heerlijkheid) ons bezielt, 1 Petr. 3:15. En wannéér het eens gebeurt, een enkele maal, dat wij geroepen worden Gods naam aan te roepen tot het zweren van een eed, dan moet dat eerbiedig en oprecht geschieden en moeten wij onze eden daarna ook houden,⁴⁹⁾ al zou 't ons ook tot schade wezen, Ps. 15:4. Ja, al zou 't ook zijn tegenover onze vijanden.⁵⁰⁾ Toen koning Zedekia zijn eed tegenover de Babyloniër Nebucadnezar brak, heeft God de HEERE die zonde van eedsverachting hem "op zijn hoofd gegeven". Ezech. 17:19. Juist omdat Gods naam zo nauw aan ons verbonden is, moeten wij voorzichtig zijn bij al ons spreken en doen, opdat wij de vijanden des HEEREN niet doen lasteren, 2 Sam. 12: 14.

101 vr. Maar mag men ook godzalig bij de naam Gods een eed zweren?

Antw. Ja, als de overheid het van haar onderdanen of anders de nood het eist, om daardoor trouw en waarheid te bevestigen en dat tot Gods eer en des naasten welzijn¹; want zulk eedzweren is op Gods Woord gegrond en daarom ook door de heiligen in het Oude en Nieuwe Testament recht gebruikt geweest.

102e vr. Mag men ook bij de heiligen of bij enige andere schepselen een eed zweren?

Antw. Neen, want een rechte eed zweren is God aanroepen, dat Hij, als die alleen het hart kent, aan de waarheid getuigenis wil geven en mij straffe, indien ik vals zweer; welke eer aan geen schepsel toebehoort.

Over het eedzweren is in de eeuw der Hervorming, waarin de kerk terugkeerde naar

¹ In 't Latijn "salus"; hetzelfde woord, dat in Z.11 vertaald is door welvaart; [zie noot 1](#)), [Antw 55](#).

Gods Woord, de eeuw van 1500 tot 1600, zoveel te doen geweest, dat onze voorouders ons een aparte Zondag 'hebben nagelaten, waarin zij het Woord Gods beleden hebben ⁵¹⁾ tegen de Doperse en Roomse dwaling in dezen. Want daartegen richt zich Z. 37 (vr. en antw. 101 en 102). ⁵²⁾ Tegen de Wéderdopers heeft de kerk gehandhaafd het *recht* der eedzwering (A) en ⁵³⁾ tegen de Róómsen heeft zij de *practijk* der eedzwering zuiver gehouden (B).

A. De Wederdopers (die later, toen de eerste onstuimigheid wat bedaard was, overgingen in de kalmere Doopsgezinden) waren eigenlijk om dezelfde reden tegen het eedzweren als velen in onze tijd, b.v. de Socialisten, die geloven aan de goedheid van de mens. Op 't eerste gezicht scheen het wel geheel anders met hen te zijn. In zeer krasse bewoordingen spraken ze soms over 's mensen verdorvenheid door de zonde. Hierdoor waren de mensen geworden tot zwijnen en ezels, zeiden ze. Wat niet juist is, want door de zonde is de mens geen *dier* geworden, maar een verantwoordelijk schepsel gebleven. En dat de Wederdopers leerden, dat men aan vorsten "zonder verstand" geen gehoorzaamheid verschuldigd was — ze bedoelden daarmee dan meest overheden, die Rooms gebleven waren — dàt was bepaald revolutionair. Maar aan de andere kant overdreven ze ook weer hun waardering voor mensen, die zogenaamd "bekeerd" waren. Zulke mensen waren n.l. volmaakt. Nu ja, ze deden misschien nog wel's iets kwaads, maar dat kwam voor rekening van hun oude mens. ⁵⁴⁾ Die in Christus was, was immers een nieuw schepsel geworden, zei de apostel, 2 Cor. 5:17, en voor zulken golden niet meer dezelfde wetten en regelen als voor die anderen, de zwijnen en ezels. Overheden hadden zij niet meer nodig. En bevestiging van hun woord door middel van de eed was ook niet meer nodig. Zij waren immers wedergeboren mensen, volmaakte mensen, weer net zo volmaakt als Adam in het paradijs? Zij waren immers burgers van het hemelse Sion, dat zelfs in de stad Munster op aarde was gedaald en waar het nu een paradijs, een heilstaat, was? Daar had men b.v. alle goederen en alle vrouwen gemeen. En daar behoefde niet meer gezworen te worden, want in een paradijs wordt niet gelogen. Ziedaar de achtergrond der ideeën van deze heilstaatsmensen. Het is dezelfde als die van hen, die heden hun nageslacht zijn en eveneens geloven, dat er goede mensen zijn. Al leert de Schrift het ons heel anders en al wordt dit door de ondervinding telkens bevestigd (denk aan de wreedheid der mensen in oorlogstijd), ze vatten die dwaling altijd weer op.

Nu hebben de Wederdopers voor hun ideeën achteraf ook steun gezocht in de Schrift. Zoals dat vaak gaat. Eerst is men door de dwaling gegrepen en zoekt haar dan achteraf voor waarheid uit te geven met beroep op Gods Woord. Zo beriepen zij zich ⁵⁵⁾ op die bekende woorden van onze Heiland in de Bergrede: "Zweert ganselijk niet", Matth. 5:34, en "Laat zijn uw woord ja, ja; neen, neen: wat boven deze is, dat is uit den boze.", 5:37.

Over dit onjuiste Schriftgebruik behoeven we niet lang te spreken. ⁵⁶⁾ De Heere Jezus verbood met deze woorden dezelfde nationale zonde onder de Joden als de apostel Jacobus, 5:12 (Want de brief van Jacobus is klaarblijkelijk aan Christenen van Joodsen bloede geschreven). Doch de Heere bedoelde daarmee evenmin als de apostel Jacobus alle eedzweren te verbieden. Hij waarschuwde slechts voor het kwaad van lichtvaardig eedzweren en voor het zweren bij een schepsel in plaats van bij de HEERE, Israels God. Dat zweren om een wissewasje en dat zweren bij tempel, altaar, enz. — dàt werd verboden en de Heere Jezus zei: in uw dagelijkse omgang moet ge die dikke woorden maar achterwege laten en eenvoudig de waarheid spreken. Dus dat onze Heiland aan Israël, en zo ook aan ons, verboden heeft de naam van God (of wat de Joden daarvoor in de plaats zetten, Matth. 23:16-22) te misbruiken door lichtvaardig en ijdel eedzweren — dàt is juist. Maar daarmee heeft Hij álle eedzweren niet verboden. ⁵⁷⁾ Wanneer Hij dàt gedaan had, zou Hij trouwens het ganse Oude Testament hebben tegengesproken.

We leren n.l. uit het O.T., dat de HEERE het zweren van eden bij zijn heilige naam niet alleen heeft toegelaten, maar zelfs geboden. Talloze malen wordt ons verhaald over het eedzweren van verschillende vromen. Toen Abraham voor zijn zoon een vrouw begeerde uit zijn vroegere vaderland, liet hij Eliëzer zweren, dat deze nooit een vrouw uit Kanaän voor Izaak nemen zou, maar alleen uit Paddan-Aram, Gen. 24. Toen koning David oud

was en zijn zoon Adonia naar de kroon greep en Bathseba in haar nood bij de koning kwam klagen, dat het koninkrijk toch aan haar zoon beloofd was. "toen zwoer de koning en zeide: zo waarachtig als de HEERE leeft, die mijn ziel uit alle nood verlost heeft! Voorzeker, gelijk als ik u gezworen heb bij de HEERE, de God Israëls, zeggende: Voorzeker zal uw zoon Salomo na mij koning zijn en zal op mijn troon in mijn plaats zitten; voorzeker, also zal ik te dezen zelfden dage doen. 1 Kon. 1:29, 30. Zo heeft ook de vrome Boaz de arme Ruth met een eed getroost, 3:13. Nimmer spreekt de Schrift hierover haar afkeuring uit. Dit zweren geschiedde niet uit zelfzucht, maar uit liefde tot God en de naaste. Ja, zelfs heeft God niet alleen het zweren bij zijn naam toegelaten, maar bepaald bevólen. "Gij zult de HEERE, uw God, vrezen en Hem dienen; en gij zult bij zijn naam zweren", Deut. 6:13. "De HEERE, uw God, zult gij vrezen; Hem zult gij dienen en Hem zult gij aanhangen en bij zijn naam zweren. Hij is uw Lof en Hij is uw God", 10:19, 20. Niet het zweren werd verboden, maar het valse zweren, Jes. 19:18; 48:1; Jer. 5:2. Weliswaar hebben de Wederdopers gepoogd aan de klem van dit argument te ontkomen door te beweren, ⁵⁸⁾ dat door de komst van Christus het O.T. is afgeschaft, maar die poging moest deerlijk mislukken. Want ⁵⁹⁾ het O.T. is niet afgeschaft, niet ontbonden, maar het is vervuld, d.w.z. "de waarheid" ervan bestaat nog altijd door (zo bestaat "de waarheid" van de besnijdenis b.v. voort in de doop, enz.), Matth. 5:17. En daarmee heeft het O.T. dus niet opgehouden ook voor ons Gods Woord te zijn. De apostelen halen het dan ook talloze malen in hun geschriften als zodanig aan en ⁶⁰⁾ staven daarmee hetgeen zij zelf door de Heilige Geest schrijven. De Heere Jezus Zelf beriep Zich op wat er (in het O.T.) was geschreven, Matth. 4:7, 10; Hebr. 9:8. Ja, wij moeten evenals de apostel Petrus de geschriften van het O.T., nu ze vervuld blijken, ⁶¹⁾ juist des te hoger eren. Hij schreef immers: ⁶²⁾ "En wij achten het profetische woord daarom des te vaster", 2 Petr. 1:19, N.V. Voor die gevaarlijke dwaling, die ons het O.T. zou willen ontroven, moeten we ernstig op onze hoede zijn. Het O.T. maakt driekwart van de ganse Schrift uit. Het is de grondslag, waarop het N.T. rust. Neem dus het O.T. weg en het N.T. stort vanzelf in. De geschiedenis heeft te zien gegeven, dat verachting van het O.T. uitliep op algehele verachting van de HEERE en zijn verbond.

Welnu, de ganse Schrift, zowel het O. als het N.T., leert ons, dat de eed, hoe heilig hij ook moet gehouden worden, wel terdege geoorloofd is. ⁶³⁾ Anders zou zij ons niet verhalen, dat God de HEERE Zelf ook wel gezworen heeft, Gen. 22:16; Ps. 95:11; 110:4; Hebr. 6:17. Ook lezen we van onze Heiland, dat Hij ⁶⁴⁾ voor zijn rechter Kajafas zwoer, Matth. 26:63, 64. Hetzelfde staat geschreven van een engel, Openb. 10:6. Derhalve heeft de kerk volkomen gelijk gehad, toen zij het goed recht van de eedzwering handhaafde tegen de misplaatste vroomheid der Dopersen. Het is wel waar, dat er iets vernederends voor ons in gelegen is, dat in deze verleugende wereld de heilige naam van God er dikwijls aan te pas moet komen om trouw en waarheid te bevestigen. Maar die vernedering hebben wij verdiend, zelfs wanneer we de HEERE vrezen. ⁶⁵⁾ Want van alle mensen geldt: "God is waarachtig, maar alle mens leugenachtig", Rom. 3:4. Doch van de gelovigen geldt: "Als ik het goede wil doen, ligt het kwade mij bij", 7:21, en: "Wij struikelen allen in vele", Jac. 3:2. Onze voorouders oordeelden dus, dat eedzweren èn in gevallen van nood tussen particulieren (omdat 's naasten welzijn 't vereiste) èn wanneer de overheid het verlangde, geoorloofd, ja geboden was. Daarbij hadden zij de Schrift aan hun zij. Wanneer b.v. onder Israël aan iemand een ezel of os of klein vee of enig beest te bewaren was gegeven en het was gestorven of zoekgeraakt, "zo zou des HEEREN eed tussen hen beiden zijn", Ex. 22:11. ⁶⁶⁾ Oudtijds werd dan ook ten onzent geen verbond of tractaat gesloten, geen koning of stadhouder of ambachtsheer ingehuldigd, geen testament vervaardigd, geen scheepsvolk gemonsterd, enz. of het geschiedde onder eerbiedige eedzwering bij de naam des HEEREN. Van de gevaarlijke Dopersen zei men echter: "Sy nemen, soo veel *aen hen ligt, alle trouwe uut der werelt*" en ze brengen het menselijk: geslacht "in perikel". Inderdaad is het vertrouwen in de samenleving sinds het almeer verdwijnen van de eedzwering, nog wel met toestemming en medewerking der overheid en met vervanging ⁶⁷⁾ door de zogenaamde "belofte", verre van toegenomen. Ook ons volk heeft, onder leiding van z'n overheid, zich weinig dankbaar getoond ⁶⁸⁾ jegens Jahweh, de getrouwe God, die onze

voorouders tof zijn vriendelijk verbond had geroepen. Want vele van hun kinderen tonen heden hun verbondsverlating ook hierin, dat zij de naam huns Gods verzwijgen, wanneer zij bij die naam behoorden te zweren. De HEERE zal dat niet verontschuldigen, zegt het 3e gebod. Zouden daarmee onze politieke en maatschappelijke tegenspoeden geen verband houden?

B. Tegen de Roomsen heeft Gods kerk niet het goed recht der eedzwering behoeven te handhaven. Zij zwoeren wel, maar zij zwoeren verkeerd.⁶⁹⁾ Men zwoer niet alleen bij God, maar ook bij Maria, de moeder Gods, bij Petrus, bij de heiligen, bij de aarts-engelen, Michael en Gabriël, bij de hostie, enz. Een bekende eedsformule was: Zo helpe mij God en al zijn heiligen. Na de kerkhervorming trad een gezegende soberheid van woorden in. Thans wordt in ons land slechts gezworen met de woorden⁷⁰⁾ "Zo waarlijk helpe mij God Almachtig", waarbij de wijs- en middelvinger van de rechterhand worden omhoog gestoken. Dit laatste zal een overblijfsel zijn uit de tijd, toen men de gehele hand omhoog stak, Gen. 14:22.

Terecht belijdt de kerk in Z. 37, dat alle zweren, hetwelk niet bij God alleen geschiedt,⁷¹⁾ een belediging van de HEERE is. Want wat is eedzweren eigenlijk? Het is God aanroepen als getuige, dat men (ingeval van een verklaringseed) de waarheid spreekt of (in geval van een belofte-eed) oprecht van voornemen is. De HEERE is immers de Kenner der harten. Hij is de alwetende God, Ps. 139. Maar Hij is dat ook alleen, Ps. 86:10. Geen enkel mens, ook geen heilige, gesteld al dat die ontslapenen ons nog konden horen spreken (des neen, zie bij Z. 22) — niemand kan z'n medemens doorgronden. "Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja, dodelijk is het, wie zal het kennen? Ik, de HEERE, doorgrond het hart en proef de nieren, en dat om een iegelijk te geven naar zijn wegen, naar de vrucht zijner handelingen", Jer. 17.9, 10; 1 Kon. 8:39. Daarom lezen we nooit, dat de heiligen zwoeren b.v. bij Abraham of bij Izaäk, maar wel bij de Gød van Abraham. Zo zwoer Jakob b.v. bij "de Vreze zijns vaders Izaäks", Gen. 31:53. Wanneer men de ontslapen heiligen wil eren, moet men dat dus niet doen door hen aan te roepen, maar door hen na te volgen. Maar wie mensen aanroept, hoe vroom zij ook geweest mogen zijn, pleegt afgoderij.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 99 en 100.

- 1) Hoe werd het Hebreeuwse woord, dat in onze taal wordt overgezet door HEERE, vroeger verkeerdelijk uitgesproken?
- 2) Welke uitspraak zal beter zijn?
- 3) Aan wie is dit abuis te wijten?
- 4) Hoe meenden de Joden later het best aan het 3e gebod te gehoorzamen?
- 5) Maar welke namen alleen mocht Israël niet in de mond nemen?
- 6) Maar bij Wiens naam was het Israël geboden te zweren?
- 7) Wat krijgt men als men de naam Jahweh letterlijk vertaalt?
- 8) Hebben ook de aartsvaders reeds tot en over God gesproken met gebruikmaking van die naam?
- 9) Maar aan wie heeft God pas de volle rijke betekenis van de naam Jahweh bekend gemaakt?
- 10) Wanneer deed God dat?
- 11) Wat antwoordde God, toen Mozes vroeg: Hoe moet ik zeggen, dat U heet?
- 12) Hoe mag men hier ook vertalen?
- 13) Hoe wilde God blijkens de geschiedenis van Mozes' roeping vooral door zijn volk geëerd worden?
- 14) Wat had God dan aan Abraham beloofd?

- 15) Wat heeft God gedaan in de geschiedenis van de uittocht uit Egypte?
- 16) Wie is in Kanaän door Israël voortgebracht?
- 17) Welke zanger in het N.T. heeft daarin vervulling gezien van Gods verbondseed aan Abraham?
- 18) En welke vrouw mocht dat ook zien?
- 19) Voor wie is de Messias ook gekomen als Verlosser, krachtens Gods eed aan Abraham?
- 20) Was de naam van God nu echter iets, dat precies in 4 medeklinkers opgesloten lag?
- 21) Mocht men dus de naam Jahweh voor iets geheimzinnigs houden, dat men van God kon losmaken? Hoe onafscheidelijk blijken volgens de Schrift God en zijn naam Jahweh aan elkaar verbonden te zijn? Wat kan men in Deut. 28:58 slechts plaatsen tussen God en zijn naam Jahweh?
- 22) Waarvan zouden we mogen zeggen, dat de naam Jahweh de kortste samenvatting is?
- 23) Wat betekent "ijdel" gebruiken?
- 24) Van welke afkomst was de vloeker, van wie ons Lev. 24 verhaalt?
- 25) Hoe meende hij z'n tegenstander krachteloos te kunnen maken?
- 26) Welke verordening heeft God toen gegeven?
- 27) Hoe liep het af met Goliath, die de slagorde van Israël hoonde en David vloekte bij zijn goden?
- 28) En hoe liep het af met Sanherib, die voor de oren van Hizkia's volk de HEERE hoonde?
- 29) Mag men dan zichzelf vervloeken of een ander mens?
- 30) Waarom mag men bij schrik of vreugde niet zo maar de woorden "God of "Almachtige" of dergelijke uitroepen?
- 31) En waarom mag men die woorden dan zelfs niet vervangen door woorden als donder en bliksem?
- 32) Waarom verbood God de meineed?
- 33) Mag men een slechte eed houden? Wat deed David, toen hij gezworen had Nabal te zullen vermoorden?
- 33) Moet men een onvoorzichtige eed houden? Wat deed Jozua tegenover de Gibeonieten?
- 34) Wie heeft Israëls eed tegenover de Gibeonieten gebroken?
- 35) Hoe is koning Zedekia voor zijn eedbreuk gestraft?
- 36) Wat is verkapt zweren?
- 37) Wie maakten zich daaraan ook schuldig in de dagen van de Heere Jezus?
- 38) Welke eden behoefde men volgens hen niet te houden?
- 39) Wat leren we uit Christus' waarschuwing daartegen?
- 40) Wat doen we, wanneer we de vloeker stil laten begaan?
- 41) Hoe moet de vloeker uit Christus' gemeente worden verwijderd?
- 42) Waarom is dat vreselijker dan, zoals onder het O.T., te worden gestenigd?
- 43) Hoe mogen wij tot God naderen dank zij de genoegdoening van Christus?
- 44) Wat betaamt ons jegens onze hemelse Vader?
- 45) Wat *moeten* wij doen om steeds meer de HEERE te leren kennen?
- 46) Waardoor wordt Gods naam in een godvruchtig gezin geprezen?
- 47) Waardoor is de naam des HEEREN a.h.w. op ons voorhoofd geschreven?

- 48) Moeten wij onze eden ook houden, wanneer ons dat nadelig uitkomt?
- 49) En wat heeft God met Zedekia gedaan, die zijn eed jegens de vijand verbrak?

Vr. en antw, 101 en 102.

- 50) Tegen welke dwalingen heeft de kerk in Z. 37 Gods Woord beleden?
- 51) Wat heeft zij gehandhaafd tegen de Wederdopers?
- 52) En wat tegen de Roomsens?
- 53) Waarom was volgens de Wederdopers de eed voor mensen zoals zij ("bekeerde" mensen) niet nodig?
- 54) Op welke woorden van de Heiland in de Bergrede beriepen zij zich?
- 55) Maar wélke zonde verbood de Heere Jezus daar?
- 56) Welk zeer groot deel van de Heilige Schrift zou de Heiland trouwens hebben tegengesproken, wanneer Hij álle eedzweren had willen verbieden?
- 58) Wat hebben de Dopersen van het O.T. beweerd?
- 59) Is het O.T. afgeschaft? Wat dan?
- 60) Waartoe halen de apostelen telkens het O.T. aan?
- 61) Hoe moeten -wij het O.T., nu het vervuld is, juist eren?
- 62) Wat zei de apostel Petrus daarvan?
- 63) Als de eed iets onheiligs was of tenminste voor heiligen en volmaakten niet nodig, zouden we dan het zweren van God Zelf kunnen verklaren?
- 64) En wanneer heeft onze Heere Jezus Zelf gezworen?
- 65) Waardoor verdienen wij de vernedering van het zweren?
- 66) Bij welke gelegenheid werd oudtijds gezworen door onze gelovige voorouders?
- 67) Waardoor wordt de eed tegenwoordig vaak vervangen?
- 68) Tegen Wie tonen overheid en volk zich daardoor ondankbaar?
- 69) Bij wie zwoeren de Roomsens nog meer dan alleen bij God, de HEERE?
- 70) Hoe luidt thans in ons land de eedsformule?
- 71) Voor Wie ís al dat zweren bij niet-goden een belediging?

Schriftplaatsen:

Ex. 3:15. Toen zeide God verder tot Mozes: Aldus zult gij tot de kinderen Israels zeggen: De HEERE, de God uwer vaderen, de God van Abraham, de God van Izaak en de God van Jakob, heeft mij tot u gezonden; dat is mijn naam eeuwiglijk en dat is mijn gedachtenis van geslacht tot geslacht.

Deut. 10:20, 21. De HEERE, uw God, zult gij vrezen; Hem zult gij dienen en Hem zult gij aanhangen en bij zijn naam zweren. Hij is uw Lof en Hij is uw God.

Matth. 10:32, 33. Een iegelijk dan, die Mij belijden zal voor de mensen, die zal Ik ook belijden voor mijn Vader, die in de hemelen is. Maar zo wie Mij verloochend zal hebben voor de mensen, die zal Ik ook verloochenen voor mijn Vader, die in de hemelen is.

Ef. 5:11. Hebt geen gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis, maar bestraft ze ook veeleer.

Nalezen:

Lev. 24:10-23. Zie in de les over de lasteraar in de woestijn.

LES 41. [Zondag 38]

We komen nu tot het laatste gebod *van* de eerste tafel der wet.

In het 1e gebod beval de HEERE, dat Israël Hem alléén moest dienen. In het 2e gebod beval Hij, dat het Hem moest dienen naar zijn Woord en niet naar eigen goeddunken. Dat was heidens. In het 3e gebod beval God, dat Israël zijn naam zou heiligen door gebed, gezang, en woorden en werken. Toen volgde het 4e gebod, dat aldus luidde: "Gedenk de Sabbatdag, dat gij die heiligt. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen. Maar de zevende dag is de sabbat des HEEREN, uws Gods; dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uw poorten is; want in zes dagen heeft de HEERE de hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is en Hij rustte ten zevenden dage; daarom zegende de HEERE de Sabbatdag en heiligde die". Van dit gebod belijdt de kerk het volgende:

103e vr. *Wat gebiedt God in het vierde gebod?*

Antw. *Ten eerste, dat de kerkedienst of het predik-ambt en de scholen onderhouden worden en dat ik, inzonderheid op de sabbat, dat is op de rustdag, tot de gemeente Gods naarstig kome om Gods Woord te horen, de sacramenten te gebruiken, God de Heere openlijk aan te roepen en den armen, Christelijke handreiking te doen. Vervolgens, dat ik al de dagen mijns levens van mijn boze werken ruste, de Heere door zijn Geest in mij werken late en zo de eeuwige sabbat in dit leven aanvange.*

Het woord sabbat (rusten) ontmoeten we in de Schrift meteen al ¹⁾ in Gen. 2:2 en 3. "Als nu God op de zevende dag volbracht had zijn werk, dat Hij gemaakt had, heeft Hij gerust op de zevende dag van al zijn werk, dat Hij gemaakt had. En God heeft de zevende dag gezegend en die geheilgd; omdat Hij op dezelve gerust heeft van al zijn werk, hetwelk God geschapen had, om te volmaken". Sommigen menen, dat God blijkens deze twee verzen de sabbat reeds in het paradijs als een inzetting voor Adam en Eva en alle mensen gegeven heeft. ²⁾ Anderen zijn hiervan niet overtuigd. Ze zijn van oordeel, dat Mozes hier slechts zinspeelt op de plaats, welke de sabbat later in Israël krijgen *zou* (dus ongeveer zoals in Gen. 2:24, bij de instelling van het huwelijk, ook naar later wordt verwezen). Ook willen ze wel erkennen, dat de zevende dag door het rusten van God daarop werd geprezen en verheven boven de andere (dus ongeveer zoals wij zeggen: Op die stoel heeft de koningin nog's uitgerust). Maar dat Gen. 2:2 en 3 een inzetting van de sabbat reeds in het paradijs zou leren, gelooft men niet. Daartegenover hebben anderen weer gewezen op het woordje "Gedenk", waarmee het 4e gebod in Ex. 20 begint. Dat zou de sabbat als bekend veronderstellen. Maar dit zegt niet veel, want in Deut. 5 staat: "Onderhoud". En ook is iedereen niet overtuigd door een verwijzing naar de geschiedenis der mannaïnzameling van Ex. 16. Men zegt dan, dat deze vóór Sinai heeft plaats gehad en dat men toen reeds een dubbele portie manna op de zesde dag van God ontving om op de zevende dag niet te behoeven vergaren. Maar anderen menen, dat hier slechts van een vòòrbereiding tot de sabbatsinstelling van Ex. 20 sprake is. Inderdaad lezen we nimmer, dat b.v. de aartsvaders een Sabbatdag hebben gevierd. We doen daarom maar het veiligst van de sabbatsinstelling in Ex. 20 uit te gaan. Want daar staat duidelijk te lezen, dat God de zevende dag voor zijn oude kerk speciaal heeft aangewezen tot een dag der rust, opdat zij Hem op die dag in het bijzonder als haar God en Vader zou dienen.

Wanneer we het 4e gebod lezen in Ex. 20 kunnen we reeds dááruit opmaken, dat het Gods bedoeling niet is geweest Israël met Zijn sabbat te kwellen en evenmin Israël nu maar's één dag in de week niets te laten uitvoeren. De HEERE sprak n.l. "Gedenk de Sabbatdag, dat gij die heiligt". Dit "gedenk" zal wel hetzelfde betekenen als wat we aan het begin van het 4e gebod in Deut. 5 lezen: "Onderhoud de Sabbatdag". Ze moesten die dag straks dus niet overslaan, niet vergeten, maar in acht nemen, onderhouden. Hoe dan? Ze zouden die dag moeten "heiligen", d.w.z. hem afzonderen tot de dienst des HEEREN. Hieruit blijkt reeds, welke bedoeling God met die zevende dag had. Inderdaad

zou Israël dan wel alle arbeid moeten neerleggen. Bijv. "Zes dagen zult gij arbeiden, maar op de zevende dag zult gij rusten; in de ploegtijd en in de oogst zult gij rusten", Ex. 34:21. Evenzo moest men op sabbat nalaten brandhout te verzamelen, de wijnpers te treden, te kopen en te verkopen, enz., Num. 15:32; Neh. 13:15; Amos 8:5. Maar waartoe dit alles? ³⁾ Opdat die dag dan zou worden gewijd aan de dienst des HEEREN. Wanneer er één dag was, waarop iedereen duidelijk moest kunnen zien, dat Israël het aparte volk van de HEERE mocht zijn, dan wel de sabbat. Die dag was door God voor Israël "geheiligd". Die dag was een aparte dag voor de HEERE en zijn Israël. ⁴⁾ Hij wordt immers door God genoemd een teken van het verbond, dat Hij met Israël had, Ex. 31:13, 16, 17. Dan zouden de heidenen b.v. zeggen: "Die boer is vast en zeker een Israëliet, want hij ploegt vandaag niet." En die aparte of heilige dag was door God dan bedoeld als een *zegen* voor zijn volk. De HEERE had die zevende dag voor Israël "gezegend". ⁵⁾ Dan mocht zijn volk ten eerste 's heerlijk uitrusten en adem scheppen. Ons lichaam heeft dat nodig. Arbeid is ons wel geboden. Reeds Adam moest arbeiden, Gen. 2:15; en na de val kwam daar nog het smartelijke van de arbeid bij, Gen. 3:17. Aarde en mensheid zuchten nu onder de vloek. Maar de HEERE, die zijn volk verlost had uit het slavenhuis van Egypte, wilde, dat het van zijn vrijheid genieten zou. Ze waren geen slaven, van niemand en niets, ook niet van de arbeid, maar ze waren kinderen van Hem. Daarom schonk God hun een vrij leven in een vrij land, een land der rust, met niemand boven zich dan hun Vader en op de zevende dag waren ze zelfs vrij van alle arbeid en mochten ze rusten, naar het voorbeeld van hun hemelse Vader bij de schepping. En dan zou Israël meteen op die rustdagen — sabbat betekent rust — volle gelegenheid hebben ⁶⁾ om z'n heilige vergaderingen te houden, waartoe ze werden opgeroepen door het geklank der zilveren trompetten, waarop de zonen van Aäron, de priesters, bliezen, Lev. 19:30, 23:3; Num. 10:8. En dan werden voor Gods aangezicht de sabbatsoffer gebracht, dubbel zoveel als op doordeweekse dagen, en dan loofde Israël zijn God met psalmen en verlustigde zich in de HEERE, Num. 28:9; Ps. 92:1; Jes. 58:13. Zo zou de sabbat de schoonste dag, de roem der dagen, zijn, waarop bij uitstek aan de dag trad het geluk van Israël, boven alle volken. In het 4e gebod wordt hij dan ook genoemd met die opvallende woorden: de sabbat van de "HEERE, uw God". Geen dag, die zó van Jahwe's verbond met Israël sprak als deze.

Helaas heeft Israël ook hiërdoor het verbond zijns Gods verbroken, dat het des HEEREN sabbat heeft veracht. ⁷⁾ Het is al in de woestijn begonnen en ook ⁸⁾ in de dagen der profeten wordt er over geklaagd, Num. 15:32; Jes. 56; Jer. 17:21; Ezech. 20. Toen kwam de ballingschap en mocht het land z'n sabbatten "inhalen", 2 Kron. 36:21. Maar zelfs na de ballingschap was het nog niet uit met de sabbatsschennis, Neh. 13:15-22. ⁹⁾ Doch het gevaarlijkst was nog de hoogmoedige vroomheid, die op sabbat verbazend druk was met het brengen van offers en gebeden, terwijl het hart vol boosheid bleef, Jes. 1:10-20. De HEERE zei: Houdt er mee op. "Uw reukwerk is Mij een gruwel". De sabbat wordt het geniepigst ontheiligd door eigenwillige vroomheid. Hoe toornde de HEERE daarover. Toch is het met Israël later vooral in déze richting verder gegaan. Toen de Heere Jezus op aarde kwam, hadden ¹⁰⁾ de Farizeën van Gods oude bondsvolk een slavenvolk gemaakt, dat zuchtte onder een juk van eigenwillige godsdienst, Matth. 11:28, 29. Ook van de lieflijke sabbat, die dag der vrijheid, was een akelig dwangbuis gemaakt. Op sabbat mocht men niet verder lopen dan "een sabbatsreize", dat is ongeveer een kwartier. (Maar de boerin van 2 Kon. 4 besteege op sabbat gerust een ezelin om naar Elisa te gaan). Volgens de Farizeën mocht men op sabbat wel een kind besnijden, maar geen zieke genezen, als er geen levensgevaar was, Joh. 7:23. Ook mocht men geen aren plukken en de korrels wrijven en opeten, want dat was oogsten, hetgeen de wet immers verbood, Ex. 34:21; Marc. 2:23, 24. Men zegt, dat de Farizeën zich het hoofd er over braken of men losvliegende duiven op sabbat wel water geven mocht. Enz. We kennen ze wel uit het N.T. Ze beroofden ook het vriendelijke sabbatsgebod des HEEREN van z'n kracht, Matth. 15:6; Marc. 7:13.

¹¹⁾ Toen de Heere Jezus op aarde was, heeft Hij het 4e gebod even gehoorzaam geëerd als alle andere geboden der wet, Matth. 5:17; Gal. 4:4. Het was zijn gewoonte op sabbat naar de synagoge te gaan, Luc. 4:16. Maar ¹²⁾ voor de eigengemaakte sabbatsregelen

der Farizeën week Hij geen duimbreed. Hij zocht juist telkens gelegenheid om ze aan de kaak te stellen als grove ongehoorzaamheid, in plaats van gehoorzaamheid. Herhaaldelijk genas de Heere een zieke juist op sabbat en beval hem dan soms vooraf midden in de synagoge te gaan staan, opdat iedereen het goed zien zou, Marc. 3:3. Want valse vroomheid is door onze Heiland even diep gehaat als door de oude profeten. De Heere vond het verschrikkelijk, dat men van die lieflijke sabbat zijns Vaders zo'n nare dag gemaakt had, waarop het arme kerkvolk zich amper durfde wenden of keren.¹³⁾ Hij sprak: "De sabbat is gemaakt om de mens, niet de mens om de sabbat", Marc. 2:27. God had de sabbat niet aan Israël gegeven om het te kwellen, maar te verkwikken. Ze waren geen slaven meer, zoals in Egypte. Daarom moesten ook Israëls slaven op die dag rusten. Zelfs moest Israëls vee op die dag adem scheppen, Ex. 23:12; Deut. 5:14, 15. Zij waren immers kinderen des HEEREN en zij mochten op sabbat het voorbeeld volgen van hun Vader na de zes scheppingsdagen. Die had toen ook gerust en Zich verkwikt (adem geschept), Ex. 31:17; Deut. 14:1. En toen de Heere Jezus door heel Galilea op de sabbatdagen in de synagogen ging prediken en genezen en Hij wel eens z'n weg nam over de paadjes door het koren en de discipelen dan wel's aren plukten en fijnwreven en de korrels opaten, en de Farizeën dat heel erg vonden — dat was immers oogsten en dat mocht toch niet op sabbat! — toen week de Heere daarvoor niet, maar handhaafde zelfs zijn bevoegdheid om de sabbat te gebruiken in zijn dienst, Marc. 1:39; 2:28.¹⁴⁾ Hij zei: "Zo is dan de Zoon des mensen een Heere ook van de sabbat". In het vervolg van het N.T. lezen we, dat de Heere Jezus van die bevoegdheid nog meer gebruik gemaakt heeft.¹⁵⁾ Hij heeft de sabbat ten 1e *vervuld* en ten 2e *verplaatst*. In de eerste plaats¹⁶⁾ heeft Hij door zijn lijden en sterven aan de viering van de oud-testamentische sabbat een einde gemaakt en in de tweede plaats¹⁷⁾ heeft Hij de viering van die oude sabbat doen overgaan en voortbestaan in de viering van de eerste dag der week als blijde gedenk dag van zijn opstanding. Dat geschiedde aldus.

Over het eerste lezen we in Paulus' brieven¹⁸⁾ aan de Galatiërs en Colossenzen. De apostel schreef zijn brief aan de Galatiërs, omdat deze Christenen van heidense afkomst verontrust waren door Judaïstische dwaalleraars, die gepoogd hadden hen te brengen onder de oude wetten en regelen Gods in de boeken van Mozes inzake besnijdenis, spijzen, reiniging, enz. Maar de apostel waarschuwde ernstig voor dat "onderhouden van dagen en maanden", Gal. 4:10. En in z'n brief aan de Colossenzen, die onder een soortgelijke aanval te lijden hadden, schreef hij, dat niemand hen te commanderen had "in spijs of in drank of in het stuk des feestdags of der nieuwe maan of der sabbatten;¹⁹⁾ welke zijn een schaduw der toekomstige dingen, maar het lichaam is van Christus", Col. 2:16, 17. (Zie hierover bij Z. 6, vr. en antw. 19.) Ook Hebr. 10: 1 zegt, dat de wet (d.w.z. het O.T.) had "een schaduw der toekomstige goederen, niet het beeld (de werkelijkheid) zelf der zaken". We leren hieruit, dat de Hebreeuwse sabbat met al wat daarmee verband hield (dubbele offers, feestelijkheden in de 7e maand, het 7e jaar en het 50e jaar) nu door Christus' komst vervuld was. Wanneer we dus niet zouden weten op welke dag wij te rusten hebben, zou toch in elk geval vaststaan, dat we het niet moeten doen²⁰⁾ op Zaterdag. Want wanneer één ding zeker is dan wel dit, dat de rust op de zevende dag voorbij is.

Maar al is de rust op de zevende dagen voorbij, daarom nog niet de rust om de zeven dagen.²¹⁾ Anders zou de kerk der nieuwe bedeling er slechter aan toe zijn dan die der oude en dat is juist niet zo, Hebr. 11:20. God heeft ons niet minder gemaakt tot het volk van zijn verbond dan de Israëlieten en wil dus evenmin van ons, dat wij slaven zullen zijn van ononderbroken arbeid. Ook wij mogen zijn geliefde kinderen zijn en mogen Hem navolgen in het rusten op één dag na zes dagen arbeiden. De vraag is dus alleen maar, op welke dag wij dat zullen doen.

Op die vraag biedt het NT. ons dit antwoord, dat wij als kerk der nieuwe bedeling zullen rusten op elke eerste dag der week.²²⁾ De Heere Jezus, die een Heere is ook van de sabbat, heeft²³⁾ en door zijn opstanding uit de doden op de eerste dag der week en door zijn verdere leiding deze eerste dag als onze wekelijkse feestdag aangewezen. Ongemerkt is de Joodse sabbat overgegaan in de Christelijke rustdag. Maar 't was

Christus Zelf, die door zijn Woord dit bewerkte. Want wat was de hoofdzaak des evangelies, waarover de eerste Christenen spraken? Dat hun Heere uit het graf was opgestaan. Welnu, welke dag lag meer voor de hand om dat wonder te gedenken in onderlinge samenkomsten dan de dag zelf, waarop het gebeurd was, de éérste dag? (Vergelijk het hiermee: Wij vieren onze verjaardag ook liefst op onze geboortedag, niet een paar dagen daarna.) Zo werden de Christenen ongemerkt door de inhoud van het Goddelijk evangeliewoord zelf er toe gedrongen hun blijde samenkomsten op die eerste dag der week te beleggen. Opstandingsevangelie en opstandingsdag zochten elkaar vanzelf op. Vanzelf?

Neen, in dat alles werkte de hand van Christus, die door zijn Geest en Woord de Christelijke gemeenten leidde vanuit de hemel. Want naar die overgang heeft Christus Zelf reeds op áárde zijn discipelen heengewezen, ²⁴⁾ toen Hij na zijn opstanding en verschijning op de eerste dag der week niet eerder dan "acht dagen" later wederóm aan hen verscheen, Joh. 20:16. En later heeft Hij vanuit de hemel hen door zijn Geest en Woord in diezelfde richting voortgeleid. ²⁵⁾ Want uit Hand. 20:7 en 1 Cor. 16:2 blijkt, dat de gelovigen reeds de gewoonte hadden ²⁶⁾ op de eerste dag der week samen te komen, waarbij het Woord werd bediend en een inzameling werd gehouden voor de armen. Verder is de Heere Jezus op diè dag ook weer aan Johannes op Patmos in een gezicht verschenen. Johannes noemt die dag n.l. ²⁷⁾ "de dag des Heeren", Openb. 1:10, d.w.z. de dag van de Heere Jezus. Nu, welke dag kwam voor die schone titel meer in aanmerking dan de dag, waarop de Christenen in hun samenkomsten de verrijzenis van hun Heiland herdachten? (Daarom is het jammer, dat die dag thans door óns met de heidense naam "Zondag" wordt genoemd.) Ook staat in een geschrift uit de vroege Christentijd te lezen: "Als gij samenkomt op *de dag des Heeren*, breekt brood en viert avondmaal". We weten trouwens, dat de eerste Christenen veelszin hun week indeelden naar alles, wat er met hun Heere geschied was. Terwijl b.v. de Farizesche Joden vastten op de 2e en 5e dag der week, wilden zij van die gewoonte der "geveinsden" niets meer weten, maar vastten op de 4e en 6e, dus op Woensdag, de dag van het boos besluit om de Heiland te doden, Marc. 14:1, en op Vrijdag, de dag van 's Heeren sterven. Maar op de éérste dag — door de Christenen genoemd "de dag des Heeren" door de Joden soms smalend genoemd "de dag van de Nazarener" — dàn kwamen ze al heel vroeg samen en verheerlijkten ze de Zaligmaker in hun gezangen, zo rapporteerde eens een Romeinse stadhouder aan z'n keizer.

Zo bestaat dus de oudtestamentische sabbat als een dag, die God uit liefde aan zijn kinderen schonk en waarop zij Hem bij uitstek verheerlijken zouden, nog altijd voort in de nieuwtestamentische, Christelijke eerste dag der week, de dag der verrijzenis van Jezus, onze Verlosser uit de macht van zonde en dood. Dan mogen we de arbeid neerleggen. God geeft er ons het recht toe. En dan mogen we die dag volkomen wijden aan God, onze Vader, en Christus, onze Verlosser. En tegenover God is mogen natuurlijk hetzelfde als moeten. Wie de Christelijke rustdag ontheiligt, heeft Christus niet lief en moet verwijderd uit zijn gemeente, zoals in Israël de sabbatsschender moest gedood, Ex. 31:15.

Nu heeft weliswaar in later eeuw het Judaïsme wederóm gepoogd de Christenen onder z'n macht te krijgen door over de Christelijke rustdag te spreken ²⁸⁾ gelijk de Farizeën het deden over de Hebreeuwse sabbat en het vond helaas ook maar al te zeer ingang, met gevolg, dat er nog heden ten dage velen zijn, die zich angstig afvragen ²⁹⁾ wat men op Zondag wel of niet mag doen. Dit is tegen het gebod van Paulus. Hij wilde niet, ³⁰⁾ dat de Christenen wederom "met inzetten zouden worden belast", Col. 2:20. Gods geboden worden trouwens alleen ³¹⁾ door de liefde vervuld en niet door bange vrees, Rom. 13:10; 1 Joh. 4:18; 5:3. We moeten de Christelijke rustdag dankbaar aannemen als een geschenk voor ons van onze goede God en Vader en we moeten die dag doorbrengen als een feestdag ter ere van onze gezegende Heiland Jezus Christus. En wie gaat nu op een feestdag met z'n gewone alledaagse arbeid voort? Van dit nare Judaïsme is in onze catechismus gelukkig geen spoor te vinden. De Latijnse en Duitse uitgaven spraken in Z. 38 zelfs alleen maar van "inzonderheid op de feestelijke dagen". Voor de

duidelijkheid heeft men in onze taal daarbij gevoegd: "inzonderheid *op de sabbat*, dat is op de rustdag". Tegen de invoeging hier van het woord "sabbat" is geen bezwaar, maar niemand mag er een Judaïstische inhoud in stoppen.

I. Wat de HEERE ons door het 4e gebod gebiedt.

Op de eerste dag der week zullen wij dus vòòr alle dingen dankbaar gehoorzaam zijn ³²⁾ aan het Goddelijk gebod om onze dagelijkse arbeid te onderbreken en niet alleen zelf genieten van de rust, maar ook anderen zoveel mogelijk in dat voorrecht doen delen, zelfs de dieren, die ons dienen, Ex. 23:12. Reeds aan onze rust moet iedereen kunnen zien, ³³⁾ dat wij het nieuwe Israël zijn, kinderen des Verbonds van onze hemelse Vader, die eveneens na 6 dagen scheppen rustte. Op die dag houden we dan verder ³⁴⁾ onze heilige vergaderingen om van dat verbond Gods met ons nader te worden onderwezen en de HEERE daarvoor te prijzen in gebed en lied. We gedenken dan als kerk der nieuwe bedeling, hoe God zijn verbond met de vaders van het O.T. vervulde door zijn lieve Zoon als onze Verlosser te zenden en hoe deze Heere Christus voor ons leed en stierf en op de eerste dag der week de kroon op zijn werk ontving door ³⁵⁾ de opstanding uit de doden. Toen werd bewezen, dat Hij al onze gerechtigheid is en de bron van ons leven en dat Hij ook ons eenmaal uit de graf dood wekken zal (zie bij Z. 17). Dat evangelie van onze trouwe Middelaar des Verbonds verlicht onze hele Zondag en overstraalt ook de rest van de week. Natuurlijk moeten die samenkomsten op de dag des Heeren ordelijk verlopen, maar dat kan, want Christus heeft ons (lerende en regerende) ouderlingen gegeven om daarvoor zorg te dragen. In vroeger eeuw riep de kerkeraad ook op doordeweekse dagen vaak de gemeente samen. Dat kwam, omdat men toen nog niet zo algemeen zich in het bezit van een exemplaar der ganse Schrift kon verheugen. Thans is er in ieder gezin een bijbel, waaruit dagelijks gelezen wordt. Maar de dag des Hééren blijft dé dag, waarop de kerkeraad ons samenroept tot de dienst des Woords en der gebeden. En vanzelf is daaraan de bediening der sacramenten verbonden, omdat de sacramenten tekenen en zegelen zijn van het verbond, waarvan ons het Woord onderwijst. We moeten onze ouderlingen gehoorzaam zijn door naarstig, d.w.z. ijverig tot de dienst des Woords en der sacramenten te komen. ³⁶⁾ Eveneens zorgen wij op de rustdag, dat de hand der diakenen wordt gevuld om onze arme broeders en zusters van het nodige te voorzien. De apostel wilde ook, dat de Corinthiërs daarvoor op de eerste dag der week iets zouden wegleggen "naardat ieder welvaren verkregen had", 1 Cor. 16:2. De HEERE wilde reeds van zijn oude kerk niet, dat zij "ledig voor zijn aangezicht zou verschijnen", hoeveel te minder van ons, Ex. 23:15. De HEERE heeft voor de barmhartigen bijzondere beloften gegeven, Jac. 2:13. "Die zich des armen ontfermt, leent den HEERE; en Hij zal hem zijn weldaad vergelden", Spr. 19:17.

In de eerste dagen van de nieuwtestamentische kerk kon ieder de boeken en brieven van de apostelen in z'n eigen taal lezen of horen lezen. Dat is thans niet meer het geval. Evenzo is het met het O.T. gesteld. Daarom moeten er predikers zijn, ³⁷⁾ die ons de Schrift kunnen uitleggen door kennis van de talen, waarin zij ons door God is gegeven. Trouwens, reeds van mannen als Paulus en Apollos lezen we, dat zij door onderwijs "machtig in de Schriften" waren geworden. Daarbij komt, dat hun leraarsambt en herderlijk werk niet wel tot z'n recht kan komen, ³⁸⁾ wanneer zij tevens door dagelijkse zorg voor hun levensonderhoud zouden worden bezwaard. Dan schiet òf voor het één òf voor het ander niet voldoende tijd over. Dit waren de redenen, waarom de kerk al vroeg aan sommige ouderlingen de speciale opdracht gaf ³⁹⁾ zich behalve met de gewone kerkregering ook met de onderwijzing in het Woord en de leer te belasten, terwijl ⁴⁰⁾ de gemeente dan voor het levensonderhoud van hen en hun gezinnen zou zorgen, Matth. 10:10; 1 Cor. 9:14; Gal. 6:6; 1 Tim. 5:17. Bovendien brengt het geregelde samenkomen der gemeente op de rustdagen, het onderhouden of huren van gebouwen, de verzorging van zieke en oude predikanten, en al dergelijke zaken meer, heel veel kosten te weeg. Ja, er moet niet alleen gezorgd worden, dat de predikanten thans kunnen leven en werken, maar ook, dat zij straks bij hun heengaan door andere kunnen worden vervangen. Hieruit vloaide de noodzaak voort om gelegenheden te scheppen tot de opleiding van aanstaande dienaren des Woords. Op deze dingen heeft de kerk het oog,

wanneer ze in Z. 38 belijdt, dat de HEERE ons door het gebod van de rustdag beveelt allereerst — d.w.z. reeds vóór de rustdag, door de weeks — te zorgen, dat "het predikambt en de scholen (⁴¹) voor opleiding tot het predikambt) onderhouden worden".

Tenslotte moeten we bij de dingen van de eerste dag der week niet blijven staan. We worden vèrder gewezen dan onze rust op Zondag en dan onze dienst des Woords en der gebeden, der sacramenten en der barmhartigheid. Wij zijn thans n.l. nog maar veelszins gelijk aan Israël in de woestijn. Die Hebreeuwse kerk was toen op reis naar Kanaän. Maar de apostel zegt, dat ook dit land nog niet het laatste oord der rust was. Er is nog een andere rust, n.l. die in de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde, waar de zonde met àl haar gevolgen zal uitgebannen zijn. Daar zal geen nood en dood, geen zorg noch droefheid meer zijn. In het Grieks spreekt de apostel dan van "sabbatismos". De text luidt in onze taal: "Er blijft dus een sabbatsrust voor het volk van God", Hebr. 4:9, N.V.⁴²) Naar het oord van die eeuwige sabbatsrust worden wij op elke dag des Heeren door de Geest des Heeren heengetrokken. Want dat Woord en die ambtsdragers zijn ons door Gods Geest gegeven om ons hier reeds voor te bereiden op de heerlijkheid van het eeuwige sabbatsland. Daarom moeten wij ons op elke dag des Heeren aan die bearbeiding onzer harten door Gods Geest en Woord en sacrament en ambtelijk opzicht der ouderlingen gelovig overgeven. Dan worden wij almeer gelijkvormig gemaakt ⁴³) aan het beeld van Christus, met wie wij straks in die heerlijkheid zullen wandelen. Dan doden wij alle dag onze oude mens met z'n werken en brengen hier reeds vruchten voort, die God aangenaam zijn door het geloof in Hem. "Zalig zij, die hun gewaden wassen, opdat zij recht mogen hebben op het geboomte des levens en door de poorten ingaan in de stad", Openb. 22:14, N.V.

II. *Wat de HEERE ons door het 4e gebod vèrbiedt.*

Dus nu wordt de dag des Heeren òntheiligd en de Geest van Christus tégengestaan, ⁴⁴) wanneer we die dag nièt dankbaar als een Godsgeschenk voor de kerk van zijn lieve Zoon aanvaarden en genieten. Of wanneer we op die dag de kerkeraad ongehoorzaam zijn en hem tevergeefs laten roepen. Of wanneer we de armen vergeten, die Christus ons nog wel uitdrukkelijk ter verzorging achterliet, terwijl Hij zoveel deed voor ons, Of wanneer de predikanten het Woord niet prediken naar de zin des Geestes, maar naar eigen zondige verstand en lust. Of wanneer we die dag maken tot een pijnlijke dag, omdat we hem evenals de Farizeën beroven van z'n liefelijk karakter als een goede dag van Israëls Vader voor zijn kinderen en wanneer we spitsvondig gaan twisten over wat op Zondag mag en niet mag, in plaats dat we die ganse dag uit liefde wijden aan onze God en Zaligmaker. Dàn zijn er geen problemen meer over wat op Zondag "mag". Of wanneer we het Woord en gebod van God op Maandagmorgen terzijde schuiven en daaruit geen vruchten dragen, zodat we aan de wereldmensen gelijk worden in plaats van een heilig volk te zijn. Of wanneer we in de week vergeten, dat Christus ons door zijn Geest en Woord en sacrament en ambt weer heeft laten weten, dat we op reis zijn naar het eeuwig sabbatsoord, maar het uitgestrooide zaad door anderen laten weg-pikken of zelf verstikken. Of wanneer we onze plicht verzaken om, al naardat God ons welstand geeft, te zorgen voor het dagelijks brood van de predikanten en voor al wat verder nodig is om op Zondag de samenkomsten der gemeente regelmatig voortgang te doen hebben. Of wanneer we in die samenkomsten toch niet naar het Woord luisteren en niet deelnemen aan het gemeenschappelijk gebed en gezang. Wanneer we deze of soortgelijke zonden doen. tonen we Gods gebod niet lief te hebben, zijn verbond niet op prijs te stellen en de opstanding van Christus niet te achten. Zulke ondankbaren vieren de Zondag niet als een dag van Christelijk feest.

Om te beantwoorden:

- 1) Waar ontmoeten we het allereerst het woord sabbat in de Schrift?
- 2) Wordt de mening, dat God reeds in het paradijs de sabbat heeft ingesteld, door iedereen gedeeld?

- 3) Waartoe moest Israël op de zevende dag alle arbeid nederleggen?
- 4) Waaruit blijkt, dat God de sabbat maakte tot een aparte dag voor de HEERE en zijn Israël?
- 5) Waarin bestond allereerst de zegen, welke God door die dag aan Israël schonk?
- 6) Waartoe kreeg Israël dan meteen op die rustdagen de volle gelegenheid?
- 7) Wanneer is de sabbatsverachting in Israël reeds begonnen?
- 8) In welke tijd wordt er ook over geklaagd?
- 9) Welke manier van sabbatsschennis was het gevaarlijkst?
- 10) Wie waren de tegenstanders van de Heere Jezus, ook inzake het sabbatsgebod?
- 11) Heeft de Heere Jezus het 4e gebod dan niet geëerd?
- 12) Maar waarvoor week Hij nièt?
- 13) Had God de sabbat aan zijn volk gegeven om het eens geducht te kwellen? Wat zei de Heere Jezus daarvan?
- 14) Had de Heere Jezus de bevoegdheid om over de sabbat te beschikken tot zijn dienst? Hoe sprak Hij daarover?
- 15) Welke twee dingen heeft de Heere met de sabbat gedaan?
- 16) Wat bedoelen we er mee, als we zeggen, dat Christus de sabbat heeft vervuld?
- 17) En wat bedoelen we er mee, als we zeggen, dat Christus de sabbat heeft verplaatst?
- 18) In welke brieven schrijft Paulus over dat vervullen van de sabbat door Christus?
- 19) Hoe noemt Paulus in Col. 2:16, 17 de sabbatten?
- 20) Op welke dag zouden we zeker nièt moeten rusten, gesteld dat we eens niet wisten op welke dag het dan wèl moet?
- 21) Waarom is de rustdag om de zeven dagen voor ons thans niet vervallen?
- 22) Wie heeft de eerste dag der week gemaakt tot onze wekelijkse feestdag?
- 23) Waardoor deed Hij dat?
- 24) Wanneer heeft Christus reeds toen Hij nog op aarde was zijn kerk naar de eerste dag als haar vreugdedag bij uitstek gewezen?
- 25) Uit welke Schriftplaatsen blijkt, dat Christus vanuit de hemel zijn gemeente in die richting heeft verder geleid?
- 26) Wat waren blijkens die twee plaatsen de gelovigen gewoon te doen op de eerste dag der week?
- 27) En hoe wordt de dag genoemd, waarop de Heere Jezus aan Johannes op Patmos verscheen?
- 27) Hoe heek in later eeuw het Judaïsme toch weer over de Christelijke rustdag gesproken?
- 28) Wat vraagt men zich dan angstig af?
- 29) Maar wat wilde Paulus niet?
- 30) Waardoor worden Gods geboden alleen vervuld?
- 31) Waaraan zullen wij op de eerste dag der week vóór alle dingen gehoorzaam zijn?
- 32) Wat moet iedereen reeds aan onze rust kunnen zien?
- 33) Welke vergaderingen houden we dan verder? En waarvan laten we ons dan in die vergaderingen onderwijzen?
- 34) Welke bekroning van Christus' werk gedenken we dan op die dag?
- 35) Wat moet er behalve de dienst des Woords, der sacramenten en der gebeden in onze samenkomsten op de rustdag nog meer gebeuren?
- 36) Waartoe moeten wij predikers hebben?
- 37) Wanneer zou hun werk niet tot z'n recht kunnen komen?

- 38) Welke speciale opdracht is al vroeg aan sommige ouderlingen gegeven?
- 39) Wie zorgde dan voor hun levensonderhoud?
- 41) Welke scholen worden in Z. 38 bedoeld?
- 42) Naar welk oord worden we door de Geest des Heeren op de rustdag heengetrokken?
- 43) Waaraan worden wij door al die arbeid in de samenkomsten der gemeente op de rustdag gelijkvormig gemaakt?
- 44) Kunt ge enige zonden noemen, waardoor de dag des Heeren ontheiligd wordt en de Geest des Heeren tegengestaan?

Schriftplaatsen:

Jes. 58:13, 14. Indien gij uw voet van de sabbat afkeert (Israël vertràpte n.l. de sabbat), van te doen uw lust op mijn heilige dag; en indien gij de sabbat noemt een verlustiging, opdat de HEERE geheiligd worde, Die te eren is; en indien gij die eert, dat gij uw wegen niet doet en uw eigen lust niet vindt, noch een woord daarvan spreekt — dan zult gij u verlustigen in de HEERE en Ik zal u doen rijden op de hoogten der aarde en Ik zal u spijzigen met de erve van uw vader Jakob; want de mond des HEEREN heeft hei gesproken.

Marc. 2:27, 28. En Hij zeide tot hen; De sabbat is gemaakt om de mens, niet de mens om de sabbat. Zo is dan de Zoon des mensen een Heere ook van de sabbat.

Col. 2:16, 17. Dat u dan niemand oordele in spijs of in drank of in het stuk des feestdags of der nieuwe maan of der sabbatten; welke zijn een schaduw der toekomstige dingen, maar het lichaam is van Christus.

1 Cor. 9:13, 14. Weet gij niet, dat degenen, die de heilige dingen bedienen, van het heilige eten? en die steeds bij het altaar zijn, met het altaar delen? Alzo heeft ook de Heere (Jezus) verordineerd (zie b.v. Matth. 10:10) dengenen, die het evangelie verkondigen, dat zij van het evangelie leven.

Nalezen:

Marc. 2:23-3:5. De Heere Jezus hield wel het gebod des Vaders, maar stoorde Zich niet aan de sabbatsfantasieën der Farizeën, ja stelde die openlijk aan de kaak. Hij verklaarde, dat de sabbat een lieflijke dag was voor de mens. En wanneer David, de gezalfde des HEEREN, de toonbroden wel eten mocht, dan mocht Christus de sabbat toch zeker wel gebruiken in de dienst van het evangelie zijns koninkrijks.

LES 42. [Zondag 39]

We hebben nu gehandeld over de eerste 4 geboden, die achtereenvolgens spraken over de HEERE (¹), zijn dienst (²), zijn naam (³) en zijn dag (⁴). Op de eerste "tafel" ziende sprak de Heere Jezus: "Gij zult liefhebben *de Heere, uw God*, met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand".

Thans volgt de tweede "tafel". Hierop ziende sprak onze Heiland: "Gij zult uw *naaste* liefhebben als uzelf".

Het eerste gebod der tweede tafel luidt aldus: "Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de HEERE uw God geeft". Aangaande dit gebod belijdt de kerk het volgende:

104e vr. *Wat wil God in het vijfde gebod?*

Antw. *Dat ik mijn vader en mijn moeder en allen, die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijze en mij aan hun goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe en ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebbe, aangezien het Gode belieft ons door hun hand te regeren.*

Het 5e gebod is dus door de HEERE gezet bovenaan de tweede tafel der wet zoals Hij bovenaan de eerste tafel gezet had zijn 1e en 2e gebod. (We herinneren ons, dat die twee, het 1e en 2e gebod, zo nauw samenhangen.) Wanneer we nu de plaats van het 5e gebod bovenaan de tweede tafel vergelijken met de plaats van het 1e en 2e gebod 'bovenaan de eerste tafel, dan valt ons een sterke overeenkomst op. Beide plaatsen beheersen elk haar eigen tafel.

Het was immers niet voor niets, dat de HEERE de eerste tafel liet beginnen met gebod 1 en 2, d.w.z. met de eis, dat Israël zich zou hoeden voor afgoderij en beeldendienst; anders gezegd: dat het alleen de HEERE, z'n Bondsgod, zou dienen en dat zoals Hij het precies voorgeschreven had. Dat was een eerste voorwaarde. ¹⁾ Want als Israël niet allereerst de HEERE diende en eerde, zou er vanzelf niets terecht kunnen komen van de heiliging van Gods naam (3e gebod) en van Gods dag (4e gebod). Dat is later ook wel gebleken. De valse Jahwe-dienst van Jerobeam en afgoderij van Achab hebben tot algehele verwording van het leven geleid. De profeten klagen over ontheiliging van Gods naam en van de *sabbat*. Tenslotte strafte de HEERE zijn volk om de totale verbondsverlating met de ballingschap, 2 Kon. 17.

Zo is het ook niet zonder reden geweest, dat de HEERE de tweede tafel zijner wet liet aanvangen met de eis, dat in Israël de vaders en de moeders en alle anderen, die Hij met gezag bekleed had, zouden worden geëerd. ²⁾ Want als Israël niet allereerst Gods overheden eerde, zou er vanzelf niets terecht kunnen komen van het straffen van doodslagers (6e gebod), echtbrekers (7e gebod), dieven (8e) en valse getuigen (9e gebod). Dat heeft ook al weer de latere geschiedenis bewezen. Toen Israël en Juda de HEERE verlieten, ging ook de eerbied voor Gods overheden almeer teloor en volgde er revolutie op revolutie, wat weer tot ontwrichting van heel Israëls samenleving geleid heeft. De profeten klagen over moord en doodslag, echtbreuk en hoererij, diefstal en valse rechtspleging. Tenslotte waren gezag en orde dermate zoek en het leven van Gods volk zo slecht geworden, dat de HEERE het land wel met de ban moest slaan. Want ongehoorzaamheid moet God straffen, Mal. 4:6. De HEERE moest zijn bedreiging, die Hij aan het 5e gebod had toegevoegd, wel vervullen. Want letterlijk had God wel beloofd: ³⁾ "opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de HEERE, uw God, geeft". ⁴⁾ Hierin lag de belofte, dat Israëls volk, wanneer het z'n overheden eerde, een lang en voorspoedig leven zou hebben in het land Kanaän en daaruit niet zou worden weggeworpen zoals de heidenen, die vóór hen geweest waren. Maar de *keerzijde* van Gods beloften zijn: bedreigingen. ⁵⁾ De bedreiging van het 5e gebod was, dat Israëls land en volk met ballingschap zou worden bezocht, wanneer het Gods overheden zou verachten. Want hun gezag was van de HEERE.

Het 5e gebod is n.l. het gebod van het gezag. Dat horen we al direct aan het eerste woord, waarmee het begint: "Eer uw vader en uw moeder". Op dat woord "eren" moeten we goed letten. Er staat niet, dat men z'n ouders zou moeten liefhebben. Natuurlijk moest dat ook wel. We moeten zelfs iedere naaste liefhebben, hoeveel te meer onze ouders. Maar al moeten we voor iedereen, met wie we in aanraking komen, het goede zoeken (dàt is: de naaste liefhebben), daarom zijn we nog niet verplicht iedere man of vrouw, die het in hun hoofd halen ons te commanderen, te gehoorzamen. Ziedaar het verschil. De betekenis van het Hebreeuwse woord voor "eren" is: ⁶⁾ als gewichtig erkennen. Het wordt ons nog duidelijker, wanneer we Lev. 19:3 lezen. Daar staat, dat we onze ouders moeten "vrezen". De betekenis van het Hebreeuwse woord voor "vrezen" is: als heer erkennen. Nu spreekt het toch vanzelf, dat we niet *iedereen* maar behoeven te "eren" en te "vrezen", wel Vader en Moeder, want aan hen heeft God zeggenschap over ons gegeven.

Toch zijn Vader en Moeder ook weer niet de énigen, die wij moeten eren. Het 5e gebod noemt wel alleen onze vader en moeder, maar we hebben vroeger (bij vr. en antw. 92) al opgemerkt, dat God ons in zijn tien woorden slechts een korte samenvatting heeft gegeven van heel zijn Goddelijke wil voor ons leven. Achter elk gebod staat één en dezelfde Wetgever met zijn gansen verbond, dat wij moeten houden naar uitwijzen van zijn gansen Woord. Daarom heeft de kerk het volste recht bij haar verklaring van het 5e gebod in Z. 39 te zeggen, dat wij niet alleen Vader en Moeder moeten eren, maar "allen, die over mij gesteld zijn." ⁷⁾ De Schrift leert immers onweersprekelijk, dat er nog meer mensen zijn, behalve Vader en Moeder, die iets over ons te zeggen hebben. Ze leert, dat God niet alleen gezag heeft gegeven aan ouders over kinderen, maar ook aan overheden over onderdanen, aan heren over knechts, aan leraars over leerlingen en aan opzieners over gemeenteleden. Het is dan ook opmerkelijk, dat de naam "vader" in de Schrift niet alleen gebezigd wordt voor de verhouding van ouder tot kind, maar ⁸⁾ ook voor die tussen voorvader en nageslacht. Matth. 3:9; Rom. 9:5, en tussen leraar en leerling, 2 Kon. 2:12. ⁹⁾ Zelfs worden rechters en vorsten wel genoemd "goden" Ex. 22:9, Ps. 80:1, 6; 138:1. In die hoge titel zal uitkomen, ¹⁰⁾ dat de overheden hun gezag aan niemand minder danken dan aan God, de HEERE. Toen onze Heiland voor Pilatus stond, zeide Hij tot die stadhouder van de Romeinse keizer: "Gij zoudt geen macht hebben tegen Mij, indien het u niet ¹¹⁾ van boven gegeven ware", Joh. 19: 11. En Paulus schreef een 25 jaar later: "Alle ziel zij den machten over haar gesteld, onderworpen; want er is geen macht dan ¹²⁾ van God en de machten, die er zijn, die zijn van God geordineerd", Rom. 13:1. Terecht zegt de catechismus dus, dat wij allen, die over ons gesteld zijn, moeten gehoorzamen, "aangezien het Gode belieft ons door hun hand te regeren". Vrienden en vriendinnen kiezen we zelf, maar ouders en overheden geeft ons de HEERE.

Intussen belijden wij door de erkenning van de Goddelijke oorsprong van het gezag dergenen, die over ons gesteld zijn, geenszins dat hun zeggenschap over ons onbeperkt zou zijn. Wanneer een vader zijn zoon gebiedt te stelen en de zoon dit weigert, is de vader ongehoorzaam en de zoon gehoorzaam, n.l. aan de HEERE. Toen Jozef van Potifars vrouw bevel kreeg echtbreuk te plegen, bleef hij gehoorzaam aan de HEERE door dat bevel niet op te volgen, Gen. 39:9. Toen het sanhedrin de apostelen gebod voortaan over de Heere Jezus te zwijgen, antwoordden zij: "Oordeelt gij of het recht is voor God ulieden meer te horen dan God", Hand. 4:19, en ¹³⁾ "Men moet Gode meer gehoorzaam zijn dan den mensen", 5:29. Ook de overheid is op haar beurt weer "Gods dienaars", Rom. 13 :4, en zal eenmaal rekenschap moeten geven aan God, de Koning der koningen en Heere der heren. Daarom merkt onze catechismus heel fijn op, ¹⁴⁾ dat we ons wel moeten onderwerpen aan degenen, die over ons gesteld zijn, maar met "behoorlijke" gehoorzaamheid. Er is een grens, n.l. Gods eigen gebod.

Dat het 5e gebod van 's HEEREN wet ook voor ons nog volkomen geldigheid heeft, blijkt uit hetgeen de apostel schreef: "Gij kinderen, zijt uw ouders gehoorzaam in de Heere, want dat is recht. Eert uw vader en moeder, hetwelk het eerste gebod is met een belofte. Opdat het u welga en dat gij lang leeft op de aarde", Ef. 6:1-3. Wel moeten deze woorden niet worden misverstaan. Ten eerste ware het beter geweest, wanneer

men vertaald had: "hetwelk 'n eerste gebod is met een belofte." ¹⁵⁾ Niet: *het* eerste, maar *'n* eerste. Dus geen telwoord. Dit woord "eerste" betekent dan: ¹⁶⁾ belangrijk. Welk gebod is voor ons als kinderen van zoveel belang als het 5e? Door gehoorzaamheid aan Vader en Moeder leren we de andere geboden te doen. Door z'n plaats aan het hoofd der 2e tafel is het 5e gebod zelfs voor een ieder van voornaam belang. En verder moeten we niet menen, dat de apostel met de aanhaling van de woorden "opdat het u welga op de aarde of in het land, enz." bedoeld heeft van ons a.h.w. weer Joden te maken in een aards land. (Want het Hebreeuws heeft één woord voor "aarde" en "land"). Hij heeft met deze aanhaling (uit de Griekse vertaling van het O.T., die toentertijd veel gebruikt werd; vandaar een klein verschil met de onze) slechts aan z'n eigen woorden te meer kracht willen bijzetten. Hij haalt Deut. 5:16 trouwens slechts gedeeltelijk aan. Ieder wist uit het hoofd wel wat er verder volgde. Z'n bedoeling was slechts ons in de eerste plaats op het hart te drukken, dat het 5e gebod voor iedereen (want zonder orde geen leven, huwelijk, eigendom, enz.) maar vooral voor ons als kinderen *van heel groot belang is*; en in de tweede plaats, dat God de HEERE dit eertijds aan Israël in de woestijn reeds heeft doen verstaan door aan dit gebod een *belofte* te verbinden. Hij wil zowel door het een als door het ander ons aanvuren tot gelovige onderhouding van Gods bevel.

I. Wat de HEERE ons door het 5e gebod gebiedt.

Allereerst krijgen we met het 5e gebod te maken in het *gezin*. Daar zijn enerzijds de ouders, anderzijds de kinderen. Welk een schone taak heeft God daar aan Vader en Moeder gegeven. Maar 't is een zware taak, vooral wanneer God hun een talrijk kroost heeft toevertrouwd. Want hun kinderen zijn heilig, 't Zijn kinderen des HEEREN. Christenouders mogen hun kinderen dan ook niet opvoeden zoals ongelovige ouders dat doen. Menige ongelovige moeder waakt ook dag en nacht bij haar zieke kindje en ongelovige vaders zwoegen ook wel van vroeg tot laat voor hun kroost. Toch noemt de Schrift zulke arbeid ¹⁷⁾ "ijdel", ¹⁸⁾ want hij geschiedt niet "in de Heere" (Christus), 1 Cor. 15:58. Christenouders daarentegen geloven, dat God Zich van hun huwelijk en arbeid voor 't gezin bedienen wil ¹⁹⁾ om de kerk van zijn lieve Zoon in de heerlijkheid te brengen. Die heerlijkheid heeft God aan de Christenouders en hun kinderen in zijn belofte geschonken, zoals Hij eertijds aan de aartsvaders en hun nakroost het beloofde land Kanaän schonk, waardoor dezen ook reeds werden gewezen over Kanaän heen naar de eeuwige heerlijkheid, Hebr. 11:10-16. Nu roepen Christenouders hun kinderen toe met woord en daad: "Wij reizen naar die plaats, van welke de HEERE gezegd heeft: Ik zal u die geven", Num. 10:29. Ze voeden hun kinderen op "in de lering en vermaning des Heeren", Ef. 6:4. Ze spreken met hun kinderen over de grote daden des HEEREN in het verleden der kerk. Hoe Hij haar telkens wonderlijk bewaarde, Deut. 4:9; 6:7. Ze bidden voor hun kinderen vaak reeds alvorens deze geboren zijn. En in ons kerkboek staat een gebed voor aanstaande moeders, die "in barensnood zijn", of God haar "een goede verlossing wil geven" en "de kranke kraamvrouwen oprichten". Ook wordt in de samenkomsten der kerk geregeld voor de kinderen gebeden. Zo b.v. ²⁰⁾ reeds bij de doop. "Dat Gij dit kind altijd met uw Heilige Geest wilt regeren, opdat het Christelijk en godzalig opgevoed worde". Ook wordt in gezin en kerk veel gebeden voor de onderwijzers der school, ²¹⁾ aan wie de ouders een groot deel van de week hun kinderen toevertrouwen. ²²⁾ Die onderwijzers moeten goed bedenken, dat zij kinderen des HEEREN voor zich hebben. Na de schooljaren worden de kinderen almeer voorbereid op hun latere zelfstandige leven. Dan worden de gevaren nog veel groter en gaan Vader en Moeder nog sterker bij de HEBRE aanhouden om hun bewaring door de Engel des HEEREN, dat is Christus, Ps. 34:8, want hun tegenpartij, de duivel, gaat om als een briesende leeuw, zoekende wie hij zou mogen verslinden, 1 Petr. 5:8. Natuurlijk grijpt de duivel graag jonge mensen. ²³⁾ Als die dan weer met elkaar trouwen, gaan hele geslachten voor Christus verloren. ²⁴⁾ Daarom waken Christenouders er voor, dat hun kinderen geen huwelijk aangaan met kinderen, die de wegen des HEEREN verlaten. Ze waken net als Abraham over hun nageslacht reeds bij verloving en huwelijk, Gen. 24. Zo worstelen Christenouders om met hun zaad te geraken tot de afgebeden toekomst: ²⁵⁾ dat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden. Ze bidden nog voor hun kleinkinderen en onderwijzen die in de

Schrift, net als Loïs, de grootmoeder van Timotheus, 1 Tim. 1:5; 3:15.

Deze ouders nu moeten wij eren. Waarom? Omdat Moeder zoveel voor ons heeft over gehad? Omdat Vader zo zorgzaam is voor ons? Daarvoor mogen we inderdaad wel dankbaar zijn en het te zijner tijd "wedervergelden", 1 Tim. 5:4. Maar alle ouders zijn zo niet. Toch moeten ze alle geëerd. Waarom? ²⁶⁾ Omdat de HEERE het beveelt. Dàt moet de reden zijn. Leer het van ²⁷⁾ de Heere Jezus. Hoe vaak zal Hij niet geduld gehad moeten hebben met de zonden en gebreken van Jozef en Maria, Luc. 2:49. En nu was Hij toch volmaakt, maar wij zijn zondige kinderen en verdiënen menigmaal straf. Hoeveel te meer moeten wij dan niet onze ouders en alle andere mensen, die weer door onze ouders over ons gezet zijn (onderwijzers, voogden, patroons) gehoorzaam zijn, omdat de HEERE het ons gebiedt, niet omdat zij zo volmaakt zijn. Dat was alleen de Heere Jezus. Wanneer het daarom eens gebeuren mocht, dat Vader en Moeder niet goed jegens ons handelen, ²⁸⁾ moeten we maar de voetstappen navolgen van onze Heiland en hun onderdanig antwoorden, 2 :49, 51, of anders maar zwijgen en het overgeven aan God, die rechtvaardig oordeelt, 1 Petr. 2 :21, 23. Dat kunnen wij niet. Wij weten b.v. de omstandigheden niet. Hoe zwak en moe onze Moeder juist was of met welke zorgen Vader juist rondliep. De HEERE weet dat echter wel en zal misschien niet zo hard oordelen als wij. Maar als onze ouders heel erg tegen ons zondigen, zodat het niet meer te dragen is — en dat kàn voorkomen, Jes. 49:15 — ²⁹⁾ dan moeten we maar onze nood aan de HEERE klagen en hulp zoeken bij grootouders of bij de opzieners der kerk of ten laatste bij de burgerlijke overheid. Maar we mogen nooit als eigen rechter optreden en we moeten onze ouders zolang het kan blijven eren. Ook wanneer ze oud geworden zijn. "Hoor naar uw vader, die u gewonnen heeft en veracht uw moeder niet, als zij oud geworden is", Spr. 24:22. ³⁰⁾ Even voor zijn dood heeft onze Heere aan zijn moeder een andere zoon gegeven, Johannes, die haar van die *me in zijn* huis nam, Joh. 19:47. Over kinderen, die hun ouders eerden, wordt in de Schrift met lof gesproken. Noach heeft Sem en Jafeth ³¹⁾ die de zonde van hun vader bedekt hadden, gezegend, Gen. 9:26, 27. ³²⁾ Jozef heeft voor de oude dag en de begrafenis van vader Jacob gezorgd, 46-50. ³³⁾ David bracht zijn ouders in veiligheid voor Saul, 1 Sam. 22:3, 4. En Ruth bleef voor Naomi zorgen, ³⁴⁾ omdat ze beleed: "Uw volk is mijn volk en uw God is mijn God", Ruth 1:16. In dat geloof moeten wij als kinderen ook in ons ouderlijk huis verkeren. Ja al zouden Vader en Moeder ongelovig zijn en hard, dan moeten we hen nog eren, omdat Gods gebod het ons gebiedt.

Vervolgens krijgen we met het 5e gebod te maken in de *kerk*. Daar zijn enerzijds de ambtsdragers, anderzijds de gemeenteleden. ³⁵⁾ Vooral de ouderlingen zijn geroepen om te regeren. Daarom worden ze wel ³⁶⁾ "opzieners" genoemd, Hand. 20:28; Filipp. 1:1. De kerk heeft hun taak beschreven ³⁷⁾ in het formulier van bevestiging der ouderlingen. ³⁸⁾ Ze moeten toezien, dat ieder zich behoorlijk gedraagt in belijdenis en wandel: ze moeten de zondaars vermanen; toezien op de lering en wandel van de dienaren des Woords; zelf voorbeelden der kudde zijn; enz. Maar dan moeten allen, die onder deze opzieners gezet zijn, hun ook de verschuldigde eer en gehoorzaamheid bewijzen. De Schrift beveelt aan jonge mensen reeds eerbied voor alle ouden van dagen. "Voor het grauwe haar zult gij opstaan", Lev. 19 :32. Wanneer het nodig mocht zijn een oud man te bestraffen, dan moest Timotheus het ³⁹⁾ toch "niet hard" doen; "maar vermaan hem, als een vader", 1 Tim. 5:1. Maar wanneer een oude man bovendien nog àmbtsdrager was, moest hij ⁴⁰⁾ dubbele eer (om leeftijd en ambt) worden waardig geacht, schreef Paulus 5:17. De andere apostelen bevelen ons dit ook. "Zijt uwen voorgangeren gehoorzaam en zijt hun onderdanig", Hebr. 13:17. "Wij bidden u, broeders, erkent degenen, die onder u arbeiden en uw voorstanders zijn in de Heere en u vermanen. En acht hen zeer veel in liefde, om huns werks wil", 1 Thess. 5:12.

Daarna krijgen we met het 5e gebod te doen in de verhouding tussen *overheid* en *onderdanen*. De Schrift spreekt van allerlei overheden, b.v. van keizers en koningen, die weer werden gediend door stadhouders, oversten, enz. In onze dagen kennen we dat ook, al dragen de overheidspersonen thans wel's andere namen. Aan deze overheden heeft God opgedragen de volkeren te regeren in gerechtigheid, ⁴¹⁾ opdat er plaats zij

voor de kerk des Heeren, welke Gods Zoon zich in alle tijden vergadert. Want daartoe houdt God de wereld in stand, om Christus en zijn gemeente in de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde te doen wonen. Aan Christus en zijn kerk staat alles ten dienste, 1 Cor, 3:21-23. Daarom schreef de apostel aan de Christenen te Rome, dat de overheid — dat was toen de macht van ⁴²⁾ keizer Nero — "Gods dienaar" was "u ten goede" en dat God haar het zwaard "niet te vergeefs" had gegeven, maar "tot straf dengene, die kwaad doet", Rom. 13:4, en beval hij haar onderdanig te zijn, haar schatting te betalen, voor haar te bidden, ⁴³⁾ "opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle Godzaligheid en eerbaarheid", 1 Tim. 2:1, 2. Mede dank zij de orde en rust, waarvoor de Romeinse overheid zorg droeg, heeft Christus' kerk zich in de eerste eeuw onzer jaartelling sterk kunnen uitbreiden. Paulus beriep zich tegen zijn Joodse vijanden op de Romeinse keizer.

En tenslotte hebben we ook met het 5e gebod te doen in de verhouding tussen *heer en knecht*. Wanneer de Schrift over heren en dienstknechten spreekt, heeft zij wel meestal het oog op heren en ⁴⁴⁾ slaven. Zulke slaven waren dan het bezit van hun meesters zoals thans koeien en paarden. Toch schrijft de apostel aan zulke heren van slaven: Weet wel, "dat ook uw eigen Heere in de hemelen is", Ef. 6:9." Heren, betracht jegens uw slaven ⁴⁵⁾ recht en billijkheid; gij weet toch, dat ook gij een Heer in de hemelen hebt", Col. 4:1, N.V. Reeds zo'n slaaf had z'n rechten van God, hoeveel te meer de man, die in onze dagen vrij mag beslissen of hij in dit of in dat bedrijf zal arbeiden. Ook bestond onder Israël wel de vrije dienstbetrekking, waarbij de ⁴⁶⁾ "dagloner" om geld diende, Matth. 20:1-16. Hiervan zei de HEERE: een arbeider is ⁴⁷⁾ zijn loon en voedsel waardig, Lev. 19:13; Matth. 10:10; 1 Tim. 5:18. En de arbeiders van hun zijde, al zijn zij geen slaven, moeten letten op de strekking van het bevel: "De dienstknechten, zovelen als er onder het juk zijn, zullen hun heren ⁴⁸⁾ alle eer waardig achten, opdat de naam van God en de leer niet gelasterd worden", 1 Tim. 6:1. De Schrift spreekt met lof over het dienen van ⁴⁹⁾ Eliëzer en Jozef, Gen. 24; 39.

II. Wat de HEERE ons door het 5e gebod verbiedt.

God beveelt aan de jongeren, dat zij de ouderdom zullen eren, maar dan moeten "de oude mannen ook nuchter zijn (geen misbruik maken van wijn, waardoor men zich dwaas aanstelt), stemmig (d.w.z. waardig)". "De oude vrouwen insgelijks", Tit. 2:2, 3. Wie zich belachelijk aanstelt, speelt met zijn gezag. Maar de HEERE waarschuwt ook voor misbruik van dit gezag door hardheid. ⁵⁰⁾ Koning Saul stond direct klaar om Jonathan te laten doden, 1 Sam. 14:44. De apostel schrijft: "Gij vaders verwekt uw kinderen niet tot toorn" (door prikkelen kwaad maken), Ef. 6:4; en: "Gij vaders, tegt uw kinderen niet (⁵¹⁾ door altijd alleen maar te commanderen en te straffen, zonder ooit 's vriendelijk te zijn), opdat zij niet moedeloos worden", Col. 3:21. Hoewel God het evenzeer afkeurt, wanneer ouders te slap zijn, zoals Eli, ⁵²⁾ die zijn goddeloze zonen "niet eens zuur aanzag", 1 Sam. 3:13, of zoals David, ⁵³⁾ die zijn opstandige zoon Adonia nooit van z'n leven berispt had 1 Kon. 1:6. "Die zijn roede inhoudt, haat zijn zoon; maar die hem liefheeft, zoekt hem vroeg met tuchtiging", Spr. 13:24. Anderzijds moeten de kinderen voor hun ouders steeds onzag blijven houden, ook al vallen dezen wel's in zonden. Doe niet als Cham, die zijn vader bespote, Gen. 9:22, 24. Denk aan Absalom. ⁵⁴⁾ Een steenhoop werd zijn graf, 2 Sam. 18:17. "Het oog, dat de vader bespot of de gehoorzaamheid der moeder veracht, dat zullen de raven der beek uitpikken en des arends jongen zullen het eten", Spr. 30:17. Al behoeven kinderen nu ook weer niet voor hun ouders te kruipen of hen te vleien. Ze moeten hun ouders gehoorzaam zijn "in de Heere", d.w.z. omdat hun Heere Jezus Christus dat wil. Dat is den Heere welbehagelijk, Ef. 6:1; Col. 3:20.

Zeker heeft God ook *de ambtsdragers der kerk* met gezag bekleed, maar zij mogen dit evenmin misbruiken. De Schriftgeleerden en Farizeëen waren inderdaad "gezeten op de stoel van Mozes", zeide de Heere Jezus, maar ⁵⁵⁾ ze héérsten over Gods volk en verachtten het, Matth. 23:1; Joh. 7:49. Ze durfden zelfs ⁵⁶⁾ de door God aangestelde gezagsdragers, n.l. de ouders, door hun eigengemaakte wetten verdringen, Matth. 15:5, 6. Ook in later eeuw heeft de kerk herhaaldelijk gezucht onder zulke hiërarchie, 't Is de oude zonde van Korach, Dathan en Abiram, ⁵⁷⁾ die ook niet tevreden waren met hun

schone plaats als priester en oversten in Israël, maar nòg meer macht en eer begeerden, Num. 16. Zo hebben ook later opzieners der kerk zich opgeworpen tot tyrannen over de gemeente Gods en dàt ondanks de waarschuwing van de Heere Jezus: "Gij weet, dat de oversten der volken heerschappij voeren over hen en de groten gebruiken macht over hen. Doch also zal het onder u niet zijn", Matth. 20:25, 26. En Petrus, de apostel, noemde later zichzelf maar gewoon een medeouderling van de ouderlingen overal en vermaande hen: "Weidt de kudde Gods, die onder u is, hebbende opzicht daarver, niet uit bedwang (gedwongen), maar gewillig; noch om vuil gewin, maar met een volvaardig gemoed; noch als ⁵⁸⁾ heerschappij voerende over het erfdeel des Heeren, maar als voorbeelden der kudde geworden zijnde", 1 Petr. 5:2, 3. Anderzijds moeten de gemeenteleden aan de ambtsdragers der kerk de verschuldigde eer bewijzen. Denk aan de 42 jongens van Bethel, die om hun bespottung van Elisa door beren werden verscheurd, 2 Kon. 2. Weliswaar hebben ook de opzieners der gemeenten hun gebreken, maar die moeten we liever bedekken dan openbaar maken, Spr. 10:12. "Neem tegen een ouderling geen beschuldiging ⁵⁹⁾ aan anders dan onder twee of drie getuigen", 1 Tim. 5:19. Zelfs het werk der overlèden voorgangers moeten we niet vergeten, Hebr. 13:7. "Zijt uw voorgangers gehoorzaam en zijt hun onderdanig, want zij waken voor uw zielen als die rekenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen met vreugde en niet al zuchtende; want dat is u niet nuttig", 13: 17. Niets is erger, dan wanneer de ambtsdragers der kerk de getrouwe uitoefening van hun ambt verzaken, zodat de kudde wordt verstrooid, of wanneer zij in hun werk worden verhinderd door wanorde. ⁶⁰⁾ "Laat alles betamelijk en in goede orde geschieden", 1 Cor. 14:40 N.V.

Evenmin mogen *de burgerlijke overheden* hun macht en gezag misbruiken of verzaken. Met afschuw spreekt de Schrift over koning Herodes, ⁶¹⁾ die met het hoofd van Johannes de Doper handelde alsof het zijn eigendom was, Marc. 6. Onze Heiland noemde hem ⁶²⁾ "die vos", Luc. 13:32. Ook spreekt de Schrift van overheden, die hun macht als dienaars Gods zouden verzaken en haar zouden geven ⁶³⁾ aan het beest (de antichrist), zodat de overheid in plaats van Gods dienaar, ⁶⁴⁾ instrument van de rode draak, de duivel, zou worden, Openb. 12:3; 17:13. ⁶⁵⁾ Eigenlijk hééft zich zoiets al meermalen voorgedaan. In plaats dat de overheid Gods kerk beschèrmde, vervolgde zij haar dan, zich in dienst stellende ⁶⁶⁾ van Babylon, van de hoer, die dronken is van het bloed der heiligen en van het bloed der getuigen van Jezus, 17:3, 6. Maar ⁶⁷⁾ wanneer "hetgeen hem wederhoudt" (de goede overheid?) eenmaal geheel zou zijn weggenomen, zou de grote afval en de mens der zonde komen, schreef de apostel, 2 Thess. 2:6. Laat dit maar nooit geschieden, omdat wij te weinig aan God om wijsheid voor onze overheid hebben gevraagd. Want dat is onze eerste plicht jegens haar. En mocht de overheid dingen doen, die ons zwaar vallen, ⁶⁸⁾ dan moeten we toch maar voorzichtig zijn met onze critiek. "Mijn zoon, vrees de HEERE en de koning; vermeng u niet met hen, die naar verandering staan", Spr. 24:21. "De goden (rechters o.a.) zult gij niet vloeken en de oversten in uw volk zult gij niet lasteren", Ex. 22:28. De Bithyniërs hadden het wel niet gemakkelijk, ook vanwege overheidsmaatregelen tegen hen. Toch schreef de apostel: "Zijt dan alle menselijke ordening onderdanig, om des Heeren wil". "Vreest God, eert de koning", 1 Petr. 2:13, 17. De Heere Jezus waarschuwde: "Allen, die het zwaard nemen, (tegen de overheid, zoals Petrus in Gethsémane) zullen door het zwaard vergaan", Matth. 20:52. Daarom weert de kerk allen van het avondmaal, "die tweedracht, sekten en muiterij in kerken en wereldlijke regeringen begeren aan te richten".

Tenslotte verbiedt God den heer zijn dagloner ⁶⁹⁾ te verdrukken. "Des dagloners arbeidsloon zal bij u niet vernachten tot aan de morgen", Lev. 19:13; Deut. 24:14, 15. Wee hem, die het loon zijner werklieden verkort, Jac. 5:4. Anderzijds staat ⁷⁰⁾ het heersen een knecht niet wel, Spr. 19:10. Hij behoeft wel niet te kruipen. "Niet met ogenddiensten als mensenbehagers, maar met eenvoudigheid des harten, vreemde God", Col. 2:22. Doch de Schrift spreekt schamper ⁷¹⁾ over "knechten te paard", Pred. 10:7. Dienen is geen schande. Het is de lust der engelen, Ps. 103:21; Hebr. 1:14. Jozef, de zoon van de vrije herdersvorst Jacob, was trouw in zijn werk als slaaf van Potifar en de HEERE zegende hem.

Om te beantwoorden:

- 1) Waarom liet God de eerste tafel der wet beginnen met gebod 1 en 2?
- 2) En waarom liet God de tweede tafel beginnen met het 5e gebod?
- 3) Hoe luidt de belofte, die aan het 5e gebod verbonden is?
- 4) Wat betekende die belofte?
- 5) Wat was de keerzijde van die belofte?
- 6) Wat betekent precies het woord eren in het 5e gebod?
- 7) Waarom mag de kerk in Z. 39 belijden, dat ik niet alleen Vader en Moeder moet eren, maar àllen, die over mij gesteld zijn?
- 8) Voor welke verhouding wordt de naam "vader" in de Schrift nog meer gebruikt?
- 9) Hoe worden de overheden wel's genoemd?
- 10) Wat zal daarin uitkomen?
- 11) Vanwaar was volgens de Heere Jezus aan Pilatus de macht gegeven?
- 12) En van Wie kwam alle macht af, volgens Paulus in Rom. 13?
- 13) Is de macht dergenen, die over ons gesteld zijn, onbeperkt? Wat zeiden de apostelen tot het Sanhedrin?
- 14) Hoe drukt de catechismus dat heel fijn uit?
- 15) Zegt de apostel in Ef. 6:2, dat het gebod "eer uw vader en uw moeder" **het** eerste of 'n eerste gebod met een belofte is?
- 16) Wat betekent het woord "eerste" dàn in Ef. 6:2?
- 17) Hoe zou de apostel de opvoedingsarbeid van ongelovige ouders noemen?
- 18) Waarom?
- 19) Waartoe geloven Christenouders, dat God hun huwelijk en gezin wil gebruiken?
- 20) Wanneer wordt er in de kerk reeds voor de opvoeding der kinderen gebeden?
- 21) Waarom moet er in gezin en kerk veel gebeden worden voor de Christelijke onderwijzers?
- 22) Wat moeten die bedenken?
- 23) Waarom grijpt de duivel graag jonge mensen?
- 24) Tegen welke huwelijken moeten Christenouders dus waken?
- 25) Tot welke toekomst willen de Christenouders graag met hun zaad geraken?
- 26) Wat is de eigenlijke reden, waarom wij onze ouders moeten eren?
- 27) Wie zal wel veel geduld gehad moeten hebben met zijn ouders?
- 28) Wat moeten we doen als Vader en Moeder niet goed jegens ons handelen?
- 29) En wat moeten we doen als Vader en Moeder zó tegen ons zondigen, dat het niet meer te dragen is?
- 30) Hoe zorgde de Heere Jezus voor zijn moeder kort voor zijn dood?
- 31) Wat deden Sem en Jafeth met de zonde van hun vader?
- 32) Waarvoor zorgde Jozef tegenover zijn vader?
- 33) Hoe zorgde David voor z'n ouders?
- 34) Waarom zorgde Ruth voor haar schoonmoeder?
- 35) Wie zijn in de kerk vooral geroepen tot de regering?
- 36) Hoe worden ze daarnaar wel genoemd?
- 37) Waar heeft de kerk de taak der ouderlingen beschreven?
- 38) Waarop moeten ze toezien?
- 39) Wannéér Timotheüs een oude man moest bestraffen, hoe moest hij het dan toch niet doen?
- 40) Wanneer een oud man bovendien opziener der gemeente was, hoeveel eer moest

- hij dan waardig geacht worden?
- 41) Waartoe beval God de overheden te regeren in gerechtigheid?
 - 42) Wie was te Rome keizer, toen Paulus Rom. 13 schreef?
 - 43) Waarom moeten wij voor de overheid bidden?
 - 44) Wat betekent het woord dienstknechten meestal in de Schrift?
 - 45) Wat moesten de heren jegens hun slaven betrachten?
 - 46) Hoe wordt de man genoemd, die onder Israël in vrije dienstbetrekking stond?
 - 47) Wat zei de HEERE, dat hij waardig was?
 - 48) En wat moesten de slaven hun heer waardig achten?
 - 49) Over welke knechten van hun heer spreekt de Schrift met lof?
 - 50) Wie was een harde vader?
 - 51) Waardoor kan men z'n kinderen tergen?
 - 52) Waarin bleek de slapheid van Eli als vader?
 - 53) En waarin bleek de slapheid van David als vader?
 - 54) Waaruit bestond het graf van Absalom?
 - 55) Wat deden de Schriftgeleerden en Farizeën met Gods volk?
 - 56) Welke wettige gezagsdragers durfden zij zelfs door hun eigengemaakte wetten te verdringen?
 - 57) Wat was de zonde van Korach, Dathan en Abiram?
 - 58) Wat mochten de ouderlingen van de apostel Petrus niet over het erfdeel des Heeren voeren?
 - 59) Wanneer mocht Timotheüs alleen maar een aanklacht tegen een ouderling in behandeling nemen?
 - 60) Welke orderegel schrijft Paulus voor in 1 Cor. 14:40 voor de gemeenten des Heeren?
 - 61) Waarom wordt Herodes verafschuwd?
 - 62) Hoe noemde de Heere Jezus hem?
 - 63) Aan wie zouden de overheden eens al hun macht afstaan?
 - 64) Wat zouden zij daardoor worden, in plaats van Gods dienaars?
 - 65) Is dat eigenlijk al eens enigermate gebeurd? Wat deed de overheid dan met Christus' kerk in plaats van haar te beschermen?
 - 66) In wier dienst stelde de overheid zich dan?
 - 67) Wanneer zou volgens Paulus de grote afval komen?
 - 68) En wannéér onze overheid verkeerd doet, waarmee moeten we dan toch maar voorzichtig zijn?
 - 69) Wat mocht een heer met zijn dagloner niet doen?
 - 70) Maar wat staat volgens de Schrift een knecht niet wel?
 - 71) Met welke knechten spot de Schrift?

Schriftplaatsen:

Hand. 5:29. Maar Petrus en de apostelen antwoordden en zeiden: Men moet Gode meer gehoorzaam zijn dan den mensen.

Rom. 13:1-4. Alle ziel zij den machten, over haar gesteld, onderworpen; want er is geen macht dan van God en de machten, die er zijn, die zijn van God geordineerd. Alzo dat die zich tegen de macht stelt, de ordinantie Gods wederstaat; en die ze wederstaan, zullen over zichzelf een oordeel halen. Want de oversten zijn niet tot een vreze den

goeden werken, maar den kwaden. Wilt gij nu de macht niet vrezen, doe het goede en gij zult lof van haar hebben. Want zij is Gods dienaress, u ten goede.

Ef. 6:1-4. Gij kinderen, zijt uw ouders gehoorzaam in de Heere, want dat is recht. Eert uw vader en uw moeder, hetwelk het (beter: 'n) eerste gebod is met een belofte. Opdat het u welga en dat gij lang leeft op de aarde (d.w.z. in het land, in Kanaän; zo staat het in het O.T.). En gij vaders, verwekt uw kinderen niet tot toorn, maar voedt hen op in de lering en vermaning des Heeren.

Nalezen:

Luc. 2:30-52. De geschiedenis van Gods Zoon, die als kind zijn ouders onderdanig was.

LES 43. [Zondag 40]

¹⁾ Kain was de eerste moordenaar, nog wel uit godsdienstige nijd, Gen. 4:8; 1 Joh. 3:12. Na hem bralde Lamech, die uit zijn geslacht was: ²⁾ "Ik sloeg wel een man dood om mijn wonde en een jongeling om mijn buile", 4:23. ³⁾ Onder de "reuzen", de "geweldigen", die vóór de zondvloed leefden, kwam de doodslag blijkbaar zo veelvuldig voor, dat God met het oog daarop, om herhaling te voorkomen, na de zondvloed uitdrukkelijk heeft verordend, dat doodslagers moesten gedood worden, 6:4, 5; 9:6. "Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden". Toch lezen we later wéér van doodslag, nog wel in de kerk. ⁴⁾ Ezau wilde Jacob doden om de zegen, 27:41. Toen de zonen van Jacob hun broeder Jozef zagen aankomen, zeiden ze tot elkaar: "Komt dan en laat ons hem doodslaan", 37:20. En de HEERE achtte het nodig tot zijn gemeente, die Hij pas uit Egypte verlost had, te spreken: "Gij zult niet doodslaan", Ex. 20:16; Deut. 5:17. God wist wel, hoe boos van nature het hart is van zijn kerkleden, zowel mannen, vrouwen als kinderen. Want weliswaar bestaat het 6e gebod zoals God het gaf maar uit 2 woorden, die, letterlijk vertaald, betekenen: ⁵⁾ "Gij, man, zult niet doodslaan". Maar natuurlijk gold dit verbod evengoed voor vrouwen en kinderen. En ook is het wel waar, dat we bij de verklaring van het 6e gebod niet mogen blijven staan bij de letter en ons dus niet moeten verbeelden, dat we dit gebod vervuld hebben, wanneer we nog nooit iemand hebben vermoórd. De apostel schreef immers, dat wie z'n broeder nog maar háát al een doodslager is, 1 Joh. 3:15. Maar toch moeten we het letterlijke doodslaan niet overslaan, als zou dat gruwelijke kwaad thans niet meer in Gods kerk kunnen voorkomen. De Schrift staat vol waarschuwingen. Jozef werd naar het leven gestaan door de patriarchen; David door Saul (die zeer voor de HEERE scheen te ijveren); Naboth werd door Achab vermoord, omdat hij "God had gelasterd"; de Heere Jezus wees op één lang bloedspoor ⁶⁾ van profetenmoorden in Israëls geschiedenis, Luc. 11:50, 51: ⁷⁾ Zelf werd Hij door de zijnen en door de toenmalige kerkleiders gedood, Hand. 2:23; 4:10. Denk aan de geschiedenissen van Stefanus, Jacobus, Paulus, Hand. 6, 7, 12, 21. Ook nadien is het herhaaldelijk voorgekomen, dat kerkleden hun broeders en zusters letterlijk hebben vermoord, ⁸⁾ met brandstapel en schavot of met levend begraven (van de vrouwen, want dat was een "zachttere" dood). Johannes zag, dat Babylon dronken was ⁹⁾ van het bloed der heiligen en van het bloed der getuigen van Jezus. Toen Babylon tegronde ging, werd daarin gevonden het bloed der profeten en der heiligen en al dergenen, die gedood zijn op de aarde, Openb. 17:6; 18:24. Johannes zag dus, ¹⁰⁾ hoe schrikkelijk de kerk zou ontaarden. De Schrift spreekt veel van moord in de kerk.

Maar hoewel de HEERE zijn gemeente in het 6e gebod dus allereerst de letterlijke mòòrd verbood, heeft Hij natuurlijk ook de boze gezindheid des harten veroordeeld, ja heeft Hij zijn volk gèboden, dat ieder zijn naaste zou liefhebben. Zo heeft niet pas de Heere Jezus gesproken in het N.T., maar zo vinden wij het al in Lev. 19. "Gij zult niet staan tegen het bloed van uw naaste" (d.w.z. uw naaste niet naar het leven staan), Ik ben de HEERE. Gij zult uw broeder in uw hart niet haten. Gij zult niet wreken noch toorn behouden tegen de kinderen uws volks, maar gij zult uw naaste liefhebben als uzelf; Ik ben de HEERE", Lev. 19:16-18.

I. Wat de HEERE ons door het 6e gebod vèrbiedt. Hiervan belijdt de kerk aldus:

105e vr. Wat eist God in het 6e gebod?

Antw. Dat ik mijn naaste met gedachten, woorden, noch gebaren, veel minder met de daad, hetzij door mezelf, hetzij door een ander, zal smaden, haten, kwetsen of doden, maar dat ik alle wraakgierigheid zal afleggen. Ook dat ik mijzelf niet zal kwetsen of moedwillig in gevaar begeben. Waarom ook de overheid het zwaard draagt om de doodslag te weren.

106e vr. Maar schijnt dit gebod niet alleen maar van het doodslaan te spreken?

Antw. Terwijl God de doodslag verbiedt, leert Hij ons, dat Hij ook de

wortel des doodslags, (n.l. nijd, haat, toorn en wraakgierigheid) haat en dit alles voor een doodslag houdt.

Wat God in dit gebod verbiedt is niet het doden van dieren, want de HEERE heeft Zelf aan Adam en Eva het eerste kleed gegeven, dat van dierenhuiden vervaardigd was, Gen. 3:21, en na de zondvloed gaf Hij den mens ook al het gedierte tot spijs, 9:3. Hier wordt het doden van mensen bedoeld. Men kan zich aan deze zonde direct schuldig maken ¹¹⁾ door iemand eigenhandig te doden, met vuist, zwaard of vergift. Maar men kan iemand ook indirect van het leven beroven ¹²⁾ door zich van een ander te bedienen, zoals David, die Uria liet doden door Joab in de oorlog. Toen lag de bloedschuld toch op David. Of wanneer men bij het bouwen van een huis verzuimde een leuning om het dak te maken en iemand viel er af. Dan laadde men eveneens bloedschuld op zich, Deut. 22:8. Men was dan des doods schuldig. "Wie iemand slaat, dat hij sterft, die zal zekerlijk gedood worden", Ex. 21:12. Maar ook een os, die iemand dood gestoten had, ¹³⁾ moest gestenigd worden en ¹⁴⁾ als de os "stotig" was, moest z'n eigenaar bovendien gedood, 21:28, 29. Ja, de rechters hadden de opdracht elk letsel te straffen ¹⁵⁾ met hetzelfde letsel: "ziel voor ziel, oog voor oog, tand voor tand, hand voor hand, voet voor voet, brand voor brand (brandplek), wond voor wond, buil voor buil", 21:23–25. Wel wilde de HEERE er rekening mee gehouden zien ¹⁶⁾ of iemand z'n naaste opzettelijk had gedood of niet, 21:13. Wanneer iemand zijn naaste per ongeluk had gedood, b.v. door het losschieten van het ijzer der bijl bij het houthakken, dan mocht hij vluchten ¹⁷⁾ naar één der 6 vrijsteden. Num. 35:11-34; Deut. 19:4-13. Maar anders wordt de doodslager door Gods Woord beslist ter dood veroordeeld. Niet dat er voor deze zonde geen vergeving zou zijn. Hoewel Paulus bewilligd had in de moord op Stefanus, heeft hij vergeving ontvangen. Denk ook aan de ene medekruiseling van onze Heiland. Maar verder zegt de Schrift: "Buiten zullen zijn de honden en de tovenaars en de hoereerders en de doodslagers en de afgodendienaars en een iegelijk die de leugen liefheeft en doet", Openb. 22:15.

Nu moet men echter niet zo dwaas zijn te beweren, dat ook de overheid niemand doden mag, omdat God's gebod immers letterlijk luidt: "Gij zult niet doodslaan". De HEERE heeft het niet alleen maar toegelaten, dat de overheid de doodslagers met de doodstraf vervolgt, maar Hij heeft het haar zelfs geboden. ¹⁸⁾ Anders zou het land "verontreinigd" worden. "Want het bloed (van het slachtoffer, dat ongewroken blijft) ontheiligt het land", Num. 35:33, 34. Het is te betreuren, dat vele overheden haar plicht in dezen verzaken. De Schrift zegt: "Want zij (de overheid) draagt het zwaard niet te vergeefs; want zij is Gods dienaar, een wreekster tot straf dengene, die kwaad doet", Rom. 13:4. 't Spreekt toch vanzelf, dat een zwaard is gegeven om er mee te doden. Maar ¹⁹⁾ de Wederdopers en velen hunner geesteskinderen na hen hebben dit recht en deze plicht der overheid geloofend. Men achtte het hebben van een leger, de krijgsmacht en het voeren van oorlog ongeoorloofd en vond, dat de doodstraf wreed was; niet humaan, d.w.z. niet menselijk. Maar wij mogen niet aan ons menselijk hart vragen wat God gebiedt. Dat hart is boos, Matth. 15:19. En wij mogen niet wijzer en milder willen zijn dan God. De HEERE keurde het b.v. af, dat Saul de Amalekietenkoning en dat Achab koning Benhadad spaarde, 1 Sam. 15, 1 Kon. 20. God heeft bevolen: "Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden", Gen. 9:6. En Johannes de Doper beval den krijgsknechten, die hem vroegen wat zij doen moesten, in 't geheel niet de militaire dienst te verlaten, Luc. 3:14. Meer dan één officier wordt in de Schrift juist om zijn godsvrucht geprezen, niet om zijn dienstweigering, Luc. 7:4, 5, 9; Hand. 10:2. De fout van velen is te denken, dat de mens van nature goed is en te verwachten, dat de wereld door goed onderwijs en voorbeeld wel verbeteren zal. De Schrift spreekt heel anders over de mens en de dagelijkse ondervinding bevestigt dat. Maar wat hier beslist, is het gebod Gods, dat de overheid de bozen straffen, de goeden beschermen en zodoende het recht handhaven zal.

Evenmin als z'n naaste mag men zichzelf doden. De zelfmoord is wel's als iets heldhaftigs voorgesteld, maar ²⁰⁾ ze is een verfoeilijke goddeloze daad. Tenminste, wanneer iemand handelt bij z'n verstand. Over zielszieken oordele men niet. Die zijn te

beklagen. Maar overigens moeten we de zelfmoord even sterk verafschuwen als de moord. ²¹⁾ Toen de HEERE sprak: "Gij zult niet doodslaan", zei Hij er niet bij wie we niet mogen doodslaan, onszelf of onze naaste. Het kunnen dus beiden zijn. Van de drie zelfmoordenaars der Schrift — Saul, Achitofel en Judas — wordt verre van met lof gesproken. We moeten ons zelfs wachten voor alle begin van dit kwaad. Want ²²⁾ wanneer we b.v. onze gezondheid verwaarlozen door te weinig kleren te dragen of door teveel te roken of te drinken, raken we ook al aan ons leven, waarover toch alleen de HEERE mag beschikken. Ook moeten we ons van roekeloze waaghalzerijen verre houden. Dat is ²³⁾ God verzoeken. De satan zou graag gewild hebben, dat de Heere Jezus Zich boven van het dak des tempels naar beneden had gestort. De Schrift bevatte toch de belofte (voor de Messias?), dat God zijn engelen bevelen zou Hem op de handen te dragen, zei hij, Ps. 91 :11. Maar de Heiland antwoordde: "Er is wederom geschreven: Gij zult de Heere, uw God, niet verzoeken", Matth. 4:7. Daarmee is in 't geheel niet verboden ons b.v. het lot van besmettelijke zieken aan te trekken. Maar wel moeten we uit Gods bevel, dat de melaatsen zich zouden isoleren, voorzichtigheid leren en ²⁴⁾ ons voor gevaren in acht nemen.

In de dagen van de omwandeling van onze Heiland op aarde waren de Farizeën van mening, dat men Gods geboden reeds dān had vervuld, ²⁵⁾ wanneer men nog nooit iemand had vermoord, nog nooit de vrouw van z'n naaste had genomen, nog nooit iets aan een ander had ontvreemd, enz. Zo dachten b.v. de rijke jongeling, Matth. 19:20, en de Farizeër uit de gelijkenis, Luc. 18:11. Maar de Heere Jezus bracht de oppervlakkigheid van die wetsbetrachting aan het licht o.a. door te spreken: "Gij hebt gehoord, dat tot de ouden (d.w.z. tot uw ouders en grootouders; men mag ook vertalen: dat door de ouden, n.l. door de rabbijnen, de geëerde Schriftgeleerden van vroeger eeuw) gezegd is: Gij zult niet doodslaan; en: Wie doodslag pleegt, zal vervallen aan het gerecht (de plaatselijke rechtbank). ²⁶⁾ Maar Ik zeg u: Een ieder, die in tórn leeft tegen zijn broeder, zal (reeds) vervallen aan het gerecht. (En dan noemt de Heere nōg iets op, dat zeer onbelangrijk schijnt). Wie tot zijn broeder zegt: Leeghoofd (d.w.z. gek! of: ezel!) zal vervallen aan de hoge Raad (d.w.z. het Sanhedrin te Jeruzalem. Natuurlijk bemoèide zich dit nooit met zulke "kleinigheden". Maar de Heere wil zeggen: Zo zware zonde is dat schelden reeds), en wie zegt: Dwaas, zal vervallen aan de hel des vuurs", Matth. 5:21, 22, N.V. We leren hieruit, dat God ons door het gebod "Gij zult niet doodslaan" niet slechts verbiedt iemand metterdaad van het léven te beroven, maar reeds wanneer we op iemand ten onrechte vertoornd zijn en hem uitschelden, worden we door dit gebod veroordeeld. Daarom belijdt de kerk in antw. 105 terecht, dat God ons door het 6e gebod reeds verbiedt onze naaste "te smaden, te haten en te kwetsen" "met gedachten, woorden of gebaren". Lees, hoe Jacobus waarschuwt voor het kwaad der tong, 3:9. Lees, hoe Kains aangezicht "verviel" (betrok) uit nijd tegen z'n broeder, Gen. 4:6; 1 Joh. 3:12. (Dāt wordt met het woord "gebaren" bedoeld. Een verachtelijk gezicht, nijdige houding, gebalde vuist, opgetrokken schouders.) Ja, de Schrift waarschuwt ernstig op ons hārt te letten. "En denkt niet (beraamt niet) in uw hart de een des anderen kwaad", Zach. 7:10. "Want uit het hart komen voort boze bedenkingen, doodslagen, enz.", Matth. 15:19. "Gij zult uw broeder in uw hart niet haten", Lev. 19:17. ²⁷⁾ "Een iegelijk, die zijn broeder haat, is een doodslager; en gij weet dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zich blijvende", 1 Joh. 3:15, Wanneer iemand haar dus tegenwerpt: "Ja, maar naar de lètter spreekt het 6e gebod toch alleen maar over moord", antwoordt de kerk in antw. 106, dat God niet alleen het doodslaan met de dáād door dit gebod verbiedt, maar ook al datgene, waaruit de daad van het doodslaan oorspronkelijk vóórtkomt (zoals uit de onkruidwòrtels toch altijd weer de onkruidstèngels opschieten), te weten: ²⁸⁾ nijd (d.w.z. afgunst), haat, toorn en wraakzucht. Dit alles moge voor het mensenoog verborgen blijven, maar God ziet het en houdt het voor ²⁹⁾ een heimelijke doodslag.

II. Wat de HEERE ons door het 6e gebod gèbiedt.

Hiervan belijden wij het volgende:

107e vr. *Maar is het genoeg, dat wij onze naaste, zoals gezegd is, niet doden?*

Antw. *Neen, want God verbiedt niet alleen de nijd, haat en toorn, maar gebiedt ook, dat wij onze naaste liefhebben als onszelf en hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade zoveel als ons mogelijk is afkeren en zelfs aan onze vijanden goed doen.*¹

We zagen zoëven, dat de Heere Jezus er geen genoeg mee neemt, wanneer we nog nooit tot de ontzettende dáád van doodslag zijn gekomen, maar dat Hij ons zelfs verbiedt onze naaste in ons hárte dood te slaan.

Toch is ook dit nog niet genoeg. Onze Heiland heeft ons voorts geboden: "Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf", Matth. 22:39; Marc. 12:31; Luc. 10:27. Hiermee had Hij het oog op de vervulling van de gånse tweede tafel, dus ook van het 6e gebod.

De Farizeën hadden door hun onderwijs de schare totaal van het eigenlijke gebod des Vaders afgebracht. Zij leerden niet alleen, dat men Gods gebod correct vervuld had, wanneer men maar nooit iemand morsdood had geslagen (hiertegenover wees de Heere Jezus op de verborgen doodslag reeds in het hárte), maar ze leerden het volk ook in allerlei gevallen van onrecht, verongelijking, belediging, enz.³⁰⁾ sterk op z'n recht te staan. Schijnbaar hadden ze bij dit verkeerde onderwijs de Schrift ("de wet en de profeten") aan hun zij.³¹⁾ Er stond toch immers geschreven: "oog om oog en tand om tand". Dus scheen men volkomen Schriftmatig te handelen, wanneer men elk kwaad vergold met een even zo groot kwaad. Maar de Heere Jezus moest hier niets van hebben. Wierp Hij dan de Schrift omver? Geen sprake van, maar Hij wierp het *misbruik* der Schrift, waaraan de oude rabbijnen zich schuldig maakten, omver. Zeker, in de Wet stond de regel "oog om oog, tand om tand, enz.". Maar die regel was gegeven³²⁾ aan de óverheid, Deut. 19:16-21. Daarnaar zou *zij* recht doen en straffen. Doch naar die regel mocht iedereen maar niet als zijn èigen rechter optreden. Ook was men helemaal niet verplicht voor iedere verongelijking, schade, enz. naar de overheid te lopen om rechtsherstel. Beter was het,³³⁾ wanneer men het onrecht verdroèg en niet zo scherp op z'n recht stond. En beter was het ook, wanneer men vijandige bejegeningen beantwoordde³⁴⁾ met goeddoen. De Heere Jezus zei: "Gij hebt gehoord, dat door de ouden (door de oude rabbijnen) gezegd is: Oog om oog en tand om tand (dus ge laat er maar niets bij zitten; vergeldt maar kwaad met kwaad). Maar Ik zeg u, dat gij de boze (de man, die u onrecht doet) niet wederstaat. Maar (om een paar voorbeelden te noemen) zo wie u op de rechterwang slaat (het was een echt Joodse belediging iemand met de rug van de rechterhand op z'n rechterwang te slaan; niet bepaald om pijn te doen, want dan zou men met de binnenkant van de rechterhand op z'n linkerwang slaan, maar om te beledigen), keert hem ook de andere toe. En zo iemand met u rechten wil en uw rok (uw onderkleed) nemen, laat hem ook de mantel (het bovenkleed, waarin men placht te slapen). En zo wie u zal dwingen één mijl te gaan (hij dwingt u b.v. hem de weg te wijzen), gaat met hem twee mijlen. Geeft dengene, die iets van u bidt (vraagt) en keert u niet af van degene, die van u lenen wil", Matth. 5:38-42. Daarop beval de Heere, hoe men handelen zou tegenover vijanden. "Gij hebt gehoord, dat er (door de Schriftgeleerden, in navolging van de oude rabbijnen) gezegd is: Gij zult uw naaste liefhebben (zo stond het ook in de wet, Lev. 19:18, maar daar stond er bij: als uzelf) en uw vijand zult gij haten (dat stond nergens). Maar Ik zeg u: hebt uw vijanden lief; (zegent ze die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten;) en bidt voor degenen, die u geweld doen en die u vervolgen. Opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders, die in de hemelen is; want Hij doet zijn zon opgaan over bozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen", 5:43-44.

Deze woorden van de Zaligmaker moet men niet misverstaan.

Zo zijn er b.v. geweest, die het O.T. hebben gesteld als het boek van een harde wrede

¹ Voor de duidelijkheid werd hier een enkele geringe wijziging aangebracht, naar de Lat. text.

Jodengod tegenover het N.T. als het boek van de goede god der liefde. Dit is een afschuwelijke ketterij. De HEERE, die nu ook onze Vader is door Christus, is altijd maar de enige God geweest. ³⁵⁾ En reeds het O.T. leert ons, dat Hij niet "hard" is, zelfs niet jegens dieren. De HEERE wilde niet, dat men van een vogelnest behalve de eieren of de jongen ook de moedervogel nam, Deut. 22:6, 7. De HEERE ontfermde Zich over de dieren van Ninevé, Jona 4:11 (Dáárin lijken de gelovigen ook al op Hem. "De rechtvaardige kent het leven van zijn beest", Spr. 12:10). Maar God beval niet minder: "Gij zult niet wreken noch toorn behouden tegen de kinderen uws volks, maar gij zult uw naaste liefhebben ³⁶⁾ als uzelf; Ik ben de HEERE, Lev. 19:18, en in allerlei geboden heeft Hij nader aangedrongen op rechtvaardigheid en mildheid, ook tegenover vreemdelingen, zodat Mozes sprak: "Wat groot volk is er, dat zo rechtvaardige inzettingen en rechten heeft als deze ganse wet is, die ik heden voor uw aangezicht geef?", Deut. 4:8. De profeet Elisa gaf den soldaten van Syrië, als krijgsgevangenen, te eten en te drinken, 2 Kon. 6:22, 23. Neen, de Heere Jezus leerde niets splinternieuws aan zijn discipelen. Hij sprak: "Alle dingen dan, die gij wilt, dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alzo, want dat is (de vervulling van) de Wet en de Profeten". Matth. 7:12.

Evenmin mag men zeggen, dat het evangelie van Jezus op dit punt veel vriendelijker was dan dat van de apostelen, want in de brieven lezen we eveneens: "Indien dan uw vijand hongert, zo spijzigt hem; indien hem dorst, zo geeft hem te drinken; want dat doende zult gij kolen vuurs op zijn hoofd hopen", Rom. 12 :20 (en dat is dan een aanhaling uit: het O.T., uit Spr. 25:21, 22). Ook lezen we: "Zegent hen, die u vervolgen; zegent en vervloekt niet", 12:14.

Men moet ook niet beweren, dat de Heere Jezus ons zou verboden hebben ooit voor vervolgingen uit de weg te gaan. ("Wanneer zij u in deze stad vervolgen, vliedt in de andere", Matth. 10:23). Evenmin, dat we maar totaal over ons heen zouden moeten laten lopen en met het recht zouden moeten laten sollen. Tot de dienaar, die Hem sloeg, sprak onze Heere Zelf: "Indien Ik kwalijk gesproken heb, betuig van het kwade; en indien wèl, waarom slaat gij Mij?", Joh. 18:23. Maar onze Heiland sloeg niet terug. Hij verdroeg, Hebr. 12:3. Ook heeft Hij niet de volstrekke "weerloosheid" gepredikt, zoals men wel beweert. ³⁷⁾ Hij zou alle verdediging en bescherming tegen onrecht hebben veroordeeld. Hij zou alle gebruik van het zwaard hebben verboden. Hij zou van geen doodstraf hebben willen weten en van geen politie en van geen leger. Maar, wanneer de Heere Jezus dit alles geleerd had, zou Hij juist met de Wet en de Profeten in strijd gekomen zijn en zouden de apostelen Hem wel erg slecht begrepen hebben (Rom. 13: de overheid met het zwaard.). Neen, onze Heiland heeft Zich in Matth. 5 en dergelijke plaatsen alleen maar verzet ³⁸⁾ tegen de kwade leer der Schriftgeleerden. Voor de óverheid bleef gelden: "Oog om oog en tand om tand". Maar Hij leerde òns onrecht te drágen en te dulden. Ja, onze vijanden zelfs lief te hebben. Hij deed het ons vóór door te sterven voor zondaars, vijanden, goddelozen, Rom. 5:6, 8, 10. Hij wreekte Zich niet. Dat voorbeeld onzes Heeren moeten wij navolgen. "Die als Hij gescholden werd, niet wedschold en als Hij leed niet dreigde, maar gaf het over aan Die, die rechtvaardig oordeelt", 1 Petr. 2:23. "Wreekt uzelf niet, beminden, maar geeft den toorn plaats; want er is geschreven: Mij komt de wraak toe; Ik zal het vergelden, zegt de Heere", Rom. 12:19.

Natuurlijk behoeven we niet iedereen lief te hebben zoals wij onze vaders en moeders en broers en zusters liefhebben en zoals een man houdt van zijn vrouw. Dat kan niet en dat vergt God niet. Maar de naaste liefhebben wil zeggen: ³⁹⁾ het goede voor hem zoeken. Op zijn leven, eigendom, enz. net zo zuinig zijn als op ons eigene, Ex. 23:5. Soms hem waarschuwen voor het verderf, Lev. 19:17. Soms voor hem bidden. B.v. voor de overheden, of ze God mogen vrezen en behouden worden, 1 Tim. 2:1-4. B.v. voor onze broeders, die ons vervolgen, of God hun deze zonde niet toerekenen wil, zoals Stefanus vroeg, Hand. 7:60.

Om te beantwoorden:

- 1) Wie was de eerste moordenaar en waarom?
- 2) Hoe erg maakte het zijn nakomeling Lamech? Wat riep hij uit?
- 3) En wanneer is het moorden blijkbaar zeer veelvuldig voorgekomen? Wat heeft God na de zondvloed bepaald, teneinde zulke vreselijke toestanden te voorkomen?
- 4) Waarom wilde Ezau Jacob doden?
- 5) Wie wordt in het 6e gebod eigenlijk aangesproken? Geldt het dan niet voor vrouwen en kinderen?
- 6) Op welk lang bloedspoor door Israëls geschiedenis heeft de Heere Jezus gewezen?
- 7) Door wie is Hij Zelf gedood?
- 8) Waarmee hebben in later tijden vele kerkleden eveneens hun broeders en zusters vermoord?
- 9) Waarvan zou het Babylon uit de Openbaring aan Johannes dronken zijn?
- 10) Wat zag Johannes dus?
- 11) Hoe kan men zich direct schuldig maken aan doodslag?
- 12) En hoe indirect?
- 13) Wat moest er in Israël gebeuren met een os, die iemand dood gestoten had?
- 14) En wat met de eigenaar van de os, wanneer die os stotig was?
- 15) Waarmee moesten de rechters elk toegebracht letsel straffen?
- 16) Waarmee wilde de HEERE wel ingeval van doodslag rekening gehouden hebben?
- 17) Waarheen mocht de onschuldige doodslager vluchten?
- 18) Wat zou er met het land Kanaän gebeuren, wanneer de overheid de moordenaars niet doodde?
- 19) Wie hebben de plicht der overheid om de doodslagers te doden bestreden?
- 20) Mag men de zelfmoord als iets heldhaftigs verheerlijken? Wat is ze dan?
- 21) Waaruit volgt dat?
- 22) Wanneer maken we ons al schuldig aan een begin van dat kwaad?
- 23) Hoe moet men roekeloze waaghalzerij noemen?
- 24) Wat leren we uit Gods bevel, dat de melaatsen zich moesten afzonderen?
- 25) Wanneer had men volgens de Farizeën het 6e gebod al vervuld?
- 26) Maar met welke woorden toonde de Heere Jezus het oppervlakkige van die wetsbetrachting aan?
- 27) En wanneer is men ook volgens de apostel Johannes reeds een doodslager?
- 28) Wat wordt in Z. 40 met de wortel of oorsprong van de doodslag bedoeld?
- 29) Hoe veroordeelt God dit?
- 30) Wat hadden de Farizeën het volk geleerd te doen in geval van onrecht, belediging, enz.?
- 31) Waarom hadden ze schijnbaar de Schrift aan hun zij?
- 32) Maar voor wie gold die regel alleen?
- 33) Wat was beter dan zo op z'n recht te staan?
- 34) En waarmee moest men vijandige bejegeningen beantwoorden?
- 35) Leert het O.T. ons een harde God? Voor welke schepselen reeds was God blijkens de Wet niet hard?
- 36) Hoe moest men reeds volgens Lev. 19 z'n naaste liefhebben?
- 37) Wat bedoelt men, wanneer men zegt, dat de Heere Jezus de weerloosheid zou gepredikt hebben?
- 38) Maar waartegen heeft de Heere Jezus Zich in Matth. 5 en dergelijke plaatsen alleen verzet?
- 39) Wat betekent dat: de naaste liefhebben?

Schriftplaatsen:

Spr. 10:12. Haat verwekt krakélen, maar de liefde dekt alle overtredingen toe.

Matth. 5:7. Zalig zijn de barmhartigen, want hun zal barmhartigheid geschieden.

Matth. 5 :9. Zalig zijn de vreedzamen (de vredestichters), want zij zullen Gods kinderen genaamd worden.

Luc. 6:35. Maar hebt uw vijanden lief en doet goed en leent zonder iets weder te hopen; en uw loon zal groot zijn en gij zult kinderen des Allerhoogsten zijn. Want Hij is goedertieren over de ondankbaren en bozen.

Nalezen:

Matth. 5:38-48. Hoe de Heere Jezus waarschuwde voor de Schriftverdraaiing der Schriftgeleerden. Zie de les.

LES 44. [Zondag 41]

Mozes verhaalt ons ¹⁾ in Gen. 2 de schepping van Eva. De HEERE had voordien bij Zichzelf gezegd: ²⁾ "Het is niet goed, dat de mens alleen zij; Ik zal hem een hulpe maken, die als tegen hem over zij". Om die woorden "tegen hem over" te begrijpen kan men het best denken ³⁾ aan onze rechter- en linkerhand. Die staan ook "tegen elkaar over". Ze zijn geheel verschillend en toch passen ze zo bij elkaar, dat ze in zekere zin een eenheid vormen. Elke hand vormt voor de andere hand de onmisbare andere helft van die eenheid. Zo zou de vrouw ook Adams ⁴⁾ wederhelft zijn en zouden zij samen in zekere zin een eenheid vormen. Men zou b.v. nooit ⁵⁾ met z'n drieën getrouwd kunnen zijn, maar altijd slechts met z'n tweeën. Toen heeft de HEERE eerst aan Adam het ontbreken van zulk een wederhelft, die bij hem paste, doen voelen ⁶⁾ door al de dieren voor hem te doen voorbijgaan. Daarbij was de leeuw en de leeuwin, de beer met de berin, enz. "Maar voor de mens vond hij (Adam) ⁷⁾ geen hulp, die als tegen hem over ware. ⁸⁾ Toen deed de HEERE God een diepe slaap op Adam vallen en hij sliep; en Hij nam een van zijn ribben en sloot derzelve plaats toe met vlees. En de HEERE bouwde de ribbe, die Hij van Adam genomen had, tot een vrouw en Hij bracht haar tot Adam. Toen zeide Adam: Deze is ditmaal (anders dan zoëven bij de dieren) been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees. Men zal haar Mannin noemen, omdat zij uit de man genomen is". En Mozes laat daar dan deze les voor ons op volgen, ⁹⁾ dat een man, die gaat trouwen, een verbintenis met zijn vrouw aangaat, welke nog nauwer is dan die met z'n ouders. Want dan ontvangt hij in die vrouw zijn wederhelft. Ze zijn voortaan niet meer vrij om een ieder zijns weegs te gaan, maar horen voortaan bij elkaar. Mozes schrijft n.l.: "Daarom zal een mens zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aankleven (d.w.z. onafscheidelijk met haar verbonden blijven); en zij zullen tot één vlees zijn", Gen. 2:21-24. Mozes verhaalt ons ook, dat God tot die eerste man en vrouw sprak: Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt en vervult de aarde en onderwerpt haar en hebt heerschappij over alle schepselen.

In de latere Schrift lezen we niet anders. Dat een gehuwde man en vrouw met elkaar een eenheid vormen, die niet meer verbroken mag worden, heeft b.v. ook de Heere Jezus ons geleerd, toen Hij sprak: ¹⁰⁾ "Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidt de mens niet", Matth. 19:6. En over de taak der vrouw, om n.l. voor haar man een "hulpe" te zijn, lezen we ook meermalen in het N.T. De Schrift gebruikt daarvoor dan een woord, dat onze St. V. weergeeft door ¹¹⁾ "vat". Hierbij denken we tegenwoordig meestal aan een grote sterke ton, maar in het vroegere Hollands had het veel ruimer betekenis (fijn vaatwerk, meubelen, gereedschap, instrumenten). We kunnen dat woord "vat" tegenwoordig beter vervangen door ¹²⁾ "hulpmiddel of instrument". De apostel Paulus beveelt dan, dat iedere man zijn "vat", d.w.z. zijn "hulp", zijn "instrument", zijn vrouw, moet verwerven in heiligheid en eerbaarheid, niet in hartstochtelijke begeerlijkheid zoals de heidenen, 1 Thess. 4:4, 5, en Petrus wil, dat de mannen hun vrouwen zullen liefhebben "als brozer vaatwerk", 1 Petr. 3:7, N.V.

Uit dit alles leren we, dat het huwelijk dus is ingesteld door God de HEERE Zelf. ¹³⁾ Het kan dus onmogelijk iets minderwaardigs zijn, zoals wel beweerd is. Reeds in Paulus' dagen waren er leugensprekers, die den Christenen "verboden te huwen", 1 Tim. 4:3. Alsof daarin iets verdienstelijks zou schuilen. Integendeel, het huwelijk is ons door God bevolen en niemand mag zich daaraan eigenwillig onttrekken. Het behoeft ook in 't geheel niet "ingezegend" of zoals de Roomsse menen, tot een sacrament verheven te worden, omdat het uit zichzelf iets minderwaardigs zou zijn. ¹⁴⁾ Dan zou de Heere Jezus het huwelijk niet zo hoog geëerd hebben met zijn wondergave en tegenwoordigheid op de bruiloft te Kana, Joh. 2, en zou de apostel de verhouding tussen man en vrouw in het huwelijk niet vergeleken hebben ¹⁵⁾ met de verhouding tussen Christus en zijn gemeente, Ef. 5. Verder leren we hieruit ook, dat in het huwelijk de man het hoofd is der vrouw en dat de vrouw hem gegeven is tot een hulp, een schoon instrument tot vervulling van zijn levenstaak, voor hetwelk hij zorg moet dragen als voor een heerlijk Godgeschenk. "Want de man is het hoofd der vrouw, gelijk ook Christus het Hoofd der gemeente is; en Hij is de Behouder des lichaams. Daarom gelijk de gemeente aan

Christus onderdanig is, also ook de vrouwen aan haar (eigen) mannen in alles. Gij mannen, hebt uw (eigen) vrouwen lief, gelijk ook Christus de gemeente liefgehad heeft en Zichzelf voor haar heeft overgegeven", 5:23-25¹. Voorts leren we hier, dat het huwelijk door niemand mag verbroken worden dan door ¹⁶⁾ God de HEERE Zelf, wanneer Hij één van tweeën door de dood wegneemt, Rom. 7:2; 1 Cor. 7:39. Vervolgens leert de Schrift ons ook, dat God het huwelijk heeft ingesteld, opdat daardoor het menselijk geslacht zich zou uitbreiden. ¹⁷⁾ De HEERE sprak tot Adam en Eva: "Vermenigvuldigt u". En tenslotte moeten we vooral niet het bevel van Paulus vergeten, dat we onze huwelijken "alleenlijk in de Heere" (Christus) mogen sluiten, 1 Cor. 7:39; Col. 3:18, d.w.z. ¹⁸⁾ dat we alleen maar mogen trouwen met hen, die in heel hun leven, ook in hun huwelijk, de Heere Christus willen dienen.

Helaas heeft de zonde, die alles bedierf, ook het huwelijk aangetast. Dezelfde ¹⁹⁾ Lamech, die pochte op z'n doodslagen, nam zich twee vrouwen, Gen. 4:19. We noemen deze zonde ²⁰⁾ veelwijverij. En het ging hard achteruit met de kerk des HEEREN vóór de zondvloed, ²¹⁾ toen "de zonen van God", d.w.z. de jongens van de kerk, gingen trouwen met "de dochteren der mensen", d.w.z. met wereldse meisjes, 6:2. Mede door dat huwelijksbederf schoot er maar een kerkje van 8 zielen over. Na de zondvloed kwam het oude kwaad weer terug. Bij de heidenen, die Gods Woord almeer vergaten en wát ze er zich van herinnerden nog ten onder hielden en opzijschoven, werd de vrouw veelal het beklagenswaardigste schepsel. Ze werd verhandeld als een stuk koopwaar en behandeld als een slavin. Ze werd geroofd of cadeau gedaan. Zo kwam Gods Woord uit "en hij (de man) zal over u heerschappij hebben", Gen. 3:16. Dat was een voorspelling, geen gebod. Mannen zijn niet verplicht over hun vrouwen te heersen. Maar door de zonde gebeurt het vaak. "In Christus" echter staan man en vrouw weer naast elkaar, Gal. 3:28. Ook in de gezinnen der aartsvaders werd veelwijverij gevonden. En de latere koningen David, Salomo, enz., deden mee met de mode, die het voor een koning een eer vond, wanneer hij vele vrouwen bezat. Nu mogen we hierover wel niet al te hard oordelen, omdat zij in zo'n heel andere tijd leefden dan wij en omdat wij door Christus en zijn apostelen veel meer licht ontvangen hebben, zodat God diezelfde zonden aan ons veel zwaarder toerekenen zou, maar we mogen hen in dat kwaad beslist niet navolgen of onze zonden met de hunne vergoelijken. De HEERE was echter vrij het kwaad van de veelwijverij tijdelijk te gedogen, in die verdorven wereld.

Het was nodig, dat God tot zijn gemeente na de verlossing uit Egypte sprak: "Gij zult niet echtbreken", Ex. 20:17. In Deut. 5:18 luidt onze St. V. even anders, n.l. "Gij zult geen overspel doen", maar in het Hebreeuws staan dezelfde woorden. Letterlijk is het 7e gebod alleen aan de man gegeven. "Gij, man, zult niet echtbreken". Maar evenals bij de andere geboden moeten we ook hier weer opmerken, dat God van het ganse grote veld van dit gebod slechts één erge zonde ter algehele afschrikking noemt. Want het is wel héél erg, wanneer men een vrouw maakt tot de zijne, die reeds aan een andere man als diens wederhelft verbonden is. Dat is bijna hetzelfde als het verscheuren van een mensenleven. Want men verscheurt ook dan wat God had samengevoegd. De HEERE heeft dan ook verordend, dat de echtbreker zou gedood worden. Maar de echtbreekster net zo goed. Want het is even grote zonde, wanneer een vrouw haar man verlaat en zich met een andere man inlaat. ²²⁾ Zij moesten gedood worden, Lev. 20:10; Deut. 22:21, 22. Trouwens, die straf des doods gebod God niet alleen voor echtbreuk of overspel, maar ook voor allerlei andere overtredingen van het 7e gebod. Want ook al verbreekt men nu nog niet bepaald een huwelijk, dan kan men toch nog wel tegen het 7e gebod handelen; zelfs reeds als kinderen en als jonge ongehuwde mensen. We vatten al dat kwaad vaak samen met de woorden: ²³⁾ onkuisheid of ontucht. In de wereld nu, waarin God zijn 10 geboden gaf, kwam die onkuisheid op allerlei manieren voor. In Egypte, waar Israël een paar eeuwen had gewoond, was ²⁴⁾ het huwelijk tussen broers en zusters b.v. niets ongewoons. En in het land Kanaän, waar Israël straks zou wonen, was de ongerechtigheid reeds in Abrahams dagen zo groot, dat God er toen al van sprak de Amorieten (zo heetten de oorspronkelijke bewoners; ook wel Kanaänieten) te verdelgen.

¹ Het woord "eigen" mag men ook weglaten.

De engelen, die bij Lot in Sodom kwamen, hebben het ondervonden. De mannen van Sodom wilden met die "gasten" van Lot schandelijke dingen doen, Gen. 19:5. Daarom noemt men deze walgelijke zonde daarnaar: sodomie. Het is dezelfde zonde, die onder de heidenen van Paulus' dagen werd bedreven: ²⁵⁾ "mannen met mannen schandelijkheid bedrijvende", Rom. 1:27. God heeft in Abrahams dagen dat kwaad van Sodom niet langer willen aanzien en die stad alvast ²⁶⁾ verdelgd. Maar toen Israël na vier eeuwen Kanaän binnentrok, ²⁷⁾ toèn moesten beslist àlle inwoners verdelgd worden; mannen, vrouwen, kinderen, Zo vreselijk was de vuilheid van die heidenen, Deut. 9:4, 5. Het ergste was nog, dat zulke zonden vooral bedreven werden ²⁸⁾ in de afgodstempels en op de hoogten ter ere van de goden. Arme stakkerds van slaven en slavinnen waren dan aan die goden "gewijd". We begrijpen nu, waarom God de HEERE zo ernstig tegen die hoogten waarschuwde en waarom Hij ²⁹⁾ in Leviticus een heel hoofdstuk vol waarschuwingen gegeven heeft tegen die zonden zowel van Egypte als van Kanaän. "Spreek tot de kinderen Israëls en zeg tot hen: Ik ben de HEERE, uw God! Gij zult niet doen naar de werken van dat Egyptische land, waarin gij gewoond hebt; en naar de werken van het land Kanaän, waarheen Ik u breng, zult gij (ook) niet doen en zult in hun inzettingen niet wandelen", 18:2, 3. En dan volgen daar eerst meer waarschuwingen tegen de "Egyptische" onkuisheid, b.v. tussen familieleden (broers en zusters, vader en dochter, enz.) en daarna tegen de "Kanaänese" ontucht; zo zou Israël b.v. z'n kinderen niet mogen "wijden" aan de heilighdommen der heidenen als schandjongens en -meisjes, met wie onzedelijkheid gepleegd werd, 18:21; en men zou zich niet mogen schuldig maken aan de zonde der sodomie, 18:22, enz. Om al zulk kwaad had God de uitroeiing van de oorspronkelijke bevolking van Kanaän bevolen, maar zou God ook zijn Israël bezoeken. "Dat u dat land niet uitspuwe, als gij hetzelfde zult verontreinigd hebben; gelijk als 't het volk, dat vóór u was uitgespuwd heeft", 18:28.

We leren hieruit, dat God in het 7e gebod lètterlijk wel alleen maar het èchtbreken heeft verboden, maar dat het klaarblijkelijk zijn bedoeling was om met dit éne korte voorbeeld het gånse veld der onkuisheid tot verboden terrein voor zijn volk te verklaren. Hierop heeft de kerk des Heeren het oog als zij in Z. 41 aldus belijdt:

108e vr. *Wat leert ons het zevende gebod?*

Antw. *Dat alle onkuisheid door God vervloekt is en dat wij daarom, haar van harte vijand zijnde, kuis en ingetogen leven moeten, hetzij in de heilige huwelijke staat of daarbuiten.*

Maar nu is het met het zevende gebod weer net als met het zesde (gij zult niet doodslaan). We hebben in de vorige les gezien, dat we met het zesde gebod maar niet klaar zijn, wanneer we nog nooit iemand hebben vermoord. Neen, dan moeten we nog om deze 2 dingen denken: ten 1e, dat we reeds doodslagers kunnen zijn met ons hàrt en ten 2e, dat het niet genoeg is nà te laten onze naaste te hàten, maar wat we moeten doèn is: hem liëfhebben.

Op diezelfde twee dingen moeten we hier ook letten.

Ten eerste verbiedt God ons niet alleen onkuise dáden, maar ook onkuise woorden, ja gedachten, en zelfs moeten we alles wat ons tot onkuisheid zou kunnen verlèiden, wegdoen en ontwijken. Dat leren we uit de volgende onderwijzing van onze Heere Jezus. De Joodse rabbijnen hadden hun volk zeer stipt herinnerd aan het gebod: Gij zult geen overspel plegen. Dat was goed. Maar daarbij lièten ze het ook. ³⁰⁾ Als men maar nooit de vrouw van een ander nam. Toen sprak onze Heiland: "Maar Ik zeg u. dat ³¹⁾ zo wie een vrouw aanziet om haar te begeren, die heeft airede overspel in zijn hart met haar gedaan". En door een zeer krasse beeldspraak liet de Heere verstaan, dat we reeds moeten breken met alles en iedereen, die ons tot onkuisheid zou kunnen verlèiden. Hij zei: ³²⁾ "Indien dan uw rechteroog u ergert (u tot een val zou worden), trekt het uit en werpt het van u; en indien uw rechterhand u ergert, houdt ze af en werpt ze van u", Matth. 5:29, 30. Natuurlijk bedoelde de Heere niet, dat wij onszelf zouden moeten verminken. Maar al wat de hartstocht prikkelt en kwade begeerte opwekt (vuile gesprekken, boeken, b.v.) en iedereen, die ons tot onkuisheid verleiden mocht, moeten

we de rug toekeren. De apostelen wijzen later in dezelfde richting. "Maar hoererij en alle onreinigheid of gierigheid, laat ook onder u niet genoemd worden, gelijkewijs het den heiligen betaamt. Noch oneerbaarheid, noch zot geklap of gekkernij, welke niet betamen", Ef. 5:3, 4. "Kwade samensprekingen verderven goede zeden", 1 Cor. 15:33. "En haat ook de rok, die van het vlees bevlekt is", Judas: 23.

Ja, we voldoen aan het 7e gebod nog evenmin als aan het 6e, wanneer we het kwade, ook kwade gedachten, laten. We moeten ook het goede doen. Dus ³⁴⁾ rein en eerbaar wandelen. Christenen moeten bedenken, dat zij niet het eigendom zijn van zichzelf, maar ³⁴⁾ van Christus. Dat is een ontzaglijke eer. Maar dan moeten we ons ook overeenkomstig die hoge stand gedragen. Paulus heeft daar de Corinthiërs op gewezen. ³⁵⁾ In die stad kwam veel hoererij voor.

Een hoer is een vrouw, die zich tegenover elke man, die het maar wenst, gedraagt alsof ze zijn vrouw is. ³⁶⁾ De Corinthiërs zagen nog niet voldoende het onbetamelijke van dit kwaad in, vooral voor een Christen. Daarom schreef de apostel: "Dwaalt niet! Hoereers, afgodendienaars, overspelers, schandjongens, knapenschenders, dieven, geldgierigen, dronkaards, lasteraars of oplichters zullen het Koninkrijk Gods niet beërven Het lichaam is niet voor de hoererij, doch voor de Heere (Christus. Hem komt het toe. Het gaat een heerlijke toekomst tegemoet). God heeft niet alleen de Heere opgewekt, maar zal ook ons opwekken door zijn kracht. Weet gij niet, dat uw lichamen leden van Christus zijn? (Want de ganse gemeente is zijn lichaam. Dus is ieder gemeentelid een deel van dat lichaam van Christus). Zal ik dan leden van Christus wegnemen om er leden ener hoer van te maken? Volstrekt niet! Of weet gij niet, dat wie zich aan een hoer hecht, één lichaam met haar is? Want, zegt Hij, die twee zullen één vlees zijn. Maar die zich aan de

Heere hecht, is één geest met Hem. Vliedt de hoererij Of

weet gij niet, dat uw lichaam ³⁷⁾ een tempel is van de Heilige Geest, die in u woont en dat gij niet van u zelf zijt? Want gij zijt gekocht en betaald (tegen de prijs van het ontzettende lijden van onze Heere Christus). Verheerlijkt dan God met uw lichaam", 1 Cor. 6:11-20, N.V. Dit is de reden, waarom we in Z. 41 niet alleen belijden, dat God ons alle onkuisheid verbiedt, maar ook wat God ons nog meer verbiedt, n.l. alles wat er ons toe verleiden kan, en wat God ons gebiedt.

109e vr. *Verbiedt God in dit gebod niet meer dan echtbreken en dergelijke schandelijkheden?*

Antw. *Omdat ons lichaam en onze ziel tempelen des Heilige Geestes zijn, wil God, dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren; daarom verbiedt Hij alle onkuisen daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten en wat de mens daartoe trekken kan.*

Het is niet nodig alles te bespreken, wat verband houdt met het 7e gebod. Veel daarvan kunnen we pas begrijpen, wanneer we ouder geworden zijn. Dan zien we, dat Gods Woord een lamp is ook voor dit deel des levens en ons leert, hoe wij de oude mens moeten doden met zijn werken en de nieuwe mens aandoen, die naar God geschapen is.

I. *Wat de HEERE ons door het 7e gebod verbiedt.* Ook aan jonge kinderen verbiedt de HEERE reeds onkuisen gedachten. Behandel ze als splinters. Ruk ze direct uit. "Geen vuile rede ga uit uw mond", Ef. 4:29. Lees geen schunnige boeken. Ga *niet opzichtig* gekleed. Oudere jongens en *meisjes mogen* hun hart niet geven ³⁸⁾ aan meisjes en jongens, die Gods verbond niet houden en niet aan zijn bevelen denken om die te doen, anders zal God u en uw nageslacht zijn zegen onthouden, Ps. 103:17, 18. De Schrift waarschuwt jonge mannen voor "de vreemde vrouw". "Maak uw weg verre van haar en nader niet tot de deur van haar huis. Opdat gij anderen uw eer niet geeft en uw jaren den wrede (De beledigde echtgenoot, die minstens schadevergoeding, soms slavernij eiste). Opdat de vreemden zich niet verzadigen aan uw vermogen en al uw smartelijke arbeid niet kome in het huis des onbekenden. En gij in uw laatste brult, als uw vlees en uw lijf verteerd is, en zegt: Hoe heb ik de tucht gehaat en mijn hart de bestraffing versmaad!", Spr. 5:8-

12. Wacht u vooral voor onnatuurlijke zonden, van mannen onderling of vrouwen onderling, Rom. 1:26, 27. Houdt uw hart en lichaam rein. Ze behoren den Heere Jezus toe. Ook als we gehuwd zijn, mogen we maar niet leven gelijk we willen. Het huwelijk mag niet misbruikt tot zelfdienst. Een groot aantal kinderen mag niet beschouwd als een last. "Ziet, de kinderen zijn een erfdeel des HEEREN", Ps, 127:3, Een *eens gesloten* huwelijk mogen we niet meer verbreken.³⁹⁾ Huwelijken worden alleen verbroken door hoererij en door de dood, Matth. 5:12; 19:9; Rom. 7:2. We moeten uit ons huis en omgang weren alles, zoals romans, filmen, toneelspel, enz., wat de zonde tegen het 7e gebod misbruikt om interessant te zijn. Daaraan gaat de kerk te gronde. Om al zulk kwaad is de voorzondvloedwereld vergaan en Israël door het land Kanaän uitgespuwd. "Laat ons, als in de dag (want wij Christenen, mogen in het volle daglicht des evangelies staan), eerlijk wandelen (eerlijk betekent hier: eerbaar, kuis), niet in brasserijen en dronkenschappen, niet in slaapkamers en ontuchtigheden, niet in twist en nijdigheid. Maar doet aan de Heere Jezus Christus en verzorgt het vlees niet tot begeerlijkheden", Rom. 13:13, 14.

II. Wat de HEERE ons door het 7e gebod gebiedt.

Niemand mag het huwelijk verachten, want de HEERE heeft het geboden, zeggende: "Vermenigvuldigt u". Daarom mag een meisje er best naar verlangen straks een goede vrouw en gelukkige moeder te worden. In de Schrift wordt bijna een heel hoofdstuk aan "de deugdelijke huisvrouw" gewijd,⁴⁰⁾ Spr. 31. En een jongen mag de HEERE vragen, of Hij hem een Godvrezende vrouw wil schenken. Want "huis en goed is een erve van de vaderen, maar eer. verstandige vrouw is ⁴¹⁾ van de HEERE", 19:14. Weliswaar mogen we het huwelijk niet overschatten. Het duurt alleen maar gedurende dit tijdelijke leven. Wanneer straks de heerlijkheid van de nieuwe hemel en aarde gekomen is, zijn we dáárin aan de engelen gelijk geworden, dat we niet meer zullen huwen, noch kinderen krijgen, Marc. 12:25. Maar overigens zijn onze huwelijken van hoog belang voor de zaak des HEEREN. Dat begreep Abraham toen hij Eliëzer liet zweren, dat deze voor Izaak nooit een vrouw uit het heidense Kanaän zou nemen, Gen. 24. En hoewel de Christus Zelf thans reeds geboren is, is ons huwelijk ook thans nog van groot belang voor Christus' kerk, n.l. voor onszelf en voor ons nageslacht. Voor onszelf, omdat wij in het huwelijk elkaar moeten bijstaan in alle dingen, die tot het tijdelijke en eeuwige leven behoren; en voor ons nageslacht, omdat God wil, dat door het huwelijk het menselijk geslacht worde gebouwd en dat de ouders hun kinderen, indien het God belieft ze hun te geven, in de waarachtige kennis en vreze Gods, Hem ter eer en tot hun zaligheid grootbrengen. Wat moet daarvan terecht komen, wanneer men als man en vrouw niet eendrachtig is in de vreze des HEEREN? Daarom moeten we te meer gehoorzaam zijn aan het bevel van de apostel, dat wij onze huwelijken alleen zullen sluiten "in de Heere", Col. 3:18; 1 Cor. 7:39, en moeten wij elkaar trouw blijven en elkaar het leven niet onaangenaam maken, maar van elkanders liefde genieten. "Gij vrouwen, zijt uw (eigen) mannen onderdanig, gelijk het betaamt in de Heere. Gij mannen, hebt uw vrouwen lief en wordt niet verbitterd tegen haar", Col. 3:18, 19. Een goede vrouw is een zegen. "Een kloeke huisvrouw is een kroon haars heren; maar die beschaamt maakt, is als verrotting in zijn beenderen". Spr. 12:4. En een man moet zijn geluk niet bij anderen zoeken. De Schrift vergelijkt een goede vrouw bij een verkwikkende bron. Een sprekend beeld in de Oosterse wereld met haar voortdurend watergebrek. De Spreukendichter geeft aan mannen de raad: Verwaarloost uw vrouw niet. "Drink water uit uw bak en vloeiden uit het midden van uw bornput". Stoot uw vrouw niet af. Dat kan vreselijke gevolgen hebben. "Laat uw fonteinen zich niet buiten verspreiden en de waterbeken op de straten. Laat ze uwe alleen zijn en van geen vreemde met u", 5:15, 16. Ja, de mannen moeten met hun vrouwen hand in hand naar het hemelse Kanaän reizen. Want door het geloof in Christus zijn mannen en vrouwen voor elkaar "medeërfgenenamen der genade des levens", 1 Petr. 3:7. Als we zó niet gehuwd zijn, wat moet er dan van ons bidden terecht komen? Daarom voegt de apostel er aan toe: "Opdat uw gebeden niet verhinderd worden", 3:7.

Om te beantwoorden:

- 1) Waar vertelt Mozes ons de schepping van Eva?
- 2) Wat had de HEERE voordien bij Zichzelf gezegd?
- 3) Waaraan kunnen we het best denken om de uitdrukking te begrijpen "een hulpe als tegenover hem"?
- 4) Wat zou Eva dus van Adam zijn?
- 5) Met z'n hoevelen kan men dus b.v. nooit gehuwd zijn en met z'n hoevelen alleen wèl?
- 6) Hoe heeft de HEERE Adam doen opvallen, dat hij nog geen "wederhelft" had?
- 7) Wat vond Adam onder de dieren niet?
- 8) Wat liet God toen over Adam komen en waaruit werd Eva toen geschapen?
- 9) Welke les over een man, die gaat trouwen, laat Mozes op het verhaal der schepping van Eva volgen?
- 10) Met welke woorden heeft de Heere Jezus ons geleerd, dat het huwelijk niet verbroken mag worden?
- 11) Welk woord gebruikt onze St. V. om uit te drukken, dat de vrouw aan de man gegeven is tot een hulp?
- 12) Waardoor kunnen we dat woord "vat" tegenwoordig beter vervangen?
- 13) Wat mogen we afleiden uit het feit, dat het huwelijk door God Zelf is ingesteld?
- 14) En wat zou de Heere Jezus zeker niet gedaan hebben, als het huwelijk iets minderwaardigs was?
- 15) Met welke verhouding vergelijkt de apostel Paulus de verhouding tussen man en vrouw in het huwelijk?
- 16) Wie alleen mag het huwelijk verbreken?
- 17) Waaruit blijkt, dat God het huwelijk ook heeft ingesteld om daardoor het menselijk geslacht uit te breiden?
- 18) Wat leren we uit het bevel van de apostel, dat we alleen maar mogen trouwen "in de Heere"?
- 19) Van wie lezen we het eerst, dat hij meer dan één vrouw nam?
- 20) Hoe heet die zonde?
- 21) Waardoor is de kerk in de wereld vòòr de zondvloed hard achteruit gegaan?
- 22) Welke straf had God over de echtbreker en echtbreekster bevolen?
- 23) Met welke woorden vatten we alle kwaad tegen het 7e gebod samen?
- 24) Welke ontucht vond men in Egypte heel niet ongewoon?
- 25) Hoe beschrijft Paulus de zonde der sodomie?
- 26) Wat heeft God alvast met Sodom gedaan in de dagen van Abraham?
- 27) En wat moest er gebeuren met de inwoners van Kanaän, die Israël daar 4 eeuwen later aantrof?
- 28) Waar werden die zonden door de Kanaänieten het meest bedreven?
- 29) Waar vinden we een heel hoofdstuk vol waarschuwingen tegen de zonden van Egypte en Kanaän?
- 30) Wanneer was volgens de rabbijnen het 7e gebod al wel vervuld?
- 31) Maar wanneer heeft men reeds overspel met een vrouw gedaan volgens onze Heiland?
- 32) Met welke krasse beeldspraak liet de Heere Jezus ons zien, dat we alle verleiding tot onkuisheden moeten ontwijken?
- 33) Wat is het goede, dat het 7e gebod van ons vraagt?
- 34) Wie zijn door de apostel Paulus gewezen op de hoge stand van eigendom des

Heeren, waarnaar wij, Christenen, moeten leven?

- 35) Welke zonde kwam zoveel in Corinthe voor?
- 36) Wat zagen de Corinthiërs nog niet voldoende in?
- 37) Hoe noemde Paulus onze lichamen? Tempelen van Wie?
- 38) Aan wie mogen Christenjongens en -meisjes hun hart niet geven?
- 39) Waardoor worden huwelijken alleen verbroken?
- 40) Welk hoofdstuk wordt bijna geheel gewijd aan "de deugdelijke huisvrouw"?
- 41) Van Wie is een verstandige vrouw een geschenk?

Schriftplaatsen:

Matth. 19:6. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheid de mens niet.

Ef. 5:3 en 4. Maar van hoererij en allerlei onreinheid of geldgierigheid mag onder u zelfs geen sprake zijn, zoals het heiligen betaamt, en evenmin van onwelvoeglijkheid en zotte of losse taal, die geen pas geven, doch veeleer dankzegging, N.V.

1 Petr. 3:3, 4. Uw sieraad zij niet uitwendig: het vlechten van haar, het omhangen van goud of het dragen van gewaden, maar de verborgen mens uws harten, met de onvergankelijke tooi van een zachtmoedige en stille geest, die kostbaar is in het oog van God. N.V.

Nalezen:

Gen. 2:18-25. De HEERE gaf Eva aan Adam tot "een hulpe, die als tegenover hem" zou zijn. Zie de les.

LES 45. [Zondag 42]

Alle schepselen, klein en groot, zijn het eigendom ¹⁾ des HEEREN. Hij heeft ze immers Zelf geschapen. Wanneer Hij het niet gewild had, zouden ze niet bestaan, Openb. 4:11. "De aarde is des HEEREN, mitsgaders hare volheid, de wereld en die daarin wonen", Ps. 24:1. "Mijne is het zilver en mijne is het goud, spreekt de HEERE der heirscharen", Hagg. 2:9. Alle schepselen zijn dus niet van ons, mensen, maar van God. De mens is maar heel op het laatst geschapen. Eerst het licht, toen het uitspansel, daarna de zon, maan en sterren, ten laatste de vissen, vogels en landdieren. En ²⁾ ten allerlaatste de mens. Al heeft God toen wel een hoge plaats in zijn schepping gegeven aan die mens. De HEERE maakte hem tot zijn onderkoning, zijn beeld. Hij gaf hem over al dat vooraf geschapene ³⁾ de heerschappij, Gen. 1:26. God zette dat alles "onder zijn voeten", Ps. 8:7. En God plantte een hof voor hem in Eden en zette de mens daarin om die hof te bewaren en te bewerken. En God gaf hem de opdracht ⁴⁾ met zijn vrouw en kinderen de ganse aarde te vervullen en te onderwerpen. Zo zou de hele wereld een Eden worden.

Hoe het leven van het menselijk geslacht dan had kunnen worden, weten we niet. Dat heeft de HEERE ons niet meegedeeld in zijn Woord. Wel weten we, dat de mens tegen God is opgestaan. Hij was niet tevreden met zijn ondergeschikte plaats. Toen kwam de straf. Eerst een bijzondere straf voor de vrouw. Daarna een voor de man. "Het aardrijk zij om uwentwil vervloekt en met smart zult gij daarvan eten al de dagen uws levens. Ook zal het u doornen en distelen voortbrengen en gij zult het kruid des velds eten." ⁵⁾ In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert", Gen. 3:17-19.

De latere geschiedenis geeft te zien, hoe ver de mens door zijn eigen schuld van het paradijsleven is weggeraakt. Wat kon er ook anders voortkomen uit zijn zondige hart? Het "recht van de sterkste" ging heersen. De mannen lieten de vrouwen voor zich werken of roofden de arbeidsopbrengst van anderen weg of dwongen andere mannen hen als slaven te dienen. En de één had overvloed, terwijl de ander gebrek leed. Hoewel God niet ophield met goeddoen van de hemel, regen en vruchtbare tijden gevende.

Uit zulk een wereld vergaderde God door Mozes zijn Hebreeuwse kerk. Ze had in Egypte zwaar geleden. De Israëlieten hebben moeten werken in een moordend heet klimaat. En dan nog voor de gloeiende ijzerovens, waarin de stenen werden gebakken. (Vraag maar's aan een zeeman, hoe warm het in de machinekamer vaak is als het schip door de Rode Zee vaart.) Egypte was voor hen een diensthuis, d.w.z. een slavenhuis, geweest. En slaven betaalt men niet. ⁶⁾ Maar God, die de verdrukking haat, had hun recht verschaft, want bij de uittocht hadden de Egyptenaren hen met goud en zilver overladen; als ze maar weggingen. Zo hadden ze Egypte "beroofd", Ex. 3:22; 12:33, 36. En nu wilde de HEERE, dat zijn volk die vreselijke Egyptische tijd niet zou vergeten. Maar Hij kende het mensenhart wel. Daarom gaf Hij hun ook het 8e gebod: "Gij zult niet stelen", Ex. 20:15; Deut. 5:19; en in de boeken van Mozes staat veel meer te lezen, waaruit wij vandaag nog voor ons maatschappelijke leven kunnen leren wat billijk is en goed. Mozes mocht zeggen: "Wat groot volk is er (b.v. de Babyloniërs, de Egyptenaren en later de Romeinen), dat zo rechtvaardige inzettingen en rechten heeft als deze ganse wet, die ik heden voor uw aangezicht geef?", Deut. 4:8. De HEERE wilde, dat zijn volk in het land Kanaän een gelukkig leven zou leiden. Natuurlijk zou er wel verschil in bezit zijn tussen de een en de ander. Door ziekte, sterfte, misoogst en gezondheid, vruchtbaarheid, overvloed en al zulke oorzaken meer, welke de HEERE in zijn macht heeft, zou telkens weer de een arm kunnen zijn en de ander rijk, Deut. 15:11; 1 Sam. 2:7; Spr. 22:2. Maar die vreselijke uitersten — de één schatrijk en de ander straatarm — heeft God onder zijn Israël niet gewild. ⁷⁾ Hij gaf aan elke stam een deel van het land Kanaän. Dat was en bleef Gods land. ⁸⁾ En wanneer Israël daarin nu maar trouw Gods verbond zou houden, zou het nooit meer behoeven te sloven als in Egypte voor de ijzerovens en op de hete velden, waar het opgegaarde Nijlwater door pompers en waterdragers over de akkers moest gebracht. Want in Egypte regende het nooit. "Maar het land, waarheen gij overtrekt om dat te erven, is een land van bergen en van dalen: het drinkt water bij de regen des hemels", Deut. 11:10, 11. Maar wanneer Israël Gods

verbond vergàt, dàn zou de HEERE het bezoeken. "Uw hemel, die boven uw hoofd is, zal koper zijn en de aarde, die onder u is, zal ijzer zijn", 28:23. Zulke dagen van overvloed heeft Israël gehad onder koning David. Een iegelijk "zat onder zijn wijnstok en vijgeboom", 1 Kon. 4:25. Maar onder Achab was de hemel van koper.

Vooraf ⁹⁾ Lev. 25 is een mooi hoofdstuk om Gods lieflijke wetten voor Israël's maatschappelijke leven te leren bewonderen. Het land Kanaän bleef in 't bijzonder Gods land. Men zou de akkers ¹⁰⁾ maar 6 jaar lang mogen bewerken. Gedurende het 7e jaar moest het land rust hebben. Wat er dan op groeide was ¹¹⁾ voor iedereen. "Dat de armen uws volks mogen eten en het overige daarvan de beesten des velds mogen eten; also zult gij ook doen met uw wijngaard en met uw olijfbomen", Ex. 23:11. En het 7x7e jaar zou een ¹²⁾ jubeljaar zijn. (Ook wordt wel gesproken van 50e jaar. Men telt dan zoals wij ook wel spreken van: over 8 dagen.) In dat jubeljaar kwam alle grond met toebehorende woning (niet de huizen in de steden) weer terug ¹³⁾ aan de vroegere eigenaar, die het b.v. voor schuld had moeten verkopen. Zo iemand bleef trouwens toch altijd het recht behouden z'n vroegere grond terug te kopen, te "lossen". Ook mocht een ander het voor hem "lossen". Eigenlijk was Kanaän's bodem dus onverkoopbaar. Hij bleef van God. Men verkocht daarvan alleen maar ¹⁴⁾ de geraamde opbrengst in de jaren vanaf de koop tot het jubeljaar. Wanneer men z'n vroegere bezit vóórdien niet had kunnen lossen, kreeg men het in het jubeljaar in ieder geval terug. ¹⁵⁾ Ook wanneer een Israëliet zich voor schuld had moeten verkopen en niet gelost had kunnen worden, kwam hij in het jubeljaar vrij. ¹⁶⁾ Want, zei de HEERE, Ik heb mijn volk niet uit Egypte verlost om uw slaven te zijn. En wanneer men z'n broeder aan lager wal geraakt zag, ¹⁷⁾ moest men hem helpen zonder te hoge rente van hem te vragen voor het geleende geld of voedsel. In de oud-Oosterse wereld was het n.l. heel gewoon, wanneer 1/3 deel van het geleende bedrag als rente gevraagd werd. Ja, soms werd bij terugbetaling wel het dubbele van het geleende teruggeëist. Geen wonder, dat menigeen in gebreke moest blijven en tot slavernij verviel en dát bij zijn broeder. Zulke liefdeloosheid duldde de HEERE niet. Trouwens de HEERE wilde ook de vreemdeling niet "verdrukt" zien (d.w.z. onrechtvaardig behandeld), b.v. door den dagloner zijn loon niet op tijd uit te betalen, Lev. 19:13; Deut. 24:14. Zo lieflijk waren Gods wetten voor Israël's maatschappelijke leven. Helaas heeft Israël, toen de grote verbondsverlating kwam, ook Gods 8e gebod verzaakt. Jesaja klaagde: "Uw vorsten zijn ¹⁸⁾ metgezellen der dieven, den wezen doen zij geen recht en de twistzaak der weduwen komt voor hen niet", 1:23. In het boek Amos lezen we: "Hoort dit, gij, die de nooddriftige opslokt en dat om te vernielen de ellendigen des lands, zeggende: wanneer zal de nieuwe maan overgaan, dat wij leeftocht mogen verkopen? en de sabbat, dat wij koren mogen openen? (Ze hunkerden er naar, dat de dag des HEEREN maar gauw om zou zijn) verkleinende de efa (een maat om het koren te meten) en de sikkél vergrotende (Het geld werd gewógen; als men nu het gewicht verzwaarde, waarmee men het geld, dat men ontving, woog, kreeg men meer geld voor z'n waar) en verkeerdelijk handelende met bedrieglijke weegschalen", 8:4-6. Wat God nu juist had willen voorkomen door zijn wijze wetten, het "trekken van huis aan huis en akker aan akker", Jes. 5:8; Micha 2:2, gebeurde tòch. Zelfs na de ballingschap lezen we weer van goddeloze hebzucht in Gods kerk. ¹⁹⁾ In Nehemia's dagen werd luid geklaagd over rijke Joden, die hun verarmde volksgenoten tot slaven gemaakt en hun akkers en wijngaarden aan zich getrokken hadden, Neh. 5:1-13. En toen onze Heere op aarde kwam, zag Hij Schriftgeleerden, die zich verbazend vroom voordeden, maar "zij aten de huizen der weduwen op", Marc. 12:40. Hoe heeft Hij die liefdeloze gelddorst gestriemd! Hoe waarschuwde Hij voor de diens: van Mammon, d.w.z. van geld en goed, waarvan zovelen een afgod maken, Matth. 6:24. De Heere Jezus liet weer het goede oude geluid van de geboden zijns Vaders horen. "Indien gij leent dengen, van wie gij hoopt (het geleende) weder te ontvangen, wat dank hebt gij? Want ook de zondaars lenen den zondaren, opdat zij evangelijk weder mogen ontvangen. Maar hebt uw vijanden lief en doet goed en leent ²⁰⁾ zonder iets weder te hopen", Luc. 6:34, 35. Zo leren het ons ook de apostelen. Jacobus toornde over het verdrukken der armen door de rijken. "Welaan dan, gij rijken, weent en maakt misbaar over de rampen, die u zullen overkomen. Uw rijkdom is verrot, uw klederen zijn door de mot aangetast, uw goud en

zilver is verroest en het roest ervan zal tegen u getuigen en uw vlees verteren als vuur. Gij zijt schatten gaan opleggen, terwijl het de laatste dagen zijn, Zie, het loon, dat door u is ingehouden van de arbeiders, die uw landen gemaaid hebben, schreeuwt en het geroep van hen, die uw oogst hebben binnengehaald, is doorgedrongen tot de oren van de Heere Zebaoth (de Heere der heerscharen). Gij hebt op aarde weelderig geleefd en u te goed gedaan, gij hebt uw hart vetgemest in de slachttijd. Gij hebt de rechtvaardige veroordeeld, ja vermoord, er is geen verweer tegen u", 5:1-6, N.V. En toen de apostel Paulus afscheid nam van de ouderlingen van Efeze, sprak hij: "Ik heb niemands zilver of goud of kleding begeerd (menige rondtrekkende heidense godsdienst- en zedenleraar was er op uit z'n eigen zak te spekken; ook sommige Joodse wel, Rom. 16: 18). En gij zelf weet, dat deze handen tot mijn nooddrift en dergenen, die met mij waren, gediend hebben. Ik heb u in alles getoond, dat men, alzo arbeidende, de zwakken moet opnemen (steunen) en gedenken aan de woorden van de Heere Jezus, dat Hij gezegd heeft: ²¹⁾ Het is zaliger te geven dan te ontvangen", Hand. 20:33-36.

Ook ten aanzien van het 8e gebod leert heel de Schrift: "Zo is dan de liefde de vervulling van de wet", Rom. 13:10.

I. Wat de HEERE ons door het 8e gebod verbiedt.

Onze catechismus vat de overtredingen van het 8e gebod ²²⁾ in drieën tezamen.

Ten 1e. : dàt stelen en roven, hetwelk de overheid straft;

Ten 2e. : stelen onder de schijn des rechts;

Ten 3e. : gierigheid en verkwisting.

110e vr. *Wat verbiedt God in het achtste gebod?*

Antw. *God verbiedt niet alleen dat stelen en roven, hetwelk de overheid straft, maar Hij noemt ook dieverij alle boze stukken en aanslagen, waarmee wij het goed van onze naaste aan ons denken te brengen, hetzij met geweld of met schijn des rechts, b.v. met vals gewicht, el, maat, waar, munt, woeker of door enig middel, dat God verboden heeft; daarbij ook alle gierigheid, alle misbruik en verkwisting zijner gaven.*

Niemand zal er aan twijfelen, of het éérstgenoemde stelen ons wel door God verboden wordt. "Wanneer iemand een os of klein vee steelt en slacht het of verkoopt het, die zal vijf runderen voor een os wedergeven en vier schapen voor een stuk klein vee". Ex. 22:1; Lev. 6:5. "En hij zal den HEERE zijn schuldoffer brengen tot de priester", Lev. 6:6. Dit is in 't oog lopende diefstal. De overheid moet zulke dieven straffen. 1 Petr. 4:15. Ze zijn openbaar.

Maar het tweede stelen wordt niet altijd openbaar. Het geschiedt "onder de schijn des rechts". In de tijd, waarin onze catechismus werd opgesteld, oefende de overheid nog niet zulk een scherpe contrôle uit op maten, gewichten en munten en op de kwaliteit derwaren als nu. Men kon b.v. inkopen met een lange el, maar verkopen met een korte. Men kon slechte waar verkopen voor goede. Het oude Oosterse leven was vol van zulk bedrog. Daarom waarschuwde de HEERE: "Gij zult geen onrecht doen in het gericht, (noch in de handel) met de el, met het gewicht of met de maat. Gij zult een rechte waag (een zuivere weegschaal) hebben, rechte weegstenen, een rechte efa (maat voor droge waar) en een rechte hin (maat voor natte waar). Ik ben de HEERE, uw God, die u uit Egypteland gevoerd heb", Lev. 19:35, 36. De HEERE kon niet dulden, dat zijn verlore volk zo verdrukt werd. Het tegenwoordige leven is veel ingewikkelder en dus kan dat "stelen onder de schijn des rechts" thans nog gemakkelijker en vaker gebeuren. Men noemt het dan: door de mazen van de wet heen kruipen. De overheid zal ons dan niet kunnen straffen. Ze merkte het niet of had gebrek aan bewijs. Maar de HEERE kent ons hart en Hij ziet de tranen der verdrukten. Natuurlijk gruwet de HEERE er óók wel van, wanneer de ármen mooi weer spelen van het geld der rijken, Ps. 37:21. Zoals de onrechtvaardige rentmeester, die bij zichzelf blijkbaar dacht: van andermans leer is het goed riemen snijden, Luc. 16:5, 6. Maar God verafschuwt dièp het schraperige uitbuiten van de naaste, die zich niet verweren kan, zoals b.v. Laban deed, en het verkorten of

inhouden van het verschuldigde loon, Lev. 19:13; Jac. 5:4. Hoe liefdeloos is de gierigaard! "Zo wie nu het goed der wereld heeft en ziet zijn broeder gebrek hebben en sluit zijn hart toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem?", 1 Joh. 3:17. De Schrift noemt hem zelfs ²³⁾ een afgodendienaar, Col. 3:5. Alsof geld en goed oppermachtig zouden zijn. Maar God zeide tot de rijke dwaas: "Gij dwaas. In deze nacht zal men uw ziel van u afeisen; en hetgeen u bereid hebt, wiens zal het zijn?", Luc. 12:20. God geeft ons geen deel, groot of klein, van het goed dezer wereld om het te gebruiken naar onze eigen lust, maar om Hem er mee te dienen. Dat vergeet niet alleen de gierigaard, maar ook de verkwister. Ze dienen zichzelf. Bovendien zullen ze met lege handen komen te staan. "Die rijk willen worden vallen in verzoeking en in de strik en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de mensen doen verzinken in verderf en ondergang. Want de geldgierigheid is een wortel van alle kwaad, tot welke sommigen lust hebbende zijn afgedwaald van het geloof en hebben zichzelf met vele smarten doorstoken", 1 Tim. 6:9, 10. En tegen de *verkwisting* waarschuwt de Schrift aldus: "Die blijdschap liefheeft, die zal gebrek lijden; die wijn en olie liefheeft, zal niet rijk worden.

De goddeloze is een rantsoen voor de rechtvaardige", Spr. 31:17, 18. "Een zuiper en vraat zal arm worden en de sluimering doet verscheurde klederen dragen", 23:21. De apostel schrijft, dat in geen geval dieven, geldgierigen en oplichters erfdeel hebben in het koninkrijk van Christus en van God, 1 Cor. 10:10; Ef. 5:5.

II. Wat de HEERE ons door het 8e gebod gebiedt.

Evenals bij de andere geboden belijdt de kerk ook hier, dat het niet genoeg is, wanneer wij onze oude mens dóden met zijn boze lusten en werken. Het tweede deel onzer bekering of wedergeboorte bestaat immers hierin, dat wij met lust en liefde naar de wil van God in alle goede werken beginnen te leven. Daarom volgt nu nog de

111e vr. Maar wat gebiedt u God in dit gebod?

Antw. *Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag bevordere, met hem zo handele als ik wilde, dat men met mij handelde; daarbij ook, dat ik trouw arbeide, opdat ik de nooddriftige helpen moge.*

Wij horen vaak de spreuk: "Wat u niet wilt, dat u geschiedt, doe dat ook aan een ander niet". Dat is wel een goede spreuk, maar er staat toch niet genoeg in. ²⁴⁾ Zij zegt alleen nog maar, wat men jegens zijn naaste moet laten. De Heere Jezus sprak echter: ²⁵⁾ "Alle dingen dan, die u wilt, dat u de mensen zouden doen, doet u hun ook also; want dat is de Wet en de Profeten", Matth. 7:12. Hiermee zei de Heere weer eens met andere woorden, wat het O.T. altijd al bevolen had: "Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf.", Lev. 19:18; Matth. 22:40. Dat gold ook voor het goed van de naaste. Mozes had b.v. geboden: "Gij zult uws broeders os of kleinvee niet zien afgedreven en u van die verbergen (net doen alsof men niets ziet, uit gemakzucht); u zult ze uw broeder ganselijk weder toesturen. En indien uw broeder niet nabij u is of u hem niet kent, zo zult u hem zoeken en u zult hem wederbrengen. Also zult u ook doen aan zijn ezel en also zult u ook doen aan zijn kleding, ja also zult u doen aan al het verlorene uws broeders, dat van hem verloren zal zijn en dat u zult hebben gevonden; u zult u niet mogen verbergen. U zult uws broeders ezel of zijn os niet zien, vallende op de weg (vanwege de last bezwijken) en u van die verbergen; u zult ze met hem ganselijk oprichten", Deut. 22:1-4. Natuurlijk wordt ons daarmee ²⁶⁾ in 't geheel niet verboden var. onze naasten in de handel winst te nemen of rente van geleend kapitaal. ²⁷⁾ In de middeleeuwen verbood de kerk aan haar leden rente van kapitaal te nemen. ²⁸⁾ Dat kwam, doordat zij het verbod van Lev. 25 en andere plaatsen, om "woeker" te nemen van z'n broeder, opvatte als totaalverbod van rente. Dat was fout. ²⁹⁾ De HEERE verbood slechts de gruwelijke woërrente, die in het Oosten wel 30, soms 100% bedroeg. En wanneer iemand gebrek aan voedsel en kleding lijdt, mogen we hem in 't geheel niet helpen op voorwaarde van rente. Maar wanneer iemand met ons geld zaken doet, mogen we daarvan evengoed interest vragen als bijv. een deel der vruchten van de akker, die men van ons huurt. Hij, die het geld *uitleent*, is trouwens lang niet altijd de

rijke en hij, die het geld *leent*, lang niet altijd de arme. De Heere Jezus sprak dan ook in 't geheel niet afkeurend over het bankwezen en de geldhandel, Matth. 25:27. Evenmin is er iets verdienstelijks in gelegen, wanneer men al z'n bezittingen wegschenkt en in een klooster gaat. In het bezit van het goed dezer wereld schuilt niets schandelijks, ³⁰⁾ wel in het verkeerd gebruik daarvan en in het hangen met het hart daaraan, 1 Cor. 7:30, 31. Dat is trouwens zo dom. ³¹⁾ "Want wij hebben niets in de wereld gebracht, het is openbaar, dat wij ook niet kunnen iets daaruit dragen. Maar ³²⁾ als wij voedsel en deksel hebben, wij zullen daarmede vergenoegd zijn", 1 Tim. 6:7, 8. "Zijt vergenoegd met het tegenwoordige. Want Hij heeft gezegd: Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten", Hebr. 13:5. Trouwens, waarom zouden we sloven en slaven om de gehele wereld te gewinnen? Die *is* al van ons, evengoed als Kanaän reeds van Israël was, toen het nog door de woestijn reisde. ³³⁾ "Hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen, zij zijn alle uwe. Doch gij zijt van Christus en Christus is Gods", 1 Cor. 3:22, 23. Het beste is 't maar niet al te arm en niet al te rijk te zijn, juist zoals God zijn volk zo graag in Kanaän had willen laten wonen. Agur bad: "Armoede of rijkdom geef mij niet: voed mij met het brood mijns bescheiden deels, opdat ik, zat zijnde, U dan niet verloochene en zegge: Wie is de HEERE? of dat ik, verarmd zijnde, dan niet stele en de naam mijns Gods aantaste", Spr. 30:8, 9.

Of we dan maar werkeloos de handen in de schoot mogen leggen? Neen, de Schrift scheldt op luiards. De apostel beveelt ons te wérken, 1 Thess. 4:11. Maar waartoe? Om rijk te worden? ³⁴⁾ Neen, maar opdat we anderen niet lastig zullen behoeven te vallen, 1 Thess. 4:2. God heeft ons geboden te arbeiden voor ons dagelijks brood en dat ten eerste, opdat wij ³⁵⁾ onszelf en onze gezinnen zouden kunnen verzorgen en, indien nodig, ook behoeftige familieleden. Wie dat niet doet, is volgens de Schrift ³⁶⁾ erger dan de ongelovigen, want diè doen het vaak wèl, uit natuurlijke liefde en niet eens, omdat God het beveelt, 1 Tim. 5:8. Vervolgens vraagt de gemeente des Heeren ons ook om hulp tot verzorging van haar arme of behoeftige leden. Ook voor dàt doel moeten we dan met liefde arbeiden. Want zonder liefde wordt Gods gebod niet vervuld. ³⁷⁾ Maar God heeft de blijmoedige gever lief, 2 Cor. 9:7.

Om te beantwoorden:

- 1) Van Wie zijn alle schepselen het eigendom?
- 2) Is de mens het eerst van alle schepselen geschapen of het laatst?
- 3) Wat ontving de mens wel van God over al het geschapene?
- 4) Welke opdracht gaf God hem?
- 5) Welke straf gaf God aan de man voor zijn zonde? Hoe zou hij voortaan brood eten?
- 6) Hoe heeft God aan de kinderen Israëls recht verschaft tegenover de Egyptenaren, die hen als slaven hadden behandeld?
- 7) Hoe verdeelde God zijn land Kanaän onder Israël?
- 8) Wanneer zou Israël in dat land een vrij en gelukkig leven houden?
- 9) Uit welk hoofdstuk kunnen we zo mooi de lieflijkheid van Gods wetten voor Israëls maatschappelijke leven leren kennen?
- 10) Hoe lang zou Israël z'n akkers slechts mogen bewerken?
- 11) Voor wie was al hetgeen er op de akkers en in de wijngaarden groeide gedurende het sabbatsjaar?
- 12) Hoe heette het 50e jaar?
- 13) Aan wie kwamen de bezittingen dan weer terug?
- 14) Wat kon er van Kanaäns bodem dus eigenlijk alleen maar worden verkocht?
- 15) Wanneer kwam iedere Israëliet ook weer vrij uit de slavernij, waarin hij door schuld geraakt was?
- 16) Waarom wilde de HEERE dat zo?

- 17) Hoe moest men z'n broeder helpen, die aan lager wal was geraakt?
- 18) Maar hoe noemde Jesaja de vorsten onder zijn volk in de dagen der grote verbondsverlating?
- 19) En wat hadden in Nehemia's dagen, dus na de ballingschap, sommige rijke Joden toch weer gedaan?
- 20) Hoe riep de Heere Jezus het volk weer terug naar de lieflijke wetten van zijn Vader? Hoe moest men b.v. z'n broeder helpen, wanneer deze in nood en armoede verkeerde?
- 21) En welk woord van de Heere Jezus haalde de apostel Paulus later nog op over geven en ontvangen?
- 22) In hoevelen vat Z. 42 de overtredingen tegen het 8e gebod samen?
- 23) Hoe noemt de Schrift de gierigaards?
- 24) Waarom is de spreuk: "Wat gij niet wilt, dat u geschiedt, doe dat ook aan een ander niet" toch nog niet goed genoeg?
- 25) Met welke woorden drukte de Heere Jezus uit wat wij ook moeten doen?
- 26) Is het ongeoorloofd van uw naaste winst of rente te nemen?
- 27) Wanneer heeft de kerk het nemen van rente van kapitaal verboden?
- 28) Hoe kwam zij zo verkeerd te doen?
- 29) Welke rente had de HEERE dan alleen maar verboden?
- 30) Schuilt er iets verkeerd in het bezit van het goed dezer wereld? Waarin dan wel?
- 31) Waarom is het hangen met het hart aan het goed dezer wereld zo dom?
- 32) Wanneer moeten we tevreden zijn?
- 33) Waarom behoeven we ons trouwens niet meer af te sloven om de gehele wereld te gewinnen?
- 34) Waartoe moeten we dan werken?
- 35) Wie moeten we allereerst verzorgen?
- 36) Hoe noemt de Schrift zulke mensen, die hun eigen familie niet verzorgen?
- 37) Maar welke gevers heeft God lief?

Schriftplaatsen:

Deut. 15:7-10. Wanneer er onder u een arme zal zijn, een **uit** uw broederen, in een uwer poorten, in uw land, dat de HEERE, uw God, u geven zal, zo zult gij uw hart niet verstijven, noch uw hand toesluiten voor uw broeder, die arm is, maar gij zult hem rijkelijk lenen, genoeg voor zijn gebrek, dat hem ontbreekt. Wacht u, dat in uw hart geen Belialswoord zij (dat in uw hart niet de lelijke gedachte opkome) om te zeggen (om te denken bij uzelf): Het zevende jaar, het jaar der vrijlating nadert; (in het sabbatsjaar mocht men z'n mede-Israëliet niet manen tot betaling van schuld, want dan was er immers geen opbrengst) dat uw oog boos zij tegen uw broeder, die arm is en dat gij hem niet geeft; en hij over u roepe tot de HEERE en zonde in u zij. Gij zult hem mildelijk geven en uw hart zal niet boos zijn, als gij hem geeft (ge moet het niet tegen wil en dank doen, maar blijmoedig); want om dezer zake wil zal u de HEERE, uw God, zegenen in uw werk en in alles, waaraan gij uw hand slaat.

Ef. 4:28. Wie (vroeger) een dief was (de heidenen vonden dit niet zo erg), stele niet meer. maar spanne zich liever in om met zijn handen goed werk te verrichten, opdat hij iets kan mededelen aan de behoeftige, N.V.

Nalezen:

Luc. 16:1-9. Natuurlijk keurde de Heere Jezus het niet goed, dat de rentmeester met het goed van zijn heer maar deed alsof het van hemzelf was, maar de Heere wees op

zijn slimheid om zich met behulp van het aardse goed vrienden te maken. "Ik zeg ulieden (mijn discipelen): maakt uzelf (zo ook) vrienden uit de onrechtvaardige Mammon (dat nare geld, waarmee meestal zoveel kwaad gebeurt), opdat, wanneer ù ontbreken zal (als ge straks sterft en gij ook alles moet achterlaten net als die rentmeester, toen hij ontslagen werd) zij u mogen ontvangen (degenen, die gij hebt welgedaan, u als hun weldoener voor Gods troon mogen begroeten) in de eeuwige tabernakelen (in de heerlijkheid)".

LES 46. [Zondag 43]

¹⁾ In Gen. 3 lezen we, hoe de zonde in de wereld gekomen is. De slang sprak tot de vrouw: ²⁾ "Is het ook, dat God gezegd heeft: Gijlieden zult niet eten van alle boom dezès hofs?" Maar dat had God helemaal niet gezegd. ³⁾ Adam en Eva mochten juist van alle bomen wèl eten, alleen van één boom niet. ⁴⁾ Dus terwijl het gebod van God in wèrkelijkheid zeer mild was, werd het omgekeerd tot iets hards. Dat is nu iemands woorden verdraaien. En toen de slang daarna zei: "Gijlieden zult de dood nièt sterven", wanneer gij van die verboden boom eet, was dàt een uitdrukkelijke leugen. Want God had gewaarschuwd: dan zult ge wèl sterven.

We weten ⁵⁾ van onze Heere Jezus Zelf, dat achter het spreken van de slang in het paradijs de satan heeft gewerkt. Want toen de ongehoorzame Joden maar steeds de woorden van Christus bleven tegenstaan, hoewel de Heere niets dan de waarheid sprak, en toen zij zó verbeterd werden op onze Heiland, dat ze Hem wel konden vermoorden, sprak Deze tot hen: ⁶⁾ "Gij hebt de duivel tot vader en wilt de begeerten van uw vader doen. Die was een mensenmoorder van den beginne en staat niet in de waarheid, want er is in hem geen waarheid. Wanneer hij de leugen spreekt, spreekt hij naar zijn aard, want hij is een leugenaar en de vader der leugen", Joh. 8:44, N.V. Met deze woorden heeft de Heiland ons de geschiedenis van de arglistige verleiding in het paradijs verklaard. Daardoor is het gekomen, dat de mens aan God, die altoos waarachtig en eerlijk is, de rug heeft toegekeerd en in gezelschap geraakte van de duivel, wiens liefste lust is te liegen en, vaak onder schone schijn, ook de mènsen voor de leugen te winnen. Gelukkig is God wel reddend tussenbeide gekomen èn ⁷⁾ door vijandschap te zetten tussen ons en de duivel èn door ons door zijn Woord weer te leren wat waarheid is. Maar wanneer de mensen Gods verbond toch weer verlaten en zijn Woord verachten, blijkt het, hoe grote ingang ook de leugen vindt in hun hart. De profeet Hosea b.v. sprak in de vervaltijd onder Israëls koningen: "Hooft des HEEREN Woord, gij kinderen Israëls! want de HEERE heeft een twist met de inwoners des lands; omdat er geen trouw (betrouwbaarheid, eerlijkheid) en geen weldadigheid en geen kennis van God in het land is, maar vloeken en liegen en doodslaan en stelen en overspel doen", 4:1, 2. En van de heidenen, die de waarheid ten onder hielden en veranderden in de leugen, schreef Paulus, dat zij waren geworden: "oorblazers en lasteraars", Rom. 1:30, N.V. Ook in het beminnen van de leugen openbaart zich dan de haat tegen God en de naaste. En de gelovigen moeten belijden, dat ook zij van nature tot die haat geneigd zijn en tot de leugen. Daarom heeft de HEERE tot zijn kerk na haar verlossing uit Egypte ook nog het 9e gebod moeten spreken: ⁸⁾ "Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste", Ex. 20:16; Deut. 5:20.

Woordelijk vertaald luidt het 9e gebod aldus: ⁹⁾ "Gij zult niet antwoorden tegen uw naaste als een getuige der leugen". In Deut. 5: ¹⁰⁾ "als een getuige der ijdelheid". Israël werd hierdoor allereerst herinnerd ¹¹⁾ aan hetgeen voor de rechtbank geschiedde. ¹²⁾ Dan stelde de rechter een vraag en moest de getuige daarop antwoorden; en dan mocht zijn getuigenis niet leugenachtig zijn, niet onwaar, en ook niet ijdel, leeg, ongegrond. De HEERE verbood dus zijn volk voor de rechters te liegen of er maar op los te spreken. Dat was grote zonde, want wie voor de rechters stond, moest wel bedenken, dat hij stond voor de "goden". Ex. 22:9, die "het gericht hielden niet den mensen, maar den HEERE", 2 Kron. 19:6. Maar verder moeten we bij dit gebod ook weer denken aan de regel, ¹³⁾ waarnaar ook de andere geboden zijn verklaard. We zagen dit: God de HEERE koos telkens uit de veelheid van zonden één sterk sprekend staaltje. Zie b.v. het doodslaan (6e gebod). God verbood evenzeer het doodslaan met woorden en gedachten als met een zwaard of stok. En de HEERE gèbood de naaste lièf te hebben. Welnu, zo heeft God ook bij het 9e gebod, om kort te zijn, wel het duidelijkste *voorbeeld* uitgekozen. Want voor de rèchters liegen, dàt is voor Gods aangezicht liegen. Maar natuurlijk wordt ¹⁴⁾ alle ànder bedrog *eveneens* door God verboden. Ja, de HEERE gèbiedt zijn verbondsvolk, dat het de wààrheid spreken zal. Ook hièrin moeten wij onze oude mens doden en de nieuwe mens aandoen, dat wij de leùgen moeten hàten en de wààrheid lièfhebben. (Denk nog steeds aan Z. 33, over de twee delen der bekering of wedergeboorte). Dat zijn dan ook

de twee hoofddelen, die we in antw. 112 van de catechismus kunnen opmerken. Let er straks maar op bij het lezen. (Het tweede deel komt na het woord "Insgelijks".)

112e vr. *Wat wil het negende gebod?*

Antw. *Dat ik tegen niemand vals getuigenis geve, niemand zijn woorden verdraaije, geen achterklapper of lasteraar zij, niemand lichtvaardig en onverhoord oordele of helpe veroordelen, maar allerlei liegen en bedriegen als eigen werken des duivels, vermijde, tenzij dat ik de zware toorn Gods op mij laden wil. Insgelijks, dat ik in het gericht en alle andere handelingen de waarheid liefhebbe, oprecht spreke en belijde; ook mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen voorsta en bevordere.*

Aan de hand van deze belijdenis der kerk gaan wij nu ook weer spreken over hetgeen God ons in zijn 9e gebod gebiedt en verbiedt. I. *Wat de HEERE ons door het 9e gebod verbiedt.*

Een zéér gruwelijk kwaad is wel het geven van vals getuigenis, wanneer men voor de rechters staat, voor de "goden", en dus soms zelfs, nadat men door eedzwering God tot getuige heeft aangeroepen. Aan zulk afschuwelijk kwaad hebben zich ¹⁵⁾ de valse getuigen tegen onze Heere Jezus en tegen Naboth en Stefanus schuldig gemaakt. Vals getuigenis, door kerkmensen nog wel. Zij kenden Gods uitdrukkelijke verbod. Hoe moet God Zich daarover vertoornd hebben! Hoewel God evenzeer het vals getuigenis veroordeelt, ook al heeft het niet ten overstaan van de rechters plaats, maar in het dagelijks leven, in gesprekken of brieven, in het handelsverkeer, enz. We hebben dan te doen met de zonde, die men kortweg liegen noemt. ¹⁶⁾ Liegen is bewust de onwaarheid spreken. Liegen doen we nooit bij vergissing. Dat liegen heeft dan plaats uit angst voor nadeel of straf of uit winzucht. Soms wordt er ook wel voor de grap gelogen of om te vleien. Dit liegen en bedriegen nu verbiedt de HEERE evenzeer als het vals getuigenis voor de rechter. Al dat liegen, wel of niet voor de rechter, wordt in één adem veroordeeld door de Schrift. "Een vals getuige zal niet onschuldig zijn en die leugenen blaast zal vergaan", Spr. 19:9. Vooral in het boek Spreuken wordt veel voor de zonde van onwaarachtigheid en oneerlijkheid gewaarschuwd en in de psalmen lezen we menig gebed om verlossing van dat kwaad. "O, HEERE, red mijn ziel van de valse lippen, van de bedriegelijke tong", Ps. 120:2. Vooral ¹⁷⁾ in de psalmen van David treffen we zulke smekingen aan. Dié is immers zéér vaak door verraders omringd geweest; door Doëg, Absalom, Achitofel. Hij klaagde over Doëg, de handlanger van Saul aldus: "Gij zint op verderf, uw tong is als een scherpgeslepen scheermes, gij, die bedrog pleegt", 52:4, N.V. En vermoedelijk zijn Ps. 41 en 55 ¹⁸⁾ uit de tijd van Absaloms opstand. Hoe kwam David toen zelfs bedrogen uit ¹⁹⁾ met zijn vertrouwde raadsman Achitofel. Blijkbaar voelde hij reeds van tevoren het verzet groeien. Waarschijnlijk heeft Absalom eerst misbruik gemaakt van een langdurige ziekte van David om z'n opstand voor te bereiden. Misschien is David toen diep ingezonken geweest wegens de zonde van bloedschande in eigen leven en huisgezin. Hij was er ellendig aan toe. Ziek. Toen voelde hij al zo weinig meeleven, maar wel veel haat. "Komt iemand mij bezoeken, hij spreekt valsheid", 41:7, N.V. En later ontdekte hij opeens de ontrouw van zijn raadsman: "Zelfs mijn vriend, op wie ik vertrouwde, die mijn brood at, heeft zijn hiel tegen mij opgeheven", 41:10, N.V. Blijkbaar klaagde hij over dezelfde verrader ook aldus: "Het is geen vijand, die mij hoont, anders zou ik het hebben gedragen; het is mijn hater niet, die zich tegen mij groot maakt, anders zou ik mij voor hem verborgen hebben. Maar gij zijt het, o mens, als van mijn waardigheid, mijn leidsman en mijn bekende. Wij, die tezamen in zoetigheid heimelijk raadpleegden; wij wandelden in gezelschap ten huize Gods". "Zijn mond is gladder dan boter, maar zijn hart is krijg; zijn woorden zijn zachter dan olie, maar dezelve zijn blote zwaarden", Ps. 55:13-15, 22. (Zo'n verrader heeft de Heere Jezus ook onder zijn eigen discipelen gehad, Joh. 13:18). En in Spreuken lezen we: "Een man, die zijn naaste vleit, spreidt een net uit voor deszelfs gangen", 29:5. Ook dit: "Een man, tegen zijn naaste een vals getuigenis sprekende, is een hamer (of knots) en zwaard en scherpe pijl", alle drie gevaarlijke wapenen, 25:18. Zo gevaarlijk is de tong, dat lichaamsdeel, waarvan Jacobus zegt: "De tong is een vuur, een wereld van

ongerechtigheid." "Zij is een onbedwingelijk kwaad, vol van dodelijk venijn", 3:6, 8.

Onder de zonden, die God ons verbiedt, noemt de catechismus ook het achterklappen en lasteren.²⁰⁾ Daarmee is niet hetzelfde bedoeld. De achterklapper is een kwaadspreker. Klappen betekent praten. Zonder dat het nodig is vertelt hij iemands kwaad. Maar²¹⁾ hij is niet bepaald een leugenaar. Alleen had hij die zonde van z'n naaste in 't geheel niet behoeven te verbreiden. Hij zondigt²²⁾ tegen de liefde, die het kwaad liever zo lang mogelijk bedekt, 1 Cor. 13:6, 7. Maar de lasteraar liegt. Hij spreekt over z'n naaste kwaad,²³⁾ dat nièt waar is en²⁴⁾ hij wil hem daardoor een slechte naam bezorgen. Hij wil z'n waarde bij de mensen zo diep mogelijk doen dalen. Hij wil hem verachtelijk maken. Natuurlijk kan dat dan op verschillende manieren gebeuren. B.v. door spot of woordverdraaiing. Toen de Heere Jezus uitriep: "Eli. Eli, lama sabachtani", zeiden sommigen: "Hij roept Elia". Hoewel ze heel goed wisten, dat "Eli" betekent "Mijn God". Maar volgens de rabbijnen zou de verheffing van de Messias worden voorafgegaan door de komst van Elia en dus heeft men door te zeggen: "Houd op, laat ons zien of Elia komt, om Hem te verlossen" de Heere Jezus bespottelijk willen maken als leugen-Messias, Matth. 27:46-49. En toen men het woord des Heeren over het verbreken en weer opbouwen van de tempel zijns lichaams verdraaide als was het gesproken van de stenen tempel te Jeruzalem, belasterde men de Heiland ook als heiligschenners, Matth. 26:61; 27:40; Joh. 2:19, 21. Terwijl de achterklapper of kwaadspreker dus niet bepaald liegt en ook niet altijd de boze bedoeling behoeft te koesteren om z'n naaste te krenken, maar door z'n babbelaachtigheid z'n tong niet in toom weet te houden, is de lasteraar beslist een leugenaar en heeft hij zich de ondergang van z'n slachtoffer ten doël gesteld.

Natuurlijk geldt Gods verbod om iets te doen te hebben met vals getuigenis ook voor de rechters zelf. Wanneer een rechter geroepen wordt om in een twistzaak uitspraak te doen, mag hij niet te werk gaan met aanzien des persoons; mag hij niet de ene partij wel horen en de andere niet. Ook mag hij geen²⁵⁾ uitspraak doen na onvoldoende onderzoek. Dit laatste noemt men lichtvaardig oordelen. Aan Israëls rechters werd in de Wet verboden op het getuigenis van één getuige af te gaan, maar: "Op de mond van twee getuigen of op de mond van drie getuigen zal de zaak bestaan", Deut. 19:15. En dan moesten die getuigen, b.v. in geval van steniging, het eerst met de uitvoering van het vonnis beginnen, 19:7. Of ze dus zeker moesten zijn van hun zaak. Ook werd uitdrukkelijk gewaarschuwd tegen het 'uitbrengen van een *vals* getuigenis. "Stelt uw hand niet bij de goddeloze om een getuige tot geweld te zijn", d.w.z. iemand die ongelijk heeft in een rechtszaak (een goddeloze), moogt ge niet helpen door een vals getuigenis te zijnen gunste af te leggen, Ex. 23:1. Dat zou zijn: de onschuldige helpen veroordelen. En wanneer het soms uitkwam, dat iemand *vals* getuigd had, de rechters hadden het onderzocht "en ziet, de getuige is een vals getuige, hij heeft valsheid betuigd tegen zijn broeder, zo zult gijlieden hem doen, gelijk als hij zijn broeder dacht te doen", Deut. 19:18, 19. Nicodemus sprak dan ook trouw naar het Woord, toen hij het tegen het Sanhedrin opnam voor het goed recht van de Heere Jezus, zeggende: "Oordeelt ook onze wet de mens, tenzij dat zij eerst van hem gehoord heeft en verstaat, wat hij doet?", Joh. 7:51. En omkoperij was natuurlijk helemaal verboden. "Gij zult het gericht niet buigen; gij zult het aangezicht niet kennen; ook zult gij geen geschenk nemen; want het geschenk verblindt de ogen der wijzen en verkeert de woorden der rechtvaardigen", Deut. 16:19. Maar wat verboden is aan rechters en getuigen voor de rechtbank, is het evenzeer aan ons in het dagelijks leven. De Heere Jezus heeft gewaarschuwd: "Oordeelt niet (lichtvaardig en ongegrond of uit haat en nijd), opdat gij niet (door God straks zonder erbarmen in het eindgericht) geoordeeld wordt", Matth. 7:1. Wat moeten we dus voorzichtig leven. We kunnen door in gezelschap onze neus op te trekken, wanneer iemand genoemd wordt, hem al een verkeerde naam bezorgen en veroorzaken, dat hij straks, b.v. bij sollicitatie naar een betrekking, benadeeld wordt. Over al zulk onrecht toornt de HEERE. Want Hij is een God, "die den verdrukte recht doet", Ps. 146:7. Zou Hij al dat liegen en woordverdraaien niet innig haten? Daar is de duivel mee begonnen. En Paulus heeft ons gewaarschuwd, dat de duivel daarmee zou voortgaan. De HEERE zou dat toelaten. Ja, de HEERE zou Zelf over de Christenen van de grote afval als straf voor hun liefdeloos verzaken van de waarheid²⁶⁾ een kracht der dwaling zenden, zodat ze²⁷⁾

de leugen zouden geloven, 2 Thess. 2:10, 11. Daarom moeten we ons maar niet al te zeer' verbazen, ²⁸⁾ wanneer de eenvoudige waarheid van Gods Woord al minder geloofd wordt, maar de gekste fantasieën van mensen (vaak in een quasi-wetenschappelijk of -vroom gewaad gehuld) grif worden aanvaard door sommigen, die eertijds zelf of wier voorgeslacht althans tot de getrouwe kerk des Heeren behoorde. Dat is voorzgd. En wie meent te staan, zie toe, dat hij zelf niet valle. Want in het nieuwe Jeruzalem "zal niet inkomen, dat ontreinigt en gruwelijkheid doet en leugen spreekt", Openb. 21 :27. ²⁹⁾ Daarom moeten we voortdurend de Schrift onderzoeken om vast van gang te worden in Gods waarheid. Want we zullen niet slechts geoordeeld worden naar wat we hebben geweten, ³⁰⁾ maar ook naar wat we hadden kunnen weten, Spr. 1:24-26.

II. Wat de HEERE ons door het 9e gebod gebiedt.

Na de terugkeer der ballingen uit Babylon was het hart van dit overblijfsel toch lang niet altijd blij en opgewekt. Het vlotte niet met de herbouw van stad en tempel. Er waren moeilijkheden van buiten (Samaritanen) en van binnen (veel slapheid, onderlinge geschillen). Toen troostte de HEERE zijn overblijfsel o.a. door middel van de profetieën van ³¹⁾ Zacharia. Ze moesten niet denken, dat de HEERE nog toornig op hen was zoals vroeger. Hij zou een gelukkige toekomst voor Jeruzalem doen aanbreken. Op haar straten en pleinen zouden weer stokoude mannen en vrouwen en spelende jongens en meisjes worden gezien. En wat moest Gods volk daarvoor doen? Vastendagen houden? Och. dat behoefde niet, "Dit zijn de dingen, die gij doen zult: spreekt de waarheid, een iegelijk met zijn naaste; oordeelt de waarheid en een oordeel des Vredes in uw poorten. (Op de pleinen achter de poort werd recht gesproken. Dat moest naar waarheid geschieden. Dan zou er vrede heersen onder hen). Hebt dan de waarheid en de vrede lief", Zach. 8:16, 19. ³²⁾ Daarbij had God het oog op de rechtspraak. Zo spreekt onze catechismus ook. "Insgelijks, dat ik in het gericht de waarheid liefhebbe". Want wanneer ergens de waarheid en niets dan de waarheid moet gesproken worden, dan zeker wel voor en door de rechtbank. Maar verder geldt dat gebod natuurlijk ook voor heel ons overige leven. B.v. bij het zaken doen. Dan moeten we b.v. ons woord gestand blijven doen, ³³⁾ al zou 't ons ook tot schade wezen, Ps. 15:4. Dan moet men op ons woord aan kunnen. "Laat zijn uw woord ja ja, neen neen", Matth. 5:37. De apostel Paulus drukte dat bevel van waarheid spreken ook den Christenen te Efeze op het hart. ³⁴⁾ In de heidense wereld, waartoe zij vroeger hadden behoord, werd liegen niet zo erg gevonden. Maar uit dat heidendom waren zij nu verlost en gemaakt tot volk van God. "Daarom legt af de leugen en spreekt de waarheid, een iegelijk met zijn naaste, want wij zijn elkanders leden", Ef. 4:25. En aan de Colossen schreef de apostel: "Liegt niet tegen elkander, dewijl gij uitgedaan hebt de oude mens met zijn werken en aangedaan hebt de nieuwe mens", Col. 3:9. Immers, hoe zouden wij anders kunnen gelijken op God als kinderen op hun vader? Want herhaaldelijk wordt de HEERE in de Schrift genoemd de waarachtige ³⁵⁾ (trouwe, vertrouwbare, eerlijke) God, de God der waarheid, ja de Waarheid Zelf, Deut. 32 :4; Ps. 31 :6; Joh. 14:6; 17:3; 1 Joh. 5:20. Christenen moeten dus in elk geval de waarheid liefhebben en spreken. Daarin moeten Vader en Moeder ons al vroeg voorgaan. Ze moeten ons geen leugentjes op de mouw spelden, wanneer we hun iets vragen. Al mogen zij zelf uitmaken of onze leeftijd al een volledig antwoord toestaat, 1 Cor. 13:11. Niemand is verplicht alles te zeggen wat hij weet, maar wàt we zeggen, moet waarheid zijn. Dat is wel eens erg moeilijk; b.v. tegenover zieken. Dan moeten we maar aan de HEERE om wijsheid vragen, Jac. 1:5. Soms kan het waarheid spreken ons onze vrijheid kosten, ja misschien wel ons leven. Maar Johannes de Doper sprak moedig tot koning Herodes de waarheid over diens echtbreuk, Marc. 6:18. En vele martelaren wilden liever sterven dan hun Heiland verloochenen. Dat mochten ze niet. Dan zou de Heere ook ons verloochenen, Matth. 10:33.

De Schrift verzekert ons herhaaldelijk, dat God de leugen haat. "Gij zult de leugensprekers verdoen; van de man des bloeds en des bedrogs heeft de HEERE een gruwel", Ps. 5:7. Maar tot hen, die mogen verkeren in Gods tent, wordt geteld de man, "die oprecht wandelt en gerechtigheid werkt en die met zijn hart de waarheid spreekt", 15:2. Toch lezen we van verschillende gelovigen, dat zij wel's struikelden en logen in

plaats van de waarheid te spreken, ³⁶⁾ b.v. Jakob, Gen. 27:19, en Petrus, Matth. 26:74. Ja, som. gebeurde het, dat zij in dagen van benauwdheid opstandig waren tegen Gods leiding met hen en dan van God onware dingen zeiden ³⁷⁾ (Job en Asaf). David was er zo bang voor, dat hij over des HEEREN leiding met hem iets onwaars zou zeggen, dat hij bad: ³⁸⁾ "HEERE, zet een wacht voor mijn mond, behoed de deur mijner lippen", Ps. 141:3. 't Zou ook iets heel ergs zijn, als Gods eigen kinderen hun hemelse Vader een verkeerde naam zouden bezorgen. In die zonde zouden wij ook vallen, wanneer we gehoor zouden geven aan allerlei ongelovig en fantastisch gepraat over God. Wij kennen Hem door zijn Woord. Alles, wat over de HEERE niet precies overeenkomstig dat Woord gesproken wordt, is leugen. Maar ³⁹⁾ Gods Woord is de waarheid, Joh. 17:17. Vroeger jaren noemden de Christenen de bijbel dan ook wel eens: de Waarheid. Wie dus de waarheid wil spreken over God en zijn werken, moet maar gedurig bezig zijn met zijn Woord. Anders zouden we onze hemelse Vader een verkeerde naam bezorgen.

En wanneer we ons voortdurend laten onderwijzen door dat Woord van Gods waarheid, dan zullen we daarnaar ook spreken als het over Gods schepselen gaat, 1 Petr. 4:11. Dan zullen we er ook tegen waken, dat onze nàaste onverdiend een slechte naam krijgt. Hierop heeft de catechismus het oog, wanneer hij zegt, dat ik "ook mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen moet voorstaan ⁴⁰⁾ (d.w.z. verdedigen) en bevorderen". Dat is geheel naar de Schrift. In de dagen van de Prediker bestond vermoedelijk het spreekwoord: "Beter is een goede naam dan goede olie", 7:1. Hoe waardevol de olie was in Kanaän, hebben we gezien bij Z. 12, vr. 31. Veel olie betekende veel rijkdom. Inderdaad. Maar nu was een goede naam nog "uitgelezenener dan veel rijkdom", Spr. 22:1. Zilver en goud kunnen gestolen worden, maar een goede naam is zelfs een heerlijke erfenis voor ons nageslacht. Een zakenman, die ongelukkig geweest is, kan op zijn eerlijke naam nog crediet krijgen. Maar zelfs een rijke met een slechte naam wordt niet vertrouwd. Vooral een arme, die een slechte naam krijgt, is machteloos. Daarom zegt de Schrift: "De huichelaar verderft zijn naaste door de mond" en zij beveelt: "Open uw mond voor de stomme (voor de man, die zich niet durft of kan verdedigen), voor de rechtzaak van allen, die omkomen zouden", 11:9; 31:9. Bij rechtsgedingen komt het vaak voor, dat mensen, die door hun getuigenis juist de gewenste klaarheid in de zaak zouden kunnen brengen, uit gemakzucht er zich maar liever buiten houden. Dat mag een Christen niet doen. Ook niet in het leven van alle dag, in gesprekken, brieven, enz. Toen koning Saul het voorzien had op het leven van David, sprong ⁴¹⁾ de trouwe Jonathan voor David in de bres en herinnerde hij zijn vader aan al het goede, dat David voor Israël gedaan had, 1 Sam. 19:4, 5. Zo noemt ook Paulus ⁴²⁾ onder alle vrucht des Geestes de "trouw", Gal. 5:22, N.V. Hier geldt ook het bevel van onze Zaligmaker: "Alle dingen dan, die gij wilt, dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook also; want dat is de Wet en de Profeten", Matth. 7:12.

Vragen we dan onze God, dat Hij ons voorzichtig make met onze tong, omdat we van elk ijdel woord rekenschap zullen moeten geven in de dag des oordeels, Matth. 12:36.

Om te beantwoorden:

- 1) In welk hoofdstuk van Genesis lezen we, hoe de zonde in de wereld is gekomen?
- 2) Wat vroeg de slang aan de vrouw?
- 3) Maar wat had God juist gezegd?
- 4) Hoe werd Gods gebod dus verdraaid?
- 5) Van Wie weten we, dat achter de slang de duivel werkte?
- 6) Wat zei de Heere Jezus, toen de Joden zijn Woord wederstonden en Hem wilden doden?
- 7) Waardoor is God reddend tussenbeide gekomen tussen de satan en ons?
- 8) Hoe luidt het 9e gebod in onze St. V. van Ex. 20 en Deut. 5?
- 9) Hoe kan men het 9e gebod, zoals het in Ex. 20 staat, woordelijk vertalen?

- 10) En hoe zoals het in Deut. 5 staat?
- 11) Waaraan werd Israël door het 9e gebod allereerst herinnerd?
- 12) Hoe ging het bij de rechtsgedingen toe; wat deed de rechter en wat moest de getuige doen?
- 13) Moeten we bij het 9e gebod echter alleen aan rechtszaken denken? Naar welke regel moet dit gebod verder verklaard?
- 14) Welk bedrog, behalve bedrog voor de rechter, wordt ons dus nog meer verboden in het 9e gebod? En wat wordt ons hier gèboden?
- 15) Wie hebben zich volgens de Schrift aan vals getuigenis schuldig gemaakt?
- 16) Wat is liegen?
- 17) In welke psalmen treffen we vaak gebeden aan om verlossing van leugenaars en verraders?
- 18) Uit welke tijd zijn vermoedelijk Ps. 41 en 55?
- 19) Met wie is David toen zo bedrogen uitgekomen?
- 20) Is achterklappen en lasteren hetzelfde?
- 21) Is de achterklapper een leugenaar?
- 22) Waartegen zondigt hij?
- 23) Maar over wat voor kwaad van z'n naaste spreekt de lasteraar?
- 24) En wat is het doel van de lasteraar?
- 25) Wat is lichtvaardig oordelen?
- 26) Wat zou God volgens de apostel Paulus in 2 Thess. 2 over de Christenen van de grote afval zenden?
- 27) Wat zouden zij dientengevolge doen?
- 28) Waarover moeten we ons niet al te zeer verbazen?
- 29) Wat moeten we doen om vast te worden in de waarheid Gods?
- 30) Zullen we alleen geoordeeld worden naar hetgeen we wèl hebben geweten?
- 31) Bij welke profeet vinden we de woorden: "Hebt dan de waarheid en de vrede lief"?
- 32) Waarop had God met die woorden het oog?
- 33) Wanneer zelfs moeten wij in het zakenleven ons woord houden?
- 34) Waarom schreef Paulus aan de Efeziërs: "Daarom legt af de leugen"?
- 35) Wat bedoelt de Schrift, wanneer zij God de waarachtige God noemt?
- 36) Van welke gelovigen verhaalt ons de Schrift, dat zij wel eens gelogen hebben?
- 37) En van wie verhaalt zij ons, dat zij in opstand kwamen tegen Gods leiding van hun leven en van God verkeerde dingen zeiden?
- 38) Wat bad David uit vrees voor die zonde?
- 39) Welk boek is de Waarheid?
- 40) Wat betekent: des naasten eer en goed gerucht voorstaan?
- 41) Wie nam het voor Davids goede naam op aan het hof van Saul?
- 42) Waaronder wordt door Paulus de trouw genoemd?

Schriftplaatsen:

Ps. 141:3. HEERE, zet een wacht voor mijn mond, behoed de deur mijner lippen.

Joh. 7:51. Oordeelt ook onze Wet de mens, tenzij dat zij eerst van hem gehoord heeft en verstaat, wat hij doet?

Joh. 8:44. Gij zijt uit de vader de duivel en wilt de begeerten uws vaders doen; die was een mensenmoorder van den beginne en is in de waarheid niet staande gebleven, want geen waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zo spreekt hij uit zijn eigen;

want hij is een leugenaar en de vader der leugen.

Ef. 4:25. Daarom legt af de leugen en spreekt de waarheid een iegelijk met zijn naaste; want wij zijn elkanders leden.

Nalezen:

Gen. 3:1-6. De zonde kwam door verdraaiing van Gods eigen Woord in de wereld. De slang heeft door haar arglistigheid Eva verleid, 2 Cor. 11:3. Achter de slang werkte de duivel, Joh. 8:44. Naar deze geschiedenis wordt de duivel ook wel slang of draak genoemd, Openb. 20:2. Paulus heeft gewaarschuwd voor de afval, een tijdperk van veel leugens, 2 Thess. 2:11. Wat niet overeenkomstig het klare Woord Gods is, is geen waarheid, maar uit de vader der leugen, Joh. 17:17.

LES 47. [Zondag 44]

Het 10e gebod luidt in Ex. 20:17: "Gij zult niet begeren uws naasten huis; zij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat van uw naaste is". Mozes heeft het later, een beetje vrij, aldus herhaald: "En zij zult niet begeren uws naasten vrouw; en zij zult u niet laten gelusten (zij zult niet wensen) uws naasten huis, zijn akker, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, zijn os, noch zijn ezel, noch iets, dat uws naasten is", Deut. 5:21. We hebben in Les 37, over Z. 34, al gezien, dat we hier met één gebod te doen hebben en niet met twee.

In dit gebod leert de HEERE ons, dat het maar niet genoeg is, wanneer we ons in acht nemen voor de zondige dáád.¹⁾ Neen, ook wat daar nog weer onder zit, onze zondige begéerte tot de daad, is verboden. Zoals de Heere Jezus zei: "Maar Ik zeg u, dat zo wie een vrouw aanziet om haar te begéren, die heeft alrede overspel in zijn hart met haar gedaan", Matth. 5:28. Dat zagen de Joodse rabbijnen niet meer. Maar Paulus had het weer geleerd, dat hij het kwade zelfs ook niet mocht begéren. Hij schrijft: "Ik zou de zonde niet hebben leren kennen, tenzij door de Wet; immers, ook van de begeerlijkheid zou ik niet geweten hebben, indien de Wet niet zeide: Gij zult niet begeren", Rom. 7:7, N.V. We worden door het 10e gebod dus gewezen op ons hart. Want²⁾ volgens de Schrift doen wij alles vanuit ons hart. Daar worden de daden des mensen geboren. Daar is het hoofdkwartier, vanwaar alle commando's uitgaan. Vanuit het hart des mensen zijn dus ook zijn zondige daden, Marc. 7:21. Ja, de Schrift zegt, dat er uit 's mensen hart niets dan kwaad voortkomt, tenzij God het hem anders leert. Op dat boze hart des mensen heeft zij het oog,³⁾ wanneer zij zulke woorden gebruikt als "vlees", "zonde, die in ons woont", "oude mens", enz., waarover we vroeger gesproken hebben, bij Z. 2—4, Z. 21 (vr. 56), Z. 33 (vr. 89). De apostel Jacobus gebruikt ter aanduiding van die natuurlijke neiging des harten tot het kwade⁴⁾ het woord "begeerlijkheid". En het proces, waardoor het van die "begeerlijkheid" in ons hart komt tot de zondedaad, vergelijkt hij dan met de geboorte van een kindje. "Een iegelijk wordt verzocht, als hij door zijn eigen begeerlijkheid afgetrokken en verlost wordt. Daarna de begeerlijkheid ontvangen hebbende, baart zonde; en de zonde voleindigd zijnde, baart de dood", 1:14, 15.

We merken op, dat wat de kerk aangaande dit 10e gebod belijdt, ook weer uit twee delen bestaat. Aldus:

113e vr. *Wat eist van ons het tiende gebod?*

Antw. *Dat ook de minste lust of gedachte tegen enig gebod Gods in ons hart nimmermeer kome, maar dat wij ten allen tijde van ganzer harte allen zonden vijand zijn en lust tot alle gerechtigheid hebben.* Ook hier worden we dus weer gewezen op hetgeen we moeten haten en laten en ten tweede op hetgeen wij met lust en liefde zullen doen.

I. *Wat de HEERE ons door het 10e gebod verbiedt.*

⁵⁾ We behoeven nauwelijks meer te zeggen, dat God ons natuurlijk niet elke begeerte verbiedt. ⁶⁾ Wie honger heeft, mag vrij begeren te eten. Wie ziek is, mag gerust om genezing vragen. Christenen, die meenden Gode welgevallig te handelen door bij zich te doden alle begeerte naar spijs, kleding, huwelijk, bezit, enz. handelden juist ondankbaar en ongehoorzaam. Eveneens spreekt het vanzelf, dat God door het 10e gebod b.v. niet alle kopen en verkopen heeft willen verbieden. Want bij elke verkoop verlangt de koper naar de waar en de verkoper naar het geld. Toch is dat niet ongeoorloofd. Evenmin verbiedt de HEERE een man te arbeiden, omdat hij begeert voor vrouw en kinderen het dagelijks brood te verdienen. Dit alles verbiedt de HEERE natuurlijk niet. Maar de begeerte der vrouw in het paradijs, diè was verboden. ⁷⁾ Ze begeerde n.l. als God te zijn en dus had ze zo'n lust in de verboden vrucht en ze nam en ze at, Gen. 3:6. En ⁸⁾ de begeerlijkheden der heidenen, diè waren slecht. De apostelen spreken daarover meermalen. "Daarom heeft God hen ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinigheid om hun lichamen onder elkander te

onterren", Rom. 1:24. Vroeger hadden de Efeziërs "verkeerd in de begeerlijkheden des vleses, doende de wil des vleses en der gedachten", 2:3. En de Christenen in Bithynië en omgeving moesten niet meer leven "naar de begeerlijkheden der mensen, maar naar de wil van God, gedurende de tijd, die overig was in, het vlees", 1 Petr. 4:2. En aan een jonge man als Timotheüs schreef de apostel: "Vlied ⁹⁾ de begeerlijkheden der jonkheid", 2 Tim. 2:22. En Johannes schreef aan zijn Christenen: "Hebt de wereld niet lief noch hetgeen in de wereld is; zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Want al wat in de wereld is, n.l. de begeerlijkheid des vleses en de begeerlijkheid der ogen en de grootsheid des levens, is niet uit de Vader, maar is uit de wereld. En de wereld gaat voorbij en haar begeerlijkheid; maar die de wil van God doet, blijft in der eeuwigheid", 1 Joh. 2:15-17. De apostel Paulus waarschuwde tegen winzucht, geldzucht en genotzucht: "Die rijk willen worden, vallen in verzoeking en in de strik en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de mensen doen verzinken in verderf en ondergang", 1 Tim. 6:9. En de Heere Jezus waarschuwde ons het Woord van God niet te laten verstikken gelijk zaad tussen de doornen. Want "de zorgvuldigheden dezer wereld en de verleiding des rijksdoms en de begeerlijkheden omtrent de andere dingen, inkomende, verstikken het Woord en het wordt onvruchtbaar", Marc. 4:19.

We leren hieruit, dat onze heilige God een afkeer heeft van het boze hart der heidenen en goddelozen en alles wat daaruit als uit een onreine bron aan zondige begeerten, gedachten, woorden en werken opborrelt; en omdat wij, hoewel we de HEERE vrezen, toch ook nog steeds onze zondige aard blijven houden, verbiedt God ook ons die oude natuur te koesteren en toe te geven aan allerlei onreine en onheilige gedachten en voorstellingen, lusten en begeerten, die daaruit opkomen. Hoe kunnen onze dromen ons niet schrikkelijk aanklagen en leren, dat ons hart nog maar al te onrein is. Ach, we weten het zelf niet eens, hoe diep we door de zonde verdorven zijn. ¹⁰⁾ Daarom mogen we wel bidden: "Wie zou de afdwalingen verstaan, reinig mij van de verborgene afdwalingen", Ps. 19:13. "Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart; beproef mij en ken mijn gedachten. En zie, of bij mij een schadelijke weg zij en leid mij op de eeuwige weg", Ps. 139:23, 24.

II. Wat de HEERE ons door het We gebod gebiedt.

Toen David zo zwaar gezondigd en hij zijn misdaad voor de HEERE beleden had ("Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd") en zelfs teruggedaan was op z'n zondige aard, waarmee hij al geboren was, smeekte hij: ¹¹⁾ "Scheep mij een rein hart, o God, en vernieuw in het binnenste van mij een vaste geest", Ps. 51:12. Hij vroeg dus niet alleen om vergeving, maar hoopte ook nooit wéér in zo groot kwaad te vallen. Zo moeten ook wij bidden, dat wij ons vlees mogen doden en voortaan leven gelijk Christus, die nu immers ook onze Heere is geworden, het ons gebod. Paulus beval zijn Galatiërs ook te bréken met hun heidens verleden. ¹²⁾ "Wandelt door de Geest en volbrengt de begeerlijkheid des vleses niet", 5:16. Want "die van Christus zijn, ¹³⁾ hebben het vlees gekruisigd met de bewegingen en begeerlijkheden", 5:24. Over die strijd tegen onze zondige natuur wordt veel in de Schrift gesproken. Daarop ziende gebod de Heere Jezus: "Indien dan uw rechteroog u ergert (wanneer iets, waaraan ge met uw hart verknocht zijt, u mocht verleiden tot zonde), trekt het uit en werpt het van u; want het is u nut, dat één uwer leden verga en niet uw gehele lichaam in de hel geworpen worde", Matth. 5:29. In het hart van ons mag niet meer de zonde haar scepter zwaaien, zoals in dat der heidenen en afvallige Christenen, maar moet Christus het alleen te zeggen hebben. Dat vroeg Paulus voor zijn Christengeworden Efeziërs. "Opdat Hij u geve, naar de rijkdom zijner heerlijkheid, met kracht versterkt te worden door zijn Geest in de inwendige mens (in het hart), opdat ¹⁴⁾ Christus door het geloof in uw harten wone", 3:16, 17. Want Christus en de zonde verdragen elkaar net zo min als water en vuur. Wanneer dus ons hart een woonplaats geworden is voor Christus en zijn Geest, worden *zijn* vijanden ook de onze en al wat Hij gebiedt wordt onze liefste lust. We zijn, gelijk de catechismus zegt, een vijand geworden van elke zonde en hebben lust tot alle gerechtigheid.

We hebben vroeger gezien, b.v. bij Z. 23, dat het woord gerechtigheid verschillende betekenissen hebben kan. Soms wordt er mee bedoeld de gerechtigheid of

rechtvaardigheid Gods, soms de gerechtigheid, die Christus verwierf en ons uit genade wordt toegerekend, zodat we gerechtvaardigd worden om niet. Maar soms wordt er mee bedoeld de gehoorzaamheid aan de wil des HEEREN, waartoe de gelovigen weer grote lust hebben. Hierop had David het oog, toen hij sprak: "De HEERE vergold mij naar mijn gerechtigheid; Hij gaf mij weder naar de *reinigheid mijner handen*", 2 Sam. 22:21, of toen hij sprak, nadat iemand hem belasterd had: "Richt mij, HEERE, naar mijn gerechtigheid en naar mijn *oprechtheid*, die bij mij is", Ps. 7:9 (N.V.: "naar mijn *onschuld*"). Deze laatste betekenis n.l. ¹⁵⁾ reinheid van hart en wandel, wordt hier door de catechismus bedoeld. Want we hebben hier te doen met twee zijden van één zaak. Wie de zonde haat, heeft lust tot de gerechtigheid en andersom. "Gij, liefhebbers des HEEREN, haat het kwade", Ps. 97:10. "Ik haat de valsheid en heb er een gruwel van, maar uw wet heb ik lief", 119:163.

Mensen, die de HEERE niet vrezen, voelen zich arm, wanneer ze niet kunnen leven naar de begeerten en het goeddunken van hun boze hart. Maar de Schrift prijst hen gelukkig, die in alles van ganser harte de HEERE zoeken te behagen, 119:2. En de gelovigen zingen: "Ik ben vrolijker in de weg uwer getuigenissen dan over alle rijkdom", 119:14. Bovendien is ons de belofte gegeven: "Verlustig u in de HEERE, zo zal Hij u geven de (goede) begeerten uws harten", 37:4.

114e vr. *Maar kunnen degenen, die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomen houden?*

Antw. *Nee, maar ook de allerheiligsten, zolang zij in dit leven zijn, hebben maar een klein begin¹ dezer gehoorzaamheid; doch zó, dat zij met een ernstig voornemen niet alleen naar sommige, maar naar alle geboden Gods beginnen te leven.*

We hebben thans de 10 geboden des HEEREN alle besproken en horen hier de vraag stellen, of we die geboden nu volkomen kunnen houden.

Op deze vraag is wel zeer verschillend geantwoord. De één zei: "De gelovigen kunnen Gods wil voortdurend en zonder mankeren volbrengen" en de ander zei: "Ze kunnen niets goeds doen". Het is beide verkeerd.

Over de eerste dwaling spraken we reeds uitvoerig bij Z. 21, vr. 56, en Z. 24, vr. 62. De Schrift leert ons wel wat anders dan dat de gelovigen hier op aarde reeds volmaakt Gods wil zouden doen. ¹⁶⁾ Noach was met zijn gezin door de zondvloed wonderlijk uit de gevaren der goddeloze wereld gered, maar hij bedronk zich en ontblootte zich in het midden zijner tent, Gen. 9:21. ¹⁷⁾ Abraham was zo zwak, dat hij zich Hagar tot "vrouw" liet opdringen, 16:2. Izaäk en Jakob maakten zich schuldig aan leugen, 26:7; 27:19. Lot was een vrome man, maar hij bleef z'n hele leven in Sodom wonen en moest er met geweld uitgetrokken worden, 19:16; 2 Petr. 2:7. Mozes heeft de HEERE niet groot gemaakt voor het volk, toen hij sloeg op de rots bij Meriba, Num. 20:10. ¹⁸⁾ David viel in de zonde van echtbreuk en doodslag, 2 Sam. 11. Salomo's hart was op zijn oude dag niet volkomen met de HEERE, 1 Kon. 11:4. Koning Asa zocht in zijn krankheid de HEERE niet, maar de medicijnmeesters, 2 Kron. 16:19. ¹⁹⁾ Petrus was Christus' eigen apostel en toch bracht hij eens het evangelie der loutere genade in gevaar en moest hij door Paulus daarover ernstig berispt, Gal. 2:11. Tussen Paulus en Barnabas ontstond een verbittering, Hand. 15:39. En met deze geschiedenissen stemt het volgende volkomen overeen: "Zo Gij, HEERE, de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan?", Ps. 130:3. "Ga niet in het gericht met uw knecht, want niemand, die leeft, zal voor uw aangezicht rechtvaardig zijn", 143:2. "Wij weten, dat de wet Geestelijk is, maar ik ben vleselijk verkocht onder de zonde. Want hetgeen ik doe, dat ken ik niet; want hetgeen ik wil, dat doe ik niet; maar hetgeen ik haat, dat doe ik", Rom. 7:14, 15. "Indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, zo verleiden wij onszelf en de waarheid is in ons

¹ De gewone vertaling "een klein beginsel" verving ik, met Dr Wytzes, door "een klein begin". Latijn: "exigua initia". Duits: nur einen geringen anfang dieses gehorsams. 't Is hetzelfde woord als in antw. 58.

niet", 1 Joh. 1:8.

Wie durft nu nog volhouden, dat zij, die tot God bekeerd zijn, Gods geboden volkomen kunnen houden? De Schrift leert ons juist, dat zij nog zo'n strijd te voeren hebben tegen de macht der zonde in hun leven. "Want het vlees begeert tegen de Geest en de Geest tegen het vlees; en deze staan tegen elkander, also dat gij niet doet, hetgeen gij wildet", Gal. 5:17. In die strijd tussen vlees en Geest komen wij juist telkens te vallen. "Want wij struikelen allen in vele", Jac. 3:2. De Heere Jezus wist dat wel en beval ons dan ook dagelijks te bidden om vergeving voor onze zonden.

De kerk spreekt dus geheel naar Gods Woord, wanneer zij hier belijdt, dat ook de allerheiligsten slechts een begin van de gehoorzaamheid hebben, die God beveelt.

Toch moet men ook weer niet zeggen, dat de gelovigen in het geheel niets goeds doen. We hebben in Z. 2, vr. 5, niet plompverloren beleden, dat wij geneigd zijn God en onze naaste te haten, maar, heel secuur, dat wij *van nature* daartoe geneigd zijn. Die woorden "van nature" moeten er beslist bij. Mensen, die deze woorden ruwweg overslaan of zeggen, dat het hoogmoed is te spreken van getrouwe Christelijke arbeid der gelovigen, en dat een mens wel op een ondeelbaar ogenblikje kan geloven, maar nooit weten of hij morgen en overmorgen óók geloven zal, zulke mensen spreken dwaasheid. Want van dezelfde Noach zegt de Schrift,²⁰⁾ dat hij door het geloof *de ark heeft toebereid*; een langdurig geloofswerk dus, Hebr. 11:7.²¹⁾ Abraham heeft als *regel* op God vertrouwd (zo blijkt uit het Hebreeuws van Gen. 15:6). Lot wordt ondanks al zijn zwakheid toch *een rechtvaardige* genoemd, 2 Petr. 2:7, 8. Van David getuigt de Schrift toch,²²⁾ dat hij Gods geboden en inzettingen gehouden heeft, 1 Kon. 11:34, en de HEERE navolgde met zijn ganse hart, 14:8. De Heere Jezus gaf aan zijn discipel Simon toch de bijnaam Petrus,²³⁾ want al was hij soms zwak, zijn hart was wel trouw aan de Heere, in de regel. Aan die dwaze vroomheid, die de gelovigen en rechtvaardigen over één kam scheert met de òngelovigen en ònrechtvaardigen, maakt de Schrift zich niet schuldig. Ze verhaalt van gelovigen, die vrijmoedig spreken: "Doe mij recht, HEERE, want ik wandel in mijn oprechtheid", Ps. 26:1. "Dit alles is ons overkomen, maar wij vergaten U niet, noch verloochenden wij uw verbond; ons hart werd niet afvallig", 44:18, 19. "Och HEERE, gedenk toch, dat ik (Hiskia) voor uw aangezicht in waarheid en met een volkomen hart gewandeld en wat goed in uw ogen is, gedaan heb", 2 Kon. 20:3. "Gedenk mijner, mijn God, in dezen en delg mijn weldadigheden niet uit, die ik aan het huis mijns Gods en aan zijn wachten gedaan heb", Neh. 13:14. In hetzelfde hoofdstuk, waarin Paulus klaagt: "Als ik het goede wil doen, ligt het kwade mij bij", roemt hij toch vlak daarna: "Ik heb een vermaak in de Wet Gods, naar de inwendige mens (in mijn hart)", Rom. 7:21, 22. Datzelfde lezen we in de Psalmen ook al van de rechtvaardige; "De wet zijns Gods is in zijn hart; zijn gangen zullen niet slibberen", Ps. 37:31. En waarom zouden wij vandaag niet eerlijk en welgemeend Ps. 19 en 119 mogen zingen (over Gods Woord en bevelen, die wij liefhebben)?

Daarom heeft de kerk hier gehoorzaam samengevat wat de Schrift ons omtrent de onderhouding der wet Gods door de gelovigen leert; zowel het een als het ander. Zowel, dat zij *vast* waren *van koers*, als dat zij *onvast van gang* waren *in* die goede koers. Zowel dat hun hart en levenskeus wel steeds vóór de HEERE was. Ze waren geen veinzaards, die zich vroom voordeden, maar intussen één of meer zonden aan de hand hielden, Jac. 2:10. Neen, hun koers was vast. Zij volgden steeds de goede lijn. Al was òp de goede weg hun gàng helaas zo onvast als die van een kind, dat nog maar pas heeft leren lopen. Daarom was het zeer terecht, dat onze voorouders in het oude doopsformulier de wedergeboorte aldus beschreven: ten eerste, dat wij oprecht berouw en leedwezen over onze zonden hebben en ons eigen verstand en allerlei lusten verloochenen en aan de wil van God onderwerpen; ten tweede, dat wij²⁴⁾ *beginnen* lust en liefde te hebben om in alle heiligheid en gerechtigheid naar Gods Woord te leven.

115e vr. *Waarom laat God ons dan zo scherp de tien geboden prediken, hoewel toch niemand ze in dit leven houden kan?*

Antw. *Ten eerste, opdat wij ons leven lang onze zondige aard hoe langer*

hoe meer leren kennen en des te begeriger zijn om de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken. Daarna, opdat wij zonder ophouden ons benaarstigen en God bidden om de genade des Heilige Geestes, opdat wij hoe langer hoe meer naar het evenbeeld Gods vernieuwd worden, totdat wij tot deze voorgestelde volkomenheid na dit leven geraken.

Dit is de laatste vraag in de catechismus over de tien geboden. We willen even het een en ander herhalen.

De HEERE heeft ons laten geboren worden als kinderen des Verbonds. Al wat Hij van oudsher aan zijn kerk beloofd heeft — n.l. de vergeving van zonden door Christus' bloed, de vernieuwing des levens door Christus' Geest en de ingang in zijn eeuwige heerlijkheid — zie, dat alles heeft Hij ook ons beloofd, toen we nog maar kinderkens waren en Hij heeft ons terstond door de doop als met een eed bezworen, dat Hij ook jegens ons die belofte eerlijk en waarachtig meende. We hebben dan ook gezien, dat we Gods verbond met het oog op zijn waarachtigheid een ééuwig verbond mogen noemen en dat we, eveneens vanwege die eerlijkheid Gods, mogen zeggen, dat alwat God ons in zijn belofte toezegde, Hij ons in die belofte zelfs reeds gegeven heeft. Op dezelfde manier, waarop Hij aan Israël in de woestijn het land Kanaän reeds gegeven had. Evenzo heeft God ook aan ons een grote schat geschonken, n.l. zijn verbondsbelofte. Deze is a.h.w. een gouden foedraal, een schatkist. En welke inhoud bevat die schatkist? De inhoud daarvan is onze Heere Jezus Christus, met al wat Hij verwierf: de vergeving van zonden, de vernieuwing des levens en de ingang in het hemels koninkrijk.

Nu wil de Heilige Geest ons echter leren die schatkist, dat foedraal, te openen en te gebruiken. Hij doet dit door onze harten te bewegen tot het geloof in onze Heere Jezus Christus. Door dat geloof gaan wij dan alwat God ons in de schat zijner beloften¹ schonk, ons toeëigenen.

Om ons te brengen tot en te doen volharden in het gelovig gebruik van al het heil in Christus (dat God ons in zijn belofte schonk, hetgeen Hij herhaalt door de sacramenten) laat de Heilige Geest ons van 's HEEREN verbond met ons onderwijzen. Van het gånse verbond. Niet alleen van de *belofte*, maar ook van de *eis* des Verbonds. Aldus.

Door ons bekend te maken met de *belofte* des Verbonds maakt de Heilige Geest ons hart dankbaar voor alwat God gedaan heeft door ons Christus te geven tot een Verlosser. Wat zullen we den HEERE vergelden voor zulke weldaden aan ons geschonken? De liefde Gods noopt ons tot wederliefde. En hoe zullen we die wederliefde anders betonen dan door gehoorzaam te buigen onder al de bevelen van onze goede God en Vader? Al deze bevelen voor ons, heel de eis zijns Verbonds, heeft God zeer kort saamgevat in zijn 10 woorden. Naar deze 10 geboden gaan we ons hart en leven richten.

Maar nu ook andersom. De HEERE houdt ons gestadig zijn 10 woorden voor. Overal, door heel de Schrift heen, zijn ze te vinden. Als de apostel b.v. de Efeziërs en Colossenzen gebiedt de oude mens te doden met zijn werken en de nieuwe mens aan te doen, is dat een bevel des Geestes tot onderhouding van Gods geboden.

Evenwel, in de onderhouding van die geboden zijn we nog maar erg onvolledig. Al gaan we op de goede weg en in de goede koers, we struikelen dagelijks in vele. Door de prediking van Gods wil en wet gaan we echter die zonden ziën en belijden. Én niet alleen onze zondèn, maar ook onze zondè, onze zondighèid, onze zondige natùur, waaruit de verkeerde begeerten en gedachten, woorden en werken (de zondèn) nog levenslang vóórtkomen. En hierdoor worden we telkens weer gedrongen de toevlucht te nemen tot onze Heere Jezus Christus met zijn bloed en Geest, die ons in Gods belofte zijn geschonken. Op dit laatste hebben vr. en antw. 115 bepaald het oog. Op de *eis* des Verbonds, die ons dringt tot het gelovig gebruik van de *belofte* des Verbonds.

Want om zalig te leven en te sterven hebben we ²⁵⁾ twee dingen nodig: ten 1e, dat wij

¹ Met het oog op de meerdere weldaden mag men ook van beloftèn, in het meervoud, spreken.

vergeving ontvangen van onze zonden en ten 2e, dat wij ze voortaan nu ook zullen laten.

²⁶⁾ Voor het eerste, de vergèving van onze zonden, heeft Christus ons zijn *bloed* geschonken en voor het tweede, het nalaten van de zonden en weer de wil des Vaders doen, heeft Hij ons zijn *Geest* geschonken.

En dit is nu het nut van een nauwkeurige en ernstige prediking der 10 geboden, ²⁷⁾ dat we daardoor gestadig worden gedrongen tot het gelovig gebruikmaken van Christus' bloed en Geest (ons in belofte en sacrament geschonken). De belofte stuurt ons naar de eis en de eis stuurt ons weer naar de belofte.

Want niemand, die door Gods wet zich de spiegel ziet voorgehouden, zal mogen zeggen: Aan mij ontbreekt niets. Integendeel. Wanneer Paulus bij het licht der wet op zijn voortdurende zonden en gebreken zag, vond hij zichzelf een ellendig mens. Door de wetsprediking gaan we onszelf in 't geheel niet "mooi" vinden, maar gaan we juist onszelf mishagen als vleselijk en verkocht onder de zonde. Hoewel niet zo, dat we wanhopig worden. Want we mogen — ja we moeten — dan een gelovig gebruik maken van het bloed des Heeren, hetwelk ons beloofd is. Dit is de eerste vrucht van ons geloof in de belofte Gods: onze rechtvaardigmaking.

Maar het tweede houdt er beslist onlosmakelijk verband mee. Want stel u voor, dat iemand om vergeving van zonden vroeg en toch maar brutaal met zondigen voortging. Indien we in de duisternis der zonde blijven wandelen, moeten we niet denken, dat God met ons gemeenschap wil hebben. We moeten onze zonden belijden *en laten*. Welnu, daartoe is nodig een voortdurend pleiten op Gods belofte, n.l., dat Hij ons immers niet alleen zou doen delen in het bloèd van Christus, maar ook in Diens Gèest. Want wie door de Geest van Christus wordt geleid, kruisigt zijn vlees en gaat de wil des Vaders doen. Hij wordt almeer vernieuwd naar het beeld van God en heeft lust om in alle gerechtigheid en heiligheid naar Gods Woord te leven. Dat is de tweede vrucht van ons geloof in de belofte Gods: onze wedergeboorte.

Zo is dus het nut van de prediking der 10 geboden, dat wij onszelf daardoor leren kennen als mensen met veel zonden en ellendigheden en gebreken, ja met een hart, dat telkens weer aan een vuile bron gelijk blijkt. Maar dat brengt ons niet tot vertwijfeling en wanhoop. Want door de *eis* des Verbonds worden we weer verwezen naar de *belofte* des Verbonds. Door de prediking van de *eis* des Verbonds dringt God Zelf ons er toe om van Hem te vragen of Hij aan ons zijn *belofte* wil vervullen, n.l., dat Hij door het bloed van Christus al ons kwaad zou bedekken en door de Geest van Christus ons zou leren onze oude natuur te verzaken en in een Godzalig leven te wandelen.

Bedenken we tenslotte, dat deze wetsprediking nodig blijft voor een ieder onzer zolang hij leeft. ²⁸⁾ Want pas wie gestorven is, heeft opgehouden van de zonde. Zonder zonden en zonder zonde zijn we pas straks, als we met Christus zullen wandelen in de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde. Dientengevolge mag niemand zich verbeelden, dat de prediking der wet voor hem eigenlijk overbodig zou zijn.

Om te beantwoorden:

- 1) Wordt ons in het 10e gebod alleen de zondige dáád verboden?
- 2) Van waaruit doen wij alles, volgens de Schrift?
- 3) Met welke woorden duidt de Schrift het boze hart des mensen aan?

Vr. en antw. 113.

- 4) Met welk woord wijst de apostel Jacobus naar de natuurlijke neiging des harten tot het kwade?
- 5) Verbiedt God ons elke begeerte?

- 6) Kunt ge een paar geoorloofde begeerten noemen?
- 7) Waarom was de begeerte van Eva verkeerd?
- 8) Voor welke begeerten waarschuwen de apostelen menigmaal?
- 9) Voor welke begeerte werd de jonge Timotheüs gewaarschuwd?
- 10) Wat moeten we vooral maar bidden, omdat we niet eens de boosheid van ons eigen hart kunnen doorgronden?
- 11) Vroeg David na zijn grote zonde alleen om vergeving? Waarom nog meer?
- 12) Met welke woorden beval Paulus de Galatiërs te breken met hun heidens verleden?
- 13) Wat hadden zij, die van Christus zijn, volgens de apostel gekruisigd?
- 14) Wiens woning moet ons hart dan zijn?
- 15) Wat bedoelt de catechismus met het woord "gerechtigheid", als hij zegt, dat wij "lust tot alle gerechtigheid" moeten hebben?

Vr. en antw. 114.

- 16) Wanneer er gezegd wordt, dat ook de allerheiligsten nog maar verre van volmaakt zijn, aan welke zonde van Noach denken we dan?
- 17) En aan welke zonde van Abraham?
- 18) En aan welk kwaad van David?
- 19) En aan welk kwaad van Petrus?
- 20) Maar wanneer er beweerd wordt, dat de gelovigen niets goeds kunnen doen of dat men althans niet van een gestadige, trouwe geloofswandel bij hen kan spreken, aan welke geloofsarbeid van Noach denken we dan?
- 21) En aan welk getuigenis der Schrift over Abraham?
- 22) En aan welk getuigenis omtrent David?
- 23) En waarom ontving Simon de bijnaam Petrus?
- 24) Wanneer de catechismus zegt, dat de allerheiligsten nog maar een begin hebben van de gehoorzaamheid, welke God van ons vraagt, is dat dan in overeenstemming met wat ons oude doopsformulier zei over de wedergeboorte? Waaruit blijkt dat? Uit welk woord?

Vr. en antw. 115.

- 25) Hoeveel dingen hebben we nodig om zalig te leven en te sterven? En welke zijn die?
- 26) Wat heeft Christus ons geschonken voor het eerste (de vergeving van zonden) en wat voor het tweede (de dagelijks vernieuwing des levens)?
- 27) Wat is het nut van een getrouwe wetsprediking?
- 28) Waarom is de prediking der wet voor een ieder onzer tot zijn dood toe nodig?

Schriftplaatsen:

Rom. 7:7. Wat zullen wij dan zeggen? Is de Wet zonde? Dat zij verre. Ja, ik kende de zonde niet dan door de Wet; want ook had ik de begeerlijkheid niet geweten zonde te zijn, indien de Wet niet zeide: Gij zult niet begeren.

Marc. 7:21-23. Want van binnen uit het hart der mensen komen voort kwade gedachten, overspelen, hoererijen, doodslagen, dieverijen, gierigheden, boosheden, bedrog, ontuchtigheid, een boos oog, lastering, hovaardij, onverstand. Al deze boze dingen komen voort van binnen en ontreinigen de mens.

Ps. 51:12. Schep mij een rein hart, o God, en vernieuw in het binnenste van mij een vaste geest.

Gal. 5:16. Wandelt door de Geest en volbrengt de begeerlijkheid des vleses niet.

Jac. 3:2. Want wij struikelen allen in vele.

Nalezen:

Marc. 7:1-23. De Farizeën stelden zich tevreden met een vrome schijn naar buiten. Maar de Heere Jezus wees op het hart, vanwaaruit de zonde voortkomt.

LES 48. [Zondag 45]

In de eeuwen voor de Hervorming is de kerk des Heeren wel erg verbasterd, maar de kennis van Gods Woord is in de middeleeuwse kerk toch niet gans en al verdwenen. Zo hebben vele onzer voorouders als kinderen evengoed op de kloosterscholen ¹⁾ de 12 artikelen, de wet en het Onze Vader (het paternoster, zei men toen) moeten leren als wij thans. Toen de reformatie kwam, zijn deze stukken natuurlijk bij de kerk in ere gebleven. Ze vormden zelfs de hoofdinhoud van onze catechismus: ²⁾ in Z.2 kwam het z.g.n. dubbelgebod der liefde te staan (God liefhebben en de naaste), ³⁾ in Z. 7-24 de 12 artikelen. ⁴⁾ in Z. 34-44 de 10 geboden en ⁵⁾ in Z. 45-52 het Onze Vader. Zo komt het, dat wij thans nog over het gebed te spreken hebben.

Dit laatste gedeelte van de catechismus vormt een passend sluitstuk op het voorafgaande. In de 12 artikelen werd immers samengevat wat God ons in zijn verbond *beloofd* en in de 10 geboden wat Hij zijn bondsvolk *gebiedt*. Welnu, in het gebed worden die beide, de *belofte* en de *eis* van Gods verbond, door ons gehoorzaam aanvaard. In het gebed buigen wij ons neer voor de HEERE, onze Verbondsgod, eerbiedig pleitende op al wat Hij ons *beloofd* heeft, met een gewillig hart om *tot zijn eer* te leven naar al wat Hij ons *geboden* heeft.

Hier, in Z. 45, worden nu eerst verschillende vragen over het gebed gesteld: waarom we moeten bidden, hoe en wat wij moeten bidden. De catechismus begint, in vr. en antw. 116, met de vraag ⁶⁾ waarom we moeten bidden en antwoordt daarop: ⁷⁾ ten eerste, omdat God er recht op heeft en ten tweede, omdat wij er niet buiten kunnen. Zie maar:

116e vr. *Waarom is het gebed den Christenen van node?*

Antw. *Omdat dit het voornaamste stuk der dankbaarheid is, welke God van ons eist en omdat God zijn genade en de Heilige Geest alleen aan diegenen geven wil, die Hem met hartelijke zuchten zonder ophouden daarom bidden en daarvoor danken.*

Ons gebed heeft vooral twee soorten van vijanden. ⁸⁾ Ten eerste de mensen van de vroomaangeklede goddeloosheid, die zucht: "Ach, waarom zal een mens bidden? 't Helpt toch niets"; en ten tweede die van de machinale oppervlakkigheid, die haar gebeden afraffelt en zich evenals de heidenen verbeeldt, dat zij door haar veelheid van woorden zal verhoord worden. Op beide heeft antw. 116 het oog. Eigenlijk maakt ook de eerste soort zich reeds schuldig ⁹⁾ aan heidendom. Ze redeneert net als ¹⁰⁾ de oude Grieken. Die dachten zich hun Olympusberg bevolkt met talloze goden en godinnen, die alle verre boven de mensen verheven waren. Toch stond boven al die goden weer ¹¹⁾ de oppergod Zeus, bij de Romeinen Jupiter genaamd, Hand. 14:13. En deze had toch ook weer een baas boven baas, zodat hij niet altijd maar kon doen wat hij wilde. Als het b.v. iemands tijd was om te sterven, kon Zeus daar feitelijk ook niets aan verhelpen. Want boven hem stond weer ¹²⁾ de Moira, bij de Romeinen ¹³⁾ het Fatum genaamd, het duistere, harde, onveranderlijke noodlot (Zie bij Z. 10). ¹⁴⁾ Wanneer men dus iets aan de goden vroeg, maar het klopte niet met dat noodlot, dan was zelfs een gebed tot Zeus vruchteloos. Later is er ¹⁵⁾ onder de Mohammedanen ook zo geredeneerd. Allah was wel groot, maar tegen het blinde noodlot kon hij toch ook niets doen. Ja, helaas vindt men zulk heidendom ook onder Christenen. Alleen heeft men het dan een beetje bijbels aangekleed. ¹⁶⁾ In plaats van noodlot spreekt men dan van Gods raad of besluit of voorverordining en in plaats van goden en oppergod van: God, de HEERE. Maar verder blijft alles eender.

Ook dit "Christendom" laat voor het gebed geen plaats open. Want de oude Griek dacht bij zichzelf: "Als ik nu eerst maar's wist wat de Moira wilde, zou ik dat aan de goden vragen en dan zouden de goden mij wel kunnen helpen". En deze Fatalistische Christenen denken bij zichzelf: ¹⁷⁾ "Als ik eerst maar's wist wat er in Gods raadsboek geschreven staat, zou ik dat aan de HEERE vragen en dan zou de HEERE mij wel kunnen helpen".

't Is geen wonder, dat deze Fatalistische vroomheid internationaal verbreid is, ¹⁸⁾ want zij

komt ons hoogmoedige mensenhart zeer in het geveel. Immers zet zij eerst een god boven de HEERE, om van die god-boven-de-HEERE dan op de een of andere manier zijn geheimen af te troggelen en dan in het gebed tegen de HEERE te zeggen wat Hij doen moet, volgens die god-boven-de-HEERE. De rij begint en eindigt dus ¹⁹⁾ bij de mens. ²⁰⁾ Aldus:

de mens
geheimenonderzoek
de god boven de HEERE (b.v. raad genoemd)
de HEERE
het gebed
de mens.

Het begint bij de mens, die op een of andere manier achter de geheimen van de god-boven-de-HEERE zal komen. Die mens is dus eigenlijk ook de god-boven-de-HEERE de baas. Dan volgt op de mens die god-boven-de-HEERE. Dan de HEERE. En dan weer de mens, voor wie de HEERE de noodlotsbesluiten van de god-boven-de-HEERE maar heeft uit te voeren via ons gebed.

Iedereen zal begrijpen, dat zulk heidendom, hoe bijbels ook aangekleed — met termen als raad, verkiezing, God, geloof, gebed — ²¹⁾ niets overlaat van Gods eer en 's mensen gebed. Ook niet wanneer men, zoals onder de Mohammedanen ook gebeurde, God en het noodlot ²²⁾ laat samenvallen. Dan wordt het rijtje ²³⁾ aldus:

de mens
geheimenonderzoek
god = noodlot
het gebed
de mens.

Maar dan is het nog duidelijker, dat we hier te doen hebben met ²⁴⁾ een afgod, door mensen uitgedacht, en zo'n god is ²⁵⁾ morsdood. Maar van de HEERE, de enige echte God, vertelt de Schrift ons, dat Hij heus leeft en dat Hij ²⁶⁾ helemaal geen slachtoffer is van zijn eigen raadsbesluiten, die ijzerhard zouden zijn, maar dat Hij, de hoge God, luistert naar mensen, die tot Hem bidden. "De ogen des HEEREN zijn op de rechtvaardigen en zijn oren tot hun geroep", Ps. 34:16. En Hij doet dan vaak wat ze vragen. ²⁷⁾ "Hij doet het welbehagen dergenen, die Hem vrezen en Hij hoort hun geroep en verlost hen", 145:19. "Een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel", Jac. 5:16. De Schrift vertelt heel gewoon, dat de HEERE Zich soms liet verbidden, Gen. 25:21; 2 Sam. 21:14; 24:25. En dat niet alleen door vróme mensen. De HEERE verhoorde zelfs het gebed om verlossing van koning Joahaz, die Hem niét vreesde, 2 Kon. 13:4, en spaarde de heidenen van Nineve op hun roepen, Jona 3. Zo is de HEERE. De kinderen Israëls hadden Hem verlaten en afgoden gediend. Toen ze in grote benauwdheid kwamen en tot de HEERE *riepen*: "Wij hebben gezondigd", antwoordde God eerst: Ga maar naar de goden, hoor, die gij verkoren hebt. Maar toen ze bleven smeken, kon Hij hun getob toch niet langer aanzien en verhoorde Hij hen, Richt. 10. Zo'n God is de HEERE. Niet onbeweegbaar en ongenaakbaar en onvermurwbaar als de Griekse Moira, het Romeinse Fatum en het Mohammedaanse noodlot. De HEERE is groot genoeg van raad en machtig van daad om naar het gebed van zijn volk te luisteren en dat te verhoren en toch in die weg te handelen naar zijn eigen vrijmachtig welbehagen. Wanneer iemand zegt: "Dat begrijp ik niet", moeten we maar antwoorden: "Dat vergt God ook helemaal niet van u. U bent ook maar een mens". En wijzelf moeten ook maar geen redenering willen opzetten om Gods raad en ons gebed met elkaar te laten "kloppen". Want dan worden ze beide gewis door ons hoogmoedige mensenverstand vermoord. De HEERE is..... Gòd! Bedenk dat wel!

De HEERE is de Schepper van hemel en aarde, ook van ons. Er is geen enkel schepsel, dat niet van seconde tot seconde afhankelijk blijft van de almogende hand des HEEREN, die alles bewaart, onderhoudt en regeert. Velen trekken zich daar wel niets van aan. Ze eten b.v. dagelijks uit Gods hand zonder ooit "Dank U" te zeggen. Toch gebeurt het

soms, dat ze in grote nood, in doodsangst, ineens bidden: "o God, help me!" Dan moeten ze even erkennen, dat ze maar creaturen zijn.

En die HEERE heeft ons aangenomen tot zijn bondsvolk. Eertijds waren we heidense Europeanen. Maar nu mogen wij God ook als onze Vader aanroepen. En dat "mogen" is hier natuurlijk "moeten".

Welnu, diè HEERE, diè grote God, die Schepper van hemel en aarde, die Onderhouder aller dingen, die onze God des Verbonds wilde worden en beloofde als een Vader voor ons te zullen zorgen, zou die God niet alleréérst recht hebben op ons nederig gebed, waarin we Hem erkennen als onze almachtige God en als onze barmhartige Vader?

Wanneer we gaan spreken over het gebed, moeten we beslist niet beginnen met allerlei rare fantasieën over God in ons hoofd te halen; maar eenvoudig uitgaan van deze feiten: De HEERE is onze Schepper en Onderhouder. En die grote God wenst onze Bondsgod te zijn. Als zodanig wil de HEERE erkend worden. Door héél ons leven, maar vooral door ons gebed. En hoe dat leven dan moet zijn, ook hoe ons gebed moet zijn, dat zal de HEERE ons allemaal Zelf wei zeggen. Want bidden moeten we ook weer ²⁸⁾ van God Zelf leren. Het ware bidden komt ons niet aanwaaien. Dat leert Gods Geest ons door zijn Wóórd. Het komt dus b.v. niet voort uit ons hart. ²⁹⁾ Uit het hart des mensen komt geen goeds voort. Het rechte bidden wordt *gekend uit Gods Woord* en *geleerd door Gods Geest met gebruikmaking van Gods Wóórd*. Want daaruit vernemen we Wie de HEERE is en wie wijzelf zijn en wat ons tegenover Hem betaamt.

Aan de Fatalisten, die met hun schijnvroom gezucht het gebed de doodsteek toebrengen, antwoorden we dus kort en goed: De HEERE heeft er recht op en daarmee uit.

Maar *met* de tweede soort van mensen moeten we minstens even voorzichtig zijn. Juist omdat zij ons gelijk geven, wanneer we wijzen op Gods recht en wanneer we zeggen, dat de HEERE nu eenmaal in de weg van ons gebed zijn gaven wil schenken. Dat stemmen ze ons toe en ze zijn erg druk met hun gebeden. Hoe meer gebeden, hoe liever. Wel 100X achter elkaar dreunen ze hetzelfde gebed op, net als de heidenen, Matth. 6:7.

Voor dat gevaar wil de kerk ons in antw. 116 evenzeer waarschuwen. Want toen onze catechismus werd opgesteld, was de kerk pas verlost ³⁰⁾ van de Roomse gebedspractijk. Van dat onophoudelijke dreunen. En van dat bidden tot allerlei heiligen, zoals de Grieken en Romeinen baden tot Jupiter, Juno, Mercurius, enz. Dat was verchristelijkt tot gebeden aan Maria, Jozef, Petrus, enz. Pas op, dat ge daarvan nooit onder de indruk komt. Het is het ware bidden nièt. Het is afgoderij. Het is verkapt heidendom.

Werd het bidden van vastgestelde gebeden dan geheel en al door onze voorouders afgekeurd? ³¹⁾ Dat niet. Dezelfde voorouders, die Z. 45 als hun belijdenis aannamen, hebben hun predikanten tijdens de kerkdiensten zelden iets anders horen bidden dan ³²⁾ de formuliergebeden achter in ons kerkboek, b.v. voor en na de catechismuspreek. Pas in latere dagen van verval vond men, dat de dominés "vrij" moesten bidden. Thans liggen die kostelijke formuliergebeden van ons gelovig voorgeslacht daar als veelszins vergeten en vergeelde archiefstukken. Wie echter Schriftuurlijk wil leren bidden, kan daarin terecht. Zulk bidden wordt hier niet veroordeeld, maar het gedachteloze afraffelen van een massa woorden en telkens maar weer dezelfde woorden, b.v. 100X het "Paternoster" en "Ave Maria".

Maar waarom zegt antw. 116 dan, dat we "zonder ophouden" moeten bidden? Het antwoord hierop is gemakkelijk. Natuurlijk vergt de HEERE niet van ons, dat we van 's morgens vroeg tot 's avonds laat zullen bidden, maar Hij wil voorkómen, dat we door de zorgvuldigheden des levens zullen vergeten onze God dagelijks te danken of door moedeloosheid (omdat God ons niet altijd terstond verhoort) of door iets anders onze gebeden zullen staken, Luc. 21:34; 1 Thess. 5:17. ³³⁾ Zie de gelijkenis van de weduwe, die bij de onrechtvaardige rechter gedurig maar weer kwam vragen om haar recht. Eindelijk dacht de rechter: Ik zal maar naar die vrouw luisteren, anders zou ze mij nog "het hoofd breken". Nu mogen wij nog veel vrijmoediger bij onze hemelse Vader

aanhouden in het gebed om alwat we nodig hebben dan die vrouw bij de rechter, Luc. 18:1-8. Ook kwam die weduwe zich maar niet wat àànstellen bij de rechter. Zo moeten wij ook tot God gaan met een eerlijk hart, met onopgesmukte woorden. De catechismus zegt: "met hartelijke zuchten". ³⁴⁾ Dat betekent¹: met ware, eerlijk gemeente zuchten. Maar ³⁵⁾ opgeschroefde gebeden en mooie dankzeggingen en interessantdoenerige verzuchtingen zijn heidens. De Heere Jezus heeft er voor gewaarschuwd, zeggende: "Wordt dan hun (den heidenen) niet gelijk; want uw Vader weet wat gij van node hebt, eer gij Hem bidt", Matth. 6:8. Hiermee bedoelde de Heere niet te zeggen: "Eigenlijk behoeft ge niet eens te bidden, want uw Vader wéét alles al. Ge behoeft het Hem dus niet meer te vertellen. Hij weet het tòch wel. En het komt toch allemaal zoals het nu eenmaal komen moet". Dàn zou de Heere Jezus dien Fatalisten van zoëven in het gevele gekomen zijn. Dan zou Hij tegen de Schrift gesproken hebben, die gebiedt: "Offert Gode dank en betaalt den Allerhoogste uw geloften. En roept Mij aan in de dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen en gij zult Mij eren", Ps. 50:14, 15. Trouwens onze Heiland gebood Zelf: "Bidt en u zal gegeven worden". Matth. 7:7. Neen, de Heere bedoelde slechts te zeggen: ³⁶⁾ Ge behoeft u niet zo heidens druk te maken en vroom te keer te gaan, alsof uw verhoring zou afhangen van uw vele woorden, vrome stemming, grote ijver, enz. enz. Zoals de Baälpriesters op de Karmel zichzelf opzweepten tot godsdienstige extase. En de Farizeën maakten ook weer zulk godsdienstig kabaal. De Heere Jezus waarschuwde tegen dat "mooie" bidden en beval ons een eenvoudig, nederig gebed tot onze hemelse Vader, die door ons heus niet nog barmhartig moet worden gemaákt. Hij wil alleen maar erkend zijn. Hij weet onze noden best en hoort gaarne naar ons oprecht en nederig smeken. Zou Hij onderdoen voor onze áárdse vaders? Neen, want de Heere zei: "Indien dan gij, die boos zijt weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal uw Vader, die in de hemelen is, goede gaven geven den genen, die ze van Hem bidden!", 7:11.

117e vr. *Wat behoort tot zulk een gebed, dat Gode aangenaam is en door Hem verhoord wordt?*

Antw. *Ten eerste, dat wij alleen de enige ware God, die Zich in zijn Woord aan ons geopenbaard heeft, om al hetgeen Hij ons geboden heeft te bidden, van harte aanroepen. Vervolgens dat wij onze nood en ellendigheid recht en grondig kennen, opdat wij ons voor het aangezicht zijner majesteit verootmoedigen. Ten derde, dat wij deze vaste grond hebben, dat Hij ons gebed, niettegenstaande wij zulks onwaardig zijn, om des Heeren Christus' wil zeker wil verhoren, gelijk Hij ons in zijn Woord beloofd heeft.*

Nu wordt de vraag beantwoord, wat een goed gebed is. ³⁷⁾ Het antwoord is drieledig. ³⁸⁾ In het ware gebed naderen we ten 1e alleen tot God, ten 2e zonder ons op iets van onszelf te verheffen, ten 3e: alleen in de naam van onze Heere Jezus Christus.

Ten 1e. *We moeten alleen tot God, de HEERE, de enige echte God naderen.*

Daarmee zijn veler gebeden veroordeeld. B.v. al zulk bidden, dat niets anders is dan een stilletjes of hardop tegen zichzelf praten. Dat mag geen bidden heten. ³⁹⁾ Dat is malle, griezellige alleenspraak. Wijze mensen doen dat niet en zullen zoiets althans geen bidden noemen. Verder is hiermee ook veroordeeld het spreken tot afgoden, hetzij ouderwetse, van hout of steen, hetzij nieuwerwetse, die alleen maar bestaan in de fantasie van ziekelijke hoofden en in quasi-wetenschappelijke boeken. Al noemt men die uitgedachte dingen nu al God, daarmee zijn ze het nog niet. En bidden tot dode mensen (heiligen) is al even dwaas. Al die goden zijn morsdood. Maar Jahweh, de God van Israël en nu ook van ons, diè leeft. En die leeft met ons mee. Hij is onze Vader. We kunnen zijn Geest bedroeven. We kunnen Hem vertoornen. Maar we kunnen ook zó voor zijn aangezicht verkeren, dat Hij een welgevallen in ons heeft.

De HEERE is God en niets en niemand meer, zo leert zijn Woord uitdrukkelijk (zie les

¹ Blijkens de Latijnse text. Hartelijk = waar.

38). Laten wij dan maar oppassen, dat we die eer niet aan de HEERE ontnemen en aan andere "goden" geven. ⁴⁰⁾ Toen koning Ahazia boden zond naar Ekron om aan Baäl-Zebub te vragen of hij van z'n krankheid genezen zou, liet Jahweh hem door Elia zeggen: "Is het, omdat er geen God in Israël is, dat gijlieden heengaat om Baäl-Zebub, de god van Ekron, te vragen?", 2 Kon. 1:3. Dat maakt de HEERE jaloers. Hij spreekt: ⁴¹⁾ "Ik ben de HEERE, dat is mijn naam; en mijn eer zal Ik geen anderen geven, noch mijn lof den gesneden beelden", Jes. 42:8. Hoe groot moet Gods toorn niet zijn in onze dagen, nu velen met Hem geheel en al hebben afgedaan. Terwijl de HEERE er recht op heeft dagelijks in alle dingen, ook 't minste en geringste, te worden erkend, rekent men in 't geheel niet meer met Hem, maar verbeeldt zich, dat de mens zelf wel voor alles kan zorgen, tot in verre toekomst, 't Is bespottelijk. Want alle mensen zijn als het gras, dat verdort, wanneer de Geest des HEEREN er in blaast.

Ten 2e. *We moeten tot God naderen zonder ons op iets van onszelf te verheffen.*

Het is de bedoeling van de catechismus ons in de tweede plaats er voor te waarschuwen toch nooit met een hoge borst tot de HEERE te naderen. Bijv. zoals ⁴²⁾ de Farizeër in de gelijkenis, die voor Gods aangezicht z'n braafheden opsomde en hoogmoedig neerzag op "deze tollenaar", Luc. 18. In de Latijnse catechismus staat het zo schoon: "Vervolgens, dat wij in het diepe besef van onze nood en ellende ons in het gezicht zijner Goddelijke majesteit *als smekelingen nederwerpen*". De woorden "nood" en "ellende" hier moeten we goed verstaan. ⁴³⁾ Met "nood" wordt hier niet bedoeld: groot gevaar, waarvan de mensen dan zeggen: nood leert bidden. (Wat niet waar is. God leert ons recht bidden, door zijn Woord). Neen, het woord "nood" betekent hier: gemis, gebrek. Zonder God zou ook de allerheiligste niets bezitten. Eigenlijk was Adam in het paradijs reeds in alles van zijn Schepper afhankelijk en zonder zijn God doodarm. Dat begreep Abraham, toen hij tot de HEERE aan 't pleiten was voor Sodom. Hij sprak toen: "Zie toch, ik heb mij onderwonden (ik waag het) te spreken tot de Heere, hoewel ik stof en as ben", Gen. 18:27. ⁴⁴⁾ Onze "nood" beseffen wil dus zeggen: onze diepe afhankelijkheid van God erkennen. We zijn maar mensen. Maar daarop volgt: onze "*ellende*" beseffen. ⁴⁵⁾ Dit betekent, dat we bovendien zondige mensen belijden te zijn en dat de macht der zonde om Adams wil op ons en alle mensen drukt. Ook de gelovigen zijn nog lang niet van de gevolgen der zonden vrij: armoe, krankheid, dood. En ze hebben levenslang te strijden met hun verdorven aard, met de verleidelijke wereld rondom hen, met hun tegenpartij, de duivel. Mensen nu met zulk een "nood" en "ellende" moeten zich voor Gods aangezicht maar niets verbeelden, evenmin als een jongen, die pas een nieuw pak kreeg, maar vol modder en scheuren van een vechtpartij thuis komt. Moet die een hoge borst opzetten tegen Moeder? Zou ze niet zeggen: Ga uit mijn ogen? Zo had God de mens ook een sierlijk kleed van gerechtigheid en heiligheid geschonken en hem aangesteld tot koning der aarde. Maar nu verschijnt diezelfde mens voor God als een haveloze armoedzaaier en dat, wat het ergste is, als gevolg van z'n eigen opstand tegen God. Ziedaar! Door de zonde hebben wij nú tegenover God aan alles gebrek. Heel onze verschijning zal in God het diepste mishagen wekken, zodat Hij ook tot ons spreken moet: Ga uit mijn ogen! Zo diep is onze onwaardigheid.

Ten 3e. *We moeten tot God alleen in de naam van onze Heere Christus naderen,*

We hebben nu gezien, dat alleen de HEERE God is, en dat onze gebeden alleen tot Hem gericht mogen worden. Vervolgens zagen we, dat we het door onze eigen schuld niet waard zijn tot God te mogen naderen, laat staan door Hem verhoord te worden.

Toch treffen we in de Schrift talloze voorbeelden aan van arme zondaars gelijk wij, die door God verhoord zijn. Hoe kon dat dan?

⁴⁶⁾ Dat kon, omdat zij geheel van hun eigen waardigheid afzagen en zich enkel en alleen beriepen op Gods ontferming. ⁴⁷⁾ David bad: "Zijt mij genadig, o God, naar uw goedertierenheid; delg mijn overtreding uit naar de grootheid uwer barmhartigheden", Ps. 51 :4. En hij vertrouwde hierop: "Een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God. niet verachten", 51:19. Toen Daniël tegen het einde der ballingschap bad om Israël's herstel, sprak hij: ⁴⁸⁾ "Want wij werpen onze smekingen voor uw aangezicht niet neder

op onze gerechtigheden (d.w.z. op onze goede werken), maar op uw barmhartigheden, die groot zijn", 9:18. De Heere Jezus leerde ons zelf een gebed in de gelijkenis van de Farizeër en de tollenaar. De tollenaar bad: "O God, wees mij, zondaar genadig", Luc. 18:13. We leren hieruit, dat we bij God toch mogen aankomen, mits we ons op zijn genade beroepen. Dàn wil Hij ons gebed tòch zeker aannemen.

Ja, nu Gods Zoon op aarde is verschenen en God al zijn genade heeft getoond in die Zoon, die Hij voor ons zond en overgaf, nu kunnen we die vraag van zoëven (waarom God ons toch verhoren wil) nog anders beantwoorden.⁴⁹⁾ In plaats van "alleen uit genade" mogen we nu ook zeggen "alleen om Christus' wil". Wanneer wij voor Gods oren de naam van Christus, zijn eigen lieve Zoon, nederig en eerlijkgemeend (van harte) uitroepen, dan neigt die almachtige en heilige HEERE zijn oren tot ons. Gelovende in Christus mogen we vrijmoedig en vol vertrouwen tot God naderen, zegt de apostel, Ef. 3:12. Dank zij het offer van Christus op aarde en dank zij zijn gestadige voorspraak in de hemel mogen we met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade om barmhartigheid te verkrijgen en genade te vinden, om geholpen te worden te bekwamer tijd, Hebr. 14:14-16; 7:25; 1 Joh. 2:1.

Wat de gelovigen van het O.T. nog niet zo duidelijk konden verstaan (zij zagen het nog slechts ín de schaduwen van offers, tabernakel en tempel) is dus thans aan ons geopenbaard, n.l. dat de weg naar de troon van Gods hoge Majesteit open ligt voor een ieder, die zich nederig beroept op de voldoening en voorspraak van Gods eigen Zoon. Wij behoeven nu alleen maar eerbiedig te zeggen: "Hoor ons, o God, om Jezus' wil". Naar die schone dagen heeft onze Heiland Zelf gewezen, toen Hij tot zijn discipelen sprak: "Voorwaar, voorwaar Ik zeg u, als gij de Vader om iets bidt, zal Hij het u geven in mijn naam. Tot nog toe hebt gij niet om iets gebeden in mijn naam; bidt en gij zult ontvangen, opdat uw blijdschap vervuld zij", Joh. 16:23, 24, N.V.

Dit zijn de drie vereisten, waaraan ons gebed beslist voldoen moet, zal het den HEERE aangenaam zijn. Er is over het gebed nog wel meer te zeggen, vooral wat de vraag betreft wàt wij bidden zullen. Daarover straks. Maar andere dingen, zoals de houding van ons lichaam bij het gebed en de plaats waar, zijn van minder belang. Een bepaalde plááts des gebeds is ons door God niet bevolen. Wel heeft de Heere Jezus gewaarschuwd toch nóóit met gebeden te prònken en beval Hij ons dus voor het persoonlijk gebed maar in de binnenkamer te gaan "en uw deur gesloten hebbende, bidt uw Vader, die in het verborgen is; en uw Vader, die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden", Matth. 6:6. En we leren hieruit voor onze openbare gebeden (die er inderdaad moeten zijn) toch ook wel de eis van soberheid en eenvoud. Wie op openbare plaatsen heeft te bidden, moet het vooral niet "mooi" maken en de mensen moeten vooral niet zeggen: Wel, wel, wat 'n "gebedsgaven". Dit is de rechte gave des gebeds, dat de Heilige Geest ons hart beweegt tot het geloof — want hoe zullen we recht bidden zonder hartelijk geloof in God, Rom. 10:14 — en dat we ons hart voor de HEERE even vertrouwelijk uitstorten als een kind spreekt tot zijn vader, Ps. 62:9; Rom. 8:15, 26. Alleen de Geest Gods kan ons Gode welgevallig doen bidden, Rom. 8:27. Een bepaalde lichaamshouding bij het gebed is ons ook niet voorgeschreven. Wel ligt het voor de hand, dat ⁵⁰⁾ een knielende houding voor Gods aangezicht ons het meest betaamt. Salomo bad tot God liggende op zijn knieën, met zijn handen uitgebreid naar de hemel, 1 Kon. 8:54. Daniël bad ook op zijn knieën, 6:11. Onze Heiland viel in Gethsemane ook herhaaldelijk op de knieën en zelfs voorover, op zijn aangezicht, Matth. 26:39; Luc. 22:41. Stefanus is biddende op de knieën gestorven, Hand. 7:60. Maar wanneer we ziek of oud zijn, mogen we natuurlijk best liggende bidden. Het vouwen van de handen is niet bevolen. De Schrift spreekt van bidden met opgeheven handen naar de hemel, Ps. 141:2; 2 Tim. 2:8. En het sluiten der ogen is evenmin voorgeschreven. Het is wel niet verboden, mits we er niet door in de verleiding komen ⁵¹⁾ het bidden te maken tot een ziekelijk naar binnen kijken en een praten tegen onszelf. Dàn is het beter de ogen op te heffen naar de hemel, waar de troon Gods is, Joh. 11:41. Voor het overige is het 't beste ons te voegen naar de bestaande gewoonten. Soms vindt men het 't eerbiedigst, wanneer in openbare samenkomsten alleen de mannen staande bidden, soms wanneer

allen staan, soms wanneer allen blijven zitten. 's Lands wijs, 's lands eer.

118e vr. *Wat heeft God ons bevolen van Hem te bidden?*

Antw. *Alle geestelijke en lichamelijke nooddrift, welke de Heere Christus begrepen heeft in het gebed, dat Hij ons geleerd heeft.*

Men vertelt van onze vroegere koningin, Wilhelmina, dat zij er zeer op gesteld was door haar dienaars te worden aangesproken in fatsoenlijk Nederlands. Natuurlijk had zij daarin groot gelijk. In het paleis van de koning zal des konings taal gesproken moeten worden. Ook wordt van onze vroegere vorstin verhaald, dat zij iemand, die haar aansprak over zaken, die hem niet aangingen, z'n vrijpostigheid terdege wist te doen gevoelen. Zo is 't nu ook met ons bidden tot God, de HEERE. Dat moet geschieden in de "taal", die God ons Zelf leert door de Heilige Schrift. Het betaamt ons b.v. in 't geheel niet de HEERE aan te spreken als Opperwezen. Dat is geen woord uit de Schrift, maar uit de (ongelovige) filosofie. Om dezelfde reden moeten we over de HEERE niet spreken als "Het Zijn" of "De Zijnde". God heeft ons bekend gemaakt, dat Hij Jahwèh, de God des Verbonds, en dat Hij almachtig is en barmhartig, enz. Zó mogen wij Hem aanspreken en Hem prijzen en voor de blijken van zijn barmhartigheid danken. Dan blijven wij eerbiedig op onze plaats. Evenmin mogen wij ons in ons gebed tot de HEERE bemoeien met zaken, die ons niet raken. Op een audiëntie bij de koningin mogen we ook niet buiten de orde gaan en maar over alles en nog wat gaan praten. Zo beveelt de Schrift ons ook, dat wij tot God zullen bidden "naar zijn wil", 1 Joh. 5:14. Wie b.v. tot God gaat met de bede, of hij millionair mag worden, bidt onbehoorlijk. Wie tot God bidt om vergeving voor deze of gene zonde, maar intussen in die zonde brutaal voortleeft, bidt onbehoorlijk, Spr. 28:9; Joh. 9:31; Jac. 4:3. De Heere Jezus heeft het ons anders geleerd. Diè vroeg of de lijdensbeker aan Hem mocht voorbijgaan, maar Hij zei er bij, dat Hij Zich gehoorzaam zou voegen naar des Vaders wil. Zo moeten wij ook met kinderlijke eerbied en gehoorzaamheid tot de HEERE naderen, zonder enige bedilzucht.

Met inachtneming van deze voorwaarden mogen wij aan God, de HEERE, *alles* vragen. De catechismus vat dat samen met de woorden "alle geestelijke en lichamelijke nooddrift". Met het woord "*nooddrift*" wordt bedoeld: ⁵²⁾ wat wij nodig hebben. En wanneer de catechismus spreekt van "*geestelijke en lichamelijke*" nooddrift, heeft hij daarbij het oog ⁵³⁾ op de ganse mens, zowel de mens binnenwaarts als de mens buitenwaarts, zowel op ons kennen, liefhebben en dienen van God met ons ganse hart als op Gods bewaring der gehele wereld, waarin zijn kerk haar plaats heeft en gevoed wordt en onderhouden. Er is geen enkele weg of wij moeten daarin de HEERE erkennen en er is geen enkele gave of Hij is er de Gever van, Spr. 3:6; Jac. 1:17.

119e vr. *Hoe luidt dat gebed?*

Antw. *Onze Vader, die in de hemelen zijt,
Uw Naam worde geheiligd.
Uw koninkrijk kome.
Uw wil geschiede, gelijk in de hemel, alzo ook
op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood.
En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij
vergeven onzen schuldenaren.
En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons
van de boze.
Want uw is het koninkrijk, de kracht en de
heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.*

Zoals het "Onze Vader" hier gedrukt staat vinden wij het precies eender in het evangelie van Mattheüs in onze Staten Vert. en wij doen het verstandigst, wanneer we ons bij het bidden hieraan houden. Omdat het "Onze Vader" echter ook anders voorkomt, waarbij sommige gedeelten van het bovenstaande ontbreken, zijn er Christenen geweest, die zich wat in de war hebben laten brengen. Vooral toen er beweerd werd, dat het "Onze

Vader" niets nieuws was, maar in de grond der zaak een oud Jodengebed. De zaak is echter eenvoudig deze.

Zoals het "Onze Vader" hier in de catechismus staat, vinden we het ook ⁵⁴⁾ in Matth. 6 van onze St. V. In Luc. 11 onzer St. V. luidt het echter even anders. ⁵⁵⁾ Daar staat: "Geef ons *elke dag* ons dagelijks brood. En vergeef ons onze *zonden*, want ook wij vergeven aan een *iekelijk, die ons schuldig is*". En daar ontbréékt het gewone slot, de z.g.n. lofverheffing: "Want uw is het koninkrijk, enz.". Maar over deze verschillen moet men zich niet verbazen. Was er immers een of ander nóódzaak, waarom in Matth. 6 en Luc. 11 het Onze Vader persé woordelijk gelijk moest voorkomen? Waar vinden we in de Schrift ooit zulke letterknechterij? Er was daarentegen wèl alle reden, waarom het Onze Vader in Matth. 6 en Luc. 11 juist nièt woordelijk gelijk zou voorkomen. ⁵⁶⁾ De omstandigheden, waaronder de Heere Jezus sprak, waren immers geheel verschillend. In Matth. 6 is de Heere bezig te waarschuwen tegen pronkgebeden en heidense woordenomhaal, in Luc. 11 echter komt iemand der discipelen Hem vragen, of Hij hen wil leren bidden. Trouwens, hoe vaak lezen we in de evangeliën niet, dat de Heere Jezus dezelfde dingen meer dan eens zei, alleen niet altijd met precies dezelfde woorden. Maar gaat dat bij òns onderwijs niet net zo?

Volgens de NV. is er tussen Matth. 6 en Luc. 11 nòg een enkel verschil, o.a. dit, dat de aanhef van het Onze Vader in Matth. 6 luidt: "Onze Vader, die in de hemelen zijt" en in Luc. 11 alleen maar "Vader". Ieder ziet weer duidelijk, hoe gemakkelijk zulke verschillen te verwachten zijn bij verschillende gelegenheden. Zelfs zien we ook in de N.V. in Matth. 6 *de lofverheffing* tussen vierkante haakjes staan, d.w.z. ⁵⁷⁾ dat ze in sommige oude handschriften der Heilige Schrift ook in Matth. 6 ontbreekt. Dus net als in Luc. 11 (St. V. en N.V.). Maar ook hieraan behoeft niemand zich te stoten. De lofverheffing (Want uw is het koninkrijk, enz.) bestond uit zeer bekende woorden. Men heeft dergelijke lofverheffingen, zij het dan niet woordelijk gelijk, ⁵⁸⁾ ook in oude Joodse geschriften gevonden. Inderdaad. Maar was dat wel anders te verwachten? Allicht zal men in die Joodse geschriften veel herinneringen aan het O.T. aantreffen. Hoe vaak vinden we nu zulke lofverheffingen niet ⁵⁹⁾ in de psalmen, zie b.v. Ps. 145. En wat onze Heiland aangaat, de Heere Jezus heeft nóóit iets splinternieuws gezegd of gedaan, maar slechts het O.T. vervuld. Juist hieruit is te verklaren, ⁶⁰⁾ dat de woorden der lofverheffing ook voor de oude Christenen zó bekend waren, dat zij door sommige overschrijvers maar werd overgeslagen (zoals wij toch eigenlijk ook doen in onze formulieren achter in het kerkboek, als we daar laten drukken: Onze Vader, enz.), terwijl anderen ze toch weer wèl overschreven. Want het is een feit, dat de lofverheffing van het Onze Vader in àndere oude handschriften van Mattheüs weer wèl staat. In dit verband is het volgende zeer merkwaardig. Men heeft in 1875 in een klooster te Constantinopel een klein geschrift ontdekt uit de tijd vlak na de apostelen (pl.m. 150). Uit dat geschriftje, genaamd ⁶¹⁾ "De leer der twaalf apostelen", is veel te leren omtrent leer, eredienst, gebeden, enz. van de eerste Christenen. Welnu, hierin komt niet alleen dezelfde lofverheffing, welke het Onze Vader heeft, meer dan eens voor, maar zelfs het vollédige Onze Vader met het vollédige begin ("Onze Vader, die in de hemelen zijt") en met het volledige slot, de lofverheffing, ("Want uw is enz.") en met àl de zes beden; met andere woorden: ⁶²⁾ woordelijk gelijk, (op één kleinigheidje na) aan het Onze Vader *zoals het in onze aloude St. V. in Mattheüs staat en zoals het ook hier in onze catechismus staat*. Ook wordt in dat oude geschrift de raad gegeven dit gebed 3x daags te bidden. Daaruit blijkt wel, dat de eerste Christenen het Onze Vader ook al baden zoals wij het vaak ook bidden, n.l. ⁶³⁾ als een formuliergebed. En dan bedienden ze zich van dezelfde woorden als wij. Dit alles bewijst, dat de vollédigste vorm van het Onze Vader dus is die, welke wij hier in Z. 45 belijden. Daar is niets tegen in te brengen.

Uit vergelijking van Matth. 6 en Luc. 11 blijkt echter ook, ⁶⁴⁾ dat onze Zaligmaker zijn discipelen, en ook zijn kerk van later tijd, niet slaafs aan preciese zinnnetjes, woorden en letters heeft willen binden. Zoals Mozes de 10 gebóden zelfs niet angstignauwkeurig heeft herhaald, maar zich zekere veranderingen heeft veroorloofd, zo heeft Christus ons voor het gebed helemáál niet alle vrijheid willen ontnemen. We mogen b.v. best nog

korter bidden, indien nodig (Zie Nehemia met zijn "schietsgebeden"). En we mogen best aan het getal der 6 beden van het Onze Vader nog andere toevoegen of een bepaalde bede nog weer uitbreiden. Maar de HEERE heeft ons wèl een vóórbeeld gegeven. We zien hier b.v. duidelijk naar welke orde we onze gebeden moeten richten. Eerst 3x "Uw" en dan 3x "ons". ⁶⁵⁾ De Heere Jezus zal ons daarmee hebben willen leren de zaken van God voorop te zetten en de onze te laten volgen, Matth. 6:33. We zien hier ook in welk vertrouwen we moeten bidden: ⁶⁶⁾ als kinderen, die tot hun Vader spreken, enz. God heeft ons Zelf om Christus' wil aangenomen. Dat moet de grond van ons naderen zijn. En in de 6 beden zelf heeft de Heere ons laten zien ⁶⁷⁾ wat ons jegens God, onszelf en de naaste wel het allereerst behoort ter harte te gaan. Dus wat de inhoud van ons gebed behoort te zijn. Kortom, het Onze Vader is ons gegeven als een gebed, dat we zeker ook woordelijk mogen nabidden. Doch we mogen ook wel met andere woorden bidden. Maar als voorbeeld vraagt het onze absolute onderwerping wèl ⁶⁸⁾ ten aanzien van de *grond*, de *inhoud* en de orde van onze gebeden.

Om te beantwoorden:

- 1) Welke hoofdstukken van ons Christelijk geloof hebben onze voorouders in de middeleeuwen evengoed op school moeten leren als wij?
- 2) Waar vinden we in de catechismus het z.g. dubbelgebed der liefde?
- 3) En in welke Zondagen worden de 12 artikelen besproken?
- 4) En in welke Zondagen de tien geboden?
- 5) En in welke het Onze Vader?
- 6) Met welke vraag wordt in Z. 45 aangaande het gebed begonnen?
- 7) Uit hoeveel delen bestaat het antwoord op vr. 116 en wat wordt daar in 't kort gezegd?

Vr. en antw. 116.

- 8) Welke twee soorten van vijanden heeft ons gebed vooral?
- 9) Waaraan maakt de eerste soort zich eigenlijk ook schuldig?
- 10) Wie redeneerden net zo?
- 11) Welke god stond volgens de Grieken boven al hun goden?
- 12) Maar wat stond nog weer boven Zeus?
- 13) Hoe noemden de Romeinen die Moira?
- 14) Wanneer was zelfs een gebed tot Zeus vruchteloos?
- 15) Wie hebben later net zo geredeneerd?
- 16) En als Christenen hetzelfde doen en ze kleden dat heidendom wat bijbels aan, welke naam geven ze dan aan het noodlot?
- 17) Hoe denkt de Fatalistische Christen dan eigenlijk te moeten bidden?
- 18) Waardoor kon deze Fatalistische vroomheid zich zo gemakkelijk internationaal verbreiden?
- 19) Met wie begint en eindigt dat fatalistische bidden?
- 20) Welk rijtje krijgt men dan?
- 21) Waarvan laat dit heidendom natuurlijk niets over?
- 22) Wat laat men zelfs ook nog wel doen met God en het noodlot, net als de Mohamedanen?
- 23) Hoe wordt het rijtje dan?
- 24) Maar hebben we dan nog wel met God, de HEERE, te doen of met een afgod?
- 25) En zijn afgoden levend of dood?

- 26) Is de HEERE, onze God, slachtoffer van zijn eigen besluiten?
- 27) Is het zo, dat God misschien wel graag naar ons zou willen luisteren, maar dat Hij 't niet kan, omdat Hij nu eenmaal hinderlijk vast zit aan zijn raadsbesluiten; hoe luidt Ps. 145:19?
- 28) Van Wie moeten wij bidden leren?
- 29) Moet het bidden dan niet zomaar uit het h art van een mens voortkomen?
- 30) Van welke gebedspractijk was de kerk pas verlost, toen onze catechismus opgesteld werd?
- 31) Werden de formuliergebeden dan geheel en al afgekeurd door onze voorouders?
- 32) Welke gebeden baden de predikanten vroeger altijd tijdens de kerkdiensten?
- 33) Uit welke gelijkenis kunnen wij leren wat het betekent te bidden "zonder ophouden"?
- 34) Wat bedoelt de catechismus met "hartelijke zuchten"?
- 35) Welke heidense bidmethoden worden er dus niet mee bedoeld?
- 36) Wat bedoelde de Heere Jezus met de woorden: "Want uw Vader weet wat gij van node hebt, eer gij Hem bidt"?

Vr. en antw. 117.

- 37) Hoeveelledig is het antwoord op vr. 117 ("Wat behoort tot zulk een gebed, dat Gode aangenaam is en door Hem verhoord wordt")?
- 38) Welke zijn de drie vereisten voor een waar gebed?
- 39) Bidden, is dat stil of hardop tegen zichzelf praten? Hoe moet men zo iets noemen?
- 40) Wat was de zonde van koning Ahazia, waardoor hij de HEERE jaloers maakte?
- 41) Hoe luidt Jes. 42:8? (Ik ben de HEERE; dat is Mijn naam, enz.)
- 42) Wie naderde tot God met een hoge borst?
- 43) Wanneer de catechismus zegt, dat wij tegenover God onze nood en ellendigheid moeten beseffen, wat wordt dan met het woord nood ni t bedoeld?
- 44) En wat wordt w l bedoeld met dat: onze nood beseffen?
- 45) En wat betekent het: onze ellende beseffen?
- 46) Maar wanneer het dan zo is, dat wij en alle mensen het niet waardig zijn door God te worden aangehoord en verhoord, hoe kunnen we dan toch lezen van zondaars, die door God verhoord zijn?
- 47) Hoe bad David b.v. in Ps. 51?
- 48) En hoe bad Daniël om Israëls herstel?
- 49) God verhoort ons dus "alleen uit genade". Hoe mogen we dat ook anders zeggen?
- 50) Welke lichaamshouding betaamt ons bij het gebed het best?
- 51) Het sluiten van de ogen tijdens het gebed is noch voorgeschreven noch verboden, maar voor welke verleiding moeten we wel oppassen?

Vr. en antw. 118.

- 52) Wat bedoelt de catechismus met het woord "nooddruft"?
- 53) En waarop heeft de catechismus het oog bij de woorden "geestelijke en lichamelijke"?
- 54) Waar vinden we het Onze Vader precies eender als hier in Z. 45?
- 55) Maar welke verschillen zijn er in de St. V. tussen het Onze Vader in Matth. 6 en Luc. 11?
- 56) Waaruit zijn die verschillen te verklaren?

- 57) Wat betekent het, dat de lofverheffing van het Onze Vader in Matth. 6 van de N.V. tussen vierkante haakjes staat?
- 58) Waar heeft men dergelijke lofverheffingen eveneens aangetroffen?
- 59) Waar vinden we zulke lofverheffingen in de Schrift?
- 60) Wat kunnen we hieruit verklaren?
- 61) Hoe heet dat oude geschriftje uit de 2e eeuw na Christus, dat in 1875 ontdekt is?
- 62) Hoe komt het Onze Vader daarin voor?
- 63) Hoe hebben de eerste Christenen het Onze Vader ook gebeden?
- 64) Wat blijkt uit vergelijking van Matth. 6 en Luc. 11? Mogen wij in 't geheel niets anders dan het Onze Vader bidden?
- 65) Wat leert het Onze Vader ons echter wel ten aanzien van de òrde onzer gebeden?
- 66) En wat leert het *Onze Vader* ons aangaande het vertrouwen, waarin we moeten bidden?
- 67) En wat heeft Christus ons met de zes béden van het Onze Vader geleerd?
- 68) In welk opzicht vraagt het Onze Vader dus wel absolute onderwerping van ons?

Schriftplaatsen:

Ps. 145:19. Hij vervult de wens dergenen, die Hem vrezen; Hij hoort hun hulpgeroep en verlost hen, N.V.

Jes. 42:8. Ik ben de HEERE: dat is mijn naam; en mijn eer zal Ik geen anderen geven, noch mijn lof den gesneden beelden.

Ef. 3:12. In Wie (n.l. Christus) wij de vrijmoedigheid en de toegang met vertrouwen hebben door het geloof in Hem, N.V.

Hebr. 4:14-16. Daar wij nu een grote hogepriester hebben, die de hemelen is doorgestaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij aan die belijdenis vasthouden. Want wij hebben geen hogepriester, die niet kan medevoelen met onze zwakheden, doch een, die in alle dingen op gelijke wijze als wij is verzocht geweest, maar zonder te zondigen. Laten wij daarom met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden om hulp te verkrijgen te rechter tijd, N.V.

1 Joh. 5:14. En dit is de vrijmoedigheid, die wij tot Hem hebben, dat, zo wij iets bidden naar zijn wil, Hij ons verhoort.

Nalezen:

Luc. 18:1-8. De gelijkenis van de ongodvrezende rechter en de verdrukte weduwe, een gelijkenis "daartoe strekkende, dat men altijd bidden moet en niet vertragen".

LES 49. [Zondag 46]

We hebben al gezien, dat de aanhef van het Onze Vader de éne keer luidt: "Onze Vader, die in de hemelen zijt" (Matth. 6), de andere keer kortweg: "Vader" (Luc. 11, NV.). We mogen dus op beide manieren tot God de HEERE spreken. De Heere Jezus liet ons daarin vrij. De catechismus bespreekt hier echter de uitvoerigste aanhef (dus die van Matth. 6), al spreekt hij wel ¹⁾ éérfst over de woorden "Onze Vader" en daarna over de woorden "Die in de hemelen zijt" afzonderlijk. We zullen straks de reden daarvan opmerken.

Let nu bij het lezen van de volgende vraag en antwoord eens goed op het woord "eerbied" en vooral ook op het woord "vertrouwen".

120e vr. *Waarom heeft Christus ons geboden God zo aan te spreken: Onze Vader?*

Antw. *Om ons meteen bij het begin van het gebed op te wekken tot de eerbied, die aan Gods kinderen betaamt, en tot het vertrouwen, dat de grond van ons gebed behoort te zijn, namelijk dat God door Christus onze Vader geworden is en dat Hij ons veel minder afslaan zal hetgeen wij Hem met een waar geloof bidden dan onze vaders ons aardse dingen ontzeggen.* ¹

Er zijn wel eens mensen geweest, die beweerden, dat het ons niet betáámde tot God zomaar het "Onze Vader" te bidden en tot Hem "Vader" te zeggen. ²⁾ Volgens hen moest daaraan eerst iets voorafgaan (geloof, bekering, wedergeboorte of hoe ze 't noemden). Gelukkig maakt de catechismus zich niet schuldig aan deze ³⁾ Judaïstische ketterij (Zie bij Z. 11, vr. en antw. 30). Dan zou het heiligschennis zijn, wanneer een kindje van 4, 5 jaar het "Onze Vader" leerde bidden. Gelukkig spreekt de kerk hier, in Z. 46, heel anders. ⁴⁾ "Waarom heeft Christus ons gebóden God zo aan te spreken: Onze Vader?" *Gebóden*, zegt de catechismus. ⁵⁾ Wij zijn daar immers niet eens vrij in. Er valt niets te vragen, of het wel mag of niet mag. ⁶⁾ De HEERE heeft ons reeds als zín bondsvolk doen geboren worden. Reeds van jongsaf betaamt het ons tot Hem te spreken: "Abba, Vader". Dat komt Hem toe, reeds uit de mond der kinderen. Eigenlijk sprak de oude Joodse kerk zo ook al tot haar God, ⁷⁾ wanneer zij Hem Jahweh noemde. ⁸⁾ Want wij weten nu, dat de betekenis van de naam Jahweh dezelfde is als: de God en Vader van onze Heere Jezus Christus (zie les 40). Daarom was dat ook weer in 't geheel niet iets splinternieuws, toen de Heere Jezus zijn discipelen tot God leerde zeggen: "Onze Vader". ⁹⁾ Dat was immers ook reeds de betekenis geweest van de naam Jahweh. Ook in dit opzicht was onze Heiland weer trouw aan de Wet en de Profeten. Daarom is het "Onze Vader" dan ook een gebed, dat vol is van de Christus en dat geheel en al berust op zijn werk, omdat Hij het ons niet alleen geléérd heeft, maar ook omdat God dezelfde is als Jahweh, d.w.z. de eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus. Trouwens reeds onder het O.T. heeft men meermalen de HEERE voluit "Vader" genoemd, Deut. 32:6; Jes. 63:16; 64:8. En hoe wij, die eertijds heidenen waren, door Christus tot kinderen van God gemaakt zijn, is vroeger besproken (bij Z. 13). Conclusie: ¹⁰⁾ iedereen, die ons, hetzij ronduit, hetzij geniepig, (b.v. door ingewikkelde redenaties) het volle recht en de lieflijke plicht om God als onze Vader aan te spreken, durft betwisten, moet als een rover van Gods eer, als een loochenaar van het verbond der genade met Gods eerlijk gemeente belóften en als een

¹ Deze vertaling van de eerste helft van antw. 120, door mij gegeven naar het Duits en Latijn, is m.i. te prefereren boven de gewone, die aldus luidt:

"Opdat Hij van stonde aan, in het begin van ons gebed, in ons de kinderlijke vreze en toevóorzicht tot God verwekke, welke beide de grond van ons gebed zijn, n.l., enz." Het woord "beide" ontbreekt in de oorspronkelijke text, zowel in de Duitse als in de Latijnse, ook in de Emdense editie van 1563 (volgens Bakh. v. d. Brink) en bij Bastingius, terwijl alle vier pleiten voor opname van "behoort". De opstellers hebben klaarblijkelijk niet willen zeggen, dat onze "kinderlijke vréze" de grond voor ons gebed is — hoe zou men zich dit ook moeten voorstellen? — maar, dat ons vertrouwen dit behoort te zijn. Wat ons gebed waarlijk tot gebed maakt is het vertrouwen. Dat is het fundament. Het is voorts ook dit vertróuwen (niet de eerbied), waarop de volgende nadere verklaring past: "namelijk dat God door Christus onze Vader geworden is".

ondermijner van het fundament der kerk worden bestraft. Hij rooit het schild des geloofs van ons weg, Ef. 6:16; Hebr. 11:1. Hij maakt ons machteloos. Hij speelt de satan in de kaart. Anderzijds mogen *wij* natuurlijk wel toezien. ¹¹⁾ dat *wij* dit grote voorrecht niet verzondigen. Want 't is óók voorgekomen, dat de HEERE over zijn volk moest klagen: ¹²⁾ "Ben Ik dan een Vader, waar is mijn eer?", Mal. 1:6. Ja, 't is wel gebeurd, dat God zijn volk noemde Lo-Ammi, d.w.z. gij moogt mijn volk niet eens meer zijn, Hos. 1:9.

't Moet ook even onze aandacht hebben, dat de Heiland ons beval te bidden: Onze Vader. Daarmee heeft Hij ons wel niet verboden af en toe ook eens tot God te zeggen: *Mijn* Vader of *mijn* God. Dat mag ook best, Ps. 89:27. Maar ¹³⁾ door ons "Onze Vader" te laten zeggen zal Hij hebben willen bestrijden de natuurlijke neiging, ook nog in de allerheiligsten, b.v. in Christus' eigen discipelen, Matth. 20:20-28, om zichzelf zo belangrijk te vinden. Die vleselijke neiging kan ons zelfs parten spelen bij het bidden. Daarom moeten we altijd maar klein van onszelf denken. We zijn maar heel kleine mensjes en in de grote schare van bidders tot God sinds de dagen van Adam en Abel tot vandaag toe verdwijnen wij als in het niet. ¹⁴⁾ In gemeenschap met die grote catholieke kerk bidden wij: *Onze Vader*. Voor die ontelbare bidders is er maar één gemeenschappelijke weg tot de troon Gods ontsloten door ons aller enige Middelaar Jezus Christus, Joh. 14:6.

Maar nu wijst de catechismus bepaald op deze twee dingen, die Christus ons door de aanhef van het Onze Vader heeft willen leren, n.l. ¹⁵⁾ *eerbied* en *vertrouwen*. Dit is terstond duidelijk. Want toen we over het 5e gebod spraken, zagen we, dat kinderen voor hun ouders ontzag moeten hebben. Vader is maar geen speelkameraadje. Moeder is maar geen vriendinnetje van het schoolplein. 't Is dan ook af te keuren, wanneer kinderen tot hun ouders "jij" en "jouw" zeggen. Dat is niet eerbiedig. Maar Vader en Moeder moeten ook zulke ouders zijn, op wie de kinderen kunnen *vertrouwen*. Want al staan onze ouders verre boven ons, ze zijn voor ons toch geen vreemden. We moeten wel ontzag voor hen hebben, maar we behoeven niet voor hen te sidderen. Die twee moeten dus samengaan: *eerbied* en *vertrouwen* jegens Vader en Moeder.

Welnu, dan betaamt ons zéker diepe *eerbied*, wanneer wij naderen tot de HEERE met onze gebeden. ¹⁶⁾ Hij is nog heel wat hoger boven ons verheven dan een aardse vader boven z'n kind. 't Is niet te vergelijken. God is de Schepper van alle dingen en van alle mensen en Hij is de heilige en rechtvaardige God. Weliswaar behoeven we voor Hem dank zij de verzoening door Christus niet vervuld te zijn met slaafse angst en vrees, Rom. 8:15. God is geen tyran. Maar toen Abraham — die een vriend Gods genaamd wordt — tot de HEERE sprak, noemde hij zichzelf ¹⁷⁾ "stof en as". Mozes en Jozua moesten voor Gods aangezicht ¹⁸⁾ de schoenen van hun voeten doen, Ex. 3:5; Joz. 5:15. De Schrift roept ons herhaaldelijk op ons toch diep neer te buigen voor "de zalige en alleen machtige Heere, de Koning der koningen en Heere der heren; die alleen onsterfelijkheid heeft en een ontoegankelijk licht bewoont; dewelke geen mens gezien heeft noch zien kan; welken zij eer en eeuwige kracht, Amen", 1 Tim. 6:15, 16. Onuitsprekelijk is Gods majesteit, 1 Kron. 29:11-13. Maar de mens is der ijdelheid gelijk, Ps. 144:3. En toch, al heeft onze Heiland ons door de aanhef des gebeds allereerst diepe éerbied voor God willen inboezemen, door dezelfde naam Vader, heeft Hij ons er ook van verzekerd, ¹⁹⁾ dat we die grote God gerust kunnen *vertrouwen*. Ja dit vertrouwen op God als een Vader noemt de catechismus zelfs ²⁰⁾ de *grond* van ons gebed: "Het vertrouwen, dat de grond van ons gebed behoort te zijn, namelijk dat God door Christus onze Vader geworden is en dat Hij ons veel minder afslaan zal hetgeen wij Hem met een waar geloof bidden dan onze vaders ons aardse dingen ontzeggen". Dit is volkomen naar de Schrift. Zij leert ons, dat bidden zonder overtuigd te zijn van de welwillendheid en bereidheid Gods om naar ons te horen, een onding is. ²¹⁾ Jacobus beveelt, dat we moeten begeren "in geloof, niet twijfelende; want die twijfelt is een baar der zee gelijk, die van de wind gedreven en op en neer geworpen wordt. Want die mens mene niet, dat hij iets ontvangen zal van de Heere", 1:6, 7. Het is natuurlijk wel iets zeer groots, dat die verheven Koning der koningen en Heere der heren wil luisteren naar zulke nietige en zondige mensen als wij zijn. Toch moeten we ons daarover ook weer niet al te zeer

verwonderen. ²²⁾ Want God heeft ons toch Zelf verzekerd, dat Hij voor ons geen vreemde wil zijn, maar dat Hij zijn verbond met ons heeft opgericht en ons tot zijn lieve kinderen en erfgenamen heeft willen aannemen. De HEERE heeft aan ons een heirleger beloften geschonken. ²³⁾ Beloften voor dit en voor het toekomstige leven. Dat Hij ons om Christus' wil onze zonden wil vergeven. Dat Hij ons de levendmakende Geest van Christus wil schenken. Dat Hij ons wil opnemen in zijn heerlijkheid en bij Christus bewaren tot de dag der opstanding om ons dan te doen wonen in zijn nieuwe hemel en op zijn nieuwe aarde. Maar ook voor dit tijdelijk leven gaf God beloften. Hij wil ons van alle goed verzorgen en alle kwaad van ons weren of ten onzen beste keren. Zou de HEERE wel op jonge raven achtgeven, maar niet op zijn kinderen, die Hem aanroepen in der waarheid, Ps. 145:18; 147:9? Zoals een kind, dat in nood is, tot z'n vader vlucht, mogen wij in alle nood tot onze goede Vader in de hemelen vluchten, Ps. 50:15. Ja, het zal op áárde nog kunnen gebeuren, dat een vader z'n kind en een vrouw haar zuigeling vergeet, maar zoiets zal de HEERE beslist nooit doen, Jes. 49:15. Daarom gaan onze gebeden en smekingen maar niet de ijle ruimte in om daar onopgemerkt weg te sterven. De HEERE is een Hoorder der gebeden! Wanneer wij ons (niet brutaal, maar eerbiedig) beroepen op zijn eigen beloften, dan zal Hij vast en zeker zijn oren tot ons neigen. Want de HEERE is trouw! Dat is in geen ding duidelijker gebleken dan in het zenden van zijn eigen lieve Zoon tot verlossing zelfs van heidenen zoals wij. De naam Jahweh of HEERE of Vader is één loflied op al Gods deugden, maar met name op zijn trouw (zie les 40).

O, de HEERE is toch zo trouw. We ondervinden het dagelijks in ons eten en drinken, kleding en woning, slapen en werken. Hij verhoort ons veel vaker dan we opmerken. Hij zorgde vaak voor ons, wanneer we Hem vergaten. En Hij is zo geduldig. En Hij heeft zo innig lief. Hij kàn zo liefhebben. Hij beminde de bodem van Kanaän (de grond, waarop wij met onze voeten stampen) en gaf die om de 6 jaar rust. Hij had nog hart voor de moeder van gevangen vogels. Hij dacht om de heidenen, oud en jong, en om het vee van Nineve. Zou Hij dan geen oor lenen aan zijn bondsvolk, dat ootmoedig smekend bij Hem aanklopt met de naam op de lippen, welke zijn eigen Zoon, Jezus onze goede Heiland, ons heeft geleerd? Zou Hij minder barmhartig en trouw zijn dan de vader in de gelijkenis van de verloren Zoon?

Daar mogen we geen minuut aan twijfelen. Zonder dat vertrouwen bidden we niet recht, niet eerlijk, niet hartelijk en welgemeend. Dan vertrouwen we God niet. ²⁴⁾ Wat een belediging zou dat zijn voor God, die nog nooit gelogen heeft. De catechismus zegt het hier opperbest. De grond van ons gebed behoort te zijn: Kinderlijk Godsvertrouwen. Vol vertrouwen moeten we tot de HEERE naderen.

121e vr. *Waarom wordt hier bijgevoegd: Die in de hemelen zijt?*

Antw. *Opdat wij van de hemelse majesteit Gods niet aards zullen denken en van zijn almacht alle nooddrift des lichaams en der ziel verwachten.*

Het voornaamste van al de woorden, waaruit de aanhef van het Onze Vader bestaat, is ²⁵⁾ het woord "Vader". ²⁶⁾ Dat blijkt uit het feit, dat de Heere Jezus het gebed op een ànder maal slechts hiermee liet beginnen, Luc. 11, N.V. Toch moeten we de woorden, die de Heere er blijkens Matth. 6 ook wel 's bijgevoegd heeft, niet verwaarlozen. Daarom spraken we reeds bij de vorige vr. en antw. over het woordje "onze". En nu resten nog de woorden: *"Die in de hemelen zijt"*. Die moeten we evenmin over het hoofd zien. Want al mag onze aanhef des gebeds volgens het voorbeeld van de Heere Jezus in Luc. 11, N.V. best ook wel 's kortweg luiden: "Vader" en al is dit woord de hoofdzaak, en al zullen de woorden "Die in de hemelen zijt" daar dus niets nòg belangrijkers aan toe kunnen voegen, de catechismus heeft toch wel gelijk, wanneer hij laat voelen, dat de betekenis en de bedoeling van de woorden "Onze Vader" door de toevoeging "die in de hemelen zijt" ²⁷⁾ nog wat nader worden verduidelijkt en onderstreept. Want dáár komt antw. 121 op neer. Door ons tot God te leren spreken "Onze Vader" heeft de Heere Jezus ons geleerd jegens God èn eerbiedig èn vertrouwend te zijn. Welnu, dat is óók de les van de toevoeging "die in de hemelen zijt". ²⁸⁾ Ook diè beveelt ons jegens de Heere *eerbied* en *vertrouwen*. We gaan nog eens weer zowel het een als het ander na.

God is immers maar geen mens. Hij is geen vader van ons op áárde en Hij is zelfs geen koning in deze wereld, jegens wie ons reeds ²⁹⁾ *eerbied* betaamt. Alle volken, met hun vorsten, zijn ³⁰⁾ als niets voor Hem en zij worden bij Hem geacht minder dan niet en ijdelheid, Jes. 40:17, 23. Zelfs is de hemel (we mogen ook zeggen: hemelen; dat maakt geen verschil; zie bij vr. en antw. 46) zelfs is de hemel, waar God zijn majesteit het heerlijkst ten toon spreidt — de aarde is zijn voetbank, de hemel is zijn troon — ³¹⁾ toch nog maar een maaksel van zijn hand, 1 Kon. 8:27; Jes. 66:1. God heeft ons dus geen seconde nodig, wel omgekeerd: wij danken aan Hem elke ademhaling, Hand. 17:25. Toch heeft de afvallige mens op allerlei manier gemeend die grote God aan zich te kunnen onderwerpen. Sommige filosofen en theologen, maar ook onbestudeerde mensen, dachten zich een god uit en beweerden dan dit en dat van die god. Ook over het gebed tot die god. En ze brachten daar dan bijbelteksten bij te pas, b.v. over de gebedsverhóring. Als een gebed b.v. maar precies naar de regelen van de gebedskunst was uitgesproken, dan zou die god vanzelf wel "moeten" horen en verhooren. Maar de HEERE onze God "moet" niets. Net als onze aardse vaders heeft Hij het volste recht ons te weigeren, hetgeen we Hem toch zo eerbiedig vroegen. Dan moeten wij niet verbaasd zeggen: "Hé, God heeft toch beloofd alles te geven wat we Hem om Christus' wil vragen." Dat is zeker de grond voor ons gebed. Maar we mogen van Gods beloften geen *boeien* maken, waarmee we God denken te kunnen *binden*. Dan is de HEERE geen God meer, maar een god. De HEERE blijft altijd vrij, vrijmachtig, souverain en wordt nooit onze gebondene. Helaas staat ook ons hart nog voor die zonde open, die God zo diep vernedert tot een (denk)product van de mens. We mógen over God maar niet wat bazelen. De Schrift zal uitmaken wat we óver de HEERE en tòt de HEERE mogen spreken. Dus, als ge de echte levende God van de bijbel dient en vreest, weest dan nog maar steeds bedacht op eerbied bij uw bidden tòt Hem en spreken óver Hem. Jonge mensen b.v. willen wel 's graag interessant debatteren over "God". Of als grote mensen willen we graag, dat alles, wat we leren omtrent God en onze gebeden, zal kloppen als een bus. Weer een ander raffelt z'n gebeden af. Past op voor zulke oneerbiedigheden. "Bewaar uw voet, als gij tot het huis Gods (de tempel) ingaat en zijt liever nabij om te horen (naar de verklaring van Gods Woord en daarnaar te doen) dan om der zotten slachtoffer te geven (alsof God te paaien zou zijn met gedachteloze gebeden en ongemeende offers); want zij weten niet, dat zij kwaad doen (godsdiensstige handelingen als bidden, offeren, enz. kunnen nog heel erg zondig en goddeloos zijn). Wees niet te snel met uw mond en uw hart haaste niet een woord voort te brengen voor Gods aangezicht; want Gód is in de hemel en gij zijt op de aarde; daarom laat uw woorden weinig zijn", Pred. 4:17; 5:1. God komt nooit in de macht van een mens, ook niet in de macht van de gebeden van de gelovigste mens. De HEERE mag ons gebed in Zijn wijsheid afwijzen, Deut. 3:26; Hij blijft dan toch de Getrouwe, 32:4. Wij mogen God niet de weg voorschrijven. De profeten zeggen soms eerbiedig: "*Wie weet*. Hij mocht zich wenden en berouw hebben" Joël 2:14. Zo bad David ook voor zijn zieke kindje, 2 Sam. 12:22. De Heere Jezus liet in de hof ook zijn Vader vrij, Luc. 22:42.

Maar vooral heeft de Heere Jezus door de toevoeging van die woorden (die in de hemelen zijn) ons *vertrouwen* op God willen sterken. Want nu zou het soms kunnen zijn, dat iemand bij zichzelf dacht: "Nu ja, God is inderdaad wel onze trouwe Vader en dus zal Hij ons gebed zeker wel willen verhooren. Maar zou Hij het altijd wel kùnnen?" Sommige Fatalistische Christenen loochenen n.l. het verbond der genade wel niet uitdrukkelijk — ze laten hun kinderen b.v. nog dopen — maar ze worden bij hun bidden nog geregeld neergedrukt door zoiets als de heidense voorstelling van een oppergod, die gebonden ligt onder de Moira (zie les 48, vr. en antw. 116). ³²⁾ Dat heidendom moet echter met wortel en tak worden uitgeroeid. Onze God is aan niets onderworpen. Niemand heeft Hem iets voor te schrijven. Hij is "in de hemelen" en zelfs die hemelen kunnen Hem niet bevatten, 1 Kon. 8:27. En zijn gedachten en wegen gaan ons begrip ontelbare malen te boven, Jes. 55:8. De eeuwige God en Vader van onze Heere Jezus Christus is almachtig.

Daarom: wat Hij wil, dat kan Hij ook. ³³⁾ "Onze God is in de hemel, Hij doet al wat Hem behaagt", Ps. 115:3, N.V. Zeker, onze áárdse vaders kunnen vaak niet wat zij willen. Ze moeten het soms lijdelijk aanzien, dat hun kind onrechtvaardig behandeld wordt, gebrek

lijdt, ziek is, sterft. Maar tot onze hémelse Vader kunnen we gerust spreken: "Ik hef mijn ogen op naar de bergen: vanwaar zal mijn hulp komen? Mijn hulp is van de HEERE, die hemel en aarde gemaakt heeft. Ik hef mijn ogen op tot U, die in de hemel troont", Ps. 121:1, 2: 123:1, N.V. Dus bidt maar, bidt maar gerust. Aan Gods verstand en kunnen is geen doorgronding, Jes. 40:12-31. Hij spreekt met ons als een mens en toch blijft Hij eeuwig en alleen . . . God.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 120.

- 1) Spreekt de catechismus over de aanhef van het Onze Vader in z'n geheel of in aparte delen?
- 2) Waarom zouden wij volgens sommigen "zo maar" niet "Onze Vader" mogen zeggen? Wat moest daaraan voorafgaan?
- 3) Wat is dat voor een ketterij?
- 4) Maar hoe laat de kerk hier de 120e vr. luiden?
- 5) Waarom spreekt de kerk hier van "geboden"?
- 6) Waarom is heel die kwestie, of we al of niet tot God "Vader" mogen zeggen, totaal overbodig?
- 7) Wanneer eerde de Joodse kerk haar God eigenlijk ook reeds als "Abba"?
- 8) Waaraan is de betekenis van de naam Jahweh dan gelijk?
- 9) Waarom was het dus niets splinternieuws, toen de Heere Jezus zijn discipelen beval tot God te spreken "Onze Vader"?
- 10) Wat moet er dus gebeuren met zulken, die ons voorrecht om tot God "Onze Vader" te zeggen durven aanranden?
- 11) Maar wat mogen wij nooit met dit voorrecht doen?
- 12) Hoe heeft de HEERE dan wel's geklaagd over zijn volk, dat Hem Vader noemde?
- 13) Waarom zal de Heere Jezus ons bepaald Onze Vader hebben laten zeggen?
- 14) In welke gemeenschap spreken we dan het woord "onze" uit?
- 15) Welke twee dingen heeft onze Heiland ons volgens de catechismus door de woorden "Onze Vader" willen leren?
- 16) Waarom moeten we jegens God dan eerbiedig zijn?
- 17) Hoe noemde Abraham zichzelf tegenover God de Heere?
- 18) En wat moesten Mozes en Jozua voor Gods aangezicht doen?
- 19) Maar waarvan verzekeren de woorden "Onze Vader" ons nog meer dan dat we jegens die grote God eerbiedig moeten zijn?
- 20) Hoe wordt ons Godsvertrouwen zelfs door de catechismus hier genoemd? Wat van ons gebed?
- 21) Is dat juist? Wat zegt Jacobus van een bidder, die God niet vertrouwt?
- 22) Waarom moeten we ons er toch ook weer niet al te zeer over verbazen, dat God naar zulke nietige en zondige mensen, als wij zijn, wil luisteren?
- 23) Wat voor beloften heeft God al niet gegeven?
- 24) Waarom zou het zo'n belediging zijn, wanneer wij God niet zouden vertrouwen?

Vr. en antw. 121.

- 25) Wat is wel het voornaamste woord uit heel de aanhef van het Onze Vader?
- 26) Waaruit blijkt dat?
- 27) Wat gebeurt er met de woorden "Onze Vader" door de toevoeging van de woorden "die in de hemelen zijn"?

- 28) Welke twee dingen worden ons dan ook door die woorden "die in de hemelen zijn" geleerd?
- 29) Wat betaamt ons reeds jegens onze ouders en de overheden dezer wereld?
- 30) En hoe worden toch die overheden met hun volken voor God geacht?
- 31) Wat is zelfs de hemel zelf nog maar tegenover God?
- 32) Maar als iemand nu eens mocht redeneren: "Ik denk wel, dat God naar me wil horen, maar ik weet niet of Hij ook kan doen, wat ik vraag, omdat Hij misschien gebonden is aan dit of dat", wat moet er dan met zulk heidendom gebeuren?
- 33) Hoe luidt Ps. 115:3?

Schriftplaatsen:

1 Kon. 8:27. Maar waarlijk, zou God op de aarde wonen? Zie de hemelen, ja de hemel der hemelen zouden U niet begrijpen (bevatten), hoeveel te min dit huis, dat ik gebouwd heb.

Jes. 49:15. **Kan ook een vrouw haar zuigeling vergeten, dat zij zich niet ontferme over** de zoon haars buiks? Ofschoon deze vergate ('t kàn voorkomen), zo zal Ik toch u niet vergeten.

Rom. 8:15. Want gij hebt niet ontvangen de Geest der dienstbaarheid wederom tot vreze, maar gij hebt ontvangen de Geest der aanneming tot kinderen door welke wij roepen: Abba, Vader.

Nalezen:

Luc. 15:11-32. Zo wachtte God nog in Vaderlijk geduld op de bekering van Farizeën en tollenaars.

LES 50. [Zondag 47]

De eerste bede luidt: "Uw naam worde geheiligd". Hiervan belijdt de kerk het volgende:

122 vr. *Wat is de eerste bede?*

Antw. *Uw naam worde geheiligd. Dat is: Geef ons ten eerste, dat wij U recht kennen en U in al uw werken, waarin uw almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid klaarlijk schijnt, heiligen, roemen en prijzen; vervolgens, dat we ook ons gans leven (gedachten, woorden en werken) zo schikken en richten, dat uw naam om onzentwil niet worde gelasterd, maar geëerd en geprezen.*

Eerst dienen we goed te weten wat we moeten verstaan onder de *naam* Gods. Daarbij moeten we niet denken aan onze voornamen (Jan, Piet) en achternamen (Jansen, Pietersen) m.a.w. aan de naam, waarmee we reeds *geboren* zijn, maar aan de naam, die we later krijgen door onze verrichtingen, door onze woorden en daden, door ons levensgedrag.

Tegenwoordig hebben de kunstenaars de gewoonte op de stukken, die ze vervaardigden, hun naam te schrijven. Ergens in een hoekje van het schilderij of beeldhouwwerk vindt men soms maar een paar letters, want ze korten hun naam ook wel af. Maar dāt is dan de naam van de auteur, zoals wij er allen een hebben, een voor-en achternaam. Toch heeft zo'n kunstenaar ook nog een àndere naam. Daarom behoeven mensen, die veel verstand hebben van kunst, die paar letters niet eens te zien om te weten, van wiens hand het werk is. Of wanneer het een onbekend muziekstuk is, kunnen ze direct horen, wie er de componist van is. Zelfs zijn de echte kunstkeners in staat uit schilderijen, beeldhouwwerken, muziekstukken of gedichten op te maken welk karàkter hun auteur had, onder welke levensomstandigheden hij ze vervaardigde, soms wel aan wat voor kwaal hij leed, enz. Uit het werk wordt dan de maker gekend. Eigenlijk komt zoiets in 't leven tēkens voor. Een bakker, die geregeld slecht brood bakt, krijgt een slechte naam. Zo gaat het ook met een timmerman, een metselaar, enz. Goed werk strekt tot aanbeveling, bezorgt een goede naam en faam. Maar dat is dan een heel andere naam dan onze voor- en achternamen. Die zeggen eigenlijk niets meer. Hoewel reeds diē namen zó nauw aan ons verbonden zijn, dat we er boos om worden, wanneer iemand over onze voor- of achternaam altijd maar grapjes verkoopt. Maar met die àndere naam — met onze faam — nemen we 't nog veel precieser. Een zakenman, die de naam kreeg van Jan de Knoeier zou 't zich erg aantrekken. En als ze ons onverdiend "de Dief" zouden noemen, zouden we protesteren en zeggen: "Denk je, dat ik zo'n *naam* wil hebben?".

Het gaat hier, in de 1e bede, nu over die naam van God, welke het meest gelijkt op de naam, die wij, mensen, *krijgen* in de loop van het leven, niet op de naam, die we direct bij de geboorte al hebben. Met Gods naam wordt hiēr bepaald bedoeld: ¹⁾ Gods faam. Het is in 't geheel niet oneerbiedig op deze manier te spreken over de naam van God, als over een naam, die ook gekend wordt ²⁾ uit Gods wēken. Integendeel, het zou oneerbiedig zijn als we het ànders deden en over God maar wat fantaseerden. Waardoor kunnen we de HEERE immers anders kennen dan door zijn eigen daden en woorden? Dank zij Gods eigen woorden en werken hebben Adam en de eerste mensen al zeer veel over God, de HEERE, mogen weten. Ze wisten, dat Hij *almachtig* was en onuitsprekelijk *wijs*, ³⁾ want Hij had alle dingen schoon geschapen. Ze kenden zijn *goedheid*, ⁴⁾ want Hij had Adam hoog boven alle schepselen verheven en hem in een heerlijke luthof gezet. Ze hadden zijn *gerechtigheid* (of rechtvaardigheid) leren kennen, ⁵⁾ omdat Hij niet alleen straf op de zonde bedreigd had, maar ook doen komen. Zijn *barmhartigheid* was hun evenmin onbekend, ⁶⁾ want Hij had verlossing uit de macht van satan en zonde beloofd en geschonken. Ook zijn *waarheid* (of trouw) ⁷⁾ om zijn beloften en bedreigingen metterdaad te vervullen hadden ze opgemerkt. Weliswaar hebben latere geslachten in voortgaande afval den HEERE geheel de rug toegekeerd. Wat hun aangaande de HEERE door hun voorouders overgeleverd was, hebben ze toen veronachtzaamd. Ze hebben de waarheid omtrent God gesmoord. De HEERE werd voor hen een onbekende. Ze gingen schēpselen dienen als hun god inplaats van Hem. Maar dat is voor hem tot vandaag toe

geen excuus. Wanneer ze hun verstand maar gebruikten, ⁸⁾ zouden ze des HEEREN eeuwige kracht en Goddelijkheid nog steeds in zijn schepselen opmerken, Rom. 1:19-23. Want ⁹⁾ "de hemelen vertellen Gods eer en het uitspansel verkondigt het werk zijner handen", Ps. 19:1-5, N.V. Paulus sprak tot de heidenen van Lystre: "Toch heeft Hij Zich niet onbetuigd gelaten door wel te doen, ¹⁰⁾ door u van de hemel regen en vruchtbare tijden te geven en aan uw harten overvloed van spijs en vrolijkheid te schenken", Hand. 14:17, N.V. Gods majesteit was overal te bespeuren. "Er waren er, die met schepen de zee bevoeren, die handel dreven op de grote wateren. ¹¹⁾ Zij zagen de werken des HEEREN en zijn wonderen in de diepte. Hij sprak en deed een stormwind opsteken, die hare golven omhoog hief; zij rezen ten hemel, zonken neer in de waterdiepten, hun ziel verging van ellende; zij tuimelden en wankelden als een beschonkene en al hun wijsheid werd verslonden", Ps. 107:23-27. Dan vreesden de heidense zeelieden en "riepen ¹²⁾ een iegelijk tot zijn god", Jona 1:5. ¹³⁾ Maar Joodse zeelieden riepen tot de HEERE (tot Jahweh) in hun benauwdheid", Ps. 107:28 (Zie Z. 2, vr. 3).

Hoe kwam nu zo'n Joodse zeeman er toe de HEERE groot te maken bij het aanschouwen van zijn werken? ¹⁴⁾ Omdat onze goede God Zich in de loop der tijden steeds een kerk gespaard heeft, waar de waarheid aangaande de HEERE bewaard bleef. Hij zorgde, dat ze van kind tot kind werd oververteld, Deut. 4:9; 11:19. Hij ging ook vóórt tot zijn volk te spreken. Hij onderwees Israël door zijn profeten. Daar werd gezongen: "God is bekend in Juda, zijn naam is groot in Israël", Ps. 76:2. ¹⁵⁾ Zonder die goede zorg des HEEREN zou Israël evenzeer zijn God vergeten zijn en voor de majesteit zijns Gods in al de werken zijner handen het oog verloren hebben. Want van nature zijn zelfs de allerheiligsten geneigd de HEERE te haten in plaats van zijn naam uit al zijn werken af te lezen en daaruit op te maken, hoe groot en heerlijk kunstenaar die God wel niet zijn moet. Want God is ook een Kunstenaar en Bouwmeester, Hebr. 11:10: Wie een hart heeft om op te merken, jubelt het uit zowel, wanneer hij Gods machtige schepping doorzoekt als, wanneer hij de heerlijkheid van Gods verlossingswerk aanschouwt. Deze naam, deze heerlijke naam en faam van onze grote God, had de Heere Jezus nu op het oog, toen Hij zijn discipelen de eerste bede leerde. ¹⁶⁾ Hij sprak niet van Gods namen, hoewel God die ook heeft. De HEERE wordt in de Schrift genoemd: ¹⁷⁾ God, HEERE, Almachtige, enz. enz. Deze namen nu bedoelde de Heere Jezus geen van alle. Hij sprak van Gods náám, enkelvoud. ¹⁸⁾ Hij bedoelde daarmee Gods naam en faam. Hij wilde vóór alle dingen, dat ons gebed uit liefde voor die goede naam en faam van onze hemelse Vader zou oprijzen. Zal een kind het niet akelig vinden, wanneer er kwaad gesproken wordt van z'n vader? Toen de Israëlieten door het handje vol mannen van Ai verslagen waren, zag Jozua niet alleen grote gevaren dreigen voor zichzelf en zijn volk, want als de Kanaänieten het hoorden, zouden zij moed scheppen en "ons omsingelen en onze naam uitroeien van de aarde". Maar bovenal — wat zouden de heidenen dan van Jahweh zeggen! ¹⁹⁾ "Wat zult Gij dan (ten opzichte van) uw grote naam doen" (die Gij U door de klinkende wonderen van Egypte, Schelfzee, woestijn en Jordaan gemaakt hebt onder de volken), Joz. 7:9. Jozua was zo bezorgd, dat de heidenen met Jahweh zouden spotten, evenals zijn leermeester Mozes vroeger zo bezorgd geweest was, wanneer de HEERE bij ogenblikken het volk had willen vernietigen. Dan mochten de Egyptenaren 's smalen: "Omdat Jahweh dit volk niet kon brengen in dat land, hetwelk Hij hun gezworen had, zo heeft Hij hen geslacht in de woestijn", Ex. 32:12; Num. 14:16. Zo wilde de Heiland, dat ook ons de naam des HEEREN zou ter harte gaan. Hij mocht ons dat zeker wel bevelen. Hij gaf Zelf het goede voorbeeld. Tegen het einde van zijn verblijf op aarde mocht Hij spreken tot zijn Vader: "Ik heb U verheerlijkt op de aarde door het werk te voleindigen, dat Gij Mij te doen gegeven hebt". ²⁰⁾ "Ik heb uw naam geopenbaard aan de mensen, die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt", Joh. 17:4, 6, NV. En wij mogen dit bevel van onze Heiland wel ernstig ter harte nemen, omdat de naam van God met ons doen en laten in nauw verband staat. Herhaaldelijk is het gebeurd, dat Gods naam onder de heidenen gelasterd werd, ²¹⁾ omdat zijn kerkvolk zich misdroeg, Jes. 52:5; Ez. 36:22; Rom. 2:24.

Nu we gezien hebben wat we hier onder Gods *naam* te verstaan hebben, moeten we vervolgens letten op de betekenis van het woord *heiligen* in deze bede.

Het valt ons op, dat de Heere Jezus ons niet beval te bidden: "Vader, *heilig* Gij uw naam". ²²⁾ Dàn zou door deze bede gevraagd zijn of God Zèlf zijn naam wilde heiligen. ²³⁾ Inderdaad wordt hiervan in de Schrift wel gesproken. ²⁴⁾ De HEERE toonde nu eens door gericht dan weer door genade Zelf te waken voor de heiligheid zijns naams. Toen de priesters Nadab en Abihu de HEERE niet "heiligden" door zich in te dringen in het hogepriesterlijk werk, sloeg deze hen dood, Lev. 10:1-3. ²⁵⁾ Toen Mozes niet tot de rots sprak, maar daarop sloeg en daardoor bij het volk de indruk wekte, dat niet aan de HEERE, Wiens woord genoeg was, maar aan Mozes de eer toekwam van het water uit de rotssteen, heeft de HEERE gezegd, dat Mozes Hem niet bij de wateren van Meriba had "geheiligd" en heeft Hij hem daarvoor gestraft met de dood buiten Kanaän, Num. 20:12; 27:14. ²⁶⁾ Toen David door zware zonde de vijanden des HEEREN grotelijks had doen lasteren, werd hij daarvoor gestraft door de dood van Bathseba's eerste zoontje, 2 Sam. 12:14. Maar ²⁷⁾ toen de kerk wegens haar ontrouw bezocht werd met de ballingschap en de volkeren op Israël neerzagen en zelfs Israëls Gòd, Jahweh, verachtten, als had Hij het moeten afleggen tegen de afgoden der heidenen, toen kon de HEERE die "ontheiliging" van zijn naam toch ook weer niet verdragen en verlost Hij zijn gemeente uit Babel en "heiligde" zodoende Zelf "zijn grote naam", Ezech. 36:20-23. Wanneer ons alle gelegenheid om Gods naam te heiligen ontnomen is, mogen we dus zeer wel tot God bidden: "Vader, heilig Gij Zelf uw naam". Maar zo staat het in de 1e bede beslist nièt. ²⁸⁾ Deze luidt n.l. aldus: "Uw naam *wórde geheiligd*". Lijdende vorm. De bedoeling is: ²⁹⁾ "Uw naam worde door ons, *mensen*, geheiligd". Wij bidden dus wel om de heiliging van Gòds náám, maar we vragen, dat die moge geschieden *door òns*. En dat is ook wel hoog nodig. ³⁰⁾ Want al waren we Christus' eigen discipelen dan zou ons hart van nature nog onbekwaam zijn om de naam des HEEREN te heiligen. Dat is juist een bewijs van ³¹⁾ onze ellendigheid, waarover we spraken bij vr. 117 in de vorige les, dat we geroepen zijn om de naam Gods te heiligen, terwijl de allerbesten nog dagelijks moeten worstelen met hun verdorven aard. Maar daarom *bidden* we dan ook. We vragen de HEERE niet om iets, dat we hèbben — dat zou raar zijn — maar om iets, dat we nièt hebben, n.l. of Hij ons hart onverdeeld gehoorzaam wil maken aan zijn wil. "Leer mij, HEERE, uw weg, opdat ik in uw waarheid wandele. Verenig mijn hart om uw naam te vrezen", Ps. 86:11, NV. Uit dit alles blijkt, welke betekenis het woord "heiligen" in deze 1e bede heeft. Wij vragen aan de HEERE of Hij ons zo wil maken, dat wij zijn heilige naam ook ³²⁾ heilig houden, als heilig erkennen. Want natuurlijk behoeven wij Gods naam niet nog heilig te máken. Zijn naam is heilig, 1 Kron. 16: 10; Ps. 33:21; I03:1; 105:3; 111:9; Jes. 57:15. Gods naam heiligen betekent: Gods naam verheerlijken, Lev. 10:3, grootmaken, 2 Sam. 7:26, loven, Ps. 72:19; het tegendeel is: Gods naam door een zondig leven ³³⁾ òntheiligen, Amos 2:7.

Ieder zal nu toestemmen, dat het onmogelijk is met een eerlijk hart de 1e bede te bidden (of door ons Gods naam mag verheerlijkt worden) en ³⁴⁾ intussen b.v. het lezen van de Heilige Schrift, waaruit de HEERE bij uitstek gekend wordt, te verwaarlozen. Of de prediking des Woords in de samenkomst der gemeente te verzaken. Of er een andere god op na te houden in ons hoofd dan de Schrift ons leert kennen. Wanneer we de Heilige Geest wederstaan, zodat Hij door zijn Woord ons oog niet openen kan voor Gods grote naam, die over al zijn werken ligt gespreid, òntheiligen we Gods naam. Evenzo wanneer we uit valse schaamte de naam Gods doodzwijgen. Wanneer we ziek zijn geweest, maar gelukkig weer hersteld zijn, moeten we 's zeggen: ³⁵⁾ De HEERE heeft me beter gemaakt. Toen de onoverwinnelijke vloot door storm vernield was, sloegen onze voorouders een gedenkpenning met de spreuk: ³⁶⁾ Gods adem heeft ze verstrooid. Wanneer *wij* Gods naam niet noemen en roemen, wie zal het dån doen? Wanneer *wij* niet tot zijn eer leven, wie dan? Maar wanneer de naam van onze hemelse Vader ons lief is zoals hij lief was aan Mozes en Jozua en aan onze Heiland, zullen we het er met alle macht op toeleggen ³⁷⁾ zoals een scherpshutter mikt op z'n doel — daarop zinspeelt de catechismus met dat "schikken en richten" — dat Gods naam om der wille van ons, zijn kinderen, niet worde gelasterd door de mensen rondom ons (zoals God gelasterd werd om Davids zonde), maar geëerd en geprezen. Het beste middel daartoe is ons gebed. De HEERE wil op ons gebed ons hart daar graag toe neigen. En wanneer we straks in

Godseeuwig koninkrijk zijn, zullen we de naam en heerlijkheid van onze Vader zo overvloedig opmerken in al wat Hij schiep, dat de geleerdste professoren in de kennis der natuur, in de geschiedenis, de wiskunde, enz. die God niet vreesden, bij ons vergeleken maar arme blinden zullen zijn, 1 Cor. 13:12. De glorie Gods zal uit al zijn maaksel ons tegenstralen en zijn Maker roemen. En ook op ons zelf, die verlost zijn door het Lam, zal de naam van zijn Vader geschreven staan, Openb. 3:12; 14:1; 22:4.

Om te beantwoorden:

- 1) Wat wordt in de 1e bede van het Onze Vader bedoeld met het woord naam?
- 2) Waaruit wordt Gods naam gekend?
- 3) Waardoor wisten Adam en de eerste mensen, dat God almachtig en wijs was?
- 4) Waardoor wisten ze, dat Hij goed was?
- 5) Waardoor hadden ze zijn gerechtigheid leren opmerken?
- 6) En waardoor zijn barmhartigheid?
- 7) En waardoor zijn waarheid of trouw?
- 8) Wat zouden de heidenen nog in de schepselen kunnen opmerken, als ze maar hun verstand konden gebruiken?
- 9) Wat vertellen de hemelen en het uitspansel, volgens Ps. 19?
- 10) Waardoor had God Zich niet onbetuigd gelaten jegens de heidenen van Lystre volgens Paulus?
- 11) Wat zagen de zeelieden, volgens Ps. 107?
- 12) Tot wie riepen de heidense zeelieden in hun nood, volgens Jona 1?
- 13) Maar tot Wie riepen de Joodse zeelieden dan?
- 14) Hoe kwam zo'n Joodse zeeman er toe?
- 15) Wat zou Israël ook gedaan hebben zonder die goede zorg van God om zijn volk te blijven onderwijzen?
- 16) Sprak de Heere Jezus in de 1e bede van het Onze Vader van Gods namen, meervoud?
- 17) Welke namen kent ge van God?
- 18) Maar wat bedoelde de Heere Jezus in de 1e bede met het woord náám, enkelvoud?
- 19) In wat voor vraag tot de HEERE toonde Jozua zijn bezorgdheid voor Gods naam, na de nederlaag van Israël tegen de mannen van Ai?
- 20) Wat mocht de Heere Jezus zeggen, toen zijn arbeid hier op aarde ten einde liep?
- 21) Waardoor is Gods naam telkens onder de heidenen gelasterd?
- 22) Wat zou de Heere Jezus ons hebben doen vragen, indien de eerste bede geluid had: "Vader, heilig Gij uw naam"?
- 23) Wordt van dit heiligen van Gods naam door de HEERE Zelf wel eens in de Schrift gesproken?
- 24) Ho? b.v. in de geschiedenis van Nadab en Abihu?
- 25) En hoe in de geschiedenis van Mozes bij de steenrots?
- 26) En hoe in de geschiedenis van Davids overspel?
- 27) En hoe, toen de heidenen smaalden tijdens Israëls ballingschap, dat Jahweh niet tegen de afgoden opgewassen gebleken was?
- 28) Hoe luidt de 1e bede precies? Lijdende of bedrijvende vorm?
- 29) Wat is daarvan de bedoeling?
- 30) Waarom is het zo nodig om dat te vragen, of God zijn naam door ons wil laten heiligen?
- 31) Waarvan is onze onbekwaamheid van nature om Gods naam te heiligen een

bewijs?

- 32) Wat betekent het woord heiligen in de 1e bede?
- 33) Wat is het tegendeel van heiligen?
- 34) Is het mogelijk eerlijk te bidden om de heiliging van Gods naam en intussen de Schriftlezing te verwaarlozen?
- 35) Wat moeten we zeggen als we uit ziekte zijn opgericht? Wiens naam moeten we dan niet doodzwijgen?
- 36) Wat stond er op de gedenkpenning na het verslaan van de onoverwinnelijke vloot?
- 37) Op wiens manier van doen heeft de catechismus het oog, als hij spreekt van "zo schikken en richten"?

Schriftplaatsen:

Ps. 71:8. Laat mijn mond vervuld worden met uw lof, de ganse dag met uw heerlijkheid.

Ps. 115:1-3. Niet ons, o HEERE, niet ons, maar uw naam geef eer. om uw goedertierenheid, om uw trouw. Waarom zouden de heidenen zeggen: Waar is toch hun God? Onze God is in de hemel, Hij doet alwat Hem behaagt, N.V.

Ezech. 36:22. Daarom zeg tot het huis Israëls: Zo zegt de Heere HEERE: Ik doe het niet om uwentwil, gij huis Israëls! maar om mijn heilige naam, die gijlieden ontheiligd hebt onder de heidenen, waarheen gij gekomen zijt.

Nalezen:

Ps. 8.

LES 51. [Zondag 48]

De tweede bede luidt: "Uw koninkrijk kome". Hiervan belijdt de kerk het volgende:

123e vr. Welke is de tweede bede?

Antw. Uw koninkrijk kome. Dat is: Regeer ons zo door uw Woord en Geest, dat wij ons hoe langer hoe meer aan U onderwerpen. Bewaar en vermeerder uw kerk. Verstoor de werken des duivels en alle heerschappij, die zich tegen U verzet. Ook alle boze raadslagen, die tegen uw heilig Woord bedacht worden. Totdat de volkomenheid uws rijks kome, waarin Gij alles zult zijn in allen.

Over het koninkrijk van God (of het koninkrijk der hemelen of het koninkrijk des Vaders — dat komt op 't zelfde neer) hebben we vroeger ook al eens gesproken, vooral bij Z. 31, toen het ging over de sleutelen des hemelrijks. We hebben toen gezegd, dat we voor dat woord hemelrijk daar kortweg mochten zeggen: de hemel. Maar we zouden op een en ander nog bij Z. 48 terugkomen. Dat gaan we nu doen.

Wanneer wij spreken over een rijk, een keizer- of koninkrijk, denken wij meestal ¹⁾ aan een uitgestrekt gebied, aan één of meer landen van de wereld. Het rijk van Karel de Grote omvatte bijna geheel West-Europa. In het rijk van Karel V, dat deels in Europa, deels in Amerika lag, ging de zon nooit onder, zei men. Natuurlijk mogen we in deze zin ook van een rijk van God spreken. ²⁾ Dát omvat dan alle landen der aarde. En de wolken- en de sterrenhemel. En de hemel der hemelen. Want God heeft dat alles Zelf geschapen, dus is het alles van Hem, Zijn rijk. Zie, hoe Ps. 104 de majesteit van God predikt, die in dat rijk op zijn troon gezeten is. "Hij bedekt Zich met het licht als met een kleed". Maar ³⁾ ieder voelt, dat we van dat rijk bezwaarlijk kunnen bidden, *dat het komen moge*. Dáárop kan onze Heiland niet het oog gehad hebben met het woord "koninkrijk" in de 2e bede.

⁴⁾ Bij het woord "koninkrijk" in de 2e bede, doet men beter niet te denken aan een zeker gebied, maar aan het gebiedèn op een gebied, aan de betekenis: erkende heerschappij, regèring, koningschàp. ⁵⁾ Zoiets kennen wij ook wel in onze taal. Wanneer b.v. in het voorjaar de sneeuwkllokjes verschijnen, zijn we blij, dat de winter voorbij is en zeggen: zijn rijk is uit. Of wanneer een bandiet gearresteerd is, die hele streken onveilig maakte: zijn rijk (zijn heerschappij) heeft afgedaan. We denken dan helemaal niet aan een gebied, een terrein, wel aan het gebiedèn, het heersen. In diè richting moeten we hier niet vergeten te denken bij het woord "koninkrijk". Men kan het gerust af en toe vervangen door koningschàp, heerschappij. "Uw heerschappij kome".

Om goed te verstaan wat we in het N.T. zo vaak over het koninkrijk Gods (of der hemelen) lezen, moeten we terug naar het O.T., ⁶⁾ naar de dagen vóór de ballingschap. Ontzettend groot is toen de verbondsverlating geweest. 't Begòn met de kerkedienst. God werd anders gediend — vromer, drukker, interessanter — dan bij de wettige offers en altaren en priesters; en het eind was verlating van alle 10 woorden des Verbonds: roven en stelen, doodslaan en hoereren, valse eden en leugens, sabbatsvertreding en verdrukking der armen, zelfs van weduwen en wezen; zie het overzicht van 2 Kon. 17. De straf kon onmogelijk uitblijven, de ballingschap. Dat zagen de mensen, die de HEERE nog wèl waren blijven vrezen, best in en ze sidderden. Want zulke Godvrezenden wáren er toch nog wel, al was hun getal maar klein. Ze worden in de boeken der profeten het overblijfsel genoemd. Deze gelovigen waren diep bedroefd om de gang van zaken. ⁷⁾ Dat de HEERE nu toch zo behandeld werd door zijn eigen volk. Ze gingen er onder gebukt. De Schrift tekent hun gesteldheid met een dubbel beeld. ⁸⁾ Ze waren gelijk aan "een gekrookt riet". Riet, dat geknakt is — daar is de kracht uit. En ze waren gelijk aan "een rokende vlaswiek". Dat is een oliepit, van vlas vervaardigd, die in een lege lamp hangt en nog wel wat smeult en rookt, maar op sterven na dood is, Jes. 42:3. Dit overblijfsel, deze gebroken mensen, worden genoemd "de treurigen Zions", Jes. 57:18; 61:2, 3; 66:10, in tegenstelling met de goddeloze kerkleden en met "de gerusten te Zion", Amos 6:1, die dachten: 't zal zo'n vaart niet lopen. Maar zij, die Gods slaande hand zagen en

zijn toorn vreesden om Zions afval, hadden geen grote mond. Zij waren "van een verbrijzelde en nederige (Hebreeuws: sjofele) geest", Jes. 57:15. Welnu, door de donkerste oordeels-profetieën van het O.T. horen we telkens de lieflijkste vertroosting voor deze treurenden Zions heenklinken. ⁹⁾ God zou zijn kerk niet geheel laten ten onder gaan. Hij zou Zion weer oprichten. Eens zou Hij weer koning zijn op de berg Zions, ja over de ganse aarde, en dan zou de kerk van die dagen ¹⁰⁾ nog veel talrijker zijn, door de toebrengring der heidenen, dan ooit tevoren in haar schoonste verleden, Jes. 54:1, 3; Micha 4:7; Zach. 14:9. De HEERE zou haar een koning geven, ¹¹⁾ een David, Jer. 30:9; Ezech. 34:23, 24, en die koning zou zeer lief en goed zijn voor zijn arme vrome volk. Maar de goddelozen zou Hij treffen, Jes. 11:4. Ja, dat koninkrijk, hetwelk de God des hemels verwekken zou, (het leek op een steen die zonder handen werd afgehouden) — dat koninkrijk zou in der eeuwigheid niet verstoord worden, maar zou tenslotte alle andere koninkrijken ¹²⁾ vermalen, Dan. 2:44.

Wat zal het Joodse volk in later eeuw die profetieën met grote aandacht hebben horen voorlezen in de synagogen. En hoe zal men met open mond geluisterd hebben naar Ps. 72: "O God, geef den koning uwe rechten en uw gerechtigheid den zoon des konings. Zo zal hij uw volk richten met gerechtigheid en uw ellendigen met recht. Hij zal de ellendigen des volks richten; hij zal de kinderen der noodduftigen verlossen en de verdrukker verbrijzelen". Het Joodse land was toen juist door de Romeinen bezet. O, er moet wel a.h.w. een electrische schok door alle lagen des volks gevaren zijn, toen daar opeens, na eeuwen, eindelijk weer een profeet optrad, een indrukwekkende verschijning, gekleed met kemelshaar en met een lederen gordel om zijn lenden en hij at sprinkhanen en wilde honig, het voedsel der armen, Johannes de Doper, die luide riep: ¹³⁾ "Bekeert u, want het koninkrijk der hemelen is nabij (vlak bij) gekomen!", Matth. 3:2. Vlakbij! 't Is opvallend, dat de Heere Jezus bij zijn optreden precies dezelfde woorden sprak, 4:17. De Heere trok door heel Galilea, later ook door Judea, predikende het evangelie, de boodschap, des koninkrijks. Daarbij kwam, dat Hij talloze kranken genas 4:23. Dat had Johannes niet gedaan. Ontzaglijk was de ontroering. Maar ¹⁴⁾ ze was helaas al te vleselijk. Nu zou God, dacht men, het Joodse volk bevrijden van al z'n verdrukken (de Romeinen b.v.). Nu zouden die goddelozen met de ban getroffen worden. ¹⁵⁾ Zelfs Johannes de Doper in de gevangenis heeft daarop met smart gewacht en toen hij vernam, dat de Heere Jezus maar niets dan goed deed, werd hij wat ongeduldig. Waar bleef toch de straf over de goddelozen? En ook Jezus' eigen discipelen waren door het Joodse nationalisme aangestoken (zoals we vroeger meermalen bespraken, zie bij Z. 12, 19, enz.).

Tegen deze vleselijke verwachting der Joden nu heeft onze Heiland voortdurend het geheel eigene karakter van zijn koninkrijk en dat zijns Vaders moeten handhaven. Zijn koninkrijk was niet gelijk aan de koninkrijken dezer wereld, waarin de machthebbers heersten met geweld, Marc. 10:42. ¹⁶⁾ Het koninkrijk Gods kwam ook niet "met uiterlijk gelaat", Luc. 17:21. De Messias zou, volgens de profetie, niet twisten noch roepen; ¹⁷⁾ Hij zou niet optreden met indrukwekkende propaganda en allerlei religieus kabaal, Matth. 12:19. Hij zou niet verschijnen met vertoon van militaire macht, maar rijden, ¹⁸⁾ gering en nederig, zonder pracht en praal, op een ezel, Zach. 9:9; Matth. 21:5. Maar waarin zou dan zijn werk bestaan? ¹⁹⁾ Hierin o.a. dat Hij het gekrookte riet en de rokende vlaspit, de treurenden Zions, het arme en verachte óverblijfsel, waarvan immers de profetie sprak, zou komen troosten, Matth. 12:20. Nu, dat heeft de Heiland ook gedaan. ²⁰⁾ Toen Hij daar zat, de Koning en Herder, temidden van zijn volk, dat verkommerd en vermagerd was van ondervoeding bij z'n kwade herders, de Farizeën en Schriftgeleerden, heeft Hij zijn volgelingen getroost. Zie de Bergrede, Matth. 5. Ze waren nù wel arm en nederig en veracht en in de toekomst zouden ze nog bovendien gehaat worden en vervolgd om Christus' wil, maar voor hen was het koninkrijk der hemelen, Matth. 5:1-12; Luc. 6:20-23. Zo vertroostte Christus de treurenden en bracht dien armen het evangelie, 7:22. Maar sprak het O.T. dan ook niet van oordeel en straf over de ongehoorzamen en goddelozen? Zeker. Maar de Messias zou niet alles tegelijk doen. Dat tweede zou ook wel komen; gericht en verdoemenis. De Heere heeft daarvoor ook wel gewaarschuwd. ²¹⁾ Vlak na zijn "zalig" tot de arme en verdrukte oprechten, liet Hij

zijn "wee u!" horen aan hun tegenstanders, Luc. 6:24-26. En iets van zijn verschrikkelijke toorn is ook al wel te zien geweest voor sommige van Jezus' tijdgenoten, ²²⁾ toen Jeruzalem verwoest werd tot straf voor Israëls hardnekkigheid. Of toen Gods *koningschap* gekomen is in gerichten over die bloedstad, 9:27. Maar dat was toch nog slechts een voorspel ²³⁾ van de doorluchte dag, "wanneer de Zoon des mensen komen zal in zijn heerlijkheid en al de heilige engelen met Hem. Dan zal Hij zitten op de troon der heerlijkheid. En voor Hem zullen al de volken vergaderd worden en Hij zal ze van elkander scheiden, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt. Alsdan zal de koning zeggen tot degenen, die tot zijn rechterhand zijn: Komt, gij gezegenden mijns Vaders! beërft dat koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld", Matth. 25:31, 32, 34. "Dan zal Hij zeggen ook tot degenen, die ter linkerhand zijn: Gaat weg van Mij, gij vervloekten, in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijn engelen bereid is", 25:41.

Het is dus heel merkwaardig met dat koninkrijk Gods. In de dagen van 's Heeren omwandeling kon worden gezegd: Het koninkrijk der hemelen is *nabij* gekomen, Matth. 3:2. Maar ook kon worden gezegd, dat het *gekomen wàs*, 12:28. Zelfs kon worden gezegd door onze Heiland tot de Farizeën: Het koninkrijk Gods *is binnen ulieden* (N.V.: bij u, Luc. 17:21. Want de Heere Jezus stond immers Zelf in hun kring.) En toch beval de Heere ook weer, dat zijn discipelen zouden bidden: Uw koninkrijk *kome*, Matth. 6:10. Ja, Hij spreekt over het koninkrijk der hemelen ook wel als iets, dat pas met zijn wederkomst er zijn zal, Matth. 25:31, Luc. 22:29, 30. Uit dit overzicht blijkt ons, dat we van het koninkrijk Gods drieërlei mogen zeggen: ²⁴⁾ a) dat het gekomen is in Christus, b) dat het komende is in de wereld en c) dat het tot zijn volmaaktheid pas ten laatsten dage komen zal.

a) Het koninkrijk Gods is gekomen in Christus.

²⁵⁾ Christus is gekomen om de werken des satans te verbreken, 1 Joh. 3:8. Vreselijk werd de macht des duivels sinds de val in het paradijs door de mensen gevoeld. ²⁶⁾ Het heidendom lag in zijn greep (zie les 38). ²⁷⁾ De Schrift spreekt ook van het "koninkrijk" des satans, Matth. 12:26, N.V. (De St. V. heeft hier wel het woord "rijk", maar in het Grieks staat hetzelfde woord, dat anders wordt vertaald door "koninkrijk"). Maar Israël werd met Gods verbond verwaardigd. Het zou Gods volk zijn en niet gelijk de heidenen onder satans heerschappij zuchten. Helaas verzaakte Israël Gods verbond en werd het veelszins aan de heidenen gelijk. Een overblijfsel schreide. Waar moest het heen met de naam en eer van zijn God! Maar het werd getroost. Gods Zoon kwam op aarde, bond de strijd met de duivel aan en overwon. ²⁸⁾ Hij liet Zich niet verleiden om langs de gemakkelijkste weg, één knieval voor de satan, de wereld te winnen, Matth. 4:9, maar was gehoorzaam aan de opdracht zijns Vaders tot de kruisdood. Zó verwierf Christus de heerschappij over de wereld. Hij ontwong die aan satan. God heeft Hem dan ook gesteld tot Hoofd boven alle dingen, Matth. 28:19; Ef. 1:22; Filipp. 2:9, 10. Een heerlijk loon! Onderkoning Gods! Al zou er dus, om zo te spreken, verder niemand bereid zijn geweest om Gods heerschappij te erkennen, dan had de satan nog de slag verloren, omdat Christus, de 2e Adam, aan God gehoorzaam was. Dan was nog de eer van Gods scheppingswerk gered. Maar zo is het gelukkig niet. Deze koning der koningen, die Gods heerschappij weer heeft erkend in al wat Hij leed en deed, is Hoofd van heel een kerk.

b) Het koninkrijk Gods is komende in de wereld.

Niet alleen is Christus Zelf aan de Vader gehoorzaam geweest in alles, maar Hij riep ook anderen daartoe op. Hij trad op in een wereld, waarvan alle landen door blinde heidenen, slachtoffers van de satan, werden bewoond. Op één na. Kanaän. Maar het arme verbondsvolk Gods aldaar had ook al verschrikkelijk van satans listen en lagen te lijden. De leiders des volks waren kwade herders geworden, die hun schaapjes meer kwelden met leugens, dan ze te voeden met de Waarheid. Dat kwam door de satan, die hen dreef, Joh. 8:44. Anderen waren vooral in die dagen van de duivel bezeten. In die wereld nu is Christus, bekwaamd door de Heilige Geest, opgetreden ²⁹⁾ met de prediking van het evangelie van Gods koninkrijk en heeft Hij ook zijn apostelen uitgezonden. ³⁰⁾

Dat evangelie was liefelijk en tegelijkertijd streng. Het sprak van "zalig" en "wee u!". Daardoor is toen eerst ³¹⁾ de Joodse kerk van Christus' dagen gezuiverd en bewaard. Het was wel een minderheid der Joden, die het Woord van Christus en de apostelen gehoorzaamde, maar aan dit overblijfsel werden Gods beloften vervuld. Het werd gedoopt door de Heilige Geest. Die schone bedeling van rijke vervulling der oude beloften Gods had de Heere Jezus al eens kortweg "het koninkrijk Gods" genoemd, in tegenstelling met de dagen van het O.T., ja zelfs van Johannes de Doper, Luc. 7:28. ³²⁾ Daarna bracht de kerk der apostelen op haar beurt alom het evangelie des koninkrijks. Hand. 8:12; 14:22; 19:8, met ³³⁾ dezelfde strekking, van wel of wee, Gal. 5:21; Ef. 5:5; Jac. 2:5. Zij riep met groot gezag de ganse wereld op tot gehoorzaamheid aan haar nieuwe koning, Christus. En velen onderwierpen zich. Vooral heidenen. (Terwijl aan vele "kinderen des koninkrijks", Joden, het koninkrijk ontging, Matth. 21:43.) Men zag toen ook voor z'n ogen wat Christus bedoeld had met zijn gelijkenissen over het koninkrijk Gods. Het was "gelijk aan een zuurdesem, welke een vrouw nam en verborg in drie maten meels, totdat het geheel gezuurd was", Matth. 13:33. Als een zuurdeeg trok het koninkrijk door volken en harten en levens. Christus stichtte door zijn Geest en Woord alom zijn kerk onder de heidenen en maakte hen tot mensen, die weer in al hun doen en laten zich aan de heerschappij Gods onderwierpen en ³⁴⁾ de dienst van satan en zonde vaarwel zegden. Zijn koningschap vond erkenning in het ganse vernieuwde mensenleven. Satan werd almeer teruggedrongen, gebonden, en het koninkrijk Gods drong almeer naar voren. ³⁵⁾ Dat geschiedde niet met sabels en messen, niet met keur van schone woorden vol wereldse wijsheid en welsprekendheid, maar door de kracht en het zwaard des Geestes, hetwelk is Gods Woord, 1 Cor. 4:20. Het koninkrijk Gods bestond niet in spijs en drank, in een leventje naar het vlees, maar in "rechtvaardigheid, vrede en blijdschap door de Heilige Geest", Rom. 14:17. Zo zijn vele heidenen toegebracht tot de gemeente, die zalig werd; "door de Vader getrokken uit de macht der duisternis en overgezet in het koninkrijk van de Zoon zijner liefde", Col. 1:13. Dat wilde natuurlijk niet zeggen, dat die bekeerde heidenen op een apart terrein of gebied kwamen te wonen of slechts op een bepaald stuk van hun leven God dienden en op de rest niet of althans niet zó. (Dàt noemt de Schrift huichelarij, Marc. 7:6.) Neen, het koninkrijk van Christus en van God is in deze wereld net zo min een zeker apart gebied als het koninkrijk van satan. De apostel bedoelt, dat die heidenen zich *in heel hun leven* weer onderwierpen aan Gods koningschap, aan Christus' heerschappij, aan Gods geboden. Dan zijn we geen slaven van satan meer. Dan staan we in de vrijheid en in het licht. In dit verband dus over het koninkrijk Gods, dat in deze wereld komende is door de evangelieprediking der kerk, als over een zeker *terrein* of zekere *gebieden* te spreken, is niet juist. Wel mag men zeggen: het koninkrijk Gods (de erkenning van Gods heerschappij) moet komen over *het gånse gebied dezer wereld*. Maar wanneer de Schrift spreekt van overgezet worden van het ene koninkrijk in het andere, uit het koninkrijk des satans in dat van Christus en de Vader, bedient zij zich klaarblijkelijk van beeldspraak. En het is wel héél dwaas een stukje aan te wijzen voor de kerk en een stukje voor Gods koninkrijk. De prediking der kerk beoogt de erkenning van Gods heerschappij overal en door iedereen en in alles.

c) Het Koninkrijk Gods komt pas tot zijn volmaaktheid ten jongsten dage.

Zoals er echter onder oud-Israël in de dagen der profeten een overblijfsel was, dat schreide over de ontheiliging van Gods naam, zo zou dat, volgens de openbaring van onze Heiland aan Johannes op Patmos, ³⁶⁾ ook in de laatste dagen der kerk van de niëuwe bedeling zijn, Openb. 11. Maar zoals de HEERE zijn bedroefde Jóódse kerk vertroost heeft met profetieën aangaande het koninkrijk Gods, zo doet Hij dat ook òns, zijn kerk in deze bedeling. Ja, zoals die oude profetieën zijn begònnen vervuld te worden door Christus' éérste komst, zo zal God àl zijn ooit gesproken woorden volledig vervullen ³⁷⁾ door de twééde komst van Christus om te oordelen. Dan wordt al het zuchten der kerk verhoord, Rom. 8:23, Openb. 22:17. En dan wordt ³⁸⁾ de droom van Dan. 2 geheel vervuld. Alle tegenstand tegen Christus en zijn kerk wordt dan vernietigd, Openb. 20:7, 10. Alle andere koninkrijken worden dan vermalen. Dan zal Christus zijn opdracht om de verloren heerschappij voor God terug te veroveren volkomen hebben vervuld en zal Hij

het herwonnen koninkrijk den Vader overdragen, 1 Cor. 15:24. Dan zullen alle ongehoorzamen 'buitengeworpen zijn in de poel des vuurs, de plaats van satan en zijn engelen, en zal God zijn alles in allen, d.w.z. ³⁹⁾ door allen als Koning erkend, hetzij goed- hetzij kwaadschiks, 1 Cor. 15:28. Dan wordt God weer in zijn ganse rijksg gebied, in hemel en op aarde, als Gebieder gehuldigd.

Wanneer wij de 2e bede bidden — Uw koninkrijk kome — vragen wij dus om tweeërlei: ⁴⁰⁾ ten 1e of Gods koningschap moge worden erkend reeds in deze wereld en ten 2e of God onze Heiland wil zenden om aan alle tegenstand een definitief eind te maken. En dat gebed moet wel tot een kermend smeken worden nu wij de vijandschap op aarde tegen God in de laatste eeuwen onrustbarend zien toenemen. De listen van satan om de Christenvolkeren weer in zijn leugens te verstrikken en de afvalligen en ongelovigen tegen Christus' getrouwe kerk op te zetten worden al duidelijker gezien. In de eeuw, toen onze catechismus opgesteld werd, vervolgden de Rooms en de kerk des Heeren nog, omdat zij weerkeerde naar de Schrift. Het bezit van een bijbel kon iemand toen het leven kosten. Later schéén de duivel de Schrift met rust te laten, maar intussen leerde hij aan de hogescholen de a.s. dominees te twifelen aan de waarheid van Gods Woord. Vanzelf werd daardoor ook het kerkvolk van de nodige spijs beroofd en kregen allerlei dwalingen en ketterijen vrij spel. En in onze dagen werkt wel een zeer sterke kracht der dwaling onder de voormalige Christenvolken. De malste theorie, de dwaaste fantasie, de leegste leus, vindt aanhang. Men laat zich telkens weer opnieuw bedriegen en tot satans slaven maken. Maar voor Gods Woord, de eenvoudige Waarheid, die een kind kan begrijpen, worden de schouders opgehaald. Terwijl toch alleen dat Goddelijke Woord het mensenleven vrij maakt. Want waar weer naar Gods geboden wordt geleefd, daar komt vrijheid en geluk, daar worden de volkeren door gerechtigheid verhoogd. Maar ach, ook ons eigen hart is nog maar al te weinig gewillig tot de dienst des HEEREN. Hoe zullen wij dan bewerken, dat anderen, heidenen en afvalligen, zich buigen onder de scepter van Christus? Dat kunnen we niet. Maar dat behoeft ook niet. Het is het koninkrijk..... Gòds! 't Is Gòd, die door zijn Geest en Woord de harten gewillig kan maken, van onszelf en anderen, 't Is het koninkrijk..... der hemelen! 't Herstel van Gods heerschappij moet van de áárde niet verwacht. De HEERE zal 't Zelf bewerken. De steen van Dan. 2 werd "zonder handen" afgehouden. Daarom nemen we, zuchtend in onze nood en ellendigheid, ook met deze 2e bede de toevlucht tot God, díe beloofd heeft om Christus' wil onze Vader te zijn en ons gebed te verhooren. Zó komt het koninkrijk Gods. Thàns nog: allengs en allengs, en straks: plotseling en volkomen.

Om te beantwoorden:

- 1) Waaraan denken wij meestal bij het woord "rijk"?
- 2) Wanneer we in deze zin van het rijk van God zouden spreken, welk gebied zou dit rijk dan we) niet omvatten?
- 3) Maar zou hierbij wel de 2e bede passen?
- 4) Waaraan doen we trouwens beter te denken bij het woord "koninkrijk" in de 2e bede? Door welk woord mogen we het gerust even vervangen?
- 5) Gebruiken wij het woord "rijk" zo ook wel eens in ònze taal? Hoe b.v.?
- 6) Waarheen moeten we terug om de woorden koninkrijk Gods of der hemelen in het N.T. te verstaan?
- 7) Waarover waren de Godvrezenden in de dagen vóór de ballingschap zo bedroefd?
- 8) Met welk dubbel beeld wordt hun gesteldheid getekend?
- 9) Met welke belofte vertroostte de HEERE zijn overblijfsel?
- 10) Zou de kerk nog eens zeer talrijk worden?
- 11) Wat voor koning zou de HEERE haar geven?
- 12) Wat zou dit koninkrijk, dat door God zou worden verwekt, met alle andere koninkrijken doen?

- 13) Met welke prediking trad Johannes de Doper na verscheidene eeuwen onder Israël op?
- 14) Maar hoe was de ontroering onder het Joodse volk helaas bij het optreden van Johannes de Doper en de Heere Jezus?
- 15) Wat was zelfs de fout van Johannes de Doper in de gevangenis?
- 16) Maar hoe hield Christus het eigen karakter van het koninkrijk Gods staande? Met welk gelaat kwam het niet, zei Hij?
- 17) Wat bedoelt de Schriift met te zeggen, dat de Messias zou optreden zonder te twisten of te roepen?
- 18) Zou de Koning van Zion verschijnen met militair machtsvertoon? !9. Waarin zou zijn werk dān o.a. wèl bestaan?
- 19) Wanneer heeft de Heere dat b.v. gedaan?
- 20) Sprak de Heiland alleen maar het "zalig" uit? Wat nog meer?
- 21) Waarin is het koninkrijk of koningschap Gods al reeds enigszins op vreselijke wijze te zien geweest door sommige van Jezus' tijdgenoten?
- 22) Waarvan was Jeruzalems verwoesting een voorspel?
- 23) Welk drieërlei mogen we van de komst van het koninkrijk Gods zeggen?
- 24) Om wiens werken te verbreken is Christus gekomen?
- 25) Wat lag vooral in satans greep?
- 26) Spreekt de Schrift ook van het koninkrijk des satans?
- 27) Langs welke weg verwierf Christus de macht over hemel en aarde nièt en hoe wèl?
- 28) Met welke prediking trad Christus op?
- 29) Hoe was dat evangelie? Alleen lieflijk?
- 30) Welke kerk is daardoor gezuiverd en bewaard?
- 31) Met welk evangelie ging de apostolische kerk de wereld in?
- 32) Welke strekking had dat evangelie?
- 33) Welke dienst werd toen door de bekeerde heidenen vaarwel gezegd?
- 34) Waardoor werd het rijk van satan teruggedrongen en ging het rijk Gods vooruit? Door welke middelen nièt en door welk middel wèl?
- 35) Wanneer zou er volgens de openbaring van de Heere Jezus op Patmos wederóm slechts een overblijfsel zijn?
- 36) Waardoor zal God ook diè treurigen Zions weer vertroosten?
- 37) Welke droom zal bij Christus' wederkomst volledig in vervulling gaan?
- 38) Wat betekent de uitdrukking, dat God zal zijn "alles in allen"?
- 39) Om welk tweeërlei vragen we dus, wanneer we de 2e bede van het Onze Vader bidden?

Schriftplaatsen:

Jes. 42:1-4. Ziet, mijn Knecht, die Ik ondersteun, mijn uitverkorene, in Welke mijn ziel een welbehagen heeft! (Dat is de Messias). Ik heb mijn Geest op Hem gegeven (Jordaan). Hij zal het recht (van God, Gods Woord, het evangelie) den heidenen voortbrengen. Hij zal niet schreeuwen, noch zijn stem verheffen, noch zijn stem op de straten horen laten (geen vleselijke methoden gebruiken). Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken en de rokende vlaswiek (zijn zuchtend volk) niet uitblussen. Met waarheid (getrouw) zal Hij het recht voortbrengen. Hij zal niet verdonkerd worden en Hij zal niet verbroken worden (de tegenstand zal wel groot zijn, maar Hij zal onvermoeibaar voortgaan), totdat Hij het recht op aarde zal hebben besteld; en de eilanden (de Griekse eilanden, Europa, de heidenlanden) zullen naar zijn leer wachten (lees nu Matth. 12:16-21).

Matth. 6:33. (Maakt u niet al te druk om eten en drinken). Maar zoekt eerst het koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid (Wanneer we Gods gerechtigheid, dat is Gods bevelen, doen, onderwerpen we ons aan zijn gezag) en al deze dingen (eten en drinken) zullen u toegeworpen worden (die volgen dan vanzelf, als toegift, want God zorgt voor zijn kinderen).

Rom. 14:17. Want het koninkrijk Gods bestaat niet in eten en drinken, maar in rechtvaardigheid, vrede en blijdschap door de Heilige Geest, N.V.

1 Joh. 3:8. Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou.

Nalezen:

Matth. 5:1-12. Reeds toen onze Heiland geboren werd, waren er die zich niet ergerden aan zijn armoe. Zij verwachtten de vertroosting Israëls; Zacharias en Elisabeth, Jozef en Maria, de herders, Simeon en Anna, Luc. 2:25, 38. En in het begin van de Bergrede schonk de Zoon van God zijn discipelen troost voor nu en voor de toekomst met de belofte van het koninkrijk der hemelen. Gij, die nu benauwd wordt (vs 3) en treurt (niet om allerlei wisselwasjes, zoals alle mensen op hun tijd, maar als de treurenden Zions van het O.T., vs 4) en naar beneden gedrukt wordt (vs 5) en er naar snakt, dat God eens zijn koningsmacht tone ten gerichte (vs 6) enz.- gij zijt gelukkig. Het koninkrijk der hemelen, dat straks in volle glorie komt, is nu al van u. Gij zijt er de erfgenamen van, Jac. 2:5. Het is u nu al gegeven, Luc. 12:32, N.V.

LES 52. [Zondag 49]

124e vr. Welke is de derde bede?

Antw. Uw wil geschiede gelijk in de hemel also ook op de aarde. Dat is: Geef, dat wij en alle mensen onze eigen wil verzaken en uw wil, die alleen goed is, zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn, opdat zo een iegelijk zijn ambt en beroep zó gewillig en getrouw moge bedienen en uitvoeren, als de engelen in de hemel doen.

Wat zouden wij zeggen tegen iemand, van wie bekend werd, dat hij een jaar geleden ergens had ingebroken, en nu tot ons sprak: "U moogt me daarvoor niet straffen, want dat is toen zo de wil des HEEREN geweest. Want als het de wil des HEEREN nièt geweest was, zou het immers niet gebeurd zijn"? We zouden zeggen: "Jij bent een dief, want je hebt juist tégen de wil des HEEREN gehandeld. Want des HEEREN wil luidt: Gij zult niet stelen".

Die dief was zo handig twee dingen door elkaar te halen, die juist nooit met elkaar verward mogen worden. We moeten n.l. van de wil des HEEREN spreken ¹⁾ op tweeërlei manier. De wil Gods kan betekenen: ²⁾ ten 1e Gods *bestel* en ten 2e Gods *bevel*. Nu was het wèl naar Gods *bestel*, dat die dief een inbraak pleegde. Dat geldt van àlles, wat gebeurd is. We spraken daarover bij Z. 10, over Gods voorzienigheid. Alles wat geschied is, is geschied, omdat het zo Gods raad was. Ook de zonde der mensen. Wij doorgronden dat wel niet, maar de kerk belijdt, dat Gods macht zo groot en onbegrijpelijk is, dat Hij zeer wel en rechtvaardig zijn werk beschikt en doet, ook wanneer de duivelen en goddelozen onrechtvaardig handelen. Er gaat geen ding buiten Gods ondoorgrondelijk bestel om. Dat die dief de inbraak gepleegd heeft, blijkt achteraf naar Gods bestel te zijn. Achteraf. Maar het was en blijft een overtreding van Gods *bevel*, van Gods heilige *gebod*: "Gij zult niet stelen". Over Gods *bestel* kunnen we altijd alleen maar achteraf spreken (tenzij ons de HEERE zelf iets daarover van te voren wilde openbaren). Maar van Gods *bevel* weten we duidelijk van tevóren, wat het ons gebiedt en wat het ons verbiedt.

Nu wordt in deze 3e bede onder Gods wil niet verstaan: ³⁾ Gods bestel. ⁴⁾ Daarvan behoeven we immers niet te bidden, of het moge geschieden. Want Gods raad moet en zal geschieden. Dat houden alle duivelen en goddelozen tezamen niet tegen, Jes. 14:27. Neen, hier wordt met Gods wil bedoeld: zijn bevel, zijn gebod. Ten overvloed blijkt ons dit ook ⁵⁾ uit de woorden, welke de Heere Jezus aan "Uw wil geschiede" toevoegde, n.l. "gelijk in de hemel also ook op de aarde". Hieruit blijkt immers, dat de Heere een zeker verschil opmerkte tussen de hemel en de aarde. Dat verschil kan níet gelegen geweest zijn tussen de volvoering van Gods raad in de hemel en de volvoering van Gods raad op de aarde, want die heeft zowel in de hemel als op de aarde plaats zonder dat iemand daaraan iets veranderen kan. Maar de catechismus zal gelijk hebben, die hier zegt. dat dat verschil zag op de volbrenging van Gods geboden door de engelen en door de mensen. Dáártussen is groot verschil. Van de mensen leert de Schrift, dat zij óngehoorzaam zijn tegen God. Van de duivelen, de bóze engelen, hetzelfde. ⁶⁾ Deze hebben "hun beginsel (of "oorsprong" of "heerschappij") niet bewaard, maar hebben hun eigen woonstede (hun hoge plaats, waartoe God hen verwaardigd had) verlaten", Judas: 6. Doch van de goède engelen zegt de Schrift: ⁷⁾ "Looft de HEERE, gij zijn engelen, gij krachtige helden, die zijn woord volvoert, horende naar de stem zijns woords.

Looft de HEERE, al zijn heerscharen, gij zijn dienaren, die zijn wil volbrengt", Ps. 103:20, 21, N.V. De engelen schamen zich er niet voor "dienende geesten" te zijn, nog wel ten goede van de uitverkorenen, van mensen dus. Want terwijl de duivelen als moordenaars loeren op de kerk en haar leden, worden de (goede) engelen "uitgezonden ten dienste van hen, die het heil zullen beërven", Hebr. 1:14, N.V.

Wanneer er nu iemand was, die ons gebieden mocht te bidden "Vader, uw wil geschiedde", dan was het zeker wel onze Heiland. ⁸⁾ Want zijn hart heeft gebrand van verlangen om volkomen te vervullen alwat de Vader Hem opgedragen had. Aan die wil

en lust van onze Zaligmaker is het trouwens te danken, ⁹⁾ dat de Geest verworven is, die ook in onze harten weer de begeerte doet leven om te doen wat God ons in zijn wet beveelt, Joh. 4:34; Hebr. 10:10. Maar de Heere Jezus wist wel, wie wij waren. De wil en het gebod van onze hemelse Vader wordt niet alleen weerstaan door de heidenen en onbekeerden, maar ¹⁰⁾ zelfs nog door de allerheiligsten. Dat is b.v. in de discipelenkring wel te zien geweest. Trouwens over die strijd tussen vlees en Geest bij de gelovigen hebben we in nt voorafgaande genoeg gesproken. Herhaaldelijk kwam de bekering of wedergeboorte ter sprake, die juist hierin bestaat, dat wij onze eigen wil verzaken en hem aan de wil van God onderwerpen (Zie les 2, Z 3, 33 en 44). In die strijd kunnen we niet waakzaam genoeg zijn, want zonder wedergeboorte zal niemand het koninkrijk Gods zien.

Betekent dat echter, dat wij onze wil nu moeten dóden? ¹¹⁾ O nee, dàt niet. We mógen onszelf geen kwaad doen. God verlangt ook niet van ons de cadavergehoorzaamheid, welke het hoofd van de Jezuïetenorde vergt van z'n monniken en een dictator van z'n onderdanen. God wil onze menselijke natuur niet verkràcht hebben, ¹²⁾ maar hersteld. God wil, dat we Hem "gewillig en getrouw" zullen dienen. Dus niet, omdat we nu eenmaal voor Gods overmacht moeten bukken. ¹³⁾ Zò zullen straks de duivelen en goddelozen zich voor Hem buigen. Maar zo wil God het van òns nièt. Dat zou in strijd zijn met het verbond der genade, dat Hij met ons heeft. Dat verbond roept ons om Hem te dienen zoals een vrouw haar man en zoals een kind z'n vader. Dienen door de *liefde*. Eerder en anders is het niet goed. Van de gelovigen schrijft de apostel, dat zij de wil van God doen ¹⁴⁾ van *harte* en niet naar ogendienst, Ef. 6:6. Dus net als de engelen. Daarom vinden de engelen dat zo fijn, wanneer ze vernemen, dat er op aarde zich een zondaar bekeert, Luc. 15:7. Dat moeten wij nu ook fijn vinden. Uit die begeerte moet ons gebed "Uw wil geschiede" juist voortkomen. We moeten door die bede ons berouw belijden, dat wij vaak precies op de goddelozen gelijken, die zich van Gods Woord en gebod niets aantrekken. (Wat moet dat toch erg zijn voor onze God, die zo goed is en heilig. Hij heeft zo geheel anders verdiend en Hij moet er Zich over vertoornen.) Dat is onze ellendigheid, van waaruit wij ook déze bede opzenden, n.l. ¹⁵⁾ dat we telkens de wil van ons vlees doen, in plaats van de wil des Geestes. Hoewel we anderzijds, evenals Paulus, een hartelijk vermaak hebben in de goede en heilige wil Gods, Rom. 12:2. Uit die strijd tussen ons vlees en Gods Geest rijst de smeekbede op: "Vader, maakt U het toch zo, dat wij en alle mensen zich buigen onder uw heilige geboden".

Hoever zich nu die wil van onze hemelse Vader uitstrekt, hebben we vroeger eveneens uitvoerig besproken. Er is geen stukje van ons mensenleven of het ressorteert onder de 10 woorden van Gods verbond, onder 's HEEREN geboden, onder zijn wil. Onze catechismus spreekt hierover even nuchter en practisch als de Heilige Schrift zelf. We behoeven ons niet uit te sloven. We moeten ons niet aanstellen. Ieder moet slechts in zijn "ambt en beroep" gehoorzaam en trouw zijn. Met die woorden heeft de catechismus niet alleen maar het oog op het werk van aanzienlijke mensen, zoals wij vaak alleen maar spreken van het ambt van een koning of minister, ouderling of diaken, notaris of dokter. In de eeuw, waarin onze catechismus ontstond, werd het woord "ambt" ¹⁶⁾ zeer ruim gebruikt. Onze voorouders spraken b.v. van het ambt van de Heilige Geest. Ze bedoelden dan het *werk* van de Heilige Geest, dat Hij op Zich genomen heeft. Of ze spraken van het ambt van ouders, n.l. om kinderen op te voeden voor God. Het was het ambt van Jozef om in Potifars huis trouw z'n slavenwerk te verrichten, 1 Cor. 7:24. Dat zal heel wat geweest zijn voor zo'n vrijgeboren zoon van een herdersvorst. Maar hij heeft dat ambt, die taak, gewillig en getrouw vervuld en God heeft hem gezegend. Over die wil van God behoeft dus niemand dwaze vragen te stellen. Niemand moet menen, dat we pas de wil van God doen, wanneer we ons tot uiterst vrome en in 't ooglopende krachtprestaties opschroeven. Dàn lopen we veeleer de kans, dat Christus ons straks herinneren zal aan zijn waarschuwing: "Niet een iegelijk, die tot Mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die daar doet de wil mijns Vaders, die in de hemelen is. Velen zullen te dien dage tot Mij zeggen: Heere, Heere! hebben wij niet in uw naam geprofeteerd en in uw naam duivelen uitgeworpen en in uw naam vele krachten gedaan? En dan zal Ik hun openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend; gaat

weg van Mij, gij, die de ongerechtigheid werkt!", Matth. 7:21-23. Neen, maar de Schrift laat ons de wil van God zien voor het praktische leven van alle dag op bijna elke bladzij;¹⁷⁾ niet alleen wanneer zij in het O.T. de geschiedenissen van Israël verhaalt, waarin we telkens het verbond Gods (de tien woorden) zien gehouden of verbroken, maar ook wanneer zij in het N.T. spreekt over het doden van de oude mens en het opstaan in de nieuwe gehoorzaamheid. En in zulke bevelen van de apostelen als we lezen in 1 Thess. 4:3: "Want dit is de wil van God, uw heiligmaking: dat gij u onthoudt van de hoererij".

Zoals reeds gezegd is, is ook deze bede van hoog belang, omdat zonder wedergeboorte — zonder verzaking van eigen wil en liefde tot Gods wil en wet — niemand het koninkrijk Gods zien zal. Gods Woord laat de dreiging horen: "En die dienstknecht, welke geweten heeft de wil zijns heren en zich niet bereid, noch naar zijn wil gedaan heeft, die zal met vele slagen geslagen worden", Luc. 12:47. Maar de apostel liet den Hebreëen deze belofte horen: "Want gij hebt volharding (St. V. lijdzaamheid) nodig, om, de wil van God doende, te verkrijgen hetgeen nodig is", Hebr. 10:36, N.V.

Om te beantwoorden:

- 1) Op hoevelerlei manier moeten we van de wil des HEEREN spreken?
- 2) Welke betekenissen kan Gods wil dan hebben?
- 3) Wat wordt in de 3e bede onder Gods wil niet verstaan?
- 4) Waarom niet?
- 5) Waaruit blijkt dit ook?
- 6) Wat lezen we in de brief van de apostel Judas over het begin van de ongehoorzaamheid der duivelen?
- 7) Maar wat zegt de Schrift over de gehoorzaamheid der goede engelen?
- 8) Waarom mocht onze Heiland ons meer dan iemand anders de 3e bede gebieden te bidden?
- 9) Wat hebben wij te danken aan de liefde en lust van Christus om de wil zijns Vaders te doen?
- 10) Wordt de wil van God alleen wederstaan door heidenen en onbekeerden?
- 11) Moeten wij nu onze wil doden?
- 12) Komt God onze wil door zijn verlossing verkrachten of herstellen?
- 13) Wie zullen straks tegen hun zin voor Gods wil buigen?
- 14) Maar hoe moeten de gelovigen Gods wil doen volgens de apostel Paulus?
- 15) In welke ellendigheid belijden wij te verkeren, wanneer we de 3e bede bidden?
- 16) Werd het woord ambt door onze voorouders alleen maar gebruikt voor het werk van aanzienlijke mensen?
- 17) Hoe laat de Schrift ons de wil van God zien voor de praktijk van ons leven?

Schriftplaatsen:

Matth. 16:24. Toen zeide Jezus tot zijn discipelen: Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volge Mij.

Rom. 12:2. En wordt niet gelijkvormig aan deze wereld, maar wordt hervormd door de vernieuwing van uw verstand, opdat gij moogt onderkennen wat de wil van God is, het goede, welgevallige en volkomene, N.V.

Gal. 5:16, 17. En ik zeg: wandelt door de Geest en volbrengt de begeerlijkheid des

vleses niet. Want het vlees begeert tegen de Geest en de Geest tegen het vlees; en deze staan tegen elkander, also dat gij niet doet, hetgeen gij wildet.

Nalezen:

Ps. 1. Gelukkig zij, "die in de wet des HEEREN gaan", Ps. 119:1 en niet "in de raad (het advies) der goddelozen".

LES 53. [Zondag 50]

125e vr. Welke is de vierde bede?

Antw. Geef ons heden ons dagelijks brood. Dat is: wil ons met alle nooddrift des lichaams verzorgen, opdat wij daardoor erkennen, dat Gij de enige oorsprong van alle goed zijt en dat noch onze zorg en arbeid, noch uw gaven zonder uw zegen ons gedijen en dat wij derhalve ons vertrouwen van alle schepselen aftrekken en op U alleen stellen.

De eerste mensen, die op de aardbodem woonden, ook hun kinderen, hebben nog zeer goed geweten, dat alle dingen kwamen van God. Hij had ze geschapen en Hij onderhield ze. Maar daarop volgden hele geslachten, die God vergaten. Ze aten dagelijks uit zijn hand, maar verheerlijkten en dankten Hem niet. Ze werden heidenen en geleken op de varkens, die verzot zijn op eikels en begerig naar deze vruchten zoeken, maar als zij ze gevonden hebben, verslinden ze ze gulzig, zonder omhoog te zien naar deschone boom, waaraan die eikels groeiden. Zo hebben ook de heidenen hun Schepper en Onderhouder niet in gedachtenis gehouden, ¹⁾ "hoewel Hij nochtans Zichzelf niet onbetuigd gelaten heeft, goeddoende van de hemel, hun regen en vruchtbare tijden gevende, vervullende hunne harten met spijs en vrolijkheid", Hand. 14:17. In hun verblinding pochten ze op hun eigen werken en wroeten. op eigen kracht en vindingrijkheid of verafgoedden een schepsel, hetzij zon of maan of rivier of regen en dienden die boven hun Schepper, die te prijzen is in der eeuwigheid, Rom. 1:25. ²⁾ Maar onder Israël bleef de kennis des HEEREN bewaard. Daar werd van de schepselen, klein en groot, gezongen: ³⁾ "Zij alle wachten op U, dat Gij hun hunne spijs geeft te zijner tijd", Ps. 104:27.

"Gij doet uw hand open en verzadigt al wat er leeft, naar uw welbehagen", Ps. 145:16. "Zingt den HEERE bij beurte met dankzegging; psalmzingt onzen God op de harp. Die de hemelen met wolken bedekt. Die voor de aarde regen bereidt. Die het gras op de bergen doet uitspruiten. Die het vee zijn voeder geeft; aan de jonge raven als zij roepen", Ps. 147:7-9. En zo wilde de HEERE het ook uit de mond van zijn volk horen. Want ⁴⁾ Mozes had gewaarschuwd: ⁵⁾ "Wacht u, dat gij de HEERE, uw God, niet vergeet, dat gij niet zoudt houden zijn geboden en zijn rechten en zijn inzettingen, die ik u heden gebied, opdat niet misschien, als gij zult gegeten hebben en verzadigd zijn en goede huizen gebouwd hebben en die bewonen en uw runderen en uw schapen zullen vermeerderd zijn, ook zilver en goud u zal vermeerderd zijn, ja al wat gij hebt vermeerderd zal zijn, uw hart zich alsdan verheffe, dat gij vergeet de HEERE, uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgevoerd heeft; die u geleid heeft in die grote en vreselijke woestijn, waar vurige slangen en schorpioenen en dorheid, waar geen water was; die u water uit de keiachtige rots voortbracht; die u in de woestijn spijsde met man, dat uw vaderen niet gekend hadden; om u te verootmoedigen en om u te verzoeken, opdat Hij u ten laatste weldeed; en gij in uw hart zegt: Mijn kracht en de sterkte mijner hand heeft mij dit vermogen verkregen. Maar gij zult gedenken de HEERE, uw God, dat Hij het is, die u kracht geeft om vermogen te verkrijgen; opdat Hij zijn verbond bevestige, dat Hij aan uw vaderen gezworen heeft, gelijk het te dezen dage is. Maar indien het geschiedt, dat gij de HEERE, uw God, ganselijk vergeet en andere goden navolgt en hen dient en u voor dezelve buigt, zo betuig ik heden tegen u, dat gij voorzeker zult vergaan. Gelijk de heidenen, die de HEERE voor uw aangezicht verdaan heeft, also zult gij vergaan, omdat gij de stem des HEEREN, uws Gods, niet gehoorzaam zult geweest zijn", Deut. 8:10-20. Israël mocht nooit vergeten, dat niemand anders dan de HEERE de Gever was van alle goede gaven. Daarom beval Mozes ook nog, ⁶⁾ dat de Israëlieten straks, wanneer ze in Kanaän zouden zijn aangekomen, met een korf vol eerstelingen van de veldvruchten voor de HEERE zouden verschijnen en die voor het aangezicht des HEEREN dankbaar zouden neerzetten en vrolijk zijn over al het goede, dat de HEERE hun geschonken had. En dan zou men daarna vragen ⁷⁾ of God zijn zegen wilde gebieden over volk en land. "Zie nederwaarts van uw heilige woning, van de hemel, en zegen uw volk Israël en het land, dat Gij ons gegeven hebt", 26:15. Zonder die zegen des HEEREN zou Israël, ook al had het Kanaän bereikt, toch niets kunnen beginnen. Gods volk moest goed weten, "dat de mens niet alleen van brood leeft, maar

dat de mens leeft van alles wat uit des HEEREN mond uitgaat", 8:3. Die zegen kon God gebieden en doen uitgaan, maar ook inhouden en dan was alles tevergeefs. Gelukkig is dat in later tijd door velen begrepen. ⁸⁾ De Spreukendichter leerde zijn volk, dat de zegen des HEEREN rijk maakt, maar dat zonder die zegen onze smartelijkste arbeid nog ijdel is, 10:22. ⁹⁾ En de Psalmddichter zong: "Zo de HEERE het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden deszelfs bouwlieden daaraan; zo de HEERE de stad niet bewaart, tevergeefs waakt de wachter. Het is tevergeefs, dat gijlieden vroeg opstaat, laat op blijft, eet brood der smarten: het is also, dat Hij het zijn beminden als in de slaap geeft", 127:1, 2. Maar ook zijn er tijden geweest, dat de HEERE door zijn volk werd vergeten als Gever en als Zegenaar, Jer. 5:23, 24 ¹⁰⁾ Dan bezocht de HEERE zijn volk op den duur met de vloek in plaats van met de zegen van zijn verbond, zoals Hij daarvoor reeds in Mozes' dagen had gewaarschuwd, Lev. 26:25. Dan verbrak Hij "de staf des broods". Waarschijnlijk werd hiermee oorspronkelijk de stok bedoeld, waaraan de platte ronde broden geregen werden bij de verkoop, doch werd het later een uitdrukking voor het maatschappelijk bestaan. De HEERE zei: "Dan zullen tien vrouwen uw brood in één oven bakken ('t kon voor alle gezinnen best in één oven) en zullen uw brood bij het gewicht wedergegeven (nauwkeurig gewogen en afgepast); en gij zult eten, maar (vanwege de kleine portie) niet verzadigd worden", 26:26.

In het N.T. krijgen we uit de mond van onze Heiland geen ander onderricht te horen. De Heere Jezus sprak ook herhaaldelijk over zijn Vader als de Gever van alle goede gaven, Matth. 7:11; Luc. 12:30. Door de gelijkenis van de rijke dwaas liet Hij zien, ¹¹⁾ hoe God machtig is aan iemand, die op zijn vele bezittingen vertrouwt, in één nacht alles af te nemen door de dood, 12:20. En bij de zee van Gennesareth moesten Petrus en de andere discipelen na een nacht van vruchteloze arbeid leren, dat alle dingen, ook de vissen der zee, onderworpen zijn aan Gods macht, Luc. 5:5. Evenzo sprak de Heere Jezus over de zégen van' God over ons eten en drinken. Hij wees de satan bij zijn verzoeking door de honger af ¹²⁾ met een aanhaling uit het zoëven genoemde Deut. 8: "Er is geschreven: De mens zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord, dat door de mond Gods uitgaat", Matth. 4:4. Als gehoorzaam mens wenste de Heere Jezus geen brood te nuttigen, wanneer Hij daardoor de gunst en de zegen, die uitging uit de mond zijns Vaders, verliezen zou. En Hij waarschuwde de discipelen tegen gierigheid en hebzucht met de woorden: "Het is niet in de overvloed gelegen, dat iemand leeft uit zijn goederen", Luc. 12:15. Al heeft God aan iemand nog zo veel gegeven, dan heeft die mens daaraan toch niets, wanneer God hem niet bovendien ook nog toestaat ervan te genieten.

Temidden van dat onderwijs der Schrift, en bepaald van de Heere Jezus, over God als de Gever van al wat nodig is voor ons levensonderhoud, en over de zegen van God, zonder welke wij nog niets kunnen beginnen, lezen we nu, dat onze Zaligmaker zijn discipelen geboden heeft tot hun hemelse Vader te bidden: "Geef ons heden ons dagelijks brood", Matth. 6:11.

Er zijn al heel vroeg Christenen geweest, die van mening waren, dat de Heere met het woord "brood" in de 4e bedde van het Onze Vader geen gewoon brood bedoeld had, maar ¹³⁾ dat Hij daarmee Zichzélf op het oog had, net als in Joh. 6, waar we lezen, dat de Heere tot de Joden over Zichzelf sprak als "het ware brood", "het brood Gods", "het brood des levens", enz. ¹⁴⁾ Anderen meenden, dat we bij de 4e bedde tenminste eerst aan het Avondmaalsbrood moesten denken en dan pas aan gewoon brood. Vermoedelijk kwamen die Christenen tot deze opvatting omdat zij bevangen waren door een geest van minachting voor het "stoffelijke" als het lagere tegenover het "geestelijke" als het hogere. Maar die dwaasheid hebben we vroeger al afgewezen (bij Z. 14). Men moet bij het lezen der Schrift trouwens niet alles door elkaar halen. Niemand zal ontkennen, dat de Heere Jezus in Joh. 6 Zichzelf het Brood des levens heeft genoemd, maar dat geeft ons niet het recht te zeggen, dat Hij met het woord brood in de 4e bedde van het Onze Vader evenééns Zichzelf bedoelde. De Heere Jezus vond ons eten en drinken en onze kleding enz. in 't geheel niet iets minderwaardigs. ¹⁵⁾ Zie al de woorden, welke Hij blijkens Luc. 12 gesproken heeft over ons lichaam en leven, ons voedsel en onze

kleding. Zouden we dan aan diè woorden ook een andere betekenis dan de letterlijke moeten geven? Waarom zou Mozes, toen hij sprak over tien vrouwen, die haar brood bakten in één oven, daarmee wèl gewoon brood bedoeld hebben en waarom onze Heiland niet?

Iets anders is het, wanneer men aan het woord brood in de 4e bede de ruimere betekenis geven wil, ¹⁶⁾ die wij er in het dagelijks spraakgebruik ook wel aan hechten, wanneer we b.v. zeggen: "Die handelaar is heel arm begonnen, maar tegenwoordig heeft hij goed z'n brood". We bedoelen dan met het woord "brood" niet alleen onze boterhammen, maar ook onze kleren, onze huishuur, geld om onze belasting te betalen, kortom alles wat we op onze levensreis nodig hebben. Wanneer men aan deze ruimere betekenis van het woord "brood" ook wil denken bij de 4e bede van het Onze Vader, zal niemand dat onschriftuurlijk vinden. Als het hoognodige in dit leven noemt ook de apostel in 1 Tim. 6:8 "onderhoud en onderdak", N.V. De catechismus spreekt ook van "alle nooddrift des lichaams". Men breidt dan de betekenis van het woord brood in het Onze Vader ¹⁷⁾ enigszins op dezelfde manier uit als de woorden doodslaan, echtbreken, enz. in de wet des HEEREN. Het kan best zijn, dat de Heere Jezus het woord brood zo ook heeft bedoeld; als deel voor het geheel; als een sterk sprekend woord ter aanduiding van heel ons overige levensonderhoud. Toch zullen we goed doen, wanneer we altijd maar eerst ¹⁸⁾ van de dagelijkse betekenis van het woord brood in de 4e bede uitgaan. Onze Heiland gebruikte een woord voor gewoon brood, brood dat men onder de arm kan nemen en dat men kan snijden en breken. En we horen daarin dan een bevel des Heeren aan ons ¹⁹⁾ om toch niet naar grote dingen te staan, wanneer we tot God bidden. We mogen niet om rijkdom vragen. "Die rijk willen worden, vallen in verzoeking en in de strik en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de mensen doen verzinken in verderf en ondergang", 1 Tim. 6:9. Al is het wèl geoorloofd aan de HEERE te vragen om bewaring voor armoede. Agur bad: "Armoede of rijkdom geef mij niet; voed mij met het brood mijns bescheiden deels" (het door LI mij toegemeten deel), Spr. 30:8.

Tot diezelfde nederigheid worden we ook gedrongen door andere woorden der 4e bede, vooral door *het bijvoeglijke naamwoord* bij het woord brood. ²⁰⁾ Dat is het woord "dagelijks". Het woord, dat Mattheüs en Lucas hiervoor bezigen, heeft de bijbelvertalers veel moeite veroorzaakt, omdat het geen bekend Grieks woord is, maar blijkbaar door de eerste (Grieks sprekende) Christenen nieuw gevormd is, om erdoor weer te geven, wat de Heere Jezus in de toenmalige taal der Joden gezegd had. Het moet wel betekenen: ²¹⁾ voor de komende dag. Alleen maar, nu is die komende dag iets anders, wanneer men het Onze Vader 's morgens bidt dan wanneer men het 's avonds bidt. ²²⁾ Wanneer wij het 's morgens bidden, wordt ermee bedoeld de morgen, middag en avond. ²³⁾ Maar wanneer we het bidden alvorens we gaan slapen, kunnen we er niets anders dan de volgende dag mee bedoelen. Tenminste zo spreken wij dan; van: de volgende dag. Maar naar Joodse opvatting begon een dag met de avond. Denk maar aan de Jodensabbat, die nog altijd 's Vrijdagsavonds begint en 's Zaterdagsavonds eindigt. Dus wanneer wij 's avonds vooruit zien, spreken wij van morgen, maar dan spraken de Joden van ²⁴⁾ "heden" en "vandaag", van de komende, van de aangebroken dag. Hieruit zal te verklaren zijn dat Mattheüs, die voor Joodse lezers schreef, de woorden des Heeren letterlijk aldus weergaf: ²⁵⁾ "Ons brood voor de komende dag geef aan ons heden", terwijl Lucas, die voor niet-Joodse lezers zo nauwkeurig mogelijk de bedoeling des Heeren wilde weergeven, daaraan nog iets toevoegde en Christus' woorden letterlijk aldus vertaalde: ²⁶⁾ "Ons brood voor de komende dag blijf geven aan ons van dag op dag", Luc. 11 :3. Wanneer dus de St. V. en de N.V. beide dit laatste, de vierde bede bij Lucas, weergeven door "geef ons *elke dag*", moet uit die woorden ("elke dag") niet het misverstand voortkomen ²⁷⁾ als zou de Heere Jezus ons Zelf een bede hebben geleerd, die in strijd was met zijn eigen bevel: "Maakt u dan niet bezorgd tegen de dag van morgen, want de morgen zal zijn eigen zorgen hebben; elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad", Matth. 6:34, N.V. Integendeel, Lucas heeft zijn lezers, precies overeenkomstig dit bevel des Heeren, juist willen doen gevoelen, ²⁸⁾ dat onze Heiland gewild heeft, dat wij niet alleen ons levensonderhoud voor deze morgen, middag en

avond, maar ook voor wat *wij* thans "morgen" en "de volgende dag" noemen, maar wat de Joden in hun avondgebed reeds "heden" noemden, in de hand van onze hemelse Vader zouden leggen. Zo hebben de evangelisten zich ingespannen om de 4e bede, welke onze Heiland zijn discipelen in de Joodse taal zal geleerd hebben, op zulk een manier over te zetten in het Grieks, dat zij ook in die taal zowel in het morgen- als in het avondgebed paste. We merken dit bij Mattheüs en Lucas beide aan hun woord voor ons "dagelijks" en bij Lucas nog in 't bijzonder aan zijn woorden voor òns "blijf geven" en voor òns "van dag op dag".

Ook door deze woorden heeft onze Heiland ons blijkbaar bescheidenheid en nederig vertrouwen op God willen leren. Want weliswaar heeft Hij ons daardoor niet willen verbieden te zorgen voor morgen en de verdere toekomst. ²⁹⁾ Na één van de vermenigvuldigingen der broden beval Hij Zelf: "Vergadert de overgeschoten brokken, opdat er niets verloren ga", Joh. 6:12. Dat was ook een zorgen voor straks en dit wordt ons in de overige Schrift evenmin verboden, integendeel juist geboden. Jozef verzamelde koren voor de kwade dag, Salomo zei: "Die in de zomer vergadert, is een verstandig zoon", Spr. 10:5, Paulus schreef: "Die niet werkt, zal ook niet eten", 2 Thess. 3:10. Maar er is een groot verschil tussen zorgen en bezorgd zijn. ³⁰⁾ De angstige bezorgdheid, waardoor wij God de HEERE vergeten, Wiens hand alles regeert en zonder Wiens zegen wij niets beginnen, die heeft de Heere Jezus uitdrukkelijk verboden. We lezen dat b.v. in Luc. 12. "En Hij zeide tot zijn discipelen: Daarom zeg Ik u: zijt niet bezorgd voor uw leven, wat gij eten zult, noch voor het lichaam, waarmee gij u kleden zult". En de Heere wees op de raven, op de leliën, ja op het gras, waarvoor God dagelijks zorgt. Zou God dan de discipelen van zijn lieve Zoon vergeten? Niemand mag luiëren en ieder moet zelfs zorgen, maar we mogen van ons zorgen geen afgod maken, waarop we vertrouwen. God komt die hoogmoed vroeg of laat toch vast en zeker beschamen. Wat had de rijke dwaas aan al zijn voorraad, toen God sprak: "Gij dwaas, in deze nacht zal men uw ziel (uw leven) van u afeisen; en hetgeen gij bereid hebt, wiens zal het zijn?" Luc. 12:20. Ja we hebben niets aan de uitgezochtste spijzen, als God ons de gezondheid ontnemt. En wie kan met een overvloed van schone gewaden pronken, als God hem met krankheid slaat? Daarom zegt het spreekwoord terecht: aan 's HEEREN zegen is alles gelegen. Zelfs de rijkste man moet nog maar heel nederig de 4e bede bidden. Schatten vergaren is goed. Ouders zijn het voor hun kinderen verplicht, 2 Cor. 12:14. Maar o wee, als we niet rijk zijn in God. Luc. 12:21. Onze ellende is echter, dat we steeds geneigd zijn de HEERE te vergeten.

Toch zal iemand misschien nog vragen: Maar hoe kunnen wij nu aan de HEERE vragen om brood, wanneer het al gesneden en gesmeerd voor ons op tafel staat of althans in Moeder's kast voor ons klaar ligt?

Op die vraag kunnen we antwoorden, wanneer we aandachtig letten op het woordje "Geef" in de 4e bede. Wat erkennen wij, wanneer we aan Moeder vragen: "Moeder, geef u mij een appel"? ³¹⁾ Dan erkennen we toch, dat Moeder de eigenares van die appel is, nietwaar? En zo moeten we 's middags aan tafel toch ook spreken. Kinderen mogen toch maar niet raak grissen en graaien in de schalen, al heeft Moeder de spijzen heus ook voor hen wel gekookt, evengoed als ze voor elk kind een appel gekocht had. Toch mogen we maar niet raak grijpen. We moeten er behoorlijk om vragen en Vader en Moeder erkennen. ³²⁾ We zeggen dan: "Mag ik alstublieft". Welnu, zo is het ook, wanneer we onze stoel aan tafel schuiven en daar een weivoorzene dis voor ons zien. Dan hebben wij zéker vooraf onze hemelse Vader te erkennen. Dan is de 4e bede van het Onze Vader ³³⁾ het "alstublieft" der gelovigen tegenover de HEERE. Want Hij is en blijft de Eigenaar van alle dingen. Ook van de spijzen, die voor ons gereed staan. "De aarde is des HEEREN, mitsgaders hare volheid", Ps. 24:1. En niet alleen is God de Eigenaar van alle dingen, maar Híj regeert ook heel 's werlds loop. Heel die lange weg, die door ons brood wordt afgelegd van de akkers der boeren via de molenaar en de bakker naar onze tafel — en daar komen in onze moderne wereld nog velerlei àndere factoren bij: scheepvaart, politiek, valuta, enz. — heel die lange weg van producent tot consument, van boer tot eter, wordt tot in de kleinste details door God bepaald. Daaraan is de

HEERE dan ook helemaal niet gebonden. Dat heeft Hij wel getoond in de woestijn, waar Hij voor Israël die lange weg deed ineenkrimpen tot een rechtstreeks geven van het manna uit de hemel aan zijn volk op aarde. En de HEERE gaf aan Elia zoveel kracht doormiddel van één maaltijd, dat deze in staat was een reis te maken van veertig dagen en veertig nachten naar Horeb, 1 Kon. 19:8. Evenzo heeft God de spijze der Joodse jongelingen te Babel bijzonder willen zegenen, Dan. 1:15.

Tenslotte moeten we er nog op letten, dat de Heere Jezus zijn discipelen niet beval te bidden, ieder voor zich: "Geef *mij* heden *mijn* dagelijks brood", maar: "Geef *ons* heden *ons* dagelijks brood". De Heere heeft ons daardoor stellig ³⁴⁾ ons aangeboren egoïsme willen afleren, dat nog tot in onze gebeden doorwerkt en deze vaak individualistisch kleurt. (Zie bij Z. 4) Als *wij* maar vergeving ontvangen, als *wij* maar zalig worden en als *wij* maar genoeg hebben, denken we dan. Maar dan vergeten we, dat we bidden tot een God, die door zijn genadeverbond met ons zulk een *Vader* is, die behalve ons nog méér kinderen heeft, die op reis naar het hemelse Kanaän evengoed moeten eten en drinken als wij. Zoals nu een goede vader op aarde gaarne ziet, dat zijn kinderen hun bezittingen niet gierig en hebzuchtig elk voor zich houden, zo wil God, onze hemelse Vader ook, ³⁵⁾ dat de gelovigen als kinderen van één huisgezin de weldaden, die God hun verleent, onder elkaar hartelijk en mild zullen verdelen.

Om te beantwoorden:

- 1) Waarom was het zo ondankbaar van de heidenen, dat zij hun Schepper en Onderhouder niet dankbaar in gedachtenis hielden?
- 2) Maar waar bleef de kennis des HEEREN bewaard?
- 3) Wat werd daar van alle schepselen, klein en groot, gezongen?
- 4) Door wie had de HEERE het zijn volk reeds geleerd, dat Hij het zo uit hun mond wilde horen?
- 5) Waarvoor had Mozes het volk reeds vóór de intocht in Kanaän gewaarschuwd? Wie zouden ze niet mogen vergeten?
- 6) Wat beval Mozes aan de Israëlieten te doen zodra ze de vruchten van Kanaän geoogst zouden hebben?
- 7) En wat zouden de Israëlieten dan aan de HEERE moeten vragen?
- 8) Wat zei de Spreukendichter van de zegen des HEEREN?
- 9) En hoe zong de dichter van Ps. 127 daarvan?
- 10) Wat is er echter gebeurd, toen Israël de HEERE als Gever en Zegenaar vergat?
- 11) Wat leerde de Heere Jezus door de gelijkenis van de rijke dwaas?
- 12) Waarmee wees Hij de satan af bij de verzoeking door de honger?
- 13) Wat bedoelde de Heere Jezus volgens sommige Christenen met het woord brood in de 4e bede?
- 14) En wat meenden anderen?
- 15) Waaruit blijkt, dat de Heere Jezus ons eten en drinken, onze kleding enz. niet minderwaardig vond?
- 16) Welke ruimere betekenis geeft men vaak aan het woord brood?
- 17) Op welke manier breidt men de betekenis *van het* woord brood in het Onze Vader dan uit?
- 18) Maar van welke betekenis van het woord brood moeten we toch maar uitgaan?
- 19) Welk bevel gaf de Heere Jezus ons door het gewone woord voor brood te gebruiken?
- 20) Door welk bijvoeglijk naamwoord in de 4e bede worden we eveneens tot nederigheid gedrongen?
- 21) Wat betekende dit woord "dagelijks"?

- 22) Wat bedoelen we met het woord "dagelijks", wanneer we het Onze Vader 's morgensvroeg bidden?
- 23) En wat wanneer we het 's avonds bidden alvorens te gaan slapen?
- 24) Met welk woord duiden de Joden 's avonds datgene aan wat wij "morgen" plegen te noemen?
- 25) Hoe luidt de 4e bede letterlijk in het evangelie van Mattheüs?
- 26) En hoe in het evangelie van Lucas?
- 27) Welk misverstand mag niet voortkomen uit de woorden "geef ons **elke dag**", die we in de St. V. en N.V. van Luc. 3 vinden?
- 28) Wat heeft Lucas zijn lezers juist willen doen gevoelen?
- 29) Heeft de Heere Jezus ons dan verboden te zorgen voor morgen en voor de verdere toekomst?
- 30) Wat heeft de Heere Jezus ons dan verboden?
- 31) Wat erkennen we, wanneer we aan Moeder vragen: "Geef mij een appel"?
- 32) Met welke woorden moeten we Vader en Moeder 's middags aan tafel erkennen?
- 33) Hoe zouden we dan de 4e bede kunnen noemen, wanneer wij ons aan een reeds voorziene dis nederzetten?
- 34) Wat heeft de Heere Jezus ons blijkbaar willen afleren door ons niet te laten bidden: "Geef **mij** heden **mijn** dagelijks brood", maar: "Geef **ons** heden **ons** dagelijks brood"?
- 35) Wat wil God dat wij met de weldaden, die Hij ons op onze levensreis gaf, onder elkaar zullen doen?

Schriftplaatsen:

Matth. 4:4. Doch Hij, antwoordende, zeide: Er is geschreven (in Deut. 8): De mens zal bij brood alleen niet leven, maar bij alle woord, dat door de mond Gods uitgaat.

Matth. 6:24-26. Daarom zeg Ik u: zijt niet bezorgd voor uw leven, wat gij eten en wat gij drinken zult; noch voor uw lichaam, waarmede gij u kleden zult: is het leven niet meer dan het voedsel en het lichaam dan de kleding? Aanziet de vogelen des hemels, dat zij niet zaaien, noch maaien, noch verzamelen in de schuren; en uw hemelse Vader voedt nochtans dezelve: gaat gij ze niet zeer veel te boven?

Jac. 1:17. Alle goede gave en alle volmaakte gift is van boven van de Vader der lichten afkomende, bij Wie geen verandering is of schaduw van omkering.

Nalezen:

Ps. 23. David was door God verhoogd van herdersknaap tot koning. Hij had veel leed moeten doorstaan en grote oorlogen moeten voeren, maar de HEERE had hem rust geschonken. Nu wil hij zijn God echter niet vergeten temidden van zijn koninklijke genietingen. Integendeel, hij maakt hiervan een ladder om tot God te naderen. Hij dicht een schoon lied, waarin hij gedurende de eerste 4 verzen spreekt als een schaapje tot zijn herder. "Een psalm van David. De HEERE (Jahwe, de God van het verbond met Israël) is mijn Herder, mij ontbreekt niets. Hij doet mij nederliggen in grazige weiden (David had een heerlijk leven van God gekregen, vol overvloed). Hij voert mij aan rustige wateren (Wanneer schaapjes moesten drinken uit een wilde bergstroom, konden ze meegesleurd worden). Hij verkwikt mijn ziel (Het woord "ziel" wordt menigmaal gebruikt in verband met eten en drinken, honger en dorst. Na een warme dag van dolen langs de hete heuvelen van het Judeese landschap, krijgt het schaapje des avonds van z'n herder een lieflijke drinkplaats, waar het helemaal op z'n gemak komt. Zo kreeg David van de HEERE rust na een moeizaam leven). Hij leidt mij in de rechte sporen (en niet langs gevaarlijke slingerpaden, waar een schaapje van afglijden zou, om in een diep

ravijn een poot te breken) om zijns naams wil (Wanneer een herder zo dom zou zijn om een schaapje te verliezen, omdat hij een verkeerde weg met hen ging, zou hij z'n goede naam als herder verspelen. Zo was de naam des HEEREN ook met Davids wel en wee gemoeid). Zelfs al ga ik door een dal van diepe duisternis (waar het griezelig donker kon zijn en waar de kudde door ongedierte besprongen kon worden), ik vrees geen kwaad, want Gij zijt bij mij (o mijn dappere Herder. De Palestijnse herders waren geen idyllische mannetjes van een prentje, maar bij tijden echte vechtersbazen. Denk maar aan de herders van Izaäk, Gen. 26:20, en aan David zelf, die op leven en dood vocht met een leeuw en een beer, die een schaap van zijn kudde hadden weggenomen, 1 Sam. 17:34, 35. Ze waren gewapend met een puntige knots en een geweldige stok of staf. Achter zo'n herder was een schaapje veilig, zelfs in een doodsdonkere vallei). Uw stok en uw staf, die vertroostten mij. (Thans laat David de beeldspraak van schaap en herder varen en gaat hij over in die van een gast, die ergens binnentreedt). Gij richt voor mij een dis aan voor de ogen van wie mij benauwen (Saul, Doëg, opstandige Israëlieten, Filistijnen, Ammonieten, enz. waren nijdig om Davids voorspoed). Gij zalft mijn hoofd met olie (In het warme Oosten werden gasten ontvangen met water voor de voeten en geurige zalfolie voor het hoofd). Mijn beker vloeit over (De meest geëerde en geliefde gasten kregen ook de grootste portie; denk maar aan Benjamin). Ja, heil en goedertierenheid zullen mij volgen al de dagen mijns levens (want de HEERE was trouw, ondanks Davids vele gebreken en ellendigheden). En ik zal in het huis des HEEREN verblijven tot in lengte van dagen (David dacht hier niet aan de tempel noch aan de tabernakel. Die waren er toen niet en daar mocht David trouwens niet als een priester in verblijven. Denk aan de beeldspraak van de geliefde gast, die hartelijk ontvangen wordt. Zo ziet David zich zijn ganse leven lang als bij de HEERE in huis te gast)" N.V.

Zoals David van Gods weldaden een ladder maakte om daarlangs tot God te naderen, zo leert de catechismus ons ook bidden: *Wil ons met alle nooddrift des lichaams verzorgen, opdat wij daardoor erkennen, dat Gij enz.*

LES 54. [Zondag 51]

126e vr. Welke is de vijfde bede?

Antw. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren. Dat is: wil ons, arme zondaren, al onze misdaden en ook de boosheid, die ons altijd aanhangt, om des bloeds van Christus' wil niet toerekenen, gelijk wij ook dit getuigenis Uwer genade in ons bevinden, dat ons ganse voornemen is aan onze naaste van. harte te vergeven.

Mensen, die denken, dat er volmaakte heiligen op aarde zijn geweest en nog wel zijn of die denken, dat er in de gelovigen een verheven kern zit, die niet zondigt, of die denken, dat de gelovigen niet meer om schuldvergeving behoeven te bidden, doch alleen maar om bewustwording van vroeger reeds (in de tijd of zelfs al in de eeuwigheid) geschonken vergeving, zulke mensen moeten wel veel last krijgen ¹⁾ met de 5e bede van het Onze Vader. De Heere Jezus heeft zijn discipelen letterlijk aldus bevolen te bidden: ²⁾ "En vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven hebben aan onze schuldenaren", Matth. 6:12. Dat "vergeven hebben" spreekt dan ³⁾ van een echt gebeurd feit en derhalve het "vergeef ons" eveneens ⁴⁾ van een echt te gebeuren feit.

Laten we maar niet al te hoog opzien tegen de discipelen van onze Heiland. Dat is in de loop der eeuwen helaas geschied. ⁵⁾ De Rooms en hebben het wel erg bont gemaakt. Zij verhieven die eenvoudige vissers, die door Christus genadig gebruikt zijn als boodschappers van zijn evangelie, tot kerkvorsten. Ze maakten van Petrus de eerste paus. En ze gingen die zondige en ellendige mensen vereren als volmaakte heiligen. Maar toen de kerk door Gods goede hand bevrijd was van het Roomse juk, is zij in haar officiële geschriften toch ook nog blijven spreken van b.v. ⁶⁾ de heilige Paulus. Zo vinden we het in de Schrift niet en wanneer zulk spreken de dwaling in 't gevele zou komen en bevorderen, ⁷⁾ dat er mensen op aarde zouden kunnen zijn, die eigenlijk (om welke reden ook) boven het bidden om vergiffenis voor hun zonden en schulden verheven zijn, en dat God op hen nooit meer echt toornig kan worden, dan is zulk spreken niet ongevaarlijk. Onze Heere Jezus is de enige, die nooit heeft behoeven te bidden om schuldvergifenis. Nooit! Maar van zijn discipelen zou veel kwaad te zeggen zijn. ⁸⁾ Zij baden evengoed als wij in Adam gewandeld door het schone paradijs en gezondigd tegen Gods gebod en waren daardoor schuldig geworden tot de dood en het verderf, Rom. 3:23; 5:12, 14; 6:23. En zij waren evengoed als wij van nature mensen, in wier leven ⁹⁾ de zonde grote macht had, 7:14-24. Daarom moeten wij, wanneer we de geschiedenissen van die discipelen lezen, ons niet de houding aanmatigen van een alwetend God en wanneer we b.v. lezen, dat de discipelen voor het eeuwig verderf werden gewaarschuwd, stiekum bij onszelf denken: Maar die waarschuwing was eigenlijk overbodig, want 't zou met hen toch best terecht komen. Dan lezen we verkeerd. Niet nederig. En ¹⁰⁾ dan is het bevel des Heeren aan die discipelen om dagelijks te vragen of God hun het kwaad wilde vergeven, van z'n kracht beroofd, 't Was immers eigenlijk overbodig, denken we dan bij onszelf. Neen, we moeten a.h.w. naast die discipelen gaan staan, in hun tijd en omstandigheden, en horen, hoe de Heere Jezus tot die mannen zei, dat ze hun hemelse Vader om vergeving voor hun zonden moesten vragen en dat ze dan meteen eerlijk moesten uitspreken vergevensgezind te zijn jegens hun naaste, die tegen hen misdeed. Dat staat in Matth. 6:12. Ook horen we dan de Heere Jezus tot diezelfde mannen even later zeggen: En als ge dat niet doet, als gij den mensen hun misdaden niet vergeeft, ¹¹⁾ dan zal uw hemelse Vader ook u niet vergeven, 6:15. Dus dan zouden ze in hun zonden sterven. Dan zouden ze geschraapt worden uit het getal van Gods kinderen. Van die woorden kunnen de discipelen best op dat moment erg geschrokken zijn. Evenals van die ontzettende waarschuwing: Oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld wordt (door de hemelse Rechter), 7:1. Evenals van die ontzettende woorden: Indien dan gij, die boos zijt..... 7:11. ¹²⁾ Dat was ook tot de discipelen gezegd, tot Petrus b.v. en Johannes. Die waren "boos" volgens de Heere Jezus. Nu, dat is ook wel bij verschillende gelegenheden gebleken. De discipelen hebben b.v. eens zó onder elkaar er over getwist, ¹³⁾ wie van hen de meeste in het koninkrijk zou zijn, dat de Heere Jezus hen ernstig heeft moeten waarschuwen. ¹⁴⁾ Als ze niet ophielden met die hoogmoed, zouden zij het

koninkrijk niet eens ingaan, 18:3. Dus een discipel van Christus buiten het koninkrijk gesloten! Trouwens, ¹⁵⁾ in hun latere geschriften hebben sommige van die discipelen zelf erkend, dat zij mensen waren met veel zonden en ellendigheden. "Indien wij zeggen, dat wij geen zonde hebben, zo verleiden wij ons zelf en de waarheid is in ons niet. Indien wij zeggen, dat wij niet gezondigd hebben, zo maken wij Hem tot een leugenaar en zijn woord is niet in ons", 1 Joh. 1:8, 10. En de apostel schreef ook: "indien iemand gezondigd heeft, wij hebben een Voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige", 2:1.

De catechismus heeft dus wel gelijk, wanneer hij hier zegt, dat wij "arme zondaren" zijn. ¹⁶⁾ Met deze uitdrukking wil de catechismus ons n.l. vooral niet beklagen en ons kwaad vergoelijken. Hij wil vooral niet zeggen, dat wij door onze zonden eigenlijk niet meer des doods schuldig worden. Zoals wij wel eens zeggen: Ach, arme stakker, daar kun je niets aan doen. Zó moet het niet opgevat. Neen, met de uitdrukking "arme zondaren" of "allerellendigste zondaren" (zoals het in de Latijnse text luidt) wil de catechismus ons herinneren ¹⁷⁾ aan wat we beleden hebben o.a. in Z. 2—4, over onze ellende. Wij zijn van nature geneigd God en onze naaste te haten. Wij zijn van nature kinderen des toorns en onze verdorven aard speelt ons parten tot onze dood toe. En wij maken onze schuld nog dagelijks meerder. Dat is onze ellendigheid. Daarin is niemand onzer boven iemand onzer verheven. ¹⁸⁾ Daarom beval Christus te bidden: Vergeef *òns ónze* schulden, Matth. 6:12, of: vergeef *òns ónze* zonden, Luc. 11:4. Het laatste zegt het dus even anders en gaat nog het diepst, want door onze zònden wòrden we schùldig en strafwaardig. Wij allen! Er is geen enkele reden te menen, dat iemand in de kerk, wie ook, in vroeger of later tijd, boven deze 5e bede verheven zou zijn. ¹⁹⁾ Behalve de Heere Jezus Zelf. Hij is daarom juist ²⁰⁾ onze Middelaar, door Wiens onschuldig zoenbloed onze schulden voor Gods aangezicht alleen worden uitgewist en die met zijn voorbede voor ons tussentreedt bij de Vader.

Nu moeten we echter nog op iets anders letten.

De Heere Jezus heeft ons niet slechts geboden te bidden: "En vergeef ons onze schulden", maar Hij heeft daaraan nog iets toegevoegd, n.l. de woorden: "gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren". ²¹⁾ Voor mensen, die het maar niet kunnen laten naar iets in de mens te zoeken, waarop althans gedeeltelijk of indirect onze schuldvergifenis zou mogen rusten, schijnt deze toevoeging wel koren op hun molen. De Heere Jezus wijst hier toch onmiskenbaar naar iets goeds bij de mens. Want de naaste het kwaad vergeven, dat hij tegen ons bedreef, is dat niet iets goeds? Ja, men schijnt nog veel meer gelijk te krijgen ²²⁾ van de evangelist Lucas, die ons mededeelt, dat de Heere Jezus op een ander maal de 5e bede aldus onder woorden bracht: "En vergeef ons onze zonden, ²³⁾ *Want ook wij vergeven* aan een iegelijk, die ons schuldig is". Zo schijnt ònze vergiffenis aan ànderen een grond te zijn voor ons vragen van Gòds vergiffenis aan òns.

Maar het is slechts schijn. Want als er iets was bij ons, waarop Gods schuldvergifenis aan ons kon rusten, zou de vergiffenis geen vergiffenis meer zijn, maar handel, ruil, koop, Rom. 11:6.

Trouwens, wannéér het inderdaad waar was, dat wij onze hartelijke bereidheid om aan onze naasten het kwaad te vergeven, dat zij jegens ons bedreven, aan God de HEERE voorhielden als een grond voor de vergiffenis van Hèm aan òns, zouden wij God de HEERE nog slechts ²⁴⁾ aan zijn eigen werk kunnen herinneren. Want van nature zijn we helemaal nièt bereid onzen naaste te vergeven, maar zijn we haters van God en de naaste. Wanneer we dus toch wèl vergevensgezind zijn jegens onze naaste, is dat alleen maar te danken aan God de HEERE Zelf, die door zijn Geest ons hart daartoe neigde. Daarom noemt de catechismus hier zulke vergevensgezindheid ²⁵⁾ een *getuigenis van Gods genade jegens ons*. Want uit het feit, dat wij bereid zijn de naaste van harte te vergeven, blijkt immers, dat God ons niet aan onszelf heeft willen overgeven, want dàn zouden wij zijn gebod verachten, Rom. 1:26, 28-31. Overigens zou God zulk een grond voor de vergiffenis van Hèm aan òns dan ook wel met heel veel lankmoedigheid mogen aannemen en vele gebreken daarin moeten voorbijzien, want de Schrift leert, dat zelfs

de allerheiligste in geen ding volmaakt is, dus ook niet in het schenken van vergiffenis aan z'n naaste.

Maar de bedoeling van onze Heiland met die toevoeging ("gelijk ook wij" of "want ook wij") is een heel andere geweest.

De Heere Jezus heeft ook hier weer niets nieuws gezegd. Hij heeft bij deze 5e bede ons eenvoudig herinnerd aan een regel, waaraan de Schrift reeds lang elk gebed tot God onderwierp.²⁶⁾ Wanneer wij tot de HEERE zouden naderen, terwijl ons hart en leven ongehoorzaam waren, zou de HEERE ons gebed niet aannemen, zei reeds Salomo. Integendeel, "die zijn oor afwendt van de wet te horen, diens gebed zelfs zal een gruwel zijn", Spr. 28:9. En de apostel Paulus schreef later: "Ik wil dan, dat de mannen op iedere plaats bidden met opheffing van heilige handen, zonder toorn en twist", 1 Tim. 2:8, N.V. Vermoedelijk heeft de apostel bij het schrijven van die woorden wel gedacht aan die spreken van Salomo over het bidden of gezinspeeld op het bekende woord des HEEREN tot het oude bondsvolk door de profeet Jesaja: "En als gijlieden uw handen uitbreidt (zo was de Joodse manier van bidden, Ex. 9:29), verberg Ik mijn ogen voor u; ook wanneer gij het gebed vermenigvuldigt, hoor Ik niet; want uw handen zijn vol bloed", 1:15. In elk geval luidde de oude regel: oneerlijke gebeden worden niet aangenomen. Welnu, deze regel, die volgens de Schrift reeds gold voor alle gebeden, heeft de Heere Jezus in de 5e bede van het Onze Vader in 't bijzonder toegepast²⁷⁾ op ons gebed om vergeving van zonden. Iets dergelijks had de Heere vroeger eigenlijk reeds gezegd over het komen met een offer tot God.²⁸⁾ Toen had Hij n.l. gesproken: "Wanneer gij dan uw gave brengt naar het altaar en u daar herinnert, dat uw broeder iets tegen u heeft, laat uw gave daar, vóór het altaar, en ga eerst heen, verzoen u met uw broeder en kom en offer daarna uw gave", Matth. 5:23, 24, N.V. Dat was toen reeds een woord geweest naar de oude regel, dat niemand onze hemelse Vader kan behagen, door gebed noch door offer, zolang hij in onmin met zijn broeder leeft. Zo heeft de Heere nu door de 5e bede tot ons ook a.h.w. gezegd:²⁹⁾ Ge moogt gerust telkens weer om vergeving van uw zonden gaan vragen aan uw hemelse Vader. Alleen maar, weet wel, dat ge op geen verhoring behoeft te rekenen en geen vergeving zult ontvangen en dus in uw zonde zult sterven en toch nog verloren gaan, als uw hart nog met toorn vervuld is jegens uw om vergeving smekende broeder en gij niet van plan zijt hem van ganser harte z'n kwaad te vergeven. Dit blijkt niet alleen uit het bevel des Heeren aan zijn discipelen om aan hun bede om schuldvergifenis toe te voegen: "gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren", Matth. 6:12, maar dit blijkt³⁰⁾ ook uit de ernstige waarschuwing, welke de Heiland er aldus op liet volgen: "Want indien gij den mensen hun misdaden niet vergeeft, zo zal ook uw Vader uw misdaden niet vergeven", 6:15; Marc. 11:25, 26. En geen andere bedoeling had de Heere, toen Hij zijn discipelen een ander maal opdroeg te bidden: "En vergeef ons onze zonden, *want ook wij vergeven* aan een iegelijk die ons schuldig is", Luc. 11:4. Let wel,³¹⁾ de Heere Jezus leerde ons niet tot de Vader spreken: En vergeef ons onze zonden, *omdat* ook wij vergeven aan een iegelijk, die ons schuldig is. Er staat niet *omdat*, maar *want*.³²⁾ Daardoor sprak onze Heiland niet van een *grond* onder ons gebed, dus waar ons gebed zou bóven staan, maar van een *conditie*, een eis, waar ons gebed onder viel. Hij leerde ons dat zowel door het "gelijk ook wij" als door het "want ook wij". Wanneer wij jegens onze naaste onvergevensgezind zouden blijven, maar zèlf wèl van God vergeving zouden vragen, zou ons gebed door de woorden "gelijk ook wij" immers onszelf in het gezicht slaan. Want we zouden dan vragen of God ons even onbarmhartig wilde behandelen als wij onze naaste. En door ons op een ander maal de toevoeging "want ook wij" te laten bidden, heeft de Heere Jezus ons zo mogelijk nog ernstiger op het hart gedrukt aan welke *voorwaarde* ons gebed had te voldoen om door God niet als een *gruwel* te worden veroordeeld. Zonder een vergevensgezind hart jegens onze naaste zouden we niet eens om vergeving voor onszelf bij onze hemelse Vader behoeven aan te kloppen. Ja, het allerduidelijkst wordt ons de bedoeling des Heeren met die twee bijvoegingen aan de 5e bede wel gemaakt³³⁾ door hetgeen we in Matth. 18 lezen. De Heere had zijn discipelen eerst gewaarschuwd voor dat hoogmoedige de eerste willen zijn. Zo zou het in de koninkrijken der wereld gaan, maar niet in het koninkrijk Gods. Daarna had Hij hun doen zien, dat in het koninkrijk der hemelen door ons niet geheerst

moet worden, maar gediend. We moeten zorg dragen voor de eenvoudigen en dwalenden. En we moeten waken, dat niemand van ons, die in zonde viel, in die zonde blijve liggen. We moeten hem, die gezondigd heeft (misschien ook wel tegen onszelf) met alle macht proberen te redden uit de greep der zonde. We moeten hem niet aan de satan gunnen. Toen kwam Petrus tot de Heere met de vraag hoe vaak hij zijn broeder moest vergeven. Uit vergelijking met Luc. 17:1-4 blijkt, dat werd aangenomen, dat die broeder *leed* had van z'n zonde. Daarvan moeten wij vanzelf ook uitgaan bij het lezen van Matth. 18. Wanneer iemand in 't geheel geen leed heeft van z'n kwaad tegen ons en ermee voortgaat, kan er natuurlijk van vergeving geen sprake zijn. Anders zou God de satan en alle verstokte goddelozen ook wel vergiffenis kunnen schenken. Neen, de apostel Petrus had in z'n vraag en de Heere Jezus in z'n antwoord iemand op het oog, die eerlijk om vergiffenis vroeg. Welnu, toen Petrus dan vroeg, hoe vaak men zo iemand vergiffenis moest schenken, antwoordde Christus: niet zevenmaal, maar zeventigmaal zevenmaal, 18:22. Dat wil zeggen: eindeloos. In ons hart mag nooit ende nimmer de bereidheid ontbreken om onze broeder, die tegen ons gezondigd heeft, maar om vergiffenis vraagt, die vergiffenis te schenken. Al zou het duizendmaal zijn. Want anders zouden wij, die onze broeder niet duizendmaal de kleine zonde willen vergeven van hem tegen ons, die immers altijd toch nog, vergeleken bij onze grote zonden tegen God, zo verdwijnend klein is als één zandkorrel klein is tegenover een berg en één waterdruppel tegenover een oceaan — anders zouden wij evenmin op vergeving van onze zonden bij God behoeven te rekenen. Dat liet de Heiland toen zien door ³⁴⁾ de gelijkenis van de dienstknecht, die van z'n heer kwijschelding kreeg voor een schuld van tienduizend talenten, d.w.z. voor een fabelachtig grote schuld, maar die z'n mede-dienstknecht, ondanks diens smeken, voor de luttele som van honderd penningen in de gevangenis werpen liet. Wat was de heer van die dienstknecht verontwaardigd, toen hij dat moest horen. Hij kende toen geen pardon meer voor de onbarmhartige. De Heere Jezus eindigde aldus: "Alzo zal ook mijn hemelse Vader u doen, indien gij niet van harte vergeeft een iegelijk zijn broeder zijn misdaden", 18:35.

Dat God ons de vergeving van zonden in zijn verbond heeft toegezegd en dat ze geschiedt op grond van het zoenoffer van Christus, is vroeger uitvoerig besproken (Z. 21 en 23, 25-31).

Om te beantwoorden:

- 1) Waarmee moeten die mensen wel veel last krijgen, die menen, dat er heiligen zijn of geweest zijn, die eigenlijk niet om echte zondevergeving behoeften te bidden?
- 2) Hoe heeft de Heere Jezus zijn discipelen volgens Matth. 6:12 letterlijk bevolen te bidden?
- 3) Waarvan spreken die woorden "vergeven hebben"? Van wat voor feit?
- 4) En waarvan de woorden "vergeef ons"?
- 5) Door Wie zijn de discipelen des Heeren wel het ergst vereerd?
- 6) Maar hoe bleef de kerk toch na de verlossing van het Roomse juk ook nog wel over Paulus spreken?
- 7) Welke dwaling mag door zulk spreken niet bevorderd worden?
- 8) Aan welk kwaad hebben de discipelen zich in Adam evengoed schuldig gemaakt als wij?
- 9) En welke macht werkte ook in hun leven?
- 10) Wat komt er terecht van het bevel des Heeren aan de discipelen om te bidden om vergeving van hun zonden, wanneer we daarbij denken, dat zij die zondenvergeving toch eigenlijk niet nodig hadden?
- 11) Welke waarschuwing liet de Heere zijn discipelen horen ingeval zij hun

schuldenaars nièt wensten te vergeven?

- 12) Tot wie o.a. heeft de Heere Jezus de woorden gesproken: "Indien dan gij, die boos zijt....."?
- 13) Bij welke twistpartij is die boosheid der discipelen eens gebleken?
- 14) Waarvoor heeft de Heere Jezus hen toen gewaarschuwd?
- 15) Waar hebben sommige van de discipelen zelf erkend, dat zij mensen waren van veel zonden en ellendigheden?
- 16) Hoe moeten de woorden "ons, arme zondaren" in de catechismus niet opgevat?
- 17) Waaraan wil de catechismus ons met die woorden herinneren?
- 18) Uit welk woord in de 5e bede blijkt, dat niemand onzer boven iemand onzer verheven is en niet strafwaardig is voor God de HEERE?
- 19) Wie was de Enige, die boven het bidden van de 5e bede verheven was?
- 20) Wat kon Hij daardoor juist zijn?
- 21) Voor welke mensen schijnt de toevoeging van de woorden "gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren" een prachtig argument te zijn?
- 22) Van wie schijnen ze nog meer gelijk te krijgen?
- 23) Hoe luiden de toegevoegde woorden dan in het Onze Vader zoals we dat vinden bij Lucas?
- 24) Wanneer onze vergevensgezindheid de grond was voor de vergeving van onze zonden en schulden, waaraan zouden we dan de HEERE toch alleen herinneren?
- 25) Hoe noemt de catechismus onze vergevensgezindheid dan ook?
- 26) Welke bedoeling heeft de Heere Jezus gehad met de toevoeging van die woorden "gelijk ook wij" en "want ook wij" enz.? Aan welke regel voor het gebed, die Salomo reeds noemde, heeft Hij ons willen herinneren?
- 27) Waarop heeft onze Heiland die algemene regel voor het gebed in 't bijzonder toegepast, toen Hij ons de 5e bede gaf?
- 28) Had de Heere Jezus iets dergelijks ook vroeger niet reeds gezegd? Wat zei Hij toen?
- 29) Wat heeft de Heere Jezus door de 5e bede nu evenzo tot ons willen zeggen?
- 30) Blijkt dit alleen maar uit de toegevoegde woorden "gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren" in Matth. 6:12?
- 31) Hoe luiden de toegevoegde woorden in Luc. 11? Staat er **omdat** of staat er **want** ook wij vergeven aan een iegelijk, die ons schuldig is?
- 32) Sprak onze Heiland daarmee van een **grond** onder ons gebed of van een **eis** bóven ons gebed?
- 33) Waardoor wordt ons de bedoeling des Heeren met de 2 bijvoegingen bij de 5e bede het àllerduidelijkst gemaakt?
- 34) Welke gelijkenis over de vergeving van zonden lezen we in Matth. 18?

Schriftplaatsen:

Spr. 28:9. Die zijn oor afwendt van de wet te horen, diens gebed zelfs zal een gruwel zijn.

Jes, 55:7. De goddeloze verlate zijn weg en de ongerechte man zijn gedachten en hij bekere zich tot de HEERE, zo zal Hij Zich zijner ontfermen, en tot onze God, want Hij

vergeeft menigvuldiglijk.

Luc. 17:3. En indien uw broeder tegen u zondigt, zo bestraf hem; en indien het hem leed is, zo vergeef het hem.

Nalezen:

Matth. 18:23-25. De gelijkenis van de schuldenaar, die tienduizend talenten schuldig was, wel een miljoen gulden, en die bij zijn heer jammerde en smeekte, maar zelf met geweld de betaling van 100 denariën (± f 50.—) van z'n schuldenaar afeiste.

LES 55. [Zondag 52]

127e vr. Welke is de zesde bede?

Antw. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze. Dat is: wij zijn van onszelf zó zwak, dat wij geen ogenblik zouden kunnen bestaan en bovendien houden onze doodsvijanden (de duivel, de wereld en ons eigen vlees) niet op ons aan te vechten. Wil Gij ons daarom staande houden en sterken door de kracht van uw Heilige Geest, opdat wij in deze geestelijke strijd niet onderliggen, maar altijd sterke tegenstand bieden, totdat wij eindelijk de volkomen overwinning behalen. ¹

We hebben bij de vorige bede gezegd: Niemand moet zich verbeelden, dat er mensen zijn, die geen zondenvergeving nodig hebben, want anders zou de Heere Jezus ons niet bevolen hebben er om te bidden in de 5e bede (vergeef ons onze schulden).

Op gelijke manier wezen onze voorouders in de eeuw, waarin onze catechismus werd opgesteld, de Roomse dwaling terug, dat door de doop de erfzonde ganselijk werd tenietgedaan. (Zie bij Z. 23) Daartegenover zeiden zij dan: Dat kan onmogelijk waar zijn, want dan zouden we niet zwak en zondig zijn en dan zou de satan ons niet zó gemakkelijk kunnen verzoeken, dat de Heere Jezus ons geboden heeft de 6e bede tot God te bidden. (Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den boze.)

Dat was een prachtig antwoord. Want zoals we door de 4e bede (om ons dagelijks brood) belijden onze grote afhankelijkheid van God, zo belijden we door de 5e en 6e bede voor zijn heilig aangezicht, dat we ons levenlang zondige en zwakke mensen blijven met veel ellendigheden en gebreken. Misschien heeft onze Heiland wel dáárom de laatste drie beden met het woordje "en" aan elkaar verbonden. Want de 5e en de 6e bede beginnen beide met "en" (Ga 't maar 's na). Omdat ze zo grote overeenkomst vertonen. Door elk van de laatste drie beden heeft de Heere Jezus ons willen leren ons diep voor God te verootmoedigen.

Nu moeten we ons bij de 6e bede van het Onze Vader vooraf rekenschap geven van deze drie dingen. We moeten eerst nagaan wat de betekenis is van het woord "boze"; dan moeten we zien wat hier onder "verzoeking" te verstaan is; en tenslotte wat dat betekent: "in verzoeking leiden".

1. Met het woord "boze" heeft de Heere Jezus ongetwijfeld ¹⁾ de duivel bedoeld (die ook wel beëlzebul of satan genoemd wordt, als overste van alle andere duivelen, Matth. 9 ; 24; 12 :24). Wel zijn er, die het slot van de 6e bede aldus vertalen: "en verlos ons van het kwade, van het boze". Zo doen de Rooms en b.v. Dus zij nemen het woord "boze" dan niet mannelijk, maar onzijdig. Inderdaad laat het Grieks beide vertalingen toe; zowel "hèt boze" als "dè boze". Maar dat de vertaling "Verlos ons van hèt boze" juist zou zijn, wordt reeds door het volgende zeer onwaarschijnlijk gemaakt. We letten n.l. even op de gelijkenis van de zaaier. Die komt voor in drie evangeliën, van Matth., Marcus en Lucas. Nu lezen we in Matth. 13:19: "Als iemand dat woord des koninkrijks hoort en niet verstaat, zo komt *de boze* en rukt weg hetgeen in zijn hart gezaaid was". Maar op de overeenkomstige plaats van Marcus lezen we: "En deze zijn, die bij de weg bezaaid worden, waarin het woord gezaaid wordt; en als zij het gehoord hebben, zo komt *de satan* terstond en neemt het woord weg, hetwelk in hun harten gezaaid was", 4:15. Hieruit blijkt, dat ²⁾ in de gelijkenis van de zaaier met het woord "boze" zeker en vast de satan wordt bedoeld. Welnu, in verband met dit slechte werk van de duivel, om het woord Gods weg te pikken en de mensen tot afval te brengen, spreekt de Schrift op andere plaatsen van "verzoeking" en ³⁾ "verzoeker". Want op de overeenkomstige plaats van Lucas lezen we: "Dit nu is de gelijkenis. Het zaad is het Woord Gods. En die bij de weg bezaaid worden, zijn deze, die horen. Daarna komt de *duivel* en neemt het woord uit hun hart weg, opdat zij niet zouden geloven en zalig worden. En die op de steenrots bezaaid worden, zijn deze, die, wanneer zij het gehoord hebben, het woord met vreugde

¹ Tot "opdat" zijn vraag en antwoord letterlijk overgenomen van Dr Wytze;, de rest wat vrijer.

ontvangen; en deze hebben geen wortel, die maar voor een tijd geloven en in de tijd der *verzoeking* wijken (vallen) zij af", 8:11-13. Vergelijking van deze drie overeenkomstige plaatsen in Matth., Marcus en Lucas leert ons dus, dat we bij het woord *verzoeking* minstens óók moeten denken aan dè boze = de satan = de duivel. En in dezelfde richting worden we gewezen door hetgeen we lezen in 1 Thess, 3. De apostel had het evangelie met veel zegen te Thessalonica gepredikt, maar de Joden hadden hem de arbeid aldaar onmogelijk gemaakt, Hand. 17:5. Paulus moest wijken. Later wendde hij herhaaldelijk pogingen aan om nog eens weer te Thessalonica te komen, maar de *satan* belette het hem, 1 Thess. 2:18, vermoedelijk weer gebruik makende van de Joden, "ongeschikte en boze mensen", 2 Thess. 2 :2, 3. Tenslotte zond hij dan maar Timotheüs tot hen om zich er van te vergewissen, dat zij in het geloof volhardden. "Of niet misschien de *verzoeker* u zou *verzocht* hebben en onze arbeid (het zaaien van het Woord) ijdel zou wezen", 1 Thess. 3:5. Al deze Schriftplaatsen met elkaar vergelijkende mogen we gerust zeggen, dat het zeker niet gezocht en willekeurig is, wanneer we bij de 6e bede, waarin eveneens van "verzoeking" en "boze" sprake is, bij dat woord "boze" niet denken aan hèt boze, maar aan dè boze, de satan, de duivel. Het laatste ligt beslist het meest voor de hand.

2. Maar alle twijfel valt weg, wanneer we in de tweede plaats letten op het woord "verzoeking".

Het woord "verzoeken" wordt tegenwoordig vaak gebruikt in de betekenis van vragen. Zo zeggen we b.v.: "Meneer, ik verzoek u heen te gaan". Op deze manier komt het ook wel in onze Statenbijbel voor. Koning Arthahsasta sprak tot Nehemia: "Wat verzoekt gij nu?" d.w.z. wat begeert, wat vraagt ge van mij? Ieder voelt, dat we déze betekenis niet bedoelen, wanneer we tot de HEERE spreken: Leid ons niet in verzoeking.

Een heel andere betekenis heeft het woord verzoeken in de geschiedenis van David, toen hij van koning Saul diens zware wapenrusting aankreeg. "Toen zeide David tot Saul: Ik kan in deze niet gaan, want ik heb het nooit verzocht". ⁴⁾ David wilde zeggen: dat heb ik nog nooit geprobeerd, beproefd. In het Grieks staat dan een woord, dat meer dan eens in het N.T. gebruikt wordt in de zin van: pogen, proberen, beproeven. B.v. in Hand. 9:26: Saulus "poogde" zich te Jeruzalem bij de discipelen te voegen. (Zie ook Hand. 16:7; 24:6.) Met déze betekenis gaan we in de goede richting. Want nu vinden we het woord verzoeken in onze St. V. meestal ⁵⁾ in de zin van beproeven, toetsen, onderzoeken, gebruikt. Alleen moeten we goed nagaan wat in de 6e bede bedoeld wordt.

Soms lezen we, dat God wordt beproefd door de *mens*. Het kan dan in goede, maar ook in kwade zin zijn. In Mal. 3:10 staat het in goede zin: "Brenge al de tienden in het schathuis, opdat er spijs zij in mijn huis; en *beproeft* Mij nu daarin, zegt de HEERE der heirscharen, of Ik u dan niet opendoen zal de vensteren des hemels en u zegen afgieten, zodat er geen schuren genoeg wezen zullen". Maar het zelfde woord wordt in Ps. 95:9 gebruikt in kwade zin: "Waar uw vaders Mij verzochten, Mij *beproefden*, ook mijn werk zagen". Over dat beproeven van God door de mens in kwade zin spreekt de Schrift vaak. De apostelen herinneren b.v. aan het verzoeken en beproeven van God door Israël in de woestijn, 1 Cor. 10:9; Hebr. 3:8, 9, en zij waarschuwen ons dan voor die zonde. Want toen is God getergd. Op zulk verzoeken van God had de Heere Jezus het oog, toen Hij tot de satan sprak: "Er is geschreven: Gij zult de Heere, uw God, niet verzoeken", Matth. 4:7. Dit had Mozes gezegd tot Israël: "Gij zult de HEERE, uw God, niet verzoeken, gelijk als gij Hem verzocht hebt te Massa", Deut. 6:16. We voelen, dat deze betekenis ook nog niet bedoeld kan zijn in de bede: "Leid ons niet in verzoeking".

Verder lezen we soms, dat de *mens* beproefd wordt door *God*. Zo lezen we b.v. in Gen. 22:1: "En het geschiedde na deze dingen, dat God ⁶⁾ Abraham verzocht". Hebr. 11:17 herinnert daaraan. "Door het geloof heeft Abraham, als hij verzocht werd, Izaak geofferd". Onze St. V. gebruikt hier, voor dat beproeven van Abraham door God, het woord "verzoeken" en dat is voor ons, die 300 jaar na de totstandkoming van de St. V. leven, wel wat lastig. Want in die tijd is onze taal veel veranderd, ook ons gebruik van het woord "verzoeken". Het is nú immers zo, dat wij het woord "verzoeken" altijd

gebruiken in kwáden zin (tenzij we er de betekenis van "vragen" aan geven, maar daar gaat het nu niet over). ⁷⁾ Wij zouden nú liever zeggen: God beproëfde Abraham. ⁸⁾ Want in onze tegenwóórdige taal gebruiken we "verzoeken" alleen maar voor iets lelijks en slechts, doch "beproeven" voor iets goeds. Het vertalen van de Schrift is er daardoor niet gemakkelijker op geworden. De Statenvertalers hadden er in hun tijd maar wat 'n gemak van, dat hun woord "verzoeken" kon worden gebruikt zowel in goede zin (van een werk Gods) als in kwade zin (van een werk des duivels), want de Schrift zelf gebruikt ook zowel in de geschiedenis van Christus' verzoeking door de duivel, Matth. 4, als in de text van Hebr. 11 over Izaaks offer, hetzelfde woord. Heel eenvoudig gaf de St. V. dat beide malen weer door "verzoeken". Uit het verband kon iedereen dan wel opmaken of verzoeken in goede zin (als werk Gods) of in kwade zin (als duivelswerk) bedoeld werd. In ieder geval was dat soms absoluut nodig. Zo moest men b.v. Jac. 1:2 aldus lezen: "Niemand, als hij verzocht wordt (in kwade zin), zegge: Ik word door God verzocht (in kwade zin); want God kan niet verzocht worden met het kwade en Hijzelf verzoekt niemand (in kwade zin)". Een goede vertaling der Schrift voor onze tegenwoordige tijd zou hetzelfde Griekse woord niet meer overal kunnen weergeven door hetzelfde Nederlandse woord, maar het de ene keer moeten vertalen door beproeven (als het over Gods werk ging), de andere keer door verzoeken. Intussen hebben we ook thans wel weer gevoeld, dat in de 6e bede evenmin het "verzoeken" (wij zouden tegenwoordig zeggen: het "beproeven") als werk van God bedoeld kan zijn. ⁹⁾ Want dàt is niet af te bidden voor een mens. De HEERE heeft Israël in de woestijn met honger "verzocht" om het te leren gelovig op Hem te vertrouwen en niet op brood alleen, Deut. 8:3. Met die beproeving van Zijnentwege heeft God het niet ¹⁰⁾ op onze ondergang gemunt, Rom. 5:3, 4. David durfde bidden: "Proef mij, HEERE, en verzoek mij, toets mijn nieren en mijn hart", Ps. 26:2. De Heere Jezus kan ons kwalijk een gebed geleerd hebben, dat hier dwars tegenin ging.

Derhalve blijft ons bij het bidden van de 6e bede alleen over, ¹¹⁾ aan het "verzoeken" in kwade zin te denken, waarvan met name de duivel de bewerker is. De Schrift noemt alleen de satan "de verzoeker", niemand anders. B.v. in de geschiedenis van 's Heeren verzoeking in de woestijn. We vinden deze geschiedenis n.l. ook weer in de evangeliën van Matth., Marcus en Lucas. Mattheüs vertelt dan, dat de *verzoeker* tot Jezus kwam, 4:3, Marcus, dat de Heere verzocht werd door de satan, 1:13, en Lucas, dat Hij verzocht werd door de duivel, 4:2. Dit alles laat geen twijfel meer over, of in de 6e bede moet met het woord "boze" wel de duivel en met het woord "verzoeking" een werk van de duivel bedoeld zijn. Weliswaar kan de duivel daarbij wel gebruik maken van allerlei middelen, b.v. ook van mēsen, zodat we dan ook wel lezen van onze Heiland, dat Hij door mēsen verzocht werd, Luc. 11:16. Maar uit de vraag aan God, of Hij ons wil verlossen van de boze, enkelvoud, blijkt duidelijk genoeg, dat de Heere Jezus het oog had op één bepaalde vijand.

3. We willen nu nog zien wat we moeten verstaan onder de uitdrukking "in verzoeking leiden".

Het eerste, wat iedereen terstond kan opmerken, is dit, dat hiermee bedoeld wordt een werk van God, de HEERE. Dus de *boze* = de satan. En onder *verzoeking* moeten we hier verstaan: een werk van de satan. Maar met het *leiden in verzoeking* moet bedoeld zijn iets, dat van onze hemelse Vader gezegd wordt. Dat volgt immers uit deze bede zelf. Anders zou de Heere Jezus ons zo niet tot zijn Vader hebben leren spreken. "Vader, leid (U) ons niet in verzoeking". Dus dat "in verzoeking leiden" — ¹²⁾ dàt doet God.

Misschien zal iemand zeggen: Maar hoe is dat nu mogelijk? En hij vraagt zich misschien af, of we zodoende aan God, de HEERE, niet de schuld geven van iets kwaads. Toch is dat niet zo.

Om dit duidelijk te maken is het volgende beeld te gebruiken. Daar trekt een herder met zijn kudde over de velden. Nu is het voor zijn kudde het aangenaamst, wanneer hij haar blijft voeren over vlakke velden, waar geen ravijn of kloof haar gang belemmert. Maar de herder is wijzer dan zijn kudde en dus kan hij het nuttig oordelen haar eens te leiden

door een nauwe bergpas, een gevaarlijke spleet, waar allerlei boos ongedierte huist, dat zeker z'n kans niet zal laten voorbijgaan om de zwakke kudde te bespringen. Ieder ziet nu, dat men niet met elkaar moet verwarren: het *leiden* der kudde in de bergpas en het *bespringen* der kudde in de bergpas. Het eerste is het werk van de herder en is goed. Hij kan het nodig oordelen, b.v. met het oog op betere weiden. Het tweede is het werk van het ongedierte en is slecht. De hèrder heeft het behoùd der kudde op het oog, maar wolven en jakhalzen zoeken haar verderf. Zo kan het nu ook naar Gods ondoorgrondelijk wijze en vrije raad geschieden, dat Hij ons in verzoeking *leidt*. De omstandigheden en kansen voor de verzoeking komen dan van God, die alle dingen werkt naar de raad van zijn wil. Maar dat wij in die omstandigheden verzòcht wòrden — ¹³⁾ dàt wordt ons aangedaan door de duivel.

De verdienste van dit beeld is, dat we daardoor duidelijk voor ogen zien wat we bij de bespreking van Z. 9 en 10 hebben beleden, n.l. dat alle dingen geschieden naar de raad en voorzienigheid Gods. Ze worden door God niet maar toegelaten, maar ze geschieden, omdat het zo door God besloten is. De catechismus zei in Z. 9, dat het kwade ons in dit jammerdal door God Zelf wordt *toegeschikt*, d.w.z. toegezonden. Maar tegelijkertijd zagen we, dat de wijze raad des HEEREN door mensen, engelen en duivelen niet wordt uitgediend als stokken en blokken. Dan zouden ze voor hun daden niet aansprakelijk zijn en zou God hen niet rechtvaardig voor hun zonden kunnen straffen. Neen, ze behouden een tot op zekere hoogte vrije wil, waardoor ze verantwoordelijk blijven voor hun gedrag. Begrijpen kunnen we dat wel niet. Maar dat is geen wonder. Want Gòds raadsplan en gedachten gaan ònze overleggingen en gedachten zo ver te boven als de HEERE Zèlf ook groter is dan enig schèpsel. Wie is bij Hem te vergelijken? Daarom beleden we: Want zijn macht en goedheid is zo groot en onbegrijpelijk, dat Hij zeer wel en rechtvaardig zijn werk beschikt en doet, wanneer ook de duivelen en goddelozen onrechtvaardig handelen.

Door dit beeld van de herder, die zijn kudde leidt door een bergpas, waar zij door leeuwen en beren kan besprongen worden, leren we scherp te onderscheiden tussen *Gods raad* en *des duivels daad*. En we leren er ook door verstaan wat we bedoelen met de bede: "Leid ons, o Vader, niet in verzoeking". Want zoals de herder zijn kudde naar andere weiden kan voeren via die nauwe bergpas, maar ook langs een andere weg, zo kan God de HEERE op ons gebed er toe besluiten ons niet te voeren langs een weg, waar de duivel ons verzoeken kan, maar langs een andere weg.

Toch mankeert er nog iets aan dit beeld. Het zou kunnen zijn, dat we door dit beeld wel genoeg rekening hielden met de verantwoordelijkheid van de duivel, maar te weinig met des mènsen verantwoordelijkheid. Want al is het in 't geheel niet verkeerd mensen eens met schapen te *vergelijken* (de Schrift doet het ook), toch zijn mensen nooit aan schapen *gelijk*. We zouden door dit beeld over het hoofd kunnen zien het grote verschil tussen mensen en schapen, dat hierin bestaat, dat schapen nooit strafwaardig zijn, maar mensen wel. Schapen kunnen niet zondigen, mensen wel. Het zou een dwaze herder zijn, die bij zichzelf zou denken: Ik zal m'n schapen eens voor straf door die gevaarlijke bergspleet heenleiden. Dat zou dwaasheid zijn. Maar met mènsen is het heel ànders. Die kunnen zòndigen en die kunnen zelfs zó zondigen, dat God hen *voor straf* aan deze of gene vijand overgeeft. Toen Israël de HEERE telkens vergat en de goden der omwonende volkeren ging dienen, gaf de HEERE het menigmaal voor straf aan die heidenen over, Richt. 2:14; 10:7. ¹⁴⁾ Het was dan Israël's eigen schuld, wanneer de HEERE het door die vijanden liet verzoeken. Ja, kortweg staat er dan wel, dat de HEERE Zelf hen verzocht. Drie dingen moeten dan echter niet met elkaar verward. Ten 1e Gods rechtvaardig oordeel, waardoor Israël gestraft werd, ten 2e Israël's eigen schuld en ten 3e Israël's vijanden. De laatsten hadden dan in de verzoeking Israël's òndergang op het oog, maar van de HEERE staat geschreven, dat Hij Israël verzocht, men mag ook zeggen: lièt verzoeken, om te zien, "of ze (nu) de weg des HEEREN zouden houden, om daarin te wandelen gelijk als hun vaders gehouden hadden, of niet", 2:22. Een ander voorbeeld: Van de heidenen, die zo ondankbaar waren hun Goddelijke Weldoener totaal te vergeten en zijn Woord geheel te verwerpen, lezen we, dat God hen wel zeer zwaar

strafte en aan een smadelijke slavernij in de dienst van satan overgaf, Rom. 1:24, 26, 28. (Zie aangaande de macht van satan over de heidenen bij Z. 34, les 37.)

Wat de Heere Jezus ons nu in deze 6e bede heeft leren bidden is (met onze eigen woorden gezegd) dit, ¹⁵⁾ of God ons toch niet vanwege onze gedurige zonden en misdaden voor straf wil overgeven aan onze vijanden, n.l. de duivel, de wereld en ons eigen vlees. Deze 3 vijanden worden hier door de catechismus genoemd ¹⁶⁾ onze doodsvijanden, d.w.z. ¹⁷⁾ onze meest verbitterde vijanden. Zij hebben het meer op onze ondergang gemunt dan enige andere vijand. Ja, achter onze vijanden van vlees en bloed (mensen) moeten we vooral die doodsvijanden opmerken, met name de duivel. Want alle vijanden op twee benen zullen eenmaal sterven. Maar de satan blijft, met zijn trawanten. Daarom schrijft de apostel: "Want wij hebben de strijd niet tegen vlees en bloed (tegen mensen), maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht", Ef. 6:12. Verder zegt de catechismus van die vijanden, dat zij niet nalaten ons aan te vechten. Dit "aanvechten" betekent: ¹⁸⁾ belegeren, bestormen. ¹⁹⁾ Dat is niet het werk van God, de HEERE, maar van die vijanden. Hoewel het *overgeven* aan de aanvechtingen van die vijanden niet buiten Gods rechtvaardig oordeel ²⁰⁾ en onze schuld omgaat. Dit kan ons nog duidelijker worden, wanneer we letten op hetgeen de Schrift ons verhaalt over de apostel Petrus.

Petrus had de Heere Jezus oprecht lief. Hij had alles voor zijn Meester over. Hij had z'n beroep voor Hem opgegeven, vermoedelijk zelfs zijn huis voor Hem disponibel gesteld. Petrus was een gulle, hartelijke man voor de Heiland. Nu trad dat bovendien zo gemakkelijk aan het licht, omdat hij ook zo royaal van karakter was. Hij had het hart op de lip. Hij was zeer spontaan. Spoedig last van verlegenheid had hij niet. Dat was zo z'n aard. En die kwam ook uit in z'n omgang met de Heere Jezus. En daar heeft de satan nu eens een strik van vervaardigd, waardoor Petrus diep is komen te vallen. Omdat Petrus, die nu niet bepaald aan zelfonderschatting leed, níet waakte, niet oplette. En dat, hoewel de Heere Jezus zijn discipel Petrus meermalen gewaarschuwd had. Want naar Petrus' zin was de Heere Jezus veel te nederig. We weten: de Heere Jezus wilde immers geen Messias zijn met reclame en fanfare. Hij kwam niet om Zich als een vorst te laten bedienen, maar om Zich als een knecht dienstbaar te stellen tot de zoendood voor ons. Maar een Messias, die sterven wilde, neen, dát kon er bij Petrus niet in. Hij vond, dat de Heere Jezus veel te klein van Zichzelf dacht. En toen de Heere zijn discipelen er ernstig op begon voor te bereiden, dat Hij door de kerkelijke machthebbers te Jeruzalem zou worden gedood, vond Petrus ²¹⁾ dat hij de Heere Jezus tegen Zichzelf moest beschermen.

Lijden en sterven? Neen, daar kwam niets van in. Petrus begreep toen niet, dat hij met al z'n goedhartigheid op dat moment ²²⁾ een instrument van de satan was om de Heere terug te houden van de weg der gehoorzaamheid aan de Vader om te voldoen aan het geschonden Goddelijk recht te onzen behoefte. Maar de Heere Jezus begreep het best en hoewel Hij op de achtergrond, achter Petrus, de duivel zag, gaf Hij toch ²³⁾ Petrus zelf ook een persoonlijke bestraffing, met de vreselijke woorden: "Ga achter Mij, satan". Toch is Petrus daardoor nog niet van zijn overmoed genezen. Dat bleek in de laatste uren vóór 's Heeren dood. Toen heeft satan er alles op gezet om onze trouwe Heiland ontrouw te maken. Daarom heeft de Heere Jezus die laatste momenten Zelf genoemd "de ure" des satans, Marc. 14:41. Want nú was de satan in Judas gevaren, Luc. 22:3. Nú zou hij al z'n duistere macht aanwenden, tegen de Verlosser der wereld, 22:53. Nú zou hij proberen de Heere Jezus zelfs van zijn trouwste vrienden te beroven, om Hem zodoende tot wankelen te brengen. Blijkbaar heeft de satan dat van God geëist, zeggende: Als Hij zijn vrienden maar kwijt raakt, dan gaat Hij overstag en gehoorzaamt Hij U niet meer. Want letterlijk heeft de Heere Jezus gesproken: "Simon, Simon, de satan heeft ulieden opgeëist, opgevorderd, om u te ziften gelijk de tarwe", 22:31. Bij het ziften of zeven wordt het graan n.l. krachtig heen en weer geschud. Ook met andere woorden is Petrus door de Heere gewaarschuwd, in de nacht van Gethsemane. ²⁴⁾ Hij zou z'n Heiland nog vóór het hanengekraai driemaal verloochenen. Maar Petrus bleef volhouden: Al zouden ze U allen verlaten, ik nooit. Toen gingen ze de hof binnen en de

Heere Jezus waarschuwde: Blijft wakker en bidt voortdurend, want nu komt de verzoeker. "Bidt, dat gij niet in verzoeking komt", 22:40. Maar Petrus viel in slaap. Wederom sprak de Heiland: ²⁵⁾ Bidt, dat gij niet in verzoeking komt, 22:46. ²⁶⁾ En toch viel Petrus weer in slaap. En toen de krijgsknechten de Heere Jezus wilden arresteren, ²⁷⁾ trad hij toch weer op als "beschermer" van de Heiland. ²⁸⁾ Hij waagde zich zelfs in de hof van de hogepriester, bij de rechtzaal. ²⁹⁾ Maar toen die meisjes hem begonnen aan te kijken en te ondervragen en de soldaten ook al, ach, toen begon hij voor z'n leven te vrezen en bij hoog en laag te zweren, dat hij die man — dat was de Heere Jezus — niet kende. Zo is Petrus bezweken. We zien hier weer dezelfde drie dingen van zoëven. In de eerste plaats zien we, dat het ³⁰⁾ God ís, Wiens raadsplan in heel Christus' lijden, ook in zijn lijden door Petrus' verloochening, is vervuld, Hand. 2:23. Gods hand heeft alles geregeerd en zo geleid. Ook dat Petrus verzocht werd. Verzocht — en daarop letten we in de tweede plaats — dóór ³¹⁾ de duivel. Diè heeft Petrus in de benauwdheid besprongen. Diè heeft een strik vervaardigd van Petrus' karakter-eigenaardigheid om nog al wat van zichzelf te denken. Maar Petrus zèlf moeten we evenmin vergeten. Diè was evengoed verantwoordelijk en ernstig te bestraffen. ³²⁾ Want hij was genoeg gewaarschuwd. Hij had moeten bidden. De Heere Jezus had het nog zó gezegd.

In deze geschiedenis van Petrus zien we al de drie vijanden, welke de catechismus noemt, optreden, n.l. de duivel, de wereld en Petrus' eigen vlees. Trouwens, ook wat we verder in de Schrift van Petrus lezen, spreekt daarvan.

Eerst iets over het woord "vlees".

Petrus had de Heere Jezus hartelijk lief, maar hij was en bleef tot zijn dood toe, evenals alle gelovigen, van nature onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. Zoals we b.v. ook van Paulus lezen, dat hij klaagde over de macht, welke de zonde nog in zijn leven uitoefende, Rom. 7. Dat is de dichtstbijzijnde strijd, die alle Christenen hebben te voeren. ³³⁾ De strijd tegen hun eigen vlees. "Want het vlees begeert tegen de Geest en de Geest tegen het vlees; en deze staan tegen elkander, also dat gij niet doet, hetgeen gij wildet", Gal. 5:17. Petrus was licht geneigd wat groot van zichzelf te denken. Terwijl hij toch ook weer zo'n last kon hebben van mensenvrees. Dat bleek in de hof van Kajafas. Dat bleek later ook te Antiochië, toen hij zich door Judaïstische Joden er toe liet verleiden zijn heidense mede-Christenen smadelijk te mijden en het evangelie der loutere genade in gevaar te brengen, Gal. 2. Ons vlees is de vijand, die we allen het dichtst bij ons hebben en waarvan de satan zich natuurlijk graag bedient om ons te laten vallen. Maar daarom moeten we in de allereerste plaats wakker zijn tegenover ons eigen vlees en aan de begeerten daarvan niet toegeven. Want anders zou God ons naar recht, uit straf voor ons gebrek aan waakzaamheid tegen ons eigen vlees, aan die vijand, en in die weg misschien ook wel aan de verzoeker, kunnen overgeven, Jac. 1:14. Wie niet op z'n hoede is voor z'n eigen zondige natuur, maar aan de begeerten en gedachten van zijn vlees toegeeft, zet zelf voor de satan een welkome invalspoort open.

En het volgende merken we op over het woord "wereld".

Dit woord ontmoeten we ín menig bijbelboek, maar nergens vaker dan ³⁴⁾ in de geschriften van de apostel Johannes. Hij spreekt over de "wereld" soms in de zin van ³⁵⁾ het geheel der schepping Gods, b.v. wanneer hij spreekt over de grondlegging der "wereld", d.w.z. de schepping, 17:24. Natuurlijk is deze "wereld", deze schone vrucht van Gods scheppende hand, onze vijand niet. Daarom moeten we oppassen voor die mensen, die spijze en drank, kleren en geld, enz. verachtelijk "wereldse" dingen noemen. Dát is fout. In die gaven zelf steekt niets kwaads. Integendeel, wij moeten ze dankbaar uit Gods hand aannemen en gebruiken als onmisbaar op onze levensreis. Wanneer wij ze echter misbruiken of er ons hart te zeer aan hechten, is dat onze eigen zonde. De wereld, het heelal, is niet slecht. De aarde, waarop wij met onze voeten gaan en waaruit alle dingen voortkomen, heeft niet gezondigd, maar de mensen, die er op lopen.

Een andere betekenis van het woord "wereld" komt hier beter van pas. Dan bedoelt de apostel er niet mee al wat God geschapen heeft en dat door ons dankbaar mag gebruikt,

maar: al wat God geschapen heeft en dat door de mensen wordt misbruikt. De mens maakt dan die schepping om zo te zeggen helemaal los van haar God en gebruikt haar niet om er zijn God, maar zichzelf mee te dienen. Wereld betekent dan dus: ³⁶⁾ Gods misbruikte gaven. Hierop heeft de apostel het oog, wanneer hij schrijft: ³⁷⁾ "Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is; zo iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. Want al wat in de wereld is, namelijk de begeerlijkheid des vleses (wat door het vlees begeerd wordt) en de begeerlijkheid der ogen en de grootsheid des levens (een opschepperige levenswijze) is niet uit de Vader, maar is uit de wereld. En de wereld gaat voorbij en haar begeerlijkheid. Maar die de wil van God doet, blijft in der eeuwigheid". 1 Joh. 2:15-17. Het spreekt vanzelf, dat de wereld in deze zin een gevaarlijke bondgenoot van de satan zijn kan. De duivel weet immers wel, dat onze ogen vaak een belangrijke rol spelen in ons zondeproces. Dat bleek al in het paradijs, toen de vrouw begerig de ogen opsloeg naar de verboden vrucht. Zo heeft de satan ook onze Heere Jezus ten val willen brengen door Hem de koninkrijken der ganse aarde met al hun heerlijkheid voor ogen te houden, Matth. 4:8. Hoevelen zijn niet tot diefstal verleid, omdat ze begerig waren gemaakt door zondige opschik van kleren, hoogmoedige pralerij in de aankleding van huizen? Daarom moeten we ook uit vrees voor 's duivels verzoeking (van onszelf en de anderen) kuis en sober leven en God bidden, dat Hij onze ogen van de ijdelheden afwende. Denk aan de waarschuwing van Paulus: "Die rijk willen worden, vallen in verzoeking en in de strik en in vele dwaze en schadelijke begeerlijkheden, welke de mensen doen verzinken in verderf en ondergang", 1 Tim. 6:9.

En nóg een betekenis van het woord "wereld" is hier eveneens te noemen. De apostel bedoelt er dan niet mee Gods goede schepping, noch Gods misbruikte gaven, maar hij heeft dan bepaald het oog op mensen. ³⁸⁾ Zoals wij ook wel's zeggen: de hele "wereld" praat er over, zo verhaalt de apostel, dat de Farizeënen eens, na de intocht des Heeren in Jeruzalem, nijdig tegen elkaar zeiden: "Ziet, de gehele wereld gaat Hem na", Joh. 12:19. Hij bedoelt dan met het woord "wereld": mensen. Wie de geschriften van Johannes leest, mag daar wel erg in hebben, dat de apostel met het woord "wereld" niet altijd precies hetzelfde bedoelt. B.v. in het eerste hoofdstuk, waar hij schrijft over onze Heiland. "Hij was in de wereld en de wereld is door Hem gemaakt (de schepping); en de wereld heeft Hem niet gekend", 1:11. Met het laatste woord "wereld" wil de apostel zeggen, dat vele mensen de Heere Jezus niet als Messias hebben erkend. Met het woord "wereld" duidt de apostel zeer vele malen bepaald de ongehoorzame mensen aan. En hij heeft dan niet maar alleen het oog op de heidenen, van wie wij vroeger gezien hebben, dat over hen de duivel zeer in 't bijzonder heerschappij voert (les 37). Niet alleen spreekt immers de apostel Paulus over de duivel als heer der heidenen, Ef. 2:2; 6:12, maar ook Johannes noemt hem meermalen "de overste dezer wereld", Joh. 14:30; 16:11. Of liever gezegd: de Heere Jezus heeft hem Zelf zo genoemd en Johannes bericht ons dit van Hem. Toch heeft onze Heiland het woord wereld onmiskenbaar nog in een heel speciale zin gebruikt. Want Hij heeft er meermalen mee aangeduid ³⁹⁾ de ongehoorzame Joden; dus mensen, die hoog bevoorrecht waren, kinderen Abrahams, en die in eigen oog zeer vroom waren, maar die de beloofde Messias verwierpen, ja zelfs naar het leven stonden en daarin (net als de heidenen) luisterden naar de duivel, die mensenmoordenaar, 8:44. Voor deze "vrome" wereld heeft de Heere Jezus zijn discipelen herhaaldelijk gewaarschuwd. "Indien de wereld u haat, zo weet, dat zij Mij eer dan u gehaat heeft", 15:18. "In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar hebt goede moed, Ik heb de wereld overwonnen", 16:33. En in zijn gebed ten aanhore van de discipelen tot zijn Vader sprak Hij: "Ik heb hun uw Woord gegeven; en de wereld heeft ze gehaat, omdat zij van de wereld niet zijn, gelijk als Ik van de wereld niet ben", 17:4. Later hebben ⁴⁰⁾ de apostelen inderdaad veel last gehad van die godsdienstige wereld. Zij werd door de satan geregeld gebruikt ⁴¹⁾ om de loop van het evangelie te stuiten en de kerken des Heeren te verstoren. Paulus herinnerde de ouderlingen van Efeze, hoe zijn werk in de provincie Asia was verricht onder "veel tranen en verzoeking, die mij overkomen zijn door de lagen der Joden", Hand. 20:19. Vermoedelijk heeft hij op de tegenstand van deze godsdienstige mensen het oog, als hij klaagt over de satan, die hem belette deze of gene reis te maken, Hand.

20:3; Rom. 1:13; 1 Thess. 2:18. Ook vroeg hij om de voorbede van de kerk te Thessalonica "opdat wij mogen verlost worden van de ongeschikte en boze mensen" en sprak hij het vertrouwen uit, dat de Heere de gemeente te Thessalonica zou "bewaren voor de boze", 2 Thess. 3:2, 3. Voorts zal het onderscheid tussen deze Joden, die Paulus wel konden vermoorden, omdat hij (meenden ze) de wet van Mozes verachtte, Hand. 21:21, en de Joden, de Judaïsten, die wel Christenen waren geworden, maar hun broeders uit de heidenen nog wilden belasten met het juk der wet, — dat onderscheid zal wel niet groot geweest zijn. In elk geval heeft de apostel Paulus ronduit verklaard, dat niet alleen achter de Joden, maar ook achter de Judaïsten de satan zat. Hij schrijft immers van ⁴²⁾ de Judaïstische dwaalleraars, die de kerk van Corinthe hadden verstoord: "Want zulke valse apostelen zijn bedriegelijke arbeiders, zich veranderende in apostelen van Christus. En het is geen wonder, want de satan zelf verandert zich in een engel des lichts", 2 Cor. 11:13, 14. En we hebben zoëven reeds gezien, hoe dezelfde Judaïsten de apostel Petrus te Antiochië ten val hadden gebracht, Gal. 2.

We komen tenslotte nog even op Petrus terug. De apostel Petrus blijkt door het gebeurde in verband met zijn verloochening van de Heere Jezus, en misschien ook wel dank zij de ernstige berisping, welke hij van Paulus te Antiochië ontving wegens zijn zwakheid tegenover de gevaarlijke Judaïsten, later veel voorzichtiger te zijn geworden. Wanneer hij zijn eerste brief schrijft, denkt hij er niet aan nog te menen, dat we in dagen van vervolging en verdrukking door het geloof tot de zaligheid worden bewaard door eigen kracht, maar..... "in de kracht Gods", 1 Petr. 1:5; en hij maant in diezelfde brief de Christenen aan toch vooral nederig te zijn. "Zijt met de ootmoedigheid bekleed", 5:6. Dat is andere taal dan vroeger. En thans waarschuwt hij zelf voor de bedwelmings door wereld en vlees. "Zijt nuchteren en waakt, want uw tegenpartij, ⁴³⁾ de duivel, gaat om als een briesende leeuw, zoekende wie hij zou mogen verslinden", 5:8. Onder dat waken verstaat hij: ⁴⁴⁾ waken in den gebede, 4:7. En in zijn tweede brief herinnert hij aan Lot in Sodom en schrijft: "Zo weet de Heere de godzaligen uit de verzoeking (waarin Petrus en Lot niet zonder eigen schuld geraakt waren) te verlossen, 2 Petr. 2:9.

Maar, zal iemand misschien nog zeggen, heeft de Heere Jezus ons dan geleerd in de 6e bede te vragen om een rustig leventje? In 't geheel niet. Dan zou Hij Zelf zijn discipelen niet hebben bevolen het evangelie te gaan brengen onder alle volkeren. Want waar het evangelie komt, daar komt tegenstand en strijd. Daar komt vuur op de aarde. Die strijd krijgen wij allen te voeren. Want zondigen gaat ons gemakkelijker af dan de wil van God te doen. Van nature hebben we immers nog de zonde lief. Maar de Geest van Christus leert ons door het evangelie de zonde te haten. Die strijd is al zwaar genoeg. En wanneer daar dan bijzondere omstandigheden bijkomen, b.v. vervolgingen, wordt hij nog zwaarder. Maar toch is die strijd dan nog wel door ons te voeren, hoewel ook alleen in de kracht van Christus, Joh. 15:5; 1 Cor. 10:13. Maar wanneer de duivel er bij komt en hij ons b.v. in dagen van grote honger brood belooft, mits we vooraf Christus vervloeken — dat wordt dan een gemene strik, een ontzettende krachtproef. Of wanneer men een moeder haar kindje ontnemt, als ze niet de Heere Jezus verloochenen wil. Dat is duivels en daar is dan bijna geen doorkomen aan. Dan zouden we, indien God ons niet bijzonder staande hield, de nederlaag lijden. Nu heeft de Heere Jezus ons bevolen zijn Vader te vragen, of Hij ons voor zulk een ontzettende krachtproef wil bewaren. En natuurlijk is het zéker af te bidden, dat we in zo'n verzoeking zouden geraken, omdat we zelf niet op onze hoede geweest zijn tegen ons vlees en de wereld, zoals Petrus in Gethsemane en in de hof van de hogepriester en tegenover de Judaïsten. We bidden, dat de HEERE ons toch verlichte ogen des verstands en een krachtige wil geve door zijn Heilige Geest. Maar wannéér het Hem behaagt, dat wij in verzoeking komen — want de HEERE blijft altijd vrijmachtig en rechtvaardig — dan, zo bidden we, moge Hij ons toch verlossen zoals Hij zovele godzaligen reeds uit de verzoeking, ⁴⁵⁾ b.v. Lot uit Sodom, verlost heeft, 2 Petr. 2:9. Wanneer de HEERE dat wil, kan een zwak mens dan toch door de verzoeking heenkomen en wordt de satan onder onze voeten verpletterd, Rom. 16:20. En zo blijft die mens bewaard tot het hemels koninkrijk, 2 Tim. 4:18.

128e vr. *Hoe beëindigt gij uw gebed?*

Antw. *Want uw is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Dat is: wij bidden dit alles van U, omdat Gij ons alle goed kunt en wilt geven, want Gij zijt onze Koning en hebt alle dingen in uw macht. Wij bidden dit niet, opdat wij, maar uw heilige naam eeuwig moge worden geprezen.* ¹

We hebben bij Z. 45, vr. en antw. 119, al opgemerkt, dat deze ⁴⁶⁾ lofverheffing sterk herinnert ⁴⁷⁾ aan sommige psalmen. We kunnen daar thans aan toevoegen, dat in deze laatste woorden a.h.w. wordt samengevat ⁴⁸⁾ al de lof en prijs, die in de Schrift aan God wordt toegebracht.

Toen Israël door de Rode Zee getogen was, zong het: "De HEERE is mijn kracht en lied, en Hij is mij tot een heil geweest". "De HEERE is een Krijgsman". "O HEERE, uw rechterhand is verheerlijkt geworden in macht". "De volken hebben het gehoord, zij zullen sidderen", Ex. 15:2, 3, 6, 14. Toen de HEERE later door Israël in de woestijn zó getergd was, dat Hij het in een oogwenk wilde verdelgen, smeekte Mozes Hem dat toch niet te doen. ⁴⁹⁾ Want de Egyptenaren en andere heidenen mochten 's smalen, dat de HEERE dat gedaan had, omdat Hij er geen kans toe zag zijn volk in Kanaän te brengen. Hij bad: "Nu dan, laat toch de kracht des HEEREN groot worden", Num. 14:17. Welk een liefde voor Gods goede naam bij Mozes! Hij kon het niet hebben, dat iemand aan de eer van Israël God raakte. Dáárom smeekte hij de HEERE Israël toch te sparen. We treffen die grote bewondering voor God, de HEERE, later ook weer bij David aan. 't Was, toen men alvast een grote menigte zilver en goud en bouw materiaal had saamgebracht voor de te bouwen tempel. Dat was wat anders dan de nare tijd van vervolging onder Saul en van verdrukking door de Filistijnen. Al die vrijwillige gaven van volk en vorsten en van David zelf brachten hem in verrukking over Gods goedheid en grootheid. "Geloofd zijt Gij, HEERE, God van onze vader Israël, van eeuwigheid tot in eeuwigheid! Uwe, o HEERE, is de grootheid en de macht en de heerlijkheid en de overwinning en de majesteit. Want alles, wat in de hemel en op de aarde is, is uwe. Uwe, o HEERE, is het koninkrijk en Gij hebt U verhoogd tot een Hoofd boven alles. En rijkdom en eer zijn voor uw aangezicht en Gij heerst over alles en in uw hand is kracht en macht; ook staat het in uw hand, alles groot te maken en sterk te maken", 1 Kron. 29:10-12. In de psalmen klinkt die jubeltoon ook herhaaldelijk. Bepaalde gedeelten, waarin de psalmen verdeeld zijn, eindigen er mee, Ps. 41 :14; 72:19; 89:53; 106:48. Ps. 147 is er vol van. Hij bezingt Gods eer en heerlijkheid als verspreid over al Gods werken. Al dat werk looft zijn Maker. En die grote God heeft Israël Zich tot zijn privé-volk gemaakt. "Looft den HEERE. Want onze God te psalmzingen is goed, dewijl Hij liefelijk is. De lof is betamelijk. De HEERE bouwt Jeruzalem. Hij vergadert Israëls verdrevenen", Ps. 147: 1, 2.

Israël mocht wel dankbaar zijn, dat het uitverkoren was om van die grote God het geliefde volk te zijn. En thans zijn wij aan de beurt om God er voor te danken, dat Hij zijn verbond met Abraham ook aan ons schonk en dat wij Hem thans mogen aanroepen als de Vader van Christus en van ons. Daarom, evenals Mozes en David, gunnen wij het God ook zo, dat Hij geprezen wordt. Want Hij is het zo waard. Daarom stemmen wij blijde in met de lofverheffing van het Onze Vader. Of, wanneer ons hart niet blij kan zijn — b.v. in dagen van kerkverval of van kerkvervolging — dan stijgt deze lofverheffing misschien nog wel het dringendst uit onze harten op. Dan bidden we immers als Mozes: HEERE, denkt U toch aan uw grote en heerlijke naam.

Wanneer we nauwkeurig toezien, merken we, evenals de catechismus, in de lofverheffing van het Onze Vader vooral tweeërlei op. ⁵⁰⁾ Ten 1e waaróm en ten 2e waartoè wij ons gebed tot God opzenden.

De reden waarom is deze: Wij zouden het immers niemand anders kunnen vragen, wat we hier vragen. ⁵¹⁾ Onze hemelse Vader is alleen God. Hij alleen heeft onbeperkt koningsgezag en Hij is de almachtige God. Aan welk schèpsel zouden we kunnen vragen

¹ Vraag en antwoord overgenomen van Dr. Wytzes.

wat we in één van de 6 beden vragen? Daarom spreken we in deze laatste woorden van het Onze Vader ons vertrouwen uit, ⁵²⁾ dat de HEERE machtig genoeg zal zijn, ook wanneer alles ons tegen is, om onze bede te horen en te verhoren.

Het *doel waartoe* is dit: ⁵³⁾ Wij zenden alle 6 beden op ter ere Gods. Wij zouden de eer van ons gebed immers aan niemand anders gunnen. Alleen bij onze hemelse Vader zijn we aan het goede adres met ons gebed. Dat zal zeer duidelijk blijken, als we straks in het land der eeuwige rust zijn aangekomen. Dan zullen we niet meer behoeven te smeken om b.v. vergeving van onze zonden of om bewaring voor en verlossing van de boze. Maar al is dan het smeken voorgoed voorbij, de dankzegging en lofverheffing blijft. "Hem, die op de troon zit en het Lam, zij de dankzegging en de eer en de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid", Openb. 5:13.

129e vr. *Wat beduidt het woord Amen?*

Antw. *Amen wil zeggen: het zal waar en zeker zijn. Want mijn gebed is veel zekerder door God verhoord dan ik in mijn hart gevoel, dat ik zulks van Hem begeer.*

Helaas is de oorspronkelijke betekenis van het woordje "Amen" maar al te onbekend geraakt. Dat blijkt wel, wanneer men sommige uitdrukkingen onder het volk hoort. Van iemand, die weinig ruggesgraat heeft, zegt men: Hij zegt overal maar "ja en amen" op. Wanneer er ergens voortdurend over hetzelfde gezeurd wordt, hoort men zeggen: Ze spreken er over "van eeuwigheid tot amen". Zulke uitdrukkingen bewijzen, dat men het Onze Vader zóvele malen gedachteloos uitsprak, dat men niet meer hoorde wat men zei. Het woordje "Amen" 'sleet af tot een stopsignaal.

Maar bij Zondag 7 en 23 hebben we gezien, dat het Hebreeuwse woord voor geloven verband houdt met het woord ⁵⁴⁾ "Amen". Wanneer er in Gen. 15:6 staat, dat Abraham in de HEERE geloofde, na die belofte dat zijn zaad zo talrijk zou worden als de sterren des hemels, dan staat er letterlijk, ⁵⁵⁾ dat Abraham op die belofte van God Amen zei. Hij nam vast en zeker aan, dat God waarachtig was, beslist eerlijk, volkomen betrouwbaar. Men zou in Gen. 15:6 ook gerust kunnen vertalen, dat Abraham God *vertrouwde*. En in het N.T. is het ook vrijwel eender of men spreekt van geloven of *vertrouwen*. De St. V. heeft zelfs wel eens het woord "geloof", waar tegenwoordig het woord "trouw" duidelijker zou zijn. In Rom. 3:3 heeft de St. V.: "Zal hun ongelovigheid (de afval der Joden) het *geloof van God* teniet doen?" Maar de N.V. luidt dan: "Zal hun ontrouw ⁵⁶⁾ de *trouw* van God teniet doen?" In Openb. 3:14 wordt de Heere Jezus genoemd: ⁵⁷⁾ de Amen. Verklarend volgt er dan op: de trouwe en waarachtige Getuige. We zouden het vreemde woord "Amen" na ons gebed ook gerust mogen vervangen door: ⁵⁸⁾ "waarachtig". Maar het is nu eenmaal gewoonte geworden om "Amen" te zeggen en 't is beter met die gewoonte maar niet te breken. Toch zou "Waarachtig" na ons gebed veel duidelijker zijn.

Natuurlijk mogen wij evenmin vergeten, dat de Vader van onze Heere Jezus Christus en van ons almachtig is en genadig en wijs. De HEERE is te loven en te prijzen om al zijn deugden. Maar door ons gebed te besluiten met het woordje "Amen" belijden we in het bijzonder, ⁵⁹⁾ dat God de Waarachtige is, de Getrouwe (Zie wat bij vr. 120 is gezegd over de grond van ons gebed). Denk er echter wel aan. Door het woordje "Amen" spreken we niet uit te geloven, dat God ons alles zal schenken wat wij Hem maar believe te vragen. Wij zijn zondige mensen en vaak zeer onwijs, ook tot in onze gebeden. Maar de HEERE is wijs. Trouwens Hij is en blijft ook vrij, vrijmachtig, om de verhoring van ons gebed duizendmaal boven ons verstand en ons bidden te doen gaan. God is Hoorder der gebeden, maar op zijn eigen wijze. Dat kan voor ons gelovig gebed soms betekenen, dat het door God niet schijnt verhoord te worden. Gods gedachten en wegen gaan de onze verre te boven. Toch blijven wij ons vastklemmen aan zijn waarachtigheid door het woordje Amen. We spreken daardoor de belijdenis des geloofs uit, dat God ons beroep op zijn eigen Woord en belofte eerlijk en trouw, hoewel tegelijkertijd alvermogenend en wijs, vervullen zal. Want als we Gods beloften niet hadden en niet konden vertrouwen, zou ons leven zinloos zijn. Maar in het bezit van de onwankelbare beloften van Gods

vaste, eeuwige verbond verblijden wij ons in het zelfde vooruitzicht als Abraham, aan wie God immers ook reeds de Christus beloofd had, met al wat die Christus voor hem en al zijn zaad verwerven zou: het eeuwige leven, de gerechtigheid en tenslotte de heerlijkheid in de nieuwe hemel en op de nieuwe aarde. Ongetwijfeld, waarachtig-zeker, zal onze God ook ons daarheen leiden en ons met Abraham en alle andere gelovige leden van de kerk aller eeuwen verrassen door de eerlijke vervulling van al zijn beloften, ver boven alwat wij bidden of denken, Ef. 33:20. De vastheid van ons geloof, dus ook van ons gebed, is derhalve niet gelegen in de warmte van ons hart, de gloed van ons spreken, de ijver van ons pleiten, of wat dies meer zij. Ach, onze beste werken — ook onze gebeden — zijn met zonde bevlekt. Neen, ons hart is alleen dan vast, wanneer het vertrouwt op de HEERE en op zijn toezeggingen. "Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en het verbond mijns Vredes zal niet wankelen, zegt de HEERE, uw Ontfermer". Zo mocht Jesaja spreken tot de oude kerk, toen ze om haar trouweloosheid gestraft was met ballingschap, 54:10. En alles is uitgekomen. Christus kwam en al Gods beloften bleken ja en amen (waarachtig), 2 Cor. 1:20. En wanneer Christus straks zal wederkomen, zal het nòg duidelijker blijken, dat er van alle goede woorden en beloften Gods voor zijn kerk geen enkele ter aarde is gevallen.

Om te beantwoorden:

Vr. en antw. 127.

- 1) Wie is door onze Heere Jezus door het woord "boze" bedoeld?
- 2) In welke gelijkenis wordt de satan ook aangeduid met het woord "boze"?
- 3) Hoe wordt hij in de Schrift ook wel genoemd, bepaald in verband met zijn misdaad om het goede Woord Gods weg te pikken?
- 4) Wat bedoelde David met het woord "verzoeken", toen hij tot Saul van diens wapenrusting zei: "Ik kan in deze niet gaan, want ik heb het nooit verzocht"?
- 5) In welke zin wordt het woord verzoeken in onze St. V. meestal gebruikt?
- 6) Van welke aartsvader zegt onze St. V., dat hij door God "verzocht" werd?
- 7) Hoe zouden wij dat tegenwoordig liever zeggen?
- 8) Waarom?
- 9) Waarom kan in de 6e bede niet bedoeld zijn dàt verzoeken, dat wij tegenwoordig liever beproeven (door God) zouden willen noemen?
- 10) Waarop heeft God het met zijn beproeving van ons niet gemunt?
- 11) Aan welk verzoeken kunnen wij in de 6e bede alleen denken?
- 12) Dat "in verzoeking leiden" — wie doet dàt?
- 13) Maar dat wij in die omstandigheden, waarin wij naar Gods ondoorgrondelijke raadsplan geraken, wòrden verzocht — door wie wordt ons dat aangedaan?
- 14) Wanneer Israël de HEERE verliet en als de HEERE het dan voor straf overgaf aan zijn vijanden — wiens schuld was het dan, dat Israël door de vijanden werd verzocht?
- 15) Wat is het nu (in onze eigen woorden gezegd) wat Christus ons in de 6de bede te bidden bevolen heeft?
- 16) Hoe worden de duivel, de wereld en ons vlees hier door de catechismus genoemd?
- 17) Wat betekent de uitdrukking: onze doodsvijanden?
- 18) Wat betekent "aanvechten"?
- 19) Van wie is dat aanvechten nièt het werk en van wie wèl?
- 20) Wiens schuld is het, wanneer God ons aan die aanvechtingen overgeeft?
- 21) Wat heeft Petrus gemeend te moeten doen, toen de Heere Jezus zijn lijden te Jeruzalem aankondigde?

- 22) Wiens instrument was hij toen?
- 23) Maar tot wie waren de woorden "Ga achter Mij, satan" persoonlijk gericht?
- 24) Waarvoor is Petrus in de nacht van Gethsemane gewaarschuwd?
- 25) Waarom moesten de discipelen bidden?
- 26) Bleef Petrus wakker?
- 27) Wat deed hij ook weer bij Jezus' arrestatie?
- 28) Waar heeft hij zich daarna nog gewaagd?
- 29) Maar wanneer bezweek hij?
- 30) Wiens raadsplan is vervuld in heel Christus' lijden, ook in zijn lijden door Petrus' verloochening?
- 31) Maar wie heeft misbruik gemaakt van Petrus' karakterzonde?
- 32) Maar waaruit blijkt, dat Petrus zelf ook te bestraffen was?
- 33) Wat is de dichtstbijzijnde strijd, die alle Christenen hebben te voeren?
- 34) In welke Schriftgedeelten komt het woord "wereld" veel voor?
- 35) Wat bedoelt Johannes met het woord wereld, wanneer hij spreekt van de grondlegging der wereld?
- 36) Maar wat betekent het woord wereld, wanneer de mens de schepping losmaakt van God en daarmee alleen zichzelf dient?
- 37) Hoe waarschuwt hij b.v. voor die wereld?
- 38) Gebruikt Johannes het woord wereld wel 's ter aanduiding van mensen? Hoe doen wij dat ook wel 's?
- 39) Wie zijn door onze Heiland Zelf meermalen door het woord wereld aangeduid?
- 40) Wie hebben van die godsdienstige wereld later veel last gehad?
- 41) Waartoe werd die wereld door de satan gebruikt?
- 42) Achter welke dwaalleraars werkte de satan, volgens Paulus, nog meer?
- 43) Voor welke tegenpartij waarschuwt Petrus ons later zelf, in zijn eerste brief?
- 44) Wat moeten we volgens Petrus daartegen doen?
- 45) En wie wordt door Petrus in zijn tweede brief genoemd als een voorbeeld van de godzaligen, die God uit de verzoeking weet te verlossen?

Vr. en antw. 128.

- 46) Hoe worden de woorden "Want uw is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid" genoemd?
- 47) Waar herinnert die lofverheffing ons sterk aan?
- 48) Wat wordt in deze lofverheffing samengevat?
- 49) Waarom smeekte Mozes de HEERE of Hij Israël in de woestijn niet wilde verdelgen?
- 50) Welk tweërlei is in de lofverheffing van het Onze Vader vooral op te merken?
- 51) Om welke reden zenden we ons gebed blijkens de lofverheffing van het Onze Vader tot God op?
- 52) Welk vertrouwen spreken we dan uit?
- 53) Tot welk doel zenden we ons gebed blijkens de lofverheffing van het Onze Vader tot God op?

Vr. en antw. 129.

- 54) Met welk woord houdt het Hebreeuwse woord voor geloven verband?
- 55) Wat staat er letterlijk in Gen. 15:6 voor: En Abraham geloofde in de HEERE?
- 56) Wanneer de St. V. in Rom. 3:3 heeft: "zal hun ongelovigheid het geloof van God

teniet doen?" welk woord staat er dan in de N.V. in plaats van "geloof ?

- 57) Hoe wordt de Heere Jezus in Openb. 3:14 genoemd? En hoe wordt dat dan verklaard?
- 58) Door welk woord zouden wij het woord Amen gerust mogen vervangen?
- 59) Wat belijden we van God door ons gebed te besluiten met het woord Amen?

Schriftplaatsen:

Ef. 3:20, 21. Hem nu, die machtig is meer dan overvloedig te doen, boven al wat wij bidden of denken, naar de kracht, die in ons werkt, Hem, zeg ik, zij de heerlijkheid in de gemeente, door Christus Jezus, in alle geslachten, tot alle eeuwigheid. Amen.

2 Cor. 1:20. Want zovele beloften Gods als er zijn, die zijn in Hem ja en zijn in Hem amen, Gode tot heerlijkheid door ons!

Openb. 3:10. Omdat gij het bevel bewaard hebt om Mij te blijven verwachten, zal Ik u ook bewaren in de ure der verzoeking, die over de gehele wereld komen zal, om te verzoeken hen, die op de aarde wonen. N.V.

Nalezen:

Matth. 4:1-11. De verzoeking des Heeren.

